

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ର ଶୋଷମ୍ବୁ

- ଗଞ୍ଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଧାସଙ୍କ ଆମୃତାଚମ୍ପା -

ସଂଗ୍ରାମର ଶୋଷ ନାହିଁ

- ବାଙ୍କବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ଆମ୍ବଜୀବନୀ -

ପାଞ୍ଜାବ ଅନ୍ଧାର

ସଂଗ୍ରାମର ଶେଷ ନାହିଁ

-ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ଆମ୍ବଜୀବନୀ-

ପ୍ରଥମ ସଂସକଣ - ୧୯୯୮ (ଶାୟଦଶମୀ ତାରିଖ ୧୨.୧୨.୯୮ ରିକ୍ଷ)

ପ୍ରକାଶକ - ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାର୍

ଶବରସାହି ଲେନ୍, ପୋ. - ବୁଦ୍ଧେଶ୍ୱରୀ କଲୋନୀ

ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୭

ପେଜ ସେରଥ୍ୟ ଓ ଲେଜର ପ୍ରିଣ୍ଟ -

ନଦିଘୋଷ ପ୍ରିଣ୍ଟ ମିଡ଼ିଆ ଇନ୍‌ଫରମେସନ୍

୧୧ - ସେସନ୍ ଦ୍ୱୋଯାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଫୋନ୍ - ୫୦୬୩୩୫୧

ମୁଦ୍ରଣ - ମୟୁର ଅପସେର, ମଞ୍ଚେଶ୍ୱର, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

ଫୋନ୍ :- ୫୮୪୦୪୩

ମୂଲ୍ୟ - ଟ. ୧୫୦/- (ଏକ ଶତ ପଚାଶ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର)

ସୂଚୀପତ୍ର

ସଂସ୍କାମର ଖେଳ ନାର୍ତ୍ତ

ପ୍ରଥମ ଭାଗ	ପୃଷ୍ଠା
● ଆଦ୍ୟଜୀବନରୁ କେଇପଦ	୧ - ୭
● ଭାରତକାଳ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦାନ	୭ - ୪୭
● ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୋର ଭୂମିକା	୪୩ - ୧୧୦
● ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର କେତୋଟି ଦିଗ	୧୧୧ - ୧୪୦
● ଜୀବନର ଆଉଗୋଟେ ମୋଡ଼	୧୪୧ - ୨୨୫
● ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଗ୍ରୁହ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀପଦରୁ ଉପସାଧାରଣା	୨୨୬ - ୨୩୭
● ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଉଚିତାସର ଏକ ଜଳା ଅଧ୍ୟାୟ	୨୩୭ - ୨୭୭
● ଜରୋରୀ ଜାଳର ଅବସାନ ଓ କଂଗ୍ରେସର ପରାଜୟ ୨୭୩ - ୨୮୧	
● ମୋର ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟି	୨୮୨ - ୨୮୪

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

● ମୋ ସ୍ଵାମୀ ଓ ମୁଁ	୧ - ୧୧୦
-------------------	---------

ଆମ୍ବଜୀବନୀ କାହିଁକି ଲେଖଣି ?

ବହୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଘନଘନ ପ୍ରଗୋଚନାରେ ବାଧହୋଇ ମୋର ଆମ୍ବଜୀବନୀ ଲେଖଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ସେମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା ଯେ ସୁଦୀର୍ଘ ଅର୍ଥ ଶତାବୀର ଚଳନ୍ତି ଓଡ଼ିଶା ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନରେ ମୋର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅଛି ଏବଂ ନିଜର ମଧ୍ୟ ସବୁ ସାମାନ୍ୟ ଭୂମିକା ଅଛି । ସେସବୁ ଉବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ପାଇଁ ନାନାଜାବରେ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିତା ମଧ୍ୟରେ ରୀତିମତ ଲେଖିପାରିଲି ନାହିଁ । ଏହାର କେତେକାଂଶ ବନ୍ଧୁ ଓ ସାହିତ୍ୟକ ବିଭୂତି ପଣନାୟକଙ୍କ ବରାବର ତାରିଦାରେ “ଆବର୍ତ୍ତ” ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ନାନାକାରଣରୁ ଅଗ୍ରଗତି ହେଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଂଶ କଲି, ଯଦିଓ ଅନେକ କଥା ରହିଗଲା । ତେଣୁ ୧୯୭୭ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ପଢ଼ଣାବଳୀ ମୋଟାମୋଟି ଲେଖିଲି ।

ସେହିପରି ମୋର ସହଧରୀମା ମୋ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଶ୍ଲେଷଣ କରି ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଦଢ଼ିପ୍ରତିଜ୍ଞ ଥିଲେ । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ପଚାରି ବଷ୍ଟୀଧକ କାଳ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ

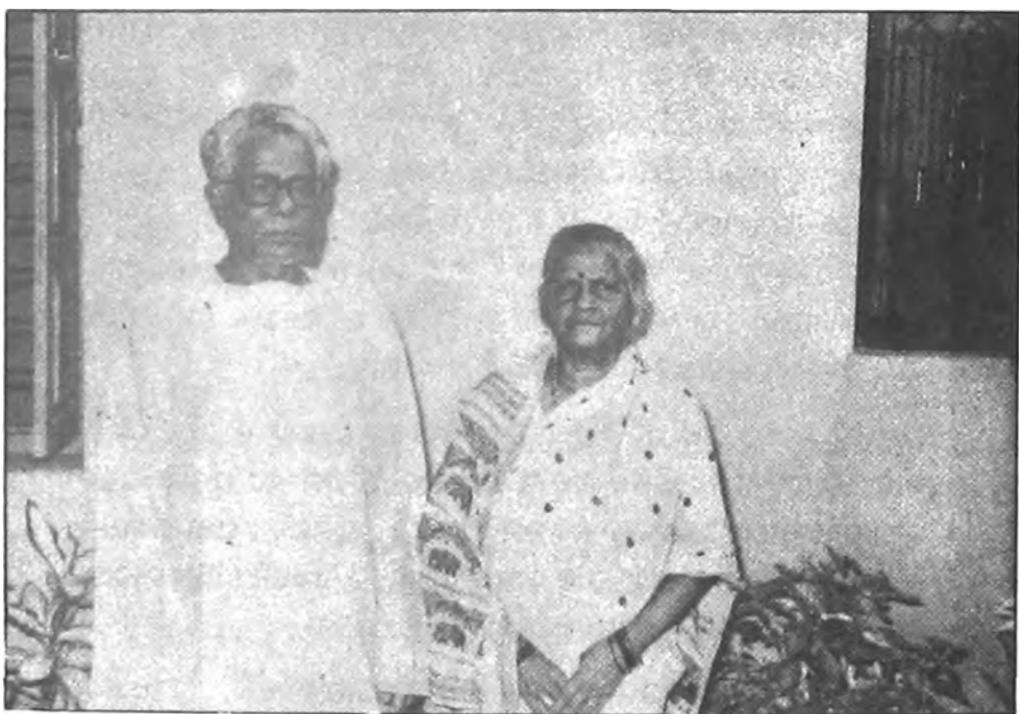
ଲେଖୁଥିଲେ । ଠିକ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହା ଲେଖୁଥିଲାବେଳେ ହଠାତ ହାତରୁ ଖାତା ଉପରେ କଳମ ଖସିପଡ଼ିଲା, ହୃଦୟନ୍ତରୁ ଯା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାରୁ ମହାପ୍ରୟାଣ କଲେ । ଫଳରେ ଆଉ କିଛି ଚିନ୍ମା ତାଙ୍କର ଅପ୍ରକାଶିତ ରହିଗଲା । ଏହାକୁ ସଂଶୋଧନ କରି ତାଙ୍କୁ ଗଭୀରତୀବରେ ଜାଣିଥିବା କେତେଜଣ ସାହିତ୍ୟକଳ୍ପ ଦେଲି । ସେମାନେ ପଢ଼ି ତାଙ୍କ ଲେଖାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ମନାକରିଦେଲେ । ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ଲେଖାରେ ହାତ ଦେବା ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ।

ଏହି ଆମ ଜୀବନୀରେ ସେ ଲେଖାକୁ ଦୁଇଟି କାରଣରୁ ଯୋଗ କରିଛି ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପରିଛେଦ ହିସାବରେ । ପ୍ରଥମ କଥା ହେଲା, ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭୂତି ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଯାହା ହୋଇଥାଉ ନା କାହିଁକି, ମୋ ଜୀବନର ପିଲାଦିନରୁ ତାଙ୍କ ଜିରେ ତୀର୍ଥୀଯାତ୍ରାରେ ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁ ବିଷୟ ମୁଁ ଆମଜୀବନୀରେ ଲେଖନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହା କେତେ ପରିମାଣରେ ପରିପୂରକ ହେବ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣା ମୋପାଇଁ ଓ ଆମପରିବାର ପାଇଁ ଯାହା ଭୋଗିଛନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ କେବଳ ଘଟିନାହିଁ । ସେ କାଳର ବହୁ ସାଧାରଣ କର୍ମୀ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମାଜସେବୀ ଏବଂ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କର ସହଧର୍ମୀଣୀ ଓ ପରିବାର ଭୋଗିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେହି ଜଣା, ଅଜଣା ପରବାରବର୍ଗଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଏହା ଏକ ପ୍ରତିଛବି ମାତ୍ର ।

ଡେରିରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆମଜୀବନୀ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ ଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଶା ବାହାରର ବହୁ ଲକ୍ଷ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବନ୍ଦୁ ଓ ଗବେଷକ ଏହିପରି ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପୁସ୍ତକ ଇଂରାଜୀଭାଷାରେ ଲେଖିବାକୁ ବହୁବାର ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି । ଯଥା ଯନ୍ତ୍ରାଧରି ଫେରେକଢ଼ିରେ ନିଜ ପାଖରେ ଓ ତାଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ରଖିଛନ୍ତି । କେବେ ତାହା କରିବି କି ନକରିବି, ମୁଁ ଜାଣେନା ।

ଏହି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନରେ ଯେଉଁମାନେ ସାହସ୍ର୍ୟ, ସହଯୋଗ କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କପାଖରେ ମୁଁ କୃତଞ୍ଜନ୍ମ । ଏହି ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ି କେହି ଯଦି ଭାବନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଆୟାତ ଦେଇଛି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଦୁଃଖତ କାରଣ ମୁଁ ଯାହା ଠିକ୍ ଭାବିଛି, ଲେଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କମନରେ ଆୟାତ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥିଲା ଓ ନାହିଁ ।

ନିବେଦକ
ବାଟୁଚିହ୍ନାରୀ ବାସ

ସହଧର୍ମୀ ୧ ପ୍ରଧାନଙ୍କରୀ ଦାସଙ୍କ ସହ ବାଜଗାନ୍ତି

ଆଦ୍ୟଜୀବନରୁ କେଇପଦ

ବାଙ୍ଗ ବିହାରୀ ଦାସ

ମା ନବ ଜୀବନ ନୁହଁର କେବଳ
ବର୍ଷମାସ ଦିନ ଦଣ୍ଡ
କର୍ମେ ଛିର୍ବ୍ବ ନର କର୍ମ୍ମଏକାତାର
ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ

-ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ

ଯଦି ଜୀବନର ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ନେଇ ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥାଏଁ, ତେବେ ଏଥପାଇଁ
ସେଇ ଆତକୁ ନେବାରେ ବହୁଲୋକ ଓ ବହୁଘରଣା ନିଷିଦ୍ଧିତଭାବରେ ଦାୟୀ ଅଟଚି ।
୧୯୪୭ସାଲ “ଉରତ ଛାଡ଼ି” ଆହୋଳନ ଏଇ ବିରାଟ ଝଡ଼ଭଳି ଜୀବନରେ
ବୋହିଗଲା, ତେଣୁ ଜୀବନର ଗଢ଼ି ବଦଳିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଜନ୍ମଠାରୁ ସେହି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କୋହିଏ ବର୍ଷ ଦରି ଯେଉଁ ଶିଷ୍ଟୀ ଓ କଳାକାରମାନେ ମୋତେ ଉଥାରି କରିଥିଲେ,
ସେମାନେ କେବଳ ମଣିଷ ନ ଥିଲେ, ଘରଣା ମଧ୍ୟ ।

ଅବଶ୍ୟ ଶେଷଭାଗ ବେଳକୁ ଜୀବନର ସାଇନବୋର୍ଡ ବଦଳିଗଲା ।
ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଲେଖାଯାଗାରେ ସାଇନବୋର୍ଡରେ ଲେଖାଗଲା-

ମୋଜୀବନ ପଛେ ନକ୍ଷେ ପଡ଼ିଥାଏ

ଜଗତ ଉଦ୍‌ବାର ହେଉ ।

- ସତ ଭାମରୋଇ (୧୯୫୦-୧୯୯୫)

ଜୀବନର ଏ ସାଇନବୋର୍ଡ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନକରିବାରେ ଯେଉଁଜଣକ ପରୋକ୍ଷରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ସେ ଅବଶ୍ୟ ଅଧାବାଚରେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଇଗଲେ । ସେ ହୁଏତ ଜାଣିନଥୁବେ ଯେ ଏ ସାଇନବୋର୍ଡ୍ ଲେଖାରେ ତାଙ୍କର ତୁଳୀର ସର୍ବଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୂରଟି ଲକ୍ଷ୍ୟମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅର୍ତ୍ତନିହିତ ଫଳଗୁନଦୀର ଧାରାଥିଲା, ତାହାର ମୂଳରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ୧୯୪୭ ମସିହା ଜୁଲାଇ ପୂର୍ବକାଳରେ ।

୧୯୭୭ ସାଲ ଜାନୁଆରୀ ତାରିଖ ଶାମଦଶମୀ ଦିନ ମୁଁ ଜନ୍ମଗୁହଣ ଜଳି ତତକାଳାନ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର (ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାକପୁର ଜିଲ୍ଲା) କଲ୍ୟାଣପୁର ଗ୍ରାମରେ ଏକ ସଂତ୍ରାନ୍ତ ମଧ୍ୟବିର ଜମିଦାର ପରିବାରରେ । ପିତା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ମାତା ରମାଦେବୀ ମୋ ଜୀବନର ଆଦ୍ୟଶିଷ୍ଟ । ସାମନ୍ତବାଦର ଲୁଣନରେ ଆମର ମାଂସ ଗଡ଼ା, କିନ୍ତୁ ଜମିଦାର ହେଲେହେଁ ବାପା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଜାବସ୍ତଳ, ସ୍ଵେହୀ, ଅମାୟିକ । ତାହା ସହିତ ଉଚ୍ଛବ ଜାତୀୟବାଦୀ । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱୟୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ କଲିଜତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମାଟ୍ରିକ ପାସ କରିଥିଲେ ହେଁ ସରକାରୀ ଚାକିରିକୁ ଘଣାକରି ଜମିଦାରୀ ଉପରେ ନିର୍ଣ୍ଣର କରି ଘର ଚଳାଉଥିଲେ । ବୋଘ ସେହିପରି ଏକ ଆଦର୍ଶ ଜମିଦାର ପରିବାରର ଅତି ଅଳିଅଳ ଝିଅ ହୋଇ ଥିଲେ ହେଁ ସାହିପଦିଶାକର ମୂରବୀଥିଲେ, ଧର୍ମପ୍ରାଣାଥିଲେ । ଆମେ ତିନିଭାଇ ଓ ଦୂର ଭଉଣୀ । ଏହି ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବୀଜ ବପନ ହେଲା ।

ବାପ, ମା'ଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଧ୍ୟେୟଥିଲା ଖୁବଜଳ ପଢ଼ିବି, ଭଲ ମଣିଷ ହେବି ଓ ଉଚ୍ଚ ଚାକିରି କରିବି । ଭଲ ପଢ଼ିଲି, ପ୍ରାରମ୍ଭେ ଓ ମୃତ୍ୟୁକରେ ଉଚ୍ଚ ବୁରି ପାଇଲି, ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ମୂଳରୁ ବୁଲିପର୍ଯ୍ୟେତ ନାମକଲି, ସମସ୍ତକର ପ୍ରୀୟଭାଜନ ହେଲି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଆଶା ଆଶରେ ରହିଗଲା । ବାପା ଜାତୀୟବାଦୀଥିଲେ, ତେଣୁ ସେବାଟାର ଛାପ ମୋଉପରେ ବୋଧହୃଦ ବେଶି ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରାରମ୍ଭେ ଦୂରରେ ପଦ୍ମଥିଲା ବେଳେ ହାତରେ ତକୁଳିରେ ସୃତାକାଟେ, ଅନେକ ସମୟରେ ଖଦକ୍କ ଲୁଗା ପିଛେ ।

ଅପର ପ୍ରାରମ୍ଭେ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଦ୍ମଥିଲା ବେଳେ ୧୯୩୧ ସାଲରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗହ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ଉତ୍ତୁଦି ଲବଣ ସତ୍ୟାଗହରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ସର୍ବୋଦୟ ନେତା ଆଚାର୍ୟ ହରିହର ଦାଶକ ନେତ୍ରଦ୍ୱାରେ ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶ ପଚାଶ ଜଣ ସତ୍ୟାଗହୀ ପୂରାରୁ ପଦ୍ମଯାତ୍ରା କରି

ଆମ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଗାଁ ଉତ୍ତରେ ଆତିଥ୍ୟ ସ୍ଵୀକାର ନ କରି ଖରସ୍ତୋତାନଦୀ ବାଲିରେ ରାତ୍ରୀ ଯାପନ କଲେ । ସକାଳେ ଏକ ଜମିଦାରୀ ଚଉପାଡ଼ିରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂବର୍ଣ୍ଣନା ଦିଆଗଲା । ଗାଁର ବହୁଲୋକ ସେ ସଭାରେ ଯୋଗଦେଲେ । ବାପା ବୋଉଙ୍କ ସଂଗରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ସମସ୍ତେ ପୂରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମସିଶାରେ ବସି ସଭା ଶୁଣୁଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଘରକୁ ଫେରିଗଲାପରେ ଚହଲ ପଡ଼ିଲା ଯେ ମୋ ବୋଉଙ୍କର ଦେବଶୂର ମାନେ ସେହି ସଭାରେ ଦୂରରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମସିଶା ଗୁଡ଼ାକ ପରସ୍ତ ଲାଗିଥିଲା ତେଣୁ ବୋଉଙ୍କୁ ଗୋବର ପାଣି ପିଇ ପ୍ରାୟଷ୍ଟିତ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହାହୀଁ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ହେଲା ।

ଏଇଆ ଥିଲା ସେ ସମୟରେ ସତ୍ରାକ୍ତ ତଥାକଥ୍ତ ଆଧୁନିକ ସମାଜରେ କୁ ସଂଭାର, ସେଥିପାଇଁ ଭାରତର ନାରୀ ମାନଙ୍କୁ ପରଦାର ବାହାରକୁ ଆଣି କୁ ସଂଭାର ଦୂର କରିବାକୁ ଓ ଜାତୀୟ ସଂଗ୍ରାମରେ ଆଗୁଆ ହେବାକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ ଓ ଅନେକାଂଶରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ଘଟଣାର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ହରିଜନ ପଦ୍ୟାତ୍ମା କଲେ । ଆମଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷାକରି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଭାବରେ ବରୀ ଅଞ୍ଚଳର ଅନ୍ୟାୟପୂରତାରେ ଅଟକିଲେ । ବାପା ବୋଉଙ୍କ ସହିତ ଚାରିକିଲୋମିଟ ଚାଲି ସେହି ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ସମସ୍ୟା ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ କିପରି ଏକ ଶଠତା, ତାହା ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆମ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ କହିଲେ । ସେ କଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋକାନରେ ଗୁଞ୍ଜରଣ ହେଉଛି ।

୧୯୩୧-ନାମ ମସିହାରେ ଆମ ଗାଁ ଜାତୀୟସଂଗ୍ରାମରେ ଏକ ଦୁର୍ଗରଜି ଗଢ଼ିଇଥିଲା । ଆମ ଗାଁର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଲ ବିହାରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଡାକରାରେ ମାତ୍ରାକ ସରକାର ଅଧୀନରେ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗରେ ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରି ଜେଲଗଲେ । ପାଟଣା ଜେଲରୁ ମୁଢ ହୋଇ କଲ୍ୟାଣପୂରତାରେ ଖଦୀ କେତ୍ର ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସମସ୍ତେ ସ୍ଵତ୍ତାଙ୍କଟା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ବହୁଲୋକ ଖଦ୍ଦି ବସ୍ତୁ ପିଣ୍ଡିଲେ । ଏହା ସହିତ ଲୋକଙ୍କୁ ପରିବା ଚାଷ ପ୍ରତି ଆକୃଷ କରିବାକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ବରିଚା ମଧ୍ୟ ଖରସ୍ତୋତା ନଦୀଙ୍କୁଳରେ କଲେ । ସେହି କାମରେ ସହାୟକ ହେବାକୁ ମେଦିନ୍ୟାର ଜଣେ ଯୁବକ ରାମନାରାୟଣ ଦିଷ୍ଟା ଖଦୀକେନ୍ଦ୍ରରେ ଓ ପରିବାପାର୍ମରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଲାଲବିହାରୀ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କର ଜେଲରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଜଣେ ବଂଗଳାର ଜାତୀୟବାଦୀ ସଂଭାଷବାଦୀ । ସେ ସମୟର ସଂଭାଷବାଦୀଙ୍କ ଭାଲି, ଯୋଗ, ଆସନ ଓ ଧ୍ୟାନରେ ପଢ଼ ।

ଯୋଗ ଆସନପ୍ରତି ପ୍ରୀତି

ରାମନାରାୟଣଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ସଂପର୍କ ବଢ଼ିଲା । ତାଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ବଚିଚାରେ ପ୍ରତିଦିନ ଦୁଇଓଳି ଯାଇ ଯୋଗ, ଆସନ, ଧ୍ୟାନ ପ୍ରଭୃତି ଅଭ୍ୟାସକଲି ଏବଂ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦୀ ବଗଂଲା ସାହିତ୍ୟ ଓ ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ଯୋଗ ଓ ଆସନ ସଂପର୍କୀୟ ସାହିତ୍ୟ ବରାବର ପଡ଼ିଲି । ୧୯୫୭ ସାଲରେ କଟକ ଆସି କଲେଜିଏଟ ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନରେ ଶେଷ କଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଦିନ ଯୋଗାସନ କରୁଥିଲି ।

ରାମନାରାୟଣ ବିଷ୍ଣ୍ଵ କିଛି ବର୍ଷପରେ ଆମ ଗ୍ରାମ ଛାଡି କଟକକୁ ଆସିଲେ ଓ ପରେ କୋତ୍ରାଠାରେ ଏକ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ତାଙ୍କୁ ରାମନାରାୟଣ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲେ । କଟକରେ ବହୁଛାତ୍ର ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ତାଙ୍କ ସହିତ ସପଂକ୍ରମିତ ରଖୁଥିଲେ ଓ ଯୋଗାସନ ଶିକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଏମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇ ଗଲାଣି ।

କଲେଜରେ ପଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୋଗ, ଆସନ ପ୍ରଭୃତି ରାତିମତ ଅଭ୍ୟାସ ରଖୁଥିଲି । ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିବାର ଲୋକେ ଆଶଙ୍କା କଲେ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ବାବାଜି ହୋଇଯିବି । ଏକ ଦିଗରେ ଜାତୀୟତାପ୍ରାତି ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଯୋଗାସନ, ଏହାରି ଭିତରେ ମୋର ଛାତ୍ର ଜୀବନ କଟିଗଲା । ଜାତୀୟଭାବ ସେତେବେଳେ ଅଧିକାଂଶ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଆକୃଷ କରୁଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ସ୍ଵଭାବତଃ ରାଜନୀତିପ୍ରତି ଆକୃଷ ହେଉଥିଲୁ ଓ ଜବାହାରଲାଲ, ସୁବାଷ ବୋଷ, ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପ୍ରମନ୍ତ କଟକ ଗପ୍ତରେ ଆସିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲୁ । ସଂବାଦପତ୍ର ପଡ଼ିବା ଓ ରାଜନୈତିକ ସଭା ସମିତିରେ ଯୋଗଦେବୀ ମୋର ମୁଖ୍ୟ କାମଥିଲା । ଏହିପରି ୧୯୫୯ ସାଲରେ ପାଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ବୁଝିଲାଉ କରି ମାଟ୍ରିକ ପାସକଲି । କିନ୍ତୁ କଲେଜ ଜୀବନରେ ଆସେ ଆସେ ବୌଦ୍ଧିକସମ୍ପର୍କରେ ରାଜନୀତିପ୍ରତି ଦେଶି ଆକୃଷ ହେବାରେ ଲାଗିଲି । ମାର୍କ୍ଷବାଦ ଓ ବାମପଣ୍ଡା ଚିତ୍ରାଧାରାପ୍ରତି ଅନୁରତ୍ତ ବୃଦ୍ଧି ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଚିତ୍ରାଧାରାଙ୍କୁ ବଳିଦେବା ସପକ୍ଷରେ ମୁଁ ନଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ କାର୍ଲମାର୍କ୍ ଓ ଲେଲିନଙ୍କ ଲେଖା ଅଧ୍ୟନ କରୁଥିଲେ ହେଁ ଜବାହାରଲାଲା, ସୁବାଷ ବୋଷ ଓ ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଚିତ୍ରାଧାରା ପ୍ରତି ଦେଶି ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା ।

୧୯୪୧ ସାଲରେ ଆଇ.ଏ. ପରିଷା ଦେଲାବେଳେ ବାପାଙ୍କର ହଠାତ ୪୭ ବର୍ଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ଆମକୁ ପାଶା ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧିନରେ ମାଟ୍ରିକ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ୧୯୫୭ରୁ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ହାଇକୋର୍ଟ ବିହାର, ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ପାଶାରେ

ଥିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ୱ ଯୁଦ୍ଧପରେ ହେଉଥିଗାରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ହାଇକୋର୍ଡ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲା ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରୀକ୍ଷା ଅଧା ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ମୋତେ ଜଣାଇ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁର ନବମ ଦିନ ସେଦିନ ମୋର ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା । ଅତି ନିକଟ ସାକ୍ଷ ସାଥୀମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ହେଁ ମୋତେ ଜଣାଇ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ମୁଁ ମାନସିକ ଭାବପାଇଁ ହରାଇ ବସିଲି ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା ବେଳକୁ ମୁଁ ଜାଣେନା । ଫଳରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆଇ. ଏ. ପାସ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାଦିନ ପରୀକ୍ଷା ହଲରୁ ବାହାରିଲା ବେଳେ ବାପାକ ମୃତ୍ୟୁଖର ବନ୍ଧୁମାନେ ଜଣାଇ ଦେଲେ । ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଆୟାତ ହେଲା । ସେ ଆୟାତ ବିହୁର ଅଂଶ ଲିଭି ନାହିଁ ।

ରେଭେନ୍ତା କଲେଜରେ ବି. ଏ. ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲି । ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ, ଅଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଚାହେନା । ସେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା, ସେଥିରେ ଅଳ୍ପ, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୀତି ଅନର୍ଥ, ଏପରି ନଥିଲା । ସେହିପରି ଏକ ସଂକଟରେ ପଡ଼ିଥିଲି ଆଇ. ଏ. ପଢ଼ିଲାବେଳେ । ଅଳ୍ପ, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ସଂସ୍କୃତ ଏପରି ବିଷୟରେ ସମକ୍ଷି ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ନଥିଲା । ସ୍ଵଗତଃ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା ରେଭେନ୍ତା କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପିଅଲ ଥିଲେ । ଭାରି କଢ଼ା ଲୋକ, ତାଙ୍କ ଆଗକୁ ଛାତ୍ରମାନେ କଣ, ଅଧାପକ ମାନେ ଯିବାକୁ ଡରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଛାତ୍ର ବହଳ । ଆଇ. ଏ. ପଢ଼ିବାବେଳେ ମୋଁ ଉଛ୍ଵାକୁ ଚାହିଁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କରିଦେଲେ । ବି. ଏ. ପଢ଼ିବାବେଳେ ସେହି ସାହସରେ ଝାକ୍କୁ ଭେଟିଲି ଏବଂ ଅର୍ଥନୀତି ସହିତ ଅଳ୍ପ ବିଷୟ ଯୋଡ଼ିବାପାଇଁ ନିବେଦନ କଲି । ପ୍ରଥମେ ଏପରି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ କାରଣ ମୁଁ ଏକମାତ୍ର ଏହି ଶୁଣ୍ଟର ଛାତ୍ର ହେବି । ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ ଦୂଷଣରେ ଫେରିଆସିବାରୁ ସେ ମୋତେ ଡାକି ମୋର ଉଛ୍ଵାଅନୁସାରେ ସେପରି ବିଷୟ ସମକ୍ଷିରେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ ।

ରାଜନୀତିପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ବଢ଼ିଲା

ବି. ଏ. ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ରାଜନୀତିପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ହେଲା । ରେଭେନ୍ତା କଲେଜ ହଲରେ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭା ବସୁଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସମୟେ ସମୟେ ବିଧାନ ସଭା ବୈଠକ ଦେଖିବାପାଇଁ ଯାଉଥିଲି । ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ବବୁତା ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଭଲଲାଗୁଥିଲା କାରଣ ତାଙ୍କର ଚିତ୍ରାଧାରା ଲୋକାର୍ଜିମୁଖୀ ଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ କୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଓଡ଼ିଶା ଗପ୍ରରେ ଆସିଥିଲେ । ରେଭେନ୍ତା କଲେଜରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟନିକ ବିଭାଗର ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାପକ ବି. ପ୍ରସାଦ ଚାକର ଅତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଥିବାରୁ ସେ କଟକ ଆସିଲେ ତାଙ୍କର ଅତିଥି ହୁଅଛି । ରେଭେନ୍ତା କଲେଜରେ ସେ ସାଧାରଣତଃ ଦେଶର ରାଜନୀତି ଓ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ମାନକର

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦବୋଧନ ଦେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର କଂଗ୍ରେସ ସମାଜବାଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମମାନଙ୍କର ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଓ ତାଙ୍କର ସହଯୋଗୀ ସୋସଲିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ମୁଁ ଓ ମୋର ଦୁଇ ଘନିଷ୍ଠ ସାଙ୍ଗ ଭୁବନାନନ୍ଦ ରାୟ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ରାୟ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ତେଲେଜାବଜାରରେ ଥିବା ଯୁ.ପି.ଆର ନାମକ ସଂବାଦ ସରବରାହ ଏକେହି ଅଫିସକୁ ବିଭିନ୍ନ ସଂବାଦପତ୍ର ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଁ । ଏହି ସଂଘାର ଓଡ଼ିଶା ଦାୟିତ୍ବରେ ଥାଆନ୍ତି ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ବ୍ରିଦ୍ଧେବୀ, ସେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ଓ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ର ଜଣେମୁଖ୍ୟ ସଭ୍ୟଥିଲେ, ସେହି ଅଫିସରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସଂପର୍କ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟପତ୍ର ‘କୃଷ୍ଣକ’ ପତ୍ରିକା ପ୍ରତି ସପ୍ରାହରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଛଡ଼ା ଗଡ଼କାତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ କୃଷ୍ଣକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏହା ପ୍ରଧାନ ବାହକ ଥାଏ । ତେଣୁ କଲେଜ ଜୀବନରେ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ବୌଦ୍ଧିକ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବାମପଦ୍ଧତି ବିହାଧାରା ପ୍ରତି ଆସନ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ ।

୧୯୬୯ ସାଲରେ ବ୍ରିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଯୁଦ୍ଧ ହିସାବରେ ଆମର କୌଣସି ପକ୍ଷପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ନଥାଏ । ଜମ୍ମାନୀ ଯେତେବେଳେ ହିଟିଲରଙ୍କ ନେବ୍ରହ୍ମରେ ସୋଭିଏତ ରକ୍ଷଣ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲା, ସେତେବେଳେ ଭାରତୀୟ କମ୍ଯୁନିସ୍ଟ ପାର୍ଟି ସେହି ଯୁଦ୍ଧକୁ ଜନଯୁଦ୍ଧ ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଆମେରିକା ଓ ରୂଷ ସପକ୍ଷରେ ପାସିଜିମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଚାର ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆମେ ଜାତୀୟ ବାଦୀ ଛାତ୍ରମାନେ ଏପରି ପ୍ରଚାରରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଲୁନାହିଁ । ଭାରତ ସ୍ଵାଧୀନତା ନ ପାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଗୁଣାମ୍ବଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ପ୍ରଚାର କରୁଥିଲୁ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ୧୯୪୭ ରେ କଲେଜ ଯୁନିୟନ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ଏକ ପକ୍ଷରେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଛାତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ କମ୍ଯୁନିସ୍ଟ ସମର୍ଥତା ଛାତ୍ରଗୋଷ୍ଠୀ । ଶେଷରେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ବିଜୟ ହେଲା ଏବଂ ଆମର ସଭାପତିପଦ ପ୍ରାର୍ଥୀ ପ୍ରଦୀପ କିଶୋର ଦାସ ଜିତିଲେ । ଯଦିଓ ବୌଦ୍ଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜନୀତିରେ ଅଂଶୁରହଣ କରୁଥିଲି, ଏହି ଛାତ୍ର ଯୁନିୟନ ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗ ନେଇଥିଲି ।

ଏହା ସବେ ବି ମୁଁ ଯେ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବି ଏହା କହନାର ବାହାରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ଷି ଓ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପ୍ରତି ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ୱାସ-ଏହି ଦୁଇଟି ଚାରିତ୍ରିକ ଗୁଣ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିଥିଲି ।

□□□

ଉତ୍ତରାଧି ଆଦୋଳନରେ ଯୋଗଦାନ

୧

୧୪୭ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୭ ତାରିଖ ୫ ତାରିଖ ଦିନ ବଯେ ସହରରେ ନିଶ୍ଚିଲ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ଅଧିବେଶନ ବସିଲା । ସାରା ଭାରତବାସୀଙ୍କ ଆଖି ବଯେ ସହର ଉପରେ । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଯଦି ଭାରତ ଛାଡ଼ି ନ ଯାଆନ୍ତି, ତେବେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ଶେଷ ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଡାକରାଦେବ । ସେଇଥାର୍ଥେ ହେଲା । ପଞ୍ଚିତ ଜବାହର ନେହୁରୁଙ୍କ ପ୍ରଷ୍ଟାବ ଏବଂ ସର୍ଦୀର ବଲୁଭରାଇ ପଚେଲକ ଅନୁମୋଦନରେ ଏହି ଝାତିହାସିକ ପ୍ରଷ୍ଟାବ ଅଗଷ୍ଟ ୮ ତାରିଖ ଦିନ ଶାନ୍ତିଯୁଦ୍ଧ ବାତାବରଣରେ ଗୃହାତ ହୋଇଗଲା ।

ଏହି ପ୍ରଷ୍ଟାବରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ ଏକ ଚରମପତ୍ର କେବଳ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିଲା, ସେଥିରେ ସମ୍ମାନ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ବିତାଦିତ କଲେ କଂଗ୍ରେସ ହାତକୁ କ୍ଷମତା ଆସୁବୋଲି କଂଗ୍ରେସ ଚାହେଁନା । ଭାରତର ଅଗଣ୍ଠିତ ଲୋକେ, ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷେତରେ କାମ କରନ୍ତି ଏବଂ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ମୁଖ୍ୟତଃ କ୍ଷମତା ସେହିମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଆସିବ । ଏହାହାରା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଗଲା ଯେ କଂଗ୍ରେସ କ୍ଷମତା ପାଇଁ ବ୍ୟପ୍ତ ନୁହେଁ । ପ୍ରବୃତ୍ତ ସାଧୀନତା ସେହିଦିନ ହେବ, ଯେଉଁଦିନ ଅଗଣ୍ଠିତ ଦରିଦ୍ର ଜନଶିଖିଆ ଜନସାଧାରଣ ଦେଶୀର ପ୍ରଭୁ ବା ମାଲିକ ହେବେ ।

ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଷ୍ଟାବର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପୂରଣୀୟ ହୋଇ ରହିଛି । କଂଗ୍ରେସ ବର୍ଣ୍ଣନାନପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହିଦିନଠାରୁ ପ୍ରାୟ

କ୍ଷମତାରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲା, ଦଳିତ ନିଷେଷିତ ଖଚିତୀଆଶ୍ରେଣୀ ଦେଶର ମାଲିକ ହୋଇପାରିଲେନାହିଁ । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆଯୋଜନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଵାଧୀନତାର ପ୍ରାୟ ପଚାଶବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଅପୂର୍ବ ହୋଇ ରହିଗଲା ।

ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ପୁଣି କୁହାୟାଇଥିଲା ଯେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଯଦି ନିଜେ ସ୍ଵତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଦ୍ୟାୟ ନ ନିଏ, ତେବେ ଭାରତବାସୀ “କର ବା ମର” ପଣ ନେଇ ଶେଷ ସଂଗ୍ରାମରେ ଖାସ ଦେବେ ।

ଏହି ଏତିହାସିକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଭାଷଣ ଦେଇ କହିଥିଲେ ଯେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ଜନସାଧାରଣ ନିଜେ ନିଜର ନେତା ହେବେ ଏବଂ ସରକାରକୁ ଅଚଳ କରିଦେବେ । ନିଷିଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଏହି ଅନ୍ତିମ ସଂଗ୍ରାମ ବା ଭାରତ ଛାଡ଼ ସଂଗ୍ରାମର ନେତ୍ରଭାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଉପରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହୋଇଗଲା, ସାରା ଦେଶବାସୀ ଏହାର କଛିମାସ ପୂର୍ବରୁ ଆସେ ଆସେ ମାନସିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିଯାରିଥାଥାଥାତି ଯେ “ଭାରତ ଛାଡ଼” ଆଯୋଜନ ନିଷ୍ଟଯ ହେବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କଂଗ୍ରେସ କୌଣସି ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଦଳ ନ ଥିଲା, ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ତ୍ତା, କଂଗ୍ରେସର ସିଦ୍ଧାତ ସେତେବେଳେ ସାରା ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସିଦ୍ଧାତ ଥିଲା । କେଉଁ ଦିନଠାରୁ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଏବଂ କେଉଁ ପଛା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସେଥିପାଇଁ ନିଆୟିବ, ତାହା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେବାକ୍ଷଣ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଆତକିତ ହୋଇଗଲେ । ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ କଂଗ୍ରେସ ପଠାଇବ, ସେ ତାହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜଣାଇବେ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ତାହାର ବାଟ ବାହିନେବ - ଏତେବେଳେ ଗଢାଇବା ଶାସକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେମାନେ ବିଚାର କଲେ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସଂଗ୍ରାମପାଇଁ ସଂଗଠିତ ଉଦ୍ୟମ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ କଂଗ୍ରେସ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବେ, ସର୍ବତ୍ର କଂଗ୍ରେସ ନେତ୍ରଭାବକୁ ଗିରଫ୍ତ କରିନେବେ ଏବଂ ତା ଫଳରେ ସାରା ଦେଶବାସୀ ନେତ୍ରଭାବକୁ ବିହୀନ ହୋଇ ସଂଗଠିତ ଆଯୋଜନ କରିବାକୁ ସମ୍ମନ ହେବନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେହି ଅଗସ୍ତ ମୁହଁ ତାରିଖ ରାତି ନିପାହୁଣ୍ଡ ବିମୋହରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କରୁ ଆରମ୍ଭକରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ସଭ୍ୟ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର କଂଗ୍ରେସ ନେତ୍ରଭାବକୁ ଅଚାନକ ଗିରଫ୍ତ କରି ନିଆଗଲା । ସରକାର ପାଇଁ ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଥିଲା ଯେ ସମସ୍ତେ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ପାଇଁ ବିମୋହରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ସରକାର ହଠାତ୍ ଯେ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟକୁଷାନ ଗ୍ରହଣ କଲେ ତାହା ନୁହେଁ, ବହୁ ଆଗରୁ ଏହି ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ସୁଚିତ୍ତ ପରିକଳନା କରାଯାଇଥିଲା । ଏବଂ ନେତ୍ରଭାବକୁ ଗିରଫ୍ତ

କରି କେଉଁଠିକୁ ଚାଲାଣ କରାଯିବ, ତାହା ମଧ୍ୟ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ଯୋଜନାବନ୍ଧ ଭାବରେ
ସ୍ଥିର ହୋଇସାରିଥିଲା ।

୩୫

ପୂର୍ବପରିକହିତ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ବିମେର ଆଶା ଖୀଁ
ପ୍ରାସାଦରେ ବନ୍ଦୀ କରାଗଲା ଏବଂ ଜବାହରଲାଲ, ସର୍ବାର ପଟେଳ, ଆଚାର୍ୟ
ନରେନ୍ଦ୍ର ଦେବକ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକର୍ତ୍ତ୍ତି ହରେକୁଷ୍ଟ ମହତାବକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କଂଗ୍ରେସ
କାର୍ୟକାରୀଜମିଟି ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିମେର ଅହନ୍ତଦନଶର ଦୂର୍ଗରେ ଅଚକ ରଖାଗଲା ।

ଏହି ଦୁଇ ସମାଦ ପ୍ରତାରିତ ହେବାକଣି ସାରା ଭାରତ ବର୍ଷରେ ବିଦ୍ରୋହର
ବନ୍ଦି ଜଳିଛିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାୟୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ସମାଦପତ୍ର ଉପରେ କଟକଣା ଥାଏ ।
ସେହି ଯାଞ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆହୁରି କଠୋର କରାଗଲା, ଯେପରିକି ମାମୁଲି କିଛି
ସରକାରୀଛଣୀ ସମାଦ ବ୍ୟତିରେକେ ଭାରତବାସୀ କେଉଁଠି କିପରି ଆୟୋଜନ
ହେଉଛି ଜାଣିପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ଗିରପର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂବାଦ ବା ଲୋକଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହ
ଓ ସରକାରୀ ନିଷ୍ଠୁର ବର୍ଣ୍ଣର ଦମନଳୀଳା ସମର୍କୀୟ ସମାଦ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ
ସେତେବେଳେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଏହି ସମାଦ ଯାଞ୍ଚ କଟକଣା ଏତେ ତାବୁ
ହେଲା ଯେ ଅନେକ ସମାଦପତ୍ର ପ୍ରତିବାଦ କରି ସମାଦକୀୟ ଲେଖା ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ
ଏବଂ ସେହିଷ୍ଵାନ ଖାଲି ରଖିଲେ । ସେଇଥରୁ ସମ୍ପଦ ଜଣାପଡ଼ୁଆଏ ଯେ ଯାଞ୍ଚ କଟକଣା
ଅସମବ ଅସୁହା ପ୍ରରକୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ଆୟୋଜନ ଓ ଗିରପ, ଲାଠି ଗୁଲି ସମର୍କୀୟ
କୌଣସି ସମାଦ ଜିଲ୍ଲା ଓ ରାଜ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅନୁମତିବିନା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପାରୁ
ନ ଥିଲା । ଲୋକମୁଖରେ ଭାରତର ଏ ମୁଖ୍ୟ ସେ ମୁଖ ଗୁଜବ ଆକାରରେ ସମାଦ
ପ୍ରସାରିତ ହେଉଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ ଅତିରଜିତ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟ ସମାଦ ଉପରେ ସମଞ୍ଜେ
ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଛଢା ଅନ୍ୟତାରା ନ ଥିଲା ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ ଗିରପ ହେବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ କହିଯାଇଥିଲେ ଯେ
ସରକାରୀ କଳକୁ ଅଚଳ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତବାସୀ ନିଜକୁ ନିଜର
ନେତାଭାବି ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ “କର ବା ମର” ପଣନେଇ ଯୋଗଦେବେ । ଏହି
ବାର୍ଷା ଭାରତ ସାରା ବ୍ୟାପିଗଲା । ତେଣୁ ଏକ ନେତୃତ୍ୱ ବିହୀନ ଦେଶ ସିଂହଭଲି
ଗର୍ଜନ କରି ଉଠିଲା ଏବଂ ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ସରକାରୀକଳକୁ ଅଚଳ କରିଦେଲା ।

ଦେଶବ୍ୟାପି ବିଦ୍ରୋହ

କଂଗ୍ରେସ ନେତୃବ୍ୟକ୍ତ ଗିରପର ସମାଦ ଅଗଣ୍ଧ ୫ ତାରିଖ ଦିନ ପ୍ରତାରିତ
ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିମେ ସହରବାସୀ ଏକମନରେ ପ୍ରତିବାଦର ବୁର ଉତ୍ୟୋଜନ
କଲେ । ସଭା, ଶୋଭାୟାତ୍ମା ଓ ବିଷ୍ଣୋଭ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ପୁଲିସ ତରଫରୁ
ମଧ୍ୟ ଅକଥନୀୟ ଦମନ, ଲୁହବୁହା ଗ୍ୟାପ, ଲାଠି, ଗୁଲିର ସୁଅ ଛୁଟିଲା । ସ୍କୁଲ,

କଲେଜ, କଳକାରଖାନା, ଯାନ ବାହନ ଚଳାଚଳ ବହ ହୋଇଗଲା । ସେହିଦିନ ଏହି ଆହୋଳନ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଛୋଟ ବଢ଼ ସହରକୁ ବ୍ୟାପିଗଲା । ଏହା ଏକ ସ୍ଵପ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହୋଳନ ଥିଲା ଏବଂ ଯୁବକ ଓ ଛାତ୍ରମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସର୍ବତ୍ର ଆହୋଳନ ପୁରୋଭାଗରେ ଥିଲେ ଓ ପୁଲିସର ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଗୁଲିର ଶୀକାର ହେଲେ । ଆପେ ଆପେ ସହରରୁ ଗାଁ ଗହଳକୁ ଏହି ଆହୋଳନ ବ୍ୟାପିଗଲା । ସରକାରୀ କଳକୁ ଅଚଳ କରିବାକୁ ଯାତାଯତ ପଥ, ଥାନା, ସରକାରୀ ଅର୍ପିଷ ଘେରାଉ ଓ ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏକ ନେତ୍ରବ୍ରଦ୍ଧିବ୍ରଦ୍ଧୀନ ଜନସାଧାରଣ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଲା ବେଳକୁ କାଁ ଭାଁ ହିଁବା ଆଚରଣ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଜବାବ ପୁଲିସ ଓ ସୈନ୍ୟବାହିନୀଙ୍କୁରୁ ମିଳୁଥିଲା ଲାଠି, ଶୁଳ୍କ ଓ ଜପନ୍ୟ ଅତ୍ୟାଚାରରେ । ସାମାନ୍ୟ ସରକାରୀ ଧନ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ଗାଁକୁ ଗାଁ ପିରୁଣି ଟିକେ ବସି ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରାଯାଉଥିଲା । ଏ ମରୁ ଅକଥନୀୟ ଦମନଳୀଲା ସହେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ପ୍ରାଣବଳିଦେଲେ ଓ ଅନ୍ତିମ ସଂଗ୍ରାମରେ ଦରିଦ୍ରତାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ସମସ୍ତେ ଭାଗନେଲେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବରେ ନହେଲେ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ।

ଏହି ଆହୋଳନର ପ୍ରଭାବ ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତୀୟବାଦୀ ଛାତ୍ରକୁ ଅସ୍ତିର କରିଦେଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ରେଭେନ୍଱ା କଲେଜର ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଷର ଛାତ୍ର । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକମାତ୍ର କଲେଜ, ଯେଉଁଠିକି ବି.୬.୬. ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ାହେଉଥାଏ । ତେଣୁ ସାରା ଓଡ଼ିଶାର ଛାତ୍ରମାନେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଏହି କଲେଜକୁ ଆସନ୍ତି । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାର ସାମିତ ଥିଲେ ହେଁ ଏହା ଏକ ବୃଦ୍ଧତ ସରକାରୀ କଲେଜ ଥିଲା ଏବଂ ପାଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା । ମୋଟ ଛାତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ସେତେବେଳେ ଥିଲା ବାରଶହୁ ଅଧିକ । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶାର ଏକମାତ୍ର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ନିଷ୍ଠଳ ହୋଇ କିପରି ରୁହନ୍ତା ? କିନ୍ତୁ କଣ କରାଯିବ, ତାହା ଜାତୀୟବାଦୀ ଛାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ଛିର କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସରେ ଯେଉଁମାନେ ଜଣାଶୁଣାଥିଲେ, ସେମାନେ ବୟେଠାରେ ବା ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ଶିରଫ ହୋଇଯାଇଥାଆନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଆମେମାନେ ଝିରକଳୁ ଯେ କଲେଜକୁ ଧର୍ମୟତ କରି ବହ କରିଦେବା, କିନ୍ତୁ ସେପରି ସଜ୍ଜିତ ଶତି ନଥାଏ ଧର୍ମୟତକୁ ସଫଳ କରିବାକୁ । ଏକେତ ସରକାରୀ କଲେଜ, ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ତାକର ନାଟିପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ସେହି ଯୁଦ୍ଧକୁ ଜନଯୁଦ୍ଧ ଆଖ୍ୟାଦେଇ କ୍ରିଟିଶ ସରକାର ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସମର୍ଥକ ଛାତ୍ରମାନେ ଏପରି ଏକ ଧର୍ମୟତକୁ ବିପଳ କରାଇବାକୁ ପ୍ରାଣପ୍ରାତ ଉଦ୍ୟମ କରିବେ, ଏହା ଆମେ ଜାଣିନେଇଥାଉ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ଛିର ହେଲା ଯେ ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କଲେଜ

ସାମ୍ବାରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ସାଧାରଣସଭା ହେବ ଏବଂ ଜଣେ କଣେ ବକ୍ତ୍ଵାଦେଇ ସରକାରୀ କଳକୁ ଅଚଳ କରିବା, କଲେଜ, ସ୍କୁଲ ବହ କରିବା ପ୍ରକୃତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମନେଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉରେକିତ କରାଇବେ । ଏହିପରି ଜାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ଜଣେ ଜଣେ ବକ୍ତ୍ଵା ଦେଇ ଗିରଫ୍ଟ ହେଲେ । ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିବା ଏବଂ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କଲେଇ ଓ ସ୍କୁଲ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉରେକନା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା । ଏହିପରି ବକ୍ତ୍ଵା ଦେଇ ଦିନେ ଜୟପାଲଙ୍କୀ, ଆଉଦିନେ ଦେବେତ୍ର ମହାତ୍ମି ପ୍ରମୁଖ ଗରିଫ୍ଟ ହେଲେ । ଜୟପାଲଙ୍କୀ ବହୁଦିନ କେଲରେ ରହିଲେ ଓ ପରେ ମୁକ୍ତିଲଭି ଉଚଣ୍ଠିଷ୍ଠା ଲାଭକଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ଅଫିସରେ ଯୋଗଦେଇ ଦେଶୁଟି ସେକ୍ରେଟେରୀ ହୋଇ ଅବସର ଗ୍ରହଣକଲେ । ସେ ଜଣେ ସଙ୍ଗୀତଙ୍କ ଥିଲେ ଓ ସୁଲଲିତ କଣ୍ଠରେ ଗୀତଗାଇ କେଇବାସୀଙ୍କୁ ମୁସ୍ତ କରୁଥିଲେ । ଚାକିରୀରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବ ରୁ ତୁଳସୀ ଦାସ ରାମାୟଣକୁ ଇଂରାଜୀଭାଷାରେ କବିତାରେ ଆକ୍ଷରିକ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହା ଅତି ଉଚକୋଟୀର ହୋଇଛି । ବୋଧହୃଦୟ କବିତାରେ ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ ଭାରତବର୍ଷରେ ତାଙ୍କର ହିଁ ପ୍ରଥମ । ଶ୍ରୀ ଦେବେତ୍ର ମହାତ୍ମି କେଲ ମୁକ୍ତହୋଇ ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମ୍ବାଦିକ ଜୀବନ ଯାପନ କଲେ ଓ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ସହିତ ବିଶେଷଭାବରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ । ସେ ଏତେ ଦେଶଭକ୍ତ ଥିଲେ ଯେ ଅନେକ ସମୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକ୍କାର ବିରୋଧୀ ହୋଇ ହିଟଲର ପ୍ରଶଂସକ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । କେଲରେ ଥିବାବେଳେ ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାୟୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥାଏ । ତେଣୁ ଜର୍ମାନୀ ଓ ଜାପାନ ଯେତେବେଳେ ଇଂରେଜ ଏବଂ ମିଶ୍ରଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ପରାଭୂତ କରୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ଉଲ୍ଲୁପ୍ତି ହେଉଥିଲେ । ଏହାପଛରେ ତାଙ୍କ ଦେଶପ୍ରାଚିର ତାଙ୍କୁଟା ହିଁ ଥିଲା, ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।

‘ ଅଗନ୍ତ ଆଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେବାପରେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵାବେଦୀ ଓ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ ବମ୍ବୋରେ ଗିରଫ୍ଟ ନ ହୋଇ ଲୁଚିଲୁଚି ଓଡ଼ିଶା ଚାଲି ଆସିଲେ । ବାଟରୁ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଏକ ପୋଷକାର୍ତ୍ତିରେ ମୋତେ ଚିଠିଟିଏ ଦେଇ ଲେଖୁଆଆତି କେବଳ ଗାନ୍ଧିଙ୍କର “କର ବା ମର” ଶେଷବାର୍ତ୍ତି ଲେଖି । ମୋର କ’ଣ କରିବା ଉଚିତ ବା ନାହିଁ, ସେଥୁରେ କିଛି ପରାମର୍ଶ ନ ଥାଏ । ଏ ଚିଠି ମୋତେ ବୋଧହୃଦୟ ଅଗନ୍ତ ଏଗାର ବା ତେର ତାରିଖରେ ମିଳିଲା ! ମୁଖ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ଚିଠି ଯାଞ୍ଚ ହେଉଥାଏ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟା ଛାତ୍ରନେତା ବି ନଥାଏ ଯଦିଓ ରାଜନୀତିରେ ଭାଗ ନେଇଥାଏ । ତେଣୁ ସେ ଚିଠି ଯାଞ୍ଚକାରୀ ଅଫିସରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିନଥିବ ନିଶ୍ଚୟ । ଚିଠିସିନା ମିଳିଲା, କିନ୍ତୁ କରିବୁ କ’ଣ, କିଏପରାମର୍ଶ ଦେବ । ତେଣୁ କଲେଇରେ ଆମେ ଯେତିକି ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରିଥିଲୁ , ସେଥୁରେ ହିଁ ଭାଗନେବା ମୋର ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟଥାଏ ।

କଲେଜକୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆହୁରି କଠୋର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେବାକୁ ହେବ । ଏହି କାମରେ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦୀପ୍ କିଶୋର ଦାସ ପ୍ରମୁଖ କେତେଜଣ ଛାତ୍ର ଆଗୁଆ ଥାଆଛି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ଥାଏ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀରେ ମୁଁ ସହପାଠୀ ଥିଲି ରେଭେବ୍ରା କଲେଜିଏବ୍ ସ୍କୁଲର ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରୁ । ପ୍ରଦୀପ୍ବାବୁ କଲେଜ ହଷ୍ଟେଲରେ ଥାଆଛି, ମୁଁ ମାଣିକ ଘୋଷ ବଜାରର କଳ୍ୟାଣପୁର ମେସରେ । ପରେ ପ୍ରଦୀପ୍ବାବୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ କରି ଓଡ଼ିଶା ଛାତ୍ର କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ହେଲେ, ଆମ ସହିତ କଂଗ୍ରେସ ତ୍ୟାଗକରି ଘୋସଲିଷ୍ଟ ଆଧୋଲନର ନେତା ହେଲେ ଓ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ପରେ ଜନତାପାର୍ଟୀ ସରକାର ଅମଳରେ ୧୯୭୭ ମସିହାନେ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ।

ଦିନେ ମସୁଧା କରାଗଲା ଯେ କଲେଜ ଅଫିସକୁ ଘେରାଉ କରାଯିବ ଏବଂ ଅଧିକାରୀଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି କଲେଜ ଅଧାପକମାନଙ୍କୁ ଉପସା ଦେବାକୁ ନିବେଦନ କରାଯିବ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚାର କରାଗଲା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଜଣାଗଲା । କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଲା ଯେ ଯେତେବେଳେ ଶାହଶହ ଛାତ୍ର ରେଭେବ୍ରା କଲେଜ ଅଫିସ ଘେରାଉକରି ପ୍ରବେଶ କରିବେ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ଟେଲିଫୋନ ଲାଇନ କାଟିଦିଆଯିବ, ଯାହା ଫଳରେ କି କଲେଜର ଅଧିକ ପୁଲିସକୁ ଖବର ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଦିନେ ଛାତ୍ର ଅଧାପକମାନଙ୍କୁ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ଅଧୀନରେ ଆଉ ଗୋଲାମୀ ନ କରିବାକୁ ନିବେଦନ କଲାବେଳକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଅଫିସର ଆସବାବପତ୍ର ଓ କାଗଜପତ୍ରରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେବେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଠିକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟଚାଲିଲା ଓ ପୁଲିସ ଆସିଲାବେଳକୁ ଛାତ୍ରମାନେ ସେଠାରୁ କାମ ସାରି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ରେଭେବ୍ରା କଲେଜର ଅଧିକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସୁପୁରୁଷ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା । ଏହି ଘଟଣାପରେ ସେ ସରକାରଙ୍କୁ କହି ଅନିର୍ବିଷ୍ଟକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଭେବ୍ରା କଲେଜକୁ ବନ୍ଦ କରାଇଦେଲେ । ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଫଳ ହେଲା । ଯେଣୁ ନିବେଦନ କରି କଲେଜ ବନ୍ଦ କରିପାରିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବା ଆଶା ନ ଥିଲା, ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରିଆରେ ସଫଳ ହେଲୁ । ଏହି ଘଟଣା ପରେ ପ୍ରଦୀପ୍ବାବୁ ଓ ସୁରେତ୍ର ମହାନ୍ତି (ଛାତ୍ର ଜୀବନମୟରେ କଟକ ବେତାର କେନ୍ଦ୍ରରେ ଯୋଗଦେଇ ଉଚ୍ଚପାହ୍ୟା ଅଫିସର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟକାର ହିସାବରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ତାକର ଅକାଳ ବିଯୋଗ ହୋଇଥିଲା) କଟକ ଛାତ୍ର ଚାଲିଗଲେ । ତେଣୁ ତାକୁ ଆଉ ଗିରଫ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ।

ଏହି ଘଟଣା ଘଟିଲା ଥୁଗ୍ରଷ ମଧ୍ୟଭାଗରେ । ସେତେବେଳକୁ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଲୁଚିକରି କଟକରେ ରହିଲେଣି ଏବଂ ଏକ ସଜଠିତ ଆହୋଲନ ଗଡ଼ି ତୋଳିବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ଓ ଆମଭାଲି ପରିଚିତ ଛାତ୍ର, ଯୁବକ ବହୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଆସେ ଆସେ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ଲାପନ କରିବାକୁ ବସିଲେଣି । ଏହି ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନରେ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଭୂମିକା ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ଡିଶାରେ ସର୍ବତ୍ର ଜନଆହୋଲନ ଚାଲିଥାଏ । ଏହି ସ୍ଵପ୍ନପୂର୍ବ ଆହୋଲନ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା, ଯଥାସମ୍ବନ୍ଧ ସଜଠିତ ରୂପନେବା ଏବଂ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ଏହି ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନର ମୁଖ୍ୟ କାମଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଦ୍ଵିବେଦୀ ମୁଖ୍ୟତଃ କଟକରେ ଲୁଚିରହି ଏହି ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା କାମର ନେବୁଦ୍ଧ ନେଲେ ।

ଏକ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନଯାପନ କରିବି, ଏପରି କୌଣସି କହୁନା ମନରେ ନ ଥିଲା । ଅଗ୍ରଷ ଆହୋଲନହଁ ଜୀବନରେ ଏକ ମୋଡ଼ ଆଣିଲା । ଏହା ମୋ'ପାଇଁ ଯେ ଏକ ବଡ଼ ଘଟଣା ତାହା କେବଳ ନୁହେଁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଅଗଣିତ ଲୋକଙ୍କପାଇଁ ୧୯୭୧ ଆହୋଲନ, ୧୯୩୧-୩୩ ଆହୋଲନ ଓ ୧୯୪୭ ମସିହା ଅଗ୍ରଷ ଆହୋଲନ ଜୀବନର ମୋଡ଼ ବଦଳାଇଛି । ଯେବେ ଏକ ପ୍ରବଳ ସ୍ତ୍ରୋତ ଆସେ, ସେତେବେଳେ ସାମୁହିକ ଜୀବନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସେ, ତା'ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନର ଧାରା ପୂର୍ବ ପରିକହିତ ରାତିରେ ଚାଲିପାରେନା ।

ଅଗ୍ରଷ ବିପୁଲରେ ଟାଣିହୋଇ ଯାଇନଥିଲେ ଦୁଁ କ'ଣ ଜୀବନରେ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି, କିଏ ଜାଣେ । ବାପା, ମା, ପରିବାରର ଲୋକେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଅଫିସର ହେବାକୁ ତାହୁଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ପରିବାର ଲୋକଙ୍କର ସେଇଆ ସ୍ଵପ୍ନଥିଲା ସେତେବେଳେ । କିନ୍ତୁ ପିଲାଦିନରୁ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ବୌଢ଼ିକ ପ୍ରତିରରେ ମମତା ଥିଲା, ତେଣୁ ଏକ ଅଫିସର ବା ଉଚ୍ଚ ସରକାରୀ ଚାକିରୀ ପ୍ରତି ମମତା ନଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବୁଥିଲି, ପାଟଣା ଯିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲେ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଏମ. ଏ. ପାସ କରିବି ଏବଂ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବି । ପାଠ ପଡ଼ିବା ଏବଂ ତାର୍କିକ ଆଲୋଚନା ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ମମତାଥିବାରୁ ବୋଧହୁଏ - ସେପରି କହୁନା ଥିଲା । ।

ଏପରି କି ଅଗ୍ରଷ ଆହୋଲନରେ ଜେଲରେ ରହିଲାପରେ ମଧ୍ୟ ଖଲାସ ହୋଇ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବି ସେପରି ଏକ ବନ୍ଦମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମନରେ ଜମାଟ ବାହିନାଥିଲା । କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକ ନ ହେଲେ ସାମ୍ଯଦିକ ଜୀବନ ଗ୍ରହଣ କରିବି, ଏହିପରି ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ଆକାଶ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଘଟଣାପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଆସି ଜୀବନର ମୋଡ଼ ଏପରି ବଦଳାଇ ଦେଲା ଯେ ଜେଲରୁ ଖଲାସ

ହେଲା ପରେ ନିଛକ ରାଜନୀତିର ରାଷ୍ଟ୍ରାଭିପରେ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଆଉ ପଛକୁ କେବେହେଲେ ଫେରି ଅନେଇବାକୁ ଉଛ୍ଵା କଲିନାହିଁ । ବରଂ ସମାଜରେ ମୋ ଦ୍ୱାରା ଯଦି କହି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ସମ୍ବଦ ହୁଏ, ତେବେ ତାହାର ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ହେବାକୁ ସତତ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରିଛି ।

ଗୁପ୍ତସଂଗଠନରେ ସାମିଳ

ଜୀବନର ନୃତନ ଧାରା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନରେ ସଂଶୀଳ ହେବା ଦିନରୁ । ମୋର ମୁଖ୍ୟ କାମଥିଲା ବାହାରେ ଯେଉଁମାନେ ଆହୋଲନାମ୍ବକ ଜାମ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଖବର ବା ଚିଠିପତ୍ର ଆଣିଲେ ମୋତେ ଦିଅନ୍ତି ଓ ମୁଁ ସେସବୁନେଇ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ଦିଏ ଓ ସମୟେ ସମୟେ ଖବର ଆଣି ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଏ । ମୋରକି ଅନ୍ୟ କେତେକ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ବାହାର ଦୁନିଆରେ ଯୋଗାଯୋଗର ସ୍ଵତ୍ର ଥିଲେ । ସେହି ଅବସରରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ହେଲା ଏବଂ ପରେ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ଘନିଷ୍ଠତା ବୃଦ୍ଧିପାଇଲା । ସେମାନେ ହେଲେ ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତ, ଅନିଲ କୁମାର ଘୋଷ, ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର, ନିଶାମଣି ଶୁଭିଆ ପ୍ରମୁଖ । ପରିଚୟ ସିନା ହେଲା କାରଣ ସମସ୍ତେ ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦିଗର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କିଏ କଣ କରେ, ତାହା ପରିସରକୁ କେହି କହୁନଥାଉ । ଶ୍ରୀ ଦ୍ୱିବେଦୀ ହଁ କେବଳ ସବୁକଥା ଜାଣି କାମର ବରାଦ କରନ୍ତି । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁନ୍ତାମ୍ଭୁତି । ପୂର୍ବରୁ ଜାଣୁ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ସରକାରୀ ଆହୁଆଳରେ ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନ କରି ଆହୋଲନ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କଠୋର ଶୁଣିଲାବୋଧ ଥାଏ । ଉଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି କେହି ଜଣେ ଧରାପଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ବା ଭୟକରି ସତ୍ୟକଥା ପ୍ରୟଗ କଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧରି ପାରିବନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଆହୋଲନ ସହିତ ଯୋଗସ୍ଵତ୍ର ରଖିବା ପାଇଁ ଓ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କୁ ଆହୋଲନ ସମର୍କରେ ଅବହିତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସାଇକ୍ଲୋଷ୍ଟାଇଲ ବୁଲେଟିନ୍ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଉଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ସାନରେ ଓ ବାହାରେ ଯେଉଁସବୁ ମୁଖ୍ୟଘଟଣା ଘରୁଆସ ବା ସରକାରୀ ଯାଞ୍ଚ ଯୋଗୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ସେ ସବୁ ଅଛପା ରହିଯାଉଥାଏ, ସେ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ଏହି ବୁଲେଟିନରେ । ତା'ଛାଂ ଆହୋଲନଜାରୀମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଭାବରେ କିଛି ଦିଗଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ବୁଲେଟିନ୍ ଲେଖୁଥିଲେ ନିଜେ ଦ୍ୱିବେଦୀ । ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷା ପ୍ରଚାର ସମିତିର ମୁଖ୍ୟକର୍ମୀ ବନମାଳୀ ମିଶ୍ର ତାଙ୍କର ମୁହଁରକି ଅକ୍ଷରରେ ମହମମାଝା କାଗଜରେ

ଲୁହା କଳମ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାହା ଲେଖୁଥିଲେ । ତାହା ଲିଖୋକରି ପ୍ରକାଶିତ ହେଲାପରେ କଟକ ସହରରେ ବନ୍ଦା ହେଉଥିଲା, ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ପଠା ହେଉଥିଲା ।

ସାଇଙ୍କୋ ଆଇଲହୋଇ ବନ୍ଦା ହେଉଥିବାରୁ ବହୁତ କପି ହୋଇ ପାରେନା ମୁଦ୍ରଣ ଯନ୍ତ୍ରିତ କରିଲା । ତେଣୁ ବନ୍ଦାବନ୍ଦା ଘରେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଏହି ବୁଲେଟିନ୍ ଗଲେଇଦେଇ ଆସୁ । କିନ୍ତୁ ତଥପରଦିନକୁ କଥାଟା ପ୍ରପତ୍ତ ହୋଇଯାଏ ।

ମନେଅଛି ଥରେ କଟକ ଜିଲ୍ଲା କାଇପଡ଼ାରେ ଅଗନ୍ତ ଆହୋଳନ ବେଳେ ଯେଉଁ ବିଭିନ୍ନ ନୃଶଂଖ ଗୁଲିକାଣ୍ଡ ହେଲା ଓ ସାତଜଣ ଶହୀଦ ହେଲେ, ସେ ସମାଦ ଦେଇ ଯେଉଁ ବୁଲେଟିନ୍ ବାହାରିଲା, ସେଥିରେ ହେଡ଼ିଂକରି ଲେଖାହୋଇଥିଲା “ମୁସାଏବ ଖାଁକୁ ଗିରଫ୍ତ କର” । ମୁସାଏବ ଖାଁ ଯାଇପୁରରେ ଏସ.ଡ଼.ଓ. ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ହୁକୁମରେ ଏହି ପୋଲିସ ଦମନଳୀକା ସଂଘଚିତ୍ର ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଏହି ବୁଲେଟିନ୍ ବାହାରିଲା ପରେ ସରକାରୀ ମହଲରେ ଏକ ଆତକ ଖେଳିଯାଇଥିଲା । ସୁରେତ୍ର ଦ୍ଵିବେଦୀକୁ ଗିରଫ୍ତ କରିବାକୁ ସବୁପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ ହେଲା ଏବଂ ଯେଉଁବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ଦେବ, ତାକୁ ମୋଟା ଆକାରର ପୂରିଷାର ଦିଆଯିବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଗଲା ।

ସେ କଟକ ସହରରେ ଲୁଚିକରି ରହୁଥିଲେ । ଚାହିନୀଚୌକ ଅଞ୍ଚଳରେ ନନ୍ଦୀ ସାହୁଙ୍କର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଘର ବିଭିନ୍ନ ସାହିରେ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ପୁଅ ମଥୁରା ନନ୍ଦ ସାହୁ ଏ ଆହୋଳନରେ ଦ୍ଵିବେଦୀକୁ କିଛି ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ ସେ ତାଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଘରେ ଦ୍ଵିବେଦୀକୁ ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ଲେଖା ରଖୁଥିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଏ ଓ ବାହାରୁ ଯେଉଁସବୁ ସମାଦ ବା ଚିଠିପତ୍ର ଆସୁଥାଏ, ତାଙ୍କୁ ଦେଉଥାଏ । ତା’ଙ୍କା ସେ ଯେଉଁସବୁ ସମାଦ ବା ପତ୍ର ଦେଉଥାଆନ୍ତି, ତାହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେଉଥାଏ । ପ୍ରଚାରପତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ଥାଏ ।

ସ୍ଵାମୀ ବିଚିତ୍ରାନ୍ତ ଦାସ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁନ ଥିଲେ ହେଁ ତାଙ୍କସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ରଖୁଥାଏ । ସେ କଟକରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓକିଲ ଓ ଆଜନ୍କା କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ଥିଲେ । ସେହିସମୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷା ପ୍ରଚାର ସମିତିର ପରିଚାଳକ ପାଠକ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ସାମ୍ଯାଦିକ ଏନ.ଆର.ସ୍ଵାମୀ ନାନା ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଦୁଥିଲେ । ଏହିପରି ବହୁଲୋକ ଆର୍ଥିକ ଓ ଅନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ ।

ବିଭିନ୍ନ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ଆହୋଳନ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ରଖି ଏହି ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନ ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ । ବାଲେଶ୍ୱରର ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଗଞ୍ଜାମର ଘନଶ୍ୟାମ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ସମଲପୁରରେ ଭୈରବ ଚରଣ

ମହାକି ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପୃଞ୍ଜିବାକୁ ଦୁଇବ୍ୟତ୍ତି ନିଜ ନିଜ ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସ ନେତାଥିଲେ । ଭୈରବବାବୁ ଓଡ଼ିଶା ସତ୍ତିବାଳୟର କର୍ମଚାରୀ ଥିଲେ ହେଁ ସରକାରୀ ଚାକିରୀରୁ ଉପସା ଦେଇ ଆହୋଳନାର ଖାସ ଦେଇଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଜାହାଜର ବୋମାମାଡ଼ରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ସତ୍ତିବାଳୟକୁ ସେତେବେଳେ କଟକରୁ ସମ୍ବଲପୁର ଛାନାତ୍ତରିତ କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଭୈରବବାବୁ ସୋଠରେ ରହୁଥିଲେ । ଏମାନେ ପରେ ସମସ୍ତେ ଗିରିଫ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ଓ ସୁରେହବାବୁଙ୍କ ସମେତ ସେମାନଙ୍କୁ ଓ ମୋଟେ ଫୌଜଦାରୀ ଷଡ଼ୟନ୍ତି ମାମଳାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇ ଜେଲଦଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲା ।

ଅଗଷ୍ଟ ୮ ଟାରିଖ ପରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମାସ ଧରି ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବତ୍ର ଆହୋଳନ କୋରସୋରରେ ଚାଲିଥିଲା । କୋରାପୁଟରେ କଂଗ୍ରେସ ସଂଗଠନ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧ ଥିଲା ଏବଂ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆହୋଳନ ତୀତ୍ର ଆକାର ଧାରଣ କରିଥିଲା । ସେହି ବିଦ୍ରୋହଙ୍କୁ ଦବାଇବାପାଇଁ ପୁଲିସକୁ ଗୁଲି ଚଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଜଣେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀର ମୃତ୍ୟୁଯୋଗୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ ସମେତ ଅନେକଙ୍କୁ ନରହତ୍ୟା ମନ୍ଦବନ୍ମାରେ ଜଡ଼ିତ କରାଗଲା ଓ ଅବଶେଷରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରେ ଫାସି ପାଇଲେ । ସେ “ଭାରତମାତା କି ଜୟ” କହି ହସି ହସି ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରେ ଫାସିଶୁଷ୍ଟରେ ଝୁଲିଲେ ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆହୋଳନଙ୍କୁ ଦବାଇବାକୁ ଗୁଲିକାଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲା ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେଠି ସବୁଠାରୁ ବେଶିଲୋକ ପ୍ରାଣବଳି ଦେଇଥିଲେ । ବାସୁଦେବପୁରର ଉରମ, ଧାମନଗରର ଲୁଣିଆ, କଟସାହି ଓ ଖଇରା ଥାନାର ତୁଟିଗଡ଼ିଆଠାରେ ପୁଲିସର ଗୁଲିଚୋଟରେ ବହୁଲୋକ ପ୍ରାଣବଳି ଦେଇଥିଲେ । ଗୁଲିକାଣ୍ଡ ଅତି ଦୃଶ୍ୟ ଓ ବିଭିନ୍ନ । ସୋଠରେ ଲୋକେ ସ୍ଵାଧୀନ ସରକାର ପ୍ରାପନ କରିଥିଲେ ଓ ଲୋକଙ୍କର ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ କରିବାକୁ ବହୁ ଲୋକଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଗଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେତେ ପ୍ରାନରେ ଏପରି ଘରଣା ହୋଇଛି, ତନ୍ମଧରେ ଉରମର ପ୍ରାନ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ରହିଛି ।

ସେହିପରି କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ କାଇପଡ଼ା ଗୁଲିକାଣ୍ଡ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ସର୍ବତ୍ର ଥାନା ଘେରାଉ କରିବା, ସରକାରୀ ଅଫିସ ଅଚଳ କରିବା, ସରକାର ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସହ୍ୟୋଗ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜୋରସୋରରେ ଚାଲିଥାଏ ।

ଏହିପରି ସମ୍ବଲପୁର ପ୍ରକାଶିତ ବୁଲେଟିନ୍‌ରେ ବରାବର ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ ଓ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କୁ ଏକମାତ୍ର ଏହା ମାଧ୍ୟମରେ ଅବଗତ କରାଯାଇଥାଏ । ରେଳଲାଇନ ଉପାଦି ରେଳଚଳାଚଳ ବ୍ୟାହତ କରିବା, ଟେଲିଫୋନ

ଓ চেলিগ্রাম লাইনকাটি পরিকারক যোগাযোগ ব্যবস্থাকু প্রতিষ্ঠিত করিবা, অনেক স্থানের দৈনন্দিন ঘটনারে পরিশোধ হোরথাএ। ঘেচেবেলকু অধুকাংশ কলেজ ও স্কুল অনিষ্টিষ্কাল পাই বহুহোর যাইথুলা ও বহু ছাত্র, যুবক এ স্থানে কামারে আগুথা হোরথলো।

ব্রিটিশ স্বরকারক ধারণা হেলো যে শ্রী দ্বিবেদীক নেতৃত্বের যেଉে গুপ্তসংগঠন কাম করুছি, ঘেহিমানে মুক্ষ্যতৎ এ আহোলনকু পরিচালিত করুছিক। ঘেরথপাই ঘেমানকু গিরিপ করিবাইপরে পরিকারকর বিশেষ ধান গলা। বাস্তবের এস্থান স্বাধীনতাপ্রেমী জনসাধারণ নিজকু নিজে নেতা ভাবি করিয়াইথাআকি। গুপ্তসংগঠন একমাত্র সংযোগকারী কাম করুথাএ। কংগ্রেসনেতামানক ব্যাপক গিরিপ, পুলিষ্যর দমনলীকা ও গান্ধীজীক শেষ সংগ্রামৰ আহান, এই আহোলনৰ মূলৰেখলা।

সুরেন্দ্রবাবু ওড়িশারে বা বাহারকু যেতে পত্র লিপাপারে লেখুথলে, ঘেষবু উপরে মুঁ ঠিকশা লেখুথলি ও কচক ঘহরৱ বিৰিন্দ ঢাকঘৰে পকাইথলি। একমাত্র উদ্দেশ্য তাকৰ হস্তাক্ষৰ ঘহিত পুলিষ্যর গোৱেন্দা বিভাগ অভিযন্ত থৰাবু লিপাপা উপরে ঠিকশার হস্তাক্ষৰু পুলিষ্যর ঘদেহ ন হেৱ। ঘমায়ে ঘমায়ে ঘামান্য আৰ্থক ঘামায়ে মধ গিরিপ হোৱাবা বা গিরিপ এড়াইথবা ব্যক্তিক ঘৰকুপটোৱবাকু হৈৱথলা। ঘেষবু মুঁ লেখুথলি। অৱে ঢেকানালৰ আদিকৰ দাসক ঘৰকু প্ৰায় কোটিৰ চকা মুঁ মনিঅৰ্ড়িৰ কৰিথলি। মনিঅৰ্ড়িৰপৰ্মৰ প্ৰেৰক ঘৰে মুঁ দষ্টাক্ষৰ কৰি মোৱ কল্যাণপুৰ মেষৱ ঠিকশা দেৱথলি। পুলিষ যেଉে কথা খোকুথলা, তাহা এই মনিঅৰ্ড়িৰু জাণিপাৰিলা। পূৰ্বৰু যেଉে কেতেক চিঠি ধৰাপড়িথলা, তাহাৰ ঠিকশা হস্তাক্ষৰ ঘহিত এহা মেলশাইগলা। আদিকৰ ঢেকানাল গুলিকাণ্ডৰ আহতহোৱ পলাই আধিথলে এবং তাকু আমে লুচাই চিকিষা কৰাইথলু। ঘৰৱ আৰ্থক অবস্থা যোগুঁ এই অৰ্থ ঘামায়ে মনিঅৰ্ড়িৰ কৰি পতোহোৱাইথলা।

এই গোটিৰ নিৰ্বোধতা যোগুঁ পোলিষ মোতে ঠাব কৰিপাৰিলে। মোতে গিরিপ কলে। সুরেন্দ্রবাবুকৰ ও অন্যমানকৰ পৰা মিলিয়িব বোলি ভাবিনেলে।

ଗିରଫ୍ଟ ଓ ଷଡ଼୍‌ଯନ୍ତ୍ର ମକଳମା।

୧୯୪୭ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୫ ତାରିଖର ମଧ୍ୟରାତ୍ରି ଗଢ଼ିଗଲାଣି । ସେତେ-
ବେଳେ କଲ୍ୟାଣପୁରମେସ କଟକର ମାଣିକଘୋଷ ବଜାରରେ ଥାଏ । ଅଷ୍ଟମ
ଶ୍ରେଣୀରେ ରେଭେନ୍ଟ୍ କଲେଜିଏବ ସ୍କୁଲରେ ନାମ ଲେଖାଇବା ଦିନଠାରୁ ବରାବର
କଲ୍ୟାଣପୁର ମେସରେ ରହିଆସିଛି, ଯଦିଓ କଟକ ସହରର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଉଡ଼ା
ନିଆହୋଇ ମେସ ଚାଲେ ।

ହଠାର ରାତିରେ ମେସ ଓ ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପୁଲି ସ ଘେରାଉ
କରିନେଲେ । ଯେପରିକି କେହି ଚାହେଲେ ମଧ୍ୟ ଶୟି ପଳାଇ ପାରିବନାହିଁ । କବାଟକୁ
ଜୋରରେ ବାହିଆବାହି କଲାପରେ ବାହାରଘରେ ଶୋଇଥିବା ବାହାର ବହୁ
କେହିଜଣେ କବାଟ ଖୋଲିଦେଲେ । ଏଶରେ ମୁଁ ଉଠିପଡ଼ିଲି ଯଦିଓ ଏକ ଭିତରଘରେ
ମୁଁ ରହୁଥାଏ । ମୋର ଜାଣିବାର ଆଉ କିଛି ସହେଲ ରହିଲାନାହିଁ ଯେ ସେମାନେ
ମୋତେ ଗିରଫ୍ଟ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

ବ୍ରକ୍ଷ ପେଟରାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ସବୁ ଖୋଜା ଖୋଲି କଲେ, କିଛି ଆପରି
ଜନକ ଜିନିଷ ପାଇଲେ ନାହିଁ । କୌଣସି ଜିଲ୍ଲା ସଂଗ୍ରାମକ ଠାରୁ ଆହୋଜନ ସମ୍ପର୍କୀୟ
ଗୁପ୍ତଚିଠି ସୁରେତ୍ର ଦ୍ଵିବେଦାଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆସିଥାଏ । ଦେବାର ସେଇତି
ମୁଁ ପକେଚରେ ରଖିଥାଏ । ମନରେ ଆଶକା ଥାଏ ଯେ ଯଦି କାମିକ ଦେଖନ୍ତି, ତେବେ
ସବୁ ଜଣାପଡ଼ିବ ।

ସୁରେତ୍ରବାବୁଙ୍କ ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନ ସହିତ ମୁଁ ସମ୍ଭବ ତାହା ଥରେ ଜଣାପଡ଼ିଲେ
ମୋ ଠାରୁ ସବୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସହଜ ହେବ । ଲୁଜିପିନ୍ଧି ଶୋଇଥିଲି ତେଣୁ ତାହା
ଉପରେ କାମିକଟା ପିନ୍ଧିଦେଲି, ଯେପରିକି ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଉତ୍ସତା
ଦେଖାଇବା ମୋର ଉଦେଶ୍ୟ ।

ସେତେବେଳେ ଗୋଇଦା ବିଭାଗରେ କେତେବେଳେ ଲୋକ ଥିଲେ, ଯେହିଁମାନେ
ବାକିରିପାଇଁ ବିନା ଗୋଇମରି କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ମୁହିସଂଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ଏତେ ସମର୍ଥନ
ଥିଲା । ଯେ କିଛି କିଛି ଖବର ଆଗତୁରା ଆମକୁ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ
ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚୟର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ଯେତେହେଲେ ସେମାନେ
ଭାରତୀୟ, ଦେଶମାତ୍ରକାର ସନ୍ତାନ । ସେହିପରି କେହି ଜଣେ ତିନି ବାରିଦିନ ଆଗରୁ
ଖବର ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଆମ କଲ୍ୟାଣପୁର ମେସ ପୁଲି ସ ଖାନଚଲାସ କରିବ ।
ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନର ଯେତେ ବୁଲେଟିନ ଓ କାଗଜପତ୍ରଥିଲା ତାହା ମେସ
ପାଖରେ ଥିବା ଆମ ଗ୍ରାମର ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଗୋପକବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ସାନାତରିତ
କରିଥିଲି । ଗୋପକ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ କଟକ ଜନକୋର୍ଟରେ ପେଞ୍ଚାଇ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର

ପୁତ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଭାଗନେଲେ । ବାରିଷ୍ଠରୀ ପାସକରି ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ଓକିଲାତିରେ ବେଶ ଖ୍ୟାତି ଅଞ୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଓଡ଼ିଶାର ଆଡ଼ଭୋକେସ ଜେନେରାଲ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ସେ ଜଣେ ସ୍କୁଲ ଛାତ୍ର ।

ତେଣୁ ଯେତେ ଖୋଜା ଖୋଜି କଲେ ମଧ୍ୟ କହି ନପାଇବାରୁ ପୁଲିସ ମୋତେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଲାଲବାଗ ଥାନାକୁ ଢାକିଲେ । ମୋ ପକେଟରେ ଥିବା ଗୁପ୍ତ କାଗଜ ପାଇଁ ଆଚଳ ମଣିଲି । ଶେଷରେ ଏକ ପାଞ୍ଚ କଲି ଯେ ଖାଡ଼ାଫେରିବା ନାମରେ ପାଇଶାନା ଯିବି ଏବଂ ସେ କାଗଜକୁ ଚିରି ପାଇଶାନାରେ ପକାଇଦେବି । ସେତେବେଳେ କଟକରେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ଉଠାପାଇଶାନା ଥାଏ ।

ପାଇଶାନାକୁ ଯିବାକୁ ସିନା ଅନୁମତି ମିଲିଲା, କିନ୍ତୁ ପାଇଶାନାକୁ ଘେରି କରି ଆଗ ପଛ ପାଖରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ବହୁଜଧାରୀ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ପୁଲିସ । ଯାହାହେଉ ଚିଠି ଚିରି ପକାଇଦେଲାପରେ ନିର୍ବିତ ହେଲି । ବହୁପୁଲିସ ଗହଣରେ ସେହିପରି ଲୁଣ୍ଠି କାମିଜ ପିଛି ରାତିଅଧରେ ଭ୍ୟାନରେ ଗଲି ପାଣିକୁ ।

ମନରେ ବହୁତ ଭୟ ହେଉଥାଏ । କାଳେ ମାରଧର କରି ମୋ ଠାରୁ କିଛି କଥାର ଜିଅ ପାଇୟିବେ ଏବଂ ଅଗନ୍ତ କ୍ରାନ୍ତିର ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନର ନେତାମାନେ ଧରାପଡ଼ିବେ । ତେଣୁ ଦେଶ ଓ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସ୍ୟାତକତା ହେବ ଯଦି ସତ କଥା କୁହେ । ତେଣୁ ଛିରକଲି ସବୁ ମିଛ କହିବି ଯଦିଓ ପିଲାଦିନ୍ଦ୍ର ବାପ ମା'କର ଧର୍ମରିତ୍ତିକ ସଂସ୍କାରରେ ବଢ଼ି ଆସିଛି ଓ ସେଥିପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସ ରହିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ଆସିଛି । ଗୋଟିଏକଥା ଛିର କରିନେଲି, ଯେତେ ଅତ୍ୟାଚାରର ଶିକାର ହେଲେ ହେଁ ସୁରେତ୍ରବାବୁ ବା ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଅଞ୍ଚ ଓ ବମ୍ବେ ଅଧିବେଶନକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଦ୍ଵିବେଦୀକୁ ସିନା ଦେଖି ଥିଲି ତା'ପରେ ତାଙ୍କ କଥା କିଛି ଜାଣେନା । ଏହା ହେଁ ମୋର କହିବାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହେବ ।

ପୁଲିସର ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟବହାର

ଆନାରେ ପହଞ୍ଚିଲି, ମୋତେ ଏକ ଚୁଲରେ ବସାଇ ଦିଆଗଲା । ଗୁରୁଦା ବିଭାଗର ଦୁଇ ତିନିଜଣ ଅପିସର ଆସି ସାରାରାତ୍ରି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ମାରଧର ଧମକ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯେତେରକମର ଅଭିନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ଓ ଗାଲିଗୁଲକର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏପରିକି ମହାମ୍ୟାଗାନ୍ଧୀଜଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଦ୍ଵିବେଦୀକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତକୁ ଅତି କୁସିତ ଭାଷାରେ ମୋ ଆଗରେ ଗାଳି ଦିଆଗଲା । ଏକଥାର ଉଦେଶ୍ୟ ଏଥରେ ମୁଁ ଉରେଜିତ ହେବି । ମାନସିକ ଭାରସାମ୍ୟ ହରାଇଲେ କିଛି ନା କିଛି କହିଦେବି, ଯେଉଁଥରୁକି ତାଙ୍କୁ କଥା ଆଦାୟ କରିବାକୁ ସୁବିଧା ହେବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନହୋବିବା । ଗୋଟିଏ କଥା ଧରିଆଏ ଯେ ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନା ।

ଏହିପରି ତିନିଜଣ ଦେଇ ସକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ପଚାରି ମୋର ମାନସିକ ଲ୍ଲାଙ୍କି ବଡ଼େଇ ଦେଲେ । ନିଦ ମାତୁଥିଲେ ହେଁ ଶୋଇବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଚାଲରେ ସିଧାହୋଇ ବସିବାକୁ ପଢୁଥିବାରୁ କୁଳାଇବା ବି ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଶୋଷ କରୁଥିଲେ ହେଁ ପାଣି ମୁଦ୍ରାଏ ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ପଚାରି ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେବାର ନେତା ହେଉଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ସି.ଆଇ.ଡି. ଇନିସପେକ୍ଷର ଗଜାଧର ଦ୍ଵିବେଦୀ । ଭାରି ଭୁଷ ଲୋକ, ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରକୁ ଏପରି ପ୍ରଭୁ ମଣତି ଯେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଉତ୍ସତାର ଧାର ଧାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ସାରା ଓଡ଼ିଶାର ସି.ଆଇ.ଡି. ବିଭାଗ (ଶୁଭଯା ପୁଲିସ) କର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି ରେନର ନାମକ ଜଣେ ଗୋରା ସାହେବ । ସେ ଏସ.ପି. ଥିଲେ । ଗଜାଧର ଦ୍ଵିବେଦୀ ଟିକିଏ କଥାରେ ଧମକ ଦେଉଥାନ୍ତି ଯେ ସତ କଥା ନ କହିଲେ ରେନର ସାହେବ ନିଜେ ଆସିବେ, ତା'ପରେ ଯାହାସବୁ ହେବ ଭୋଗିବେ, ଆମ ହାତରେ ଆଉ କିଛି ରହିବ ନାହିଁ । ଏସବୁ ଧମକର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ମୋତେ ସତର୍କ କରିଦେବା ଯେ ସତକଥା ନକହିଲେ ଗୁପ୍ତ ସଗଠନ କରୁଥିବା ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦାଳ ଉପରେ ଯେତେ ଅତ୍ୟାଚାର ହୃଦୟ ସେ ସବୁ ମୋ ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ । ମନରେ ସିନା ଭୀତି ଜାତ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏଥରେ ତାଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟ ସାଧୁତ ହେଲା ନାହିଁ ।

ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ରମ୍ୟକଥା ଯେ ଗଂଗାଧର ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କ ନାମ କେବଳ ମୁଁ ଜାଣିନାଥାଏ, ପିଲାଦିନେ ତାଙ୍କୁ ଆମଘରେ ଦେଖିଥାଏ । ସେ ଆମ ବିଷ୍ଣୁରପୁର ଥାନାରେ ପୁଲିସ ଅଫିସର ଥିଲେ । ଆମ ପରିବାର ଏକ ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟାତ ଜମିଦାର ହୋଇଥିବାରୁ ସେତେବେଳେ ସେ ସମୟେ ସମୟେ ଆମ ଘରକୁ ଆସୁଥିଲେ । ଉତ୍ତର ପ୍ରଭୁଭାବି ଯେଉଁଠି, ସେଠି ଚିହ୍ନା ଅଚିହ୍ନା, ଭାର ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ କିଏ ଅନେଇବ ? ସେ ଏକ ଦକ୍ଷ ଅଫିସର ହିସାବରେ ଖୁସାମତକରି ଇଂରେଜ ଅଫିସରଙ୍କର ପ୍ରାତିଭାଜନ ହେବାକୁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ଯେ ଆମବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଷଢ଼ମୟ ମକଦମା ହେଲା, ସେଥରେ ସବୁରକମ ସତମିତି ଯୋଡ଼ି ଆମେ ଯେପରି ପାଶୀ ପାଇ ସେଥପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ । ସେ କଥା ସିନା ହେଲାନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ଷଢ଼ମୟ ମକଦମା ଚଳାଇଥିବାରୁ ଜର ମାହେର ସାହେବ ତାଙ୍କ ରାଯରେ ଏହି ଅଫିସରଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ ।

ସକାଳ ହେଲେ ହେଁ ମୋର କଷ୍ଟ ସରିଲା ନାହିଁ । ଦାତ ଘସିବାକୁ ଦିଆହେଲା ନାହିଁ, କି ପିଇବା ପାଣି ନାହିଁ । ଶୋଷରେ କି କଷ୍ଟ ! ପ୍ରାୟ ସକାଳ ସାତରା ଆଠଟା ବେଳକୁ ମେଘର କିଛି ବନ୍ଧୁ ଆସିଲେ ଦେଖିବାକୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭେଟିବାକୁ ଦିଆହେଲା ନାହିଁ । ଦୂରରୁ କେବଳ ତାଙ୍କ ଦେଖୁଥାଏ । ହଠାର ପ୍ରାୟ ଦିନ ଦଶଟା

ବେଳକୁ ମୋତେ ପୁନର୍ଦ୍ଵାର ପୁଲିସ ଗହଣରେ କଳ୍ୟାଣପୂର ମେସକୁ ନିଆଗଲା । ପୁନର୍ଦ୍ଵାର ଘର ଖାନଚଲାସ ହେଲା, କିଛି ମିଳିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ସେଇଠି ଦାନ୍ତ ଘସିପକାରଥିଲି ।

ଆନାକୁ ଫେରିଆସିଲା ପରେ ପୁଣି ପଞ୍ଚାଏ ଅଟିସର ପହଞ୍ଚିଗଲେ, ଉପରେ ଉପରେ ପଡ଼ି ପୁଣି ପଚାରିବାରେ ଲାଗିଲେ ସେହି ଚୁଲ୍ବପରେ ବସାଇ । ସେ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ମୁଁ କିପରି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି, ତାହା ଭାବିଲେ ବର୍ଷମାନ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ନିଜକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରିପାରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନା । ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସିଲା । ଶେଷରେ ମୋତେ ସେହିପରି ଅଣିଆ ଅପିଆ ଲୁଣ୍ଠି କାମିଜ ପିଣ୍ଡ ଜେଲଖାନାକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲା, ଭାରତରକ୍ଷା ଆରନ ଅନୁସାରେ ଅଟକବସା ହୋଇ ।

ଶହ ଶହ ଲୋକଙ୍କର ଗହଣରେ ଥରେ ଜେଲରେ ରହିଲାପରେ ସାହସ ବଢ଼ିଗଲା । ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ପୁଲିସମାନେ ଆସି କେଲ ଅଟିସରେ ପଚରା ଉଚରା କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ ହୁଏ ।

ରାଜଦ୍ରୋହ ଦପାରେ ଷଡ଼ୟନ୍ତ ମକଦମା

ଶେଷରେ ସରକାର ସ୍ଥିରକଲେ, ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନ ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଧରାପଡ଼ିଥିଲୁ, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରକୁ ଗାଦିବ୍ୟତ କରିବାକୁ ବିଦ୍ରୋହ ସଂଗଠିତ କରିଥିଲୁ ବୋଲି ଏକ ଫୌଜଦାରୀ ଷଡ଼ୟନ୍ତ ମକଦମା କରିବେ । ନରହତ୍ୟା, ପୋଡ଼ାଜଳା, ତାର କାଟିବା ଓ ରେଳଲାଇନ ଉଠାଇବା ପ୍ରଭୃତି ସବୁପ୍ରକାର ପିଙ୍ଗଳକୋଟି ଏବଂ ଭାରତରକ୍ଷା ଆଇନର କୁସିତ ଦପା ଯୋଡ଼ି ଏହି ଷଡ଼ୟନ୍ତ ମକଦମା ଆରମ୍ଭହେଲା । ତରକାଳୀନ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ମନୀସ୍ତ୍ର ନାଥ ଗୁହ କଟକ ଜେଲଖାନା ଭିତରେ ଏହାର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ବିଚାରକରି ଶେଷରେ ୩୦୨ ଦପାଟି ବାଦଦେଇ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କର କେ.ଇ. ମାହେରଙ୍କ କୋଟିକୁ ବିଚାର ପାଇଁ ପଠାଇଦେଲେ । ବର୍ଷମାନ ଯେଉଁଠି କଟକରେ ହାଇକୋର୍ଟ ଚାଲିଛି, ସେଇଠି ଜିଲ୍ଲା ଜକ୍କଙ୍କ କୋଟି ଥିଲା କାରଣ ଓଡ଼ିଶା ସେତେବେଳେ ପାଟଣା ହାଇକୋର୍ଟ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ଏହି ଷଡ଼ୟନ୍ତ ମକଦମା ବିଚାର କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇ ସରକାରୀ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେ ଆୟରଲାଣ୍ଡ ଅଧିବାସୀଥିଲେ ।

ନରହତ୍ୟା ପ୍ରଭୃତି ଦପା ଯୋଗୀ ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦବଠାରୁ ଆମ୍ବିର୍ ସ୍ଵଜନଙ୍କ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତକ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ବାପା ମରିଯାଇଥାନ୍ତି । ଘରେ ବୋଉ ଓ ଦୁଇ ଭାଇ ଦୁଇ ଭଉଣୀ । ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ନକହିଲେ ଭଲ । କଟକରେ ମୋର ଅଭିଭାବକ ହିସାବରେ ବଢ଼ିବାପାଇ ପୁଅ ମଧ୍ୟସୁଦନ ଦାସ ମୋର ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝୁଆଥାନ୍ତି । ସେ

ଅତ୍ୟକ୍ତ ଉପରୀତ ହୋଇଗଲେ । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଜେଳର ଫାଟକ ପାଖକୁ ଯେଉଁମାନେ ଆସି ଦେଖାକରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଓ ଚେହେରା ଦେଖିଲେ ନିଜକୁ ଅଧୀର ଲାଗେ । ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜେଳକୋଠରୀରେ ଆମକୁ ଭେଟିବାକୁ ଦେଉ ନଥିଲେ । ଜାଲିଦିଆ ଝରକା ବାହାରେ ସେମାନେ ରହିବେ, ଆମେ ଏପାଖରେ ରହିକଥାବାରୀ ହେବୁ । କି ଲଜ୍ଜାକନକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଭେଟ ହୁଏ, ସେଥିରେ ପୁଣି ପୁଲିସ୍ ଓ ଡ୍ୟୋର୍ଡର ଜଣିଥିବେ ।

ସେତେବେଳେ ନରହତ୍ୟା ଦପା (୩୦୭) ବାଦ ଦିଆଯାଇ ମକଦମା ପଠାଗଲା, ସେତେବେଳେ କିଛି ଆଶ୍ରମ୍ଭି ପରିବାରବର୍ଗକୁ ମିଳିଲା । ତଥାପି ବହୁବର୍ଷ ଜେଳଦୟ ହେବ, ଏହି କଥାରେ ସେମାନେ ଆତକିତ ରହିଥିଲେ । ୩୦୭ ଦପା ପ୍ରତ୍ୟାହାରପରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଭାବୁଥିଲେ ଫାଶୀ ଦୟା ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏସବୁର ପ୍ରଭାବ ଆମ କାହା ଉପରେ ପଡ଼ୁନଥାଏ । ଦେଶପାଇଁ ଶହୀଦ ହେବୁ ବା ଦୀର୍ଘକାଳ କାରାବରଣ କରିବୁ - ଏହା ଯେପରି ଗୌରବର କଥା । ଭାଗ୍ୟରେଥିଲେ ଏପରି ଘୋରାଣ୍ୟ କୁଟେ - ଏହିପରି ଏକ ଭାବନା ।

ଦିନ ଦିନ ଧରି ମକଦମା ଚାଲିଲା । ପୁଲିସ୍ ଗାଡ଼ିରେ ଅତି କଢା ପହରାରେ ଆମମାନଙ୍କ ମାହେରଙ୍କ କୋର୍ଟର ଆସାମୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦିଷ୍ଟ କାଠାକୁ ଅଣାଯାଏ । କରେଗୀରେ ଓହୁଇଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧାନ ପୁଲିସ୍ ଘେରଇବାରି ନିଅନ୍ତି ଯେପରି କି କେହି ଚିହ୍ନ ପରିଚୟ ଲୋକ କଥାବାରୀ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆମ ତରଫରୁ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଚିତ୍ରାମଣି ଆଚାର୍ୟୀ, ଦୀନବଂଧୁ ସାହୁ ପ୍ରମୁଖ ମକଦମାରେ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି । ସୁରେତ୍ରବାବୁଙ୍କ ବଂଧୁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାରୀକରି ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥାଆନ୍ତି । ଦୀନବଂଧୁ ବାବୁତ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଥିଲେ, ଜାତୀୟବାଦୀ, ତେଣୁ ସେ ଭୟ ନକରି ମକଦମା ଲକ୍ଷାର କରିବାରେ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେବାର ନାହିଁ । ସେ ପରେ ଆଡ଼ଭୋକେଟ ଜେନେରାଲ ଓ କଂଗ୍ରେସ ମହୀ ମଣ୍ଡଳରେ ବିଶିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲେ ଚିତ୍ରାମଣି ଆଚାର୍ୟୀଙ୍କୁ ଦେଖି । ସେ ସେତେବେଳେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଯବାହାଦୁର ଉପାଧ୍ୟ ପାରଥିଲେ । ସେ ପୁଣି ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆହେବେ, କିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅଲଗା ଥିଲା । ଚିତ୍ରାମଣିବାବୁ ଖୁବ ନାମଜାଦା ଓକିଲ କେବଳ ନଥିଲେ, ସଂସ୍କାରିତ ସାହିତ୍ୟକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ପରେ ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହୋଇଥିଲେ । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମକଦମା ଲକୁଥିଲେ ସ୍ଵର୍ଗତଃ ବାଞ୍ଚାନିଧି ମହାପାତ୍ର । ସେ ଜଣେ ନିଷ୍ଠାବାନ ନାମଜାଦା ଓକିଲ । ପରେ ଆମେ ଖବର ପାଇଲୁ ଯେ ଉପର ପୁଲିସ୍ ଅଫିସର ନାମ କମାଇବାକୁ

ନାନାପ୍ରକାର କୁଣ୍ଡିତ ଅଭିଯୋଗ କରି ମକଦମାକୁ ଜଟିଳ କରାଇବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ , କିନ୍ତୁ ବାଞ୍ଛାନିଧିବାବୁ ବାଧା ଦେଉଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ୩୧ବନରେ ସେ ଆଢ଼ଭୋକେଟ ଜେନେରାଇ ହେଲେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ସେ ଜଣେ ଶୁଭାକାର୍ଷୀ ଗୁରୁଜନ ବୋଲି ମୁଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରି ଆସିଛି ।

ଆମ ଓକିଲମାନେ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ମକଦମା ଇବ୍ରିଲେ । କେହି ପରସା ନେଉ ନ ଥିଲେ, ବରଂ ଆଗେ ରାଜନୈତିକ ମକଦମା ମାଗଣାରେ ଲଢାଇ କରିବାରେ ଓକିଲମାନେ ଶୌରବ ମଣୁଥିଲେ । ସ୍ଵାଧୀନତାପରେ ବହୁତଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିରୀତି ଚାଲିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ଲାଗେ ଆଜିକାଳି ରାଜନୈତିକ ମକଦମାକୁ ସେପରି ଭାବିବା ଓକିଲଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନଗଣ୍ୟ ।

ଆମେ ଷ୍ଣୋହଳଜଣ ଷ୍ଟତ୍ରୟନ୍ତକାରୀ ବହୁ ପ୍ରତିଦିନ ଛେଲରୁ ସଜାଳ ଦଶଟାବେଳେ କରେଇଥାଏ । ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ, ଶୌରତ୍ର ଦାସ, ନିଶାମଣି ଶୁଦ୍ଧିଆ, ନରସିଂହ ଚରଣ ମହାନ୍ତି, ରୈରବ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ବିଶ୍ୱନାଥ ପରିଦ୍ଵା, ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର, ଘନଶ୍ୟାମ ପଟ୍ଟନାୟକ, ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି, ଆଦିକଷ ବନାମ ନବସନ୍ନ ବେହେରା, ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଦାସ, ଦୁଃଖଶ୍ୟାମ ପାଢୀ, ରମାକାନ୍ତ ଦାସ, ସତିଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର, ଯଦୁମଣି ଜେନାକ ସହିତ ମୁଁ । ବୋଧହୃଦ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଓ ଯଦୁମଣି ଜେନା ଛାତ୍ରଥିଲୁ ଓ ସର୍ବକନିଷ୍ଠ ଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ନିଶାମଣି ଶୁଦ୍ଧିଆ ଛାତ୍ରଥିଲେହେଁ କିଛି ମାସ ପୂର୍ବରୁ ସେ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ ।

ଶେଷରେ ଅଦାଳତସହିତ ଅସହଯୋଗ

ଆମବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ମକଦମା ଚାଲିଲା, ତାହା ହେଉଛି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ମକଦମା ନେଇ ସି ୧୯୪୩, ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ କୋର୍ଟର ୧୯୦୫ରା (ଷ୍ଟତ୍ରୟନ୍ତ) ସହ ଭାରତ ରକ୍ଷା ଆଇନର ନାମ (୪), ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳକୋର୍ଟର ୧୯୭ ଦଫା ସହ ୪୩୭ ଦଫା, ରେଲେଣ୍ଡ୍ ଆଇନର ୧୯୭ ଦଫା, ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଆଇନର ୨୫ ଦଫା ଓ ଭାରତରକ୍ଷା ଆଇନର ନାମ (୪) ଦଫା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୋଡା ଯାଇଥିଲା । ୧୯୪୩ ଜାନୁଆରୀ ମାସରୁ ମାର୍ଟ୍ ମାସ ଆରମ୍ଭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୈନହିନ ଏ ମକଦମାର ବିଚାର ହେଲା । ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କ ଚାପରେ ଏ ମକଦମା ଓକିଲଦେଇ ଲଜ୍ଜାଥିଲୁ । ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କ କେରା ସମୟରେ ଆମ ଓକିଲଙ୍କ କଥାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ମାହେର ସାହେବ ଯେପରି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଥାଆନ୍ତି, ସେଥିରେ ଆମର ଏ ବିଚାରର ନିରପେକ୍ଷତା ଉପରେ ସଦେହ ହେଲା । ଆମେ ବୁଝିନେଲୁ ଯେ ଆମକୁ କଠୋର ଶାସ୍ତି ଦେବାକୁ ଜଳ ଯେପରି ବନ୍ଦପରିବିର । ଓକିଲମାନେ ଆମସହିତ ସହମତ ହେଲେ ଯେ ନିଜପକ୍ଷ ସମର୍ଥନକରି ଲଢାଇ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ବରଂ ଅଦାଳତ ବଞ୍ଚିନ କରି ବିଚାରରେ ଅସହଯୋଗ କରିବା ଶ୍ରେଯସ୍ତର ।

ସେହି ଅନୁସାରେ ସୁରେତ୍ରବାବୁ ଆମ ତରଫରୁ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଲିଖିତ ବିବୃତି ପାଠକରି ଅଦାଳତ ବର୍ଜନ କରିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଜଜଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଲେ । ସେଥରେ ଭତ୍ରଭାବରେ ଜଜଙ୍କ ନିରପେକ୍ଷତାକୁ ଆଶେପ କରି କୁହାୟାଇଥିଲା, ଜଜ ଆୟରଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀ ହୋଇଥିବାରୁ ଏକ ଦିଗରେ ଆଇରିଷ ଜାତୀୟପ୍ରେମ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଦାସ ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କପ୍ରତି ଅନୁଗତ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଆମେ ନ୍ୟାୟ ଆଶା କରିପାରୁନାହୁଁ ।

ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ବିବୃତିର ପ୍ରଭାବ ଜଜଙ୍କ ଉପରେ ବହୁୟତ ବେଗରେ ପଡ଼ିଲା । ବୋଧହୁଏ ଆଇରିଷପ୍ରତି ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ଓ ଆମେ ମୁକ୍ତିକାମୀ ଭାରତୀୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତିର ଭାବ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହେଲା । ସେ ସେହି ମୁକ୍ତ ଅଦାଳତରେ ଏପରି ବର୍ଜନ ପଦକ୍ଷେପରୁ ଓହରିଯିବାକୁ ବହୁତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ ଓ ସେ କଥା ତାଙ୍କ ରାୟରେ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ । ଆମ ଦେଶପ୍ରୀତି ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠାର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରି ରାୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ନଛୋଡ଼ିବନ୍ତା ହୋଇ ରହିଲୁ ଓ ମନ୍ଦିରମା ବିଚାରରେ ଅସହଯୋଗକରି ତା ପରଦିନଠୁ ଅଦାଳତ ବର୍ଜନଙ୍କଲୁ ।

ମାହେର ସାହେବ ୧୯୪୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୩ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କ ରାୟରେ ଏ ବିଷୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି - ଯେ “ଆସାମୀନଙ୍କର ଓକିଲ କେହି କରେଇରେ ଉପସ୍ଥିତ ନଥିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଆସାମୀ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ପଚାରିଲି । ମାତ୍ର ସେ ଏକ ବିବୃତି ପାଠକଲେ । ସେଥରେ ପ୍ରଥମେ ମତେ କିଛି ପ୍ରଶଂସା କରାଯାଇ କୁହାୟାଇଛି ଯେ ମୁଁ ଦ୍ୱଦିତରେ ପଡ଼ିଛି - ଏକ ପାଖରେ ନ୍ୟାୟ ଦେବା ଓ ଅନ୍ୟପଚନରେ ମୋର ମାଲିକ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ଭୟ । ଏହି କାରଣରୁ ସମସ୍ତ ଆସାମୀ ବିଚାରରେ ଆଉ କୌଣସି ଭାଗ ନେବେନାହିଁ ବୋଲି ପିର କରିଛନ୍ତି । ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଜଣେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ସେ ସବୁ ବିଷୟ ଭଲଭାବରେ ବୁଝି ପାରନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସତର୍କ କରାଇ ଦେଲି - ଅଦାଳତ ଯାହା-ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରାଇଛି, ତାହାର ଜବାବ ଦେବାକୁ ସେ ବାଧ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ନ ଦେଲେ ଅଦାଳତ ତାଙ୍କର ସେଥରୁ ଯାହା ଅର୍ଥ ବାହାର କରିବାର କଥା ତାହା କରିବାର ସାଧୀନତା ଅଦାଳତର ରହିବ । ସେ ଏହାର ତାପ୍ତିଯୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ବୁଝୁଥିଲାପରି ମୋର ମନେ ହେଲା । ତଥାପି ସେ ତାଙ୍କ ନିଜ ବନ୍ଦବ୍ୟରେ ଅଟଳ ରହିଲେ ଏବଂ ଆଉ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ନାହିଁ ।” ଅନ୍ୟସବୁ ଆସାମୀ କହିଲେ “ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଯେଉଁ ବିବୃତି ଦେଇଛନ୍ତି ସେଥରେ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ” ।

ଶେଷରେ ସେ ସୁରେତ୍ରବାବୁଙ୍କ ଛଅବର୍ଷ କାରାଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ଦେଲେ କାରଣ ସେ ଷତମନର ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଠ ଓ କେନ୍ତ୍ର (Head and Centre) । ବିଶ୍ୱନାଥ ପରିଭ୍ରାନ୍ତ

(ପୁରୀ), ଘନଶ୍ୟାମ ପଇନାୟକ (ଗଞ୍ଜାମ) ଓ ଭୈରବ ଚତ୍ର ମହାନ୍ତି (କଟକ)କୁ ଚାରିବର୍ଷ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ନିଶାମଣି ଖୁଣ୍ଡିଆ (କଟକ), ବାଙ୍ଗବିହାରୀ ଦାସ (କଟକ), ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି (କଟକ), ନରସିଂହ ଚରଣ ମହାନ୍ତି (କଟକ), ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର (କଟକ), ଆଦିକନ୍ଦ ବନାମ ନବଘନ ବେହେରା (ଡେଙ୍କାନାଳ), ଗୋରଚତ୍ର ଦାସ (ଡେଙ୍କାନାଳ), ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଦାସ (ବାଲେଶ୍ଵର), ଦୁଃଖୀଶ୍ୟାମ ପାଢୀ (ବାଲେଶ୍ଵର) ଓ ରମାକାନ୍ତ ଦାସ (ବାଲେଶ୍ଵର)କୁ ପ୍ରଥମ ଦଫାରେ ୪ବର୍ଷ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦଫାରେ ଏକବର୍ଷ କାରାଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋଟରେ ୪ବର୍ଷ ଜେଲଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବେ ବୋଲି କହିଲେ । ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଓ ଯଦୁମଣି ଜେନାକୁ ଖଲାସ କରିଦେଲେ । ଆମ ସମସ୍ତକୁ ପ୍ରଥମ ଦିଭିଜନ (ରାଜନୀତିକ)ଶ୍ରେଣୀରେ ରହିବାକୁ ସେହି ରାୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସତ୍ତିବାବୁ ଓ ଯଦୁମଣିବାବୁ ଅଦାଳତରେ ସିନା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଅଟକବହୀ ଭାବରେ ତାକୁ ଜେଲରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଚାରିବର୍ଷ ସଜାଦେଇ ଜଳକ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ

ମାହେର ସାହେବ ତାଙ୍କ ରାୟରେ ମୋ ବିଷୟରେ ନିମ୍ନକଥା ଲେଖିଛନ୍ତି - “ବାଙ୍ଗ ବିହାରୀ ଦାସ ହେଉଛନ୍ତି ଦୃତୀୟ ଆସାମୀ, ଏସବୁ ବ୍ୟାପାରରେ ସେ କୌଣସି ପ୍ରଧାନ ଭାଗ ନେଇନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମନେ ହେଉଛନ୍ତି ରେ ହେଉଛନ୍ତି ଅସଲ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏକି ଲପାପା ଉପରେ ଠିକଣା ଲେଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ମନ୍ତିରର ପଠାଉଛନ୍ତି । ଏହିବ୍ୟକ୍ତି ପୁଣି ଡେଙ୍କାନାଳ ରାଜ୍ୟର ଏକ ଗାଁକୁ ଆସାମୀ ଆଦିକନ୍ଦ ବନାମ ନବଘନ ବେହେରାକ ପିତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ମନ୍ତିରର ପଠାଉଥିଲେ । ଏକଜିବିର ୭୮, ୮୨ ଓ ୯୨ ଲପାପା ଗୁଡ଼ିକ ଓ ଏକଜିବିର ୯୫ ମନ୍ତିରର ରସିଦ ଇତ୍ୟାଦି ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ହାତଲେଖା । ସନ୍ତ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଏହି ସଂଗଠନର ଅଫିସକାର୍ୟ ତୁଳାଉଥିଲେ । ”

ମୋତେ ଚାରିବର୍ଷ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ହେଲେ ହେଁ ପାଚଣା ହାଇକୋର୍ଟ ଏହାକୁ ତିନିବର୍ଷକୁ ଜମାଇଦେଲେ । ଏକମାତ୍ର କାରଣ ଯେ ମୁଁ ଛାତ୍ରଥିଲି । କିପରି ପାଚଣା ହାଇକୋର୍ଟରେ ମୋର ଅପିଲ ହେଲା ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ କାରଣ ମୁଁ କେଉଁଠି ଦସ୍ତଖତ ଦେବା ମନେପତ୍ରନାହିଁ ବା ଏ ଅପିଲ ବିଷୟରେ କେହି ମୋ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବାକଥା ମୋର ସ୍ଵରଣ ହେଉନାହିଁ । ବାହାରେ ଯେଉଁମାନେ ଆମର ହିତାକାର୍ଯ୍ୟ ଲୋକଥିଲେ ସେହିମାନେ ଏପରି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିବେ ।

ଏହି ଷଡ଼ୟନ୍ତ ମକଦମା ସେତେବେଳେ ଆମରାଜ୍ୟରେ ଏକ ଚହଳ ପକାଉଥିଲା । ଏହି ରାୟ ମଧ୍ୟ ଅଗନ୍ତ ଆଦୋଳନ ବେଳର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ମକଦମା

ହୋଇଥିବାରୁ ଭାରତୀୟ ସମାଦପତ୍ରରେ ବହୁଳ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । ତିନିବର୍ଷ କେଲଦଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଜେଲର ନିୟମ ଅନୁସାରେ କିଛି ରିହାତି ମିଳିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ୧୯୪୪ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଜେଲମୁକ୍ତ ହେଲି ।

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ବିଚିତ୍ର ଭୂମିକା

ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଆଯୋଳନରେ ଜେଲରେ ଥିଲାବେଳେ, ଆମ ସଙ୍ଗରେ କେତେକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ମଧ୍ୟଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେଇକଥା ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଆମକୁ ସବୁ ଆଶ୍ରୟ୍ୟ ଲାଗେ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ରୂପ ଉପରେ ଜର୍ମାନୀର ଆକ୍ରମଣ ହେଲାପରେ ହଠାତ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଜନୟୁଦ୍ଧ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ଦ୍ଵିତୀୟ ସରକାରର ସବୁଯୁଦ୍ଧ ଉଦ୍ୟମକୁ ସାହାଯ୍ୟ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି, କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କୁ, ଏପରିକି ଗାନ୍ଧୀ, ସୁବାଷବୋଷ ଓ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୁ ଫାସିଷ୍ଟ ଦଲାଲ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ପୂଣି ଅଟକବୟୀ କରାଯାଇ ଜେଲରେ ରଖାଯାଉଛି କାହିଁକି ?

୧୯୪୧-୪୨ ସାଲରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଗଣଆଯୋଳନ କରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଗାଲି ଦେଉଥିଲେ ସେମାନେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ଗଣଆଯୋଳନ କରି ବସିଲେ, ସେତେବେଳକୁ ଓଲଟିପଡ଼ି ସରକାରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଡାକରା ଦେଲେ । ଏଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ମତ ରୂପ ଉପରେ ଜର୍ମାନୀ ଆକ୍ରମଣ ପରେ ପ୍ରାୟ ଛ'ମାସ ଲାଗିଗଲା । କାରଣ କଥାଟା ଲେଉଚାଇବା ତ ଏତେ ସହଜ ନଥିଲା ।

ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଭାରତରେ ବେଆଇନଥିଲା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିକୁ ଗୁପ୍ତ ସଂଗ୍ରହ ହିସାବରେ ସେମାନେ ଚଲାଉଥିଲେ, ପଦାରେ ରାଜନୈତିକ କାମ କରିବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଓ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଂଗ୍ରହର ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧର ଆରମ୍ଭବେଳେ ଯେତେବେଳେ ଜଣାଗଲା ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ରହି ତାକୁ ଭିତରୁ ଭାଙ୍ଗୁଛନ୍ତି ବା କେଉଁଠି ଦଖଲ କରୁଛନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପାର୍ଟିରୁ ବହିଶାର କରାଗଲା । ଫଳରେ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟହୋଇ ରାଜନୈତିକ କାମ ଚାଲୁରଖୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ୧୯୪୭ ବେଳକୁ ରାଜନୈତିକ ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆଯୋଳନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଭାବିତ ସ୍ମର୍ତ୍ତ କରିବାକୁ ଇରଙ୍ଗେଜ ସରକାର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି ଉପରେଥିବା କଟକଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ । ଏହଙ୍କୁ ଆଇନ ସମ୍ବନ୍ଧ ସଂଗ୍ରହ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଏପରିକି ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବେତାର ଭାଷଣଠାରୁ ନାନା ପ୍ରକାର ଭାଷଣଠାରୁ ନାନା ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଦେଲେ । କେତେକ ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସନେତା ଯେଉଁମାନେ ଗୁପ୍ତସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଧରାଇ ଦେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ।

ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ କେଳଖାନାରେ ସଦେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି କାରଣରୁ ନିଜକୁ ଏକଘରକିଆ ହେବାଉଳି ମଶୁଥିଲେ । ଏପରିକି ସେମାନଙ୍କ ଉପଷ୍ଠିତିରେ ଅନେକ କଥା ଆଲୋଚନା କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ କରୁ ନ ଥିଲେ, କାରଣ ଖବର ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଯିବ ବୋଲି ଆଶକାଥୁଲା ।

କିନ୍ତୁ ମୋ ମନରେ ପ୍ରକୃତ ଘଣାନା ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଥାଏ । ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟହୋଇ ରୁଷିଆ କଥା ଅନୁସାରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଛନ୍ତି, ଭାରତର ସ୍ଵାର୍ଥ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଗୌଣ ଏହା ଜାଣୁଥାଏ । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ କାହିଁକି ଶିରଫ୍଱ କରି ରଖାହେବ ? ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ଲାଗୁଥିଲା ଦଳେ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଟକବନ୍ଦୀ କରିରଖିବା ବେଳେ କେତ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟର କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେବୁଦ୍ର ଏହି ଶିରଫ୍଱କୁ କିପରି ବରଦାସ୍ତ କରୁଛି ଓ ସରକାର ସହିତ ସହଯୋଗ ରଖିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଶିଷ୍ଟ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ରାମକୃଷ୍ଣ ପଟ୍ଟି, ନରସିଂହ ତ୍ରିପାଠୀ ଓ ଶୈଳେନ୍ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରମୁଖ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ କଟକ ଜେଳରେ ଥିଲେ । ଶୈଳେନ୍ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ମୁଁ କଲେଇରେ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିଥିଲି । ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କୁ ମୁଁ ତ ଛାତ୍ର ନେତା ହିସାବରେ ତାଙ୍କ ନିଷା ଓ ଆତ୍ମରିକତା ପାଇଁ ଶୁଭା ବି କରୁଥିଲି । ଏ ସଦେହ ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି ଏବଂ ଏହି ବିରୋଧାମ୍ବକ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ ସତ୍ତୋଷକନନକ ଭାବରେ ହୋଇ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେଇ ବଂଧୁମାନଙ୍କୁ କିଛି ବର୍ଷତଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଚାରେ, ସେମାନଙ୍କର ଏ ବିଷୟରେ ସଫେର କଣ ? ସେମାନେ କହନ୍ତି ଯେ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାଇଁ ରୁଷ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ପରେ ଯଦିଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଯୁଦ୍ଧକୁ ହଠାତ୍ ଜନଯୁଦ୍ଧ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ କଳା, ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ଏ କଥାଟା ପୂରୁଷମାତ୍ରରେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ ପଦାରେ ଏହାର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସରକାର ସେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମରିକତାରେ ସଦେହ ରଖୁଥିଲେ, ସେଇଥିପାଇଁ କିଛିମାସ ପାଇଁ ଜେଳରେ ରଖିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ ଆମର ବହୁଆଗରୁ ଜେଲରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଲେ ।

ପାରଳାମନ୍ଡ୍ରୀମଣ୍ଡଳର କୁରୂପ

ସେହିପରି ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ, ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସମର୍ଥକ ବିଭୂଧେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ସୁରଜମଳ ସାହା ଓ ବନରାମ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ କାହିଁକି ଶିରଫ୍଱ କରି ଅଟକବନ୍ଦୀ କରାଗଲା ? ଅଗ୍ରଥା ଆଯୋଳନବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ମହାରାଜାଙ୍କ ନେବୁଦ୍ଧରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ସମର୍ଥକ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଥାଏ । ସେଥୁରେ ପୂରୁଣା କଂଗ୍ରେସନେତା ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି ଓ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ନ ଥିଲେବି ସମର୍ଥକ ହିସାବରେ ଯୁଦ୍ଧ ଉଦ୍ୟମରେ ସହଯୋଗ

କରୁଥିଲେ । ଏପରିକି ଯୁଦ୍ଧ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ସେତେବେଳେ ସରକାରୀ ସହାୟତାରେ ଦୈନିକ “ନବଭାରତ” ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା । ବିଭୂଧେହୁ ମିଶ୍ର (ଆମର କୁନ୍ତି ଭାଇନା) ସୁରଜମଳ ସାହା ଓ ବଲରାମ ମହାନ୍ତି ଫର୍ମାର୍ଡି ବୁକର ସଭ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି ଓ ସୁବାଷ ବୋଷଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟଦିଗରେ ସେମାନେ ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବଂଧୁମାନଙ୍କ ସଂଗରେ ଓଡ଼ିଶାପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ସୁବାଷବାବୁ କଂଗ୍ରେସରୁ ଅଲଗାହୋଇ ଫର୍ମାର୍ଡି ବୁକ ଗଠନ କଲାବେଳେ ନୀଳକଞ୍ଚ ବାବୁ ତାଙ୍କର ଢାହାଶହାତ ଭଲି ଓଡ଼ିଶାରେ ଫର୍ମାର୍ଡି ବୁକ ସଂଗଠନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦୁଇପଣ୍ଡିତେ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ନେତାଙ୍କର ଏତେ ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିଲେ ଯେ ଶେଷରେ ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ସହିତ ରହିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖଲାଗେ ଆଯୋଳନକାରୀ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାତ ଦୂରର କଥା ନିଜର ତିନଙ୍କଣ ଯୁବବଂଧୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାହାୟ୍ୟ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଅପରାଧ ଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ସୁବାଷ ବାବୁଙ୍କର ଏକ ଜୀବନୀ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ପରେ କୁହାଗଲା ଯେ ଯେଉଁ ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧକୁ ସାହାୟ୍ୟ କରାଯାଉଥିଲା, ତା’ପଛରେ ସୁବାଷବାବୁଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଓ ପରାମର୍ଶ ଥିଲା ଯେଣୁ ଜାପାନ ସରକାରର ସହାୟତାରେ ସେ ଭାରତ ଆଡ଼କୁ ଆକାଦ ହିହ ଫୌଜନେଇ ଆସୁଥିଲେ । ସେଥୁରେ ଏହି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ପୂର୍ବ ଉପକୂଳରେ ତାଙ୍କର ସହାୟକ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଏହା ଆଦୋ ଆମଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ହେଉନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ହଜାର ହଜାର କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଓ କର୍ମୀ ତାଙ୍କ ସରକାରର ଜେଳଖାନାରେ ସହୃଦୟବାବେଳେ ତାଙ୍କର ଦରଦର ପରିଚୟ ଆମେ ଆଦୋ ପାଇ ନଥିଲୁ ।

ତେବେ ସେବବୁ ବିବାଦକୁ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଯେଉଁ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଲିଖିତ ବା ବାଚନିକ ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ - ବରଂ ଯାହା ଅଛି ତାହା ଓଳଟା - ସେଥୁରେ ଏତେ ଖୋଲତାଡ଼ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ବା କଣ ? ଏହା ସଦେ ଦୁଇପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ବହୁଯୁଗଧରି ତାଙ୍କର କୃତିର ମହତ୍ଵ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣରେ ଉଦଜାବିତ ରହିବ । ଏକ ବହୁଧା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳ ନହୋଇପାରେ, କୌଣସି ଏକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖୁଣରଖୁ ଯାଇ ଯଦି ଅନ୍ୟ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଛଳ ତାରକା ଭଲି ଜାକୁଲ୍ୟମାନ ହୁଏ, ତେବେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ନମସ୍ୟ ।

ଜେଲରେ ଥିବାବେଳେ ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ବାହାରେ ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ଯାହାର ଦୁଃଖମାୟ ପ୍ରଭାବ ବହୁ ଦିନଧରି ମନରୁ-ପାଶୋରି ହେଲାନାହିଁ । ତାହାହେଉଁଛି ଉଛଳ ଓଡ଼ିଶା ବିଶେଷତଃ ଜ୍ଞାନପାତ୍ର ତୋଗରାଇରେ ଦୁର୍ଲିଖ, ଯେଉଁଥିରେ କେତେବେଳେ ଲୋକ ଖାଇବା ଅଭାବରେ ରାସ୍ତାରେ ପଡ଼ି ମାଲେ । ସେହି

ସମୟରେ ବାଗଳାରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷକାଳୀନ ଅବସ୍ଥା ଦେଖାଦେଲା ଓ କଳିକତା ସହରରେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଖାରବା ଅଭାବରେ ମଲେ । “‘ଷେଟସମ୍ୟାନ’” ସମାଦପ୍ତ୍ର ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଅତି ସମର୍ଥକ ସମାଦପ୍ତ୍ର ହୋଇଥିଲେହଁ ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ ସମାଦ କଟକଣା ଭିତରେ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଏ । ପ୍ରାକୃତିକ କାରଣରୁ ଏ ମଣିଷ ମଡ଼କ ପଡ଼ିନଥିଲା, ଏହା ଘଟିଥିଲା ସରକାରର ଚରମ ଅୟୋଗ୍ୟତା ଯୋଗୁଁ । ବଜଳା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମର୍କରେ ପରେ ଯେଉଁ କମିସନ ବସିଲା, ସେମାନେ ଏକଥା ସ୍ଵଭାବରେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ସଂସ୍କୃତିସଂପନ୍ନ ଲୋକଙ୍କର ପାରଳାମନ୍ଦ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଥାଏ । ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱରର ଏ ଦୁର୍ଭିନରେ ସରକାରଙ୍କ ଉଦାସୀନତା ଆମକୁ ବ୍ୟଥିତ କରୁଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ସଂବାଦ ପାଉ ଯେ ହିନ୍ଦୁ ସେବକସମାଜର ରିଲିଫରାର୍ୟ୍ ଜନସେବକ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କ ଅଦମ୍ୟ ପରିଶ୍ରମରେ ଚାଲିଛି, ସେତେବେଳେ କିଛି ପରିମାଣରେ ସାହୁନା ମିଳୁଥାଏ । ତାପରେ ୦କ୍ରମର ବାପା ଆସି ସେ କାମକୁ ତଦାରକ ମଧ୍ୟ କଲେ । ଫଳରେ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରୁ ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦୁର୍ଗତ ଲୋକଙ୍କୁ ସହାୟତା ଦେବାକୁ ଆସିଲେ । ତଥାପି ବହୁଲୋକ ମଲେ । ନଅକଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପରେ ଏହି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହଁ ଓଡ଼ିଶାପାଇଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ବୃହତ୍ ବିପଦ ଥିଲା ।

ଶହୀଦ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାୟକଙ୍କ ପାସିଶୁଷ୍ଟରୁ ବାର୍ତ୍ତା

ଦିନେ ଖବର ଆସିଲା ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାୟକଙ୍କୁ ପାସି ଦିଆଯାଇଛି । ସେ ଦିନୀସାରା କଟକ ଜେଲରେ ଶୋକର ଛାୟା ଖେଳିଗଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାୟକ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗିରଫର ବାର୍ତ୍ତା ପହଞ୍ଚିବାପରେ ସାରା ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଦ୍ରୋହାଗ୍ରି ଜଳିଛିଲା । ଏହି ଆଦିବାସୀଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସର ଏକ ଶତିଶାଳୀ ଦୁର୍ଗ ଥିଲା । ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ତତ୍ପର୍ବତ୍ରୁ ସର୍ବାଧୂକ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ମାତିଲ ଆନାରେ ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ନିରସ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଘରଭାଇବାପାଇଁ ପୁଲିସ ଆଖିବୁଜା ଗୁଲି ବର୍ଷଣକଲେ । ଘଟଣାଷ୍ଟଳରେ ପାଞ୍ଜଣ ଚଳିପଡ଼ିଲେ ସବୁଦିନପାଇଁ, ବହୁଲୋକ ଆହତ ହେଲେ । ଏହି ମେଲିଭିତରେ ଜଣେ ଫରେଷର ଶାର୍ଦ୍ଦର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଏହି ଆଲରେ ଗରିବ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାରର ସ୍ରୋତ ଚାଲିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାୟକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନରହତ୍ୟା ମକଦୁମାରେ ପକାଗଲା ।

ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ସାଧାରଣ ବିଚାର ବିଭାଗର ତ କୌଣସି ସ୍ଵାଧୀନତା ନଥିଲା । ସେଥିରେ ପୁଣି ଅଗ୍ରଣୀ ଜନବିପୂର୍ବ ବେଳେ । ତା'ଉପରେ କୋରାପୁଟର ଜଙ୍ଗଲି

ଅଧିବାସୀ । ତତ୍ତ ଗୋରା ପ୍ରଶାସକମାନେ ରକ୍ତମୁଖା ହୋଇଥାଏଇ ଓ ତାଙ୍କ ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ ବିଚାରପତିମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିଲେ । ତେଜକାଳୀନ ଆଇ.ସି.ୱେ. ଅଫିସର ରାମନାଥନ୍କୁ ବିଶେଷ ବିଚାରପତି କ୍ଷମତା ଦିଆହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାହେଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାସି ହୁକୁମ ହେଲା ।

କୋରାପୁଟ ଜେଲରୁ ତାଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ପ୍ଲାନାର୍ଥିତ କରି ଦିନେ ଭୋର ବେଳା ପାସି ଖୁଣ୍ଡରେ ଝୁଲାଇ ଦିଆଗଲା । ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରୁ ଖବର ଆସିଲା ଯେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ପାସିଖୁଣ୍ଡକୁ ନିଆଗଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ଆବୋ ଅପେର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନଥିଲେ । ବୀରଭଲି “ଭାରତମାତାକି ଜୟ, ମହାମ୍ଭାଗାଶକି ଜୟ” କହି ପାସି ଖୁଣ୍ଡରେ ଠିଆହୋଇଗଲେ । ଶେଷରେ କହିଗଲେ, “ମୋର ଦୁଃଖ ରହିଲା, ପାସିଖୁଣ୍ଡକୁ ପାଉଛି, କିନ୍ତୁ ଭାରତର ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେଖିପାରିଲି ନାହିଁ ।”

ଭାରତର କେତେଜଣ ଏହିପରି ହସି ହସି ଦେଶର ମୁଣ୍ଡ ପାଇଁ ଜୀବନବଳି ଦେଇପାରିବେ ? ଭାରତହାଡ଼ ଆଯୋଳନରେ ସାରା ଦେଶରେ ଦୁଇଜଣ ମାତ୍ର ପାଶିପାଇ ଶହୀଦ ହୋଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ଅବିଭକ୍ତ-ଭାରତର ସିନ୍ଧୁପ୍ରଦେଶରେ, ଆଉ ଜଣେ ଓଡ଼ିଶାର କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ । ସେହିପରି ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନବଳି ଉପରେ ଆମେ ଆଜି ମନ୍ତ୍ରୀ, ବିଧ୍ୟାଯକ ହୋଇ ନିରୀହ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ରାଜୁଣ୍ଠି କରୁଛୁ ସିନା, କିନ୍ତୁ କୋରାପୁଟବାସୀ ଯେପରି ଦୀନ ଦରିଦ୍ର ବୁଦ୍ଧିକୁ ହୋଇଥିବାରେ ଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ରହିଛନ୍ତି ।

ଭାର୍ଯ୍ୟର ବିଦ୍ୟନା ଯେ ସେହି ରାମନାଥନ୍କୁ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ହରେକୁଷ ମହତାବ ଓଡ଼ିଶା ଶାସନ ଗାଦିରେ ବସିବା ପରେ କଟକକୁ କଲେକ୍ଟର କରି ବଦଳିକଲେ । ସେତେବେଳେ କଟକ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରବଳ ବିଦ୍ୱାହରାବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ଭାରତ ହାଡ଼ ଆଯୋଳନରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁ ପ୍ଲାନରେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଜେଲ ଯାଇଛନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ଏ ଆଯୋଳନ ତୀବ୍ର ହୋଇଥିଲା, କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ କମ ନୁହେଁ । ସର୍ବତ୍ର ଗଡ଼ଜାତଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ମୋଗଲବୟୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକେ ଆଶୁଆ ହୋଇଥିଲେ । ଥାନା, କଚେରୀ, ସରକାରୀ ଦୟାର ଘେରାଉ କରିବା, ରେକର୍ଡିପତ୍ର ପୋଡ଼ିଦେବା ପ୍ରଭୃତି ତିନିମାସ ଧରି ଅଛ୍ଳୋବର ମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନିରୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ତିନୋଟି ପ୍ଲାନ ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାନରେ ଗୁଲିକାଣ୍ଡରେ ଲୋକେ ପ୍ରାଣବଳି ଦେଇଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ବାଲେଶ୍ୱରର ଜରମ, ତୁଡ଼ିଗଡ଼ିଆ ଓ ଲୁଣିଆ ଏବଂ କଟକର ଜାଇପଡ଼ା ।

ଭାରତରେ ଯେଉଁ କେଡ଼େକ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ସମାଜରାଜ ସରକାର ବା ସ୍ବାଧୀନ ସରକାର ହୋଇଥିଲା, ତନ୍ଦୁଖରେ ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ୟତମ । ମୁଁ ଜେଲମିବା ପୂର୍ବରୁ ଏପବୁ ପ୍ଲାନରେ ଗୁଲିକାଣ୍ଡର ବିବରଣୀ କିଛି କିଛି ଆସୁଥାଏ ଆମ ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ । ସରକାରଙ୍କ ଯାଞ୍ଚ କଟକଣା ଯୋଗୁ ସମ୍ପଦପ୍ରତିରେ ସେପରି କିଛି ବାହରୁ ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନର ବୁଲେଟିନ୍ ଜରିଆରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣାଇବାର ଉତ୍ସମ ହେଉଥାଏ ।

ଇତିହାସର ଗର୍ବ : ଭରମ

ଭରମର ଗୁଲିକାଣ୍ଡ ସାରା ଭାରତବର୍ଷରେ ଅତି ବୀରପ୍ରତିଷ୍ଠାନିକ ମନ୍ଦିର । ୧୯୧୯ ମସିହା ଜାଲିଆନାବାର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡପରେ ଏପରି ନିର୍ମନ ଓ ଭୟାବହ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ହୋଇନାହିଁ ।

ବାସୁଦେବପୁରରେ ଲୋକେ ସ୍ବାଧୀନ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ସରକାର ଓ ଅଫିସମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମର୍ଶ ଅସହଯୋଗ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମଧ୍ୟେମଧ୍ୟ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଏକପ୍ରିତି ହୋଇ ସଭା ସମିତି କରୁଥିଲେ । କମଳାକାନ୍ତ କର ନାମକ ଜଣେ ସାହସୀ ଯୁବକ ଏଥରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲେ । ସରକାର ଅତି ବିଚଳିତ ହୋଇ ବହୁ ସଶସ୍ତ୍ର ପୁଲିସ୍ ପଠାଇଲେ ଲୋକଙ୍କୁ ଦମନ କରିବାକୁ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉରେଜନା ନଥିଲେ ହେଁ ଗୁଲିବର୍ଷଣ କଲେ । ଏହା ହେଉଛି ୧୯୪୭ ମସିହା ସେପରିମେର ଅଣତିରିଶ ତାରିଖ ଘଟଣା । ସେତେବେଳେ ଆମ ପାଖକୁ ଖବର ଆସିଥିଲା । ଯେ ଏହି ଗୁଲିକାଣ୍ଡରେ ମାତ୍ରକଣ ସେହିଠାରେ ମରିଥିଲେ ଏବଂ ଦେବଶହ ଲୋକ କ୍ଷତିବିଷତ ହୋଇଥିଲେ । କୁହାଗଲା । ଯେ ତନ୍ଦୁଖରୁ ସାତକଣଙ୍କୁ ପୁଲିସ୍ ଗୁପ୍ତରେ ପୋଡ଼ିଦେଲେ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗୋକିଦାର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୋଡ଼ି ଦିଆଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏବେ ସରକାରୀ ରିପୋର୍ଟ ହେଉଛି ୨୯ ଜଣାକ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ଯାହାସତ୍ୟ ହେଲେ ବି ଭାରତୀୟ ମୁଣ୍ଡ ସଂଗ୍ରାମ ଇତିହାସରେ “ଭରମ” ସବୁ ଦିନପାଇଁ ଆଲୋକବର୍ଣ୍ଣିକା ହୋଇ ରହିଯିବ ।

ଏହି ନୃଶଂଖ ଗଣହତ୍ୟାରେ ଉଦ୍‌କାଳୀନ ଭାରତ ହେବାର ବ୍ୟଥତ ହୋଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଆହୋଳନର ଅତ୍ୟାଚାର କାହାଣୀ ସମୟେ ସମୟେ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଉଥାଏ । ଅନେକ ଶ୍ରୀମିକଦଳ ସଭ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗିରିପଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ପୁଲିସ୍ ଦମନଳୀଲାର ଢୀବୁ ସମାଲୋଚନା କରୁଥାଆଛି । ଯେଉଁ କାରଣରୁ ହେଉନା କାହିଁକି ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ରେଉନ୍ତିକୁ ବିଭିଜନାଳ କିମିଶନର ଇ.ସି. ଆନଶୋକ ଓ ପୁଲିସ୍ ଇନିସପେକ୍ଷର ଜେନେରାଲ ବି.୬.୭. ପର୍ସିନଙ୍କୁ ଯୁଗ୍ମ ତଦତକରି ରିପୋର୍ଟ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଏତେ ବଢ଼ି ଜନ୍ମନ୍ୟ ଘଟଣା ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଗାନ୍ଧାରୀଚ କାନ୍ଦୁଥ ହୋଇଥିବା ଆଳରେ

ଘରଣା ପୁଲକୁ ନଯାଇ ଉତ୍ତରକ ଢାକବଜଳାରେ ବସି ସେମାନେ ସରକାରୀ ରିପୋର୍ଟ ଭିରିରେ ତଦତ୍ତ କଲେ । ତାଙ୍କର ରିପୋର୍ଟର ସାରାଂଶ ହେଲା ଯେ ଗୁଲିକାଷ ଯୁଦ୍ଧିଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଛି ଏବଂ ପୁଲିସ କିଛି ମାତ୍ରାଧକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିନାହିଁ । ଏହା ହେଉଛି ପୃଥବୀର ସର୍ବ୍ୟ ଗୋରା ଅଫିସର ଓ ସରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଏହି ଘରଣା ପରେ ବହୁଲୋକଙ୍କ ଶିରଫର କରାଗଲା ଏବଂ ବହୁପ୍ରକାରରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଚାଲିଲା । କିନ୍ତୁ ଉରମ ଘରଣା ଉତ୍ତିହାସରେ ଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନେ ରହିବ ଉରମର ବଡ଼ ଜମିଦାର ପାଡ଼ୀବଂଶର କଥା । ସେମାନେ ଶିଖିମନାର ସାକି ପୁଲିସର ସବୁ ଅତ୍ୟାଚାରର ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଉଥାସ ହେଲା ପୋଲିସର ଚକ୍ରାତ ଓ ଆହୁତାପ୍ଲାଟିଲା ଥିଲା ।

ଧାମନଗର ଥାନାର ଲୁଣିଆଠାରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ଏକକୁଟ ହୋଇ ସରକାର ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସହଯୋଗ ଆହୋଳନ କଲେ । ମୁରଳାଧର ପଣ୍ଡା ଏହାର ନେତୃତ୍ବ ନେଇଥିଲେ । ଯେତେବୁର ସୁରଣ ଅଛି ସେତେବେଳେ ବୈଷବ ଚରଣ ନାୟକ ନାମକ ଜଣେ ଯୁବକ ଧାମନଗର ଥାନାରେ ଆହୋଳନରେ ମୁଖ୍ୟଭାଗ ନେଇ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖୁବ ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ସେହିପରି ଖରରା ଥାନା ତୁଟିଗଡ଼ିଆଠାରେ ବୈଦ୍ୟନାଥ ରାଉଡ଼ଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ସଭାସମିତି ହୋଇ ଅସହଯୋଗ ଆହୋଳନ ତାବୁ ହୋଇଥିଲା । ଦିନେ ସଭା ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଅତକୀତ ଭାବରେ ଲୋକଙ୍କ ଘରଭାଇବାପାଇଁ ପୁଲିସ ଗୁଲିବର୍ଷଣ କଲା ଏବଂ ସେହିଷ୍ଵାନରେ ଦୁଇଜଣ ଚଳିପଡ଼ିଲେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ।

ଆଉ ଏକ ବିଭିନ୍ନ ଗୁଲିକାଷ ହୋଇଥିଲା କଟକିଲ୍ଲା ବରୀ ନିକଟବର୍ଷୀ କାଇପଡ଼ାଠାରେ । ନିରସ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଘରଭାଇବାକୁ ଅଗସ୍ତ ୨୭ତାରିଖ ଗହାପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ଗୁଲି ଓ ବାଯୋନେଟ ମୂଳରେ ଚାରିଜଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ ଓ ରମାଦେବୀ ଏହି ବରୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ୧୯୩୧ ଆହୋଳନ ପରେ ନିଜର କର୍ମଭୂମି କରିଥିଲେ । ଅଗସ୍ତ ଆହୋଳନ ଦେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ଶିରପ କରି ନେଇଥିଲେହେଁ ବରୀ ଆଶ୍ରମକୁ ଆହୋଳନର କର୍ମଭୂମି ନକରାଇ ଦେବାକୁ ସେତେବେଳେ ଆଶ୍ରମ ଘରକୁ ସରକାରୀ ଆଦେଶରେ ଧୂଲିସାର କରି ଦିଆଗଲା । ଏହା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ସର୍ବତ୍ର ସଭାସମିତି ହୋଇ ଅସହଯୋଗ ଆହୋଳନ ହେଲା । ସେତିକିବେଳେ ଏହି କାଇପଡ଼ା ଗୁଲିକାଷରେ ଚାରିଜଣ ମଲେ ଓ ବହୁଲୋକ ଘାୟଳ ହେଲେ ।

କଟକିଲ୍ଲାରେ ଯେତେ ଅତ୍ୟାଚାର ହେଉଥିଲା, ତାହାର ମୁଖ୍ୟ ଜଳନାୟକ ଥିଲେ ଡକ୍ଟର କାଳୀନ ଆହୁତିପନାଳ ମାକିଷ୍ଟ୍ରେଟ ମୁସାଏବ ଖାଁ । ଲୋକେ ତାଙ୍କ

ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଅଧିର ହୋଇଗଲେ । ମୋର ସ୍ଵରଣ ଅଛି ଲୋକଙ୍କୁ ସାହସ ଦେବାକୁ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ଲେଖି ବାଣିଥିଲେ, ସେଥିରେ ହେଡ଼ିଂଥିଲା— “ମୁସାଏବ ଖାଁଙ୍କୁ ଗିରଫ୍ତ କର ” ଏହି ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ଚହଳ ପକାଇଥିଲା ।

ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଗୁଲିକାଷ୍ଠର କାହାଣୀ ଯେତେବେଳେ କିଛି କିଛି ମୋ ଭଲି ଯୁବକ ଜାଣିବାକୁ ପାଉଥାଏ, ସ୍ଵତଃ ମନରେ ବିଦ୍ରୋହ ଭାବ ଆସୁଥାଏ । ଯୁବକ ମନ ସେତିକି ଦୃଢ଼ ହେଉଥାଏ । ପରେ ଜେଲରେ ଯେତେବେଳେ ସଂପୁର୍ଣ୍ଣ ଲୋକଙ୍କ ସଂସର୍ଗରେ ଆସିଲି ଓ ବେଶି ବେଶି ଜାଣିଲି, ସେତେବେଳେ ଲୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠିଲା । ଯେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ କହନ୍ତି ଯେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅହିସା ଓ ଦୃଢ଼ ନେବୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁ ଓ ଆତର୍ଜାତିକ ପରିସ୍ଥିତିର ଚାପରେ ଭାରତ ଅତି ଶ୍ଵାରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ପାଇଲା, ସେମାନେ ଏହି ଅଗଣିତ ଲୋକଙ୍କ ତ୍ୟାଗ, ସାଧନା ଓ ଆମ୍ବଳିକୁ ଗୌଣକରି ଦେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ।

ଗାନ୍ଧୀପ୍ରେମ ଆଳରେ ଅପପ୍ରଚାର

ଯେତେବେଳେ ସ୍ଥାରାଦେଶ ଏହି ତ୍ୟାଗ ଯଷ୍ଠରେ ଆହୁତି ଦେଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ପଞ୍ଚାଏ ଲୋକ ନିଜଙ୍କ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ବୋଲାଇ ହେଉ ବା ଜେଲକଷ୍ଟରେ କାତର ହୋଇ ହେଉ, ଅଗନ୍ତ ବିପୁଲବାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଆଅଛି । ବାହାରେ ଆଯୋଳନର ତୀବ୍ରତା କମି ଆସିଲା ପରେ ଏହି ଫୁସଫୁସ ପ୍ରଚାର ଆସେ ଆସେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ ହେଲା ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଗୁପ୍ତ ସଙ୍ଗଠନ କରି ଆଯୋଳନ କରୁଛନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ ଯେଉଁ ହିଁସାକାଷ୍ଠ ହୋଇ ଯାଉଛି, ତାହାସବୁ ଗାନ୍ଧୀନୀତିର ପରିପତ୍ର । ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଶେଷତଃ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ କଂଗ୍ରେସ ଘୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନେତା ଥିବାରୁ, ତାଙ୍କ ଉପରେ ଦୋଷାଗୋପ କରି କହୁଆଛି ଘୋସଲିଷ୍ଟମାନେ ଗାନ୍ଧୀନୀତିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ତେଣୁ ଆଯୋଳନକୁ ପଥଭ୍ରତ୍ତ କରିଦେଲେ, ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବଦନାମ କଲେ । ଏହା ଶୁଣି ଆମଭଲି ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଖରାପ ଲାଗୁଥାଏ । ବହୁ ଲୋକ ଜେଲରେ ଥାଆଛି । ତନ୍ଦୁଧରୁ ଅଧିକାଂଶ ଦରିଦ୍ର, ମଲିମୁଣ୍ଡିଆ ଶ୍ରେଣୀର । କୌଣସି ନା କୌଣସି ସକ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଭାଗ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି ଜେଲକୁ । ନାନାରକମ ଗୃହ ଜଞ୍ଜାଳରେ ଘାଷିଛେବା ଲୋକ ସେମାନେ । କେବେ ମୁକ୍ତି ପାଇବେ ତାହା ସମ୍ପର୍କ ଅନିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଏହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଲୋକଙ୍କ ମନୋବଳ ଦୃଢ଼କରିବା ନେତାମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ କାମ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରୟ୍ୟର କଥା ଯେଉଁମାନେ ଅଗନ୍ତ ନଅ ତାରିଖ ପରେ ପରେ ମୁଖ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକବୋଲି ଗିରଫ୍ତ ହେଲେ, ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ନାହିଁ, କି ଆଦୋଳନ ପାଇଁ ଯେତିକି ପରିଶ୍ରମ ଲୋଡ଼ା, ତାହା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ, ସେପରି କିଛି ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରେ ଏପରି ଅପପ୍ରଚାର ଆଦୌ ଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ସେତେବେଳେ ଜାଣି ନଥିଲେ ଯେ କେବଳ ଜୟପ୍ରକାଶ, ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ, ଅବ୍ୟତ ପଢ଼ିବର୍ଷନ, ଅଭୁଣା ଆସି ଅଲୁୟ ଭଲି ଜଣାଶୁଣା ସୋସଲିଷ୍ଟ ବା ଦେଶପ୍ରେମୀ ଜାତୀୟବାଦୀ ଲୋକେ ଗୁପ୍ତରେ ରହି ଆଦୋଳନ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ସହିତ ସୁଚେତା କୃପାଳୀନୀ, ଆର.ଆର. ଦିବାକର ଓ ବଜାଳାର ବିଶିଷ୍ଟ ରଚନାମୂଳକ କର୍ମୀ ଅନ୍ଧା ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରମୁଖ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଦୋଳନର ପୁରୋଭାଗରେ ରହୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ସ୍ଵଯଂ ମହାମ୍ୟାଗାନ୍ତୀ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଆଶା ଖାଁ ପ୍ରାସାଦରେ ବନ୍ଦୀ ଥିଲାବେଳେ ଅନଶନ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଜେଲରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଆଡ଼ିଟ ହେଲେ । ବୟେ ପ୍ରଦେଶର ଗୋରା ଲାଟଙ୍କର ସାହେବ ବିଶେଷଙ୍କ ଢାକ୍ତର ସେହି ମର୍ମରେ ରିପୋର୍ଟ ଦେଲେ । ଫଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଜେଲଶାନାରେ ମରିବାକୁ ନଦେବାପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କଲେ । ୧୯୪୪ ମସିହା ମଧ୍ୟଭାଗରେ ମୁକ୍ତହେଲାପରେ ବନ୍ଦ ସମୟରେ ସରକାରଙ୍କୁ ଉଭର ଦେବାପାଇଁ ଯେଉଁବୁ ବିକୃତି ଓ ଲେଖା ଦେଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ସେ ପରାମର୍ଶରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ସ୍ଵଜ୍ଞତାର୍ଥ ହିଂସାର ଏକ ଯୁଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ ସଫେର ଦେଇ କହୁଥିଲେ ଯେ, ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର ସିଂହର ହିଂସାଆଗରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ହିଂସା ଆଚରଣ ଏକ ମୃଷ୍ଟିକର ବିଲାଇ କବଳରୁ ଆମ୍ବରକ୍ଷା କରିବାର ପ୍ରଯାସସହ ତୁଳନୀୟ । ଏହି ଉଭର ତଥାକଥତ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀଙ୍କ ଅପପ୍ରଚାରକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ।

ଅବଶ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯଦି ନେବୁଦ୍ଧ ଦେବାକୁ ବାହାରେ ଥାଆନ୍ତେ, ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ୧୯୪୪ ମସିହା ଜୁନ ମାର୍ଚ୍ଚ ତାରିଖ ଦିନ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଅଗନ୍ତ ଆଦୋଳନ ପ୍ରମୁଖ ବିପ୍ଳବୀନୀ ଅଭୁଣା ଆସି ଅଲୁୟ ଯାହା ଲେଖିଥିଲେ, ତାହା ପ୍ରତିଧ୍ୟାନଯୋଗ୍ୟ । ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟତ, ଅଭୁଣାଜୀ ଗୋପନଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ ଓ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ୩୧ କରିବାରେ ବ୍ୟର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଅଭୁଣା ଆସି ଅଲୁୟ ଅଗନ୍ତ ଆଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫେରଦେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଆମ୍ବମର୍ମଣ ଅପେକ୍ଷା ଆମ୍ବରକ୍ଷାପାଇଁ ହିଂସା କରିବା ବରଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରୂପ । ଏହାଥୁଲା ଜାପାନୀ ମାନଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କର (ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ) ପରାମର୍ଶ । ତେଣୁ ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରକୁ ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ଯାହା ଆସିଲା ତାହା କଲୁ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଏହି ପତ୍ରର ଉଚରରେ ଅବୁଣା ଆସପାଇଲୁଛି ଆମୁଶୋପନ ପରିହାର କରି ପୁଲିସର ଗିରଫତ୍କୁ ସମ୍ମାନୀୟ ହେବାକୁ ପରାମର୍ଶ ତ ଦେଲେନାହିଁ, ବରଂ ଲେଖିଲେ - “ ତୁମ୍ଭର ଦମ୍ଭକୁ ଆୟାତ ଦେଲାଉଳି କିଛି କହିବାକୁ ମୋର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ବିଚାରୁଛି । ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ବୀରତ୍ୱ ଓ ରୋମାଞ୍ଚକାରୀ କାହାଣୀରେ ଭରା । ତୁମେ ଏହାର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ । ତୁମେ ଉଚିତ ନ ବିଚାରିଲେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଆମୁଶମର୍ପଣ କରିବାକୁ କହିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ଅହିସା ପ୍ରୟୋଗରେ ଗୋପନୀୟତାକୁ ମୁଁ ଏକ ପାପବୋଲି ବିଚାର କରେ । କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଯନ୍ତ୍ରଭଳି (mechanically) ପାଳନ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରତିଶୃତି ଦେଉଛି, ତୁମେ ଯାହା କଲେବି ମୁଁ ତୁମର କାର୍ଯ୍ୟର ବିଚାରକ ହେବିନାହିଁ ।”

ଏହାହିଁ ଥିଲା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମହାନ୍ତରବତ୍ତା । କାପୁରୁଷର ଅହିସାତ୍ମ୍ବାନ୍ତି ବୀରର ହିସାକୁ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ମଣୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅସହଯୋଗର ବିନ୍ଦୁ ସକ୍ରିୟ ଓ ଗତିଶୀଳ । ମାନସିକ ପ୍ଲାଣ୍ଟର୍ ଭିତରେ ଅହିସାର ପ୍ଲାନ ନଥିଲା ।

ଏକ ନିଃଶବ୍ଦ ଦୁନିଆରେ ପ୍ରବେଶ

୧୯୪୩ ଓ ୧୯୪୪ ମସିହାରେ ଭାରତ ବର୍ଷର ରାଜନୈତିକ ଆକାଶ ନିଃଶବ୍ଦ । ଆମଭଳି ଯୁଦ୍ଧକର ସିନା ଚିତ୍ତା ନଥାଏ, କିନ୍ତୁ ବହୁ ଲୋକ ମନରେ ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ବାହାରେ ଆଦୋଳନ ନାହିଁ, କି କେବେ ମୁକ୍ତି ଲଭିବେ ତାର ନିଶ୍ଚୟତା ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବର୍ଷେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ସଜାପାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ସବୁ ଖଲାସ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ଅଚକବହୀମାନେ ଓ ଆମ ଭଳି ବେଶୀଦିନ ଦଶ ଭୋଗୁଥିବା ଲୋକେ ଜେଳରେ ଥାଉ । ଅନଶନ କଲାଭିତରେ ଯେତେବେଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଗଲା, ସେତେବେଳେ କେତେକ ଭାବିଲେ ସେ କିଛି ବାଟ ବାହାର କରିବେ, ଯେଉଁଥିରେ କି ସମସ୍ତେ ମୁକ୍ତ ହେବେ ।

ଆମେ ଜାଣୁଆଉଁ ଯେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଓ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପତ୍ରାଳାପ ଚାଲିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଖବର କାଗଜରେ କିଛି ବାହାରୁ ନଥାଏ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର ଜିଦ୍‌ଧାଏ ଯେ ଅଗ୍ରଣୀ ଆଦୋଳନ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ହିସାକାଣ୍ଡ ପାଇଁ ଦେଖ ସ୍ଵୀକାର କରନ୍ତୁ, ଆଦୋଳନ ପ୍ରୁତ୍ୟାହାର କରିବାର ଘୋଷଣା କରନ୍ତୁ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାହା କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତ ସବୁ ଦୋଷ ସରକାର ଉପରେ ଲଦୁଆଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ସବୁ ବିଷ୍ଣୁମରେ ଆମେ ଚିତ୍ତା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ ।

ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରରେ ଏସବୁ କଥା କିଛି ବାହାରୁ ନଥାଏ ,ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ବାଦ ଥାଏ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ କାହାଣୀ । ଅବଶ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ ଯାଞ୍ଚ କଟକଣା ଦେଇ ଛାଣି ହୋଇ ଖବର କାଗଜରେ ଯେତିକି ବାହାରୁଆଏ ତାହାହିଁ ଆମର

ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଲ । ସେଥିପାଇଁ ସକାଳ ସମାଦିପତ୍ରକୁ ଅନାର ବସିଥାଉଁ । ୧୯୪୪ ମସିହା ବେଳକୁ ଯୁଦ୍ଧର ଜତି ଓଳଚିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ପଣ୍ଡିମ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରକଟରେ ଜର୍ମାନୀ ପଛଯୁଦ୍ଧା ଦେଲା ଓ ଶେଷରେ ଆମ୍ବସମର୍ପଣ କଲା । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବଭାଗରେ ଜାପାନର ଅଗ୍ରଗତି ଚାଲିଥାଏ । ଜାପାନର ଅଗ୍ରଗତିରେ ଆମେ ଯେତେ ବ୍ୟସ ହେଉଥାଉଁ ନା କାହିଁକି ସୁବାସ ବୋଷକ ବାରଦ୍ଵ ଓ ଚାଙ୍କ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ବାହିନୀର ବୃତ୍ତିତ୍ବ ଅତି ପ୍ରେରଣା ଦାୟକ ଥିଲା । ସେ ସବୁ ବିବରଣୀ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉ ନଥିଲେ ହେଁ ଲୋକମୁଖରେ କିଛି କିଛି ଖବର ଆସୁଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ଆଜାଦହିନୀ ରେଡ଼ିଓର ବର୍ତ୍ତତା ଶୁଣୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ସୁଦ୍ରରୁ କିଛି କିଛି ଖବର ଛାଣିହୋଇ ଆମପାଞ୍ଜରେ ପହଞ୍ଚୁଥାଏ । ଚାରିକାନ୍ତ ମଣ୍ଡିରେ ବନୀ ରହିବା ଲୋକପାଇଁ ଏସବୁ କମ ଆନନ୍ଦର କଥା ନୁହେଁ ।

ଜେଲଖାନା ନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

ମୁଁ ଯାହା ବା ଯାହା ହୋଇଛି, ସେଥିରୁ ଯଦି ଅଭେଦ ବର୍ଷର ଜେଲ ଅଭିଷ୍ଠତା ବା ଜେଲ ଶିକ୍ଷାକୁ ବାଦ ଦେଇ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ମୁଁ ଆଉ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଯିବି । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେ ମୋ ଜୀବନକୁ ଗଢ଼ିବାରେ ଯେଉଁବ୍ୟକ୍ତି, ସମସ୍ତ ବା ପରିବେଶର ଅବଦାନ ରହିଛି, ତନ୍ମୁଖରେ ସବୁଠାରୁ ଅତିଅଧିକ ହେଉଛି ଜେଲଜୀବନ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଆମ୍ବଜୀବନୀରୁ ପଡ଼ିଥାଏ ଓ ଜେଲଭୋଗିଥିବା ବୟସ ବନ୍ଧୁଙ୍କରୁ ଶୁଣିଥାଏ କିପରି ଭାବରେ ଜେଲରେ ନିଜକୁ କାମର୍ତ୍ତିତରେ ନିମର୍ଗ ନ କରିପାରିଲେ ଜେଲ ଜୀବନ ଦୁର୍ବସ୍ଥ ହୋଇପଡ଼େ । ସାରା ଦିନଟାକୁ ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ନ ରଖାଯାଏ, ତେବେ ମଣିଷ କେବଳ ରୁଗଣ ହୋଇଯିବ ନୁହେଁ, କ୍ଷୁଦ୍ରମନା ହୋଇଯିବ । ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ବହୁଲୋକ ରହିଯାଆନ୍ତି ଓ ସବୁଦିନେ ସେହି ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ଓ ସେହିମାନଙ୍କ ସଂଗରେ କାରବାର କରନ୍ତି, ତେବେ ମଣିଷର ଯେତେ ଦୋଷ ଦୂର୍ଗଳତା ଥାଏ ତାହା ବହୁଗୁଣରେ ଓ ବହୁଭାବରେ ବହିପ୍ରକାଶ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ କଂଗ୍ରେସ ଜର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟୟନ, ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା ମଧ୍ୟଦେଇ ଜେଲରେ ଶୁଣାଳିତ ଜୀବନ ବିଭାଇବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଶିରଫ୍ତ ହୋଇ କଟକ ଜେଲରେ ପହଞ୍ଚେ । ଛୋଟିଆ ଆବଶ୍ୟକ ପାରେଇୟରା ଜେଲ ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ଅନ୍ୟ କଥଦୀଙ୍କ ମିଶାଇଲେ ହଜାରରୁ କମ୍ ହେବନାହିଁ । ମୋତେ ନେଇ ଆଠ ନମ୍ବର ଓର୍ଡି ଭିତରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲା । ସେଥିରେ ରହୁଥିଲେ ପ୍ରାୟ ଦେବଶହ ଆହୋଳନକାରୀ ।

କିଏ ଜାଣେ ଜେଲ୍ ଭିତରେ କେତେଦିନ, କି କେତେବର୍ଷ ରହିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ପ୍ରଥମରୁ ଭାବିନେଲି ମୋଟା ମୋଟି ସାରା ଦିନଟାକୁ କାମରେ ଲଗାଇବାକୁ ହେବ , ମୁଖ୍ୟତଃ ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ ଏବଂ ଶରୀର ୩ ମନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ରଖିବାକୁ କିଛି କଠିନ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମରେ ।

ସକାଳେ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଶୁଭ ଜୋରରେ ସେହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପରିସର ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଅଧୟଷ୍ଠାରୁ ଉର୍ଷ ବୁଲେ କିଛି ପରିମାଣରେ କ୍ଲାନ୍ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଦିନ ଦଶଟା ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ପଡ଼ାପଡ଼ି ସାରି ଅଧ୍ୟକାଂଶ ଦିନ ଚକିରେ ଗହମ ପେଷେ ଗମଗମ କରି ଖାଲ ବହୁତ ବହିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଅଟକ ବହୀ ଥିଲାବେଳେ ଚକି ପେଷିବା ପ୍ରଭୃତି କାମ କରିବାକୁ ବାଧ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋ ଭଲି ବହୁଲୋକ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ପାଇଁ ଏ କାମ ଆଦରି ନେଇଥାଉ । ଏପରିକି ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଷଡ଼ୟନ୍ତ ମାମଲାରେ ତିନି ବର୍ଷ ସର୍ବପରିଶ୍ରମ କରିବାପାଇଁ ବାଧବାଧକତା ନଥିଲା । ତଥାପି ମଧ୍ୟ ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚକିପେଷିବା ବା ବର୍ଗିଚା କାମକରି କିଛି ପନିପରିବା ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ି ନଥିଲି । କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାବେଳେ ୧୭ ନମ୍ର ଡ୍ରାର୍ଟରେ ରହୁଥିଲି । ତା' ପଛରେ ଏକ ପନିପରିବା ବର୍ଗିଚା କରିବାକୁ ଜେଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ କିଛି ଜାଗା ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ସକାଳୁ ଘଷାଏ ଖଣ୍ଡେ ସେହି ବର୍ଗିଚାରେ ସମୟ ବିତାଉଥିଲୁ ଅନ୍ୟ ସହବହୀ ମାନଙ୍କ ସହିତ । ଏପରିକି ସେହି ବର୍ଗିଚା ପ୍ରତି ଏପରି ମମତା ଓ ଆସନ୍ତି ବଢ଼ିଗଲା ଯେ ନିଜ ଡ୍ରାର୍ଟ ଭିତରେ ଥିବା ପାଇଶାନା ସଫାକରି ମରଳାକୁ ଖତ ହିସାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବସିଲୁ । ଏଥିପାଇଁ ଆଗକାର ଘୁଣାଭାବ କମିଗଲା । ସମୟେ ସମୟେ ଉପରବେଳା ବ୍ୟାତ୍ମିକନ ଓ ଭଲିବଲ ଖେଳିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ଏହି ଦୁଇଟି ଖେଳଛତା ପିଲାଦିନୁଁ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ଅଧ୍ୟନ କରୁଥୁବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଖେଳ ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଣ କରି ନଥିଲା ।

ଏସବୁ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିବାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ଥିଲା ନିଜକୁ ସୁଷ୍ଠୁ ରଖିବା, ମନଙ୍କୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରଖିବା, ଜେଲ ଜୀବନକୁ ଆନନ୍ଦମାୟ କରିବା । ଯେଉଁମାନେ ଏ ଦିଗପ୍ରତି ବିଶେଷ ଧାନ ଦେଉ ନଥିଲେ ସେମାନେ ହୁଏତ ରୋଗରେ ପଡ଼ୁଥିଲେ ବା ସେମାନକର ସାପ୍ତ୍ୟର ଅବନତି ଘରୁଥିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ବହୁ ଡ୍ରାର୍ଟରେ ସାମୁହିକ ପ୍ରାର୍ଥନା ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଏହି ପରାମର୍ଶ ମୋତେ ସେତେ ଆକୃଷ୍ଣ କରିପାରି ନଥିଲା । ମୁଁ ନାହିଁକ ନ ଥିଲେ ବି କଲେଜ ଜୀବନରେ ଉଗବତସରା ଭାବ ପ୍ରତି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଥିଲି । ତାହାର ଏକମାତ୍ର

କାରଣ ଥିଲା ଯେ ମାର୍କସବାଦ ପ୍ରତି ଯେତେ ଆକୃଷ୍ଣ ହେଉଥିଲି, ସେତିକି ପରିମାଣରେ ମହିର ଓ ଧର୍ମଠାରୁ ଦୂରେର ଯାଉଥିଲି । ଏହିପରି ଏକ ଅବସ୍ଥା ଜୀବନର ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଥିଲା ।

ଇହିରାଗାନୀଙ୍କ ଶାସନ ଅମଳରେ ଯେତେବେଳେ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରିହେଲା ଏବଂ ରାଜନୀତିରେ ଏକ ଭଣ୍ଡା ପଡ଼ିଲା, ସେତେବେଳେ ଅନେକ ସମୟ ପୂରାଣ, ମହାଭାରତ, ରାମାୟଣ ପଢ଼ିବାରେ ସମୟ ବିତାଇଲି । ଯେତେ ପଡ଼ିଲି, ଦିନକୁ ଦିନ ଅନୁଭବକଲି ଯେ ଜୀବନରେ ଏକ ମହାପ୍ରମାଦ କରିଛି । ଭାଗତୀୟ ସଂୟୁତିଠାରୁ ଦୂରେର ଯାଇଛି । ସେହି ସମୟରେ ଆସେ ଆସେ ଧର୍ମ ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ସରା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ଏବଂ ଜୀବନରେ ଏକ ନୂଆ ମୋଡ଼ ଆଗ୍ରହ ହେଲା । ନହେଲେ ଜେଲରେ ଥିବାବେଳେ ଶୁଣିଲା ରକ୍ଷାପାଇଁ ସମୟେ ସମୟେ ସାମୂହିକ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ବସିଯାଏ ସିନା, କିନ୍ତୁ ଏଥିପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ନଥାଏ ।

ଛାତ୍ରଭଳି ଜୀବନ ବିତାଏ

ସକାଳେ, ଦ୍ୱିପ୍ରହରରେ ଏବଂ ରାତ୍ରିରେ ବେଶିସମୟ ମୁଁ ସମାଦପତ୍ର ଓ ପୁସ୍ତକ ଅଧ୍ୟନରେ କଟାଉଥିଲି । ଜୀବନରେ ରାଜନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୀତି ବିଷୟକ ପୁସ୍ତକ ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଣ କରି ଆସିଛି, ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ସେହି ଦୁଇ ବିଷୟ ସମନ୍ବନ୍ଧୀୟ ପୁସ୍ତକ ମୋର ଜେଲ କାଳର ପାଥେୟ । ସେ ସବୁ ବିଷୟରେ ଯେତେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିଛି, ତାହାର ମୂଳଭିତ୍ତି କଟକ ଜେଲ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ । ଅନେକ ବନ୍ଧୁ କଟକ ଜେଲରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ବଦଳି ହୋଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋରସାରା ଜେଲକାଳ ସେହି କଟକ ଜେଲରେ ହେବିତାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଜେଲ ଜୀବନ ମୋ ପାଇଁ ଅତି ଅମୂଲ୍ୟରୁ ହେଲା । ସ୍କୁଲ, ଜଳେଜରୁ ଯାହା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲି ବା କରିଆଆନ୍ତି, ତାହା ଜେଲ ସମୟର ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ଡୁଲନାରେ କିଛିନ୍ତାହେଁ । ଅଭେଦ ବର୍ଷକାଳ ପ୍ରତିଦିନ ଏକ ଶୁଣାଳିତ ଛାତ୍ରଭଳି ଦଶ ବାରପଞ୍ଚ ଅଧ୍ୟନରେ କଟାଇବା ଅନ୍ୟକେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ସେହି ଅଭ୍ୟାସ, ସେହି ଶୁଣାଳା ଜୀବନରେ ରହିଗଲା ଏବଂ ବୋଧହୂଏ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଯିବ । ତାହାହେଁ ମୋର ମନୋରଞ୍ଜନ, ତାହାହେଁ ମୋର ଆନନ୍ଦ । ଜେଲରେ ସେହି ଶୁଣାଳା ବୋଧ ଏବଂ ଅଧ୍ୟନ ପ୍ରୀତି ନ ବଡ଼ିଥିଲେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ବିଶେଷତଃ ରାଜନୀତିର ଉତ୍ଥାନ ପତନରେ ସେପରି ଅଭ୍ୟାସ ରଖିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇନଥାନ୍ତା ।

ମୁଁ ଜୀବନ ସାରା ପଡ଼ିବା ଅଭ୍ୟାସ ରଖିବା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ବହି ବିଷୟରେ ମୁଁ ବାହୁବିତାର ରଖେନା । ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟନ କରିବାରେ

ମୋର ଆନନ୍ଦ ଥାଏ । ଉପନ୍ୟାସ ବା ଅନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ସେପରି ଆନନ୍ଦ ଦିଏନା । ସେଥିପାଇଁ କଦବା କୃତିତ କେତେବେଳେ ହୁଏତ ଓଡ଼ିଆ, ବଜଳା, ହିନ୍ଦି ସାହିତ୍ୟ ଅଧ୍ୟନ କରିଛି ବା ମାସିକ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା ପଡ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା କେବଳ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମାତ୍ର । ସେଥିପାଇଁ ବୋଧହୂଏ ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ନମ୍ବର ରଖିବା ସମ୍ବପନ ଅନେକ ସମୟରେ ହେଉ ନଥିଲା ।

ଜେଲରେ ଯେତେ ବହି ପଡ଼ିଛି, ତାହାର ହିସାବ ନାହିଁ, ବହି ମନରେ ଥିଲେ ଲେଖକର ନାମ ମନରେ ନାହିଁ ବା ଲେଖକ ନାମ ମନେଥିଲେ ବହିର ନାମ ମନେ ନାହିଁ । ମୁଖ୍ୟତଃ ସେ ସବୁ ରାଜନୀତି ବା ଅର୍ଥନୀତି ସଂବନ୍ଧୀୟ । କିନ୍ତୁ କେତେକ ପୁସ୍ତକ ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ମନରେ ରେଖାପାତ କରିଛି ଓ ଜୀବନକୁ ଗଡ଼ିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ।

ରାଜନୀତି ସଂବନ୍ଧୀୟ ପୁସ୍ତକ କହିଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗାନ୍ଧୀଦର୍ଶନ ଓ ସମାଜବାଦୀ ଦର୍ଶନ ସଂବନ୍ଧରେ । କଲେଜ ଜୀବନରେ ସମାଜବାଦୀ ଦର୍ଶନ, ମୁଖ୍ୟତଃ ମାର୍କ୍ଝିବାଦୀ ଦର୍ଶନ ସଂବନ୍ଧୀୟ ବହୁ ପୁସ୍ତକ ପଡ଼ିଥିଲି । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍କୁଲର ଅଛି ରେରେନସା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟନ କରୁଥିବାବେଳେ ଥରେ ଦୂର୍ଗାପୂଜା ହୃଦିରେ ଘରକୁ ନୟାଇ ଫିରିଛି ବଜାରରେ ରହୁଥାଏ । ଦଶହରା ପରଦିନ କଟକ ସହରର ସବୁ ଦୂର୍ଗାମେଡ଼ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ପୁରୀପାଚକୁ ଯାଇ କାଠମୋଡ଼ି ନଦୀରେ ବିସର୍ଜନ ହୁଏ । ମୁଁ ଦୂର୍ଗାମେଡ଼ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଦେଖିବି କ'ଣ, ସକାଳୁ ଯାଇ ଉପର ତେଲେଜା ବଜାରରେ “ଯୁନାରତେହୁପ୍ରେସ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ” ର ଏକ କୋଠରୀରେ କାର୍ଲମାର୍କ୍ଝିଙ୍କ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ବହି ‘କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମ୍ୟାନିଫେଷ୍ନେ’ ପଡ଼ି ଶେଷକଲି । ଏହା ଜୀବନର ପ୍ରଥମ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ । ତା’ପରେ ଲେଲିନ ଓ ଷାଲିନ୍ଜର ବହୁ ପୁସ୍ତକ କଲେଜ ଜୀବନରେ ପଡ଼ିଛି । ଏହା ଅର୍ଥନ୍ତରେ, କେବେହେଲେ ମୁଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାଟି ପ୍ରତି ଆକୃଷ ହୋଇଛି । ବୌଦ୍ଧିକ ପ୍ରତିରେ ସମାଜବାଦ ଓ ମାର୍କ୍ଝିବାଦ ମୋତେ ଆକୃଷ କରିଥିଲା, ତେଣୁ ସେ ସବୁ ପଡ଼ିବାରେ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଭାରତ ବର୍ଷରେହୁଇଟି ସମାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍କାର ଥାଏ; “ଆସୋସିଏଟେହୁ ପ୍ରେସ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ” (A.P.I.) ଯାହାକି ସେତେବେଳେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର ସପକ୍ଷବାଦୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ତା’ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି ପୃଥ୍ବୀ ବିଖ୍ୟାତ “ରାତର ସମାଦ ସରବରାହ ଏଜେନ୍ସି” ର ଏହା ଏକ ଭାରତୀୟ ସହଯୋଗୀ ଏଜେନ୍ସି । ସରକାରର ସବୁ ସଂବାଦ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉଥିଲେ ହେଁ କଂଗ୍ରେସ ଓ ଜାତୀୟବାଦୀ ସଂବାଦ ଉପରେ କମ୍ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉନଥିଲେ । ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂବାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍କାର ହେଲା “ଯୁନାରତେହୁ ପ୍ରେସ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ” (U.P.I.) । ଏହା ଭାରତୀୟ ଏଜେନ୍ସି

ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ଓ ଜାତୀୟବାଦୀ ସଂବାଦ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପରିବେଷଣ କରୁଥିଲା । ଏହି ଏକେନ୍ସିର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିଲେ ସୁରେତ୍ରନାଥ ଦିବେଦୀ । ସୁଲଙ୍ଘ ଜୀବନରୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ସଂବାଦପତ୍ର ପଢ଼ିବାକୁ ଏହି ଏକେନ୍ସି ଅଫିସକୁ ପ୍ରତିଦିନ ସୁଲଙ୍ଘ ଛୁଟିପରେ ଯାଉଥିଲି । ସେହି ଅବକାଶରେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦିବେଦୀଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ହୁଏ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ୧ କାଳରେ ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼େ । ସେ ସାଂବାଦିକ ଥିଲେ ହେଁ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସଂପର୍କରେ ଥାଆନ୍ତି । ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ହେଁ କେବେହେଲେ ହାତ୍ର ଜୀବନ କାଳରେ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ବା କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଣ କରିବାକୁ ମୋ ସହିତ ରାଜନୀତିକ ଚର୍ଚାକରି ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏକ ରାଜନୀତି ସଚେତନ ହାତ୍ର ହିସାବରେ ଆମେମାନେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଣ ଥିଲା ବେଳେ ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ବିଶେଷତଃ ସୁବାଷ ବୋଷ ପ୍ରଭୃତି ଯୁବ ନେତ୍ରଭ୍ରଙ୍ଗ ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲୁ । ସେହି ସମୟରେ ହେଁ ସୁରେତ୍ରବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ମାର୍କ୍ସୀୟ ସାହିତ୍ୟ ନେଇ ଅଧ୍ୟନରେ ସୁଯୋଗ ପାଉଥିଲି ।

ଡେଶୁ ଜେଳଖାନାରେ ମାର୍କ୍ସୀୟ ସାହିତ୍ୟ ସମୟେ ସମୟେ ପଢ଼ୁଥିଲେ ହେଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଲେଖା ବା ତାଙ୍କ ଲେଖା ସଂବଳିତ ପୁସ୍ତକ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅଧ୍ୟନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ନେଇଥିଲି । ଗାନ୍ଧୀ ଚିନ୍ତାଧାରାର ଯେତେ ବହି ପଡ଼ିଛି ତନ୍ମୁଖରେ ଜେଲ୍ ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ମୋପାଇଁ ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ଥିଲା ରିଚାର୍ଡ୍ ଗ୍ରେଗଙ୍କର “ପାଓ୍ୟାର ଅଟ୍ ନନ୍ଦଭାଉଲେନ୍ସ” (Power of Non-violence-by Richard Greig) । ଆଗରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ “ହରିଜନ” ପତ୍ରିକା ପଡ଼ିତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଣ ଥିଲି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ‘ଅହିଂସା’ ଅସ୍ତ୍ର ଉପରେ ବିଶ୍ଵାସ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅହିଂସା ସଂଗ୍ରାମର ରଣ କୌଶଳ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧର ରଣ କୌଶଳ ତୁଳନାମୂଳକ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକରି ଅହିଂସା ସଂଗ୍ରାମର ସଫଳତା ତାତ୍କାଳିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଚ୍ଚତର ବୋଲି ସେ ବହିରେ ଲେଖକ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ଜଣେ ପାଣ୍ଡାଟ୍ୟ ସଭ୍ୟ ନାଗରିକ ପାଇଁ ଏକ ଅତୀବ ଉପାଦେୟ । ବିନୋବା ଭାବେ, କିଶୋର ଲାଲ ମଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟାଲା ପ୍ରମୁଖ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନିକଟତମ ସହଯୋଗୀଙ୍କ ପୁସ୍ତକ ଜେଲ୍ ଜୀବନରେ ପଡ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା ମାନସପଚରେ ଏତେ ରେଖାପାତ କରିନାହଁ । ତା’ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି ସେତେବେଳେ ଆମେମାନେ ଯୁକ୍ତ ମୂଳକ ତଦକୁ ଯେପରି ବୁଝୁଥିଲୁ, ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲୁ, ଭାରତୀୟ ଦର୍ଶନର ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ସେତେ ଆଦର କରୁ ନଥିଲୁ । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କହିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଇଂରେଜୀ ପାଠୁଆ ଥିଲୁ, ସେମାନେ ପାଣ୍ଡାଟ୍ୟ ଦେଶର ଦୃଷ୍ଟିଜୀଙ୍କ ଆଦର କରୁଥିଲୁ । ସେଥୁପାଇଁ ସେହି

ଅହିଂସାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ରିତାର୍ତ୍ତ ଗ୍ରେଗ ଏକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରଙ୍ଗାରୁ ଲେଖଥିଲେ ବୋଲି
ତାହା ଆମର ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ ଥିଲା ।

ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ ଥିଲା ଯେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପରି ଅହିଂସାରେ
ବିଶ୍ୱାସ କରୁନଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅହିଂସା ଏକ ଦଶନ୍ ବା ଧର୍ମ ଥିଲା ।
ସେଥିପାଇଁ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିବା କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସେହି ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ନେତା ବା କର୍ମୀ ଅହିଂସାକୁ ଏକ ସଂଗ୍ରାମର କୌଣସି
ବା ପଳିସି ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଭାରତରେ ଏକ ହିଂସାମୂଳକ ବିପୁଲ
କରିଛେ ନାହିଁ, ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ବର ଚେର ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବହୁତ ଚଳକୁ
ମାଡ଼ିଯାଇଛି; ତେଣୁ ଅହିଂସା ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଗ୍ରହଣକରିବାକୁ ହେବ, ବିଶ୍ୱାସ ଥାଉ ବା ନଥାଉ ।
ଏହା ଅଧିକାଂଶ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ମାନସିକ ପ୍ରିତି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ
ଛାତ୍ରଜୀବନରୁ ଜାତୀୟବାଦୀ ଥିଲୁ, ସେମାନଙ୍କ ମାନସିକ ପ୍ରିତି ସେଇଆଥିଲା ।

ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅପପ୍ରଚାର

କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଏହି ମାନସିକ ଦ୍ୱାରା ବିରୋଧଭାବ ସମୟେ ସମୟେ
ଜେଲଖାନାରେ ଅପ୍ରୀଟିକର ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଅଗନ୍ତ ବିପୁଲ ବାସ୍ତବିକ ଏକ
ସ୍ଵୟଂସ୍ଵର୍ଗ ଆଯୋଳନ । ନେତୃତ୍ବ ବିହୀନ ଦେଶର ଅଗଣିତ ଯୁବକ, ଛାତ୍ର ଏହାର
ଅଗ୍ରଭାଗରେ ରହିଗଲେ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ଅନିଛାସରେ ବହୁ ପ୍ଲାନରେ
ହିଂସା ମଧ୍ୟ ଘଟିଗଲା । କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସବୁ ପ୍ରଦେଶର ମୁଖ୍ୟ
ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି
ସୁରେଷ୍ଟ୍ ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନ କରି ଏହି ଆଯୋଳନକୁ ଦୀର୍ଘକାଳ
ସ୍ଥାୟୀ କରିବାକୁ ଉଦ୍‌ୟମକଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ବା ଅନ୍ୟ ସମାର୍ଥକମାନେ
ଅଗନ୍ତ ଆଯୋଳନ ବେଳେ ଜେଲରେ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଏହି ଆଯୋଳନକାରୀ
ବିଶେଷତଃ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଲୋକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଫୁସଫୁସ ପ୍ରଚାର ଆରମ୍ଭ
କରିଦେଲେ ।

ଆମେ ସବୁ ବିଶ୍ୱାସପାତକ, ଗାନ୍ଧିବ୍ରାହୀ, ଅହିଂସା ଆଯୋଳନକୁ ଉପୁର
କରିବାକୁ ଆଯୋଳନରେ ହିଂସାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଇଛୁ ଉତ୍ୟାଦି ଉତ୍ୟାଦି ନାନା
ପ୍ରକାର ଅପପ୍ରଚାର ସର୍ବତ୍ର ହେଲା ଓ କଟକ ଜେଲରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଲା । ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ
ସୋସଲିଷ୍ଟ ଲୋକ କେବେ ନ ହୋଇଥିଲେ ବି ଏପରି ପ୍ରଚାର ଆମକୁ ବାଧୁଆୟାଏ ।
ଯେପରିକି ଆମେ ସବୁ ଯେଉଁମାନେ ନୃଆହୋଇ ଆସିଛୁ, ସେମାନେ ଦେଶର ଓ
ସଂଗ୍ରାମର ଦେଶି କ୍ଷତି କରିଛୁ । ଏ କଥାକୁ ଆମେ ସବୁ ଯୁବକ ପରବାଏ କରିନାହୁଁ ।
କିନ୍ତୁ ଏପରି ନୀତମାନର ପ୍ରଚାର ଏକ ସଙ୍ଗରେ ବନ୍ଦାହୋଇ ରହିଥିବା ଲୋକଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଭେଦର ବାଢ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ଅନେକ ଭାବୁଥିଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଳରୁ ଖଲାସ ହେଲାପରେ ଅଗଞ୍ଜ ଆଯୋଜନରେ ଯେଉଁମାନେ ହିଂସାର ପକ୍ଷାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ତୀରୁ ସମାଲୋଚନା କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକ ବିଚିତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିରାଶକରି ସେ ସବୁ ଦୋଷ ତ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଲଦିଦେଲେ । କଂଗ୍ରେସ ନେତୃମଣ୍ଡଳୀଙ୍କୁ ଅୟଥାରେ ହଟାଇନେବା ଫଳରେ ଲୋକେ ନିଜ ବିଚାର ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟକଲେ ବୋଲି ସେ କହିଲେ । ଏକ ସିଂହର ହିଂସା ଆଗରେ ଏକ ମୁକ୍ତିକର ହିଂସାକୁ ସମାଲୋଚନା କରିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ମତ ପୋଷଣ କରିଥିଲେ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ କାପୁରୁଷର ଅହିଂସାକୁ ବହୁତ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ଏକ ବୀରବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ହିଂସା ଆଚରଣ ନ କରେ, ତାହା ସର୍ବୋତ୍ତମ, କିନ୍ତୁ ହିଂସାକୁ ଭୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅହିଂସାର ଆବରଣ ନେଲେ ତାହା ନିଯନ୍ତ୍ରଣୀୟ । ଅହିଂସା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାପୁରୁଷତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇବାପାଇଁ ଏକ ଖୋଲପା । ସେଥିପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ହିଂସାର ଘୋର ଶତ୍ରୁଥିଲେ ହେଁ ଜଣେ ଜାତୀୟତାବାଦୀଙ୍କ ନିଷ୍ଠାକୁ କେବେହେଲେ ଗୌଣ ବୋଲି ବିଚାର କରି ନାହାନ୍ତି ।

ଏହିସବୁ ମାନସିକ ଦ୍ୱାରା ମାଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଲେଖା ଓ ବକ୍ତ୍ଵା ସଂବଳିତ ପୁସ୍ତକଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରୀଙ୍କ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ୁଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ କେଉଁକଥା ବୁଝିପାରୁନଥିଲେ ଅନ୍ୟ ଅଭିଷ୍ଠ ଜେଲ ସହକର୍ମୀଙ୍କୁ ପଚାରେ । କିନ୍ତୁ ଜେଲ ଜୀବନର ଶେଷବେଳକୁ କଟକ ଜେଲକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ । ଆଗରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚୟ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ରାଜନୀତି ସତେତନ ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ତାଙ୍କପ୍ରତି ଅତୁଳ ସନ୍ଧାନ ଥିଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଖୋଲନୟର ଖୁବ୍ବିକୁ ବଦଳି ହୋଇଯାଇ ଥାଏ । ସେ ସେହି ଖୁବ୍ବିରେ ରହିଲେ । ପରସ୍ତ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ବହୁତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେତେ ସନ୍ଦେହ ଉପକୁଥିଲା, ତାଙ୍କୁ ବୁଝି ମନ ସଫା କରିନେଉଥିଲି । ଓଡ଼ିଶା ସୋସଲିଷ୍ଟ ଆଯୋଜନରେ ସେ ପୁରୋଧା ଥିଲେ ହେଁ ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କ ବିତା ରାଜ୍ୟରେ ବହୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧର ଏକଦା ସମାଲୋଚନା ସେତେବେଳକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଭକ୍ତ ପାଲଟି ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ଅନେକ ଦିନ ଧରି ଖୋଲନୟର ଖୁବ୍ବିରେ ୧୯୪୪ ମସିହାରେ ନବବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ରହିଛି । ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନାରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ତେଣୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସଂପ୍ରତିକ ରାଜନୈତିକ ପରିସିଦ୍ଧି ଓ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଏକ ସମ୍ଭାବନା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମତ ଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ସେ ମନରେ ଛିର କରି ନେଇଥାନ୍ତି ଯେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଆଉ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଗୋପୀ

ହିସାବରେ କାମ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଏତେଣିପ୍ରଦୂରବର୍ଷ ପରେ ଭାରତ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବ, ଏକଥା ତାଙ୍କ କଞ୍ଚନାରେ ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ନମ୍ରଭାବରେ କଂଗ୍ରେସକୁ ମଜବୁତ କରିବା ଉଚିତ ଏହା ଥିଲା ତାଙ୍କ ମତ ।

ନବବାବୁଙ୍କର ସତରଞ୍ଜ ବା ଚେସି ଖେଳରେ ଅଛି ଆଗ୍ରହ । ପିଲାଦିନେ ଓ କଲେଜରେ ଛାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ଚିକିଏ ଚେସି ଖେଳରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉଥିଲି । ମୋର ମଧ୍ୟ ଚେସିରେ ଆଗ୍ରହ ଥିବା ଜାଣି ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ସେ ମୋତେ ଢାକି ଚେସି ଖେଳନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ଯେବାଯେବା ଓ୍ୟାର୍ଡରେ ବନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦକରି ତାଲା ପକାଇ ଦିଆଯାଏ । ଏହା ସବୁ ଜେଲଖାନାର ନିୟମ । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଣ୍ଣକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ଓ୍ୟାର୍ଡର ବନ୍ଦ ହେଉ ନଥିଲା । ଏପରିକି ଦିନବେଳେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଓ୍ୟାର୍ଡରୁ ଅନ୍ୟ ଓ୍ୟାର୍ଡରୁ ଯାଇ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଜେଲର ଭିଡ଼ କମି ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜେଲ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ତେଣୁ ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ଓ୍ୟାର୍ଡରେ ତାଲା ପଡ଼ିଗଲେ ନବବାବୁ ଓ ମୁଁ ଚେସି ଖେଳରେ ବସିପଡ଼ୁ । ରାତି ପଡ଼ା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ଚେସି ନିଶା ପାରିଲା । ମାତ୍ରାଜର ‘ହିନ୍ଦୁ’ ପତ୍ରିକାର ରବିବାର ସଂଖ୍ୟାରେ ଚେସି ସଂପର୍କରେ ଜଟିଲ ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁ ଉତ୍ତରାପିତାପତ୍ର ହୁଏ । ବାହାର ଉତ୍ତର ପରବର୍ତ୍ତୀ ରବିବାର ସଂଖ୍ୟାରେ ଦିଆଯାଏ । ଆମେ ସେହିପବୁ ଜଟିଲ ପ୍ରଶ୍ନ (Puzzle) ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟାର ଉତ୍ତର ଆସିଲେ ମିଳାଉ । ଏହା ଫଳରେ ମୁଁ ୧୯୪୪ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଜେଲରୁ ମୁକ୍ତି ଲଭିଲା ବେଳକୁ ହିନ୍ଦୁ ପତ୍ରିକାର ସବୁ ଜଟିଲ ପ୍ରଶ୍ନର କାଗଜ କଟିଂର ଏକ ବଡ଼ ଫାଇଲ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

୧୯୪୭ ଆହୋଳନରେ ଗିରଫ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ଆଠ ନମ୍ବର ଓ୍ୟାର୍ଡରେ ଭାରି ହେଲି, ସେତେବେଳେ ‘ସମାଜ’ ସଂବାଦପତ୍ରର ତତ୍କାଳୀନ ସମାଦକ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର ଆମ ଓ୍ୟାର୍ଡର ପାଖ ସେଲରେ ରହୁଥିଲେ । ବାହାରେ ଧାରଣା ଯେ ଯେଉଁମାନେ ବିପଦଜନକ ବନ୍ଦୀ ବା ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଦଷ୍ଟ ଦିଆଯାଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ସେଲରେ ରଖାଯାଏ । ଏକଥା ସତ । କିନ୍ତୁ ଆହୋଳନ ବେଳେ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଏକୁଚିଆ ରହିବା ପାଇଁ ସେଲରେ ରଖାଯାଉଥିଲା । ଲିଙ୍ଗରାଜବାବୁ ପଣ୍ଡିତ ଲୋକ ଓ ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ବି ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ତରଜାତୀ ବହୁତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସେଲକୁ ଯାଏ ଖବର କାଗଜ ପଢ଼ିବାକୁ । ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ‘ସମାଜ’ ଓ ‘ଷ୍ଟେଚେମ୍ୟାନ’ ଖବରକାଗଜ ପାଇଁ (ଷ୍ଟେଚେମ୍ୟାନ

ବ୍ରିତିଶ ଶାସନ ସମର୍ଥକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ହୋଇଥିଲେ ହେଁ) ମାତ୍ରିକ ପଡ଼ିବା ବେଳୁଁ ମୋର ଦୁର୍ବଲତା ଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଲିଙ୍ଗରାଜବାବୁଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଖବରକାଗଜ ପଡ଼େ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଓ ସେ ଶୁଣନ୍ତି ।

ଲିଙ୍ଗରାଜବାବୁ ସକାଳେ ପାଉଁରୁଟି ଓ ଲହୁଣୀ ମଖନ ଖାଆନ୍ତି ଏବଂ ଜେଲ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କଲିକତାରେ ବିଦେଶୀ କମ୍ପାନୀର ଫିର୍ମୋ ପାଉଁରୁଟି ବିଶ୍ୟାତ ଥିଲା ଓ ଫୁଲସନ ମଖନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିଥିଲା । ଖବରକାଗଜ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ମୋତେ ସେ ପାଉଁରୁଟି ମଖନ ରେ ଗୋଲମରିଚ ଗୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କରିଛି ଉଦାର ଓ ସ୍ନେହୀ ଲୋକ ମୁଁ କମ୍ ଦେଖୁଛି । ସେତିକିବେଳେ ସେ ଭାରତର ବିଶିଷ୍ଟ ପୂରୁଷମାନଙ୍କର ଜୀବନୀ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ବହି ଆକାରରେ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେ କାମରେ ସମୟେ ସମୟେ ସେ ମୋର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅନ୍ତି । ଜେଲରୁ ଫେରିଲା ପରେ ସେସବୁକୁ ‘ଜନନାୟକ’ କ୍ରମରେ କେତେଖଣ୍ଡି ପୂର୍ବକ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

✓ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଆମର କାନ ଓ ଆଖୁ

ବାହାରର କଥା ଜେଲରେ ଶୁଣିବାର କିଶେଷ ସ୍ଵବିଧା ନ ଥାଏ । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ହେଁ ଏକମାତ୍ର ବାହାର ଦୁନିଆ ସହିତ ସଂପର୍କ ରକ୍ଷାକରେ । ତେଣୁ ଖବରକାଗଜ ପାଇଲାକ୍ଷଣି ଆମୂଳଚାଲ ପଡ଼ିବା ସାହାବିକ । ଏପରିକି ସମୟଥିଲେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ବିଜ୍ଞାପନ ପୃଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ ଓଳଟାଇବାକୁ ଛାଡ଼ନି । ନିଜ ଇଚ୍ଛାମତ ସଂବାଦପତ୍ର ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ଯେଉଁ ପତ୍ରିକା ଜେଲପାଇଁ ଅନୁମୋଦିତ ସେହିପରି ପତ୍ରିକା ଜେଲ ପକ୍ଷରୁ ମଗା ଯାଉଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ପଇସା ଦେଇ ମଗାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଖବରକାଗଜ ଖଣ୍ଡେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ପଡ଼ିବାକୁ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଓ୍ୟାର୍ଡ୍‌ର ସମୟେ ବସି ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଦିତୀୟ ମହାୟୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥାଏ । ପଣ୍ଡିମରେ ପ୍ରାନସ ଓ ବିଲାତ ଉପରେ ନାଜୀ ଆକ୍ରମଣ ଓ ପୂର୍ବ ରଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ସୀମାଭିତରକୁ ଜାପାନ ଅଗ୍ରଗତି କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଛାଣିହୋଇ ଯେତିକି ଯୁଦ୍ଧ ଖବର ଆସୁଥାଏ , ସେତିକି ଜାଣିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନଥାଏ । ବ୍ରିତିଶ ସରକାର ଯେତିକି ଯୁଦ୍ଧରେ ହୀନସ୍ତା ହେଉଥାନ୍ତି, ମନ ଭିତରେ ହିଟଲର ପ୍ରତି ଘୃଣା ଥିଲେହେଁ ମନ ଖୁସି ହେଉଥାଏ । ତା'ପରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଗଢ଼ି ଓଳଟା ହେଲା ।

ଯୁଦ୍ଧ-ସମୟରେ ଚଢ଼ିଲଙ୍କ ବ୍ରିତିଶବାସୀଙ୍କ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ନିବେଦନ ମନ ଉପରେ ଗଢ଼ାର ରେଖାପାତ କରୁଥିଲା । ଦେଶର ଜନନାୟକ ଏ ପରାଜ୍ୟ ଭିତରେ କିପରି ବହୁତା ଜରିଆରେ ବିଲାତବାସୀଙ୍କ ମନୋଦଳ ଦୃଢ଼ ରଖୁଥିଲେ , ତାହା ଅନୁଭବ

କରୁଥାଏଁ । ସେଥିପାଇଁ ଚଙ୍ଗେଲକର ବନ୍ଧୁତା ପଡ଼ିବାକୁ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ ସାହିତ୍ୟର ଏହା ଏକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

ମୋ'ପାଇଁ ଜେଳଖାନା ଥିଲା ଏକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ କହିଲେ କଥାଗା ହାଲୁକା ହୋଇଯିବ, ବରଂ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଜେଳରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବହି ମିଳୁ ନ ଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ପଛବେଳକୁ ମୁଁ ଓ ବନ୍ଧୁମାନେ ନିଜ ଉଛ୍ଵାମତେ ବହି ମଗାଇବାର ଓ କଣିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲୁ । କେତେ ଯେ ମନଲାଞ୍ଜି ବହି ପଡ଼ିଛି, କହିବାର ନାହିଁ । ତ୍ରୁଟିକର ଚିରପ୍ଲାୟୀ ବିପୁବ (Total revolution) ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭାରତର ସାମ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ବର୍ତ୍ତନଙ୍କ “Communal Triangle” ଓ ଆଯୈଦକରଙ୍କ ‘ବିଭିନ୍ନ ଭାରତ’ (India Divided) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ବହି ।

ଜେଲ ଜୀବନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବେଳକୁ ଭାରତରେ ଭାଜନେତିକ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନ ସୃଷ୍ଟିକଳା ଦୁଇଟି ଛୋଟ ପୁସ୍ତିକା । ମିନୁମସାନୀଙ୍କର ‘ସମାଜବାଦର ପୁନର୍ବିଚାର’(Socialism reconsidered) ଓ ଏମ.ଏଲ. ଦତ୍ତଓୟାଲାଙ୍କର ‘ଗାନ୍ଧୀବାଦର ପୁନର୍ବିଚାର’ (Gandhism reconsidered) । ଜେଳଖାନାକୁ ଏହି ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତିକା ମଗାଇ ତନ୍ତ୍ରକ କରି ପଡ଼ିଛି । ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଉଭୟ ମତବାଦକୁ ବିଶ୍ୱସଣ କରାଯାଇଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟେର ମୁଖ୍ୟ ମିନୁମସାନୀ ସମାଜବାଦୀ ଚିତ୍ତାଧାରାକୁ ପରିଚ୍ୟାଗ କରିବାର ଆଭାସ ମିଳୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ବହୁ ବହି ଅଧ୍ୟନ କରି ମୋ ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହୋଇଗଲାଣି ଯେ ଭାରତୀୟ ସମାଜବାଦ ଗାନ୍ଧୀତରୁ କୁ ଆଶ୍ରୟ ନକଲେ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣକ ଆଶା ଆକାଶ୍ରମା ପୂରଣ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଦୁଇଟି ଚିତ୍ତାଧାରା ମଧ୍ୟରେ ବିରାଟ ବ୍ୟବଧାନ ହେଉଛି ପରା ସଂପର୍କରେ । ପରା ହଁ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କରିବ ଏବଂ ଭାରତର ଦଳିତ ନିୟୀତିତକ ହାତରେ ଏହି ଉଭୟ ତଦ୍ବର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମିଶ୍ରଣହଁ ମୁକ୍ତିର ସନ୍ଧାନ ଦେବ ।

ଜେଳରେ ରହିବାର ଛ'ମାସ ପରେ ମନକୁ ଆସିଲା ଯେ କଂଗ୍ରେସକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ହେଲେ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟେକୁ ପୁନର୍ଜୀବିତ କରିବାକୁ ହେବ । ସେହି ସମୟରେ ଜୟପ୍ରକାଶକର ‘‘ସମାଜବାଦ କାହିଁକି ?’’(Why Socialism ?) ପୁସ୍ତକ ପଡ଼ିଲି । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ପୁସ୍ତିକା ସମାଜବାଦୀ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରବେଶିକା ପୁସ୍ତିକା ଥିଲା କହିଲେ ଚଲେ । ସେଥିରେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ‘ମାରପତଦାର ତତ୍ତ୍ଵ’ (Trusteeship Theory)ର କଢ଼ା ସମାଲୋଚନା ଥିଲା । ସେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ହଁ ମାର୍କ୍ଝିଙ୍କ ବିଶ୍ୱସଣ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷରେ

ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସୀ ଥିଲେ । ମୁଁ ସେ ବହିର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କଲି ଓ ଉଚ୍ଛାଥିଲା ଯେ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେଲେ ତାହା ଓଡ଼ିଆରେ ଛପାଇ ଓଡ଼ିଶାର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯୁବକ ମାନଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରିବି । କିନ୍ତୁ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେଲା ବେଳକୁ ଗାନ୍ଧୀ ଚିତ୍ରାଧାରା ଦ୍ୱାରା ଏତେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଥିଲି ଯେ ସେ ପାଞ୍ଚୁଲିପି ସେହିପରି ରହିଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ପରେ କଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶକୀୟର ଚିତ୍ରାଧାରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ଓ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେବାର କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ସେ ମାର୍କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ପକ୍ଷକୁ ବର୍ଜନକଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଘୋସଲିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଡ଼ନ କରି ଏହି ପାର୍ଟିର ମୁଖ୍ୟ ପତ୍ର “ଜନତା”ରେ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଲେ । ତାହାର ନାମ ଦେଲେ Incentive to Goodness । ସେଥିରେ ସେ ବିଶ୍ୱସଣ କରି ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ଜେବଳ ରାଷ୍ଟ୍ରଶକ୍ତିଦାରା ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ମଣିଷକୁ ଏକ ମହାନ ସାମାଜିକ ଜୀବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଛେବ ନାହିଁ । ସମାଜ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଭୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲୋଡ଼ା ଏକ ନୃତନ ସମାଜବାଦୀ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ।

ସମାଜବାଦୀ ପାଠକ୍ରମ

ଜେଲରେ ଯେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଘୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପୁନର୍ଗୀନ ସଂପର୍କରେ ଚିତ୍ରା କରୁଥିଲୁ, ସେତେବେଳେ ଜେଲରେ ଥିବା ଅନେକ ଯୁବକ ବଂଧୁ ବିଶେଷତଃ ଷଢ଼୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରମାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଅନେକ ବହୁକ ସହିତ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଖବର ମିଲିଲା ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରେ କେତେକ ବହୁ ସେହିଭାବରେ ଚିତ୍ରା କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଆମକୁ ଆହୁରି ଉତ୍ସାହିତ କଲା । ଏତିକିବେଳେ ଷଢ଼୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରମାର ମୁଖ୍ୟ ଆସାମୀ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ କଟକ ଜେଲକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲେ । ଷଢ଼୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରମା ଆମମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାଲିଲା । ସେତିକିବେଳେ ଆମେ କେତେକ ଯୁବକ ତାଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କଲୁ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ଘୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିକୁ ପୁନର୍ଗୀନ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକମତ ହେଲା ।

ତେଣୁ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ଜେଲରେ ସଜାଳବେଳା ରୀତିମତ ସମାଜବାଦ ଉପରେ କ୍ଲାସ କରାଯିବ ଓ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟକ ଯୁବ ଜେଲବହୀକୁ ଏଥୁ ସହିତ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ କରାଯିବ । ଜେବଳ ସମାଜବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ନୁହେଁ, ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଂପ୍ରତିକ ରାଜନୈତିକ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରାଯିବ ଓ ଆଲୋଚିତ ହେବ । ସତର ନମ୍ବର ଓ୍ୟାର୍ଟର ପଛପଟ ଯାଏ ଉପରେ କମ୍ବଲ ପକାଇ ରୀତିମତ କ୍ଲାସ ଆରମ୍ଭହେଲା । ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାୟ ଦୂର ତିନିଘଣ୍ଡା ଏହି କ୍ଲାସ ଚାଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ପୁସ୍ତକ ପଢାଯାଏ ଓ ଆଲୋଚନା କରାଯାଏ । ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ, ବାଲେଶ୍ୱରର ଗୌର ମୋହନ

ଦାସ ଓ ମୁଁ ଏହିସବୁ ସାହିତ୍ୟ ପଡ଼ାଉ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲେ । ବେଳକୁ ବେଳ ଏହି ଜ୍ଞାସରେ ବହୁ ଯୁବକ ବି ଯୋଗଦେଲେ । ନିଶାମଣି ଖୁବିଆ, ପରମାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ଆକୁଳାନନ୍ଦ ବେହେରା, ପ୍ୟାରିମୋହନ ଦାସଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବହୁ ଯୁବବନୀ ରାତିମତ ଯୋଗଦିଅନ୍ତି ଓ ନିଷାର ସହିତ ପାଠପଡ଼ା ଚାଲେ । ଏହିମାନେ ହେଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଜେଲରୁ ମୁନ୍ତରେ ଅନ୍ୟବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପୁନର୍ଜ୍ଞନ୍ତ୍ବ ଦେଲେ । ଆଜିପରି ମନେ ପଡ଼ୁଛି ସେହି ଅଧାପନା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଓଡ଼ିଶାର କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ ପରେ ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିକୁ କମ୍ ବୌଦ୍ଧିକ ବଳଦେଇ ନାହିଁ ।

ଷଡ଼ଯନ୍ତ ମାମଲାରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ଚାରିବର୍ଷରୁ ଛ ବର୍ଷ ପାଇଁ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଦିଆଗଲା । ୩୦୨ ଦଫା (ନରହତ୍ୟା) ପ୍ରଥମେ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଥିଲେ ହେଁ ତାହା ଫୌଜଦାରୀ ସୁପର୍ବ୍ର ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ ଭାରତ ରକ୍ଷା ଆଇନ, ରେଲବାଇ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ ଆଇନ ପ୍ରଭୃତିର ଜ୍ଞାଲାପ ପାଇଁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ ମାମଲାରେ ଜେଲ ଭୋଗିବାକୁ ହେଲା । ପାଠଶାହାରକେଟରେ ଅପିଲରେ ମୁଁ ଛାତ୍ର ଥିବାରୁ ଅନୁକମ୍ପା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଚାରିବର୍ଷ ଜେଲଦଣ୍ଡକୁ ଚିନି ବର୍ଷକୁ କମାର ଦିଆଗଲା ।

ବିଚାର ସରିଲା ପରେ ପରେ ସୁରେତ୍ର ବାବୁଙ୍କୁ ଆମଟୁଁ ଅଳଗା କରିଦେବା ଉଦେଶ୍ୟରେ କୋରାପୁଟ ଜେଲକୁ ବଦଳି କରି ଦିଆଗଲା । ଆମ ରାଜନୈତିକ ଜ୍ଞାସରେ ଯୋଗଦାନ କରୁଥିବା ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ଆସେ ଆସେ ସେମାନଙ୍କର ସଜା ସମୟ ଭୋଗି ମୁକ୍ତି ଲଭିଲେ । ଫଳରେ ଆମେ ଜ୍ଞାସରେ ଯୋଗଦାନ କରୁଥିବା ସାଥୀ ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ପାଇଲା । ସୁରେତ୍ରବାବୁଙ୍କୁ ଛାତ୍ର ଅନ୍ୟଷ୍ଟଦ୍ୱାରା ବୟାକରି ରଖାଗଲା । ଫଳରେ ଜ୍ଞାସ ମରିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଆମ ଭିତରେ ବରାବର ରାଜନୀତି ଆଲୋଚନା ଓ ଭବିଷ୍ୟତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଅବ୍ୟାହତ ରହିଥାଏ ।

ଜେଲରେ ଥିବାବେଳେ ଭାଗିରଥମହାପାତ୍ର, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦକାନୁନ୍ଦଗୋ ପ୍ରମୁଖ ବିଶିଷ୍ଟ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନେ ଜେଲର ସେଲରେ କିଛିମାସ ରହିଥାଏଥିବାକୁ ବିନିଷ୍ଟି ଦିନକୁ ଦିନ ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼ିଛି ଏବଂ ଅତି କମ୍ ବୟସର ଯୁବକ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଅକୁଣ୍ଡ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଭାଜନ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଭାଜନାଟି ଓ ଚିତ୍ରାଧାରା ପ୍ରତି କେବେହେଲେ ଆକୁଣ୍ଡ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ନାହିଁ । ମନେ ହେଉଥାଏ ସେମାନେ ଯେପରି ହେଉଛନ୍ତି କଂଗ୍ରେସର ଦକ୍ଷିଣପଦ୍ମୀ ଗୋଷ୍ଠୀ । ତଥାପି ସେବେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବୟସ ଓ ପୋଷତ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଆମର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥାଏ ।

ବାହାରେ କଂଗ୍ରେସ ଆଦୋଳନର କୌଣସି ସରା ନଥାଏ । ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାୟୁଦ୍ଧର ଉତ୍ଥାନ ଓ ପଡ଼ନାହିଁ ମନକୁ ଆଲୋଡ଼ନ କରୁଥାଏ । ବହୁ ବନ୍ଧୁ ଜେଲରେ ବହୁକାଳ ରହିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ମନବଳ ଭାଜି ଯାଇଥାଏ । ଖଲାସ ହୋଇ ପରିବାର ସହିତ ରହିବାର ଆକର୍ଷଣ ବଢ଼ିଯାଇଥାଏ । ମଣିରେ ମଣିରେ ଗୁଜବ ଉଠେ ଯେ କେତେକ ବହୀ ଓ ନେତୃମ୍ଭାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରି ଖଲାସ ହେବାପାଇଁ ଚାହୁଁ ଥାଆଛି । ସେସବୁ ଗୁଜବରେ କେତେ ସତ୍ୟତା ଅଛି, କହି ହେବନାହିଁ । ବାହାରେ ଶିଥୁଲତା ଓ ଜେଲ ଭିତରେ ବହୁବର୍ଷ ରହି ଛାନ୍ତି, ତା'ଉପରେ ମୁକ୍ତି ବିଷୟରେ ଅନିଷ୍ଟତା - ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଅନେକଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ୁଥିଲା, ଏଥରେ ସଦେହ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଯୁବକ ଥିଲୁ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଅନୁଶୋଚନା ନ ଥିଲା, କିମ୍ବା ଖଲାସ ହେବାପାଇଁ ବ୍ୟପ୍ତତା ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ବରଂ ଅନେକ ଲୋକ ଜେଲ ଭୋଗି ମୁକ୍ତି ଲଭିଲାବେଳେ କାହୁଥିଲେ ଓ ଆମେ ମଧ୍ୟ କାହରେ ପ୍ରତ୍ୟେଇର ଦେଇ ବିଦାୟ ଦେଇଥିଲୁ । ବାହାରେ ଅନିଷ୍ଟତାର ବାତାବରଣ । ଖଲାସ ହୋଇ କଣ କରିବେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ବରଂ ଜେଲରେ ଏକାଠି ରହି ଏକ ସାମ୍ବିକ ପରିବେଶନୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ମନୋବଳ ଦୃଢ଼ ରହିଛି । ବିଛୁଦୟନ୍ତରଣା କମ କଷ୍ଟଦାୟକ ନୁହେଁ ।

କିନ୍ତୁ ଜେଲ ଜୀବନର ମଧୁରମୁକ୍ତି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି । ମନେହୁଏ ସେହିପରି ସମୟ ଆସନ୍ତା, ପୂନର୍ବାର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରହୋଇ ଭର୍ତ୍ତରେ ହୁଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ସମୟର ଆନନ୍ଦ ବୋଧହୁଏ ଆଉ ଫେରିବାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜେଲ କୁମରାରର ଚକ୍ର ଭଲି ମୋତେ ତିଆରି କରିଛି ଓ ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆଜି ଯାହା, ତାହା ହୋଇଛି । ସେହି ପ୍ରାୟ ଅଭେଇ ବର୍ଷର ଜୀବନକୁ ବାଦଦେଲେ ମୁଁ ଏକ ଅଳଗା ମଣିଷ ହୋଇଯିବି ।

ଜେଲରେ ଥିଲାବେଳେ ଗୁରୁତ୍ୱା ବିଭାଗର କଢା ନଜର

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର କଟୁଦୃଷ୍ଟି ଆମ ଉପରେ ଥାଏ । ଆମର କାରବାର ପତ୍ରାଳାପ, ପଢ଼ିବା ବହି ଓ ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଜେଲ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ସାମିତ ସାକ୍ଷାତ ଉପରେ ତୀର୍ମାଣ ରଖିବାକୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି ଜଗକ ଜେଲରେ ରଖାଗଲା ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଗୋରୁକା ବିଭାଗର ନଜର ଓ ପରାମର୍ଶବିନା ପତ୍ରାଳାପ ବା ସାକ୍ଷାତକାର କରିବା ସହଜ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାପରୁ ଏତେ ଚତୁରତାର ସହିତ କରାଯାଉଥିଲା ଯେ ଆମଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମାନୀୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିନଥିଲା ।

ଜେଲର ଥିବାବେଳେ ଥରେ ମୋତେ ସାଧାରିତିକ ଭୋଗ ଭୋଗିବାକୁ ପଢ଼ିଥିଲା ଓ ତାହାର ପ୍ରଭାବ ଜେଲମୁକ୍ତ ହେଲାପରେ ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଯାଇ ନଥିଲା ।

ଥରେ ଉନ୍ନତି ଆମାଶୟ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲି ୧୯୪୪ ମସିହାରେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହେଲା ଯେ ଜେଲଖାନାରେ ଥିବା ଡାକ୍ତରଙ୍ଗାନାକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲି । ସବୁପ୍ରକାର ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟର୍ଥହେଲା ଏବଂ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମନରେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ସେତେବେଳେ କଟକ ବଢ଼ି ଡାକ୍ତରଙ୍ଗାନାର ସୁପରିଚେଷ୍ଟ ଥାଆନ୍ତି ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟାତ ପି.ସି.ରାୟ । କଟକ ଜେଲ ଡାକ୍ତର କର୍ତ୍ତୃଭାଧୀନରେ ଥିବାରୁ ସେ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଦିନେ ଜେଲ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସି ପ୍ରତି ଥାର୍ଡରେ ରାଜନୈତିକ ବସୀମାନଙ୍କୁ ଭେଟେ । ଆପରି ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣିବା ଛଡ଼ା ଆମ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତି । ଅତି ଅମାୟିକ ଓ କରୁଣା ହୃଦୟର ଉତ୍ସବ୍ୟକ୍ତି ସେ । ମୋର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସେ ଅତି ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ପିଚ ପିଚ ହୋଇ ରତ୍ନାଦା ବହୁଥର ହେଉଥାଏ ଓ ଏକଦମ୍ ଶୟାଶ୍ୟାମୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ନୃଆକରି ସଲପାଶୁଆନାଇଦିନ ଅଷ୍ଟଧ ବାହାରିଥିଲା । ବଜାରକୁ ବିକ୍ରି ହେବାପାଇଁ ଆସି ନଥାଏ, କେବଳ ରୋଗୀ ସୈନିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥାଏ ଏବଂ କଲିକତା, କଟକ ଭଲି ବଢ଼ି ଡାକ୍ତରଙ୍ଗାନାରେ କେବଳ ସୈନିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମହକୁଦ ଥାଏ । ସେଇଥିରୁ ମାତ୍ର ଆଠ ଦଶଟି ବଟିକା ଆଣି ଡକ୍କୁର ରାୟ ଦେଲେ ଓ ମୁଁ ଆଶ୍ୟ୍ୟକନକ ଭାବରେ ଭଲ ହୋଇଗଲି ।

ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ କରି ଏବଂ ଖାଦ୍ୟରେ ବହୁତ ହୃସିଆର ରହିଲେହେଁ ଜେଲ ଜୀବନର ପଛ ବେଳକୁ ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ (Dyspepsia) ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲି । ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହେଲା ଯେ ବଞ୍ଚିବାର ସ୍ଵହା ହ୍ରାସପାଇଲା । ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ, ବିଶେଷତଃ ରାଜନୈତିକ ବସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ କାରଣ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଅଷ୍ଟଧ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଓ ସମୟେ ସମୟେ ସେ ବିଷୟରେ ଲେଖୁଥିଲେ । ମୁଁ ସେପବୁ ବହି ପଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କଲି ଓ ଫେଟକୁ ଭଲ ରଖିବା ପାଇଁ ସକାଳୁ ମାଣ୍ଡିଆ ଜାଉ ଜଳଶ୍ୱା ହିସାବରେ ଖାଇଲି । ମାଣ୍ଡିଆ କେବଳ ଅତି ପୃଷ୍ଠିକର ଖାଦ୍ୟ ସେତିକୁ ନୁହେଁ, ସହଜରେ ରୋଗୀ ମାଣ୍ଡିଆ ଜାଉ ହଜମ କରିପାରେ । ଏହା ଫେଟ ରୋଗୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅତି ଉପାଦେୟ । ଅନେକ ଭଲ ବୈଦ୍ୟ ଓ ଡାକ୍ତର ଫେଟରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଜଳଶ୍ୱାରେ ଘୋଲଦିହ ମିଶାଇ ମାଣ୍ଡିଆ ଜାଉ ସକାଳ ଜଳଶ୍ୱାରେ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିଥାଆନ୍ତି । ଏହା ଅତି ଫଳପ୍ରଦ, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୋର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟରେ ଅନେକ ଉନ୍ନତି ଘଟିଲା ।

ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିବାରୁ ପରାମର୍ଶା, ପାଉରୁଟି, କ୍ଷୀରଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସବୁପ୍ରକାର ସୁଷମଖାଦ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । ଏକା ସାଜରେ ରହୁଥିବାରୁ ଏକାଦଶୀ ପ୍ରଭୃତି ଉପବାସ କେତେକ ଲୋକ ପାଲିକରି କରୁଥିଲୁ । ଉପବାସ କରିବା ପ୍ରଧାନ

ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ । କେତେକଙ୍କ ଉପବାସ ନାମରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମନଲୋଭା ଫଳ ଓ ଜ୍ଞାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଆଣି ବାଣିଜ୍ୟକୁ ଖାଉଥିଲୁ ।

ସେତେବେଳେ ବହୁବର୍ଷ ଜେଲରେ ରହିବାକୁ ହେବ ମନରେ ଛିର କରିନେଲୁ, ସେତେବେଳେ ଷଡ଼ୟନ୍ତ ମାମଲାରେ ବଦୀ ହୋଇଥିବା ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ରୋଷେଇକରି ନିଜର ତଥା ବଧାନରେ ଜ୍ଞାଦ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭକଲୁ । ଏ କାମରେ ଆମର ବନ୍ଧୁ ନରସିଂହ ଚରଣ ମହାନ୍ତି ସବୁ ତଦାରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଜେଲରେ ଥିବା ସାଧାରଣ ବଦୀକୁ ରୋଷେଇ କରିବାକୁ ଓ ଅନ୍ୟକାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେପରି ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଆମ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଓ ନରସିଂହବାବୁ ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ବଦୀ ହିସାବରେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ହିସାବରେ ସେତେ ଚାଉଳ, ବିନି, ପରିବା, ଘିଅ ପ୍ରଭୁତି ଆସୁଥିଲା ତାହା ଆମର ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ବହୁତବେଶୀ । ତେଣୁ ବଳକାତକ ସଞ୍ଚୟ କରି ଦୁଇ ତିନି ମାସରେ ଥରେ ଭୋକିକରି ଅନ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ବଦୀମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲୁ । ଆମେ ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ବଦୀ, ଅଧିକାଂଶ ଢୁଢାୟଶ୍ରେଣୀ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ଜେଲରେ ଅନେକ ସମୟରେ ପରିସର ପ୍ରତି ଅଗ୍ରଭାର କାରଣ ହୁଏ । ଏକ ଛୋଟ ପାତେରିଯେରା ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଅଛୁ କେତେକ ଲୋକ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ଭୋଗ କରିବେ ଏଥରେ ଚକ୍ଷୁଶୀଳହେବା ସ୍ବାଭାବିକ । ଏଥପାଇଁ ଆମେ ଗଣଭୋକ୍ତି କରୁଥିଲୁ ।

ମୁଁ କଟକ ଜେଲରେ କଲେଜ ପଢ଼ୁଆ ଯୁବଜ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବକନିଷ୍ଠ ନହୋଇଥିଲେହେଁ ଅଛୁ କେତେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । କିନ୍ତୁ ନାନା ଜାଗଣରୁ ଅଧିକାଂଶକର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଘଟିଥିଲା । ବି.୬. ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ୟନ୍ତପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ସେତେବେଳେ ଏକମାତ୍ର ରେଭେସ୍ଟା କଲେଜରେ ଥିଲା । ତେଣୁ ଜେଲରେ ଥିବା ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଆମେ ଯେଉଁ ଦୁଇ ତିନି ଜଣ ଆହୋଳନରେ ଭାଗନେଇଥିଲୁ, ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ସମସ୍ତକର ନକର ପଡ଼ିବା ସ୍ବାଭାବିକ । ତା'ସାଙ୍ଗକୁ ପୁଣି ରାଜତ୍ରୋହ ଅପରାଧରେ ଦଣ୍ଡିତ । ନରସିଂହବାବୁ ପ୍ରମୁଖ ହଠାତ୍ ଦିନେ ଛିର କଲେଯେ ମୋ ଜେଲ ଜୀବନର ଶେଷବର୍ଷଟି ମୋର ଜନ୍ମଦିନ ସାମୃତ୍ୟକ ଭାବରେ ପାଳନ କରିବେ । ସଞ୍ଚିତ ଜ୍ଞାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀରେ ଏକ ଗଣଭୋକ୍ତି କଲେ ଓ ସବୁଦୟୀଙ୍କୁ ଖୁଆଇଲେ । ତା'ଛଢା ମୋ ପାଇଁ ନୂଆ ଖଦକ୍ତର ଲୁଗା କାମିଜ କଲେ । ଏପରି ସ୍ଵେଚ୍ଛା ସହଜରେ ଭୂଲି ହୁଏନା, ବିଶେଷତଃ ଜେଲ ଜୀବନରେ, ସେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ ଏକୋଇଶି କିମ୍ବା ବାଇଶି ।

କଲେଜରେ ତର୍କ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଏବଂ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାଗନିଏ । ସ୍କୁଲ ଜୀବନରେ ଏହାଙ୍କଡ଼ା ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ମଧ୍ୟ ଭାଗ ନେଉଥିଲି । ଅନେକ ଶୁଣିଲେ ହସିବେ ଯେ ରେଭେବ୍ରା କଲେଜିଏର ସ୍କୁଲରେ ଥରେ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ଲାନ ହାସଲ କରି ପୂରଞ୍ଚାର ପାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତି ଆଉ ଆଗ୍ରହ ରହିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜେଲ ଯିବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ବିର୍କଳ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ରେଭେବ୍ରା କଲେଜରେ ଦ୍ଵିତୀୟପ୍ଲାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲି । ସୁରଣ ଅଛି ଯେ ବିତର୍କ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ସବୁଠାରୁ ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ଥିଲା ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ବାଧ୍ୟବାଦୀ ଯୁଦ୍ଧ ନା ଜନ୍ୟ କରିବାରେ ? ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଛାତ୍ରଥିଲୁ ସେମାନେ ଏହାକୁ ସମ୍ବାଧ୍ୟବାଦୀଯୁଦ୍ଧ ବୋଲି କଂଗ୍ରେସଲୋକଙ୍କ ଭଳି ଏହାର ବିରୋଧୀ ଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ରୂପ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜାଲି ଓ ଆମେରିକାର ସହଯୋଗୀ ଥିବାରୁ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟି ମାନେ ଏହାକୁ ଜନ୍ୟ କରିବାକୁ ଭଳି ଅଭିହିତ କରି ଏହାର ସପକ୍ଷ ମତବାଦୀ ଥିଲେ । ଏହି ବିନ୍ଦାଧାରା ଭାରିରେ କଲେଜ ଯୁନିଯନ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ମନମୋହନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଭଳି ସୁବନ୍ଧାକୁ ଯୁଦ୍ଧ ସପକ୍ଷରେ ଥିବାରୁ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚନରେ ପରାକ୍ରମ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏବଂ ଆମର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ରେଭେବ୍ରା କଲେଜର ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ପ୍ରଦୀପ କିଶୋର ଦାସ ବହୁ ଅଧିକ ଭୋଗରେ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ଛାତ୍ର କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ହେଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସୋସଲିଷ୍ଟ ଆଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ପୁରୋଧା ଥିଲେ ଓ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଜନତାପାର୍ଟୀର ସରକାରବେଳେ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ବିତର୍କ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ଲାନ ଅଧିକାର କରିଥିବାରୁ ରେଭେବ୍ରା କଲେଜର ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରତିନିସପାଳ ସ୍ଵର୍ଗତଃ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା ବହୁ ପୁଷ୍ଟକ ସହିତ ଫାଇଫ୍‌ଫେନ୍‌ପେନ୍ ପ୍ରାଇଜ ହିସାବରେ କଟକ ଜେଲକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ଯେଉଁଦିନ ଏ ସବୁ ଜେଲକର୍ତ୍ତପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଚୁରାପାର ମୋ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା, ସେଦିନ ମୋ ମନ କେତେ ଖୁସି ହୋଇଥିଲା । ତାହା ବର୍ଷମାନ ଜଣେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଏକ ସୀମାବନ୍ଧ ପ୍ଲାନରେ ଆବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ଲୋକର ମନସ୍ତ୍ର ନଜାଣିଲେ ଏପରି କ୍ଷୁଦ୍ର ଘଟଣାର ମହଦ୍ୱ ଜଣେ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଜେଲରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ଦିବସ

ଉତ୍ତରକାତୀୟବାଦ ପାଇଁ ଜଣେ କେତେ ତ୍ୟାଗ ଓ କଷ୍ଟ ସ୍ଵୀକାର କରିପାରେ ତାହା ଆଜିକାଳି ବୁଝିବା କଷ୍ଟ । ବଦେମାତରଂ ଗୀତ ଏବଂ ଜାତୀୟ ପତାକା ପ୍ରତ୍ୟେକ କଂଗ୍ରେସଲୋକ ତଥା ଜାତୀୟବାଦୀଲୋକ ପକ୍ଷରେ କେତେ ପବିତ୍ର ଓ ପ୍ରେରଣାଦୀଯକ,

ତାହା ସେତେବେଳେ ଯିଏ ନଦେଖିଛି, ସେ ଜାଣିବ ବା କିପରି ? ଜାନୁଆରୀ ୨୭ ତାରିଖ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତୀୟବାଦୀର ଶପଥ ଦିବସ । ସ୍ଵାଧୀନତା ଦିବସ ହିସାବରେ ସ୍ବୀକୃତ, କାରଣ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ସେହିଦିନ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ହେଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୫୧ ମସିହାରୁ ୧୯୪୭ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତୀୟବାଦୀ ଜାନୁଆରୀ ୨୭ ତାରିଖ ଦିନ ଶପଥ ନେଉଥିଲା ଯେ ଭାରତକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ କବଳରୁ ମୁଢି କରିବାକୁ ସେ ସବୁପ୍ରକାର ତ୍ୟାଗ ସ୍ବୀକାର କରିବ ।

୧୯୫୩ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୭ ତାରିଖ ଦିନ ଜେଲରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ବା ସେତେବେଳ ଚରଣ ଚିହ୍ନିତ କଂଗ୍ରେସ ପତାକା ଉରୋଳନ କରିବୁ ଏବଂ ପତାକା ତଳେ ଶପଥ ନେବୁ ବୋଲି ଛିରକଲୁ । ରଂଗେକ ସରକାରଙ୍କ ଅଥସ୍ତ୍ରି କୋକୁଆ ଭୟ । ତେଣୁ ଜେଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଛିରକଲେ ଯେ ପତାକା ଉରୋଳନ ଜେଲ ଭିତରେ କରାଇ ଦେବେନାହିଁ । ଆକୁଳାନୟ ବେହେରା ଜେଲସାଥୀ ଥିଲେ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ସେବା ଦଳର ଏକ ପୁରୁଷା ନେତା ହିସାବରେ ପତାକା ଉରୋଳନର ନିୟମ କାନୁନ, ଦ୍ରିଲ ଓ ସଙ୍ଗୀତରେ ଅରିଛ । ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହାୟତାରେ କୌଣସିମତେ ଜାତୀୟପତାକା ବାହାରୁ ଲୁଚାଇ ଆଣିପାରିଲେ । ଜେଲ ଜଗୁଥିବା ଝାର୍ଡିରମାନେ ଏସବୁ କାମରେ ବରାବର ସାହାୟ କରନ୍ତି । ଯେତେହେଲେ ଦେଶପ୍ରାତି କାହାର ନାହିଁ ? ଅବଶ୍ୟ ଏସବୁ ଲୁଚାଇପା କାମରେ ସେମାନଙ୍କ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଜାନୁଆରୀ ୨୭ ତାରିଖର ସୁପ୍ରଭାତ ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟଦେବ ଜେଲଖାନାର ଅଗଣାକୁ ସପାକରି ଧୋଇ ସାରିଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଚାରିଶହ ପାଞ୍ଚଶହ ରାଜବଦୀ ଘେରକରି ପତାକାଷ୍ଟମରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ହଠାତ୍ ଜେଲର ସାଇରନ ବାଜିଇଠିଲା । ତାକୁ ପାଗଳାଘଣ୍ଟି ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି । ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଝାର୍ଡିର ଲାଠିଧରି ସମବେତ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ବହୁତ ଲୋକ ଖଣ୍ଡିଆ ଶାବରା ହୋଇଗଲେ । କେତେକ ଭୟରେ ଛିନ୍ହଦ୍ରୁ ହୋଇଗଲେ । ପତାକା ଛଢାଇ ନେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ହେବାମାତ୍ରେ ବହୁ ରାଜବଦୀ ଘେର କରି ଲାଠି ପ୍ରହାରର ଶିକାର ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ପତାକା ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେଷା ଝାର୍ଡିରେ ଉର୍ବିକରି ଲୁହା କବାଟରେ ତାଲା ପକାଇଦେଲେ । ଜେଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦିନେ ଗଣଅନଶନ କରାଗଲା । ଏ ପବିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉଲି ମୁଁ ଜଣେ ଛୋଟିଆ ସୈନିକ ।

ଏହିପରି ଛୋଟ ବଡ଼ ଘଟଣା ଭିତରେ ଅଢ଼େଇବର୍ଷ ଆନୟରେ ବିତିଗଲା । ମୁଁ ପଦାକୁ ମୁନ୍ତରେଇ ଆସିଲି; ୧୯୪୪ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସର ଶେଷ ଭାଗରେ ।

□□□

ସମାଜବାଦୀ ଆୟୋଳନରେ ମୋର ଭୂମିକା

ଅଶ୍ଵ ବିପ୍ଳବରେ ଭାଗନେଇ ଜେଲରେ ଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମାଜବାଦୀ ସଂଗଠନ ପୁନର୍ବାର ପୁନର୍ଜୀବିତ ହେଉ ବୋଲି ଚାହୁଁଥିଲି ଏବଂ ସେଥିରେ ଯୋଗଦେଇ ତାହାକୁ ଶତ୍ରିଶାଳୀ କରିବାକୁ ସଂକଷ୍ଟ କରିଥିଲି । ଜେଲଖାନାରେ କେତେକ ଯୁବ ରାଜନୈତିକ ବୟୀକୁ ନେଇ ରାଜନୈତିକ କ୍ଲାସ ହେଉଥିଲା, ତାହା ପଛରେ ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଥିଲା ସମାଜବାଦୀ ଆୟୋଳନର ବୀଜବପନ କରିବା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ତାହାରେ ଫଳପ୍ରଦ ହେଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ୧୯୪୭ ସାଲରୁ ୧୯୭୧ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଦିଗ୍ବଳୟରେ ସମାଜବାଦୀ ଆୟୋଳନର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ସ୍ଵରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ନେହୁବୁରେ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଜେଲରୁ ମୁକ୍ତି ଲଭିଥିବା କିଛିଯୁବକ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଗଠନ କରନ୍ତି । ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ସେହି ପାର୍ଟିର ମୁଖ୍ୟ ବୃଦ୍ଧତଥିଶ ଅଳଗା ହୋଇ କିଛିଦିନପରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ସେହିଦଳକୁ ବିଲୀନ ହୁଅଛି । ଏହି ପରିଶବର୍ଷର ସମାଜବାଦୀ ଆୟୋଳନର ରତ୍ନିହାସ ଅନେକ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ରତ୍ନିହାସକୁ ରତ୍ନିମତ କରିଛି ଓ କିଛି ପରିମାଣରେ ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରୀତ କରିଛି ।

ପରିଶବର୍ଷଧରି ସେହି ଆୟୋଳନକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ଓ ଶତ୍ରିଶାଳୀ କରିବାକୁ ମୋର ଯେତେ ଶତ୍ରି ଓ ସାଧନାଥିଲା, ତାକୁ ସେହି ଆୟୋଳନ ପାଦ ଦେଶରେ ଅର୍ପଣ କରିଛି । ସେହି ଆୟୋଳନରେ ମୁଁ ଜଣେ ଅଂଶୀଦାର । ତେଣୁ

ସେହି ପଚିଶବର୍ଷକାଳ ରାଜ୍ୟରେ ଯାହା ଘଟିଛି ବା ମୁଁ ଯାହା ହୋଇଛି, ସେଥିରେ ମୋର ଅଂଶ ସିନା ଅଛି, ବାହାଦୁରୀ ନେବାର କିଛିନାହିଁ । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶରେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବିଭେଦ ଘଟିଛି, ମିଳନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ସେହି ପ୍ରକ୍ରୀୟାମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଘରଣାକ୍ରତ୍ରେ ଭାଗିଦାର ହୋଇଛି । ପାଟେର ନାମ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ତାହା ସେହି ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ମହାସ୍ଥୋତ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ବହି ଚାଲିଛି । ଏକା ଲୋକ ସେହି ନାବର ବାହକ ବା ଯାତ୍ରୀ ।

ତେଣୁ ସେହି ସମୟରେ ମୋର କିଛି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ରାଜନୈତିକ ସରା ନାହିଁ । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଆଗସ୍ତକରି କଳାହାର୍ତ୍ତିର ସୁଦୂର ଗ୍ରାମପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ଅଗଣିତ କର୍ମୀ ୩ ଓ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ, ସମସ୍ତକର ତ୍ୟାଗ, ସାଧନା ଓ ନିଷ୍ଠାରେ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଡ଼ିଦିଅଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ସମୟରେ କୌଣସି କୃତିରେ ମୋର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଅବଦାନ ନାହିଁ । କାହାର ବେଶି ବା କାହାର କମ ଅବଦାନ ଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ସେହି ମହାସ୍ଥୋତ୍ରରେ ତାହାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସହଜସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ତେଣୁ ଆମ୍ବଜୀବନୀରେ ସେ ପଚିଶ ବର୍ଷ ଯେତେ ଲୋମହର୍ଷଶକାରୀ ୩ ଅନ୍ୟଦୀୟକ ହେଲେହେଁ ସବୁପାଇଁ ଦାୟୀ ସେହି ସମାଜବାଦୀ ପରିବାର । ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏହାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ସମସ୍ତେ ନିଜକୁ ଏକ ବିରାଟ ପରିବାରର ଅଂଶ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଭାରତୀୟ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବିଭାଜନ ହୋଇ ଯେତେ ଧରା ଆସିଲେ ବି ଓଡ଼ିଶାପାଟେ ତାକୁ ସହିପାରୁଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ନାନାକାରଣରୁ ଡକ୍କର ରାମମନୋହର ଲୋହିଆ ୧୯୪୪ ସାଲରେ ନାଗପୁର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବହୁସମର୍ଥକଙ୍କ ସହ ପାଟେରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ ଓ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଭାବରେ ଗଠନ କଲେ । ଏହା ପ୍ରଥମ, ଅଥବା ଏକ ବିରାଟ ଧରା ଥିଲା । ସେହିପରି ଦଶବର୍ଷପରେ ଅଣୋକ ମେହେତାକ ନେହୁବୁରେ ଏକ ବିରାଟ ବିଭାଜନ ହେଲା । ତାହାପୁର୍ବରୁ କ୍ୟାମପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ପଞ୍ଚଦଶକରେ ପାଟେରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଭୁଦାନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଆଚାର୍ୟୀ ନରେସ୍ତ୍ର ଦେବକ ଦେହାନ୍ତ ହୋଇସାରିଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି କ୍ଷଣଦଶକର ବିଭାଜନ, ପାଟେପାଇଁ ଏକ ବିରାଟ ଚଢ଼କ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୂର ବିଭାଜନ ସଦେ ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏକତା ମୋଟ ଉପରେ ବଜାୟ ରହିଥିଲା । ଏହାପଛରେ ଅସଲ କାରଣ ଥିଲା ଯେ ଆମେ ଏକ ରାଜନୈତିକ ପରିବାର ହିସାବରେ ବଢ଼ିଥିଲୁ ଓ ରହିଥିଲୁ । ନିକମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ନ ଥିଲା କହିଲେ ଚଲେ । ଏକାସାଙ୍ଗରେ ରାଜନୈତିକ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧରେ ଫାଁଝିବା ବା ବୁଝିବା - ଏହାଥିଲା ସମସ୍ତକର ସଂକଷ୍ଟ ।

ଏଥ୍ପାଇଁ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ଭାରତରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଟି ହଁ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସାଫଲ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ୨୧ଟି ପ୍ଲାନ ହାସଲ କରିଥିଲା । ପାଟି ଗଠନ ହେବାର କୋଡ଼ିଏବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଜନଜୀବନରେ ପ୍ରମୁଖ ବିରୋଧୀ ଦଳ ହିସାବରେ ଓଡ଼ିଶା ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ଛାପ ପକାଇଥାରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର କୃଷ୍ଣକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂଗୀତ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରମିକମାନେ ହିମଜଦୁର ସଭା ପଢାକାତଳେ ଏକତ୍ରୀତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକନମ୍ୟର ପ୍ଲାନ ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଯୁବକ ଓ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପାଟି ପ୍ରତି ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣ ଅଧିକ ଥିଲା । ୧୯୭୪ ଛାତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏହା ପରୀକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଜଳକର ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ କରିଥିଲା ଯେ ଓଡ଼ିଶାର କେତେକ ଅଂଶରେ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓଡ଼ିଶାର ଚାଷୀଙ୍କ ମନକୁ କେତେ ଆକର୍ଷଣ କରିଛି । ବିଧାନସଭା ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜବାଦୀ ସାଥମାନଙ୍କର କୃତିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସନୀୟଥିଲା । ଏହି ସଫଳତା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ହଜି ଯାଇଥିଲି । ସବୁ ଷେତ୍ରରେ ମୋର ଭୂମିକା ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଜଣେ ନାଟ୍ୟକାର ହିସାବରେ । ସେଥ୍ପାଇଁ ଅଧିକା ମୋ ବିଷ୍ୟରେ ମୋର ଲେଖବାର ନାହିଁ । ତେବେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ହଜିବାରେ ହଁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଆନନ୍ଦ ପାଇଛି, ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ବଡ଼ ସଫଳତା ଓ ଯୁବାବସ୍ଥାରେ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ । ତା'ପରର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ଭିତରେ ସେ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ମଧ୍ୟରେ ଆଉ ନାହିଁ ।

ସେଥ୍ପାଇଁ ମଞ୍ଚରେ ଭାବେ ଦଳୀୟ ରାଜନୀତି ଛାଡ଼ିଦେବି, କିନ୍ତୁ ରାଜନୀତି ମୋତେ ଛାଡ଼ନାହିଁ । ସତେ ଯେପରି ଅର୍ଜନତାଦୀର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ଭିତରେ ରାଜନୀତି ଏକ ଜୀବନର ସଂଦ୍ରାଭରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୋର ଓ ରାଜନୀତିମଧ୍ୟରେ ସମ୍ରକ୍ଷ ଗତ ଦଶକିରୁ ଉର୍ଫକାଳ ପଦ୍ମପତ୍ର ଓ ପାଣିର ସମ୍ରକ୍ଷଭଳି ।

ଏଥ୍ପାଇଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଲି ମୋ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ଯେ ଏତେ ସାଫଲ୍ୟପରେ ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅବକ୍ଷୟ ଏତେ କ୍ଷିପ୍ର ଓ ହଠାତ୍ ହେଲା କାହିଁକି ? ଶେଷରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ ସମାଜବାଦୀ ଜଂଗ୍ରେସରେ ମିଶିଲେ କାହିଁକି ? ମୋ ବିଚାରରେ ଏ.ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଯାହା, ତାହା ମୁଁ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରୁଛି ସମ୍ଭାବରେ । ଅନ୍ୟ ପୂର୍ବତନ ସମାଜବାଦୀଙ୍କୁ ତାହା ଛୁଇଁବକି ନା ମୁଁ ଜାଣେନା ।

ଓଡ଼ିଶା ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଭିତ୍ତିରୁମି ଥିଲା ସମାଜବାଦ ଆଦର୍ଶ ଓ ସେଥ୍ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ତାହାପାଇଁ ଶ୍ରମ ଓ ସାଧନା । ସେଥ୍ପାଇଁ ଆମେ ବରାବର

ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲୁ ଶିକ୍ଷା ଶିବିର ଉପରେ; ସମାଜବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ । ଅନେକ ସମୟରେ ରାଜ୍ୟପ୍ରତିକାଳରେ ଶିକ୍ଷାଶିବିର ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ ପ୍ରତରରେ ମଧ୍ୟ । “କୃଷ୍ଣକ” ପତ୍ରିକା ଏହି ଆଦର୍ଶର ବାହକ ହୋଇ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ସମାଜବାଦୀ ସଚେତନତା ଯୋଗାଉଥିଲା । ପାଟିର ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ ଥିଲା, ଯାହାର ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଥମେ ରାଜକିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟ ସରକାରୀ ଚାକିରିରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ନେଉଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ନେଇ, ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରଶାସନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲୁ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ବିକ୍ରୀ କରିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲୁ । କଂଗ୍ରେସର ତୀର୍ତ୍ତ ବିରୋଧୀଥିଲେ ହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେକକର୍ମୀଜାଣିଥିଲା ସେ ସମାଜବାଦୀ ସମାଜପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛି । ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସେହି ସମାଜବାଦୀ ଚିତ୍ତାଧାରାର ବାହକ । ଏକ ନକାରାମ୍ବକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ସହିତ ସକାରାମ୍ବକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ରହିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ୧୯୭୭ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ବେଳକୁ ସେହି ସକାରାମ୍ବକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଧଂସ ପାଇବାକୁ ବସିଲା । କଂଗ୍ରେସକୁ ପରାପ୍ର କରିବା ଏକମାତ୍ର ଧ୍ୟେଯହେଲା । କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧୀ ମନୋଭାବ (Anti-Congressism) ଏକପ୍ରକାର ଆଦର୍ଶରେ ପରିଣତ ହେଲା । କଂଗ୍ରେସକୁ ହଟାଇବାପାଇଁ ସାଂପ୍ରଦାୟିକବାଦୀ ଜନସଂଘ, ସାମନ୍ତରାଦୀ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରପାଟି ଏବଂ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ କମ୍ଯୁନିସ୍ଟି ପାଟିଆମର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ । ଏହାକୁ ଏକ ରାଜନୈତିକ ତତ୍ତ୍ଵ ଆବରଣ ଦିଆଗଲା । କୁହାଗଲା କଂଗ୍ରେସ ଜନସଂଘଠାରୁ ଅଧିକ ସଂପ୍ରଦାୟବାଦୀ, କମ୍ଯୁନିସ୍ଟି ଠାରୁ ଅଧିକ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଏବଂ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରପାଟି ଠାରୁ ଅଧିକ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଓ ସାମନ୍ତରାଦୀ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସକୁ ହଟାଇବାପାଇଁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ପ୍ରତିକ୍ରୀୟାଶୀଳ ବିରୋଧୀପାଟି ମାନକ ସହିତ ଏକଳୁଟ ହୋଇ ମିଳିତ ଭାବରେ ହେଉ ବା ସ୍ଥାନ ବୁଝାମଣା କରି ହେଉ-ନିର୍ବାଚନ ରଣାଜନରେ ଏକତ୍ରିତ ହେବାକୁ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଶା ପାଟି ଏପରି ଶତକଢ଼ା ଶହେ ନକାରାମ୍ବକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ନେବାରେ ଦିଖା କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଚିତ୍ତାଧାରା ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଶେଷକୁ ଗ୍ରାସ କଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନସଂଘ ନ ଥିଲେ ଚଲେ । ପୂର୍ବର ରାଜାରାକୁଡ଼ା ପାଟି ଶଶତ୍ର ପରିଷଦ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରପାଟିରେ ସାମିଲ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ହରେକୁଷ ମହତାବକ ଜନକଂଗ୍ରେସ ସମେତ ସାମନ୍ତରାଦୀ - ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରପାଟି ସହିତ ଆମର ସ୍ଥାନ ବଣ୍ଣୁଆରା ହୋଇ ନିର୍ବାଚନରେ ଭାଗ ନିଆଗଲା । ଭାରତବର୍ଷସାରା ସବୁ କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧୀ ଦଳ ୧୯୭୭ ନିର୍ବାଚନରେ ଏହି ରଣକୌଣ୍ଡଳ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ଏହି ନକାରାମ୍ବଳ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଯୋଗୁଁ ଭାରତର ଅଧିକାଂଶ ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ପରାଜିତ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଆଦର୍ଶଗତ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରଥମଥରପାଇଁ କବର ଦିଆଗଲା । ଫଳରେ ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ଯେଉଁ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ କ୍ଷମତାବ୍ୟୁତ ହେଲା, ସେ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ଜନସଂଘ, କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ, ବିଦ୍ରୋହୀ କଂଗ୍ରେସ ଓ ସୋସଲିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କର ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା । ଅଭୀତର ଆଦର୍ଶଗତ ବିରୋଧାଭାସକୁ ପଛକୁ ପକାଇଦେଇ ସମସ୍ତେ କ୍ଷମତାରେ ଭାଗୀଦାର ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଖୁବ କ୍ଷମତାଯୀ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ ସେହି ରାଜନୈତିକ ବିଷଚକ୍ରରେ ଭାଗୀଦାର ହେଲେ ହେଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର-ଜନକଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସାମିଲ ହେଲୁ ନାହିଁ । ସେମାନେ ବହୁମତ ଥିବାରୁ ସରକାର ଗଠନ କଲେ ଓ ଆମେ ବାହାରରେ ରହି ସେହି ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ସରକାରକୁ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲୁ ।

ମୋଟ ଉପରେ ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ୧୯୭୭ ନିର୍ବାଚନ ହେଲାଯାଇବା (Watershed)ବର୍ଷ, ଏକ ବିଭାଜକ ରେଖା । ତା'ପରିତ୍ତୁ ସବୁରାଜନୈତିକ ଦଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚନରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ ଜନସଂଘ ଦଳକୁ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ଯାଇ ସାମ୍ରଦ୍ଦାୟିକ ଦଳବୋଲି ଅଭିହିତ କରିଛନ୍ତି, ପୁଣି କେତେବେଳେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଛନ୍ତି, ଜରୋରୀ-କାଳୀନ ଅବସ୍ଥାବେଳେ ଶଣତନ୍ତ୍ରକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ । ପୁଣି କେତେବେଳେ ଅଷ୍ଟଦଶକର ଶେଷ ଭାଗରେ ଭାରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି (ପୂର୍ବର ଜନସଂଘ)ର ସମର୍ଥନ ନେଇ ଅଣକଂଗ୍ରେସ ସରକାରର ନେବୁଦ୍ଧ ନେଇ ଭି.ପି. ସି.ହ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାର କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ପୁଣି ସେହି ପାର୍ଟିକୁ ସାମ୍ରଦ୍ଦାୟିକ ଦଳ ବୋଲି ଆଖ୍ୟାଦେଇ କେନ୍ତ୍ର ସରକାରରେ କ୍ଷମତାକୁ ଯିବାର ଚାହୁଁ ବିରୋଧ କରିଛନ୍ତି ।

ସେହିପରି କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଓଳଟା ହୋଇଗଲାଣ୍ଟି । ବର୍ଷମାନ ତେରପାର୍ଟିର ବାରଭାର ଆଖଢା ସରକାର ମିଲିତ ସାମୁଖ୍ୟ ନେବୁଦ୍ଧରେ ଚାଲିଛି, କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସର ସମର୍ଥନରେ । କଂଗ୍ରେସର ସହଯୋଗ ନେବାରେ ଦ୍ଵିଧା ନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସକୁ ଆଉ ସମାଲୋଚନା କରାଯାଉନାହିଁ । ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ନାମରେ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗ । ଯେଉଁମାନେ କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧକୁ ଆଦର୍ଶର ଆୟୁଧ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ହଠାତ୍ ଓଳଟିପଢ଼ି କ୍ଷମତାକୁ ଯିବାପାଇଁ (ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ନୁହେଁ) ବି.ଜେ.ପି. ବିରୋଧକୁ କ୍ଷମତାର ଆୟୁଧ କରିପାରିଲେଣି । ସବୁକଥା କ୍ଷମତାକୁ ଯିବାପାଇଁ ଏକ ଆବରଣ, କେତେବେଳେ ଅଣକଂଗ୍ରେସର ଛାଲ ବା କେତେବେଳେ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତାର ଛାଲର ଆବରଣ । ଏସବୁ ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଯୁକ୍ତି ରାଜନୈତିକ ବାପ୍ରବତା (Pragmatism) । ତେଣୁ ୧୯୭୭ ସାଲପରେ

ଉଚ୍ଚତାୟ ରାଜନୀତିରୁ ଆଦର୍ଶ ଲୋପ ପାଇଲା, ନିଳକ ବାସ୍ତବତା ବା ଅନ୍ୟଭାଷାରେ ସୁବିଧାବାଦ ଆଦର୍ଶର ସ୍ଥାନ ନେଲା । ସେହି ଯେଷାରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅର୍ପ୍ୟ ଦେଇଛୁ ।

ଏହି ପୃଷ୍ଠାଭୂମିରେ ମୁଁ ସବୁଦଳକୁ ଓ ନିଜକୁ ବିଚାର କରୁଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ୧୯୭୭ ସାଲର ଅଭ୍ୟୁତ୍ସାହର ସାଫଲ୍ୟପରେ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଧୋଗତି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଉଚ୍ଚତାୟ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମଧ୍ୟ ଘଟିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସର ଆଭ୍ୟକରୀଣ ସଂକଟ ଘନେଇଲା । ନେତ୍ରୁତ୍ୱର ଦ୍ୱାରା ଯେତିକି କାରଣ, ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ କାରଣ ହେଉଛି ଉଚ୍ଚତର ଉଚ୍ଚତର ସବୁ ବୁଝିବାକୁ ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସର ଯୋଗ ପରାଜ୍ୟ । କଂଗ୍ରେସର ବିଭାଜନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚନକୁ ଆଲକରି ଏହି ସଂକଟ ଘନୀଭୂତ ହେଲା । ଏହି ବିଭାଜନକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶରୂପ ଦେବାକୁ ତତକାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀ ଚାହେଲେ । ତାଙ୍କ ବିରୋଧୀ ସିଦ୍ଧିକେରୁ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଖ୍ୟାଦେଇ ଏକ ପ୍ରଗତିଶୀଳତାର ଆବରଣ ନେଲେ । ରାଜରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀ, ବ୍ୟାଙ୍କ ଜାତୀୟକରଣ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବିଲୋପ ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କଥା ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀ କରି ଉଚ୍ଚତର ବୁଝିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀଙ୍କର ଚିର ଆକର୍ଷଣ କଲେ । ଉଚ୍ଚତରକ୍ଷର ସବୁଶ୍ରେଣୀର ସମାଜବାଦୀଗୋଷ୍ଠୀ (ଲୋହିଆପଢ଼ୀ ସୋସଲିଷ୍ଟଙ୍କ ସମେତ) ଓ କମ୍ୟୁନିଷନ୍ମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଆକୃଷ ହେଲେ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀ ସମର୍ଥନ ଆପନ କଲେ । ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସର ଅପିସିଆଲ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପ୍ରାର୍ଥୀ ହାରିଲେ ଏବଂ ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀ ସମର୍ଥନ କରିଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭ. ରି. ଗିରି ଜୟଲାଭ କଲେ ।

ଏହି ପୃଷ୍ଠାଭୂମିରେ ଉଚ୍ଚତର ଓ ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜବାଦୀଙ୍କ ଭୂମିକା ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ । ଆଗରୁ କହିଛି ୧୯୭୭ ସାଲରେ ନିର୍ବାଚନ ବେଳକୁ ଆଦର୍ଶକୁ ନଳାଞ୍ଚଳ ଦିଆହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀ ଯେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସକୁ ବିଭାଜନ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ଓ ସମାଜବାଦୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଭିରିକରି ଏହି ବିଭାଜନ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଅଧିକାଂଶ ସମାଜବାଦୀଙ୍କର ସମର୍ଥନ ତାଙ୍କ ଆତକୁ ଟାଣି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଭ୍ୟ ଥାଏ, ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଉପରଥି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସର୍ବଭାରତୀୟ ଯୁଦ୍ଧ ସମାଦକ ଥାଏ । ରାଜ୍ୟସଭାରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀ ସଫଳତାଯୋଗ୍ରୁ ପାର୍ଟିଭିତରେ ମୋର ଗୁରୁତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ପାଇଥାଏ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍ସବାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ଆକୃଷ ହୋଇଥାଏ ଓ ପାର୍ଟି ଭିତରେ ଯେଉଁ ଘମାଘୋଟ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଥାଏ,

ମୁଁ ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥାଏ । କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ନେତାଙ୍କର ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଭୂମିକା ପ୍ରତି ଘୋର ସନ୍ଦେହ ଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ପଛରେ ନୈତିକତାର ପ୍ରଶ୍ନ ଜହିତ ଥାଏ; କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ବହୁମତରେ ଥଲୁ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥାଏଁ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜନ ପଛରେ ଯେଣୁ କିଛି ଆଦର୍ଶଗତ ବା ପ୍ରଗତିଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରହିଛି, ଯାହାପାଇଁ ଆମେ ଲଭେଇ କରିଥାଏଇବୁ, ତେଣୁ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ସହିତ ଆମର ସହଯୋଗ ରହିବା ଉଚିତ । ପାଟେ ଶେଷରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚନରେ ସମସ୍ତକୁ ଏକ ଅପ୍ସନ୍ ଦେଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଚାହିଁବେ ସେମାନେ ଉଦ୍‌ଦ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭି.ଭି.ଗିରିଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବେ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ନ ଚାହିଁବେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ବିରୋଧୀଦଳ ଠିଆ କରିଥିବା ଦୃଢ଼ୀୟ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦେବେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମ ପାଳୀମେଷ ଓ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଉଦ୍‌ଦ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭି.ଭି. ଗିରିଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଭି.ଭି.ଗିରି କିତିବାପରେ କଂଗ୍ରେସରେ ବିଭାଜନ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଉଦ୍‌ଦ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଶେଷରେ ଆମଦଳଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀପ୍ରତି ନିକଟତର କରିଦେଲା । କେତେକ ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ନେତାଙ୍କ ବିରୋଧ ସବେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନେତ୍ରଭାଧୀନ କଂଗ୍ରେସ ଅର୍ଥାତ୍ କଂଗ୍ରେସ (ର) ସହିତ ଏକ ସମଝୌଡ଼ା ମୂଳକ ରାଜନୀତି ଆରମ୍ଭକରିବାକୁ ପିର ହେଲା । ଏହାଫଳରେ ପାଟେଭିତରେ ମତରେତ ପରିସ୍ଥିତ ହେଲା ।

ଏହିପରି ଏକ ତରଳଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ୧୯୭୧ ମସିହାର ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରତ୍ୱୁତ୍ତି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ପୂର୍ବପାକିଷ୍ଠାନରେ ବିଦ୍ରୋହ ହୋଇ ପାକିଷ୍ଠାନଠାରୁ ସେମାନେ ଅଳଗା ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତି ଓ ଶେଖମୁକ୍ତିବୁର ରହମନ ନବଗଠିତ ବାଙ୍ଗଲାଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବାଙ୍ଗଲାଦେଶ ଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତବର୍ଷର ଭୂମିକା ଅତି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସବୁମତେ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଫଳରେ ବାଙ୍ଗଲାଦେଶର ବିଜୟ ସତେ ଯେପରି ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପାକିଷ୍ଠାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ବିଜୟ ବୋଲି ଭାରତୀୟ ଜନମାନସରେ ରେଖାପାତ କରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଜନପ୍ରିୟତା ଆହୁରି ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ଥାଏ । ଏପରିକି ଭାବବିହୁଳ ହୋଇ ଜନସଂଘର ନେତା ଅଟଳ ବିହାରୀ ବାଜପେୟୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମା'ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରି ଭାଷଣ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଏହିପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିର୍ବାଚନ ପାଶେଇ ଆସିଲା । ପାଟେର ପରିବର୍ତ୍ତତ ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଯୋଗୁଁ ପିର ହେଲା ଯେ ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟେ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ଆସନ ବୁଝାମଣାକରି ନିର୍ବାଚନ ଲଭାଇ କରିବ । ଏଥପାଇଁ ଦୁଇପାଟେର

ନେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଥାବାରୀ ମଧ୍ୟ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଶେଷ ମୁହଁର୍ରେ କଥାବାରୀ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆମର କିଛିଲୋକ ଅଭିଯୋଗକଲେ ଯେ ଆମକୁ ଯେତେ ସିର ଛାଡ଼ିଦେବା ଉଚିତ, ସେଥରେ କଂଗ୍ରେସର ଉଚକର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ରାଜିହେଲେନାହିଁ । ଆଉ କେତେକ କହିଲେ ଯେ ଆମର ଶକ୍ତିକୁ ଚାହେଁ ଦାବୀ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଆମର ଦାବୀ ବହୁତ ବେଶି ଥିଲା । ଯାହାହେଉନା କାହେକି ଶେଷ ମୁହଁର୍ରେ କଥାବାରୀ ଭାଙ୍ଗିଯିବାରୁ ଆମର ଅଶେଷ କ୍ଷତିହେଲା । କାରଣ ଏକପକ୍ଷରେ ଦେଶର ପରିସିଦ୍ଧିରେ କଂଗ୍ରେସର ଜନପ୍ରିୟତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ସମଝୌଡ଼ା କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିବାରୁ ଆମର କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧୀ ଆଭିମୁଖ୍ୟ କିଛି ପରିମାଣରେ ମଳିନ ପଡ଼ିଥିଲା । ଫଳରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ତଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମର ନିର୍ବାଚନ ଫଳାଫଳ ଭଲହେଲା ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାରେ ମାତ୍ର ଚାରିଗୋଡ଼ି ପ୍ଲାନରେ ବିଜୟ ଲାଭ କଲୁ ।

ଏହି ନିର୍ବାଚନବେଳେ ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ସଭ୍ୟଥିଲେହେଁ ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିଲି ଓ କଂଗ୍ରେସ ଏବଂ ଅନ୍ୟଦଳମାନଙ୍କୁ ପରାପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ପରାପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ମୁଁ ଆଗରୁ ବିଷ୍ଣୁରାପୁର (ମୋ ଘର) ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱାରିତା କରୁଥିଲି । ସେହି ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ୧୯୭୭ ନିର୍ବାଚନ ବେଳକୁ ସଂରକ୍ଷିତ (ହରିଜନ) ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଫଳରେ ମୁଁ ହୋଇଥାଏ ସେହି ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଁ ଧର୍ମଶାଳାରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବି । ସେହି ଅନୁସାରେ ମୁଁ ବୁଲା ବୁଲି କରି ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳାରେ ସଂଗୀନ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ୧୦୦୦ ୧୯୭୭ ସାଲରେ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଯିବାରୁ ୧୯୭୭ ସାଲରେ ଆମଦଳର ଜନପ୍ରିୟ କୃଷ୍ଣକନେତା ଶ୍ରୀ ପରମାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ସେଠାରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ । ସେ କଂଗ୍ରେସ ସମେତ ସବୁ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଖାଲି ପରାକିତ କରି ନ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ସବୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱାହା ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିଜର ଅମାନତ ହରାଇଥିଲେ । ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଜନକଂଗ୍ରେସ ସମର୍ଥତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଲୁଜ ପଣ୍ଡନାୟକ ତାଙ୍କର ଅମାନତ ମଧ୍ୟ ହରାଇଥିଲେ । ଏହାପୂର୍ବରୁ ପରମାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ପାଣୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ୧୯୪୧ ସାଲ ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ଜମିଦାର ମୋତିଲାଲ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ହରାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରତିକୁଳ ହାତ୍ରୀପଦେ ୧୯୭୧ ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଁ ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି । ସେତେବେଳକୁ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ମୋର ଆଉ ସଭ୍ୟପଦ ଏକ ବର୍ଷ ବାକି ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟସଭାରୁ ରସ୍ତଗା ଦେଇ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ସଭ୍ୟ ରହିଲି । ସେତେବେଳେ ଆମ ଦଳର ମାତ୍ର

ଚାରିଜଣ ବିଧାନସଭାରେ ସଭ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି । ସେହି ନିର୍ବାଚନରେ ବିକୁ ପଟନାୟକ ବିଧାନସଭା ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟପାଇଁ ପାଞ୍ଚଟା ଛାନରେ ଠିଆହୋଇ ସବୁଯାଗାରେ ପରାକିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ମୁଁରାଜ୍ୟସଭାରୁ ଉପସାଦା ଦେବାପଳରେ ଯେଉଁ ଶୂନ୍ୟସାନ ହେଲା, ସେହି ଛାନରେ ବିକୁ ପଟନାୟକ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ବର୍ଷକପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଗଲେ ।

୧୯୭୧ ସାଲରେ ଦେଶର ବାତାବରଣ କଂଗ୍ରେସପକ୍ଷରେ ଖୁବ ଅନୁକୂଳ ଥିଲା । ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଦୁଇଦ୍ଵତୀୟାଂଶ୍ଚରୁ ଉର୍ଧ୍ଵପାନ କଂଗ୍ରେସ ଦଶଳ କରିଥିଲା ଓ ବହୁରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସର ଶାସନ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ବହୁମତ ପାଇଲା ନାହିଁ । ତହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଓ ଉକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସର ମିଳିତ ମହାମଣ୍ଡଳ ହେଲା ଓ ସ୍ଵର୍ଗତଃ ବିଶ୍ଵାନାଥ ଦାଶ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଦଳର ନେତା ଥାଆନ୍ତି ଆର.ଏନ. ସିଂହଦେବ ଓ ଉକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସର ନେତା ଥାଆନ୍ତି ବିକୁ ପଟନାୟକ । ଏକ ସଙ୍ଗରେ ନିର୍ବାଚନ ଲକ୍ଷାର କରିଥିଲେ ହେଁ ସେ ଦୁଇଜଣ ନେତା ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ସମଶ୍ଲୋଚ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ବିଶ୍ଵାନାଥ ଦାଶ କୌଣସି ଦଳ କିମ୍ବା ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟ ନ ଥିଲେ ହେଁ ଦ୍ଵତୀୟ ପକ୍ଷନୀତିରେ ଉଭୟେ ତାକୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କଲେ ।

ମୁଁ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ଥିଲେ ହେଁ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ମଧ୍ୟଥିଲା । ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ଦଳପତି ଥିଲେ ଓ ବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତି ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭାପତିଥିଲେ । ବିରୋଧୀ ଦଳ ହିସାବରେ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗ ରହିଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ବନ୍ୟାପରିଷିତି ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାର ଦୁର୍ଦ୍ରଶ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ରାଜ୍ୟପ୍ରତରରେ ଏକ ରିଲିଫ କମିଟି ଗଠିତ ହେଲା । କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନଦିନୀ ଶତପଥୀ ସେତେବେଳେ ଉଦ୍‌ଦ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମହାମଣ୍ଡଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି । ତାକରି ସହଯୋଗରେ ବାହାର ପ୍ରଦେଶରୁ ମଧ୍ୟ ରିଲିଫ ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଆସୁଥାଏ । ଏହି ରିଲିଫ କମିଟିରେ କଂଗ୍ରେସ ଓ ପ୍ରକାସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରତିନିଧି ମଧ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରନାସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷନ୍ମାନଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ଏକ ବିରାଟ ଜନବିଷ୍ଣୋଭ ହୋଇଥିଲା ମିଳିତ ସରକାରର ବିପଳତା ନେଇ । ଏହି ବିଷ୍ଣୋଭରେ ପୂଲିଷ ତରଫରୁ ଆକ୍ରମଣ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କେତେକ ନେତା କ୍ଷତବିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ଢାକ୍ରରଖାନାରେ ଚିକିତ୍ସିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହିକାଣ୍ଡପଛରେ ବିଷ୍ଣୋଭକାରୀଙ୍କ ହିଁପା ଆଚରଣ ପୂଲିଷକୁ ଉସୁକାଇବାର ପ୍ରଧାନ କାରଣଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଓ

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଉଭୟ ଦଳର କିଛି ନେତା ଦାୟୀଥିଲେ । ତା'ପରେ ବିଶୁଙ୍ଖଳିତ ଜନତା କବରଦଷ୍ଟ ବିଧାନସଭାରେ ପଣ୍ଡିଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତିଯୋଗ ଅସାଚରଣ କରିଥିଲେ । ଏହିସବୁ ଘଟଣା ମୋତେ ଖୁବ୍ ଅଶ୍ୱତ୍ରୀୟ ଦେଉଥିଲା କାରଣ ବିଶ୍ଵୋଭକାରୀଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଓ ତତ୍ତ୍ଵପରେ ବିଧାନସଭାରେ କବରଦଷ୍ଟ ପ୍ରବେଶକରି ଅଶୋଭନୀୟ ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ମର୍ମାହତ କଲା । କ୍ଷମତାପାଇଁ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନେ ସବୁପ୍ରକାର ସୌଜନ୍ୟକୁ ବିଦ୍ୟାୟ ଦେଇପାରନ୍ତି, ଏହା ମତେ ଆହତ କରିଥିଲା ।

କିଛିଦିନ ଏକସଙ୍ଗରେ ବିଧାନସଭାରେ ଓ ବାହାରେ କାମକରିବାପାଇଁରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ଓ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗମକ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ଉଭୟେ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଥବାରୁ ପରସ୍ପର ପରିଷରକୁ ଲୋଡ଼ୁଆଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ରାଜନୈତିକ ସହଯୋଗ ଶେଷରେ ମିଶ୍ରଣରେ ପରିଣତ ହେବ ଏକଥା ଅନେକେ ଭାବି ନ ଥାନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଏକ ସମୟରେ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ରାଜ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ବୈଠକ କଟକରେ କାଠଗଡ଼ାସାହିରେ ପାର୍ଟିର ଅନ୍ୟତମ ପୂରୁଷାନେତା ଶ୍ରୀ ଅନୀଲ କୁମାର ଘୋଷକ ବାସଭବନରେ ବସିଲା । ଏହି ବୈଠକରେ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ମିଶ୍ରଣପ୍ରସଙ୍ଗ ଜୋରପୋରରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଏକେତ ପାର୍ଟିର ସର୍ବଭାରତୀୟ ପ୍ରଗରରେ ଘନଘନ ବିଭାଜନ ଓ ୧୯୭୧ ନିର୍ବାଚନରେ ପରାଜ୍ୟର କୁପ୍ରଭାବ ପାଇଁ କର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ୧୯୭୧ ନିର୍ବାଚନରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାର୍ଟିର ପରାଜ୍ୟ ଏହି ହତାଶାଭାବକୁ ଦ୍ଵିଗୁଣିତ କରିଥାଏ । ଅନେକ ନେତା ଓ କର୍ମୀ ପାର୍ଟିର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସପ୍ରତି ବିରୋଧତା ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ । ଏହି ପୃଷ୍ଠାଭୂମିରେ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ମିଶ୍ରଣ ବିଚାର ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଉପରେ ରାଜ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ଗୁରୁତ୍ବ ମତଭେଦ ହେଲା । ତେଣୁ ପାର୍ଟିକୁ ଏକାଠି ରଖିବାକୁ ଛିର ହେଲା ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ମିଶ୍ରଣ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଉ କେବେହେଲେ ଆଲୋଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସହଯୋଗମକ ରାଜନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ପ୍ରସାବ ହୋଇନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମିଶ୍ରଣ କଥାଟା ଯେ ପାର୍ଟିର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ରହିବ ନାହିଁ, ତାହା ଛିର ହେଲା ।

ସର୍ବଭାରତୀୟ ପ୍ରଗରରେ ପାର୍ଟିର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ସହିହାନ; ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହତାଶ କରିଥାଏ । ଅଛେବହୁତେ ଲୋହିଆପଣୀ ସୋସଲିଷ୍ଟଙ୍କର ସେହି ଅବସ୍ଥା । ତେଣୁ ଏହି ଦୁଇଦଳ ମଧ୍ୟରେ ମିଶ୍ରଣ ହେଲେ କାଳେ ପାର୍ଟି ମନ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧି

ହେବ, ସେହିକଥା କେତେକଙ୍କୁ ଘାରିଥାଏ । ତେଣୁ ପରସର ମଧ୍ୟରେ ମିଶ୍ରଣ କଥା ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା । ଆମେ କେତେକ ଅତୀତକଥା ଭାବି ଏପରି ମିଶ୍ରଣକୁ ପସହ କରୁ ନ ଥାଉ । ସେ ତିତ୍ର ଅଭିଜ୍ଞତା କଥା କହିଲେ ନ ସରେ । ଅତୀତରେ ରାଜନାରାୟଣ ପ୍ରଭୃତି ନେତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଜାଣିଥାଇଁ । ଏକ ଦିଗରେ ପାଟେର ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା, ଅନ୍ୟଦିଗରେ ମିଶ୍ରଣର ଭବିଷ୍ୟତ ପରିଣତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବ୍ୟଥତ କରୁଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ ଅନେକ ଏପରି ମିଶ୍ରଣର ସପକ୍ଷବାଦୀ ନ ଥିଲୁ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ହଠାତ ଉପରସ୍ତରରେ ଦୁଇପାଟେର ମିଶ୍ରଣ ହୋଇ ସୋସଲିଷ୍ଟପାଟେ ଗଠିତହେଲା । ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ଆମ ଉପରେ ଏ ନିଷ୍ଠରି ଲଦି ଦିଆଗଲା । ଏଥପାଇଁ ମାନସିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆବେଳୀ ନ ଥିଲା । ଫଳରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ଛିର କରିନେଲୁ, ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟେକୁ ଅଳଗାକରି ବର୍ଣ୍ଣମାନ ପାଇଁ ରଖିବା । ତେଣୁ ଉତ୍ତର ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟେ ନାମରେ ଏହିଦକ ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକଲା । ଯଦିଓ ମୁଁ ଜଳ ଭାବରେ ଜାଣିଥାଏ ଯେତେହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟରେ ପାଟେକୁ କେତେବିନଧରି ବଞ୍ଚାଇହେବ ? ସେଥପାଇଁ ମାନସିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନାହିଁକି, ଅର୍ଥବଳ ନାହିଁ ।

ସେଥପାଇଁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅଛ କେତେକଙ୍କୁ ହାତିଦେଇ ପାଟେର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟ ରକ୍ଷାକଲୁ ଓ ଅନୀଲ କୁମାର ଘୋଷକ କାଠଗଡ଼ାସାହି ଘରେ ପାଟେର ରାଜ୍ୟ ଅଫିସ ଚାଲୁ କଲୁ । ପୁରୁଣା ସାଥୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତ ଓ ଅନ୍ତରଜ ସହପାଠୀ ପ୍ରଦାୟ କିଶୋର ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ଆମ ସଙ୍ଗରେ ରହିଲେ ନାହିଁ । ସେ ବିଛ୍ବେଦ କାହାଣୀ ବଡ଼ ମର୍ମଭୁବ, କିନ୍ତୁ ରାଜନୈତିକ ବିଚାର ଆମକୁ ଅଳଗା କରିଦେଲା । ମୁଁ ଭଲଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ଆମ ସହିତ ଅଧିକାଂଶସାଥୀ ଥୁଲେମଧ୍ୟ ଉଭୟଙ୍କର ପ୍ରାସର୍ଗିକତା ରାଜନୀତିରେ ହରାଇ ବସୁଛୁଁ । ଯେଉଁମାନେ ଦୂରରୁ ରହି କହୁଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟପ୍ରତରେ ଉଭୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ପୂର୍ବରଳି ଏକାଠି ରହିଥିଲେ ହୁଏତ ଭବିଷ୍ୟତରେ କିଛି ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ସେମାନେ ସେତେବେଳର ବସ୍ତୁଷ୍ଟିତି ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କର ମନୋବଳର ଅଧୋଗତି ଜାଣିଥିଲେ, ଏପରି କହନ୍ତେ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଇଟି ବିକଷତ ରାସ୍ତାରୁ ଗୋଟିଏରାସ୍ତା ବାହିବାର ଥିଲା । ଘୋଷାରି ହୋଇ ଏକ ହତାଶଭାବାପଳ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ରହିବା, ଯାହାକର କି ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ; ବା ରାଜନୀତିରୁ ବିଦାୟ ନେବା- ଏହି ଦୁଇଟି ବିକଷତରାସ୍ତା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏରାସ୍ତା ବାହିବା । ପୁନର୍ମଳନ ଏହି ଅବସ୍ଥାର ସମାଧାନ ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନେ ବି ସେତେବେଳେ ଏକାଠି ହୋଇ ଭାରତବର୍ଷ ପ୍ରତରେ ରହିଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ବିକଷିପ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ସମୟପାଇଁ ପୁନର୍ବାର ଜୀବନ ଦେଲା, କିନ୍ତୁ ଗୋଷ୍ଠୀହିସାବରେ ସମାଜବାଦୀ ଅନ୍ତିର୍ଦ୍ଧ ହରାଇଲେ । ଓଡ଼ିଶାର

ଅବସ୍ଥା ତ ଆହୁରି ଶୋଚନୀୟ ରହିଆଯିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତୀୟପ୍ରଭାବରେ ତ ଆହୁରି ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥା । ଥରେ ଆଦର୍ଶକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଲେ କିଏ କେଉଁଠି ରହିଲା ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । ନିଜର ଜୀବନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଦେଇ ଯେତିକି କରିହେବ, ସେତିକି ଭଲ ।

ତେଣୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମୋର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ଓ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ପଛକୁ ଅନାଇ ତର୍ଜମା କରୁଛି, ସେତେବେଳେ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଠିକ୍ କରିଥିଲି; କି ଭୂଲ କରିଥିଲି, କହିବାକୁ ମୋର ସାହସ ନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ସବୁଦଳ ଯେତେବେଳେ ୧୯୭୭ ସାଲରେ ଆଦର୍ଶକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଲେ, ସେହି ମୁୟୁର୍ଭାବରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ରାଜନୀତିରୁ ବହିଷ୍ଟୁ ହୋଇସାରିଛୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜବାଦୀର ଜୀବନ ତାହାପରେ ନିରଥକ ଓ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ୧୯୭୧ ସାଲପରେ ତାହା ଆହୁରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ସମାଜବାଦ କଥାଟା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରଭାବରେ ରହିଗଲା । ସେହି ମାପକାଠିରେ ମୁଁ କେବଳ ନିଜକୁ ମାପୁଛି ।

ଉତ୍କଳ ପ୍ରକାଶୋସଲିଙ୍ଗ ପାଇଁ ନାମରେ ବିଧାନସଭା ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଆମେ କାମ କରୁଥିଲୁ, ଯଦିଓ କଂଗ୍ରେସଦଳ ସହିତ ବିଧାନସଭାରେ ସହଯୋଗ ରହିଥିଲା । ବାହାରେ ସହଯୋଗ କରିବାକୁହେଲେ ଏକ ମିଲିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧ । ତେଣୁ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନାପରେ ମୁଁ ଏକ ଚଉଦଦଫା ସମ୍ବଲିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଚିଠି ପ୍ରଷ୍ଟୁତ କଲି । ସେଥରେ ଭୂମି ସଂଘାର, ଭୂମିର ସର୍ବାତ ସୀମା ନିର୍ଣ୍ଣାରଣ, ଭୂମି ବନ୍ଧନ, କୃଷି ଓ ଜଳସେଚନକୁ ଯୋଜନାରେ ଅଗ୍ରାଧକାର ଦେବା, ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗକୁ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବା ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଶିକ୍ଷକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦନ କ୍ଷମତା ସଂପନ୍ନ କରିବା, କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିକ୍ଷ, କୃଷି, ଭିତରିକ ଶିକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରମଭିତରିକ ଶିକ୍ଷକୁ ଗୁରୁତ୍ବଦେବା, ଶାସନରୁ ଦୂର୍ନୀତି ଦୂର କରିବାକୁ ଲୋକପାଳ ଓ ଲୋକୀୟ ପ୍ରଭାବରେ କେହୁପତ୍ରନୀତି ପ୍ରଭୃତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଚାର ବିଭାଗୀୟ କର୍ମସନ ଛାପନ, ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷାକର୍ମସନ ସୁପାରିଶ ଭିତରେ ଶିକ୍ଷାର ସଂଘାର, ଆଦିବାସୀ-ହରିଜନଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ସହିତ ଉନ୍ନୟନ କାମରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାଗୀଦାର କରିବା, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସଂସାମାନଙ୍କରେ ଛାତ୍ରପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ଭାଗୀଦାର କରିବା ପ୍ରଭୃତି ଏହି ଚଉଦଦଫା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶଥିଲା । ଏହାକୁ ମିଲିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କ ସମ୍ମନରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବାକୁ ଏହି ଚଉଦଦଫା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲୁ । ଏହି ଯୋଷଣାନାମରେ କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ବିଧାନସଭା ନେତା ଓ ଉତ୍କଳ ପ୍ରାଦେଶୀକ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଆବାହକ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ, କଂଗ୍ରେସ ନେତା

ବ୍ରଜମୋହନ ମହାତ୍ମି ଓ ଭୈରବ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାତ୍ମି ଏବଂ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଉଚ୍ଚପରୁ ଉଚ୍ଚଳ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସାଧାରଣ ସମାଦକ ହିସାବରେ ବାକ ବିହାରୀ ଦାସ, ବିଧାନ ସଭା ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନେତା ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାଶ ଓ ଅନ୍ୟତମ ପାର୍ଟି ନେତା ନିଶାମଣି ଖୁଣ୍ଡିଆ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ । ଏହାକୁ ଭିରିକରି ବିଧାନସଭା ଉଚ୍ଚରେ ଓ ବାହାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଲା ।

ପୁଣି କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ମିଶ୍ରଣ କଥା ଉଠିଲା

ଏହିପରି ମାନସିକ ଦୃଢ଼ ଓ ଅଶାନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସମୟ କରୁଥାଏ । ପାର୍ଟିର ସମାଦକ ଥିବାରୁ ପାର୍ଟିକଥା ଦେଖୁଥାଏଁ ଓ ବିଧାନସଭାରେ ଥିବାରୁ ବିଧାନସଭା କାମରେ ବେଶି ମନ ବଳାଇଥାଏ । ମାନସିକ ଦୃଢ଼କୁ ମନରେ ଚାପିରଖ ଆଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ବନ୍ଦୁ ନିଶାମଣି ଖୁଣ୍ଡିଆ ମତେ ଜଣାଇଲେ ଯେ ଲେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଛି, ପହରିଦିନ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଶକ୍ର ଦୟାଳ ଶର୍ମା ଓ ଡିଶା ଆସୁଛନ୍ତି, ଆମ ସହିତ ଡିଶାପାର୍ଟିର ମିଶ୍ରଣ ସମ୍ଭବରେ ଆଲୋଚନା କରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିବେ । ଯଦିଓ ବାହାରକୁ କୁହାଯାଉଛି ଯେ ଡିଶା କଂଗ୍ରେସର କେଡ଼େକ ସମସ୍ୟାପାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆମ ସହିତ ମିଶ୍ରଣ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରିବା । ମୁଁ ହଠାତ୍ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇଗଲି କାରଣ ମୁଁ ତ ପାର୍ଟି ସମାଦକ, ମୋ ପାଖକୁ ଲେଲିଗ୍ରାମ ନ ଆସି ନିଶାମଣିଙ୍କ ନିକଟକୁ କିପରି ଲେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଲା । ସେଥିରୁ ମୋତେ ଜାଣିବାକୁ ଅଛପା ରହିଲା ନାହିଁ ଯେ ମୋ ଅଜାଣତରେ କଥାଟା ବହୁତ ଦୂର ଆଗେଇଗଲାଣି । ନିଶାମଣି ମୋର ଅତରଙ୍ଗ ବନ୍ଦୁ ଓ ସେ କୌଣସି କଥା ଲୁଚାଇଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଆମେସବୁ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଉ, ସେ ବହୁଆଗରୁ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟ କେଉଁମାନେ ଆଗ୍ରହୀ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କଥାଟା ଯେ ଶେଷଅବସ୍ଥାକୁ ଗଲାଣି ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ତା ସହିତ ଓ ପାର୍ଟିର ମୁଖ୍ୟାଥୀ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାଶ (ପରେ ବାସସତି ହେଲେ ଓ ବର୍ଷମାନ ମହା)ଙ୍କ ସହିତ ବହୁତ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଶକ୍ର ଦୟାଳ ଶର୍ମାଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ କ'ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେବି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ମୋ ଆଗରେ ଦୁଇଟା ରାଷ୍ଟ୍ରାଥିଲା । ଏ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେବିନାହିଁ, ଅଧିକାଂଶ ମୁଖ୍ୟଲୋକ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ ପଛେ । ଅନ୍ୟରାସ୍ତା ଥିଲା ରାଜନୀତିରୁ ବିଦାୟନେଇ ଘରେ ବସିବା, ଯଦିଓ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ଥିବାରୁ ସେ ପଥରେ ଏକ ବାଧା ଥିଲା । ସେ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା କେହି ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ମନସ୍ତିରକଳି ପାର୍ଟିର ସମାଦକ ହିସାବରେ

ମୁଖ୍ୟସାଥୀମାନେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ଭଲ ଲାଗୁ ବା ନଲାଗୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବି । ସମସ୍ତେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଇସାରିବାପରେ ଯେଷା କଥା ଯେଷା ବୁଝିବେ । ପାଟୀର ସଂଚାଳକ ହିସାବରେ ମଞ୍ଜିନିରରେ ଡିଜାକୁ ଛାଡ଼ି ନ ଦେଇ ତାଙ୍କ ମନ ଲାଖୁ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚାଇଦେବି ।

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଲି ମୋର କଂଗ୍ରେସପ୍ରତି କେବେ ଘୃଣାଭାବ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ତ କଂଗ୍ରେସ ଆଧୋଲନ ଭିତରୁ ଜନ୍ମ ନେଇଛି । ମତଭେଦପାଇଁ ଦୂରରେ ଥାରପାରେ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଭିଶାଳର ସମ୍ରକ୍ତ ତାଙ୍କୁ ପାଇଁନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ରାଜନାଟିକୁ ଆସିନାହାଁଛି, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ରାଜନାଟିକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର କଂଗ୍ରେସସହିତ କେବେହେଲେ ଭାବଗତ ମିଳନ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେପରି ଲୋକଙ୍କର କଂଗ୍ରେସପ୍ରତି ଘୃଣାଥିବା ବୁଝିହେଉଛି । ତାଙ୍କପାଇଁ କଂଗ୍ରେସବିରୋଧୀ ହେବାଗା ଯେପରି ଏକ ମତବାଦ ବା । Ism, ସେହିପରି ଲୋକଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଯେତେବେଳେ ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳରେ ଦେଖୁଛି ବା ବର୍ତ୍ତମାନର ଦଳୀୟ ରାଜନୀତି ଓ କ୍ଷମତାରେ ଦେଖୁଛି, ସେତେବେଳେ ମନେମନେ ହସମାତୁଛି ।

ମୋର ଦୁଷ୍ଟଥିଲା, ମୁଁ ମାନସିକ ପ୍ରରଗନେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବା କଥାଟାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁ ନ ଥିଲା । ଯାହାହେଉ ଶେଷରେ ସ୍ଥିରକଳି ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନୁଗାମୀ ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବି ।

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଦିନ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶକର ଦୟାଳ ଶର୍ମୀ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆମେ ବୋଧହୁଏ ଦୁଇତିନିଜଣ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଲୁ । ଶେଷରେ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି ଯେ ପାଟୀର ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷ ଅଧିବେଶନ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ହେବ ଏବଂ ସେହିଠାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମତନେଇ କଂଗ୍ରେସରେ ମିଶ୍ରଣପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁହୀତ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଏହା ପୂର୍ବରୁ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଶକର ଦୟାଳ ଶର୍ମୀ ଓ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କଂଗ୍ରେସକୁ ସବଳକରିବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ ବୋଲି ନିବେଦନକରି ବାର୍ତ୍ତା ଦେବେ । ସେ କଥାଟା ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଉଞ୍ଜକଳାମଣ୍ଡପରେ ସମ୍ମିଲନୀ ହେବାକୁ ତାରିଖ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ସେହି ସମ୍ମିଲନୀରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସବୁଜିଲ୍ଲାର ମୁଖ୍ୟ ପାଟୀକର୍ମୀମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଶହ ଥିଲା । ସମ୍ମିଲନୀ ପୂର୍ବରୁ ତଦ୍ବିକାଳୀନ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଶକର ଦୟାଳ ଶର୍ମୀଙ୍କର ଶୁଭେଳାମୂଳକ ବାର୍ତ୍ତା ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଶୁଭ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେ ଯତମୁଦିଲପାପାରେ ଯେଉଁ ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଥିଲେ ସେଥିରେ ସେ ଓଡ଼ିଶାର ସୋସଲିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଭାବରେ ସ୍ଵାଗତକରି ଲେଖଥିଲେ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ମଞ୍ଜରେ ସବୁ

ସମାଜବାଦୀ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସେ ଏକଠି କରିବାକୁ ଚାହୁଣ୍ଡି । ସେତେବେଳକାର ସଙ୍ଗୀନ ମୁହଁର୍ତ୍ତରେ ଏପରି ଦୃଢ଼ୀକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି । ଏହି ବାର୍ତ୍ତା ସେତେବେଳେ ସବୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ୟାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସମ୍ମଲନରେ ସର୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ମେ ପ୍ରପ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେଲା । ଉତ୍କଳ ପ୍ରଜାପୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ମିଶ୍ରଣ କରିବାକୁ । କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଭାଷଣ ଦେଇ ପ୍ରଜାପୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ମିଳନ ପାଇଁ ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ସ୍ଵାଗତ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ମଲନରେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କ ଭାଷଣ ତାପ୍ରୟୁଷିତ । ମିଶ୍ରଣ ପ୍ରକ୍ରୀୟାରେ ସେ ମୂଳରୁତ୍ତଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଢ଼ିତ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ସବୁ ହେଉଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ ଏହି ମିଶ୍ରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ସ୍ଵାଗତ କରିଥିଲେ ହେଁ ସେ ନିଜେ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ପ୍ରପୁତ ନୁହଁଛି ବୋଲି ଜଣାଇଲେ । ଆମସମସ୍ତକୁ ବହୁତ ଖଟକା ଲାଗିଥିଲା, କିନ୍ତୁ କିଛିମାସ ପରେ ସେ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ ହେଲା ଓ ସେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେଲେ ।

ଏହା ଫଳରେ ପରିଶବର୍ଷରୁ ଉର୍ଧ୍ବ ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ମୋଡ଼ ନେଲା, କେବଳ ମୋପାଇଁ ନୁହଁ; ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ ସମାଜବାଦୀଙ୍କ ପାଇଁ । ନିଶାମଣି ଖୁଣ୍ଡିଆ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାଶ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ରୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଅଛନ୍ତି; ସେହିମାନେ ଏ ଘଟଣାବହୁଲ ବିଯୋଗାମ୍ବଳ ନାଟକର ନାୟକ ରହିଅଛନ୍ତି ।

ଏହି ଛବିଶ ବର୍ଷର ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଘଟଣାସବୁରେ ମୁଁ ଜଢ଼ିତ, ଅନ୍ୟମାନେ କମ ନୁହଁଛି । ତେଣୁ ସେ ସବୁ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୟାନ କରିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଜୀବନର ଦୁଇଟିଦିଗ ବର୍ଷନା କରିବା ଦରକାର କାରଣ ରାଜନୀତି ସହିତ ସେହି ଦୁଇଟି ଦିଗ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଆନନ୍ଦ ବେଶୀ ପରିମାଣରେ ଦେଉଥିଲା । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ମୋର ପାଲିଆମେଣ୍ଟାରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ମୋର ସାମ୍ୟାଦିକତାପ୍ରତି ମମତା । ମୋର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ସହିତ ଏହି ଦୁଇଟି ବିଭାଗ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଜଢ଼ିତ । ସାଧାରଣ ଜୀବନର ସଫଳତା ବା ବିଫଳତାରୁ ତାକୁ ବାଦଦେଇ ହେବନାହିଁ ।

ବିଧାନସଭା ଓ ସଂସଦରେ

ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ତିନିଥର ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଓ ଥରେ ରାଜ୍ୟସଭାରେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ଦୁଇଥର ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ହୋଇଛି ପ୍ରଜା ପୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ଓ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ମଧ୍ୟ

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାର୍ଥୀ ହିସାବରେ । ଦୃଢ଼ୀୟଥରତି ୧୯୭୪ ସାଲରେ କଂଗ୍ରେସଦଳ ତରଫରୁ ବିଧାନସଭା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିଲି ଓ ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ସରକାର ଗଡ଼ି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜଗାରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ଉପସା ଦେଇ ସାଧାରଣ ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ବିଧାନସଭାରେ ରହିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବରୁ ୧୯୭୩ ସାଲରେ ବିଧାନସଭାକୁ ଏବଂ ୧୯୭୧ ସାଲରେ ପୂର୍ବବାର ବିଧାନସଭାକୁ ବିଗୋଧୀଦଳ ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲି, ଯଦିଓ ୧୯୭୩ ସାଲରେ ତରକାଳୀନ ଅଣକଂଗ୍ରେସ ସରକାର ପତନ ଯୋଗୁଁ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା ଏବଂ ସେତେବେଳକୁ ମିଶ୍ରଣ ହୋଇ ସାରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲି । କଂଗ୍ରେସରସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଥରମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଛି, ସେ ସମୟର ରାଜନୀତି ଓ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଅନ୍ୟତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ବିଗୋଧୀଦଳର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ, ଯାହାକି ମୋ ଜୀବନରେ ଏକ ସାର୍ଥକତାର ଅଧ୍ୟୟ କହିଲେ ଅତ୍ୟକ୍ରମୀ ହେବନାହିଁ ।

ସାବାଲଙ୍କ ତୋଟରେ ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚନ ହୁଏ ୧୯୭୧ ସାଲରେ । ପାର୍ଟିର ସବୁମନ୍ତ୍ୟ ସାଥୀ ବିଧାନସଭାକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋତେ ରାଜ୍ୟର ନିର୍ବାଚନ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇନ ଥିଲି । ତାହାଙ୍କଠା ମଧ୍ୟ ମୂଳରୁ ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭାଗଠନର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅଞ୍ଚଳକୁ କର୍ମଭୂମି କରିନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ୧୯୭୩ ସାଲରେ ବିଂଖାରପୂର ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିଲି ଓ ବିଜ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲି । ତା' ପୂର୍ବରୁ ୧୯୭୫ ସାଲର ଅଭୂତପୂର୍ବ ବନ୍ୟାରେ ବିଂଖାରପୂର ଓ ବରୀଆଞ୍ଚଳରେ ବନ୍ୟା କ୍ଷତିଗ୍ରୁଷ ଲୋକଙ୍କ ପାଶରେ ପହଞ୍ଚି ଯେଉଁ ସେବା କରିଥିଲି, ତାହା ହଁ ମୋତେ ନିର୍ବାଚନରେ ଜୟଲାଭ କରାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଅବେଳା ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ଓ ରାସ୍ତାଯାଚ ସୁବିଧା ନଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ସାଇକେଲରେ ବୁଲି ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲି । ଦିନକପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗାଡ଼ିଭାବ କରିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା । ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଵତଃପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ହଁ ଏ ବିଜ୍ୟର କାରଣ । ୧୯୭୫ସାଲ ବନ୍ୟାପୂର୍ବରୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପାର୍ଟି ସଂଗଠନ ନ ଥିଲା କହିଲେ ତଳେ । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ୧୯୭୧ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହି ଯେଉଁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀ ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିଛି, ତାହା ମୋତେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅସୀମ ଶ୍ରମ ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ କରିବାକୁ ହୁଏ ଓ ଜଣେ ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ସାଧନା କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ତାହା ଫଳରେ ମୁଁ ଅଛ କେତେମାସରେ ଏକ ଦକ୍ଷ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟାରିଆନ ହିସାବରେ
ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲି । ପ୍ରଥମରୁ ବ୍ରିଟିଶପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟାରୀ ପରମରା ଓ ଭାରତ
ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟାରୀ ପରମରା ଉପରେ ଜ୍ଞାନ ହାସଳ କରିବାକୁ ବହୁ ପରିଶ୍ରମ କରିଛି ।
ସେ ସବୁକୁ ନିଜସ୍ଵ କରିନେଇଛି ।

ପ୍ରଥମ ଚାରିବର୍ଷ ପ୍ରକା ଘୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି, ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦ ଓ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ
ପାର୍ଟିର ସଭ୍ୟମାନେ ବିରୋଧୀଦଳରେ ବସୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ବହୁମତ ୧୯୪୭
ସାଲ ନିର୍ବାଚନରେ ନ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ହରେକୁଷ ମହତାବ ଧାରଣା ଦଳର
ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଲେବଳେ କୌଶଳେ ହାତକଲେ । ବିରୋଧୀଦଳରେ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ
ସଭ୍ୟମାନେ ବସୁଥିଲେ ହେଁ ପରୋକ୍ଷରେ ସରକାରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ
ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଟରେ ନିରାପେକ୍ଷ ରହି ପରୋକ୍ଷରେ କଂଗ୍ରେସଙ୍କୁ ବହୁମତ
କରାଉଥିଲେ । ଆମଦଳର ବିଧାନସଭା ନେତା ଥିଲେ ରବିନ୍ଦ୍ର ମୋହନଦାସ ଓ
ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦର ନେତାଥିଲେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ (ପାତଣା
ମହାରାଜା) । ମୋ ଭଲି ସିଂହଦେବ ମଧ୍ୟ ଖୁବ ଅଧ୍ୟବସାୟ । ପ୍ରତିଦିନର
ବିଧାନସଭା ଏକେଣ୍ଠା ଅନୁସାରେ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଆପନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସଭ୍ୟମାନ୍ୟା
ପଚାଶରୁ ଉର୍ଧ୍ଵ ଥବାରୁ ବିଧାନସଭାରେ ସେହିଦଳ ବିରୋଧୀଦଳର ସ୍ୱର୍ଗତି ପାଇଥିଲା
ଏବଂ ବିଧାନସଭାରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ସମୟ ମିଳୁଥିଲା । ଆମର
ମାତ୍ର ଏଗାରଜଣ ସଭ୍ୟ । ତଥାପି ଗୁଣାମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଉକ୍ତ ଥବାରୁ ରାଜ୍ୟରେ
ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥାଆନ୍ତି । ରବିନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ନିଶାମଣି ଖୁବିଆ,
ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାଶ, ବନମାଳୀ ମହାରଣା, ସାକିଲା ଘୋରେନ (ଆଦିବାସୀ) ପ୍ରସନ୍ନ
କୁମାର ପାଳ ପ୍ରମୁଖ ନାମ କରି ଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନପରେ ନିର୍ବାଚିତ
ହୋଇ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଅଭିଷ୍ଠତା ହାସଳ କରିଥାଆନ୍ତି, ତାହା ଏହି ଛୋଟ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ
ସୁନାମ ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ବିଧାନସଭାରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କିଛିକିଛି ତାଲିମ
ଦେଉଥିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକସଭ୍ୟଙ୍କୁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାମତେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ବିଷୟରେ ପଡ଼ାପଡ଼ି
କରି ଦକ୍ଷତା ହାସଳ କରିବାକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟମାନେ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ରହି ସରକାରଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାରେ
ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ପଦାରେ ପକାଇବାକୁ ଆମର ରଣକୌଶଳ ଥାଏ ।
ତେଣୁ ସିଂହଦେବ ଓ ମୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତାକରି ବରାବର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ଓ ବଜେଦର ବିଭିନ୍ନ
ଦାବୀ ଉପରେ ଭୋଟ କରାଉ । କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ସଭ୍ୟମାନେ ଭୋଟଦାବି ହେବା ମାତ୍ରେ
ବିଧାନସଭା ଗୃହରୁ ଜଣେ ଜଣେ କରି ଖୁସି ପଲାନ୍ତି । ଭାରି ଲଜ୍ଜାଜନକ ପରିସ୍ଥିତିରେ
ପଡ଼ୁଥାଆନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସଦଳ ପକ୍ଷରେ ବହୁମତ ଜାରି ରଖିବା ବହୁତ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ହୁଏ ।

ଆଲୋଚନା ହୁଏ ଯେ ବହୁମତ ଜାରି ରଖିବାକୁ ବରାବର ବହୁଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏହାଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ସ୍ଥିରକଳା ଯେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦଳକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିବେ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ସିଂହଦେଓ ଏହି ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଉପ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବେ । ଏହି କାମ କରିବାକୁ ମହତାବବାବୁ, ବିଜୁ ପଞ୍ଜନାୟକୁ ଦାୟିତ୍ବ ଦେଲେ । ଫଳରେ ବିରୋଧୀଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ମୌଖିକ ରାଜିନାମା ହୋଇଥିଲା, ତାକୁ ବିଶ୍ୱାସପାତକତା କରି ହଠାତ୍ ଏହି ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସିଂହଦେଓଙ୍କ ଗଣତନ୍ତ୍ରପରିଷଦ ଯୋଗଦେଲେ । ମୋର ତାଙ୍କ ସହିତ ଖୁବ୍ ସଭାବ ଥିଲା, ସତେଯେପରି ଆମେ ଦୁଇଭାଇ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ କିନ୍ତୁ ଭାବରେ ଭର୍ତ୍ତନା କଲେ ହେଁ ସେ ନୀରବ ରହିଲେ ଓ ପରେ ବିଜୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ଜରିଆଗେ କିପରି ଏ ମିଲାମିଶା ହୋଇଥିଲା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଚଣା ମହାରାଜାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଖୁବ୍ ଆନ୍ତରିକତା ରହିଥିଲା । ସେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀଆନ । ସବୁବେଳେ ମୋର ତାଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ । କେତେବେଳେ ସେ ମୋତେ ହରାଇଛନ୍ତି ଓ ମୁଁ କେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ହରାଇଛି । ଖୁବ୍ ନମ୍ରତା ସହକାରେ ହାରକିରକୁ ମାନିନେଇ । ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ପରେ କଂଗ୍ରେସ - ଗଣତନ୍ତ୍ରଦଳର ପଶୁବଳର ସଂଖ୍ୟା ସିନା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରୀଣ ବିବାଦ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ବିଧାନସଭାରେ ତାଙ୍କର ବେଶୀ ସମସ୍ୟା ନ ଥିଲା କାହିଁକି ନା ଗୁଣାମ୍ବକ ବିରୋଧର ସମ୍ମନ୍ତ୍ରୀନ ଆମାର୍ତ୍ତ ପାଉଥିଲେ ସିନା ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରାୟ ସରକାରୀଦଳ ଦୁଇ ଦ୍ୱିତୀୟାଂଶ୍ରୀ ଅଧିକ ।

ଏହି ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେବାପରେ ମହାରାଜ ବାବୁ ଓ ସିଂହଦେଓଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ମଧ୍ୟ କନ୍ଦଳ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ବିଜୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ଭାବିଥିଲେ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟସି ପଣିଆର ପୁରୁଷର ସ୍ଵରୂପ ତାଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ମିଲିବ । କିନ୍ତୁ ମହତାବ ଓ ସିଂହଦେଓ ଏକମତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରୀ କରାଇ ଦେଲେନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ଯେଉଁ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଯୋଗ୍ୟଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବାଦପଦ୍ଧିଲେ । ଫଳରେ ଏହି କନ୍ଦଳ ବିରାଟ ଆକାର ନେଲା । ଏବଂ ୧୯୭୧ ସାଲରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ପତନ ହେଲା । ସେ ଘଟଣା ଏକ ଚକ୍ରାନ୍ତର ଇତିହାସ । ମୁଁ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ଥିବାରୁ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦଳର ନେତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବୁକଥା ଦେଖୁଆଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଜଥା ମୋତେ କହନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟାରେ ମୁଁ ଓ ଆମର ଅନ୍ୟସଭ୍ୟମାନେ ଜାଗ୍ରତ୍ତ ପ୍ରହରୀ ହୋଇ ବିରୋଧୀଦଳର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସରକାର

ଗଠନ ହେବାପରେ ୧୯୫୫ ସାଲରେ ରିଲିଟ ଓ ଅନ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ କାମରେ ବ୍ୟାପକ ଦୂର୍ନୀତି ଓ ବାଚମାରଣା ପାଇଁ ବିଧାନସଭା ଉଚ୍ଚରେ ଓ ବାହାରେ ବହୁ ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଛି । ଫଳରେ ମହାତାବ ବାବୁ ବିଧାନସଭାର ସଜ୍ଜ୍ୟକୁ ନେଇ ଏକ କମିଟି ବସାଇଲେ, ଯାହାର ନାମ ଥିଲା ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବହାର ତତ୍ତ୍ଵ କମିଟି । ଏଥରେ ଘରୋଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ପାଣିଗ୍ରାହୀ (ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତି) ସଭାପତି ରହିଲେ । ରାଜେଷ୍ଟ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେଓ (ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦ), ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର (କଂଗ୍ରେସ), ମୋହନ ଦାସ (କମ୍ଯୁନିସ୍ଟ) ଓ ମୁଁ (ପ୍ରକା ଘୋସଲିଷ୍ଟ ପାଇଁ) ସଭ୍ୟ ରହିଲୁ । ଏ କମିଟି ଆଗରେ ହଜାର ହଜାର ଦୂର୍ନୀତିର ଅଭିଯୋଗ ଆସିଲା । ଆମେ ତେବେଟି ଜିଲ୍ଲା - ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ତେବେଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭିନ୍ନ ଥାଏ - ବୁଲି ସରକାରୀ ରେକର୍ଡ ସହିତ କେତେକ ସ୍ଥାନ ତନଖୀ କଲୁ । କିପରି ଅର୍ଥ ଅପବ୍ୟୁଷ ହୋଇଛି, ସେଥିପାଇଁ କିଏ ଦାୟୀ, ତାହା ଦର୍ଶାଇ ତେବେଟି ରିପୋର୍ଟ ଦେଲୁ । ଏଥରେ ବହୁମୁଖ୍ୟ ଅଫିସର ଓ ଠିକାରଦାରମାନେ ସମ୍ମୂଳ ଥିଲେ । ଫଳରେ ସେ ସବୁ ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଲାନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ତୁଳନାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଥର ଅପବ୍ୟୁଷ କେତେବୁଣୀ ବଢ଼ିଗଲାଣି । ସେତେବେଳେ ତାପ୍ରାୟାଗ ନ ଥିଲା, ଅପନ୍ତରା ସ୍ଥାନରେ ଗରିବ ଆଦିବାସୀ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ କୃଥ ଖୋଲା ହେଉଥିଲା, ସେଠି କୃଥର ସରା ନ ଥାଇ ଠିକାଦାର ଓ ଅଫିସରମାନେ ଭାଗବାହିକରି ଟଙ୍କା ନେଇଯାଉଥିଲେ, ଅଥବା କାମ ପୂରଣ ହୋଇଛି ବୋଲି ଏ.କ୍ରୀ.କ୍ଲୁରିପୋର୍ଟ ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାପ୍ରାୟାଗ ଥିବା ଜଳାକାକୁ ସେ ରୋଗ ବ୍ୟାପିଲାଣି । ଆଦୋ କାମନକରି ବିଲ୍ ମଞ୍ଜୁର ହେଉଛି ଓ ଟଙ୍କା ଦିଆଯାଉଛି । ଛୋଟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ବଡ଼ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି ।

ସମାଦପତ୍ର ସାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏକ ମାଇଲ ଖୁବ୍

ସେ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ କାମ କରିଥିଲି, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ବେଶିଖୁସି । ବିଧାନସଭାରେ ଯେଉଁସବୁ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି, ତାହାପକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ସମାଦପତ୍ର ଓ ସମାଦ ସରବରାହ ସଂସାମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଧୀନତା ନ ଥିଲା । ବିଧାନସଭାର କୋଠର ମଧ୍ୟରେ ମାନହାନୀ ସ୍ଵର୍ଗ ଯେତେ ବଢ଼ିତା ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବିଧାୟକଙ୍କୁ କେହି ବାଧା ଦେବାକୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମାଦପତ୍ରମାନେ ଯଦି ସେ କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ମାନହାନି ଦୋଷରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇ କଠୋର ଦସ ପାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାହା ପ୍ରୟୁଷ୍ୟ । ଜବାହରଲାଲଙ୍କ ଜ୍ଞାଇଁ ପିରୋଜ ଗାନ୍ଧୀ ଏହା ବିରୋଧରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଏକ ବିଲ ଆଣିଥିଲେ, ୧୯୫୭ ସାଲରେ ସମାଦପତ୍ର ଓ ସମାଦ ସରବରାହ ସଂସା ମାନଙ୍କ ସାଧୀନତା ଦେବାକୁ, ତାହା ଗୃହୀତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା କେବଳ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ

ଆଲୋଚନା ବିବରଣୀ ପାଇଁ । ସେହିପ୍ରକାରେ ମୁଁ ଜଣେ ସାଧାରଣ ସତ୍ୟ ହିସାବରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାରେ ୧୯୬୦ ସାଲରେ ଏକବିଲ୍ ଆଣିଥିଲି, ବିଧାନସଭାର ବିରବଣୀକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେଇ, ତାହାର ନାମ ଥିଲା [Orissa Legislative Assembly Proceedings (Protection of Publication) Act. 1960] । ଓଡ଼ିଶାରେ ସେତେବେଳେ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରାମଣିକ ଥିଲା ଓ ପାଠ୍ୟା ମହାରାଜା ସ୍ଵର୍ଗତଃ ସିଂହଦେଖ ଉପମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଯଦିଓ ଏହା ମୋର ଏକ ଘରୋଇ ବିଲ୍ ଥିଲା, ସରକାରଙ୍କ ବିଲ୍ ନୁହେଁ, ଏହା ଉପରେ ବହୁତ ଆଲୋଚନା ହେଲା ଓ ସର୍ବସମ୍ମତି କ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହେଲା । ପ୍ରଥମତଃ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବା ପ୍ରେସକୁ ଏପରି ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେବା ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଭାରତରେ ପ୍ରଥମ । ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ଏକ ଘରୋଇବିଲ୍ ବିଧାନସଭାରେ ସରକାର ସମର୍ଥନ କରିବେ ଓ ତାହା ଗୃହୀତ ହେବ, ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଓଡ଼ିଶା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀ ରତ୍ନାସରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଧହୁଏ ସର୍ବଶେଷ । ଅନ୍ୟକେଉଁ ରାଜ୍ୟରେ ଘରୋଇବିଲ୍ ଏପରି ଗୃହୀତହେବା ନଜିର ବୋଧହୁଏ ନାହିଁ ।

ସେତେବେଳେ ଏପରି ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେବା କଥାଟା ଭାରତ ବର୍ଷର ସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ମହଲରେ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ମାତ୍ରାଜର ହିନ୍ଦୁ ପତ୍ରିକା ମୋର ବିଧାନସଭାର ବନ୍ଦବ୍ୟ ପୁରା ଛାପିଥିଲା ଏବଂ ପରେ ଟେଲିଗ୍ରାମରେ ମଗାଇ ପୁରା ବିଲ୍ଟାକୁ ଛାପିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ ସାମାଜିକ ଓ ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ସାଂବାଦିକ ଏନ୍. ଆର. ସ୍ଵାମୀ ‘ହିନ୍ଦୁ’ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ସମ୍ବନ୍ଧଦାତା ଥିଲେ । ସେ ମୋତ୍ତାରୁ ନେଇ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରିଆରେ ଆଇନଟାକୁ ପଠାଇଥିଲେ ।

ମୋର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ଭାରତ ବର୍ଷରେ ସବୁ ରାଜ୍ୟ ଏ ଆଇନକୁ ଗୃହଣ କରନ୍ତୁ । ସେଥିପାଇଁ ସବୁରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାର ପ୍ରକାଶୋପଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନେତାଙ୍କୁ ଏ ବିଲ୍ଟିର ଚିଠି ଦେଇ ବିଧାନସଭାରେ ବେସରକାରୀ ବିଲ୍ ଆଗତ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ପଠାଇଥିଲି । କିମ୍ବା ଆଗତ କଲେ ଓ କଣ ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେନା । କିନ୍ତୁ ପଇଁଚିରିଶ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷର ଅନ୍ୟରାଜ୍ୟରେ ସେ ଆଇନ ଗୃହୀତ ହାଇନାହିଁ । ଏହା ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା । ମୋ ଜାଣିବାରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଥମ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକମାତ୍ର ରାଜ୍ୟ ଯେଉଁଠାରେ ଏହି ଆଇନ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ।

* * * * * ଏହି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସେତେବେଳେ କରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ହେଲା, ସେତେବେଳେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଏହି ବିଲ୍ଟି ଭାରତ ସରକାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ । ଫଳରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଭାଷଣ ଉପରେ ସରକାରୀ କଟକଣା ରହିଗଲା, ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତ-ମାନେ ଉତ୍ସବରୀତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାରେ

ସେତେବେଳର ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କର ଅଞ୍ଚଳୀ ଯୋଗୁଁ ଏ ଆଇନଟି ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହେଲାନାହିଁ । ଫଳରେ ଭାରତରେ ଏକମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ସମାଦପତ୍ରମାନେ ବିଧାନସଭା ବିବରଣୀ ଛାପିବାର ଅଧିକାର ହରାଇନଥୁଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସାମ୍ୟଦିକମାନେ ନାନା କାରଣରୁ ଉପରେ ନିଜ ତରଫରୁ କଟକଣା ରଖିଥୁଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସତର୍କ ଥିଲି, ଯଦି ଏହା ସଦ୍ବେଳେ କୌଣସି ସମାଦଦାତା ବିଧାନସଭା ବିବରଣୀପାଇଁ ଅତୁଆରେ ପଢ଼ିଆଆନ୍ତେ, ତେବେ ଏଇ ଆଇନର ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିଆଆନ୍ତି । ସେହି ଆଇନରେ ପରିଷାରଭାବେ ଅଛି ଯେ ବିଧାନସଭାର ବିବରଣୀ ଯଦି ସଠିକ ଭାବରେ କିଏ ଛାପେ, ତାହାହେଲେ ସେ ସମାଦଦାତା ବା ପତ୍ରକା ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଫୌଜଦାରୀ ବା ଦେଖୁାନୀ କେସ (Criminal or Civil Case) ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସ୍ଵାଧୀନତା ପରେ ପରେ ପଞ୍ଚଦଶକର ଶେଷଭାଗରେ ଏପରି ଏକ ଆଇନ ସମାଦପତ୍ର ପାଇଁ ଏକ ବୈପୁରିକ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା । ଜଗରାରୀ ପରିଷିତି ଥିବାବେଳେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ସିନା ପିରୋଜ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଗତ ଏବଂ ଗୃହୀତ ପ୍ରେସ ସ୍ଵାଧୀନତା ଆଇନ ଏକ ଅଧାଦେଶ ବଲରେ (୧୯୭୪ ଡିସେମ୍ବର) ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ, ୧୯୭୭ ସାଲରେ ଜନତା ଦଳର ସରକାର କ୍ଷମତାରୁକ୍ତ ହେବାପରେ ସେଇ ଆଇନକୁ ପୁନର୍ବାର ଗୃହୀତ କରିଥୁଲେ । ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟକୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସମାଦପତ୍ର, ସମାଦ ସରବରାହ ସଂଗ୍ରାମ ବେତାର ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଏପରି ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେଇନଥୁଲେ । ତା'ପରେ ଏପରି ଆଇନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ୁନାହିଁ କାରଣ ସମିଧାନ ସଂଶୋଧନ (୪୪ତମ ସଂଶୋଧନ) ୧୯୭୮ ସାଲରେ ଜରାଗଲା । ୩୭୧ ଧାରା ପରେ ୩୭୧ (A) ଧାରାସଂଯୋଗ କରି ବିଧାନସଭା ବିବରଣୀ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସ୍ଵାଧୀନତା ସମିଧାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କରାଗଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ଜମିଜମା ସଂଧାର, ବନ୍ୟା ସମସ୍ୟା ଓ କ୍ଷମତାର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ (ଜିଲ୍ଲାପରିଷଦ ଓ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ପ୍ରଭୃତି) ପଞ୍ଚଦଶକର ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟାଥିଲା । ପ୍ରଜାସୋସିଲିଙ୍କ ପାର୍ଟି ସଭ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଅବଦାନ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାନରେ ଜମିଜମାସଂଧାର, ଭାଗାବାସୀର ଅଧିକାର ଓ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନକୁ ନେଇ ସମାଜବାଦୀ ପାର୍ଟି ତରଫରୁ ପ୍ରବଳ ଆହୋଳନ ଚାଲିଥାଏ । ତେଣୁ ତାହାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ସଫଳତାର ସହିତ ବିଧାନ ସଭାରେ ଉଠୁଥାଏ ।

ରାଜ୍ୟସଭାରେ ସଫଳତା

ଏହି ବିଧାନସଭାର ଅଭିଷ୍ଠତାକୁ ପୁଣ୍ଡିକରି ୧୯୭୭ସାଲରେ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଏ । ୧୯୭୧ ମସିହା ନିର୍ବାଚନରେ ପୁନର୍ବାର ବିଂଖାରପୂରରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀହୁଏ ।

କିନ୍ତୁ ତରକାଳୀନ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସର ନୃତନ ନେହୁଦି ମୋତେ ହରାଇବାକୁ ଏକ ଚାଲେଖା ନେଇଥିଲେ । କଲିଜଟାରେ ଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ଠିଆ କରାଇଥିଲେ ଓ ଅର୍ଥବଳ ସହିତ ଜାତିଆଶଭାବ ଉତ୍ତ୍ରେକ କରାଇଥିଲେ । ତାହାପଳରେ ମୁଁ ହରିଯାଇଥିଲି ।

ଷ୍ଟର୍ଡଶକର ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପାଟିର ଉତ୍ତିହାସରେ ଗୌରବମୟ ଅଧ୍ୟାୟ । ଭ୍ରାତାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ, ବୃଦ୍ଧି ଜଳକର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ଓ ଏତିହାସିକ ଛାତ୍ର ଆଯୋଳନ ସେତେବେଳର କଂଗ୍ରେସ ସରକାରକୁ ଅସ୍ତ୍ରବ୍ୟଷ୍ଟ କରିଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ଆଯୋଳନ ପାଟି ତରଫରୁ ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଦୃଢ଼ୀୟ ଆଯୋଳନଟି ଛାତ୍ରମାନେ କରିଥିଲେ ହେଁ ସାରାରାଜ୍ୟରେ ପାଟିର କର୍ମୀମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହାୟ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏହି ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉସ୍ତୁକରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ମୁଁ ଓ ନିଶାମଣି ଖୁବିଥା କିଛିଦିନ ଅଚକବଣୀ ହୋଇଥିଲୁ ।

ଏହି ସବୁ ପରିସିଦ୍ଧ ଯୋଗ୍ନୀ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ଘୋର ସଂକଟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଓ ହରେକୁଷ ମହତାବ, ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନ, ସୁରେତ୍ର ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ବନମାଳୀ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କ ନେହୁଦିରେ ସବୁ ଜିଲ୍ଲାରେ କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜିତ ହେଉଥାଏ । ବକ୍ଷୁ ମିଳନ ନାମରେ ଏକ ସମାଜତରାଳ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ସାରାରାଜ୍ୟରେ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଥାଏ । ଏହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ୧୯୩୭ ସାଲରେ ରାଜ୍ୟସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ହୁଏ । ସେହି ବିତ୍ରୋହା କଂଗ୍ରେସ ଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରତ୍ବାବ ଦେଲେ ଯେ ମୁଁ ଯଦି ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୁଏ, ତେବେ ସେମାନେ ୧୮ / ୨୦ ଜଣ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିଲେ ବି ଆମକୁ ସମର୍ଥନ କରି କଂଗ୍ରେସ ନେହୁଦିକୁ ଏକ ଚ୍ୟାଲେଖ ଦେବେ । ତେଣୁ ଆମର ଦଶଜଣ ମାତ୍ର ସଭ୍ୟଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଭରପାରେ ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲି ଓ ବିଜୟ ଲାଭ କଲି ।

ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଯୋଗଦେବାକୁ କାଳକାମେଲ ଦେଇ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ମୁଁ ଏକ ମଜାକଥା ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲି । ସେ ପ୍ରଜାପୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟି ତରଫରୁ ପାଇଁମେଷ ସଭ୍ୟଥିଲେ ଏବଂ ଖୁବ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ପାଇଁମେଷରେ । ଜବାହରଲାଇ ନେହୁର, ଲାଲବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସେତେବେଳର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଦ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ, ତାଙ୍କୁ ଖୁବ ସନ୍ନାନ ଦେଉଥିଲେ । ଉଦ୍‌ଦ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ସ୍ଵର୍ଗରୁ ଖବର ପାଇଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ପ୍ରଜା ପୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟି ତରଫରୁ ଯେଉଁ ଜଣକ, ବାଙ୍ମ ବିହାରୀ ଦାସ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି, ସେ ଜଣେ ଗୁଣ୍ଠା ଶ୍ରେଣୀୟ ରାଜନୀତିଷ୍ଠ, ପାଇଁମେଷରେ ବହୁତ ଗୋଲମାଳ କରିବେ । ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲାବେଳେ ଉଭର ପ୍ରଦେଶରୁ ଏସ. ଏସ. ପି (ଲୋହିଆ ପଣ୍ଡା ସଂମୂଳ ସୋସଲିଷ୍ଟ

ପାଇଁ) ତରଫରୁ ରାଜନାରାୟଣ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାଆଛି । ତାକୁର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଡାରୀ ସୌଜନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସବୁବେଳେ ବଦନାମ ଥାଏ । ସେ ନେହୁରୁ ପରିବାରଙ୍କ ନାମରେ ସବୁ ସଭା ସମିତିରେ ଅତି କଟୁ ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧୀ ଭାବିଲେ ରାଜନାରାୟଣଙ୍କ ଭଲ ବାକ ବିହାରୀ ଦାସ ହୋଇଥିଲେ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ସବୁବେଳେ ସେ ଖରାପ ପରିସିଦ୍ଧି ସମ୍ମାନୀୟ ହେବେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରଲର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଡାରୀ ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ରାମସୁଭାଗ ସିଂହକୁ ସୁରେତ୍ର ବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଲେ ମୋ ବିଷ୍ୟରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ସୁରେତ୍ର ବାବୁ ଏପରି ଧାରଣା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭ୍ରମାମକ ବୋଲି କହି ମୋ ବିଷ୍ୟରେ ଯାହା କହିବା କଥା କହିଲେ । ମୁଁ ସୁରେତ୍ରବାବୁଙ୍କ ରହୁଥିବା କ୍ୟାନିଗ୍ରହନେ ବସାରେ ପହଞ୍ଚିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ମୋଡ଼େ ସେ ବହୁକଥା କହିଲେ ।

ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ସମୟରୁ ମନରେ ଠିକକଲି ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଶପଥ ନେବା ମୁହଁର୍ଗରୁ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ମୋର ଉପସିଦ୍ଧି ଅନୁଭବ କରିବେ । ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ନିଷ୍ଠା ମୋର ସବୁବେଳେ ବନ୍ଧୁ, ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ଭାବିଲି ପ୍ରଥମଦିନ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଉଠାଇବି କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ଦୁର୍ଭୀକ୍ଷ କଥା । ହିନ୍ଦିରେ କହିବାର ଶତ୍ରୁ ହାସଳ କରିନଥିଲି । କଲେଜ ଛାତ୍ରବା ପରିଠୁଁ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷଧରି ରଙ୍ଗରାଜୀ ଭାଷଣର ଅଭ୍ୟାସ ନଥିଲା । ତେଣୁ ପୂର୍ବର୍ବାର ରଙ୍ଗରାଜୀ ଭାଷଣକୁ ଲେଖୁଥିଲି, ଆଇନା ଆଗରେ ଘଷାରଖୁ କେତେଥର ପଢୁଥିଲି । ଏକଦିଗରେ ନିର୍ବାଚିତ ସମୟ ଉଚ୍ଚରେ ବଢ଼ୁତା ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ । କିଛି ମାସପରେ ଆଉ ବଢ଼ୁତା ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ । ମୁଖ୍ୟ ପରିଷକ କହିବା କ୍ରମଅନୁସାରେ ଟିପି ନେଇଥାଏ । ଏଇଠି ଜଣାଇଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ସଂସଦରେ ହେଉ ବା ବାହାରେ ହେଉ, ମୁଁ କୌଣସି ଭାଷଣ ଦେଇନାହିଁ, ଯେଉଁଥୁ ପାଇଁ ମୁଁ ଚିତାରାଜ୍ୟରେ ମୋ ବନ୍ଦବ୍ୟକୁ ଯୋଜନାବନ୍ଧ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନ ଥାଏ ।

ପାର୍ଲିମେଣ୍ଡରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହେଲେ, ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ତାହାକୁ ବିଶିଷ୍ଟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଡାରୀଆନଙ୍କୁ ଅଭିଷେତା ଆହରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ମୁଁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଡକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲାବେଳେ ଲୋକସଭାର ବିଶିଷ୍ଟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଡାରୀଆନ ଏଚ.ଭ. କାମାଥ ଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧପୂର୍ବରୁ ଆଇ.ସି.ୱେ. ଥିଲେମନ୍ଧ ଉପପା ଦେଇ ରାଜନୀତିରେ ସୁବାଷ ବୋଷଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ । ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟରାଗ ନେଇଥିଲେ । ଥରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଡ ସଭ୍ୟଙ୍କ ରହିବା ପୁରାନୀନ୍ଦ୍ରାଷ୍ଟ୍ରକୋର୍ଟକୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାକରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଦେଖିଲି ଯେ

ସେ ଦିନକର ପ୍ରଶ୍ନ ପଢୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିରେ ଅତିରିକ୍ତ ପାଇଁ ଓ ଉପଯୋଗୀ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଲେଖୁଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା କଟୁଶବ୍ଦକୁ ମଧ୍ୟ ସମାଦପତ୍ରମାନେ ଉତ୍ତାର କରି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି । ଏହା ଏକ ଛୋଟିଆ କଥା, କିନ୍ତୁ ଏହାହାରା ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛୁଏ । ସେହିଦିନଠାରୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ କୌଶଳ ବିଧାନସଭା ଓ ପର୍ଲାମେଣ୍ଟରେ ସଫଳତା ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରିଛି ।

ରାଜ୍ୟସଭାରେ କଳାହାଷ୍ଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ

ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଶପଥ ନେବାପୂର୍ବରୁ ମୋର ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତିର ବିଶିଷ୍ଟତା ଦର୍ଶାଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ତାର ପୂର୍ବଦିନ କଳାହାଷ୍ଟିର ଦୁର୍ଲିଖ ପରିଷିତି ସମର୍କରେ ସମାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀ ଡାକିବାକୁ ଛିର କଲି । ମୋତେ ଦିଲ୍ଲୀରେ କେଉଁ ସାମାଦିକ ବା ଚିତ୍ରେ । ତେଣୁ କଳାହାଷ୍ଟିର ଦୁର୍ଲିଖ କଥାକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିବାକୁ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଓ ମୋ ନାମରେ ପାଇଁ ଅଫିସକୁ ସାଂବାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀ ଡକାହେଲା । ସମାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ ଚିଠି ନୋଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲି ଓ ସୁରେତ୍ର ବାବୁ ତାହା ସଂଶୋଧନ କଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାପୂର୍ବରୁ କଳାହାଷ୍ଟିର ଦୁର୍ଲିଖ ପ୍ରପାର୍ତ୍ତିତ ନୂଆପଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳ ସାଇକେଲରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବୁଲି ବୁଲି ଦେଖିଲି ଓ ଆଖିଦେଖା ଅନୁଭୂତି ଆହରଣ କରିନେଇଥିଲି । କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟର ଅନେକ ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ନେଇଥିଲି । ସାଂବାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ କନଟପ୍ଲେସ (ଦିଲ୍ଲୀର ବଡ଼ ସୌଖ୍ୟାନ ବଜାର)ରୁ ଏକ ବଡ଼ ଫଟୋ ଆଲ୍ବମ୍ କିଣି ସେଥିରେ ସେସବୁ ଫଟୋ ମାରିଥିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଫଟୋ ତଳେ ନିଜେ ଟାଇପ କରି ମନଲାଖି ଶିରୋନାମା ଦେଇଥିଲି ।

ସାମାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଭାରି ଭିଡ଼ ହେଲା, କାରଣ ତା ପୂର୍ବରୁ କଳାହାଷ୍ଟି ଦୁର୍ଲିଖକୁ ନେଇ ଜାତୀୟ ସମାଦପତ୍ରମାନେ ବହୁତ ଲେଖୁଥିଲେ । ବିଦେଶର ମୁଖ୍ୟ ପତ୍ରକାର ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଏଥିରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ମୋ ଠାରୁ କିଛି କିଛି ଫଟୋନେଇ ତାଙ୍କ ଦେଶର ପତ୍ରିକାକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ତା'ପରଦିନ ସକାଳେ ଦିଲ୍ଲୀର ସବୁ ବିଶ୍ୟାତ ସମାଦପତ୍ର ମାନକରେ ମୋ ସାମାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀର ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ଓ ଫଟୋ ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଇଂଲିଷ ଓ ଆମେରିକାର ବହୁ ସମାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଜାଣିଲି, କାରଣ କେତେକ ବୈଦେଶିକ ନାଗରିକ ଦୁଷ୍ଟଲୋକଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ମୋ ନିକଟକୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଚକ୍ର ପଠାଇଥିଲେ ।

ରାଜ୍ୟସଭାର ଶପଥ ନେବାଦିନ ଏହି ବିବରଣୀ ସମାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ବାହାରିଥିଲା ଓ ଦୁର୍ଲିଖ ଖବର ବୋଲି ରାଜ୍ୟସଭାର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟମାନେ

ପଡ଼ିଥିଲେ । ତେଣୁ ଶପଥ ନେବାପରେ ମୁଁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିବୋଲି ଜାଣିଲେ ଓ ଅନେକେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମର୍ଦ୍ଧନା ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରୁଥମ ଦିନରୁ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ମୋର ଉପସ୍ଥିତ ଅନୁଭୂତ ହେଲା । ଏତିକିରେ ମୁଁ ନିର୍ଣ୍ଣତ ରହିଲି ନାହିଁ । ଶପଥ ନେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଳାହାଷ୍ଟି ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଓ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ବିଷୟରେ ଏକ ଧ୍ୟାନଆକର୍ଷଣ ପ୍ରତ୍ତାବର ନୋଟିସ ଦେଲି । ସମସ୍ୟାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାହା ଅଧିକ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ତା ପରଦିନ ରାଜ୍ୟସଭା ଏକେଷାରେ ଆସିଲା ।

ସି. ସୁବ୍ରମନିଆମ କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀ ଥବାରୁ ସେ ଉପସ୍ଥିତଥିଲେ ଉଭର ଦେବାକୁ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଦିଗା ଗାନ୍ଧୀମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । କଳାହାଷ୍ଟିର କରୁଣା ଚିତ୍ର ସମଳିତ ଫଟୋ ଆଲବମ୍ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସାଜରେ ନେଇଥାଏ । କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହକାରେ ଉଭର ଦେଲାପରେ ମୁଁ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲି । କଳାହାଷ୍ଟି ଦୁର୍ଲ୍ଲକ୍ଷର କରୁଣା ଦୃଶ୍ୟରେ ମୁଁ ଏତେହୁର ଭାବବିହୁଳ ହୋଇଯାଇଥାଏ ଯେ ମୋ କହିବା ସହିତ ମୁଁ ଭାସି ଯାଉଥାଏ । ମଣିରେ ମଣିରେ ମୁଁ ଆଲବମ୍ ଚେକି ଫଟୋ ଦେଖାଉଥାଏ । ସାରାଗୁହ ନିଷ୍ଠଛ ଓ ନିଷ୍ଠଳ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାଏ । ଏପରିକି ରାଜ୍ୟସଭାର ଅଧିକ୍ଷେ, ବିଶିଷ୍ଟ ଜନନାୟକ ଓ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଜାକିର ହୁସେନ ସଭାପତିତ କରୁଥିଲେ ହେଁ ମୋତେ କହିବାରେ ବାଧା ଦେଇ ନ ଥାଅଛି । ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ ନୋଟିସ ଆଲୋଚନାରେ କେବଳ ବିଷୟର ସଫେରପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା କଥା । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ ଅଛ ଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ୧୯୭୧ ସାଲରେ ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ପୂନର୍ବାର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଆସିଲି ସେତେବେଳେ ବିଧାନସଭା ନିୟମାବଳୀକୁ ନେଟିସ ଦେଇ ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲି । ତା'ପରେ ହେଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅଧୟକ୍ଷାଏ ଆଲୋଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ଆଜିକାଳି ଯେଉଁ ସଭ୍ୟମାନେ ଏ ସବୁର ସୁବିଧା ନେଇଛନ୍ତି, ୧୯୭୧ ସାଲ ପୂର୍ବରୁ ସେ ସବୁର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଆଦୌ ନ ଥିଲା ।

ସମୟ ଗଡ଼ିଯାଉଥାଏ; ମୁଁ କହିଯାଉଥାଏ ଏକ ଲମ୍ବା ବକ୍ତ୍ଵା ଭଲି; ଅଧିକ ବାଧା ବି ଦେଉନଥାଅଛି; ବିଷୟର ଉପକର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ଯେତେବେଳେ କଳାହାଷ୍ଟିର ମଣିଷ ହିନ୍ତୁ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଶୁଶ୍ରାନରେ ମଳାଗୋରୁ ଖାଇବାର ଫଟୋ ଦେଖାଇ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି, ସେତେବେଳେ ଜାକିର ହୁସେନ ବାଧାଦେଇ ଅତ୍ୟଧିକ ସମୟ ନେଲେଣି ବୋଲି କହିଲେ । କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଦୁଃଖର ସହାନୁଭୂତିସୂଚକ ଉଭର ଦେଲେ । ତା'ପରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀ ମୋର ଆଲବମ୍କୁ ନେଇ ସେ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ସେହି ଗୁହରେ ବସି ଉନ୍ନତନ କରି ଦେଖିଲେ । ମୋର ଉପସ୍ଥିତିର ଗୁରୁତ୍ୱ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଆହୁରି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ।

ତା'ପରେ ମୋର ଜିଦ ହେଲା ତଦ୍ବରାଦିନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗ୍ରାହୀ
କମିସନର ରିପୋର୍ଟ ଉପରେ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗନେଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ
କରିବି । ଏକଥା ଭାବିଲାବେଳେ ଦେଖୁଥାଏ ରାଜ୍ୟସଭାର ମନୋନୀତ ବିଶ୍ୱାସ
ସଭ୍ୟଙ୍କ କଥା । ବିଶ୍ୱାସ ଆରନ୍ଧ ସେତାଳବାଦ ଓ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଏମ.ସି.ଚଗଲାଙ୍କ
ସହିତ କେତେ ପୂର୍ବତନ କୁଳପତି ସଭ୍ୟଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାଇପରେ ଆଲୋଚନାରେ
ଭାଗନେଇ ଏ ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ହେବ । ରାଜ୍ୟାକନିଦିନାହଁ ।
ପରିମିତିର ଏକ ରାଜୀ ଭାଷଣ ଲେଖିଲି । ବରାବର ପଦ୍ଧତିର ଓ ସଂଶୋଧନ
କରି ଆହୁରି ଉନ୍ନତଶରୀର ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥାଏ । ବହୁଅର ପଡ଼ିଲାପରେ ଆରନୀ ଆଗରେ
ସଂଶୋଧରି ଦୋହରାଉଥାଏ । ଏହି ଅଭ୍ୟାସ କରୁକରୁ ରାତି ତିନିଟା ବାଜିଲା ।
ତା'ପରଦିନ ଗୃହରେ ନିର୍ଭୟରେ ରାଜୀରେ ଭାଷଣ ଦେଲି, ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଚଗଲା
ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ବନ୍ଧୁତାକୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ଫଳରେ ତା'ପରଦିନ କେନ୍ଦ୍ର ଶିକ୍ଷା
ପରାମର୍ଶଦାତା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମୁଁ ମନୋନୀତ ହେଲି । ଏହି ଘଟଣାପରେ ଆମ୍ବିଶ୍ଵାସ
ବଢ଼ିଗଲା, ସବୁ ମହିଳରେ ସ୍ଥିରତି ମିଳିଲା । ଆଉ ଫେରିକରି ପଛକୁ ଚାହଁବାର
ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏକଥା ଲେଖିବାର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ
ସଫଳ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟାରୀଆନ ହେବାକୁ ଚାହଁନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଆନସହିତ ଅଧିକଯାୟ,
ସାଧନା, ନିଷ୍ଠା ଓ ଏକାଗ୍ରତା ବହୁତ ଦରକାର । କେବଳ ଆନ ଓ ବୁଦ୍ଧି ସାହାଯ୍ୟ
କରିବ ନାହିଁ । ଏକଥା ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରପାଇଁ ପ୍ରୟୁକ୍ଷ । ରାଜ୍ୟସଭାରେ କିଏ ଭାବେ ମୁଁ
ଜଣେ ବଢ଼ିଶିକ୍ଷାବିଭ୍ରାନ୍ତ, କେଉଁ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଛି; କିଏ କହେ ମୁଁ ଜଣେ
ବଢ଼ି ଆରନ୍ଧ; ହାରକେଟ୍ଟରେ ସମିଧାନ ଉପରେ ମୋର ପ୍ରାକଟିଶ୍ୟ; କିଏ କହେ ମୁଁ
ଜଣେ ଅର୍ଥନୀତିଷ୍ଠ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଉତ୍ତର ଦିଏ ଯେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର
ସ୍ଥାରୋକରଣ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଦଦେଇ ନାହିଁ, କେବଳ ଜଣେ ସାକ୍ଷର ବ୍ୟକ୍ତି, ସେମାନେ
ଆଦୋ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସଫଳତାର କୁଣ୍ଡିକାଠି ଶ୍ରେଣୀପାଠୀରେ ନ ଥାଏ ।

ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଥିବାବେଳେ ରାଜ୍ୟ ଓ ଦେଶ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ମୋର
ସବୁଶକ୍ତି ଦେଇ କାମ କରିଛି । ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମକରି ଓଡ଼ିଶାର ଦ୍ୱିତୀୟ
ଇନ୍ଦ୍ରାଜିତ କାରଖାନାପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟାବ ଦେଇ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ସରକାରଙ୍କ ବାଧ୍ୟ
କରିଛି । ଦୁଇଶହ୍ରା ଆଲୋଚନାପରେ ଶଣି ଓ ଇନ୍ଦ୍ରାଜିତ ପି.ସି.ସେ୦୧ ଜବାବ
ଦେଇଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ପ୍ରତିରୋଧ ଆଇଗୋଟିଏ ଇନ୍ଦ୍ରାଜିତ କାରଖାନା କରିବା ହିର
ହେଲେ, ଓଡ଼ିଶାର ବାଂଶପାଣି ଅଞ୍ଚଳରେ ହେବ । ଯଖପୁରା-ବାଂଶପାଣି ରେଳରାଷ୍ଟା
ପାଇଁ ଆଲୋଚନା କରାଇ ଅନୁକୂଳ ମତ କରାଇଛି ରତ୍ୟାଦି ରତ୍ୟାଦି । ଏହାପରୁ
ରାଜ୍ୟସଭା ବିବରଣୀରେ ରହିଛି । ପରିଶର୍ଷପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସବୁ କାଗଜ କଲମରେ
ରହିଛି, ଏହାହଁ ଓଡ଼ିଶାର ଦୁର୍ଲ୍ଲାଗ୍ୟ ।

ବ୍ୟବସାୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜାତୀୟକରଣ

କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଦୁଇଟି ସମସ୍ୟାକୁ ହାତକୁ ନେଇଥିଲି ଯେଉଁଥିପାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ସତୋଷ ଲାଭ କରିଛି । ପ୍ରଥମ ସମସ୍ୟା ହେଲା ବ୍ୟବସାୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ସାଧାରଣବୀମା କଂପାନୀର ଜାତୀୟ କରଣ ଓ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କର ଭରା ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ଉଚ୍ଛ୍ଵସ । ଏଇଥିପାଇଁ ମୋ ମନରେ ସତୋଷ ହେଉଛି ଜାରଣ ତା'ପୂର୍ବରୁ ଲୋକସଭା ବା ରାଜ୍ୟସଭାରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ ହୋଇ ଏ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇନାହିଁ । ୧୯୭୦ ସାଲରେ ଯେତେବେଳେ “ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ସମାଜବାଦ” ନାମକ ବହି ଲେଖୁଲି, ସେତେବେଳେ ଏହି ଦୁଇଟି ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଦେଇଥିବା ବନ୍ଧୁତା-ଭିରିରେ ଦୁଇଟା ଅନୁଛ୍ବେଦ ସେଥିରେ ବି ରହିଲା, କାରଣ ଏହା ମୁଖ୍ୟ ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ଥିଲା । ଘରଣାଚକ୍ରରେ ବର୍ଷେ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ସାଧାରଣବୀମା କଂପାନୀ ଜାତୀୟକରଣ ହେଲା ଓ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କର ଭରା ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ଉଚ୍ଛ୍ଵସ ହେଲା । ଏହି ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶରେ ଓ ସଂଶୋଧନ କରିବାରେ ମୋର ପରମବନ୍ଧୁ ଓ ସମାଜବାଦଚିତ୍ତାଧାରାର ପ୍ରବତ୍ତା ସୁରେତ୍ର ମୋହନଙ୍କ ଅବଦାନ ମୁଁ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ । ତାକର ଉତ୍ସାହ ଓ ବରାବର ତାତ୍କାଳୀନ ଏହି ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶ ଓ ପ୍ରଶନ୍ୟନ ପଛରେ ରହି ଥିଲା । ୧୯୭୮ ସାଲରେ କଂଗ୍ରେସରେ ବି ଭାଜନ ହୋଇନଥାଏ । ବ୍ୟବସାୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ, ସାଧାରଣ ବୀମାକମ୍ପାନୀ ଓ ଅନ୍ୟ ରୂପଦାନକାରୀ ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍ଥାର ଜାତୀୟକରଣ ପାଇଁ ଦାବିକରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କଲି । ମୁଁ ହିସାବ ଦେଖାଇ ସୂଚାଇଦେଲି ଯେ ଏ ସବୁ ସଂସ୍ଥା କୃଷି ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତିକୁ ତା ପୂର୍ବ ଦଶକ ମଧ୍ୟରେ କିପରି ନାମମାତ୍ର ରଣ ଦେଇ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଏକଚାରିଆ କମ୍ପାନୀ ମାନଙ୍କୁ ବିରାଳୀ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହାର ଜାତୀୟକରଣ ନ ହେଲେ, ଅର୍ଥନୀତିର ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ର ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ଭାରତର ବିକାଶ ଅସମବ ହେବ । ସେହି ଅବକାଶରେ ବିଦେଶୀ ବ୍ୟାଙ୍କର ଜାତୀୟକରଣ କଥା କହିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଉତ୍ସାହିତୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୋରାରଜୀ ଦେଶର ଦେଶର ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ । ସପକ୍ଷ, ବିପକ୍ଷରେ ବହୁସଭ୍ୟ ଭାଗ ନେଲେ, ଏପରିକି ଏଥିରେ ମତେ କଂଗ୍ରେସର ତରୁଣ ତୁର୍କୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ମିଳିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋରାରଜୀ ଦେଶର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ହେଁ ସମସ୍ୟାର ଗୁରୁତ୍ବ ସ୍ବୀକାର କଲେ ଓ ଜବାବ ଦେଲେ ଯେ ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯେପରି ଅଧିକାଂଶ ରଣ ଆସେ, ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରାଚ୍ଚରିତ ବ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରଚଳିତ ରଣ ନିଯମନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତୁରନ୍ତ ପ୍ରଚଳନ କରାଯିବ । ଫଳରେ ସଗେଷଙ୍ଗେ ଜାତୀୟକରଣ କଥାଟିକୁ ଆଡ଼େଇଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟକରଣ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ବାଦିଥିଲି, ତାହାର ସମାଧାନ କଲେ । ତାହାର ସାତଦିନ ପରେ

ରଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା(Credit Control of Banks) ହେଲା ଏବଂ ତା'ପରେ ତାହା ଜାଡ଼ୀୟ-କରଣରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଅବଶ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ଅଭିରୀଣ ବିବାଦ ଓ ବିଭାଜନ ଫଳରେ ଏହା ସମ୍ବଦ ହେଲା ।

ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଭରା ଉଛେଦ

ସେହିପରି ୧୯୭୦ ସାଲରେ ଭାରତରେ ଥିବା ପାଞ୍ଚଶହ୍ର ଉର୍ଷ ଗଡ଼କାତର ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଦିଆଯାଉଥିବା ଭରା ଓ ସୁତନ୍ତ ସୁବିଧା ଉଠାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲି । କଂଗ୍ରେସର ଦ୍ୱାରା ସୁବିଧା ନେଇ ମୁଁ ଏହାକୁ ଗୃହୀତ କରାଇବାର ଏକ ଗୁପ୍ତ ଯୋଜନା କଲି । କଂଗ୍ରେସର ତରୁଣ ତୁର୍କୀ ନେତା ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର (ପରେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ), ମୋହନ ଧାରିଆ (ପରେ ଯୋଜନା କମିଶନର ଉପାଧ୍ୟେ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ) ଓ କୃଷ୍ଣକାନ୍ତ (ପରେ ଆନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶର ରାଜ୍ୟପାଳ ହେଲେ)ଙ୍କ ସହିତ ଗୁପ୍ତ ପରାମର୍ଶକରି ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗୃହରେ ସମର୍ଥନ କରିବେ ବୋଲି ଜବାବ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ନେଲି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି ନେତା ଭୁପେଶ ଗୁପ୍ତ, ବାମପଦ୍ଧ୍ରୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା, ସଂୟୁକ୍ତ ସୋସଲିଷ୍ଟ ନେତା ରାଜନୀରୟଣ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ସମର୍ଥନର ସ୍ବୀକୃତି ଆଣିଲି । ବେସରକାରୀ ପ୍ରସ୍ତାବ ବହୁତ ଆସେ, ଆଲୋଚନା ହୁଏ ଭାବି କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ତପ୍ତ ନ ଥିଲେ । ଆଲୋଚନାର ସକାଳୁଙ୍କି ଦେଖାଗଲା ଯେ ଗୃହରେ ସବୁ ମୁଖ୍ୟଦଳ-ମାନଙ୍କର ନେତାଗଣ ସମର୍ଥନ ଦେଇ ସର୍ବସନ୍ଧତ୍ତି କ୍ରମେ ବା ବହୁମତରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେବାର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଗଲାଣି । ଉତ୍ସବ ଗୃହରେ ଥିବା ସବୁଦଳର ରାଜାରାଜୁଡ଼ା ପ୍ରତିନିଧି ଆତକିତ ହୋଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟି କହିବାପରେ ତାଙ୍କ ଚେତା ପଶିଲା । ସେ ତାହୁଁନଥିଲେ ଯେ ବିରୋଧୀଦଳ ଏପରି ଏତିହାସିକ ପଦକ୍ଷେପର ବାହାଦୁରୀ ନେଉ । ସେହି ରାଜମାନେ ଯାଇ ଆମ ଦଳର ମୁଖ୍ୟନେତା ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀଆନ ନାଥପାଇକୁ କହିଲେ ମୋତେ ଏପରି ପ୍ରସ୍ତାବରୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ । ସେ ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶଦେଲେ ଯେ ବାକବାବୁ ଖୁବ୍ ବିଚାରବନ୍ତ ଲୋକ, ଆପଣମାନେ ଯାଇ ତାଙ୍କସହିତ କଥା ହୁଅନ୍ତୁ । ଏହା କହି ସେ କଥାଗାକୁ ଏଡ଼ାଇଦେଲେ ଓ ପରଦିନ ମୋତେ ଜଣାଇଲେ । ସେତେବେଳେ ଭାରତର ପୂର୍ବତନ ରାଜମାନଙ୍କର ଏକ ସଂଘ ଥାଏ, ତାହାର ନାମ Concord of Princes ବା ରାଜସଂଗଠନ । କିନ୍ତୁ କେହି ମତେ ସିଧା ସଲଖ କହିବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ ।

ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହେଲାଯେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଅବକାଶପରେ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ ନ ଦେବାକୁ ଚାପ ପକାଇଲେ । କିନ୍ତୁ କଥାଗା ସେତେବେଳକୁ ଲେଡ଼ିଗୁଡ଼

କହୁଣୀକୁ ବୋହିଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ମୁଁ ଆଚକିତ ହେଲି ଓ ସେହି ଗୃହ ଉତ୍ତରେ ରାଜନାରାୟଣଙ୍କୁ କହିଥିଲି । ସେ ପାଠିକରି ଠିଆହୋଇ ଚିନ୍ହାରକରି କହିଲେ ଯେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ ରକ୍ଷାପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛନ୍ତି । ଏଥରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରାଜ୍ୟସଭାରୁ ପଳାଇଗଲେ । ସେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଗୃହ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଡ୍ରୁଇ.ଭି. ଚନ୍ଦ୍ର । ତାଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସର ସମସ୍ତ ତରୁଣ ତୁର୍କୀ ନେତା ସମ୍ମାନ କରୁଥିଲେ, ମୁଁ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ ଉନ୍ନତ ଦେଉଥିଲି ପୁରୁଷା ଓ ଦକ୍ଷ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ହିସାବରେ । ସେ ମୋତେ ତୁପ୍ତାୟ ଲବିକୁ ଢାକି କହିଲେ ଯେ ଗୃହମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ସେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଉତ୍ତର ଦେବେ । ସେ ଉତ୍ତରରେ ମୋ ଦାବୀକୁ ନୀତିଗତ ହିସାବରେ ଗୃହଣ କରିବେ, ତେଣୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବଚାତା'ପରେ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବି । ମୁଁ ଦୋଘାଇରେ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ରାଜୀ ହେଲିନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଗୃହର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟଙ୍କର ଖୋଲା ସମର୍ଥନ ବାତାବରଣ ପରେ ଯଦି ପ୍ରସ୍ତାବ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରେ, ତେବେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ହେବ ଯେ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ପ୍ରଲୋଭନର ମୁଁ ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଛି । ଏପରି ଅଭିଯୋଗରୁ ମୁଁ ମୁକ୍ତି ପାଇବିନାହିଁ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଯଦି ଏ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମର୍ଥନ ନ କରେ ଏବଂ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବ ନାକଟ ହୁଏ, ତେବେ ବି ମୁଁ ଖୁସି ହେବି ।

କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଓ ଚଭନ ଏକ ଅତୁଆ ପରିଷ୍ଠିତିରେ ପଡ଼ିଲେ କାରଣ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟକଲେ କଂଗ୍ରେସ ବଦନାମ ହେବ । ତା'ଙ୍କୁ ଅଧିକାଂଶ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମର୍ଥନ କରିବେ । ଶେଷରେ ଆଲୋଚନାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ଗୃହମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରସ୍ତାବର ଗୁରୁତ୍ବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନୀତିଗତ ସମର୍ଥନ ଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ନିବେଦନ କଲେ । ମୁଁ ଏଥରେ ରାଜୀ ହେଲି ନାହିଁ । ଫଳରେ ଗୃହରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ସପକ୍ଷରେ ଓ ବିପକ୍ଷରେ ଭୋଟହେଲା । ବାଚନିକ ଭୋଟରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେଲା । ଏଥରେ ମୁଁ କେବଳ ବଢ଼ି ସତ୍ତୋଷ ଲାଭ କଲି ନାହିଁ, ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସଭ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ମୋତେ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇଲେ ।

ଯେଉଁ କୌଶଳ କରି ଏପରି ଏକ ଝିତିହାସିକ ବେସରକାରୀ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେଲା, ତାହା ଦିଲ୍ଲୀର ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଲେଖିଲେ । କଲିକଟା ଓ ଦିଲ୍ଲୀର ଷ୍ଟେଟସମ୍ମାନ ସଂବାଦପତ୍ର ବିପ୍ରାରିତତାବରେ ଦୁଇ କଲମ ଲେଖିଥିଲା । ଏପରି ଏକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସବୁ ମହଲରେ ଚମକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

କଂଗ୍ରେସର ବିରୋଧର ଆଉଗୋଟିଏ କାରଣ ଥିଲା । ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ ପୂର୍ବତନ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କର ଭରା ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ଉଚ୍ଛେଦ

ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ସବୁପ୍ରକାର ସାମିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଅନ୍ୟ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଆସନ୍ତା ବଜେଟ ଅଧିବେଶନର ସମାପ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ସମୟସୀମା ୧୯୭୧ ସାଲ ମରମାସ ମଧ୍ୟରେ ଶେଷ ହେବ ।

୧୯୭୧ ସାଲ ବଜେଟ ଅଧିବେଶନ ସମାପ୍ତି ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଭରା ଉଚ୍ଛ୍ଵେଦପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଲକ୍ଷଣ ନ ଦେଖିବାରୁ ମୁଁ ସରକାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାଧକାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇବାକୁ ଜଣାଇଲି । ସମାଦ ପାଇଲି ଯେ, ସରକାର ଏପରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେବାର ଆଇନଗତ ପରିଣାମ ବିଷୟରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରୁଛନ୍ତି । କେତେକ ମତ ଦେଉଥିଲେ ଯେ ଯେଣୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଛି, ସରକାର ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ବାଧ ନୁହୁଁଛି । ଏହି ଅନିଷ୍ଟତା ମଧ୍ୟରେ ସମାଦପାଇଲି ଯେ ଆସନ୍ତା ଅଧିବେଶନରେ ସଂଧିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରି ଭରାକାଟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିବ । ବାସ୍ତବରେ ତାହାହିଁ ହେଲା ଏବଂ ଭାରତ ସରକାର ବର୍ଷ ଶେଷ ପୂର୍ବରୁ ସମିଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଲ ଆଣିଲେ । ଡେରି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ନିଷ୍ଟିତ ହୋଇଗଲି । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବତନ ରାଜାମହାରାଜାମାନେ କ'ଣ ସହଜରେ ତାଙ୍କ ଅଧିକାର ସ୍ଵର୍ଗକରିଦେବେ ? ଏକ ପ୍ରଚାର ଚାଲିଥାଏ ଯେ ରାଜାମାନେ ଶାତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଭାରତସରକାରଙ୍କୁ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ତାର ପ୍ରତିବଦଳରେ ଭରା ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ଦିଆଯାଇଛି । ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ସମିଧାନରେ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ନୀତିଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଗୁରୁତର ଅନେତିକ କାର୍ଯ୍ୟ । ଆଉ କେତେକ କହିଲେ ଯେ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ବେଳେ ଗଡ଼କାତ ମାନେ ସାଧୀନରାଜ୍ୟ ଥିଲେ । କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଚୁକ୍ତିରାଜିତ । ତାକୁ ବାତିଲ କରିବା ଅର୍ଥ ଏକତରଫା ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଚୁକ୍ତିକୁ ଅସ୍ଵାକାର କରିବା । କେତେକ ଉଦାରପଣ୍ଡା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ଏହିପରି ନାନାଯୁକ୍ତି କରୁଥିଲେ ।

ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଏହି ସମିଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଲ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ପୂର୍ବତନ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାମାନେ ନାନା କୌଣସି କଲେ ଏହି ସମିଧାନ ସଂଶୋଧନକୁ ଗୃହୀତ ନ କରାଇବାକୁ । ସୋମବାରଦିନକୁ ଏହି ଆଲୋଚନା ଥିବାରୁ ବହୁସଭ୍ୟ ସାପ୍ତାହିକ ହୁଟି ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ନିଜରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଯାଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶା, ପଣ୍ଡିମ ବଜା ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୁଭ୍ରବାର ଓ ଶନିବାର ଦିନ ଭୟକର ଝଡ଼ ହୋଇ ରାପ୍ତାମାଟ ପ୍ରଭୃତି ବିଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତଥାପି ମୁଁ ଶନିବାର ଦିନ ପୂରୀ ଏକପ୍ରେସରେ କଲିକଟା ଅଭିମୃଣେ ଗଲି, ଯେପରିକି ରବିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ କଲିକଟାରୁ ଦିଲୁଁ ଯିବି । ଭୋର ବେଳକୁ ଖଡ଼ଗପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସମାଦ ମିଳିଲା ଯେ ଝଡ଼ ଓ ବନ୍ୟାରେ କଲିକଟାକୁ ରେଳଲାଇନ

ବିଲ୍ଲିଙ୍କ ହୋଇଛି, ତେଣୁ ହାବଡ଼ା ଷ୍ଟେସନର ଚାରି ପାଞ୍ଚଟା ଷ୍ଟେସନ ଆଗରୁ ରେଳଲୋଚଳ ବନ୍ଦ ରହିବ । ଉଥାପି ଜିଦ ଥାଏ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମତେ ହାବଡ଼ା ଯିବାକୁ ହେବ, ନ ହେଲେ ସୋମବାର ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଭରାକାଟ ସଂପର୍କୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧାନ ସଂଶୋଧନ ଆଲୋଚନା ବେଳେ ନ ପହଞ୍ଚିଲେ ସମସ୍ତେ କହିବେ ଯେ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାମାନେ ମୋତେ ଅର୍ଥବଳରେ ଖରିଦ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ସତକୁସତ ଦିନ ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ହାବଡ଼ା ଷ୍ଟେସନ ଚାରି ପାଞ୍ଚଟା ଷ୍ଟେସନ ଆଗରୁ ବ୍ରେନ ରହିଗଲା । ରେଳଲାଇନ ଭାଗିଯାଇଥିବାରୁ ରେଳ ଚଳାଚଳ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦ । ମୁଁ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଓଲୁଇଲି ଓ ସେଠାରୁ ବସ, ରିହା ଏହିପରି ବହୁ କଷ୍ଟରେ ପାଣିଭିତରେ ଯାଇ ଦିନ ତିନି ଚାରିଟା ବେଳକୁ ହାବଡ଼ା ଷ୍ଟେସନ ଦେଇ ଉଚ୍ଚଳ ଭବନରେ ପହଞ୍ଚିଲି । କିପରି ଗଲି, ତାହା କେବଳ ଉଗବାନଙ୍କୁ ଗୋଚର ।

ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଚକ୍ରାଳ ସଫଳ

କଲିଜତାର ଦମଦମ ଉଡ଼ାଜାହଜ ପଢ଼ିଆରେ ପାଣିଭରି । ତେଣୁ ଉଡ଼ାଜାହଜ ପଡ଼ିଆ ଅବଳ । ମନଟା ବହୁତ ଅସ୍ତିର, ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲି କଲିଜତାର ରାଜ୍ୟସଭାର କୌଣସି ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ମନର ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନ ସରେ । ତା'ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ସୋମବାରଦିନ ସକାଳୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଦେଲେ, ଉଡ଼ାଜାହଜ ଚଳାଚଳ କଳା, ତେଣୁ ସିଧା ଦିଲୁଁ ଉଡ଼ାଜାହଜ ପଡ଼ିଆରୁ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ହାଉସରେ ସୁଚକେସ ଧରି ପହଞ୍ଚିଲି ।

ରାଜ୍ୟସଭାହଲ ମଧ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଲା କ୍ଷଣି ପ୍ରାୟ ସାବେ ବାରଟା ବେଳକୁ ସମସ୍ତେ ପାଟି କରିଇଠିଲେ ଓ କହିଲେ “ବୀର ଆସିଗଲେ” (Here Comes the Hero) ସେତେବେଳକୁ ସମ୍ବନ୍ଧାନ ବିଲ ଉପରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଆଏ । ନିଶ୍ଚାସ ମାରିଲି ଯେ ଉଗବାନ କୌଣସିମତେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚାଇଲେ । ମୁଁ ଏକ ଆକ୍ରମଣାମ୍ବକ ଭାଷ୍ଟଣ ଦେଇ ସରକାରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଲକୁ ସମର୍ଥନ କଲି । କିନ୍ତୁ ରାଜାମହାରାଜା ମାନେ ଶେଷ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରି ଛାଡ଼ିଦେବା ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲେ । ଶାସକ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଓ ବିରୋଧୀ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଦଳମାନେ ଏକମତ ହୋଇ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲାବେଳେ ବିରୋଧରେ ଥିବା ସୁତନ୍ତ ଦଳ ପ୍ରମନ୍ତ ଏହି ବିଲକୁ ଆଖ୍ୟାଦେଲେ - ଅନେତିକ, ଅସାମିଧାନିକ, ବିଶ୍ଵାସ୍ୟାତକତା ଉତ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ ଦୂରଦୃତୀୟାଂଶ ଭୋଟରେ ଗୃହୀତ ହେବାର କିନ୍ତୁ ଅସୁବିଧା ନ ଥାଏ ।

ଭୋଟ ହେଲା, ଘଣ୍ଟି ବାଜିଲା, କିନ୍ତୁ ସର୍ବ୍ୟ ଲବି ଆବକୁ ଯାଉଥାଆନ୍ତି, ପୂଣି ଗୃହ ଭିତରକୁ ଆସୁଆଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭୋଟରେ ଦେଖାଗଲା ଗୋଟିଏ କମ୍ ଭୋଟରେ ସମ୍ବନ୍ଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଲ ଗୃହୀତ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଯେଉଁକେତେ ସର୍ବ୍ୟ କିଣା ବିକା ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଭୋଟବେଳକୁ ଗୃହରେ ଉପସ୍ଥିତ ନ ଥିଲେ ।

ମୋତେ ଓ ସମଭାବାପନ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଧରା ଲାଗିଲା । ସରକାରୀଦଳକୁ ମଧ୍ୟ କମ ଧରା ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଉହିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ବଡ଼ ପରାଜ୍ୟ । କଂଗ୍ରେସକୁ ବିଭାଜିତ କରି ସେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଧୂକା ଉଦ୍ଭାବଥାଆନ୍ତି । ସେହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଏହି ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପରେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ । ସେ କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଏକ ଚାଲେଖ ହିସାବରେ ନେଇଥାନ୍ତି । ଥରେ ଏକ ବିଲ୍ ବା ପ୍ରଷ୍ଟାବ ନାକଚ ହୋଇଗଲେ ଛ'ମାସ ମଧ୍ୟରେ ତାହାକୁ ଆଉଥରେ ଆଗତ କରିବୁଥିଲାହିଁ । ତେଣୁ ଆଗକୁ କ'ଣ କରାଯିବ କହିଛେ ନ ଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବତନ ରାଜାରାଜୁଡ଼ା ମହଲରେ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ । ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଆଲୋଚନାବେଳେ ରାଜ୍ୟସଭା ଦର୍ଶକ ଗ୍ୟାଲେରୀ ଭରପୁର, କିନ୍ତୁ ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଲୋକସଭାର ସଭ୍ୟଥିବା ରାଜପରିବାର ଓ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହୁଥିବା ପୂର୍ବତନ ରାଜାରାଜୁଡ଼ା ମାନେ ଦର୍ଶକ ଗ୍ୟାଲେରୀରେ ବସି ରାଜ୍ୟସଭାଗୃହରେ ହେଉଥିବା ଅଭିନ୍ୟା ଦେଖୁଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ସବେ । “ଷେଟେସମ୍ପାନ”ର ପଢ଼ିକାର ରାଜ୍ୟସଭା ସାମାଜିକ ତା’ପରଦିନ ଦର୍ଶକ ଗ୍ୟାଲେରୀ ଜଥା ବିଷ୍ଵତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଲେଖିଲେ ଯେ ନାନା ରକମ ବିଦେଶୀ ଅତରର ମହକରେ ରାଜ୍ୟସଭା ଗ୍ୟାଲେରୀ ସୁଗନ୍ଧମ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଉହିରାଗାନ୍ଧୀ ଅପମାନଙ୍କୁ ସହିବା ଲୋକ ନୁହଁଛି । ସେ ମନେମନେ ଘିର କଲେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ (ଲୋକସଭା)କୁ ଭାଙ୍ଗିବେ, ଭରାକାଟ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଗତିଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଙ୍କୁ ନେଇ ଲୋକଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଲୋଡ଼ିବେ । ସେତେବେଳେ ବଜାଳାଦେଶ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ତାଙ୍କପ୍ରତି ଜନସମର୍ଥନ ଓ ଲୋକପ୍ରିୟତା ଚରମ ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ଶାତକାଳୀନ ଅଧିବେଶନ ଡିସେମ୍ବର ଦୃତୀୟ ସପ୍ତାହରେ ସରିଲା ଏହିପରି ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତ ରାଜନୈତିକ ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟରେ ।

ଆମ ପାଟେର ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ବୈଠକ ବସିଲା, ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଧିବେଶନର ଦିନେଦୂରଦିନ ପରେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା ହେବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୁଁ କହିଲି ଖୁବ ଶିଘ୍ର ଲୋକସଭା ଭଙ୍ଗ କରିବାକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବାଧ ହେବେ । ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବରେ କେତେକ ପଚାରିଲେ ଏପରି ଉଚ୍ଚି ପଛରେ କିଛି ସରକାରୀ ଆଭାସ ଅଛିକି ? ମୁଁ ଉଭରଦେଲି ମୋର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ, ମନ ଉଚିତରେ ଏପରି ଏକ ଭାବନା ଉଜି ମାରୁଛି ପରିସିତିକୁ ଚାହିଁ । ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଆମର ପ୍ରିୟ ଯୁବନେତା ନାଥପାଇ କହିଲେ, ଏକଥା ଠିକ୍ ନୁହଁ କାରଣ ସେ ଗତକାଳି ଶ୍ରୀମତୀ ଉହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ବହୁତ ସମୟ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏପରି ଚିତା ସେ କରୁଛନ୍ତି, ତାହାର କୌଣସି ଆଭାସ ପାଇନାଅଛନ୍ତି । ଏହାପରେ କିଏ ବା

କ'ଣ କହିବ । କିନ୍ତୁ ତା'ପରଦିନ ଆମେ ବୈଠକରୁ ବିଦାୟ ନେବାପୂର୍ବରୁ ସମାଦ
ହେଲା ଯେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲୋକସଭାକୁ ଉଜ୍ଜଳକଲେ । ନିର୍ବାଚନ ତାରିଖ ନିର୍ବାଚନ
କମିସନ ସିର କରିବେ ବୋଲି କହିଲେ ।

ଯେଉଁ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଭରା ଉଛୁଦ ପାଇଁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷକାଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଉରର
କାଳରେ ଓ ଭାଷଣରେ ମୁଁ ଉଠାଇଛି ଏବଂ ଶେଷରେ ପୁଷ୍ଟାବ ଆଗତ କରାଇ ସଫଳ
ହେଲି, ତାହାର ପରିଣତି ଯାଇ ଲୋକ ସଭାଉଜାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ନିର୍ବାଚନରେ
ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦଳ ବହୁମତରେ ଆସିଲେ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୟରେ ପୂର୍ବତନ ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କର
ଭରା ଓ ସୃତନ୍ତ ସୁବିଧା ସମ୍ପର୍କୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଲ ଗୃହୀତ ହେଲା । ଏକ
ଲଜ୍ଜାଜନକ ଅଧ୍ୟାୟର ଅନ୍ତରେ ହେଲା । ଏପରି ଏକ ସମସ୍ୟାକୁ ଦେଶ ଆଗରେ ଦକ୍ଷତାର
ସହିତ ଉପସାପିତ କରିପାରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ଗଭୀର ଆୟୁଷତୋଷ ଲାଭ କରିଥିଲି ।

ସମାଦପତ୍ର ସ୍ଵାଧୀନତା ଉପରେ କୁଠାରାଘାତ

ରାଜ୍ୟସଭାରେ ସଭ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ଲାଗିଲାଗି ତିନୋଟି ଘଟଣା ଘଟିଲା,
ସମାଦପତ୍ରର ସ୍ଵାଧୀନତା ଉପରେ କୁଠାରାଘାତ କରି । ସମାଦପତ୍ର ଓ ସାମାଦିକ
ମହଲରେ ଚହଲ ପଡ଼ିଲା ।

ଆନ୍ତରିକପ୍ରଦେଶର ସରକାର “ପ୍ରେସ୍ରୁଷ୍ଟ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ” (ପି.ଟି.ଆଇ.) ଭଲି
ସମାଦ ସରାବରାହ ସଂସାକୁ ବାଧକଲେ, ତାଙ୍କର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାମାଦିକଙ୍କୁ
(ହାଇଦର) ବଦଳି କରିବାକୁ । ତାଙ୍କର ଦୋଷଥିଲା ଯେ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ
ଡେଲେଜାନା ଆଯୋଜନ ଚାଲିଥିଲା ଆନ୍ତରିକ ସରକାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ, ସେ ଆଯୋଜନ
ସମ୍ପର୍କୀୟ ସମାଦ ଯାହା ପ୍ରେରିତ ହେଉଥିଲା, ତାହା ସରକାରଙ୍କୁ ସୁଖକର ହେଉ ନ
ଥିଲା । ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ସରକାରର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ରେଡାଚୀ ।
ଯେଣୁ ପି.ଟି.ଆଇ.ର ସମୟେ ସମୟେ ସେଇଲି ସଂସା ସରକାରୀ ଦମନର ସାମନା
କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଫଳରେ ସରକାରୀ ଚାପରେ ହାଇଦରଙ୍କୁ ବିଷେ ବଦଳି
କରାଗଲା ।

ସେହିପରି ଉରରପ୍ରଦେଶରେ ବିରୋଧୀଦଳର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଚରଣ ସିଂହ
ଥିଲେ ହେଁ ତାଙ୍କ ସରକାର ବିଷୟରେ “ଚାରମସ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ” ରେ ଯେପରି ସମାଦ
ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା, ସେଥିରେ ସେ ଖୁସି ନ ଥିଲେ । ସେହି ପତ୍ରକାଙ୍କୁ ଏକ ଶିକ୍ଷାଦେବୀ
ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନ ସେହି ପତ୍ରକାଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରିଦିଆଗଲା ଜରାଗଲା ।

ଦୃଢ଼ୀୟ ଘଟଣା ହେଲା ଯେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବା “ବ୍ରିବ୍ୟୁନ”
ଏକ ନିରପେକ୍ଷ ବହୁଳ ପ୍ରସାରିତ ଦେନିକ ସମାଦପତ୍ର ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ହରିଆନାର

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବଂଶୀଲାଲଙ୍କ ବିଷଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ପଢ଼ିକାକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ
ଓ ବିଚରଣକୁ ବାଧା ଦେବାପାଇଁ ପୁଲିସ୍ ଓ ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କୁ ନିଯୋଗ କରାଗଲା । ଏପରି
ଜନପ୍ରିୟ ପଢ଼ିକା ବଜାରରେ ସହଜେ ବିକ୍ରି ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଏପରି ତିନୋଟି ଦ୍ୱାଃଶବ୍ଦ ଘଟଣା ଘଟିଲେ ହେଁ ସେମାନେ କେହି ଆଇନଗତ
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଗ୍ରହଣ କଲେନାହିଁ, ଏପରିକି ପ୍ରେସ ସାଧୀନତା ସୁରକ୍ଷାପାଇଁ ଗଠିତ
ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲକୁ ମଧ୍ୟ ନିବେଦନ କଲେ ନାହିଁ । ମୋତେ ବହୁତ ଶରାପ ଲାଗିଲା
ଏବଂ ମୁଁ ନିଜେ ଏହି ତିନୋଟି ସଂସାର ସାଧୀନତା ରକ୍ଷାପାଇଁ ତିନିରାଜ୍ୟର ସରକାରଙ୍କ
ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲରେ ନିବେଦନ କଲି । ଯେଉଁମାନେ ସପୃଷ୍ଟ ଓ ଦମନର
ଶିକ୍ଷାର ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲକୁ ଯିବାକଥା, ଅଥବା ସେମାନେ
ନୀରବ ରହିଲେ ଏବଂ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଆଗଭର
ହେଲେନାହିଁ ।

ଆଶ୍ରମପ୍ରଦେଶ, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ଏବଂ ହରିଆଶା ସରକାରଙ୍କୁ ନୋଟିସ
ଗଲା । କେବଳ ଆଶ୍ରମ ସରକାରଙ୍କ ଓକିଲ ହିସାବରେ ତାଙ୍କର ଆଢ଼ଭୋକେର
କେନେରାଳ ହାଜର ହେଲେ ଏବଂ ମୋର ନିବେଦନର ବିରୋଧକରି କହିଲେ ଯେ
ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷତିଗ୍ରୁପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଉଛି, ସେମାନେ ତ
ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲରେ ଅଭିଯୋଗ କରୁନାହାନ୍ତି, , ତେଣୁ ଶ୍ରୀ ଦାସଙ୍କର
ଆବେଦନକାରୀ ହେବାର ଆଇନଗତ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ ଏହାର
ତିନି ଚାରିବର୍ଷ ଆଗରୁ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ, ତେଣୁ ଜଣେ ହେଲେ ସାଧାରଣ ଲୋକ
ସମାଦପତ୍ର ସାଧୀନତା ଖର୍ବ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇ ନ ଥାଅଛି । ମୋର କେହି
ଓକିଲ ନ ଥାଅଛି, ମୁଁ ନିଜେଥାଏ ଆବେଦନକାରୀ ଓ ଓକିଲ । ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲି ଯେ
ସମାଦପତ୍ରର ସାଧୀନତା ସମାଦପତ୍ର ପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ନ ହୋଇ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ଏହା
ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକପାଇଁ ଲୋଡ଼ା, ସେଇଥିପାଇଁ ହେଁ ପ୍ରେସ ସାଧୀନତା ଦିଆଯାଇଛି ।
ଏହି କଥାଉପରେ ବହୁତ ବିଶ୍ଵେଷଣ କଲାପରେ ମୋର ଯୁଦ୍ଧକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା ।

ପି.ଟି.ଆଇ., ଟାଇମ୍ସ ଅଫ ରଷ୍ଟିଆ ଓ ଟ୍ରିବ୍ୟୁନ ପଢ଼ିକାକୁ ଉତ୍ତର
ଦେବାପାଇଁ ମୋ ପିଟିସନ ପଠାଯାଇଥିଲା । କେବଳ ଟ୍ରିବ୍ୟୁନର ପରିଚାଳନା
ବୋର୍ଡ ମୋର କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ ଓ ସେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ନିବେଦନ କଲେ ।
ଶେଷରେ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠତି ଦେଲେ ଓ ତିନୋଟିଯାକ ଘଟଣାରେ
ତିନୋଟି ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିଯାକଲେ । ଫଳରେ ପି.ଟି.ଆଇ.ର କର୍ମଚାରୀ
ହାଇଦର ପୁନର୍ଦ୍ଵାରା ହାଇଦରାବାଦ ଅଫୀସକୁ ଫେରିଆସିଲେ । ନିଷ୍ଠତିର ଅବ୍ୟବହିତ
ପୂର୍ବରୁ ଟାଇମ୍ସ ଅଫ ରଷ୍ଟିଆକୁ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ସରକାର ବିଷ୍ଣୁପଦ ଦେବା ପୂର୍ବପରି

ଆରମ୍ଭ କଲେ । ହରିଆଶା ସରକାର ମଧ୍ୟ ବ୍ରିହ୍ୟନ୍ ପତ୍ରିକାର ପ୍ରକାଶନ ଓ ବିଭିନ୍ନଙ୍କରେ ଆଉ ବାଧା ସୁଷ୍ଠି କଲେନାହିଁ ।

ଏହି ଘଟଣାରେ ସଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ଯେ ସରକାରୀ ଦଳହେଉ ବା ବିରୋଧୀଦଳ ହୁଅଛୁ, ପ୍ରେସ ସ୍ବାଧୀନତା ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମରିକତା କେତେ ? ବିରୋଧୀଦଳରେ ଥିଲାବେଳେ ଯାହା କୁହାଯାଏ, ତାହା ଶାସନକୁ ଗଲେ କେତେକ ଭୂଲିଯାଆନ୍ତି । ସମାଲୋଚନାକୁ ସ୍ବାଗତ କରିବା ଗୁଣ ବା ସହିବାଗୁଣ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ଦଳର ଘୋଷଣା ଉପରେ ନୁହେଁ । ବିରୋଧୀଦଳରେ ରହିଥିବାବେଳେ ସଂବାଦପତ୍ର ସ୍ବାଧୀନତା କଥା କହିବା ସହଜ କଥା, ପରୀକ୍ଷାଟା ହୁଏ ଶାସନର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ । ତା'ପରେ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁମର ପ୍ରମାଣ ଭାଗତ ରାଜନୀତିରେ କମ୍ ଦେଖାଯାଇନାହିଁ ।

ମାନହାନୀ ଆଇନକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ କେତେଥର କଂଗ୍ରେସ ଅମଲରେ ଉଦ୍‌ୟମ ବ୍ୟଥି ହୋଇଛି । ଏବେ ଦେବଗୌଡ଼ାଙ୍କ ନେତୃଦ୍ୱାରେ ଚାଲିଥିବା ମିଳିତ ସରକାର ଆରମ୍ଭରେ ଦୁଇଜଣ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ (୧୯୯୭ ସାଲ ଜୁଲାଇ ମାସରେ) ସମାଦପତ୍ରର ସମାଲୋଚନାରେ କ୍ଷୁଦ୍ରହୋଇ ମାନହାନୀ ସମର୍ଜ୍ୟ ଆଇନର ସଂଶୋଧନ କଥା କହିଯାଇଲେଣି । ଜାଗ୍ରତ ଜନମତର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଯୋଗୁଁ ସରକାର ବାଧ ହୋଇ ଏପରି ସଂଶୋଧନ କରିବାର ପ୍ରସାବ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେଣି । ଅବଶ୍ୟ ସମାଦପତ୍ରମାନେ ସବୁବେଳେ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ନିଜକୁ ପରିଚାଳିତ କରିପାରୁନାହାନ୍ତି । ନାନା ସ୍ଵାର୍ଥ ସେମାନଙ୍କୁ ଓ ସାମ୍ଯଦିକମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ କରୁଛି । ସମାଦ ପତ୍ରର ସ୍ବାଧୀନତା ଆଳରେ ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ମିଥ୍ୟା ସମାଦ ପ୍ରକାଶ ଅନୁଚ୍ଛିତ । ରାଜନୀତି ଓ ଶାସନକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି କଲୁଷତା ଭର୍ତ୍ତା ହେଉଛି, ସେଥରୁ ସମାଦ ପତ୍ର ଓ ସାମ୍ଯଦିକମାନେ ମୁକ୍ତ ନୁହେଁଛି । ସେଥିପାଇଁ ସମାଦପତ୍ରର ପରିଚାଳକ ଓ ସାମ୍ଯଦିକମାନେ ନିଜର ଅନୁଷ୍ଠାନମାନକର ମିଳିତ ଉଦ୍‌ୟମରେ ନିଜପାଇଁ ଆଚରଣ ବିଧିପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦରକାର । ନହେଲେ ଅବସ୍ଥାର ହୃଦୟ ଅଧୋଗତି ଯେପରି ଚାଲିଛି, ସେଥର ସୁବିଧା ନେଇ ସରକାର ମାନେ ପ୍ରେସ ସ୍ବାଧୀନତାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ ।

ଓଡ଼ିଶା ପଞ୍ଚରେ ପଢ଼ିବ କାହିଁକି ?

ସମାଦପତ୍ର ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ମହିଳାରୁ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଏବଂ ସାମ୍ଯଦିକତାର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅବକ୍ଷୟ-ଉଭୟ କଥାରେ ମୁଁ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼େ । ସେଇଥିପାଇଁ ୧୯୯୯ ସାଲରେ ସମାଦପତ୍ର ଓ ରେଡ଼ିଓକୁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ବିବରଣୀ ସଠିକ୍ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଫୌଜଦାରୀ ଓ ଦେଉଁନା ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଦର୍ଶରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ

ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଏକ ଆଇନ ଆଗତ କରିଥିଲି । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ନାନା ସମସ୍ୟାରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଥିଲେ ହେଁ ଶେଷରେ ପୂର୍ବଲିଖିତ ତିନୋଟି ଘଟଣାରେ ପ୍ରେସ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଦ୍ୱାରା ଛୁଟାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏରଥରେ ସମସ୍ୟାର ସୁଧାର ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଭାରତରେ ଏହି ପ୍ରେସ ଆନ୍ତରିମ ବୃଦ୍ଧିପାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲା ।

୧୯୭୦ ମସିହାରେ ତରକାଳୀନ “ଜନକଂଗ୍ରେସ-ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସରକାର” ପ୍ରକାତନ୍ତ୍ର ଦୈନିକ ପତ୍ରିକାର ସମାଲୋଚନାରେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ସମ୍ବନ୍ଧମାନେ ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନ ଉପରେ ପୁରାମାତ୍ରାରେ ନିର୍ଣ୍ଣରଣୀଙ୍କ ଥିଲେ । ବେସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନ ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ର ବହୁତ ସୀମିତ ଥିଲା ।

ହରେକୁଷ ମହତାବ କେବଳ “ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର” ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ନ ଥିଲେ, ତାହାର ଦୈନିନ୍ଦନ ପରିଚାଳନା ମଧ୍ୟ ସେ ଦେଖୁଥିଲେ । ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନ ବନ୍ଦ ହେବାରେ ସେ ବିଚିତ୍ର ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ମୁଁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟଥିଲି । ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଆସିଆଏ ଏବଂ କଟକରେ କାଜିବଜାରରେ ରହୁଥାଏ । ହୀନେ ଦିନେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ “ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର” ଅଫିସ ଯିବା ବାଟରେ ମହତାବ ବାବୁ ମୋ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ସାଥରେ ପ୍ରଜାତନ୍ର ଅଫିସ ନେଇ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ କହିଲେ ଯେ, ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ କାଗଜ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ, ଯଦି ମୁଁ କଥାଟା ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍କୁ ନେଇ ନଯାଏ । ମୁଁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲି କାରଣ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର-ଜନକଂଗ୍ରେସ ମିଲିତ ସରକାରର ସେ ଜଣେ ସ୍ଵର୍ଗା ଓ ଜନକଂଗ୍ରେସର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା । ସେତେବେଳକୁ ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିଆଏ ଓ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର କାଗଜରେ ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମ୍ବନ୍ଧବୁ ବାହାରୁଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ତରକାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ (ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ) କର ରାଗ ବଢ଼ିଆଏ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାପନ ବନ୍ଦକରି କାଗଜର ତଣ୍ଡି ଚିପିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଆଏ ।

ଶ୍ଵିର ହେଲା ଯେ ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ରେ ଆପରି କରିବ ଓ ମୁଁ ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ ତରଫରୁ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ରେ ଜବାବସୂଆଲ କରିବି । ଏହି କେଶରେ ଶେଷରେ ଆମେ ଜିତିଲୁ ଓ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରକୁ ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନ ମିଲିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ମାମଳା ପାଇଁ ମତେ ବହୁପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କେବଳ ସରକାରୀ ଓକିଲ ଯାଇ ଲାଭାର କଲେ ନାହିଁ, ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ କାଗଜରେ ଯେତେ ବିରୋଧୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ଛପାଯାଇଥିଲା, ସବୁର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ କରି ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା କିପରି ତାହାରୁ ଅସତ୍ୟ ଓ ଅତିରକ୍ଷିତ । ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ ସାମାଜିକତାର

ସକଳପ୍ରକାର ଦାୟିତ୍ବବୋଧ, ନୈତିକତା ଓ ଅଜୀକାରବନ୍ଦତା କିପରି ଲୟାନ କରିଛି, ତାହା ସେମାନେ ସଫଳତାର ସହିତ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସମାଦପ୍ତ ପକ୍ଷରେ ଏହାଗୁରୁତର ଗହିତ କାର୍ଯ୍ୟ । ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ର ସଭାପତି ସର୍ବଦା ଜଣେ ସୂପ୍ରିମକୋର୍ଟର ଅବସରପ୍ରାୟ ବିଚାରପତି ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ସେଠି ଖାଲି ସଂବାଦପତ୍ରରେ ଆକ୍ରମଣ କଥା କହି ଖୟାତ ହେବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଯଦି “ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର” ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଜ ଆତ୍ମ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍କୁ ଯାଇଥାଆନ୍ତେ ତେବେ ଓଳଚା ପରିସିଦ୍ଧି ହୋଇଥାଆନ୍ତା ।

ପୁନର୍ବାର ସେହିପରି ଅବସ୍ଥା ଆସିଲା ୧୯୮୮ ଅସାଲ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବେଳେ । ‘ସମାଜ’ ପତ୍ରିକା ସରକାରଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁଦୁଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଲା । କଟକ ରେଲ ଷ୍ଟେସନକୁ ‘ସମାଜ’ ପତ୍ରିକା ନେଇ ଯେଉଁ ଗାଡ଼ି ଯାଉଥିଲା, ତାହା ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ହେଲା ଓ ଗାଡ଼ିରେ ଥିବା ସବୁ କାଗଜକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଆଗଲା । ଆଠଗଢ଼ରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ସମାଦଦାତାଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ହେଲା । ପୁଲିସ୍ରେ ଏତିଲା ଦେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେନା କାହିଁକି “‘ସମାଜ’” ଏବିଷ୍ୟରେ ନାରବ ରହିଲା । ଏଥରେ ବ୍ୟଥତ ହୋଇ ମୁଁ ସମାଦପ୍ତ ସ୍ଵାଧୀନତା ଉପରେ ଆକ୍ରମଣର ପ୍ରମାଣଦେଇ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ରେ ଆବେଦନ କଲି । ସମାଜର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଲି ନାହିଁ, କାହିଁକି ନା ମୋର ମନେ ହୋଇଥିଲା ସେମାନେ ଭୟରୀତି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ ତରଫୁ ନୋଟିସ ହେଲା ଓ ‘ସମାଜ’ଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଘରଣା ଜଣାଇବାକୁ ମୋର ପିତିଷ୍ଠାନ ଗଲା । ତା’ପରେ ‘ସମାଜ’ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଜାଣିଲେ ଓ ମୋ ସହିତ ସହଯୋଗ କଲେ । ବିଚାର ପରେ ସର୍ବଶେଷ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ର ବୈଠକ କଲିକତାରେ ବସିଲା । ଏଥରେ ମୋତେ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ‘ସମାଜ’ର ଦୁଇଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯାଇଥିଲେ ।

ଶେଷରେ ମୋର ଆବେଦନ ସଫଳ ହେଲା, ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରେସକାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଉତ୍ସନ୍ନ କଲେ ଓ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ଉବିଷ୍ୟତରେ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ।

ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ ସାମାଦିକ ମୋ ସହିତ ସୂପ୍ରିମକ୍ ରଖନ୍ତି ଓ ମୋ ଠାରୁ ବିପଦ ଆପଦରେ ପରାମର୍ଶ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋତେ ବନ୍ଧୁବୋଲି ବିଚାରି ଆସିଛନ୍ତି ଓ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବାହୁ ବିଚାର ନ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁତ୍ବ ଦେଇଥାସିଛି । ୧୯୪୭ ବ୍ୟାଲରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟଥିଲାବେଳୁ ସେମାନଙ୍କ ବିପଦରେ ସାଥୀ ହୋଇଥାସିଛି । ଏନ୍.ଆର.ସ୍ବାମୀ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ

ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟାତ ସଂବାଦିକ । ଦ୍ଵିତୀୟତ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ସାମାଦିକତାର ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରି ପି.ଟି.ଆର.ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲେ ଓ “ଷେଚସମ୍ୟାନ” ଏବଂ ‘ହିନ୍ଦୁ’ର ସାମାନ୍ୟକ ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ସହୃଦୟତା ୧୯୪୭ ସାଲ ଅଗଣ୍ୟ ଆହୋଳନ ବେଳୁ ଆରମ୍ଭ । ସେହିପରି କୃଷ୍ଣ ସ୍ବାମୀ ମୋର କଲେଜ ପାଠସାଥୀ । ସେ ସ୍କୁ.ଏନ.ଆର.ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲେ ଓ ପରେ ଟାଇମସ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ପ୍ରତିନିଧି ହେଲେ । ଏ ଦୁଇଜଣ ଓଡ଼ିଶାର ପୂରୁଷୀ ସଂବାଦିକ ଥିଲେ ଏବଂ ସାମାଦିକତାରେ ସୁଦର୍ଶନ ।

୧୯୪୭ ବେଳେ କଂଗ୍ରେସର ସଂଖ୍ୟାଲୟ ସରକାର ବିରୋଧୀଦଳର ଉତ୍ସମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଚାଲିଆଏ ବୋଲି ଆଗରୁ କହିଛି । ରାଜନୈତିକ ଘୋଡ଼ା ବେପାରର ଅଭିଯୋଗ ବରାବର ହେଉଥାଏ । ସାମାଦିକମାନଙ୍କୁ ହୃଦୟିଆରହୋଇ ସଂବାଦ ପରିବେଶଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନେ ଓଡ଼ିଶା ବାହାର କାଗଜରେ ବିରୋଧ ସମାଦ ବାହାରିଲେ ସମ୍ବାନରେ ଆଶ ଆସିବ ବୋଲି ବିଚଳିତ ହେଉଥାଆନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ରାଜନୈତିକ ଲୋକେ ଦୁର୍ନାମକୁ ଦ୍ରବୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ବାହାର କାଗଜରେ କଣ ବାହାରୁଛି କିଏ ଜାଣୁଛି ? କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳ ଅବସ୍ଥା ଉଠିଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ବିଷଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହି ଦୁଇ ସାମାଦିକ ପଡ଼ିଲେ । ଏନ.ଆର. ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ସରକାରୀ କ୍ଷାତର ଛାଡ଼ିବା ପରିଅନ୍ତା ଗଲା । ପି.ଟି.ଆର.ଓ ଷେଚସମ୍ୟାନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଏନ.ଆର. ସ୍ବାମୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କର୍ତ୍ତୃପତ୍ର ଗଲା । ପି.ଟି.ଆରର ବିଷେଚ୍ଛା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଭୟଭାବୀତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାବାହାରକୁ ବଦଳି କଲେ । ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ମୁଁ ଜଡ଼ାଭାବରେ ବିଧାନସଭାରେ ଉଦ୍‌ଧାରନ କଲି । ସମାଦ ମିଳିଲା କେତେକ ବନ୍ଦୁ କଂଗ୍ରେସର ଉଚ୍ଚକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ତଥା ପଣ୍ଡିତ ଜବାହର ଲାଲ ନେହୁରୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲେ । ଏ ସବୁର ପ୍ରଭାବରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ତାଙ୍କର ପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲେ ବୋଲି ମୋତେ ବିଧାନସଭା ଗୃହରେ ଜଣାଇଲେ । ସେହିପରି ଏନ.କେ.ସ୍ବାମୀଙ୍କ କଥା ଆଉ ଆଗେଇଲା ନାହିଁ ।

ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ପ୍ରେସ୍‌ସଙ୍ଗରେ ମୋର ସୁସମ୍ପର୍କ ରହିଆସିଛି । ଏପରିକି ବିଶିଷ୍ଟ ସାମାଦିକମାନେ ବରବର ମୋର ପରାମର୍ଶ ନେଇଥିଲେ, ତାଙ୍କର ସମାଦ ସରବରାହ କାର୍ଯ୍ୟରେ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୋର ରାଜ୍ୟସଭା ସଭ୍ୟ କାଳରେ ବନ୍ଦୁ ସାମାଦିକ ମୋର ନିକଟର ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପଢ଼ିକାରେ ସମାଦପତ୍ରର ସ୍ବାଧୀନତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲେଖିବାକୁ ଓ ସମ୍ବିଳନୀରେ ବନ୍ଦୁତା ଦେବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲେ ।

ମୋର ସାମ୍ଯାଦିକତା ଜୀବନ

ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ସାମ୍ଯାଦିକତା ପ୍ରତି ମୋର ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ଅଗନ୍ଧବିପୁଲ ବେଳେ ଜେଲରେ ଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଭାବିଲି ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେଲେ ସାମ୍ଯାଦିକ ହେବି । ସେତେବେଳେ ଅବିଭକ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ପଞ୍ଚାବ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କେବଳ ‘ସାମ୍ଯାଦିକତା’ ବିଷୟରେ ପଡ଼ାଯାଉଥାଏ । ଜେଲରେ ରହି ପଡ଼ିବାପାଇଁ ପଞ୍ଚାବ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସହିତ ପତ୍ରାଳୟ କରିଥିଲି । ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସହସମାଦକ ଥିଲା ବେଳେ ‘ନ୍ୟୁ ଓଡ଼ିଶା’ ର ତତ୍କାଳୀନ ସମାଦକ ଶ୍ରୀ ବିନ୍ଦୁ ରାୟ ଯେ କି ବିହାରର ପ୍ରକଣ୍ୟାତ ସମାଦପତ୍ର ସଂପାଦକ ଥିଲେ ଓ ତାକୁ ଉପସା ଦିଆଇ “ନ୍ୟୁ ଓଡ଼ିଶା” ର ସମାଦକ କଲେ, ମୋତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ ମଣିରେ ମଣିରେ ତାଙ୍କ କାଗଜପାଇଁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଥିବା ସମାଦ ପଠାଇବା ପାଇଁ । ୧୯୪୭ ସାଲ କଥା । ମୁଁ ଖାଦ୍ୟ ସଙ୍କଟ ସମର୍କରେ ଏକ ଖୁବ୍ ଗୁରୁତ୍ୱଗୁର୍ବ୍ସ ସମାଦ ଦେଉଥିଲି, ଯାହା ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ବାହାରିଥିଲା । ଦୈନିକ ‘ଆଶା’ ଓ ‘ନ୍ୟୁ ଓଡ଼ିଶା’ ସହଯୋଗୀ ଦୈନିକ ସଂବାଦପତ୍ର ଥିଲେ ‘ନ୍ୟୁ ଓଡ଼ିଶା’ ଏକମାତ୍ର ରାଜୀ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକା ହୋଇଥିବାରୁ ସବୁ ଗୋରା ଅଫିସର ସମେତ ଅନ୍ୟମାନେ ସେତେବେଳେ ଏ ପତ୍ରିକା ପଢ଼ୁଥିଲେ । ତା’ପର ଦିନ ହଠାତ୍ ପତ୍ରିକାର ସମାଦକ ଏକ ପଚାଶଟଙ୍କାର ଚେକ ପଠାଇଲେ ଓ ଏପରି ସଂବାଦପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ । ସେତେବେଳେ ପଚାଶ ଟଙ୍କା କହିଲେ କେତେ’ନା କ’ଣ । କଲେକ୍ଟର ଅଫିସ କିରାଣୀର ଆରମ୍ଭ ଦରମା ଥିଲା ମାସିକ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା । ଏହା ମୋର ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ରୋକଗାର, କଣେ ମୁକ୍ତ ସ୍ଵାଧୀନ ସାମ୍ଯାଦିକ ହିସାବରେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୪୧ ନିର୍ବାଚନପରେ ମୋତେ କିଛି ସମୟ ରାଜନୀତି ସହିତ ସଂବାଦିକତା ପାଇଁ ସମୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋ ସ୍ବୀ ଘର ସମାଲୁ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ପାଇଁ ମୋର କିଛି ଅର୍ଥର ପ୍ରୟୋଜନ ହେଉଥିଲା । ସାମ୍ଯାଦିକତାରୁ ଏହା ଅର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି ।

ଥରେ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ହରେକୁ ମହତାବ ମୋତେ କହିଲେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରପାଇଁ ମାସରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ବିଧାନସଭାରେ ହାରିଯାଉଥାଏ, ସେଥିପାଇଁ ସମୟଦେଇ ପାରିବି ବୋଲି ରାହିଛେଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିନଥିଲି ଯେ ପ୍ରତିମାସରେ ସେ ଏକ ବନ୍ଦ ଲପାପାରେ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ଲେଖା ପଠାଇବେ । କିଛି ବର୍ଷ ତାହା ଚାଲିଥିଲା । ସେହିବର୍ଷ “ରକୋନମିକ ଟାଇମସ୍” ପତ୍ରିକା ଚାହେଲା ମୁଁ ତାଙ୍କର “କଣେ ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି” ହିସାବରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତି ସଂବନ୍ଧୀୟ ଲେଖା ଓ ସଂବାଦ ଦେବାପାଇଁ । ତା’ହତୀ ଦୁଇଟି “ଓଡ଼ିଶା ଚିଠି” ନାମରେ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ଲେଖାଦିଏ । କଲମ ହାରରେ ପ୍ରାୟ ମାସିକ

ପାଞ୍ଚଶହ ଛଥଶହ ଟଙ୍କା ମିଳୁଥିଲା । ରାଜ୍ୟସରାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୭୭ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲୁ ରହିଥିଲା । ତା'ପରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ନାମରେ ଲେଖା ବାହରୁଥିଲା ଓ ଅର୍ଥ ରୋଜଗାର ହେଉଥିଲା । ସେତିକିବେଳେ କଲିକତାରୁ ବାହାରୁଥିବା “ହିନ୍ଦୁଶାନ ଷାଣ୍ଡାର୍ଡ”ରେ (ଆନନ୍ଦ ବଜାର ପତ୍ରିକାର ସହଯୋଗୀ ରାଜାଙ୍କ ପତ୍ରିକା) ସଂପାଦକୀୟ ପୁସ୍ତାର ଶେଷ ଦୁଇକଳମର ପ୍ରବନ୍ଧ ମୋ ନାମରେ ମାସରେ ଦୁଇଥର ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା । ସେଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଲେଖା ବାହାରୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ପ୍ରତି ଲେଖାପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଶହ ପଚାଶ ଟଙ୍କା ଦେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ଷ୍ଣ୍ଵଦଶକରେ ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମୋର ରାଜନୀତିକ ଜୀବନର ଖର୍ଚ୍ଚପାଇଁ ସାମ୍ଯାଦିକତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଜେଲରେ ଥିଲାବେଳଠୁଁ ସାମ୍ଯାଦିକତା ପ୍ରତି ମୋର ଆକର୍ଷଣ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ସ୍ବାଧୀନ ସାମ୍ଯାଦିକ ହିସାବରେ ଲେଖାଲେଖୁ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ । ସମୟେ ସମୟେ ସେଥିରୁ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ମିଳିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧି ଧରି ସମାଜବାଦୀ ଆଦୋଳନର ମୁଖ୍ୟ ପତ୍ର ‘କୃଷ୍ଣକ’ର ସଂପାଦନାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ଓ କେତେ ବର୍ଷଧରି ସଂପାଦକର ସବୁକାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସିଛି । ପୁଣି ୧୯୫୪ ସାଲ ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ବାଧୀନ କୃଷ୍ଣକ ଆଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲାପରେ ଏକ ପତ୍ରିକାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କଲି । ସେଥିଯୋଗୁଁ ୧୯୫୪ ସାଲରୁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ “କୃଷ୍ଣକର ଆହ୍ଵାନ” ପତ୍ରିକା ନିୟମିତଭାବରେ ବାହାରୁଛି । ତଦ୍ବିପରେ କୃଷ୍ଣକ ଆଦୋଳନ ସହିତ ୧୯୯୦ ସାଲରୁ ପରିବେଶ ଆଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେବାରୁ ଏହି ପତ୍ରିକା ଉତ୍ସମ୍ଭବ ବାହକ ହୋଇ ଆସିଛି । ପ୍ରାୟ ଏହି ମାସିକ ପତ୍ରିକାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ମୋତେ ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ ନାନା କାମ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପତ୍ରିକାକୁ ଏକ ଉତ୍ସମୂଳକ ଉତ୍ସମାନର ପତ୍ରିକା କରିବା କଥା, କିନ୍ତୁ ତାହା କରିପାରିନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ମୋର ଦୁଃଖ ରହିଯାଉଛି । ସମୟେ ସମୟେ ଜାହୁଛି ଯେ ମୁଁ ଏଥିପ୍ରତି ଘୋର ଅନ୍ୟାଯ କରୁଛି । ଏହି ପତ୍ରିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଚରିତାର୍ଥ ହେଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ଯାଦିକତା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଓ ସାମ୍ଯାଦିକ ମାନଙ୍କପ୍ରତି ମମତା ଅତୁଚ ରହିଛି ।

ବନ୍ୟାସଙ୍କଟ ସମୟରେ ଅନୁଭୂତି

୧୯୫୫ ସାଲରେ କାଠମନ୍ଦୁରେ ବାମପାଶ ବନ୍ଦରେ ଦିଲେଇଯାଇ ଭାଙ୍ଗି ଜଗତସିଂହପୂର ସରଦିଭିଜନର (ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଜିଲ୍ଲା) ବିରାଟ ଅଂଶ ଧଂସ ହୋଇଗଲା । ଖବର ପାଇଁ ସେଠାକୁ ସକାଳେ ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ ଯାଇ ଦେଇ ସ୍ନେହ ଏତେ ଜୋରରେ ଚାଲିଥାଏ ଯେ କହନପୂର ଦେଉ ରମ୍ଭନଥପୂର ଆଡ଼େ ବା ବରଢା

ଦେଇ ଜଗତସିଂହପୁର ଆଡ଼େ ଯିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା । ସେଠାରୁ ଫେରି ଖବର ମିଳିଲା ଯେ ଶରସ୍ତ୍ରୋତା ନଦୀର ବାମକଣ୍ଠ ସୁଆରଠାରେ ଭାଙ୍ଗିଛି ଓ ବିଂଖାରପୁର ଆନାର ପୁରା ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ଧୃଷ୍ଟବିଧୃଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଆମଗ୍ରାମ କଲ୍ୟାଣପୁର ଅବସ୍ଥା ସେଇଥା ହୋଇଥିବ ବୋଲି ଧରିନେଇ ଗାଁକୁ ଯାଇ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଅବସ୍ଥା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ଯିଇ କଲି । ସେତେବେଳେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାମାନେ ସୁଦୂର ବଲାଙ୍ଗୀରରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେଠି ବଲାଙ୍ଗୀର ବାଳିକା ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରାୟ ଦେକ୍ଖ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମକରି ସରକାରୀ ଚାକିରୀରେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ମା, ଭାଇ, ଭଉଣୀମାନେ ଗ୍ରାମରେ ରହୁଥାନ୍ତି ।

ପିଲାଦିନ୍ତୁ ବନ୍ୟା ଓ ନଈ ସଙ୍ଗେ ଅଭ୍ୟେଷ । ଆମ ଗାଁଟା ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଆମ ଘର ଶରସ୍ତ୍ରୋତାନଦୀ ଓ ଶରସ୍ତ୍ରୋତା ବନ୍ଦ ମଞ୍ଚରେ ଥିଲା । ତେଣୁ ପିଲାଦିନ୍ତୁ କଦଳୀଭେଳାରେ ବନ୍ଦକୁ ଆସି ସ୍କୁଲକୁ ବା ବାହାରକୁ ଯାଉ । ବର୍ଷାଦିନେ ମଧ୍ୟ ନଦୀର ସେହି ଗୋଲିଆପାଣିରେ ଗାଧୋଉ ଓ ପିଇ । ତା'ଛଦା ନଦୀରେ ଡଙ୍ଗାରେ ଯିବା, ଆସିବା, ଡଙ୍ଗା ବୋହିବା ଓ ପହଞ୍ଚିବା ଆମପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସାଧାରଣ କଥା । ସେ ଅଂଚଳ ବନ୍ୟାଯୋଗୁଁ ଯାଜପୁର ସହରଠାରୁ ମାସେ କାଳ ବିଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମରୁ ଆଉଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଡଙ୍ଗାରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ମୁଁ ସାହସ କରି ଯାଜପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲି ଓ ଭାବିଲି ଯେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ରିଲିଫ ସାମଗ୍ରୀ ନେଇ ଡଙ୍ଗା ଯାଉଥିବ, ସେଥିରେ କୌଣସି ମତେ ଚାଲିଯିବି । ଯାଇ ଯାଜପୁର ଢାକବଜାଳାରେ ଦେଖେ ଯେ କଂଗ୍ରେସର ଛୋଟିଆ ମନ୍ତ୍ରୀ, କର୍ମୀ ଓ ଅଫିସରଙ୍କ ଭିଡ଼ ଓ ରିଲିଫ ପଠାଇବାପାଇଁ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋର ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତିଟାକୁ ପସଦ କଲେନାହିଁ, କି ରିଲିଫ ଡଙ୍ଗାରେ ନେବାକୁ ଭରସା ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦେଖୁଳି ରିଲିଫ କାମଚାକୁ ଢଳୀୟକାମ ସହିତ ସମାନ କରିଥାଆନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ଓ ସରକାର ଯେପରି ଗୋଟିଏ । ଲୋକଙ୍କ ଦୁଃଖବେଳେ ଏପରି ଛୋଟଲୋକି ପଣିଆ ଓ ହୀନପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ବରଦାସ୍ତ କରିଛେ ନ ଥାଏ । ସେଇଠି ଛିରକି ଯେ ବନ୍ୟାସମୟର ସାହାଯ୍ୟ କାମ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟବିନା କରିବି । କିନ୍ତୁ ବିଂଖାରପୁରରେ କିପରି ହପଞ୍ଚିବି ?

ଖବର ପାଇଲି ଯେ ଯାଜପୁରରୁ ବିଂଖାରପୁର ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ମାରଳ ଗଲେ ସମୟେ ସମୟେ ପଚେଇ (ଦ୍ଵା ଡଙ୍ଗା) ମିଳିବ । ସେଠାରୁ ସାତ ଆୟକି.ମି. ଡଙ୍ଗାରେ ଯାଇ ସୁଆରଘାଇ ଭାଙ୍ଗିଥିବା ପ୍ଲାନରୁ ଦୁଇକିଲୋମିଟର ତଳକୁ ଶରସ୍ତ୍ରୋତା ନଦୀର ବାମପାଶ ବନ୍ଦରେ ଗୁହାଳୀ ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଛେବ । ସେଠାରୁ ଆମଗ୍ରାମକୁ ବନ୍ଦରେ ସାତ ଆୟକି.ମି.ଲୋମିଟର ବାଟ ।

ସାହାସକରି ଡଙ୍ଗାଖଣେ ଧରି ବାହାରିଲି । ପହଞ୍ଚିବା ଜାଣିଥିବାରୁ ଭୟ ନ ଥିଲା । ଗଁରେ ପହଞ୍ଚି ଯିର କଳି ଖଣ୍ଡେ ହୁଲିଦୁଙ୍ଗା ଧରି ସବୁ ଗ୍ରାମରେ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବି । କଟକ ଖବର ଦେଇ ବେସରକାରୀ ରିଲିଫ ପାଠେଜରିଆରେ ରିଲିଫଜିନିଷ ମରାଇ ଯେତିକି ପାରିବି ସାହାଯ୍ୟ କରିବି ।

ଜୀବନର ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତା କମ ଆନନ୍ଦ ଦାୟକ ନଥିଲା । ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦରଦିନ ପାଇଁ ଏକ ଛୋଟଦୁଙ୍ଗା ଭଡ଼ାକରି ବନ୍ୟାଷ୍ଟଳରେ ସବୁ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇଛି । ସଂଗରେ ଆମ ଗ୍ରାମର ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ନିସ୍ବାର୍ଥପର କର୍ମୀ ନହିଁ କିଶୋର ଦାସ ଥାଆଏ । ସେଇ ଡଙ୍ଗାରେ ରୋଷେଇ କରି ଦିନଦିନ ଧରି ଭାତ, ଆକୁଚଣୀ ଖାଇ ବିତାଇଛୁ । ସମୟେ ସମୟେ ପୋଖରୀରେ ଭାସୁଥିବା କଳମଳଟା ସାଗ ତୋଳି ଖାଉ । କିନ୍ତି ଦିନପରେ କଟକରୁ ବେସରକାରୀ ରିଲିଫ ଆସିଲା । ତାହା ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମର ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଣୁ । ସାହାଯ୍ୟ ଯେତେ ବଡ଼ ନଥିଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁକୁ ଯାଇ ଗାଁ ଉଠିରେ ଗଳିକରି ବୁଲି ଲୋକଙ୍କୁ ସଂଖାଳିବା ବଡ଼ କାମଥିଲା । ଲୋକଙ୍କ ମନବଳ ବହୁତ ବୃଦ୍ଧିପାଇଲା, କାରଣ ସେମାନେ ନିଜେ ବନ୍ୟାଭୋଗି ନ ଥିଲେ ।

ସେହିପରି ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ତା'ଠାରୁ ଏକ ବଡ଼ବନ୍ୟା ହେଲା । ମୁଁ ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟଥାଏ । ଏଥର ସଂରକ୍ଷିତ ବିଂଖାରପୂର ଅଞ୍ଚଳ (ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଂଖାରପୂର କୁକ) ରେ ବନ୍ୟା ସେପରି ନଥିଲା କାହିଁକିନା ବଢ଼୍ଯାର ଭାଙ୍ଗି ନ ଥିଲା । ସାରା ବରୀଅଂଚଳ (ବର୍ତ୍ତମାନ ବରୀକୁକ) ଧ୍ୟାବ ବିଧ୍ୟା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଘର ନିରାପଦ ନ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମର ହରିଜନସାହି ନଥିଲା କହିଲେ ଚଳେ, କାରଣ ସେମାନେ ଗାଁର ଗୋଟିଏ କଢ଼ିରେ ରହନ୍ତି ଓ ତାହାମଧ୍ୟ ଗ୍ରାମର ନିମ୍ନଭାଗରେ । ଏପରି କି ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଖବର ମଧ୍ୟ ମିଳୁନଥାଏ । କେନ୍ଦ୍ରପଢ଼ା ଅଞ୍ଚଳରୁ ବିରୂପାନଦୀ ଦେଇ ଏକ ଡଙ୍ଗାନେଇ ବରୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ପହଞ୍ଚିବି । ସବୁ ଜଳମର୍ଗ, ଗାଁର ଅବିଷ୍ଟ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଟାପୁଭଳିଥାଏ । ଲୋକଙ୍କ କଷ୍ଟ ନ କହିଲେ ଚଳେ, ବର୍ଣ୍ଣନତାତ । ପାଣି କାହୁଥରେ କୁରତାରୁ ଆରମ୍ଭକରି, ଖାଡ଼ାରୋଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିଗଲା । ମୁଁ ତ ପ୍ରଥମେ ସୋରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ ସରକାରୀ ରିଲିଫ ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚି ନଥିଲା । ଟିକିଏ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରୁ ପାଣି ଛାଡ଼ିଗଲାପରେ ଠେଙ୍ଗା ଖଣ୍ଡେ ଧରି ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡେ ବାନ୍ଧି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଏ ଓ ଗାଁର ପ୍ରତିସାହି ବୁଲେ । ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମାସ ବନ୍ୟାଷ୍ଟଳ ମଧ୍ୟର ରହିଗଲି । ବ୍ରତ କରିଥାଏ ସକାଳୁ ସାମାନ୍ୟ ତୁଡ଼ା ଖାଇଦେଇ ଗାଁ ଗାଁ ଓ ଘର ବୁଲିବି । ଯେଉଁ ଗ୍ରାମରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବ ସେଇ ଗ୍ରାମରେ ରାତି କଟାଇବି ଓ ଖାଇବି । ଦିନସାରା ଆବୋ ଖାଏନା ଓ ବିଶ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ନିଏନା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରକୁ ଶଙ୍ଖୁଳିବା ମୋର କାମଥାଏ । ମୋତେ ଅପ୍ରଦ ଆନନ୍ଦମିଳେ

ଓ দুর্ভিন্নের লোককর নেতৃত্ব সাহস বৃত্তিপাএ। অবশ্য কিছি কিছি সাহায্য দেওথাএ।

যেথেপাইঁ আজিপর্যন্ত ওড়িশারে কেউটি ঘোর বন্যা হেলে মনচা ঘেঁটি পহঞ্চে। পরবর্তী অবস্থারে ঘেঁই কামরে, কোরাপুর গুণপুরতাৰু আৱশ্যকৰি বালেশ্বৰৰ রোগৰাই অঙ্গলৰ সুবৰ্ণৰেশা বন্যাপ্ৰপাৰ্থিত লোকক পাখৰে পহষ্টিছি। অসুস্থতা ও বয়সাধূন্যৰে গত ১৯৪৪ সালৰে জগতৰ্যাংহপুরতাৰে যেতেবেলে ঘড়িমূল ঘাই ভাঙিলা ও জগতৰ্যাংহপুর এবং বালিকুদা থানার বিৱাচ অংচল ক্ষতিগ্রস্ত হেলা, মুঁ ওড়িশা কৃষক মহাপংঘৰ কৰ্মকৰ্তা প্ৰকাশ চন্দ্ৰ বষ্টিআ, রমেশ চন্দ্ৰ ঘুৱাই ও চিনুয় দায় প্ৰমুখকু পংঘৰে নেৱ ঘে অংচলৰ অধূকাংশ গ্ৰাম বুলিছি। বাহাৰু কৌশলি রাজনেতৃত্ব নেতা বা উচ্চ অপীঘৰ ঘে অংচলৰে পহষ্টিবা পূৰ্বৰং লোককু শশুলিছি। ঘোৱ বৰ্ষা যমন্ত্ৰ হোৱথবাৰু প্ৰায় ১০০ৰু জৰ্ষ বৰ্ষৰে আশুয় নেৱথবা দুঃস্থ পৰিবাৰ ও কেতেক বিদ্যালয়কু অয়ায়ীবায় পাইঁ উচ্চমানৰ পলিথুন পিৰ (চদৰ) দেৱথলি। বন্যারে লোকক নিকটৰে পহষ্টিবা, যথাপন্থৰ সাহায্য কৰিবাৰে যেଉ আনন্দ, তাহা আৰ কৌশলি কামৰে মুঁ অনুভৱ কৰিনাহি। কিন্তু দুঃখৰ কথা অধূকাংশ রাজনেতৃত্ব নেতা রিলিফ কামচাৰু রাজনেতৃত্ব রূপ দেৱঘাৰিলেশি এবং পৰকারী রিলিফচাৰু দলীয় উদেশ্যৰে ব্যবহাৰ কলেশি। ফলৰে আমৃষাৰ ও বাটমাৰশাচা বন্যাবেলে সাধাৰণত অভিযোগ হেৱছি। আগে যেপৰি বন্যাবেলে ঝুল কলেজ ছাত্ৰকু আৱশ্য কৰি রাজ্যভৰতু ও বাহাৰু বন্যাদুৰ্গত লোকক উদেশ্যৰে সাহায্য বহুত পহষ্টুথলা, তাহা মধ্য কমিগলাণি।

ଉকুল বন্যাসন্ধিলনীৰ ঘাপনা

১৯৪৪ সাল বন্যা ও ১৯৪১ সালৰে ততোধূক বন্যাপৰে প্ৰিৱকলি যে, বন্যা আৰিব যিব; রিলিফ আৰিব ও লোকে ভিকারীৱলি রিলিফ নেবে, এহা অপেক্ষা বেশীদৰকাৰ বন্যাৰ চিৰঘায়ী প্ৰতিকাৰ পাইঁ আয়োজন কৰিবা। উপকূল অংচলকু কিছি পৰিমাণৰে বন্যাদাউৰু রক্ষামিলিথাএ, মহানদীৰ হিঁৰাকুদ বন্যাপাইঁ। কিন্তু ব্ৰাহ্মণী, বেঁতৰণী ও সুবৰ্ণৰেশা নদীৰ বন্যা অবিভৃত কচক, বালেশ্বৰ কিলুৱাৰ বিৱাচ অংচলকু বৰাবৰ ধূঘ কৰিথাএ। এহি ভূভাগকু রক্ষা কৰিবাকু হেলে এহি তিনিনদীৰ উপৰি ভাগৰে নদীৰ ঘোজনা কৰিবাকু হেব। তাহা বহুমুখী ঘোজনা

ହେଲେ ବନ୍ୟା ଦାଉରୁ ରକ୍ଷାକରିବା ଛଡ଼ା ବିରାଟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଜଳସେଚନ କରିଛେବ ଓ ରାଜ୍ୟର ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଛେବ । ସେଥିପାଇଁ ଏହି ତିନୋଟି ଦୁର୍ବିର୍ଣ୍ଣନଦୀର ଉପତ୍ୟକା ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କୁ ଏକାଠିକରି ଜନଆଯୋଳନ କରି ସରକାରଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟକରିବାକୁ ହେବ । ବନ୍ୟାବେଳେ ଲୋକେ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଭୋଗି ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ଜହାନ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଉଠିଯିବାକୁ କିଛି ମାସପରେ ଭୁଲିଯାଆଇଛି । କିଏ ପୂର୍ବପୂରୁଷର ଭିଟାମାଟି ଛାଡ଼ିଯିବ । ସେହିପରି ସରକାର ରିଲିଫ ଦେଇ ବସିଯାଆଇଛି ।

ଏହି ଉଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ବନ୍ୟାଅଞ୍ଚଳବାସୀଙ୍କର ଛାୟା ଅନୁଷ୍ଠାନ ‘ଉତ୍କଳବନ୍ୟା ସମ୍ମିଳନୀ’ ଗଠନ କରିବାକୁ ପିରକଲି । ତିନୋଟି ନଦୀ କ୍ଷତିଶ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ବୁଲି ଓ ଲୋକସମ୍ପର୍କ ପ୍ଲାପନ କରି ୧୯୭୧ ସାଲରେ ଜାତୀୟ ରାଜପଥ ପାଇଁ ଧର୍ମଶାଳାର କୁଆଖାଆ ଠାରେ ଏକ ବିରାଟ ବନ୍ୟାସମ୍ମିଳନୀ ହେଲା । ସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ବର୍ଷାସଦେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଖୋଲା ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ହତାଧରି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେତେବେଳର କେନ୍ଦ୍ର ଜଳସେଚନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ଉତ୍ୱନିୟମ କେ.ଏଲ. ରାଓ ଏକ ଲୟାବାର୍ତ୍ତାରେ ସମ୍ମିଳନୀର ସଫଳତା କାମନାକରି କହିଥିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ତୁରତ ପ୍ରତି ନଦୀର ଉପତ୍ୟକା ଅଞ୍ଚଳପାଇଁ ବନ୍ୟା ନିଯନ୍ତ୍ରଣ ଉଦେଶ୍ୟରେ ମାତ୍ରରୂପାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରନ୍ତୁ ।

ସମ୍ମିଳନୀର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ଖୋଲା ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ଉତ୍କଳ ବନ୍ୟାସମ୍ମିଳନୀ ନାମରେ ବନ୍ୟାଅଞ୍ଚଳବାସୀଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠିତ ହେଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈଚିରଣୀ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରେଖାନଦୀର ବନ୍ୟାନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ତିନୋଟି ପ୍ରସାବ ଗୃହୀତ ହେଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବିଷୟକ ପ୍ରସାବରେ ନଦୀର ଉପରିଭାଗରେ ରେଗାଳୀ ଯୋକନା, ବୈଚିରଣୀ ଉପରିଭାଗରେ ଭୀମକୁଣ୍ଡ ଯୋକନା ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖାର ଉପରିଭାଗରେ ବିହାର ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ବନ୍ୟାକରି କରିବାକୁ ଦାବୀ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଅଧ୍ୟବେଶନକୁ ସମାଜର ସଂପାଦକ ଓ ବର୍ଷୀୟାନ ନେତା ରାଧାନାଥ ରଥକୁ ଉଦୟାକକ ହିସାବରେ ଆସି ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେବାରଥିଲା । ହୀନାର ସେ ଅସୁଷ୍ଟ ହେବାରୁ ସମ୍ମିଳନୀକୁ ନାହାସି ପାରି ଏକ ସାରଗର୍ଭକ ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଥିଲେ । ବନ୍ୟାହେଲେ ତାଙ୍କ ମନ ସବୁବେଳେ ଦୁର୍ବିଶାଗ୍ରହ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଏ ଓ ନିଜ ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ବନ୍ୟା ଅଞ୍ଚଳରେ ବରାବର ସାହାଯ୍ୟ ପହଞ୍ଚାଇଛି । “ସମାଜ”ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶକ କର୍ମମୟ ଜୀବନର ଆଧାର ତ ଥିଲା ଓଡ଼ିଶାର ବନ୍ୟା ସମସ୍ୟା ।

ଉତ୍କଳ ବନ୍ୟା ସମ୍ପିଳନୀ ବହୁବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ରୀୟ ଭାବରେ କାମ କରିଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଯୋଜପୁର ସହର ଓ ଭୋଗରାଇ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ଲାନରେ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପିଳନୀ ହୋଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ୟାକ୍ଷତିଗ୍ରୂପ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ସମ୍ପିଳନୀ ହୋଇଛି । ଏପରି କି କଳିକତାରେ ପ୍ରବାସୀ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ସଂଶୀଳ କରିବାକୁ କଳିକତା ସହରରେ ଛୋଟଛୋଟ ବୈଠକ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର କିଛି ପରିମାଣରେ ସକ୍ରୀୟ ହୋଇଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଦୀରେ ରେଙ୍ଗାଳି ଯୋଜନା ଓ ବୈତରଣୀନଦୀରେ ଭୀମକୁଣ୍ଡ ଯୋଜନା ପାଇଁ ସର୍ଜେ ପ୍ରଭୃତି କରାଗଲା । ଏବଂ ଷ୍ଣୁଦଶକ ଶେଷବେଳକୁ ଏହା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ନେଲା । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖାନଦୀ ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଛଡ଼ା ବିହାର ଓ ବଙ୍ଗଲା ସଂଶୀଳ ଥିବାରୁ ଏହାର ବନ୍ୟା ନିରାକରଣପାଇଁ ତିନି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗାଯୋଗ ପାଇତି ହେଲା । ବନ୍ୟା ସମ୍ପିଳନୀର ଦାବି ଥାଏ ଯେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ବନ୍ୟାନିଯନ୍ତ୍ରଣ ତିନିରାଜ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବାରୁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ତିନିରାଜ୍ୟର ସହାୟତାରେ ନିରାକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉ । ସର୍ବଶେଷରେ ତାହା ହଁ ହେଲା ।

ସପ୍ତମ ଦଶକରେ ମୁଁ ଶାସନକ୍ଷମତାକୁ ଆସିବା ବେଳକୁ ଏହି ତିନୋଟି ଯୋଜନାର ଏକ ପ୍ଲାନ ରୂପରେଖା ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଭୀମକୁଣ୍ଡ ଯୋଜନା ଫଳରେ ବହୁ ଅଞ୍ଚଳ ଜଳମଘ୍ର ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିବାରୁ ଏହା ଏକ ଅନିଷ୍ଟତା ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ । ଏବେ ଭୀମକୁଣ୍ଡର ତଳକୁ କମକ୍ଷତିଗ୍ରୂପ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ପାଇଁ ଖାଲି ଏକ ବନ୍ଦଯୋଜନା କରିବାକୁ ପ୍ଲାନ ହୋଇଛି । ଏହାହାରା ବନ୍ୟା ସମସ୍ୟାର ଆଂଶିକ ନିରାକରଣ ହେବ ଏବଂ କେଉଁଝର ଜିଲ୍ଲାର ବହୁଅଞ୍ଚଳ ଜଳସେବିତ ହେବ । ଦୁଃଖର କଥା ପଛକୁ ବନ୍ୟାସମ୍ପିଳନୀର କାମ ଧୂମେରଗଲା ଓ ଭଦ୍ରକ ଜିଲ୍ଲାର କ୍ଷତିଗ୍ରୂପ ରଲାକାର ଜନନେତାମାନେ ଏକ ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେନାହିଁ । ଫଳରେ ବୈତରଣୀ ବନ୍ୟାନିଯନ୍ତ୍ରଣ କଥାଟା ବହୁତ ପଛାରଗଲା ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ସମସ୍ୟା ବର୍ଷମାନ ରହିଥିଲେ ହଁ ସେଠିକା ଅଧିବାସୀମାନେ ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ରିୟ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୭୪ ସାଲରେ କେନ୍ଦ୍ରସରକାରଙ୍କ ଆହାନ କ୍ରମେ ପାଇଶାଠାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ବନ୍ୟା ନିଯନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା, ବିହାର ଓ ପଣ୍ଡିମବଙ୍ଗର ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କର ବୈଠକ ବସିଥିଲା । ମୁଁ ଅର୍ଥମତୀ ଥିଲେ ହଁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ତିନିସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥରଭାଗ କଥା ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ଏବଂ ଏହି ବହୁମତୀ

ଯୋଜନାକୁ ଆଗେର ନେବାକୁ ପ୍ଲିର ହେଲା । ଏହି ଯୋଜନା କେତେବର୍ଷ ପରେ ଆଗେଇଥିଲେ ହେଁ ବାସତ୍ୟତ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ଯୋଗୁଁ କାମ ଧୂମେଇ ଯାଇଛି । ବିହାରର ଚାଣ୍ଡିଲଠାରେ ନଦୀବନ୍ଦ ହୋଇଛି, କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥାଭାବରୁ କାମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦ । ଓଡ଼ିଶାର ସୀମାଭିତରେ ଯାହାସବୁ ବନ୍ଦ, କେନାଳ ହେବା କଥା ସରକାରଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଜଳନିଷାସନ ପାଇଁ ଯାହା ହେବାକଥା ତାହା ହୋଇନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ମଣିରେ ମଣିରେ ହେଉଛି । ଆମ ବନ୍ୟାସନିକନୀର ଜଣେ ଚାଣୁଆ ନେତା ହରିହର ଦାଶ ମହାପାତ୍ର ମୋ'ଠାରୁ ବୟସରେ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ସେ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି । ୧୯୯୫ ସାଲରେ ମୁଁ ସେ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ କେତେକ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି ।

କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଦୀର ରେଣ୍ଟାଲି ଯୋଜନା ଆଗେଇଗଲା । ବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତି ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଜଳସେଚନ ବିଭାଗମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ, ମୁଁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲି । ତାକୁ କହି ରେଣ୍ଟାଲି ଯୋଜନାକୁ କେନ୍ଦ୍ର ଜଳ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ ଜମିସନର ମଂକୁରୀ ଆଣିଲୁ ଓ ଯୋଜନାର ଭିରିଭୂମି ପାଇଁ (ରାସ୍ତାଯାଚ, ଗୁହ) ସଂଗେ ସଂଗେ ଅର୍ଥବିଭାଗର ଉଦ୍ୟମରେ ଏକକୋଟି ଟଙ୍କା ଦିଆଗଲା । ତର ସହିତ ଜଣେ ବିଦ୍ୟୁତ୍କିନ୍ୟରଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତ କରାଗଲା ଓ ତାଙ୍କ ହେଢ଼କାର୍ଟର ସେହି ରେଣ୍ଟାଲି ପାଖରେ ରଖିବା ପ୍ଲିର ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ଆମ ସରକାର ଭାଗିଯିବାରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି ହେଲା । ସେତେବେଳେ କର୍ଣ୍ଣାଟକର ଶ୍ରୀ କଣ୍ଠ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳ ଥାଆନ୍ତି । ପରେ ସେ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହୋଇଥିଲେ । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଉଦ୍ୟମଯୋଗୁଁ ସେତେବେଳେ ୧୯୭୪ସାଲରେ ତରକାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରହିରାଗାନ୍ତି ଆସି ରେଣ୍ଟାଲି ବହୁମୁଖୀ ଯୋଜନାର ଭିରିପ୍ରସ୍ତର ପ୍ଲାନ କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ-ଖରସ୍ତ୍ରୋତା ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଖୁସି ହେବା ବେଳକୁ ରେଣ୍ଟାଲି ବୁଡ଼ି ଅଞ୍ଚଳବାସୀଙ୍କ ମନରେ ଯୋର ଷ୍ଣୋଦନ କାତ ହେଲା । ବେଳକୁ ବେଳ ତାଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାବୁହେଲା । ଯାହାହେଉ ରେଣ୍ଟାଲି ଜଳଉଷ୍ଣାର ସୃଷ୍ଟିହେଲା, ସମଳଠାରେ ବ୍ୟାରେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାହେଲା, ବିଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ସାଦନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲାଣି । ଯାଜପୁରର ଓ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ବନ୍ୟାକ୍ଷତିଗ୍ରୂପ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦଶବାରବର୍ଷ ହେଲା ବନ୍ୟା ଆଉନାହିଁ । ସମଳ ବ୍ୟାରେଜ ଦ୍ୱାରା ବେଳକାଳ, କେଉଁଣର, କଟକ ଓ ଯାଜପୁରର ବ୍ୟାପକ ଅଞ୍ଚଳ ଜଳସେଚିତ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଯେ ସମଳଠାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦୁଇପାଖରେ ବାମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କେନାଳ ଅର୍ଥାଭାବଯୋଗୁଁ ଖୋଲାଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଅର୍ଥାଭାବ

ଯେତେନୁହେଁ, ସରକାରୀ ଉଦ୍‌ବସ୍ତିନତା ଦାୟୀ । ଦୁଇଟା ସରକାର ଗଲାଣି, ଦୃଢ଼ୀୟ ସରକାର ଶାସନାବୁଦ୍ଧ ହେଲେଣି । ସେକଥା ହେଲା ନାହିଁ କି ଏହି ଯୋଜନାର ଅଂଶ ବିଶେଷ, ଯୋଜିଥିଆ ଆନିକଟର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ଓ ଯାକପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଜଳସେଚନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲାନାହିଁ । ଶହଶହ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପୁଣି ଏହି ଯୋଜନାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ବନ୍ୟାନିଯନ୍ତ୍ରଣର ସୁଫଳ ଛଡ଼ା ଜଳସେଚନର ସୁଫଳ ଆଦୋ ମିଳିଲାନାହିଁ ।

ରେଜାଲି ବାସବ୍ୟତ ଲୋକଙ୍କ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ

ରେଜାଲି ଯୋଜନା ହେଲା, କିନ୍ତୁ ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କ ଭିଟାମାଟି ଉଜ୍ଜୁଡ଼ିଗଲା । ଏକେତ ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କର ସଠିକ ପୁନର୍ବାସ ଯୋଜନା ସହଜ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ହୃଦୟହୀନ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କ ଦୁଃଖ ବହୁଗୁଣ ବଢ଼ିଥାଏ । ସେଇଥା ହେଲା ହିରାକୁଦରେ, ସେଇଥା ହେଲା ରେଜାଲିରେ ଓ ତା'ପରେ ହେଲା ଉତ୍ତରାବତୀରେ । ଏହାଏବୁ ଦେଖ ମୁଁ ପଣ୍ଡାଡ଼ତାପ କରୁଛି ଯେ, ବଡ଼ ବଡ଼ ନଦୀ ଜଳଭଣ୍ଟାର ଯୋଜନାରେ ମୁଁ ମାତିବାଦ୍ଵାରା ଜୀବନରେ ମାରାମୁକ ଭୁଲ କରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବର୍ଷମାନ ବଡ଼ବଡ଼ ନଦୀବନ୍ଦ ଯୋଜନାର ଘୋର ବିରୋଧୀ । ଏହା କେବଳ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଞ୍ଚତାର କଥା ନୁହେଁ, ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ଏହିପରି ଏକମତ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିଲାଣି । ପ୍ରାୟ ପାହାଡ଼ିଥା ଅଞ୍ଚଳରେ ଏପରି ଯୋଜନା କରାଯାଏ, ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ ବାସବ୍ୟତ ହୁଅଛି, ସେମାନେ ନିର୍ଣ୍ଣୟତାବରେ ଗରିବ ଲୋକ, ଅଧିକାଂଶ ଆଦିବାସୀ । ଓଡ଼ିଶାରେ ତୁତୁମା ଜଳବିଦ୍ୟତ ଯୋଜନାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉତ୍ତରାବତୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଆଡ଼େ ଏକା ସମସ୍ୟା । ସଂବ୍ରଦ୍ଧ ଜଗଳ ଧ୍ୟେ ହୁଏ, ସେ ଅଞ୍ଚଳର ନିମ୍ନ ଜମି ଯାହା ସବୁଠାରୁ ଉର୍ବର, ତାହା ଜଳମଗ୍ନ ହୁଏ, ଗରିବ ଲୋକେ ଭିଟାମାଟି ହରାଇ ଦାଘର ଭିକାରୀ ହୁଅଛି । ଏହା ହେଉଛି ସବୁ ନଦୀବନ୍ଦ ଯୋଜନାର ପରିଣତି ।

ଏ ଶତାବୀର ଅଷ୍ଟମ ଦଶକରେ ଜଣାଗଲା ଲୋକଙ୍କୁ ସିନା ଜବରଦସ୍ତ ରେଜାଲି ଯୋଜନା ପାଇଁ ଭିଟାମାଟିରୁ ବାହାର କରିଦିଆଗଲା ଓ ଜଗଳ ସଫାକରି ବସନ୍ତ ପ୍ଲାପନ କରଗଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଚାଷୀ ବା ମୂଲିଆ ତାଙ୍କ ଛୋଟିଆ କୁଡ଼ିଆରେ ରହି ଭାତଗଣେ ଖାଉଥିଲେ, ତା'ର ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ହୋଇଗଲା । ଏପରିକି ବଢ଼ିବଢ଼ିଚାଷୀ କ୍ଷତିପୂରଣରେ ବହୁଟଙ୍କା ପାଇଲେ ସିନା, କିନ୍ତୁ ହୃଦୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଦିନ ବିତାଉଛନ୍ତି । ସମୟେ ସମୟେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ମଧ୍ୟ ମିଳୁଥାଏ । ଏପରି ଜାଣି ନିଜକୁ ବହୁତ ପାପ ଲାଗୁଥାଏ ।

୧୯୮୫ ସାଲରେ ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକ କୁଳଙ୍କୁ ଏକାଠିକରି ବୃକ୍ଷ ଓ କୃଷକର ଉନ୍ନତିପାଇଁ “ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ମହାସଂଘ” ଗଠନ କଲୁଁ, ସେତିକିବେଳେ

ସ୍ଥିରକଳୁ ରେଜାଲି ବାସବ୍ୟତକ ସମସ୍ୟା ହାତକୁ ନେବାକୁ । କୁଚିଶାର ଚାଷୀନେତା ବିଜୟ ମହାତ୍ମି, ବାରକୋଟର ସର୍ବୋଦୟ ନେତା ଶିରିଧାରୀ ସାହୁ ଓ ଦେବଗଡ଼ର ସାମ୍ଯାଦିକ ସୁଧୀର କପରଦାରଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ହାତକୁ ନିଆଗଲା । ମୁଁ ବରାବର ସେସବୁ ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲି ଅଧିକାଶ ପୁନର୍ବସ୍ତି ଗ୍ରାମକୁ ଗଲି ଓ ସମସ୍ୟା ଅନୁଧାନ କଲି । ବଡ଼ ବଡ଼ ସଭା, ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରାଯାଇ ଶେଷରେ ସରକାରଙ୍କୁ ନୋଟିସ ଦିଆଗଲା, କଲିକଟା-ବିଭିନ୍ନ ଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ବାସବ୍ୟତକ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ । ଓଡ଼ିଶା କୃଷ୍ଣକ ମହାସଂଘର ମୋ ସମେତ ବହୁକର୍ମୀ ଓ ହଜାର ହଜାର ବାସବ୍ୟତ ଲୋକେ ବୈଶାଖମାସ ପ୍ରବଳ ଖରାରେ ପାଲନହତ୍ତା ସୀମାଠାରୁ ସମ୍ବଲପୁର ସହରପାଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାତୀୟ ରାଜପଥରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବସିଲେ । ରାସ୍ତାରୋକୋ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ପଚାଶ କିଲୋମିଟର ଧରି ଜାତୀୟ ରାଜପଥରେ ଯାତାଯତ ଅଚଳ ହୋଇଗଲା । ଶେଷରେ ବାଧହୋଇ ସର୍ବତ୍ର ହଜାର ହଜାର ରାସ୍ତା ଅବରୋଧକାରୀ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କୁ ଶିରପକରି ପୁଲିସ ପାଖପାଖ ଦୁଲରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଚଳ ରଖିଲେ । ଶାନ୍ତି ଶୁଣିଲା ସହିତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସଂଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଲା ଓ ତା'ପରେ ଶାନ୍ତିମର ଚାଲିଲା । ଓଡ଼ିଶା ଉତ୍ତିହାସରେ ଜାତୀୟ ରାଜପଥକୁ ପ୍ରାୟ ଦଶଘଣ୍ଠା ଧରି ବହୁସ୍ଥାନରେ ଅଚଳ କରିଦେବା ଘରଣା ପ୍ରଥମ । ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାରି ରହିଲା, ଶେଷରେ ବାସବ୍ୟତ ଗ୍ରାମସବୁକୁ ରାଜସ୍ଵଗ୍ରାମ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରିବା, ସେସବୁ ଗ୍ରାମକୁ ବିଦ୍ୟୁତ ଆଲୁଥ ଦେବା, ବାକି ରହିଯିବା ଗ୍ରାମକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ ବୁଢ଼ିଗ୍ରାମ ଘୋଷଣା କରିବା ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଦାବି ତୁରନ୍ତ ଗୃହୀତହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା । ଏହା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଆହୁରି ବହୁ ସମସ୍ୟା ବାକିନାହିଁ । ସେ ଆନ୍ଦୋଳନଙ୍କୁ ମୁଁ ମୋର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ରେଜାଲି ଯୋଜନାପାଇଁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ମୁଁ କରିବି ନାହିଁ ତ, ଆଉ କିଏ କରିବ ? ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଛିର କରିନେଲି ଯେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ବାସବ୍ୟତ ହୋଇଥିବା ବଡ଼ବଡ଼ ନଦୀଯୋଜନାକୁ ମୁଁ ଆଉ ସମର୍ଥନ କରିବି ନାହିଁ । ବହୁଲୋକଙ୍କ ହିତ ନାମରେ କମ ଲୋକଙ୍କର ସଂସାର ଉକ୍ତୁଡ଼ାଇ ଦେବାପାଇଁ ଆମେ କିଏ ?

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମର୍କରେ ମଧୁର ସୁତି

ଜୀବନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ଓ ଶୁଣିବାର ତିନିଥିର ଯୌଭାଗ୍ୟ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ସବୁଟା ଅପରିପକ୍ଷ ବୟସରେ । ଥରେ ୧୯୩୪ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପଦ୍ୟାତ୍ମା କରୁଥିଲେ । ଦ୍ୱୀତୀୟଥର ଦେଖିଛି ଓ

ଶୁଣିଛି, ୧୯୩୮ ସାଲରେ ଡେଲାଙ୍କ ରେଳ ସେସନ ପାଖ ପଡ଼ିଆରେ , ସର୍ବସେବା ସଂଘ ଅଧିବେଶନ ସମୟରେ । ତୃତୀୟଥର ଦେଖିଲି ଓ ଶୁଣିଲି ଯେତେବେଳେ ୧୯୪୭ ସାଲରେ ସେ ପରିମବଜର ବୋଲପୂର ଆଶ୍ରମରୁ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବ୍ରେନରେ ଓଡ଼ିଶାଦେଇ ମାହ୍ରାଜ ଗଲେ । ସେହି ବ୍ରେନରେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଉଚ୍ଚଳ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ସଂଧ୍ୟାରୁ ସକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକଥରର ଅଭିଜ୍ଞତା ସ୍ମୃତିପଟରେ ଅଳିଭା ହୋଇ ରହିଯାଇଛି ।

୧୯୩୮ ମସିହାରେ ମରମାସ ପାଞ୍ଚତାରିଖରୁ କୁନ ମ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ହରିଜନ ପଦଯାତ୍ରା କଲେ ପୂରୀରୁ ଭବ୍ରକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି ପଦଯାତ୍ରାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ହୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଭେଦଭାବ ଦୂର କରିବାକୁ । ଏହା ଏକ ସମାଜ ସଂଧାର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେହେଁ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ସବୁଧର୍ମ, ଜାତିଙ୍କୁ ଜାତୀୟତାବାଦର ମହାପ୍ରୋତ୍ତରେ ମିଶାଇବା ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ସାରା ନାରୀଜାତିଙ୍କୁ ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଉତ୍ସବାପାଇଁ ପରଦାସ୍ତ୍ରା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ସବୁ ପ୍ରକାର କୁସଂଧାର ଓ ବନ୍ଧନରୁ ଉତ୍ସବର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଆଦୋଳନ କରିଥିଲେ ।

ଖରାଦିନ ମର-କୁନ ମାସରେ ଏହି ହରିଜନ ପଦଯାତ୍ରା ହୋଇଥିଲା । ବିରୂପାନଦୀରେ ପାରହୋଇ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାଆନ୍ତୁ କାଇପଡ଼ା ଦେଇ ବରାବାଟେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପଦଯାତ୍ରାର ପଥ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଓଡ଼ିଶାର ବରିଷ୍ଠ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀନେତା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ ବରୀଉଳି ଅନୁନ୍ତ ବନ୍ୟାପ୍ରପାଦ୍ରିତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ନିଜର କର୍ମଭୂମି ହିସାବରେ ଆଦରି ନେଇଥାଆନ୍ତି । ସେହିପରି ମୋର ପଡ଼ୋଶୀ ଭାଇ ଲାଲ ବିହାରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ ମାହ୍ରାଜ ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗରୁ ଉପସା ଦେଇ କେଲ ଯାଇଥାଆନ୍ତି ଏବଂ କେଲକୁ ଖଲାସ ହୋଇ ଆମଗ୍ରାମ କଲ୍ୟାଣପୂରକୁ ତାଙ୍କର ଖଦୀ ଓ ରଚନାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ରିୟଳୀ କରିଥାଆନ୍ତି । ଆମଗ୍ରାମ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ପ୍ରଧାନ ପାଇଁ ଥିଲା । ଲାଲ ବିହାରୀ ବାବୁ ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଏକ ପତ୍ର ଦେଲେ ଆମ ଗ୍ରାମ ଦେଇ ପଦଯାତ୍ରା କରିବାକୁ । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ମନକୁ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ହୁଇଲା, ତେଣୁ ସେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ଲେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପଦଯାତ୍ରାରେ ଗଲାବେଳେ କଲ୍ୟାଣପୂରକୁ ନିକଟ ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଗ୍ରାମ ସିର କରନ୍ତୁ ଯେଉଁଠିକି ସେ ଆମ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଭେଟିବେ ।

ସେହି ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଛିରହେଲା ଯେ କଲାମାଟିଆରୁ ବରୀ ଯିବା ବାଟରେ ଅନ୍ୟାୟପୂରତାରେ କିଛି ସମୟପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ରହିବେ ଓ ଆମଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ସହିତ କଥା ହେବେ । ଏକଥା ଜାଣି ସେବିନ ଆମ ଗ୍ରାମର ପ୍ରାୟ ସବୁଲୋକ

ଆବାଳକୁ ବନୀତା ଚାଲି ଚାଲି ଅନ୍ୟାୟପୂର ଆସିଲୁ, ବିଲବାଟରେ ଆମଗ୍ରାମରୁ ପ୍ରାୟ ଛଥ ସାତ କିଲୋମିଟର ଖରସ୍ତୋତାନଦୀ ପାର ହୋଇ ବାପା, ମା'ଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆସିଲି । ସେତେବେଳକୁ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ନଅବର୍ଷ, ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ର ।

ପଦ୍ୟାତ୍ମୀକ ଗହଣରେ ଠେଙ୍ଗାଟିଏ ଧରି ଗାନ୍ଧିଜୀ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଖଟିପରେ ଧଳା ଚଦରଟିଏ ପଡ଼ିଥାଏ, ତାହାଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଗାଁ ତରଫରୁ ହରିଜନ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ଏକ ମାନପତ୍ର ଇଂରାଜୀରେ ଲାଲ ବିହାରୀ ବାବୁ ପଡ଼ିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଉଭରରେ ଯାହା କହିଲେ ତା'ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଏତେ ହୃଦୟମୂର୍ତ୍ତି ଥିଲାଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ତାହା ମୋ କାନରେ ବାଜୁଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀ ସରଳ ହିନ୍ଦିଆଷଣକୁ ସେତେବେଳର ଯୁବନେତା ରାଜକୃଷ୍ଣ ବୋଷ ଅନୁବାଦ କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ସ୍ଵାବନ୍ଧ ହିସାବରେ ନାମ କରିଥାନ୍ତି । ସ୍ଵାଧୀନତାପରେ ଓଡ଼ିଶାର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଜଣେ ଚାଣୁଆମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଭାଷଣରେ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଭେଦଭାବ ଏକ ଘୃଣ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଏହାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋପ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ “ଏହା ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ଏକ କଳକ, ଏହାପଛରେ କୌଣସି ଯୋଗ୍ବିନ୍ଦା ନାହିଁ । ହରିଜନ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧୋବା ଏକ ନିଜଜାତି । କିନ୍ତୁ ଧୋବା ଲୁଗା ସଫା ନକଳେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟ ପବିତ୍ର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଧୋବା ଦ୍ୱାରା ସଫା ହୋଇଥିବା ଲୁଗା ପିଛିଲେ ଯାଇ ସେ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପୂଜା କରିବ ।” ତାହାଙ୍କା ଓଡ଼ିଶା ଲୋକଙ୍କ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କଥା କହି ପରିଶ୍ରମକାତର ନହେବାକୁ ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ପରିଶ୍ରମୀ ଜାତି ହଁ ଉନ୍ନତି କରିପାରିବ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଧୋବାମାନଙ୍କ ଉଦାହରଣ ସେତେବେଳେ ମୋ ମନରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କରିଥିଲା । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ମୁଁ ଭୁଲି ପାରୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଖଟ ପାଖରେ ବସି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମୁଁହକୁ ବଲବଳ କରି ତାହଁ ବସିଥାଏ । ଆଉ ଅଧିକା କଣ ବା ସେ ବୟସରେ ବୁଝନ୍ତି ! ପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ଆମ ଗ୍ରାମତରଫରୁ ଯେଉଁ ମାନପତ୍ର ଦିଆଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ମୁସ୍ତ ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କ ହରିଜନ ପତ୍ରିକାରେ ପୁରାଟା ଛାପିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ଦେଖାହୁଏ ୧୯୩୮ୟାଲରେ ପୁରୀଜିଲ୍ଲା ଡେଲାଙ୍ଗ ଷ୍ଟେସନ ପାଖରେ ଗାନ୍ଧି ସେବାସ୍ଥର ଅଧିବେଶନରେ । ଏହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୮ ରୁ ୩୧ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାରିଦିନ ଧରି ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଶ୍ଵାନାଥ ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଚାଲିଥାଏ । ମୁଁ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ କଟକ କଲେଜିଏଟ ଦ୍ୱାରରେ ପଢ଼ୁଥାଏ । ଆମେ କେତେକ ଛାତ୍ର ଡେଲାଙ୍ଗ ଆସି ବିନେ

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ । ତାକର ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାଟା ହିଁ ସାଧାରଣ ସଭା ହୋଇଥାଏ । ଭାରତବର୍ଷର ସବୁ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ନେତା ଓ କର୍ମୀ ଏହି ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହି ସଭାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଭାଷଣ କଥା ସୂଚଣା ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ୧୯୪୭ ସାଲରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଆହୁରି ନିକଟରେ ଦେଖିବାର ଓ ଶୁଣିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ କୁଟିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ କଲିକଟାରେ ଥାଆନ୍ତି, ସ୍ଵାଧୀନତା ହୋଇ ନଥାଏ । ସେଠାରୁ ମାତ୍ରାଜ ଯିବାର ଛିର ହେଲା ଏବଂ ନିରାପଦା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଛୋଟିଆ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ତ୍ରେନରେ ଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ସାମ୍ରଦ୍ୟାନ୍ତିକ ସମସ୍ୟା ଓ ହରିଜନ ସମସ୍ୟା ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରୁଥିଲା । ହରେକୁ ମହତାବ ସେତେବେଳେ ଅପ୍ରତିଦ୍ୱୟୀ ନେତା, କିନ୍ତୁ ଦିନପୂର୍ବରୁ ଅଗଞ୍ଜ ଆଫୋଲନରେ କାରାବରଣ କରି ଆଗାଖୀ ପାଲେସରୁ ମୁଣ୍ଡି ଲଭି ଓଡ଼ିଶାକଂଗ୍ରେସକୁ ପୁନର୍ବାର ସଂଗଠିତ କରୁଥାଆନ୍ତି । ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଓ ମୁଁ ସହକାରୀ ସଂପାଦକ । ଛିର ହେଲା ଯେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଣୁ ଓଡ଼ିଶା ଦେଇ ମାତ୍ରାଜ ଯିବେ, ତେଣୁ କଲିକଟାରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ଅଂଶରେ ନବବାବୁ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ତ୍ରେନରେ ଆସିବୁ ।

ସେହି ଅନୁସାରେ ଜାନୁଆରୀ ୨୦ ତାରିଖ ଦିନ ପୁରୀ-ହରବଡ଼ା ଏହିପ୍ରେସରେ କଲିକଟାର ବୋଲପୁର ଆଶ୍ରମରେ ସକାଳେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ବୋଲପୁର ଆଶ୍ରମ ହେଉଛି ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟାତ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ରଚନାମୂଳ କର୍ମୀ ସତୀଶ ଦାସଗୁପ୍ତଙ୍କର । ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେଇଠି ରହୁଥାଆନ୍ତି ସେ ଥର କଲିକଟାରେ । ଆମ ସଂଗରେ “ଆସୋସିଏରେ ପ୍ରେସ ଅପ୍ଲଷ୍ଟିଆ” ନାମକ ବିଦେଶୀ ସଂବାଦ ସଂସାର ଓଡ଼ିଶା ସଂବାଦଦାତା ଏନ.ଆର. ସ୍ଵାମୀ ଥାଆନ୍ତି, ସେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ । ସେ ଜବରଦଷ୍ଟ ନବବାବୁଙ୍କୁ କହି ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଗଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ତ୍ରେନରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦେବେ କି ନା କେହିଜାଣି ନ ଥିଲୁ କାରଣ ସେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ତ୍ରେନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ଛଢା ଆଉ କେହି ଆସି ପାରିବା କଥା ନୁହେଁ । ଆମେ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଡିବାକୁ ଲାଗି ଅନ୍ୟ ଏକ ଡିବାରେ ଆସିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଥାଏ । ନବବାବୁ କହିବାରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସଚିବ ପ୍ୟାରେଲାଲ ଶ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ସେହି ତ୍ରେନର ଆସିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ସର୍ବ ରହିଲା ଯେ ସେ ତ୍ରେନରେ ଶେଷ ଡିବାରେ ବସିବେ ଏବଂ ସେହି ଡିବାକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଆଉ କାହାକୁ ଅନୁମତି ଦେବେନାହିଁ । ତାହାଙ୍କୁ ସର୍ବଥିଲା ଯେ ସେ ଟିକେଟ କରି ତ୍ରେନରେ ଚଢ଼ିବେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ବାଟରେ ଟିନୋଟି ସ୍ଥାନରେ ସାଧାରଣ

ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବେ, ସଂଧ୍ୟାବେଳେ କଣ୍ଠାରଠାରେ, ରାତି ୯ଟା ବେଳେ ବାଲେଶ୍ୱରଠାରେ ଓ ଭୋରରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ । ସେହି ସଭାରେ ଯୋଗଦେଇ ଏନ.ଆର.ସ୍ଵାମୀ ସଭାର ବିବରଣୀ ସଂବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଦେବେ ।

ସଭା ସିନା ଆଗରୁ ପ୍ଲିର ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବ୍ରେନ କେଉଁଠୁ ବାହାରିବ ଏବଂ କେଉଁବାଟରେ ଯିବ ତାହା ଗୁପ୍ତ ରଖାଯାଇଥିଲା । କେଉଁ ଷ୍ଟେସନ ବାଟେ କେତେବେଳେ ଯାଉଛନ୍ତି ଲୋକେ ଆଗରୁ ଜାଣିଲେ ସବୁ ଷ୍ଟେସନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋକଗହଳି ହୋଇଥାଆନ୍ତା ଓ ବ୍ରେନ ଅଟକିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଆମକୁ ମଧ୍ୟ କୁହାଗଲା ନାହିଁ, ଆମେ ବୋଲପୂର ଆଶ୍ରମରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତା । ହଠାତ୍ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଟାବେଳେକୁ ଖବର ହେଲା ବ୍ରେନ ଆଶ୍ରମ ପାଖରେ ବୋଲପୂର ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି, ତୁରନ୍ତ ସମସ୍ତେ ବସି ଯାଆନ୍ତା । ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁ ଡିବାରେ ଯାଉଥାନ୍ତି, ତାହା ପାଖ ଡିବାରେ ବସିଲୁ ।

ବୋଲପୂର ଷ୍ଟେସନରୁ ବୁଲି ବୁଲି ବେଜଳ ନାଗପୂର ରେଲଲାଇନକୁ ଗଲା ଓ ମାତ୍ରାଜ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରାକଳା । ଯେତେ ଗୁପ୍ତ ରଖିଥିଲେ ହେଁ ଖବରପାଇ ସବୁ ଷ୍ଟେସନରେ କିଛି କିଛି ଲୋକ ଗହଳି ହୋଇଥାଏ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କ ଡିବାର ଏକ କଣରେ ଝରକା ପାଖରେ ବସିଥାଆନ୍ତି । କାଳେ କେଉଁଠି ଦରକାର ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କପାଖରେ ଏକ ମାରକ୍ରାଫୋନ ଥାଏ । ସେହି ଡିବାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗହଣରେ ଯେଉଁମାନେ ଯାତ୍ରା କରୁଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ବସିଥାଆନ୍ତି । କଣ୍ଠାଇ ଷ୍ଟେସନରେ ଗାଢି ଅଟକିଲା, କାରଣ ସେଠି ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକ ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବାକଥା ପ୍ଲିର ହୋଇଥିଲା । ଏହା ମେଦିନପୂର ଜିଲ୍ଲାର ଏକ ମୁଖ୍ୟଷ୍ଟାନ । ୧୯୪୭ ମସିହା ଭାରତହାଡ଼ି ଆଯୋଳନରେ ଏକ ସମାଜରାଳ ସରକାର ଗଠନ କରି ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥାନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେଠି ଷ୍ଟେସନ ବାହାରେ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ମୁଖ୍ୟତଃ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ସଦ୍ଭାବ ଏବଂ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ବିଲୋପ ଉପରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଗୁରୁତ୍ୱଥିଲା ।

ତାପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବ୍ରେନ ବାଲେଶ୍ୱର ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରାକଳା । ସେଠି ମଧ୍ୟ ବାଲେଶ୍ୱର ଷ୍ଟେସନବାହାରେ ସଭାର ଆୟୋଜନ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ କଣ୍ଠାଇ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଯାହା କହିଥିଲେ, ସେହି କଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ବ୍ରେନ ଭୋରବେଳା ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ପହଞ୍ଚିବ ଓ ସେଠାରେ ସେ ଷ୍ଟେସନ ବାହାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବେ । ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ କେହି ଆଉ ତାଙ୍କ ନିଦରେ ବାଧା ଦେବେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳ କୋଇଲା ଉଞ୍ଜିନ ବ୍ରେନରେ ଲାଗୁଥାଏ, ତେଣୁ ମଞ୍ଜିରେ ମଞ୍ଜିରେ

କୋଇଲା ଉଚିନରେ ପାଣି ଉଣି କରିବା କଥା । ଉତ୍ତରରେ ପାଣି ଦେବାର ସବୁ ସୁବିଧାଥିବାରୁ ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳେ ବ୍ରେନ ଅଟକିଲା । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ ବହୁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ବିଶିଷ୍ଟ ରଚନାମୂଳକ କର୍ମୀ ଉତ୍ସରଳାଳ ବ୍ୟାସକ ନେହୁଦରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଶୋଇଥିବାରୁ ନବବାବୁଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଢିବାର ଦୂରରେ ଘ୍ୟାରଫର୍ମରେ ଛେଟି ବାଲେଶ୍ୱର ସଭାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯାହା କିହିଥୁଲେ, ତାହାର ସାରାଂଶ ଜଣାଇ ଦେଲି ।

ବ୍ରେନ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଅଭିମୁଖେ ଧାଇଁଲା, କିନ୍ତୁ କଟକ ସେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ କୌଣସି ସୃଦ୍ଧରୁ ଖବରପାଇ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ରାତ୍ରିପାଯ ଗୋଟାଏ ବେଳକୁ ସେସନରେ ଜମାହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ବ୍ରେନ ଅଟକାଇ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ କିଛି ଲୋକ ରେଲଲାଇନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଧାରଣାଦେଇ ବସିଗଲେ । ବ୍ରେନ ଅଟକିଲା, “ମହମ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କି ଜୟ” ଧନିରେ ଗଗନ ପବନ ମୁଖରିତ ହୋଇଗଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନିଦ ହଠାତ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ବିଶ୍ୱାସିଙ୍କା ଦେଖିଲେ ଯେ କେତେ ରାଗନ୍ତି, ତାହା ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଦେଖିଲି । ଏତେ ରାଗିଯାଉଥାଆନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ଲାଉଡ଼ସିକରରେ କହିଲେ, “ବୋଲ ଭାଇ, ମହମ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କି ମୁଦ୍ରାବାଦ” । ଏଥରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରମୀଳିତ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ସାରା ଜନତା ତୁପ ହୋଇଗଲେ । ବ୍ରେନ ଅଟକିବା ଦେଖି ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ବଡ଼ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ସେହି ଢିବାରେ ଚଢ଼ିଲେ । କିଏ ଜଣେ କହିଦେଲେ ଯେ ଅମୁକ ବାବୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏତେ ରାଗିଥାଆନ୍ତି ଯେ ସେହି ମାଇକରେ କହି ପକାଇଲେ, “ଯେତନାରି ବଡ଼ା ଆଦମି ହୋ, ଉତ୍ତର ଯାଓ” । ଏତିକି କହିଯାରି ଉଠରେଇରେ କହିଲେ “Driver can go” । ଯେଣୁ ସେତେବେଳେ ବ୍ରେନ ବ୍ରାଇଭରମାନେ ଗୋରା ବା ଆଜଲୋ-ଇଣ୍ଟିଆନ ଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କପାଇଁରୁ ଉଠରେଇ କଥା ବାହାରିଲା ।

ବ୍ରେନ ଦୂତ ବେଗରେ ଅନ୍ଧକାର ଭେଦକରି ବ୍ରହ୍ମପୁର ଅଭିମୁଖେ ଚାଲିଲା । ରୋରବେଳା, ଅନ୍ଧାର ଥାଏ । ବ୍ରେନ ଅଟକିଲା ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ସେସନ ବାହାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ସେହି ଏକା ବାର୍ଷା, ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏବଂ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ସେଇଠି ନବବାବୁ, ମୁଁ ଓ ଏନ.ଆର.ସ୍ଵାମୀ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ବ୍ରେନରୁ ଓଲ୍ଲାଇ ଆସିଲୁ ଓ ବ୍ରେନ ମାହ୍ରାଜ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କଲା ।

ଏହା ମୋର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଶେଷ ଦେଖା କାରଣ ଏହି ଯାତ୍ରାର ପ୍ରାୟ ଏକ ବର୍ଷ ପରେ ତାଙ୍କର ମହାପ୍ରୟାଣ ହେଲା । ଏହି ତିନିଥର ଦେଖାର ମଧ୍ୟର ସୁତି ଭୁଲିବାର ନାହିଁ । ଏପରି ଯୌଭାଗ୍ୟ ଆମ ପାଦିର ଲୋକଙ୍କୁ ଆଉ ମିଳିବାର ନାହିଁ ।

ଜେଲରୁ ଖଳାସ ହେଲାପରେ

୧୯୪୪ ସାଲ ଦିନେମରାସ ଶେଷଭାଗରେ ଜେଲରୁ ଖଳାସ ହେଲାପରେ ବାହାର ଦୁନିଆ ସହିତ ଖାପ ଖୁଆର ଚଳିବା ମୁର୍କିଲ ହେଲା । ଗାଁରେ ବୋଉ, ଭାଇ ଭଉଣୀ ଅତ୍ୟତ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେବି ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ମନ ବଳିଲାନାହିଁ । ସେମାନେ ସିନା ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ପାଗଳ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ବୁଝିବେ କିପରି ଯେ ମୁଁ ଏହି ଅଳଗା ଦୁନିଆର ଜୀବ ! ଏହିକିବେଳେ ପୂଜ୍ୟା ରମାଦେବୀ ପ୍ରମୁଖ କେହୁପାତଣାରେ ଏକ ରଚନାମୂଳକ କର୍ମୀଙ୍କର ତାଲିମ ଶିବିର କରୁଥାଆଛି । ମୁଁ ହଠାତ୍ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଅତିଥୁରଳି ରହିଲି । ମୋ ଉପରେ ତାଲିମ ଶିବିରର କୌଣସି ବନ୍ଦନ ବା ଶୃଙ୍ଖଳା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଯେତେବେଳେ ଶୀଘ୍ରଦିନର ବଢ଼ିଭୋରରୁ ଉଠି ରାତିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନ ବିତାଉଛନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କିପରି ଅଳଗା ରହିପାରନ୍ତି ? ତେଣୁ ସେଠି ପୁନର୍ବାର ସୃତାକଟାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହେଲି ।

ତା'ପରେ ବାଧହୋଇ ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଲି । ସେତେବେଳେ ଜେଲରୁ ଖଳାସ ହୋଇ ମୋର ପଡ଼ୋଶୀ ଭଉଣୀ ଗୋଦାବରୀ ଦେଇ ଓ ରଚନାମୂଳକକର୍ମୀ ନନ୍ଦ କିଶୋର ଦାସ ଗ୍ରାମରେ ଥାଆଛି । ତାଙ୍କସହିତ ମିଶି ଗ୍ରାମରେ ଖଦ୍ଦା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଚନାମୂଳକ କାମ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଲୋକଙ୍କୁ ସୃତାକଟା କାମରେ ଲଗାଇବା, ତାଙ୍କ ସୃତା ନେଇ ତତୀ ଘରେ ବୁଣାଇ ବିକ୍ରି କରାଇବା ପ୍ରଭୃତି କାମରେ ଆମେ ତିନିଜଣ ଲାଗିଲୁ । ଦେଶରେ ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥା ଫେରି ନ ଆସିଲା । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି କାମରେ ଲାଗିବାଛନ୍ତା ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଗୋଦାବରୀ ଦେଇ ଆମ ପ୍ରେରଣାଦାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସେ ବିବାହ କରି ନ ଥିଲେ । କିଛି ମାସପରେ ସେ ବାଲେଶ୍ଵରର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସ ତଥା ସମାଜବାଦୀ ନେତା ଶ୍ରୀ ରବିନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ । ମୋ'ଠାରୁ ସେ ବୟସରେ ବଢ଼ି, କିନ୍ତୁ ହିସାବରେ ମୋର କିଆରା । ତାଙ୍କର ଦେହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋର ବଢ଼ିଭଉଣୀଭଳି ସନ୍ନାନ ଦେଉଥିଲି ।

କିଛିମାସ ବିତିଗଲାପରେ ହଠାତ୍ ୧୯୪୫ ସାଲ ଶେଷବେଳକୁ କଟକରୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନୁନ୍‌ଗୋଟୁ ଏକ ପତ୍ର ପାଇଲି ଯେ ହରେକୁ ମହତାବ ମୋ ସହିତ କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଚାହୁନ୍ତି, ଚଞ୍ଚଳ ଆସିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ସେହି ଅନୁସାରେ କିଛିଦିନପରେ କଟକ ଗଲି । କଟକଜେଲରେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦବାବୁ କିଛିମାସ ଭାରତକ୍ଷାତ୍ ଆଯୋଜନରେ ଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସମର୍ପ ହୋଇଥିଲା । ମହତାବବାବୁ ଅନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି

ସଭ୍ୟକ ସହିତ ଆଗା ଖାଁ ପ୍ରାସାଦରେ ବହାଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚୟ ନ ଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦବାବୁ ମୋତେ ଲେଖିଥିଲେ ।

ମହତାବବାବୁ ଜେଳରୁ ଆସି କଟକରେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ବେଆଇନ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଥାଏ ଅଗଞ୍ଜ ଆହୋଲନବେଳେ । ତେଣୁ କଟକର ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଆଶ୍ରମ ଓ ତାହାର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ମହତାବବାବୁଙ୍କ ଘର ଇଂରେ ସରକାର କବଳରେ ଥାଏ । କଂଗ୍ରେସ ବେଆଇନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଥିଲେ ହେଁ, ସାରା ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ସଂପର୍କ କରି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ପୁନର୍ଜୀବିତ କରିବା ଜରୁରୀ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରାଦେଶିକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ଦାୟିତ୍ୱ କିମ୍ବା ନେବ ଏବଂ ଦରକାର ହେଲେ କିମ୍ବା ବିଭିନ୍ନ ଜିଲ୍ଲାକୁ ପ୍ରତିକରିବ, ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । ନବବାବୁ ସେତେବେଳେ ଜେଳରେ ଥାଆନ୍ତି । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦବାବୁ ଜେଳରେ ନବବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନାକରି ପ୍ରିରକରେ ଯେ, ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ମୋତେ ତୁଳାଇବାକୁ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ମହତାବ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶକରି ମୋତେ ଢକା ହେଲା ।

ମୁଁ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଉଭୟେ ଏକାଠିହୋଇ ମୋତେ କଂଗ୍ରେସର ଏ ଦୁଇନରେ କଟକରେ ରହି ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଳାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଲେ । ନବବାବୁ ସେତେବେଳେ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କପ୍ରତି ମୋର ଦୁର୍ବଳତା ଥିବାକଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ତାଙ୍କନାମ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା । କିଛିମାତ୍ର ପାଇଁ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସହକାରୀ ସଂପାଦକ ହୋଇ ଅଟିପକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଂଗଠନକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସର୍ବଶେଷରେ ମୁଁ ରାଜିହେଲି ।

କଂଗ୍ରେସରୁ ଉପପାଦେଇ ୧୯୪୮ ସାଲରେ ବିଦାୟ ନେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ସବୁକାର୍ଯ୍ୟ ମୋତେ ତୁଳାଇବାକୁ ହୋଇଛି । ସେଥିପାଇଁ କିଛିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚୌଧୁରୀ ବଜାରରେ ଏକ ଟାଇପ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ଭୋରବେଳୀ ଯୋଗଦେଇ କାମଚଳିବା ଭଲି ଟାଇପ ଶିକ୍ଷୁଙ୍କି । ହିସାବପତ୍ର ରଖିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଦୂରଦୂରାତ୍ମକ ଆସୁଥିବା ସବୁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ କଥା ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ଦୈନିକ ତାର ଓ ଢାକଣର୍ଥ ଥାଏ ପ୍ରାୟ ଦଶଟଙ୍କ । ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ନୟାସଢ଼କ ଓ ଚୌଧୁରୀ ବଜାରକୁମାର କଂଗ୍ରେସ ସମର୍ଥକଙ୍କୁଁ ଏକଟଙ୍କା ଦୂରଟଙ୍କା ମାଗି ଦଶଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଗ୍ରହ କରେ । ଆମ-ସତ୍ତୋଷ ହୁଏ ଯେ ତତ୍ପରଦିନର ଖର୍ଚ୍ଚ ଉଠିଗଲା ।

କଂଗ୍ରେସ ଉପରୁ ନିଷେଧାଙ୍ଗା ନ ଉଠିବାପର୍ଯ୍ୟତ କଟକରେ ରହିବା-ଖାଇବା ସମସ୍ୟାଥିଲା । ହରେକୁ ମହତାବ ବେଶିଦିନ ନିତ୍ୟାନୟବାବୁଙ୍କ ଘରେ ରହିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସ ବେଆଇନ ଅନୁଷ୍ଠାନଥବାବୁ ଘର ମିଲିବା ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟଥିଲା । ଶେଷରେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ବହୁକଷ୍ଟରେ ବାଲୁବଜାର ଓ ନିମାଚୌଡ଼ି ମଞ୍ଚରେ କଟକ ତ୍ରେଡ଼ିଂ କମ୍ପାନୀ ସାମନାରେ ଏକ ଉଜ୍ଜାଘରର ଉପରମହିଳାରେ ଦୁଇଟି ବଖରାଘର ଯୋଗାଡ଼ି କଲେ, ସେଥୁରେ ବିଦ୍ୟୁତ ଆଲୁଅ ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ । ପ୍ରେସରକୁ କରରେ ରୋଷେଇ ହୁଏ, ମହତାବବାବୁ ଓ ମୁଁ ସେଠାରେ ରହୁଁ । ଜୀବନ ଦୁର୍ବିସହ ହେଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ଖାନନଗର ଶୁଶାନ ପାଖରେ ଥିବା ମାରଫ୍଱ାଡ଼ି ବଗିଚାରେ ରହିଲୁ । ପାଖରେ କଟକ ସହରର ସବୁ ମଇଲା ଗଦା ହେଉଥାଏ । ତାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ ରହିବା ଅସମବ ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଉପରୁ ନିଷେଧାଙ୍ଗା ଉଠିଲା ଓ ଆମେ ସୁରାଜ୍ୟ ଆଶ୍ରମରେ ଆସି ରହିଲୁ ।

୧୯୪୭ ସାଲରେ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା, ୧୯୪୪ ସାଲର ଭାରତୀୟ ସଂବିଧାନର ସୀମିତ ଭୋଟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ । କେବଳ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ (ମାତ୍ରିକ୍ୟଲେସନ ପାସ) ଓ ଚୌକିଦାର ଟିକ୍କସ ଦେଉଥିବା ଲୋକେ ଭୋଟର ହୋଇପାରୁଥିଲେ । ବିଧାନସଭାରେ ସେତେବେଳେ ୨୦ଟି ପ୍ଲାନ ଥିଲା, କଂଗ୍ରେସ ସବୁ ପ୍ଲାନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଦେଉଥିଲା । ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ପ୍ରାର୍ଥୀ ବାହିବାପାଇଁ ତିନିଜଣିଆ କମିଟି ଗଠନ କଲେ, ଯେଉଁଥୁରେ ରହିଲେ ମହତାବବାବୁ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଓ ମୁଁ । ବାସ୍ତବରେ ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯାହା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଉଥିଲା ମହତାବବାବୁ ନବବାବୁଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି କରୁଥିଲେ ।

ବିଧାନସଭାର ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାନ ବ୍ୟବସାୟୀ ମାନଙ୍କ (Commerce) ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ଥିଲା ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରମିକଙ୍କପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ଥିଲା । ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡ ସାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ମହନ୍ତଦ ହନିପବାବୁଙ୍କ ଶ୍ରମିକପ୍ଲାନରୁ ଠିଆ କରାଗଲା । ସେ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ରକବ୍ରାରା ପରାପର ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କମର୍ଶ ସିଟରୁ ଆମେ ସବୁ ଛିର କରିଥିଲୁ ସାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସୁରାଜମଳ ଶାହାଙ୍କୁ ଠିଆକରାଇବାକୁ । ପୁରୀ ସହରରେ ତାଙ୍କ ପିତା ଜଣେ ବ୍ୟବସାୟୀ ଥିବାରୁ ସୁରାଜବାବୁଙ୍କର କମର୍ଶ ସିଟି ପାଇଁ ଭୋଟର-ତାଲିକାରେ ନାମ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସ ଉପରିଷ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ତଥା ପାଇଁମେଧାରୀ ବୋର୍ଡର ଅଧିକ ସର୍ବାର ବଳୁଭାର ପଟେଲଙ୍କ ଉଜ୍ଜାଯୋଗୁଁ ବିରଳା ଶିକ୍ଷପତି ଗୋଷ୍ଠୀର ଥିରାନୀଙ୍କୁ ଠିଆ କରାଗଲା । ସେ ବ୍ରଜରାଜନଗରରେ ବିରଳାଙ୍କ ଜାଗଜକଳ (ଓରିଏଫ କାଗଜକଳ) ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ବିରଳାପରିବାର ବରାବର କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ସମର୍ଥକ ଥିଲେ ଓ କଂଗ୍ରେସକୁ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

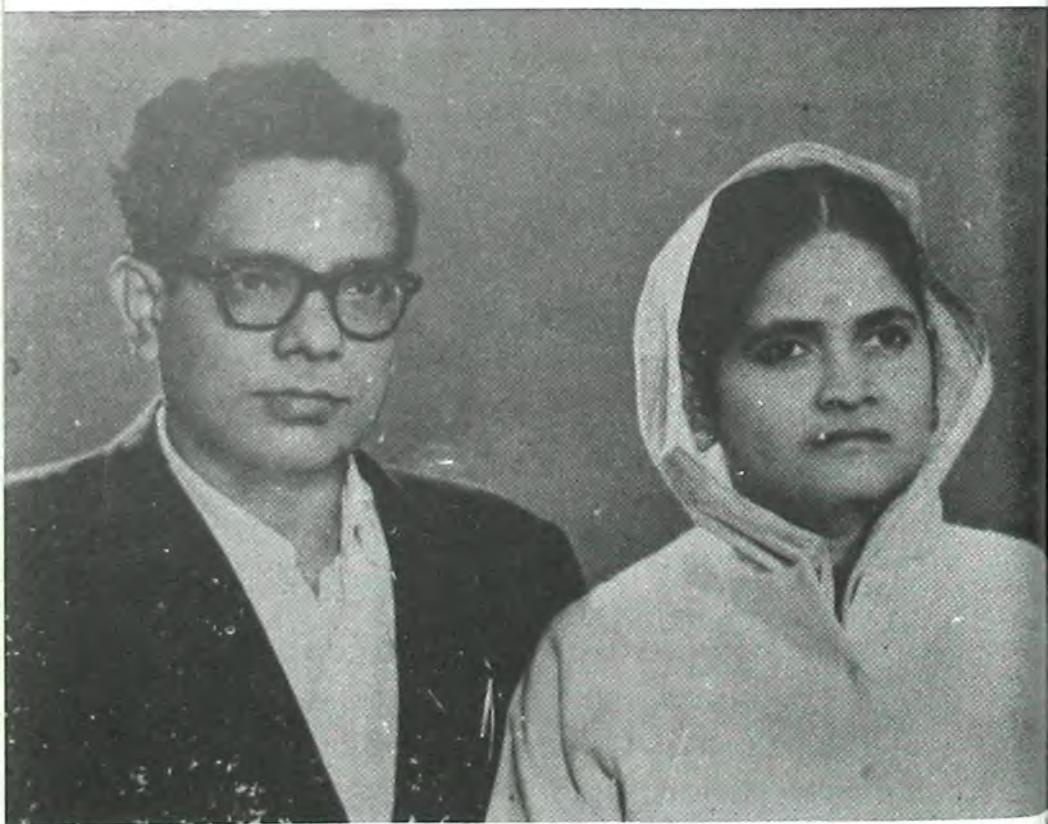
ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୟନ ବେଳେ ଦିନେ ହଠାତ ସର୍ବାର ବଲୁଭଭାଇ ପଚେଲଙ୍କର ଏକ ରେଜିଷ୍ଟାର୍ଡ଼ ଚିଠି ଆସିଲା ମହତାବବାବୁଙ୍କ ନାମରେ । ଯେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସ ଠିକଣାରେ ଆସିଥିଲା ମୁଁ ତାକୁ ଖୋଲିଲା ବେଳକୁ ଦେଖିଲି ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଙ୍ଗ ତେଜ, ମନେ ପଡ଼ୁଛି ବୋଧହୃଦୟ ଦଶହଙ୍କାର ଚଙ୍କାର । ଲପାପା ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଚିଠି, ‘ପ୍ରିୟ ମହତାବ’ ସଂବୋଧନ । ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟା ଗୋଟିଏ ପାରାଗ୍ରାୟ । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ଏହି ତେଜଟି ବିରଳା ବ୍ରଦର୍ଶକର ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ପାଇଁ ଚାନ୍ଦା । ମୋର ଆଶା ବିରଳା ବ୍ରଦର୍ଶକର ଜି.ଡ଼ି. ଥରାନୀଙ୍କୁ କମର୍ଷ ସିରରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରିବ । ସେତେବେଳେ ସରଦାର ପଚେଲଙ୍କୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ କଂଗ୍ରେସରେ କେହି ନ ଥିଲା । ଏ ଚିଠି ଦେଖି ମୋ ମନ ପିକା ପଡ଼ିଗଲା, ତେଣୁ ବିନା ଆଲୋଚନାରେ ଥରାନୀ ହେଲେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୟନରେ କିଛିଟା କଂଗ୍ରେସ ସଂଗଠନରେ ଅର୍ଥଦାନକାରୀ ଲୋକଙ୍କର ନାମରହୂଥିଲା । ଏବେ ତ ସେ ପ୍ରଶ୍ନଗା ଉପରେ ରୂପ ନେଇସାରିଲାଣି । ଦଳକଥା ଛାଡ଼ି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତିକରିତର ଲାଞ୍ଚ ଓ ପ୍ରୀୟାପ୍ରୀତି ତୋଷଣ ବର୍ଷମାନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୟନରେ ମାପକାଠି ହୋଇଛି ।

ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ ଅନାୟସରେ ବହୁମତ ଲାଭକଲା । ଖୁସି ହୋଇ କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟାରୀ ବୋର୍ଡର ଅଧ୍ୟେ ସର୍ବାର ବଲୁଭଭାଇ ପଚେଲ ଏକ ଚାରବାରୀ ପଠାଇଲେ, “ସାବାସ୍ ଓଡ଼ିଶା” (Well done Orissa) । ହରେକୁଷ ମହତାବ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଓ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ହେଲେ ରାଜସ୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀ । ସରକାର ସିନା ସୁରୂଖୁରୁରେ ଚାଲିଲା, କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ କିନ୍ତୁ ବିବାଦ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ।

ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ମହତାବବାବୁ ଓ ନବବାବୁ ମିଲିତ ଭାବରେ ଚାହେଲେ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାଶ ସଭାପତି ହେବେ । କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଆମେ ଯେତେ ଯୁବକ ଥିଲୁ, ଚାହେଥିଲୁ କଂଗ୍ରେସର ହିତପାଇଁ ମାଳଚୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭାନେତ୍ରୀ ହୁଅଛନ୍ତି । ସେତେବେଳକୁ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେଲେଣି । ଯେଉଁଦିନ କଂଗ୍ରେସର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା, ସେହିଦିନ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ପ୍ରଥମ ସିଦ୍ଧାତ ହେଲା, ରାଜବଦୀମାନଙ୍କୁ ଖଲାସ କରିବା । ସେହି ଅନୁସାରେ ସୁରେତ୍ରନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ପ୍ରମୁଖ ଖଲାସ ହେଲେ । ଶେଷରେ ସବୁ ଯୁବନେତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ମାଳଚୀ ଦେବୀ ସଭାପତି ପଦ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ନବବାବୁ ଓ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ପଦୀ ମାଳଚୀ ଚୌଧୁରୀ । ଆମେ ଅଗଣିତ ଯୁବକ ଯେଉଁମାନେ ସେ ଉଭୟଙ୍କର

ପାଖଲୋକ ଥାଉଁ, ଆମକୁ ବହୁତ ଖରାପ ଲାଗୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ କଂଗ୍ରେସର ହିତପାଇଁ ଏପରି ଅପ୍ରୁତିକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆଗେଇ ଗଲୁ । ଶେଷରେ ମହତାବବାବୁ ଓ ନବବାବୁଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାଶ ହାରିଲେ ଓ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀର ପ୍ରାର୍ଥୀ ମାଳଚୀ ଦେବୀ ଜିତିଲେ । ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ କମ ଧରା ନ ଥିଲା । ମାଳଚୀ ଦେବୀ ସରାନେତ୍ରୀ ଥିବାବେଳେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ହେଲେ ଓ ମୁଁ ସେହିପରି ସହକାରୀ ସଂପାଦକ ରହିଲି ।

□□□

୧୯୬୯ ମର୍ବିନରେ ଘାଲ୍ୟସରାର ସଦସ୍ୟ ଥିବା ସମୟରେ ବାଜବାବୁଙ୍କ ସହ ଜଙ୍ଗ ଧର୍ମପନୀ

ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର କେତୋଟି ଦିଗ ।

୩ ୧୯୪୭ ସାଲ ଅକ୍ଟୋବର ୨୮ ତାରିଖ । ରାଜ୍ୟର ସମଭାବାପନ ପ୍ରମୁଖ ସମାଜବାଦୀମାନେ କଟକରେ ଏକାଠି ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ପଚିଶ ତିରିଶ ହେବ । ସେତେବେଳକୁ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପୁନରୁତ୍ଥାର ଦେଶର ବର୍ତ୍ତିନ ରାଜ୍ୟରେ ହେଉଥାଏ । ବିହାର ରାଜ୍ୟର ପ୍ରମୁଖନେତା ରାମନନ୍ଦନ ମିଶ୍ର ଏହି ସଂଗଠନକାମର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ଓଡ଼ିଶା ଆସିଥିଲେ । ପୁରୁଷା ସମାଜବାଦୀ ନେତା ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ମାଲତୀ ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରମୁଖ ଏଥରେ ଯୋଗଦେଇ ନ ଥିଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ନବବାବୁ ଆମର ଘରୋଇ ବୈଠକରେ ତାଙ୍କ ଉନ୍ନମତ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ଆମମଧ୍ୟରେ ବିଛୁଦ ହୋଇଥିଲା, କଂଗ୍ରେସରୁ ନୁହେଁ, ସମାଜବାଦୀ ଗୋପୀରୁ ।

ଏହାର ସମ୍ଭାବନା ମୁଁ ପାଇଥିଲି ଯେଉଁଦିନ ନବବାବୁ କଟକ ଜ୍ଞାଲରୁ ଜଣାଯା ହେଲେ । ସେ ଜ୍ଞାଲଗେଟରୁ ବାହାରିବାକ୍ଷଣି ମୁଁ ଓ ଆଉ ଅଛକେତେକଣ ପାଛୋଟି ଆଣିଥିଲୁ । ମହତାବବାବୁଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚିବାକୁ ସିଧା ସେ ମୋ ସହିତ ବାଲୁ ବଜାରର ଟ୍ରେଡ଼ିଂକଂପାନୀ ସାମନା ଘରକୁ ଆସିଲେ । ଉଭୟେ ପରଶା ବନ୍ଧୁ ଖୁସି ହେଲାବେଳେ ନବବାବୁ ପହଞ୍ଚିଲାକ୍ଷଣି କହିପକାଇଲେ, “ମୁଁ ତୁମର ନେବୃଦ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ।” ଏ କଥାଟା ମୋତେ ବଢ଼ି ଧରାଦେଲା । ମହତାବବାବୁ ଜ୍ଞାଲରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାପରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱୟୀ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଥାଆଟି ଏଥରେ ସହେନାହାଁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ କଂଗ୍ରେସରେ ଥାଉ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଗଠନ କରିବାକୁ ନିଷ୍ଠାରି କରିଥାଉ ବା ଖୁବ ଆଗ୍ରହୀ ଥାଉ, ସେମାନେ ତଥାପି କିଛି

ପରିମାଣରେ ନବବାବୁ ଓ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଉପରେ ଭରସା ରଖିଥାଉ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରଥମ ଭେଟପରେ ସେ ଭରସା ମଞ୍ଜି ଯାଇଥିଲା । ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ରବିଘୋଷ, ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତ, ନିଶାମଣି ଖୁଣ୍ଡିଆ, ଆକୁଳାନନ୍ଦ ବେହେରା, ଅନୀଲ କୁମାର ଘୋଷ ପ୍ରମୁଖ କଟକଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ସେହି ବୈଠକରେ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଗଠିତହେଲା ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ କମିଟି ନିର୍ବାଚନ କରାଗଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ତାହାର ନାମ ରଖାଗଲା ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳ । ଏହାର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ହେଲେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ । ମୋତେ ସଂଗଠନ ସମାଦକ ହିସାବରେ ଦାୟିତ୍ବ ଦିଆଗଲା ।

ମୁଁ ଅକ୍ଷ୍ୱାତ ଏହି ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେଇ ପାରିନଥିଲି । ଭୟକର ଆମାଶୟ ରୋଗରେ କଟକ ବଡ଼ ଢାକରଖାନାରେ ଭର୍ମ ହୋଇଥିଲି । ବୈଠକପରେ ରାମନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଓ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ମୋତେ ଢାକରଖାନାରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଓ ସଂଗଠନ ସଂପାଦକର ଦାୟିତ୍ବକଥା କହିଲେ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଆଶ୍ରମରେ ରହୁଥାଏ ଓ କଂଗ୍ରେସର ସହକାରୀ ସଂପାଦକ ଥାଏ । ତେଣୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳର ସବୁକାମ ମୁଁ ସେହି କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସରୁ ଚଳାଉଥାଏ । ଅଫିସ କହିଲେ ମୋର ସେହି ଚିଶ ତ୍ରକ ।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଓ ରାଜସୁମନ୍ତ୍ରୀ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ । ଏମାନଙ୍କ ମିଳିତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ସଭାପତି ପଦରୁ ହରାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଚଳିବା ଅସମବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମତଭେଦ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏଣେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳ ଗଠନ କରିପାରିଥାଉ । ତେଣୁ ସାଧୀନତାର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ (ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୯୪୭) ସୁରେତ୍ରବାବୁ ଓ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପଦରୁ ଉପସା ଦେଇ ଆସିଲୁ । ଓଡ଼ିଆବଜାର ଯଦୁନାଥ ଭବନରେ ଆମ ପ୍ରାଦେଶିକ ଅଫିସ ଖୋଲିଲା । ଠିକ ତାହାର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ୧୯୪୭ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଏକ ଛାତ୍ରଆୟୋଜନ ରେଭେର୍ପ୍ଲା କଲେଜରୁ ଆରମ୍ଭୋଇ କଟକ ସହରର ସବୁ ଝୁଲ କଲେଜକୁ ବ୍ୟାପିଥାଏ । ରେଭେର୍ପ୍ଲା କଲେଜରେ ଯୁନିଅନ ଜ୍ୟାକ୍ (ବ୍ରିଟିଶ ଜାତୀୟ ପତାକା) ଉଡ଼ାଇବାକୁ ବିରୋଧ କରି ଏହି ଆୟୋଜନର ଆରମ୍ଭ । ଏଥରେ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସମର୍ଥୀତ ଛାତ୍ର ନେତାଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆମ ସହିତଥିବା କଂଗ୍ରେସର ଛାତ୍ରନେତାମାନେ ସାମିଲିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ର କଂଗ୍ରେସର ନେତା ଓ ସଭାପତି ଥାଏତି ପ୍ରଦୀପ କିଶୋର ଦାସ । ରାଜସୁ ମହୀ ନବବାବୁଙ୍କ ପୁଅ କାଳୁ (ବିନାୟକ ଚୌଧୁରୀ) ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ସକ୍ରାୟ ଭାଗ ନେଲା । ନାନା କାରଣରୁ ସରକାରଙ୍କ ସମେହ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ ଯେ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ ତତ୍କାଳୀନ କଂଗ୍ରେସ ସରକାରଙ୍କ

ଅପଦସ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଏପରି ଆହୋଲନକୁ ଉସୁକାଉଛନ୍ତି । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ଆମ ସମୟେତ ଛାତ୍ରମାନେ ଆହୋଲନରେ ସାମିଲଥିଲେ ଓ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ନେତିକ ସମର୍ଥନ ଦେଉଥିଲି । ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି ଏହି ଆହୋଲନ ମଧ୍ୟରୁ ବହୁଛାତ୍ର ଅଗ୍ରଣୀହୋଇ ବାହାରିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ରାଜ୍ୟର ସମାଜବାଦୀ ଆହୋଲନକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କଲେ ।

ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇ ସ୍ଵାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ହେଲା ସେଥିରେ ଭାରତୀୟ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ ଅସୁଖୀ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଭାବୁଥିଲେ ଆଉଥରେ ବିରାଟ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେତିକିବେଳେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଏକ ଲେଖା ଲେଖିଲେ କଂଗ୍ରେସ ନେବୃଦ୍ଧର ସମାଲୋଚନା କରି । ଅଗ୍ରଷ ପହର ତାରିଖଦିନ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ହେବାର ରାଜିନାମାକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗକରି ଲେଖିଲେ, “ଏହା କଣ ସ୍ଵାଧୀନତା?” (Is it Independence) ମୁଁ ତାହାକୁ ଅନୁବାଦ କରି ପାଟିତରଫୁଲ ପୁଣ୍ଡିକା ଆକାରରେ ଅଗ୍ରଷ ପହର ତାରିଖ ଦିନ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣାବଳୀ ଯାହାସବୁ ଘଟିଗଲା ତାହାଦେଖୁ ମୁଁ ପରେ ଭାବିଲି ଯେ ଆମର ଏପରି ଏକ ଚିତ୍ତା ଭ୍ରମାମ୍ବକ ଥିଲା ।

ଠିକ୍ ସ୍ଵାଧୀନତା ପରେପରେ ସବୁଠାରୁ ଏତିହାସିକ ଘଟଣା ହେଲା ଓଡ଼ିଶାର ପୂର୍ବତନ ଗଡ଼କାତ ମାନକର ମିଶ୍ରଣ । ଯଦିଓ ଆମେ ରାଜାଙ୍କ ଭରା ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ଦାନର ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲୁ, ତଥାପି ଓଡ଼ିଶାରେ ହରେକୁ ମହତାବଙ୍କ ଭୂମିକା ପ୍ରଗଞ୍ଚାୟୋଗ୍ୟ । ସେତେବେଳକୁ ସର୍ବୀର ବଲୁଭରାଇ ପଲେଙ୍କ ବିଚକ୍ଷଣ ନେବୃଦ୍ଧ ହଁ ପୂର୍ବତନ ଗଡ଼କାତ ରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭୟ ସଂଚାର କରିଥିଲା । ଏବଂ ସେମାନେ ଘୋର ଅନିଜ୍ଞାପଦେ ମିଶ୍ରଣ ତୁମ୍ଭିରେ ଦସ୍ତଖତ କରି କ୍ଷମତାରୁ ବିଦା ହୋଇଗଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ଏକମାତ୍ର ମୟୁରଭଞ୍ଜ ବାଦ ପଡ଼ିଗଲା ଓ ତାର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ରହିଲା । ଏଥରେ ଘୋର କ୍ଷୁଦ୍ରହୋଇ ଆମେ ସମାଜବାଦୀମାନେ ମୟୁରଭଞ୍ଜରେ ମିଶ୍ରଣ ଆହୋଲନ ଜାରିରଖିଲୁ । ମୟୁରଭଞ୍ଜର ରାଜା ସେଠିକା ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳକୁ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରି ଅଳଗା ରହିଗଲା । ଫଳରେ ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ଏକ ବିରାଟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆମ ଆହୋଲନକୁ ବିରୋଧ କଲେ ଓ ଖାତିଶାଖର ନେତାମାନଙ୍କୁ ଆୟୁଧକରି ମିଶ୍ରଣ ବିରୋଧରେ ଜନମତ ରଖିବାକୁ ଉଦୟମ କଲେ । କେବଳ ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ନେତା ଗିରିଶ ରାୟ ଓ ତାଙ୍କର କେତେ ସାଥୀ ଆମକୁ ଆପ୍ରାଣ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଆଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ମୟୁରଭଞ୍ଜ ଜାତୀୟ ସ୍ରୋତରେ ମିଶି ଓଡ଼ିଶାରେ ସାମିଲ ହେଲା । ତରପରେ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାଶଙ୍କ ନେବୃଦ୍ଧରେ ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ଅଧିକାଂଶ ନେତା ଓ କର୍ମୀ ଆମ ଦଳରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଫଳରେ ପାଟି ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୟୁରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାରେ ସବଳ ଓ ଦୃଢ଼ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଏପରିକି

ମୟୁରଭଜନ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଦିବାସୀ ମହାସଂଘ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆମର ସମର୍ଥନ ସର୍ବାଧିକ ଥିଲା ।

୧୯୪୮ ସାଲ ଜାନୁଆରୀ ମାସ ଶେଷବେଳକୁ ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ସାଂପ୍ରଦାୟିକବାଦୀ ଆତତାୟୀଙ୍କ ଗୁଲିରେ ମହାମ୍ୟାଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ହତ୍ୟା ହେଲା । ଏହାପରେ ହେଲେ କଂଗ୍ରେସ ସମାଜବାଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କ ଅସହିଷ୍ଣୁଭାବ ସମ୍ଭବ ହୋଇଗଲା । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ କାମକରିବାର ଶୈଳୀ ଓ ଚିତ୍ତାଧାରା ଅଳଗା ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଭିନ୍ନମତ ହେଲେହେଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେଶପ୍ରତି ବା ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟରେ ସେ ସହେଲ କରିବାଲୋକ ନୁହେଁଛି । କିନ୍ତୁ ସର୍ବାର ପଚଳେ ପ୍ରଭୃତି ଭାବୁଥିଲେ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ କଂଗ୍ରେସ ଉତ୍ତରେ ଏକ ଉପଦଳଭାବୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କଂଗ୍ରେସ ଶୁଣିଲାର ଏକ ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟ । ଦିନକୁ ଦିନ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ ମଧ୍ୟ କେନ୍ତ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟପ୍ରଭାବର କଂଗ୍ରେସ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ।

ଡେଶୁ ପ୍ରଥମେ ଘିର ହେଲା ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନାମର ଆଦ୍ୟରୁ କଂଗ୍ରେସକୁ କାଟି ଦିଆଯିବ ଓ ଅଣକଂଗ୍ରେସ ବ୍ୟକ୍ତି ଚାହିଁଲେ ସିଧାପଲକ୍ଷ ପାର୍ଟିର ସଭ୍ୟ ହୋଇପାରିବେ । ଉତ୍ତରାଜ୍ୟ କିଛିଦିନ ପରେ ୧୯୪୮ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ପୁନର୍ବୀଚାର କରାଯାଇ ଶେଷରେ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ କଂଗ୍ରେସରୁ ଉପସା ଦେଇ ଅଳଗା ହୋଇଗଲେ । ମୂଳକଂଗ୍ରେସ ସହିତ ଯେଉଁ ଜନ୍ମନାହିଁର ସଂଯୋଗ ଥିଲା, ତାହା କଟିଗଲା । ଭାରତବର୍ଷର ସବୁଆଡ଼େ କିଛି ପୁରୁଷାନେତା କଂଗ୍ରେସରୁ ଉପସା ନ ଦେଇ କଂଗ୍ରେସରେ ରହିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋଟାମୋଟି ଅଧିକଂଶ ସଭ୍ୟ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନିଜର କରିନେଲେ ।

ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ପଚିଶବର୍ଷ

କଂଗ୍ରେସରୁ ବିଦ୍ୟାଯ ନେବା ସବୁ ସୋସଲିଷ୍ଟଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇନଥିଲେ ହୁଏତ ଏପରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି କରିପାରି ନଥାଆଗା । ଉତ୍ତରକଂଗ୍ରେସ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳର (ସଂଗ୍ରାମକମିଟି) ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ ଘିର କରାଗଲା ଯେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଥିବାରୁ ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରମୁଖ ପାର୍ଟି ସାଥୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କୁ ଅସାଧୀ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ କରାଯିବ । ସେହି ତାତ୍ପ. ୧୭.୪୭ ରିକ୍ଷର ବୈଠକର ବିବରଣୀରେ ଲେଖାଗଲା, “କଂଗ୍ରେସ ସଂଗ୍ରାମକୁ ମଜବୁତ ଓ କର୍ମିତ କରିବା ପାର୍ଟିର ଅନ୍ୟତମ କାର୍ଯ୍ୟ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ସଂପାଦକ ଦାୟିତ୍ବରୁ ଶ୍ରୀ ଦ୍ଵିବେଦୀ ମୁଢ଼ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କୁ ପାର୍ଟିର ଅସାଧୀ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ରୂପେ ନିର୍ବାଚନ କରାଗଲା । ”

ଏପରିକି ୧୯୪୭ ସାଲ ଜୁନ ୨୨ ତାରିଖ ଦିନ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ କଟକ ଆସିଥିବାବେଳେ କଟକ ଓଡ଼ିଆ ବଜାରରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପାଟୀ କର୍ମୀ ବୈଠକରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଟୀର ଅଗ୍ରଗଠିତ ପ୍ରଶଂସା କରି କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଅବତାରଣା କରିଥିଲେ । ତାହାର ଆକ୍ଷରିକ ଅନୁବାଦ ତଳେ ଦିଆଗଲା ।

“ଆମେ କଂଗ୍ରେସକୁ ସମାଲୋଚନା କରୁଛୁ, ଆମର ଉଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି କଂଗ୍ରେସକୁ ସବଳ କରିବା, ଦୁର୍ବଳ କରିବା ନୁହଁ । କଂଗ୍ରେସ ଉତ୍ତରର ବାଦବିବାଦରେ ନ ପଣି ଆମେ କୃଷ୍ଣକ, ଶ୍ରୀମିକ ଓ ଛାତ୍ର ମାନଙ୍କର ସଂଗୀନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବା ।

“କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ କିପରି ଆହୁରି ବେଶିଭାବରେ ସହଯୋଗ କରି କାମ କରିପାରନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟନେତା ମାନଙ୍କ ସଂଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା ବିଶେଷ ଆଗେର ପାରି ନାହିଁ । ଏ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ମୂଳ ଉଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଘର୍ଭିସନ୍ତିବେଳେ କିପରି ରାଜାମହାରାଜା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ସଂୟୁକ୍ତ ସଂଗ୍ରାମ କରିଛେ । ଆମେ କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟା ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକମତ ଥିଲୁବାଲି ଏ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଭାଗନେଲୁ । ଗାନ୍ଧିଜୀ, ଜବାହରଲାଲ ପ୍ରମୁଖ ଏପରି ଏକ ମିଳାମିଶା ସଂବଧରେ ଖୁବ ଏକନିଷ୍ଠ ହୋଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସର ଅନ୍ୟନେତା ମାନେ ନୁହଁଛି । ସେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ଆମକୁ ଅଣ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରା କାମରେ ବିଶେଷ ଧାନ ଦେବାକୁ ହେବ । କିଶୋନ (କୃଷ୍ଣକ)କାମ କରିବାକୁ ହେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଚାଷବାସ ସଂବଧରେ ଆମ ଆଗରେ ଏକ ସମାଜବାଦୀ ଚିତ୍ର ରହିବା ଦରକାର । ଜେବଳ ଜମିଦାରୀ ପ୍ରଥା ଲୋପ ହୋଇଗଲେ ଲୋକଙ୍କର ମଂଗଳ ହୋଇଯିବ ନାହିଁ । ପଞ୍ଚାବ, ବମ୍ବ ପ୍ରଭୃତିରେ ଜମିଦାରୀ ପ୍ରଥା ନଥିଲେ ହେଁ ଲୋକଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ; ଶୋଷଣ ଏଠିକାରିଲି ଚାଲିଛି । ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ତାର୍କିକ ଓ ସମସ୍ୟା ଭିରିକ ଗବେଷଣା କରିବାକୁ “ପାବିଆନ୍ ସୋସାଇଟ୍” ବହୁକାଳରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଆମକୁ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗତିକରିବାକୁ ହେବ । ସେହିପରି ଶ୍ରୀମିକ ସଂଗୀନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମକୁ କାମକରିବାକୁ ହେବ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ସମସ୍ୟା ସେତେ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ନହେଲେ ହେଁ ସେହି ସୀମାବିନ୍ଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ମନୋନିବେଶ କରିବାକୁ ହେବ ।

“ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଢ଼ଜାତ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା । ସେଠାକାର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସଂଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପାଟୀ କର୍ମୀମାନେ ସେ କାମରେ ଆଗୁଆ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ (ଗଢ଼ଜାତ) ଯଦି ଛ’ମାସ କାଳ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ କାମ କରାଯାଏ, ତେବେ ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜାମାନେ ଆଯୋଳନର ସାମନା କରିପାରିବେ

ନାହିଁ ଏବଂ ଲୋକଶତ୍ରୁ ଖୁବ ପ୍ରବଳ ହେବ । ଆମର ଉଦେଶ୍ୟ ହେବନାହିଁ ପ୍ରକାମଣଙ୍କର ଦଶଳ କରିବା ।”

ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଏ ଭାଷଣ ଠିକ୍ ସାଧୀନତାର ଦୁଇମାସ ପୂର୍ବରୁ । କିନ୍ତୁ ଦିନକୁ ଦିନ ରାଜନୈତିକ ପରିଷ୍କିତି ଏପରି ହେଲା ଯେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କୁ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସରୁ ଉପସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ନିଷ୍କଳଭାରତ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଏପରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ରାଜ୍ୟ ପାର୍ଟି ମାନଙ୍କର ମତାମତ ଚାହିଁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ପାର୍ଟିରେ ସାମିତ ସଭ୍ୟଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରୋବେସନାରୀ ସଭ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ଓ ତତ୍ପରେ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ସଭ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକ ବୈଠକ କଟକ ପାର୍ଟି ଅଫିସକୁ ୧୯୪୮ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚ ତାରିଖ ଓ ପାଞ୍ଚ ତାରିଖରୁ ଡକା ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାୟ ପଞ୍ଚାବନଙ୍କର ସଭ୍ୟ ଯୋଗଦେଇ କେନ୍ତ୍ର କମିଟିକୁ ସୁପାରିଶ କଲେ ଯେ ପାର୍ଟି ସଭ୍ୟମାନେ “କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ସମସ୍ତ ସମର୍ଜନ ତୁଟାଇ ଆସିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରନ୍ତୁ” ।

ସେହି ସାଧାରଣ ବୈଠକରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅମରଆମାପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି କରି ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜାନୁଆରୀ ତିରିଶ ତାରିଖକୁ ଗାନ୍ଧାଦିବସ ରୂପେ ପାଲନ କରିବାକୁ ଏବଂ “ଜାତି ଓ ଶ୍ରେଣୀବିହୀନ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ଏବଂ ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା ଓ ଜାତିଗତ ଦେଖ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଲୋପ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବନ୍ତ” ହେବାକୁ ନିବେଦନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏହିସବୁ କାରଣରୁ କହୁଛି ଯେ ଇଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କ ଏକ କଠୋର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସେତେବେଳେ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପାର୍ଟିର ଜାତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀ ସେହିମାସ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ନାସିକଠାରେ ବସି କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ସଂପର୍କ ଛିନ୍ନ କରାଗଲା । ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବାମପଦ୍ଧତି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ହିସାବରେ କାମକଲା । ପ୍ରଥମରୁ ସଂଗ୍ରହ ସଂପାଦକ ହିସାବରେ ମୁଁ ଦଳର ସବୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଭାଗନେଇ ଆସିଛି ।

ସମାଜର ସବୁ ଶ୍ରେଣୀକମଧ୍ୟରେ ଜାତି ଓ ଶ୍ରେଣୀବିହାନ ସମାଜପାଇଁ ଗଣଚେତନା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳର ପ୍ରଥମ ବୈଠକରୁ (ଡା ୭.୧୭.୪୭) କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଉପର ଲିଖିତ ଭାଷଣରେ କୃଷକ, ଶ୍ରମିକ ଓ ଗଢ଼କାତ ଆୟୋଜନ ଉପରେ ବିଶେଷ ଜୋର ଦିଆଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ କୃଷକ ସଂଘ ଗଠନ କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ ବାଲେଶ୍ଵର କିଲ୍ଲାର ପ୍ରମୁଖ ନେତା ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଶ୍ରମିକ ଆୟୋଜନର ଦାୟିତ୍ବ ପାର୍ଟିର ମୁଖ୍ୟ ନେତା ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ଶାନ୍ତି ଓ ଯୁଦ୍ଧକ ମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ ବାକ୍

ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଏହିସବୁକୁ କୃଷକ ସଂଘ, ହିନ୍ଦୁ ମଜଦୁର ସଭା, ଯଜ୍ଞ ଘୋସଳିଷ୍ଟିଗନ୍ମାମରେ ସାଂଗଠିକ ରୂପ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେହି ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ ମଧ୍ୟ “ସାମ୍ୟବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରସାରପାଇଁ” ପାଠେ ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରକାଶନ ଓ ‘କୃଷକ’ ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକାରୁ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଯାଇଥିଲା । କିଛିମୋର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କାଗରଣ ପାଇଁ, “ଜନସଂସ୍କତି ସଂଘ” ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । ଲୋକସେବା ସଂଘର ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ସାହୁ । ଜନସଂସ୍କତି ସମ୍ବନ୍ଧର ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ପାଠେର କୋଷାଧକ ବାବୁଲାଲ ଦୋଷ ।

ଦଳର ପ୍ରଥମ ସମ୍ମିଳନୀ

ଦଳର ହୃଦ ଜନପ୍ରିୟତା ଜଣାପଡ଼ିଲା, ଯେତେବେଳେ ବାଲେଶ୍ୱରଠାରେ ୧୯୪୮ ସାଲ ଅପ୍ରେଲ ନାତାରିଖ ଓ ମର୍ଦ୍ଦ ତାରିଖରେ ଦୁଇଦିନଧରି ଦଳର କନ୍ତେରେ ହୁଏ । ଏହାର ସଫଳତା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ଦାୟୀ । ଡକ୍ଟର ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସୈଭାନ୍ତିକ ଭାଷଣରେ ପାଠେର ଦ୍ୱାର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ଓ ଏକ ଗଣପାଠେର ରୂପ ଦେବାକୁ ନିବେଦନ କରିଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଠିକ ତିନିମାସ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ କଥାକୁ ସୁରଣ କରାଇ ଅସହଯୋଗ ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଧାନ ଆୟୁଧ ବୋଲି କହିଥିଲେ ।

ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତ୍ୟାବ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ କଂଗ୍ରେସକୁ ଏକ ଗତିହାନ ଓ ପ୍ରିର ଦଳବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶୃତି ଦିଆଯାଇଥିଲା ଯେ, “ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ ହଟାଇବା ନିମନ୍ତେ, ସଂପ୍ରଦାୟିକତା, ସଂକାର୍ଷ ପ୍ରାଦେଶିକତା ଓ ଜାତିଗତ ଭେଦଭାବ ଦୂର କରିବା ନିମନ୍ତେ, କଂଗ୍ରେସ ସହ ସହଯୋଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ, ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଠେ ସର୍ବଦା ପ୍ରତ୍ୟୁତ ଅଛି ।”

ଦିନକୁ ଦିନ ପାଠେର ପ୍ରଭାବ ବଢ଼ୁଥିବାରୁ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନେ ପାଠେର ପ୍ରସାରରେ ଆତକିତ ହେଉଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରଥମ ସମ୍ମିଳନୀରେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ଯେପରି ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ସତର୍କ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏତେ ନିମ୍ନସ୍ତରକୁ ଯାଇଥିଲେ ଯେ, ଡକ୍ଟର ଲୋହିଆଙ୍କୁ ବାଲେଶ୍ୱର ରେଳଣ୍ଡେସନରୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଆଣିବାକୁ ଯେଉଁ

ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତି କାର ଦେବାକୁ ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ, ତାକୁ ଧମକ ଦିଆଗଲା ଓ ସେ କାର ଦେଲେନାହିଁ । ଫଳରେ ଡକ୍କର ଲୋହିଆକୁ ଏକ ତ୍ରିକରେ ବସାଇ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଅଣାଯାଇଥିଲା ।

ସେହିପରି ପର ଅବସ୍ଥାରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଗସ୍ତବେଳେ
ଘଟିଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀନ ସଭାପତି ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାଶ ସବୁକଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କୁ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଗସ୍ତକୁମରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତ୍ୟେ
ବା ପରୋଷ ସାହାୟ୍ୟ ସେମାନେ ଯେପରି ନ କରନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ନବକୃଷ୍ଣ
ଚୌଧୁରୀ ରାଜସ୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ପରମବନ୍ଧୁ ଏବଂ ଦ୍ଵିତୀୟ
ମହାୟୁଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଭୟେ କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ତୁଳନେତା । ନବକୃଷ୍ଣ
ଚୌଧୁରୀ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଙ୍କର ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶଙ୍କୁ ହେଯଙ୍ଗାନ କରି ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୁ
ନିଜଦରେ ଅତିଥ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଜୟପ୍ରକାଶ ସୋସଲିଷ୍ଟ ସଂଗଠନଙ୍କୁ
ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତରେ ଆସିଥିଲେ ।

ପାଟିପାଇଁ ଅର୍ଥ କେଉଁଠା ଆସେ

ଦିନକୁ ଦିନ ଜାମର ବୋଲ୍ ଯେତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ, ଅର୍ଥର ଆବଶ୍ୟକତା ସେତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ । ପ୍ରଥମେ କୃଷକ ପ୍ରେସ ସ୍ଲାପନା କରି ଗୋଟିଏ ହ୍ୟାଣ୍ଡପ୍ରେସ ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ଖରିଦ କରିଥିଲୁ । ତାହା କାଳିଗଲିରେ ଥାଏ ଓ ସେଥିରୁ ‘କୃଷକ’ ମାସିକ ପ୍ରତିକା ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଯେତେ ଅର୍ଥ ଦରକାର ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅଛେ ଅଛେ ଆଦାୟ କରୁଥିଲୁ । ଏଥରେ ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ତାହାପରେ ଗଙ୍ଗାମହିରକୁ ଏହି ପ୍ରେସ ସ୍ଲାନାତ୍ତରିତ କରାଗଲା । ଓ ଏକ ପୂରୁଣା କ୍ରେଡିଲ ମେସିନ ଓ ଫ୍ଲାଟବେଡ଼ ମେସିନ ଖରିଦ କରାଗଲା । ସାଧାରଣ ଚାନ୍ଦାଛଢା ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଗପ୍ତବେଳେ ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ କରି ସବୁସଭାରେ ଯେଉଁ ଥିଲି ଭେଟି ଦେଉଥିଲୁ, ସେଥିରୁ ପାଟେ ପାଇଁ ଖର୍ତ୍ତ ଉଠୁଥିଲା । ଏବଂ କିଛି ଅଂଶରେ ପ୍ରେସକୁ ସାହାୟ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ପାଣି ଆଦାୟରେ ଆମର ଯୁବ ଓ ଛାତ୍ରକର୍ମୀମାନଙ୍କର ଅବଦାନ ଉଲ୍ଲେଖିଯୋଗ୍ୟ । ନାଲିଟୋପି ପିଣ୍ଡି ପାଟେ ଧୂନିଦେଇ ବଜାରରେ ଢିବାଧରି ଚାନ୍ଦା ଅସୁଲ କରୁଥିଲେ । ଏପରିକି କଟକ ରେଲସ୍ଟେସନ ଯାଇ ରେଲଡ୍ରବାରେ ଦଳଦଳ ହୋଇ ଚାନ୍ଦା ଅସୁଲ କରୁଥିଲେ । ପୂରୀ10ରେ ପାଟେର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀ ବେଳେ ପୂରୀ, ଜଗଣୀ ଓ ପୂରୀ ଆଖପାଖ ଗ୍ରାମ ମାନଙ୍କରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀ କର୍ମୀମାନେ ଯେପରି ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ କରି ପାଟେର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସଫଳ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ନ ଦେଖିଲେ ବିଶ୍ଵାସ କରିଛେବ ନାହିଁ ।

ସାପ୍ତାହିକ କୃଷକ ପତ୍ରିକା

ଓଡ଼ିଶା ସମାଜବାଦୀ ଆଯୋଳନରେ ସାପ୍ତାହିକ ‘କୃଷକ’ ପତ୍ରିକାର ଭୂମିକା ବଢ଼ି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥାଏଇଛି । ୧୯୪୭ ସାଲରୁ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏବର୍ଷ କାଳ ସମାଜବାଦୀ ଆଦର୍ଶର ବାର୍ତ୍ତାବହ ହୋଇ ଓ ଆଯୋଳନର ସଂବାଦ ପରିବେଶନ କରି ସଚେତନ ରାଜନୈତିକ ଶ୍ରେଣୀ ସହିତ ସକ୍ରୀୟ ସଂପର୍କ ରଖିଆଏଇଛି । ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରୁ ଏହି ପତ୍ରିକା ନିଜସ୍ଵ ପ୍ରେସରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଆଏଇଛି । ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ବହୁବର୍ଷଧରି ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଏହାର ସଂପାଦକ ଥିଲେ ଓ ଗୋରାଚାର ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସହାୟତା କରୁଥିଲେ । କିଛିବର୍ଷ ପରେ ଶ୍ରୀମିଶ୍ର ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ପତ୍ରିକାରେ ଯୋଗଦେଲେ । ତା’ପରେ ଝାନମଣିଲର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ବିନୋଦ କାନ୍ତୁନଗୋ ଏହି ପତ୍ରିକାର ସଂପାଦନା ଦାୟିତ୍ବ ନେଲେ ଓ କାଗଜର ପ୍ରସାର ବହୁ ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧିପାଇଲା । ତଦ୍ୱପରେ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୀସ୍ କିଶୋର ଦାସ ବହୁବର୍ଷଧରି ସଂପାଦକର ଦାୟିତ୍ବ ବହନକଲେ । ତାଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋବିନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଓ ବିଭୂତି ପଞ୍ଜନାୟକ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ବାରିଷ୍ଟରୀ ପଡ଼ିବାକୁ ଉଳ୍ଳାଙ୍ଘ ଗଲେ ଏବଂ ଫେରିଆସି ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟ ଓ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ଓକିଲାଟି କଲେ । ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଭୂତି ପଞ୍ଜନାୟକ ପତ୍ରିକା ସଂପାଦନାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ବ ନେଲେ । ପରେ ସେ କଲେଜର ଶିକ୍ଷକତା କରି ଓଡ଼ିଶାର ଲକ୍ଷସ୍ଥିତି ସାହିତ୍ୟକ ହିସାବରେ ସର୍ବଜନ ଆଦୃତ ହେଲେ । ଏହିପରି ସକଟରେ ପତ୍ରିକାର ପରିଚାଳନା ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ବ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଗଲାପରେ ପତ୍ରିକାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିବାକୁ କେହି ନଥିଲେ । ଶେଷରେ ପ୍ରକାଶନ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଦୁଃଖର କଥାଯେ ଯେତେବେଳେ ଆମର ବିଧାନସଭାରେ ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା ସର୍ବାଧିକ ଥିଲା (୨୧) ଓ ଲୋକସଭାରେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବାଧିକ ସଭ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଥିଲେ (୪), ସେତିକିବେଳେ ‘କୃଷକ’ ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକାର ବିଲୟ ହେଲା । ସଙ୍ଗଠନର ଦୁର୍ବଲତା ହଁ ଏହାଦ୍ଵାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇଗଲାଣି ସେତେବେଳକୁ ।

୧୯୪୯ ସାଲପରେ ପାଟିର ଦୈନଦିନ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଳାଇବାକୁ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟକର ଅବଦାନ ବେଶି । ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜବାଦୀ ଆଯୋଳନର ଏକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ପାଟି ବିଧାୟକମାନେ ତାଙ୍କ ଦରମା ଉଠାଇବାକୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପାଇଁ ପାଟିକୁ କ୍ଷମତାପତ୍ର ଦେଇଥାଆଇଛି । ତାଙ୍କର ସମୁଦ୍ରା ଦରମା ପାଟି ପଣ୍ଡକୁ ଆସେ । ସେମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ନଜରରେ ରଖି ସେହି ଦରମାରୁ କିଛି ଅଂଶ ସମୟେ ସମୟେ ଅଧା ବା ଆଉ କମ୍ ତାଙ୍କୁ ଭରା ଆକାରରେ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ଟକାରେ ପାଟିର ଦୈନଦିନ ଖର୍ଚ୍ଚ ଚାଲେ । ପର ଅବସ୍ଥାରେ ଏହିଟକାର କିଛି ଅଂଶରେ କୃଷକ

ପ୍ରସ ଥିବା କମି ମଧ୍ୟ ଖରିଦ ହୋଇଥିଲା । ପାଟି ବିଧାୟକ ମାନେ ଅକାଡ଼ରେ ତାଙ୍କର ଦରମା ପାଟିପାଇଁ ଦାନ କରିବା କମ ଡ୍ୟାଗର କଥା ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାରକୁ ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ପଢୁଥିଲା । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ୧୯୪୧ ସାଲ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଠାରୁ ୧୯୭୧ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ମାସିକଦେୟ ପାଟି ଫଣ୍ଡକୁ ଦେଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବିଧାୟକ ମାନଙ୍କ ଦରମା ବହୁତ କମ ଥିଲା । ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାଶ (ପରିବେଶ ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୂର୍ବତନ ବାଚସ୍ତତି), ନିଶାମଣି ଖୁବିଆ, ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ତାଙ୍କ ଦରମାରୁ ମାସକୁ ମାତ୍ର ତିରିଶ ଟଙ୍କା ନେଉଥିଲେ । ଏପରିକି ୧୯୭୭ ସାଲ ବେଳକୁ ଦରମା କିଛି ବୃଦ୍ଧିପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ମାସକୁ ମାତ୍ର ଏକଶହ ଅଣି ଟଙ୍କାରୁ ଦୁଇଶତ ଟଙ୍କା ନେଉଥିଲେ । ଏବେ ପୂରୁଣା ହିସାବକ୍ଷାତା ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଦେଖିଲି ଯେ ୧୯୭୭ ସାଲ ନିର୍ବାଚନରେ ଯେଉଁ ଏକୋଇଶି ଜଣ ସୋସଳିଷ୍ଟ ସଭ୍ୟ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ ମାସକୁ ଏକଶହ ଅଣି ଟଙ୍କାରୁ ଦୁଇ ଶହ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର ନେଉଥିଲେ । ଏପରିକି ଡକ୍ଟର ଜଗନ୍ନାଥ ଦାଶ (ବଡ଼ଚଣା ଏମ.୩ଲ.୬) ଏକଶହ ଟଙ୍କା, ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାଶ (ବାରିପଦା ଏମ.୩ଲ.୬.) ଏକଶହ ଅଣି ଟଙ୍କା, ଚନ୍ଦ୍ରଧର ଶତପଥୀ (ପାଟକୁରା ଏମ.୩ଲ.୬) ଶହେ ଅଣିଟଙ୍କା, ରାଜକିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟ (ରାଉରକେଳା ଏମ.୩ଲ.୬.) ଶହେ ଅଣିଟଙ୍କା, ଡକ୍ଟର ସରୋଜ କାନ୍ଦୁନଗୋ (କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଏମ.୩ଲ.୬.) ଶହେ ଅଣିଟଙ୍କା, ନିଶାମଣି ଖୁବିଆ (ତିର୍ଝୋଲ ଏମ.୩ଲ.୬.) ଏକ ଶହ ଅଣିଟଙ୍କା ନେଉଥିଲେ ।

ସେହିପରି ନିର୍ବାଚନ ବେଳେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷକ ଆଗରୁ ଯେହା ଯେହା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳରେ ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟକରି ବ୍ୟାଙ୍କ ବା ଉଜମା ଖାତରେ ଜମା ରଖାଯାଇଥାଏ । କୌଣସି ବଡ଼ଲୋକ ପାଟିକୁ ଚାନ୍ଦା ଦେବାର ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ଖୁବ କମହୁଏ । କାରଣ ସବୁ କର୍ମୀଙ୍କ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୁଥ ଖର୍ଚ୍ଚ ଯେହା ଯେହା ଗ୍ରାମ ତୁଳାନ୍ତି । ଅର୍ଥ ସବୁବେଳେ ଅଭାବ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ପାଟି ପ୍ରସାରରେ ଘୋର ବାଧକ ହେଉନଥାଏ । ନିଷା ଓ ଡ୍ୟାଗ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମକର୍ତ୍ତାର ଭୂଷଣ ଥାଏ । ପାଟି ସାହିତ୍ୟ ବିକ୍ରି କରିବା, ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ କରିବା ଓ କୃଷକ ପତ୍ରିକାର ଗ୍ରାହକ କରିବା ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଯାହାପାଇଁ ଯେତେ କୋଟା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ପୂରଣ ହେଲା କି ନାହିଁ ପାଟି ବୈଠକରେ ସମୀକ୍ଷା କରାଯାଏ ।

କୃଷକ ଆୟୋଜନରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା

ଓଡ଼ିଶା କୃଷିପ୍ରଧାନ ରାଜ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରାୟ ସତ୍ତବୀ

ଭାଗରୁ ଅଧୂକ ଲୋକ କୃଷି ଉପରେ ଜୀବିକାପାଇଁ ନିର୍ଭରଶାଳ ଥିବାରୁ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ହିଁ ମାଧ୍ୟମ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଭିତ୍ତି ପଡ଼ିବା ଦିନରୁ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଅଗ୍ରାଧକାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ୧୯୪୭ ସାଲରେ ପାଟି ଗଠନ ପରେ କୃଷକ ଜମୀମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ସଂଗ ଗଠନକରିବାକୁ ସାଥୀ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସଙ୍କୁ ଦାସିତ୍ତ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଜମିଦାରୀ ଉଛ୍ଵେଦ, ଚାଷୀକୁ ଶୋଷଣ ମୁନ୍ତ କରିବା, ପ୍ରକୃତ ଚାଷୀକୁ ଜମିର ମାଲିକ କରିବା ଏବଂ ଚାଷୀକ ଭିତରେ ସହଯୋଗ ଭାବ ସୃଷ୍ଟିପାଇଁ କୋଅପରେଟିଭ ଚାଷ ବା କୋଠାଚାଷ ଉପରେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉଥିଲା । ୧୯୪୭ ସାଲ ସେଫେୟର ୨୧ ତାରିଖଦିନ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଚାଣ୍ଡିଆରେ ପାଟିର ଯେଉଁ ସାଧାରଣ ବୈଠକ ହେଲା, ସେଥିରେ କୃଷିନୀତିକୁ ଆହୁରି ବିପ୍ରାରିତ କରାଗଲା । ଓ ଚାଷୀକୁ ଅନାବାଦୀ ଜମି ପଢାଦେବା ସିଂହ ଭାଗଚାଷୀକୁ ବେଦଶଳ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଆଇନ କରିବାକୁ ଦାବି କରାଗଲା । ଜମିଦାରୀ ପ୍ରଥା ଉଛ୍ଵେଦ କରିବାରେ ସରକାର ଟାଳଚୁଲ ନାତି ଅବଳମ୍ବନ କରୁଥିବାରୁ ଓ ତାହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଜମିଦାର ମାନେ ଭାଗଜମିରୁ ଚାଷୀକୁ ଉଛ୍ଵେଦ କରୁଥିବାରୁ ଓ ଅନାବାଦୀ ଜମି, ତୋଟା ପ୍ରଭୃତି ହସ୍ତାନ୍ତର କରୁଥିବାରୁ ସରକାରଙ୍କୁ କଟୁ ସମାଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରାଗଲା । ୧୯୪୮ ସାଲ ଏପ୍ରିଲ-ମର ମାସରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ ପାଟି ସମ୍ମିଳନୀ ହେଲା, ସେଠାରେ ଚାଷୀର ଦାବୀକୁ ଆହୁରି ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇଥିଲା । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ହାତରେ ସରସା ଜମି ଦଶ୍ୱରରୁ ବେଶି ବା ନିରଶା ଜମି ପନ୍ଦର ଏକରରୁ ବେଶି ନ ରହୁ ଏବଂ ଗୋଚର, ତୋଟା, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଗଳ ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହେଉ ବୋଲି ଦାବୀ ହୋଇଥିଲା । ଭୂରାଜୟ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ଅସୁଲ କରିବାକୁ କ୍ଷମତା ଦେବାକୁ ସେହି ଭୂସଂଧାର ପ୍ରପ୍ରାବରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ।

ଏହି ସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ସରକାର ଅଧାଦେଶ ଜାରି କରି ଭାଗଚାଷୀକୁ ବେଦଶଳ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ କଲେ ଓ ତୋଟା ପ୍ରଭୃତି ସର୍ବସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାର ଦେଉଥିବା ଜମିର ହସ୍ତାନ୍ତର ଉପରେ କଟକଣା ଜାରିକଲେ । ଏହା ଚାଷୀଙ୍କର ଏକ ବଡ଼ ବିଜୟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଆଇନରେ ଦୃଢ଼ି ଓ ସରକାରୀଙ୍କର ଉଦାସୀନତା ଯୋଗୁଁ ସର୍ବତ୍ର ବେଦଶଳି ଜୋରରେ ଚାଲିଲା । ଭାଗଚାଷୀକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଗାଁ ଗହଳିରେ ଅଶାନ୍ତି ବ୍ୟାପିଲା । ନବକୃଷ ଚୌଧୁରୀ ରାଜସ୍ବମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଭାଗଚାଷୀଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷା କରିବାରେ ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ଜମି ହସ୍ତାନ୍ତର ରୋକିବାରେ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ଆନ୍ଦରିକତା ଥାଏ । ପୂର୍ବୋତ୍ତ ଅଧାଦେଶ ଜାରି କରିବା

ପୂର୍ବରୁ ସେ ଆମ ପାଟି ଅଫିସରେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ତୁସଂଭାର ଆଇନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ସେ ଘୋସଲିଷ୍ଟ, କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟକ ଉପରେ ଯେତେ ଭରିଥା କରୁଥିଲେ, କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ସେତେ ଭରିଥା କରୁନଥିଲେ । ଜମିଦାରୀ ଉଛ୍ଵେଦ ହେଲେ ତାହା ଛାନରେ କି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ନବବାବୁଙ୍କ ସଭାପତ୍ତିଦ୍ଵାରେ ଏକ ଜମିଟି ସରକାର ବସାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ରିପୋର୍ଟ ସର୍ବତ୍ର ଚହଳ ପକାଇଥିଲା । କାରଣ ଜମିଦାରୀ ଉଛ୍ଵେଦ ପରେ ଶାସନର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କରି ଖଣଣ ଅସୁଲକରିବା ଓ ଗାଁର ଉନ୍ନୟନ କହେ ତାହା ବିନିଯୋଗ କରିବାପାଇଁ ଅଞ୍ଚଳ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉପରେ ସେହି ଜମିଟି ଜୋର ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା ପୋଥରେ ରହିଗଲା ।

କୃଷକ ସଂଘର ଆଯୋଳନ କଟକ, ପୁରୀ, ଗଞ୍ଜାମ ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ସବୁଆଡ଼କୁ ବ୍ୟାପିଲା । ଭାଗଚାଷୀକୁ ବେଦଶଳ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓ ଚାଷୀକୁ ଉପାଦନର ତିନି ପଞ୍ଚମାଂଶଭାଗ ଦେବାକଥାରେ ସର୍ବତ୍ର ଜୋର ଜବରଦସ୍ତ ଆଯୋଳନ ହେଲା । କୃଷକ ଆଯୋଳନରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ଅଗ୍ରଭାଗରେ ରହିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ନିଶାମଣି ଶୁଭ୍ରିଆ, ଲୋକନାଥ ରାୟ, ଆକୁଳାନୟ ବେହେରା, ଅନୀଲ କୁମାର ଘୋଷ, ଭାଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି, ନୀଳମଣି ସାମଳ ଓ ପରମାନୟ ମହାନ୍ତି ବିଭିନ୍ନ ଛାନରେ ଭାଗଚାଷୀର ସ୍ବାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆଯୋଳନ ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ମଜଳପୁର (ପିପିଳ)ର ସତ୍ୟାଗ୍ରହ, ଆଡ଼ଭୋକେଟ ହରିହର ବାହିନୀପତିଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଓ ବାନାୟର ପ୍ରିଡାକ ସହାୟତାରେ ବହୁଦିନ ଧରି ଚାଲିଥିଲା । ଏଥରେ ରାଜ୍ୟପାଇଁର ବହୁସଭ୍ୟ ଓ ନରସଂହ ଚରଣ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖ ଜେଲ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ବହୁ ଆଯୋଳନର ନେତୃତ୍ବ ନେଇ ବନମାଳୀ ମହାରଣା ଶୁଭ ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ । ରାଜ୍ୟ ସ୍ଵରଗେ ଉତ୍କଳ କୃଷକ ସଂଘର ନେତା ଶ୍ରୀ ନିଶାମଣି ଶୁଭ୍ରିଆ ଏହାର ସଭାପତି ଥିଲେ ଓ ଆଡ଼ଭୋକେଟ ଖୂବ ଚରଣ ସାହୁ ଏହାର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ୧୯୫୭ ସାଲର ଦ୍ଵିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବଚାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଗଚାଷ ଆଯୋଳନ କୃଷକ ଆଯୋଳନରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା । ଜମିଦାରୀ ଉଛ୍ଵେଦପରେ ସମସ୍ତେ ଚାଷୀର ଜମି ଅଧିକାର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ କୃଷକ ଆଯୋଳନ ମଧ୍ୟରେ ସମବ୍ୟ ଛାପନ କରିବାକୁ ହିନ୍ଦ କିଶାନ ପଞ୍ଚାୟତ ନାମରେ ଏକ କୃଷକ ସଙ୍ଗଠନ ଛାପନ କରାଗଲା । ବିହାର ଓ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶରେ ଏହି ଆଯୋଳନ ଶୁଭ ପ୍ରତାବ ପକାଇଥିଲା । ବିହାରରେ ରାମନୟନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଓ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶରେ

ଗେଣାସିଂହଙ୍କ ନେହୁଡ଼ରେ ସାରା ରାଜ୍ୟରେ କୃଷକ ଆଯୋଳନ ବିପ୍ରାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ହିନ୍ଦ କିଶାନ ପଞ୍ଚାୟତର ଶାଖା ହିସାବରେ ଉକ୍ତଳ କୃଷକ ସଂଘ କାର୍ଯ୍ୟକଲା । ନିଶାମଣି ଶୁଣିଆ ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କିଛି ବର୍ଷ ପରେ କେତ୍ରୀୟ କମିଟି ସତ୍ରୀୟ ଭାବରେ କାମ ନକରିବାରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ କୃଷକ ସଂଘ ନାମରେ କାମ ଚାଲିଲା । ସୁରଣ ଅଛି ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକ ଆଯୋଳନର ଅଗ୍ରଗଠିରେ ଶୁସ୍ତିହୋଇ ରାମନନ୍ଦନ ମିଶ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଶାଖାକୁ ଏକ ନୃଆ ଚାଇପ ମେସିନ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଦଶଶୀର ବ୍ରିତୀୟ ଭାଗରେ ବ୍ୟାପକ ଭୂମିସଂଭାର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଗଲା । କମିର ସର୍ବୋତ୍ତମା ଧାର୍ଯ୍ୟକରିବା, ପ୍ରକୃତ ଚାଷୀକୁ ରୟତି ସ୍ଵଭବେବା ଓ ଘରଢିହ ଉପରେ ଭୂମିହୀନ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଧିକାର ଦେବା ଏହି ଆଯୋଳନର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ବିଧାନସଭା ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ପ୍ରକାଶୋସଲିଷ୍ଟ ପାଠୀ ଓ କୃଷକ ସଂଘ ଏଥପାଇଁ ଆଯୋଳନ କରୁଥିଲା । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ପ୍ରକାଶୋସଲିଷ୍ଟ ସଭ୍ୟ ନିଶାମଣି ଶୁଣିଆ ବିଧାନସଭାରେ ଏକ ବେସରକାରୀ ବିଲ ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ଆଣିଥିଲେ । ଏହିସବୁ ଚାପ ଫଳରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଭୂସଂଭାର ବିଲ ୧୯୭୧ ସାଲରେ ବିଧାନସଭାରେ ଗୃହୀତକଲେ । ଏହା ସେପରି ପ୍ରଗତିଶୀଳ ନଥିଲେ ବି କୋର୍ଟର ମନ୍ଦମା ଜାଲ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । କୃଷକ ଆଯୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚିକିଏ ମାଦା ଅବସ୍ଥା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣିତେଲା ।

କିନ୍ତୁ ପୂନର୍ବାର କୃଷକ ଆଯୋଳନ ତେଜିତିଲା, ଯେତେବେଳେ ୧୯୭୪ ସାଲରେ ସରକାର ଜଳକରକୁ ଦୁଇଗୁଣ ବୃଦ୍ଧିକଲେ । ଚାରିଆଡ଼ କୃଷକ ସଂଘ ତରଫରୁ ସଭାସମିତି ହୋଇ ଏହାର ତାତ୍କାଳିକ ବିରୋଧ କରାଗଲା । ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶାର ଜଳକର ଜଳାକାରେ କୃଷକ ସଂଘର ନେହୁଡ଼ରେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହେଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏ ବିରୋଧକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସର୍ବତ୍ର କୃଷକସଂଘ କର୍ମୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ପାଠୀର ସବୁକର୍ମୀ ଏହି ଆଯୋଳନରେ ଖୁବ ସକ୍ରିୟ ଥିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଛଡ଼ା ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଜଳସେବିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ଆଯୋଳନ ବ୍ୟାପିଯାଇଥିଲା । ନିଶାମଣି ଶୁଣିଆ, ଲୋକନାଥ ରାୟ, କଣ୍ଠୁରୀ ଚରଣ ମଳ୍ଲିକ, ଅନୀଲ କୁମାର ଘୋଷ, ଭାଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାତ୍ମ ପ୍ରମୁଖ ଅଗଣିତ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଅଦମ୍ୟ ପରିଶ୍ରମ କରି ଏହି ଆଯୋଳନକୁ ଖୁବ ବ୍ୟାପକ କରିଥିଲେ । ଆମର ଯେଉଁକି କିନ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା, ସରକାରୀକଳ ସେତିକି ସତ୍ରୀୟ ଥିଲା । ଶେଷରେ ଆଯୋଳନ ଶିର୍ଷପ୍ରାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲା, ଯେତେବେଳେ ଜଗତ୍ସିଂହପୁରରେ ଜଣେ ଚାଷୀର ବଳଦ ନିଲାମ କରିବାକୁ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଉଦ୍ୟମ କଲେ । ଲୋକଙ୍କ ଜରଦରସ୍ତ ବିରୋଧ ଓ ବୃଦ୍ଧି ଜଳକର ନଦେବାର ଦୃଢ଼ପଣ ଆଗରେ ସରକାରୀକଳ ପରାଜ୍ୟ

ମଣିଲା । ତାହାପରେ ସରକାର ତାଙ୍କ ବୃଦ୍ଧିଜଳକର ପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ । ଏହି ଆଯୋଳନର ପ୍ରତାବ ଏତେ ପଢ଼ିଥିଲା ଯେ ୧୯୭୭ ସାଲ ନିର୍ବାଚନବେଳେ ପାଟେର ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଜଳସେଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଧାନସଭାର ସବୁ ସିଟରେ ଜୟଳାଭ କରିଥିଲେ ।

ଝୋଟଚାଷୀ ସମସ୍ୟା

କୃଷକ ଆଯୋଳନ ମଧ୍ୟରେ ପଞ୍ଚଦଶକରେ ଝୋଟଚାଷୀଙ୍କ ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ଯେହି ଆଯୋଳନ ଗଢ଼ିଗଠିଥିଲା ତାହା ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଏହି ଆଯୋଳନର ବାସ୍ତବ ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲେ ପୂର୍ବତନ ଗଡ଼କାତ ଆଯୋଳନର ମହାରଥୀ ସାରଜଧର ଦାସ । ସେ ଯେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସମାଜବାଦୀ ଆଯୋଳନରେ ଯୋଗଦେଲେ ଓ ଲୋକସଭାରେ ସଭ୍ୟଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ଝୋଟଚାଷୀଙ୍କ ସମସ୍ୟା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ବରାବର ଉତ୍ସାହିତ କରୁଥିଲେ । ଝୋଟ ଚାଷୀଙ୍କର ଦର ଓ ଝୋଟର ଏକରପ୍ରତି ଉଣାଉପାଦନ ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟଥତ କରିଥିଲା । ଝୋଟ ଉପାଦନ ମାନବକ୍ଷତ୍ର ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଝୋଟଚାଷୀଙ୍କୁ ଉଚିତଦର ଦେବା ତାଙ୍କ ଆଯୋଳନର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଜନଚେତନା ଜାଗ୍ରତପାଇଁ “ଓଡ଼ିଶା ଝୋଟଚାଷୀଙ୍କ ସମସ୍ୟା” ଉପରେ ଏକ ପୁଣ୍ଡିକା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ଆମଦଳର ସାଥୀ ଭାଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ଓ ଡକ୍ଟର ସରୋଜକାନ୍ତ କାନ୍ତୁନ୍ଦଗୋଳ ନେତୃତ୍ବରେ ଝୋଟଚାଷୀଙ୍କର ସମ୍ବିଳନୀ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଏହିପାଇଁ ସମ୍ବିଳନୀରେ ହଜାର ହଜାର ଚାଷୀ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ସାରଜଧର ଦାସଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ପରେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଏହି କାମ ହାତକୁ ନେଲେ । କାରଣ ସେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀଙ୍କୁ ଲୋକସଭାରେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ଏହାପରି ଝୋଟଚାଷୀମାନଙ୍କର ସମର୍ଥନ ସମାଜବାଦୀ ଦଳପ୍ରତି ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୋଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିରେ କୃଷକମାନଙ୍କର ସଂଗଠନ କରିବାରେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଓ କମ୍ଯୁନିସ୍ଟ ମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଭାଗଥିଲା । ଭାଗଚାଷ ଆଯୋଳନ ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଯୋଳନ ଧୂମେରଗଲା । କିନ୍ତୁ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ କୃଷକ ଦଶକର ଶେଷଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଆଯୋଳନକୁ ତେଜାଇ ରଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲି ସେତେବେଳେ ଆମର କଷ୍ଟିତ ଭୂମିସଂଘାରକୁ ଅଗ୍ରାଧକାର ଦେବା ସହିତ ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମା ପରିବାରପିଛା ଦଶ ଷାଣ୍ଡାର୍ଟ୍ ଏକର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ତାହା ସହିତ ରାଜ୍ୟର ସବୁ ତ୍ରୁଷ୍ଟ ଇଷ୍ଟେଟ (ପ୍ରାୟ ବାର ହଜାରରୁ ଉର୍ଧ୍ଵ)ର ଲୋପ କରାଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କୃଷକ ଆଯୋଳନର ମୁତ୍ତ୍ୟ ଘଟିଗଲା । ତେଣୁ ଅଷ୍ଟଦଶ ଶତକରେ ବହୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ବୃଦ୍ଧି ଜଳକର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପୁନର୍ବାର ଆଯୋଳନ

ଆରମ୍ଭ କଲି । ତା'ପରେ କୃଷି ଓ କୃଷକର ଅଭିଭୂତି ପାଇଁ ୧୯୮୫ ସାଲ ଅଛୋବର ମାସରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିତିକୁ ସ୍ଵାଧୀନ କୃଷକ ଆଦୋଳନର ଅଭ୍ୟୟଦୟ ହେଲା । ଭୂବନେଶ୍ୱର କ୍ଷେତ୍ରର ନାରୀ ମହିଳାରେ ପ୍ରାୟ ଚାରିଶହରୁ ଉର୍ଧ୍ଵ କୃଷକ ଆଦୋଳନ ପ୍ରେମୀଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀରେ “ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ମହାସଂଘ” ର ଜନ୍ମ ହେଲା । ଏହାର ସଭାପତି ରୂପେ ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି । ଏହାର ବିଶେଷତା ହେଉଛି ଯେ ଏହା କେବଳ ସ୍ଵାଧୀନ କୃଷକ ସଂଗଠନ ନୁହେଁ, ଏଥୁରେ ବିଭିନ୍ନ ଦଳର ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ମଧ୍ୟ ସଭ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଏହିମଞ୍ଚ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମର୍ଥକ ନୁହେଁ, ତାହା ଗତ ଦଶବର୍ଷରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି ।

ଆଠମଳ୍ଲିକର ମନକୋର ମଧ୍ୟମ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାପାଇଁ ବିରାଟ ଚାଷୀ ଆଦୋଳନ, ରେଜାଲି ବାସଚୂତଙ୍କ ଆଦୋଳନ, ଖୋଟ ଚାଷୀଙ୍କ ଆଦୋଳନ ଓ ଚାଷୀଙ୍କ କୃଷି ଉପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟପାଇଁ ଲାଭଜନକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ପ୍ରଭୃତି ଆଦୋଳନ ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ମହାସଂଘର ସଫଳତା ଦର୍ଶାଇଛି । କେବଳ କୃଷକର ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷା ନୁହେଁ, କୃଷିର ଉପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଆଗକାର ଆଦୋଳନ ସବୁ କୃଷକ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଶୋଷଣ ବନ୍ଦ କରିବା ଏବଂ ଭୂସଂଘାର କରାଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ “ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ମହାସଂଘ” କୃଷିର ବିକାଶ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉଛି ।

୧୯୯୦ ସାଲ ପରେ “ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ମହାସଂଘ” ପରିବେଶ ଆଦୋଳନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉଛି କାରଣ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ସହିତ କୃଷିର ବିକାଶ ଓ କୃଷକ ତଥା ଭୂମିହାନ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ଜଡ଼ିତ । ଚିଲିକା, ପୁରୀ-କୋଣାର୍କ ବେଳାଭୂମି, ଭିତର କନିକା ଅଭ୍ୟାଥରଣ୍ୟ, ଉପକୂଳର ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ନୁହେଁ, ଭାରତ ଓ ଭାରତବର୍ଷ ବାହାରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଜନମାନସରେ ପରିବେଶ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ମହାସଂଘର ଏହା ଏକ ମୌଳିକ ଅବଦାନ ।

ଏହି ଉଭୟ ସମସ୍ୟା-କୃଷକ ଓ ପରିବେଶକୁ ଜନପ୍ରିୟ କରିବାପାଇଁ ମୋର ସଂପାଦକତ୍ତରେ ୧୯୮୭ ସାଲଠାରୁ ଏକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା “କୃଷକର ଆହାନ” ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଛି । ଏହା କୃଷକ ଓ ଗ୍ରାମୀଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜନସେଚନତା ବୃଦ୍ଧିପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ସୀମିତ ପାଠକ ଯୋଗୁଁ ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଚରିତାର୍ଥ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ସମାଜବାଦୀ ଆଦୋଳନରେ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ଭୂମିକା

ଓଡ଼ିଶା ଏକ ଶିଷ୍ଟସମୃଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟ ନ ହୋଇଥିବାରୁ ପ୍ରଥମ ମହାୟୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ

ସେପରି କିଛି ଶ୍ରମିକ ଆଯୋଳନ ନ ଥିଲା । କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟମାନେ ବ୍ରଜରାଜ ନଗର କାଗଜ କଳ, କଟକ ପ୍ରେସ କର୍ମଚାରୀ ଓ ବାରଗ୍ଜ କାର କାରଖାନାରେ ବ୍ରେଦ୍ୟମୁନିଯନ ଗଠନ କରିଥାଆନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ଉତ୍ତରପୁରୁ ସେ ଦିଗପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନଥିଲା । ସୋସଲିଷ୍ଟ ଭାବାପନ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମକରି ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, କଂଗ୍ରେସରେ ଥିଲାବେଳେ ୧୯୪୭ ସାଲରୁ । ରବୀତ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ କାହାର ଏ ଦିଗରେ ଅଭିଷ୍ଠତା ନ ଥିଲା । ସେ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ କଲିକଟାରେ ଥିବାବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ପରିଚାଳିତ କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶ୍ରମିକ ଯୁଦ୍ଧନର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରଥମେ କଟକ ମେହେତ୍ରରମାନଙ୍କୁ ନେଇ କଟକ ମେହେତ୍ରର ସଂଘ ଗଠନ କଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଗଡ଼କାତ ସବୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶି ନ ଥାଏ । ତାଳଚେର କୋଇଲାଖଣି ଶ୍ରମିକମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଷିତ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ହେଉଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଳଚେର ପ୍ରଭୃତି ଗଡ଼କାତରେ ବ୍ରେଦ୍ୟମୁନିଯନ ଆରନ ନଥିଲା । ଡକୁର ରବି ଘୋଷ ଓ ରବୀତ୍ର ମୋହନ ଦାସ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିବାକୁ ଗଲେ । ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକର କାମ କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ବାହାନାକରି ରାଜଦରବାରର ସୀକୃତି ପାଇ ସଂଗଠନ କଲେ । ତାଳଚେର ପ୍ରଭୃତି ଗଡ଼କାତ ୧୯୪୮ ସାଲ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଓଡ଼ିଶା ସହିତ ମିଶିଲା, ପୂର୍ବତନ ଗଡ଼କାତ ସବୁକୁ ବ୍ରେଦ୍ୟମୁନିଯନ ଆକୁ ଲାଗୁ ହେଲା । ତା'ପରେ ହଁ ଡେରା, ଦେଉଳବେରା ଓ ଭିଲିଏସ, ଏହି ତିନୋଟି କୋଇଲା ଖଣ୍ଡି ଇଲାକାରେ ତିନୋଟି ଯୁଦ୍ଧନ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ହେଲା । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିମାସରେ ଯାଇ ସଂଗଠନକୁ ତଦାରକ କରୁଥୁଲି ଓ ହଠାତ୍ ଧର୍ମେଷ୍ଟ ହେଲେ ସେଠାରେ ରହି ପରିଚାଳନା କରୁଥୁଲି । ସେହି ସମୟରେ ମୁଁ ପରିବହନ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରି “କଟକ ମଟର ଓ୍ୟାର୍କରସ ଯୁଦ୍ଧନ” ଗଠନ କରି ସଭାପତି ହେଲି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଦ୍ୟାରେ ସାରା ଓଡ଼ିଶାର ମଟର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସଂଗଠନ କରି ଏକ ମହାସଂଘ ଗଠନ ହେଲା । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀଙ୍କୁ ଭାରତର ବିଶ୍ୱଶ୍ରମିକ ନେତା ଭି.ରି. ଗିରି (ସେତେବେଳେ ରେଲବାଇ ଶ୍ରମିକ ଫେଡ୍ରେରେସନର ସଭାପତି ଥିଲେ, ପରେ ସେ ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହେଲେ) ଉଦୟାନେ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଏହାର ସାଧାରଣ ସଂପାଦତାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଦସ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ପଞ୍ଚନାୟକ ଏହାର ସଭାପତି ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବସ ସର୍ବେଶ ସବୁ ଘରୋଇ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ଥିଲା । କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଦାବି ସହିତ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜାତୀୟକରଣ କରିବାକୁ ଦାବିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ ସହିତ ଯୋଗାଣ ଓ ପରିବହନବିଭାଗ ମଞ୍ଚୀ ଥିଲେ । କଟକ ଚାଉନ ହଲରେ

ମତର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବାଷିକ ସଭାକୁ ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲା । ସେ ସେହିଠାରେ ଜାତୀୟକରଣ ଦାବିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତପୁରେ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ରୋଡ଼ ବ୍ରାହ୍ମପୋଟ କର୍ପୋରେସନ ଗୃଠିତ ହେଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ଘରୋଇବସ ସର୍ଜିସ ଏହା ଅଧୀନରେ ରହିଲା ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଶାରେ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସିଧାସଳଖ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିଲା ।

ଶ୍ରୀମିକଙ୍କ ଦାବି ବିଷୟରେ ଆମର ବିଶେଷ ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥିଲା । ପ୍ରତିମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ନୂଆ ନୂଆ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ବ୍ରେଡ଼୍‌ୟୁନିଯନ୍ ଆକୁ ଥାଏ ଓ ପରେ ପରେ ଶିକ୍ଷ ବିବାଦ ସମାଧାନ ପାଇଁ ଆଇନ କରାଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ପାକଟ୍ରି ଆକୁ ଥାଏ । ଆମର ସବୁ ଶ୍ରୀମିକ ସଂଗଠନକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ସେସବୁ ଆଇନ ସବୁ ଭଲ କରି ପଡ଼ିଲି । ସ୍ଵରଣ ଅଛି ସେତେବେଳେ ଅଜ୍ଞତା ସବେ ଦୁଇଟି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲି, ଯାହା ଶ୍ରୀମିକ ମାନଙ୍କୁ ମିଲିଶାଲା । କଟକ ମେହେତ୍ରର ସଂଘର ଦାବିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ କରିଥିଲି ଯେ ନୂତନ ମେହେତ୍ର ଯେତେ ନିଯୁକ୍ତି ହେବେ, ତାହା ମେହେତ୍ରର ସଂଘର ପରାମର୍ଶରେ ହେବ । କଟକ କଲେକ୍ଟର ସେତେବେଳେ ମୁୟନିସିପାଲିଟିର ସର୍ବୋତ୍ତମା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେହି ଦାବିକୁ ସଂଘ ସଂଘ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ସ୍ବୀକାର କରିନେଲେ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବହୁବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା । ସେହିପରି ନବବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ କ୍ରମେ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ରୋଡ଼ ବ୍ରାହ୍ମପୋଟ କରିପୋରେସନ ଯେତେବେଳେ ଆଗମ ହେଲା, ମୁଁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲି ଯେ ଏହି ବ୍ରାହ୍ମପୋଟ କରିପୋରେସନରେ ଶ୍ରୀମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୂଳଧନର ଅଂଶରେ ଗୋଟିଏ ଭାଗ ସଂରକ୍ଷିତହୋଇ ରହିବ । ସେହି ଅନୁସାରେ ବ୍ରାନସପୋଟ କରିପୋରେସନରେ ଶ୍ରୀମିକମାନଙ୍କର ଭାଗ ରହିଲା । ସେ କୋ ପ୍ରଥମେ ସରକାର ଦେଲେ, ପରେ ଶ୍ରୀମିକମାନେ ଅର୍ଥଦେଇ ତାହା ତାଙ୍କହାତକୁ ଯିବାକଥା । କଂପାନୀର ମୂଳଧନ ଅଂଶରେ ଶ୍ରୀମିକଙ୍କ ଅଂଶ ରହିବ ଏବଂ ପରିଚାଳନାରେ ସେମାନଙ୍କର ଭାଗ ରହିବ, ଏହା ୧୯୪୭-୪୮ ସାଲରେ କଞ୍ଚନାର ବାହାରେଥିଲା ।

ଏହାପରେ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଶାର ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜାତୀୟକରଣ ହେଲା । ସରକାରୀ ରାଜକୋଷକୁ ଅର୍ଥ ଆସିଲା ଓ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଅସୀମ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଷ୍ଟର ଦଶକର ଅନ୍ତିମଭାଗ ବେଳକୁ ପୁନର୍ବାର ଘରୋଇକରଣର ସ୍ଵର ଉଠିଲା । ଓ ସେହି ଷ୍ଟରମ୍ବନରେ ସରକାରୀଦଳମାନେ ଭାଗୀଦାର ହେଲେ । ମୋ ମତରେ ଜାଣିଶୁଣି ଏପରି ଏକ ଉତ୍ସମ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଧଂସ କରିଦିଆଯାଉଛି । ଯେଉଁ ଅବସାରେ ପହଞ୍ଚିଲାଣି ଅନ୍ତଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଘରୋଇ କରଣ ଅବଶ୍ୟମାବା ।

୧୯୪୮ ସାଲରେ ଭାରତରେ ହିନ୍ଦୁମନ୍ଦିରଦୁର ସଭାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୁଏ । ଏଥରେ ପୋଷଳିଷ୍ଟ ନିଯମୀତ ସବୁ ବ୍ରେଡ୍‌ଯୁନିଯନ ଓ ସ୍ଵାଧୀନ ବ୍ରେଡ୍‌ଯୁନିଯନମାନେ ସାମିଲ ହୁଅଛି । ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ନିଖଳ ଭାରତ ବ୍ରେଡ୍‌ଯୁନିଯନ କଂଗ୍ରେସ (ଏ.ଆଇ.ଟି.ୟୁ.ସି.) ଏକମାତ୍ର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନ ଥିଲା । କିଛିବର୍ଷ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲନେହୁର ଏହାର ସଭାପତି ଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ସବୁ ଜାତୀୟବାଦୀ ଶ୍ରେଣୀ ଜେଲରେ ରହିବାରୁ ଏହି ଏ.ଆଇ.ଟି.ୟୁ.ସି. ସଂଗଠନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କ ଜବଜାରେ ରହିଥିଲା । ୧୯୪୭ ସାଲରେ ଏକବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ଏହି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନର ଏହା ଶେଷ ଅଧିବେଶନ ।

କଂଗ୍ରେସ ପରିଚାଳିତ ବ୍ରେଡ୍‌ଯୁନିଯନମାନେ ଅଳଗାହୋଇ ନିଖଳ ଭାରତ ଜାତୀୟ ବ୍ରେଡ୍ ଯୁନିଯନ କଂଗ୍ରେସ (ଏ.ଆଇ.ଏନ.ଟି.ୟୁ.ସି.) ଗଠନ କଲେ । ତେଣୁ ବାଧହୋଇ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ମିଶି ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିରଦୁର ସଭା (ଏଚ.ଏମ.ଏସ୍.) ଗଠନ କଲେ । ଏହା ଯେହେତୁ ଏକ ସ୍ଵାଧୀନଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସଂଗଠନ ଥିଲା, ତାହାର ପ୍ରଥମ ସଭାନେତ୍ରୀ ହେଲେ ମଣିବେନ ଜାରା । ସେ ପଣ୍ଡିମ ରେଳବାଇ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱୟା ନେତ୍ରୀଥିଲେ ଓ କୌଣସି ଦଳସହିତ ସାମିଲ ନଥିଲେ । ସେହିପରି ହିନ୍ଦୁ ସେବକ ସଂଘ (Servant of India Society)ର ସଭ୍ୟମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ କାମ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିରଦୁର ସଭାରେ ସଭ୍ୟହୋଇ ରହିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ହିନ୍ଦୁ ସେବକ ସଂଘର ସଭ୍ୟ ଶ୍ୟାମ ସୁନ୍ଦର ମିଶ୍ର କେତେକ ସଂଘର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଥିବାରୁ ସେ ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିରଦୁର ସଭାର ସଭାପତି ହେଲେ ଓ ମୁଁ ସ୍ଵାଧୀରଣ ସଂପାଦକ ହେଲି । ବହୁବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଦୁହେଁ ପ୍ରାଦେଶିକ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ରହିଛୁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଧୂଳୀଶ୍ଵର ବସ୍ତିଆ, ଚାକିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟ, ସମରେତ୍ର କୁଣ୍ଡି, ଭାଗବତ ବେହେରା, କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ପାତ୍ର ପ୍ରମୁଖ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ହେଲେ । ଏପରିକି ରାଜକିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟ ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିରଦୁର ସଭାର ଜାତୀୟ ପ୍ରତିରାଗ ସଭାପତି ହୋଇ ନାମ କମାଇଲେ ।

୧୯୪୮ ରେ ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିରଦୁର ସଭା ଗଠନପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ରାଜ୍ୟସାରା ବ୍ୟାପିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲା । ଶ୍ରୀ ଧୂଳୀଶ୍ଵର ବସ୍ତିଆ କଲେଜ ଛାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ସେ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଖୁବ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଲେ ଏବଂ ସେ ତାଳଚେରରେ ରହି କୋଇଲା ଶ୍ରମିକଙ୍କ ତିନୋଟି ଯୁନିଅନର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କଲେ ।

ଗୌଡ଼ାରରେ ଲୁଗାକଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲାପରେ ମୁଁ, ଆକୁଳାନନ୍ଦ ବେହେରା ପ୍ରମୁଖ ସେଠାରେ ଶ୍ରମିକ ଯୁନିଯନ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଏହା ଏକ ବଡ଼ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷଳ ହୋଇ

ଗଡ଼ିଉଠିବାରୁ ରାଜକିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେ । ଚୌଦ୍ରାର ଲୁଗାକଳ, ଚିଚାଗଡ଼ କାଗଜକଳ, କଳିଙ୍ଗ ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି ଶିଷ୍ଟସଂସାର ଶ୍ରମିକ ଯୁନିଅନ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଶ୍ରମିକ ଆଦୋଳନର ଉରିଭୂମି ହେଲା ।

ସେହି ସମୟରେ କଟକ, ପୁରୀ, ବାଲେଶ୍ୱର, କେଉଁଝର, ରାୟଗଡ଼ା ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ବ୍ରେଡ଼ ଯୁନିଅନ ଗଠିତ ହେଲା । ରାଜଗାଙ୍ଗପୁର ସିମେଣ୍ଟ କାରଖାନାରେ ଏକ ଦୃଢ଼ ଯୁନିଯନ ଗଠିତ ହେଲା ଓ ମୋତେ ବରାବର ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ପଢୁଥିଲା । ସହଦେବ ମିଶ୍ର ନାମକ ଜଣେ ଛାତ୍ର କଟକରୁ ଯାଇ ସେ ଯୁନିଅନର ଦୈନିଯିନିକାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିଲେ । ଏତିକିବେଳେ ରାତ୍ରରକେଳାଠାରେ ଇଥାତ କରାଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଘୋଷଣା ହେବାରୁ ମୋର ଉଦ୍ୟମରେ କାରଖାନା ନିର୍ମାଣର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ରାତ୍ରରକେଳା ମଜଦୁର ସଭା ନାମରେ ୧୯୪୫ ସାଲରେ ଏକ ଶ୍ରମିକ ଯୁନିଯନ ଗଠିତ ହେଲା । ମୁଁ ସଭାପତି ହେଲି । ପାଟିର ସାଥୀ ଚିରଞ୍ଜିଲାଲ ଶର୍ମା ଓ ଆଦିବାସୀ ନେତା ତରଜନ ଓରାନ ଏଥରେ ମୁଖ୍ୟଭାଗ ନେଲେ । ସେ ଅଞ୍ଚଳଟା ଦିନକୁ ଦିନ ଶିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ହେବାରୁ ଧୂଳୀଶ୍ୱର ବସ୍ତିଆକୁ ଅବସ୍ଥାପିତ କରାଗଲା । ସେ କେବଳ ରାତ୍ରରକେଳା ମଜଦୁର ସଭା ଓ ରାଜଗାଙ୍ଗପୁର ସିମେଣ୍ଟ ମଜଦୁର ସଭାକୁ ବଳିଷ୍ଠ କଲେ ନାହିଁ, ଆଖ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟଶିଷ୍ଟ ସବୁରେ ଶ୍ରମିକ ଯୁନିଅନ ଗଠନ କଲେ । ରାଜଗାଙ୍ଗପୁରଠାରେ ଜେମ୍ସ ଟୋପୋ ନାମକ ଜଣେ ଶ୍ରୀଷ୍ଠିଆନ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋତେ ପ୍ରତିମାସ ଯିବାକୁ ପଢୁଥିଲା ।

ଶ୍ରମିକ ଆଦୋଳନରେ ଏକ ବଡ଼ ଚଢ଼କ ପଡ଼ିଲା । ଏକ ରାସ୍ତାଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଧୂଳୀଶ୍ୱର ବସ୍ତିଆକ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା । ତା'ପରେ ସେଠାରେ ଶୂନ୍ୟଷ୍ଟାନ ରଖିବା ଉଚିତ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ସେଥିପାଇଁ ରାଜକିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କୁ ରାତ୍ରରକେଳାକୁ ପଠାଗଲା । ଏହା ଫଳରେ ଚୌଦ୍ରାର ଶିଷ୍ଟାଞ୍ଚଳର ଶ୍ରମିକ ଆଦୋଳନରେ କିଛି କ୍ଷତି ହେଲା ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ରାତ୍ରରକେଳା-ରାଜଗାଙ୍ଗପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଶ୍ରମିକ ଆଦୋଳନ ଅତୁଳ ରହିଲା । ଏଥରେ ଶ୍ରୀ ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କୁ ବିହାରରୁ ଆସିଥିବା ଅଭିଷ୍ଠ ଶ୍ରମିକ କର୍ମୀ ଜଗଦିଶ ନାଶ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଓ ଷଷ୍ଠଦଶ ଦଶଶିରେ ହିନ୍ଦୁ ମଜଦୁର ସଭା ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରମିକ ଆଦୋଳନରେ କେବଳ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ନେଇ ନାହିଁ, ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସର୍ବବୃତ୍ତ ଥିଲା ବୋଲି ସରକାରୀ ରେକର୍ଡ୍ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ କଲା । ୧୯୬୭ ସାଲରେ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାରୁ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରମିକ ଆଦୋଳନରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଭାବରେ ବିଦାୟ ନେଲି, କିନ୍ତୁ ଅଭିଷ୍ଠତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିନ୍ଦୁ ମଜଦୁର ସଭାର

ନେତୃତ୍ବରେ ଥବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ମୁଖ୍ୟପାତ୍ର ହିସାବରେ କାମ କରୁଥିଲି । ଭାରତ ବର୍ଷର ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ହାଇଦରାବାଦ, ବାଙ୍ଗାଲୋର ଓ ସୁନାବେଡ଼ାରେ ଦେଶରକ୍ଷା ବିଭାଗର ଉଡ଼ାଜାହଜ କାରଖାନା ମାନଙ୍କରେ କାମକରୁଥିବା ଶ୍ରମିକ ଯୁନିଯନ ମାନେ ଏକ ମହାସଂଘ ଗଠନ କଲେ, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ସଭାପତି ଥିଲି ।

ଏହି ସମୟରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ କେହୁପତ୍ର ଓ ଶାଳମଞ୍ଜି ସଂଗ୍ରହ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସଂଗଠନ ଗଡ଼ିଛଠିଲା ଓ ଏହା ରାଜ୍ୟସାରା ବିଷ୍ଟାର ଲାଭକଳା । ନିଶାମଣି ଖୁବିଆ ମଧ୍ୟ ପାରାଦ୍ୱୀପ ବୟର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯୁନିଅନ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦେହାନ୍ତପରେ ପଞ୍ଚାନନ କାନ୍ଦୁନଗୋ ସମସ୍ତ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ବନ୍ଦରରେ ଏକତ୍ରୀତ କରି ସଭାପତି ଅଛନ୍ତି ।

ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କେତେକ ସାଥୀ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଗ୍ରଣୀୟଙ୍କେ, ସେମାନଙ୍କ କଥା ସିନାଲେଖିଲି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବହୁ ଶ୍ରମିକ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନେତୃତ୍ବ ଦେଇ ହିୟ ମଜଦୁର ସଭାକୁ ବଳିଷ୍ଠ କରିଥିଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟବିନା ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରମୁଖସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ନଥାଆନ୍ତା ।

ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଭୂମିକା

ବୃକ୍ଷକ ଓ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବାଉଳି ଓଡ଼ିଶାରେ ସମାଜବାଦୀ ମାନେ ଯୁବକ ଓ ଛାତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇ ଆସିଥିଲେ । ଛାତ୍ର ସଂଗଠନ ଓ ‘ୟଙ୍ଗ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଲିଙ୍ଗ’ ନାମରେ ଯୁବ ସଂଗଠନ ମୂଳରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଛାତ୍ର ମାନଙ୍କପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଜୋଗ ନ ଦେଇ ଏହି ଲିଙ୍ଗ କରିଆରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାମ ହେଉଥିଲା । କଲେଜ ଛାତ୍ର ଓ ଯୁବକ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଫରକ କ’ଣ ? ୧୯୪୯ ସାଲ ମାଝରେ ଯେତେବେଳେ ସାଲେପୁରୀରୀରେ ପାଟି ସମ୍ମିଳନୀ ହେଲା, ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମାଜବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧ୍ୟାରା ବ୍ୟାପକ କରିବାକୁ ସେତେବେଳେ ରବି ରାୟ, ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଓ ମୋତେ ନେଇ ଏକ ଛାତ୍ର ସରକମିଟି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥରେ ରବିରାୟଙ୍କୁ ଆବାହକ କରାଯାଇଥିଲା । ତତ୍ପରବର୍ଷ ୧୯୫୦ ଜୁନମାସରେ ପୁରୀରୀରେ ଯେତେବେଳେପାଟିର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଏହି କମିଟିକୁ ଯୁବ ସରକମିଟି ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ଆଦର୍ଶଗତ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ସହରମାନଙ୍କରେ ପାଠକ୍ରମ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । କେନ୍ଦ୍ର କମିଟିର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ମୁଁ ପାଠକ୍ରମପାଇଁ ଏକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲି ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ କେହୁୟିପାଇଁ ଯୁବସଂଗଠନର ନାମ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଯୁବସଭା କରିବାରୁ ଆମର ସେହି ଅନୁସାରେ ଯଜ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଲିଙ୍ଗର ନାମ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଗଲା । ଓ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଶାଖାଗଠନ କରାଗଲା । ସାଧାରଣତଃ ସମାଜବାଦୀ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ପାଠକ୍ରମରେ ଭାଗନେବା ଉପରେ ଜୋରଦେବା ସହିତ ପାଇଁକାମରେ ଘନିଷ୍ଠାବରେ ସଂଶୀଳ କରାଯାଉଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ, ସଭାସମିତି, ରାସ୍ତାରେ ଚାହା ଆଦାୟ କରିବା ୦୩ରୁ ଏପରି କୌଣସି କାମନାହଁ, ଯେଉଁଥରେ ସେମାନେ ପ୍ରମୁଖ ଭାଗ ନେଉନଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା କମଥିଲା, କିନ୍ତୁ ରେଉଁବ୍ରା କଲେଜଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜିଲ୍ଲା ହେଡ଼କାର୍ଟରରେ ଥିବା କଲେଜମାନଙ୍କରେ ସମାଜବାଦୀ ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ଯୋଗଦାନବିନା ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜବାଦୀ ଆଯୋଜନ ଦୃଢ଼ ହୋଇନଥାଆଇଥା ।

ରବି ରାୟ, ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଏହି ଯୁବକମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଉଭୟେ ରେଉଁବ୍ରା କଲେଜରେ ଛାତ୍ରନେତା ହିସାବରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ କରିବାର ଶକ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ବେଶିଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ହେଲେ କୁଳମଣି ମହାପାତ୍ର, ଦେବୀପ୍ରସନ୍ନ ପଞ୍ଜନାୟକ, ରାଜେତ୍ର ପ୍ରସାଦ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟ ବହୁଯୁବକ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ସେମାନେ ରାଜନୀତିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ଏହାକପରେ ଆଉଏକ ଯୁବଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁକୁ ସଂଦ୍ରବ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହେଲେ ୧୯୪୪ ସାଲ ଅତିହାସିକ ଛାତ୍ର ଆଯୋଜନ କାଳରେ । ଭାଗବତ ବେହେରା ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ର ଓ ଯୁବନେତା ହିସାବରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଅଛୁ କେତେଜଣଙ୍କୁ ଛାତ୍ରିଦେଲେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମାଜବାଦୀ ଆଯୋଜନ କହିଲେ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଆଯୋଜନ ବୁଝାଯାଉଥିଲା ।

ଜନସଂସ୍କୃତି ସଂଘ

ଓଡ଼ିଶାରେ ସମାଜବାଦୀ ଆଯୋଜନ ପ୍ରଥମରୁ ସମାଜବାଦୀ ଚିକାଧାରା ପ୍ରସାରଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଆସିଛି । ନୟସ୍ତସ୍ଵାର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଚେତନା କାଗୁଡ଼ିନ ହୋଇ ପାରିଲେ ଗଣତାନ୍ତିକ ସମାଜବାଦ କିପରି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ ? ସେଇଥିପାଇଁ ନାଚକ, ଗୀତ ପ୍ରଭୃତି ଜରିଆରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସଚେତନ କରିବାକୁ ‘ଜନସଂସ୍କୃତି ସଂଘ’ ନାମରେ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଡ଼ାଗଲା । ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱ ମୁଖ୍ୟତଃ ବାବୁଲାଲ ଦୋଷୀ ନେଇଥିଲେ । ସେ ପାଇଁର କୋଷାଧକ୍ଷ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର କଳାପ୍ରତି ଏତେ ପ୍ରାତିଥିଲା ଯେ ସେ ପରେ କଳାବିକାଶ

କେତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଓଡ଼ିଶାର କଳା (ନାଚ, ଗୀତ, ନାଟକ ଇତ୍ୟାଦି) କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁଦିନପାଇଁ ନାମ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ମହାନ୍ତି ସାହାୟ କରୁଥିଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ମହାନ୍ତି ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଥିଲେ ଏବଂ ପରେ ଦୁଇଥର ପାଟିପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ବାଲିକୁଦା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନପକ୍ଷରୁ ପ୍ରଥମେ ‘ଅଗନ୍ତ ନଥ’ ନାମକ ନାଟକ ମଞ୍ଚରେ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଲେଖକ ଥିଲେ ମନୋରଞ୍ଜନ ମହାନ୍ତି ପରେ ସେ ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟକାର ହିସାବରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଏଥରେ ସାରଦା ନାୟକ, ଗୌର ଘୋଷ, ରାଜେଶ୍ଵରୀ ଓ ବ୍ରଜେଶ୍ଵରୀ ଦଳବେହେରା, ଚପଳା ନାୟକ ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ । ଏହି ନାଟକର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଡିରେକ୍ଟର) ଥିଲେ ନିତାଇ ପାଲିର । ସମସ୍ତେ ନୃତ୍ୟକ କରି ନାଟକରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ ।

“ଅଗନ୍ତ ନଥ” ନାଟକ ଅଗନ୍ତ ବିପୁଲକୁ କେତ୍ରକରି ଲେଖାଯାଇଥିଲା । କଟକ, ପୁରୀ, ବାଲେଶ୍ଵର ପ୍ରଭୃତି ସହରରେ ମଞ୍ଚରେ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଟିକେଟ ବିକ୍ରି ଧନର ବଳକା ଅର୍ଥ ପାଟି ପଣ୍ଡକୁ ଯାଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ବାଜିରାଉତ ନାମକ ଏକ ନାଟକ ମଞ୍ଚରେ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଃଖର କଥା କିଛି କାଳପରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଧୂମାରଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କଳାକାର ହିସାବରେ ଦଶତା ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କରିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ମୁଁ ଖୁବ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପାଟି ପ୍ରସାରିତ ହେଲାପରେ ନାନା କାମ ଚାପରୁ ଏଥପ୍ରତି ଧାନ ଦେଇହେଲାନାହିଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ସିନେମା, ରେଡ଼ିଓ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖୁବ ସୁନାମ ଅର୍ଜନକଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ।

ବିଦେଶଭ୍ରମଣ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା

ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ଏହି ପଚିଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଚାରିଥର ବିଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଛି । ପ୍ରଥମେ ପଣ୍ଡମ ଏସିଆର ରଜରାଇଲ ଦେଶକୁ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଥର ଯୁଗୋପ ମହାଦେଶର ଯୁଗୋସ୍ତ୍ରୋତ୍ସାହିକୀଙ୍କୁ । ପରେ ଷ୍ଟର୍ଡବଶକର ଶେଷ ଭାଗରେ ସାଂସଦ ହିସାବରେ, ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଓ ରଙ୍ଗଲିଙ୍ଗକୁ । ଦ୍ୱିତୀୟଥର ଯୁଗୋସ୍ତ୍ରୋତ୍ସାହିଆ ଗଲାବେଳେ ଯୁଗୋପର ବହୁଦେଶ କହିଦିନପାଇଁ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଭ୍ରମଣଟା ପଛରେ ରାଜନୈତିକ ଉଦେଶ୍ୟ ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ସବୁ ଦେଶର ନିମନ୍ତଣରେ ଅତିଥ ହିସାବରେ ଯାଇଛି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାୟୁଦ୍ଧରେ ପଣ୍ଡମ ଏସିଆରେ ମିତ୍ରଶକ୍ତିଙ୍କ ସହମତିରେ ଜହୁଦୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଦେଶ ସୃଷ୍ଟିହେଲା ରଜରାଇଲ ନାମରେ । ମୁସଲିମ

ରାଷ୍ଟ୍ରମାନକରୁ ଖଣ୍ଡେ ଅଞ୍ଚଳନେଇ ମଧ୍ୟସାଗରର କୂଳରେ ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୁସଲିମ ଜଗତ ଏହିଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ବିଶ୍ୱରେ ସର୍ବତ୍ର ଜହୁମାନେ ଦୁୟୋହସିକ ଜାତି ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିଶ୍ରମୀ । ପ୍ରଥମକରି ତାଙ୍କର ନିଜର ବୋଲିବାକୁ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାରୁ ଜଜରାଇଲକୁ ଏକ ସଂପଦଶାଳୀ ରାଷ୍ଟ୍ରକରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଲାଗିପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ଏକ ମରୁଭୂମି ଇଲାକାକୁ ଯେପରି ଶସ୍ୟ ଶ୍ୟାମଳା ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ କରିଥାଆନ୍ତି, ତାହା ନ ଦେଖିଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଛେବ ନାହିଁ । ଭାରତ ସରକାର ମୁସଲିମାନ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅସତ୍ରୁ ନ କରିବାକୁ ଜଜରାଇଲ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ସ୍ବୀକୃତି ଦେଇନଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଦେଶ ଭାରତବର୍ଷରେ ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଧୁତା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟି ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରାପନ କରିଥିଲେ । ସେଠି ମଧ୍ୟ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ସେଠିକା ସରକାର ତିନି ସପ୍ରାହ ଭ୍ରମଣକରି ତାଙ୍କ ଦେଶର ଅଗ୍ରଗତି ଦେଖିବାକୁ ଆମପାଟେକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ବଂଧୁତା ସଂପର୍କ ସୃଷ୍ଟିହେଲେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଚାପପଡ଼ିବ, ତାଙ୍କ ଦେଶକୁ ସ୍ବୀକୃତି ଦେବାକୁ । ପାଟିର ସେହି ପ୍ରତିନିଧି ମଣ୍ଡଳୀରେ ଯିବାକୁ ମୋତେ ମନୋନୀତ କରିଥାଆନ୍ତି ୧୯୪୮ ସାଲରେ ।

ଆମ ରହିଛିତରେ ଏହି ଛୋଟିଆ ରାଜ୍ୟର ସବୁଅଞ୍ଚଳ ବୁଲିଛୁ । ଏକ ମରୁଭୂମିକୁ ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା କରି ଚାରିପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରେ କଣ କରାଯାଇ ପାରେ, ତାହା ଯେ କୌଣସି ଦେଖଣାହାରାକୁ ଚମକୁଡ଼ି କରିଦେବ । ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସମବାୟ ଆଯୋଳନରେ ସଂଗଠିତ କରି ଚାଷର ସବୁପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସମବାୟ ଭିତିରେ ପରିଚାଳିତ କରିଥାଆନ୍ତି । ଜମିଉପରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାଲିକାନା ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଫ୍ରେଶ କରି ନିଜଭିତରେ ବନ୍ଧନ କରିବା ସାମ୍ନିକ ଉଦ୍ୟମରେ ହେଉଥାଏ । ଅଛ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ କଲେକଟିଭ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଜମିଉପରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାଲିକାନା ନଥାଏ । ଏହାହତ୍ତା ପାଣିର ଅଭାବଥିବାରୁ ସେ ଦେଶରେ ପାଣିଟା ଜାତୀୟ ସଂପର୍କ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ପାଇପ ଜରିଆରେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଛିଞ୍ଚା ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ପଇଁଚାଳିଶ ବର୍ଷପରେ ଯେଉଁ ଛିଞ୍ଚା ଜଳସେଚନ କଥା ଆମଦେଶରେ ସରକାରମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ କରି ଚାଷ କରିବାକୁ ଜଜରାଇଲ ଦେଶ ବିଶ୍ୱାସୁ ବାଟ ଦେଖାଇଥାଏ ।

ବଢ଼ି ଆଶ୍ରମ୍ୟର କଥା ଯେ ୧୯୯୭ ସାଲରେ ତାଙ୍କର କୃଷିବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖିବାକୁ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏକ ପ୍ରତିନିଧି ମଣ୍ଡଳୀରେ ସେହି ଦେଶକୁ ଚାଷ ବିଷୟରେ ବୈଷୟିକ କୌଣସି ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଗଲେ । ଏବେ ଦଳେ କୃଷି ବିଶେଷଜ୍ଞ ଦଳକୁ ପଠାଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନଟ ଜଜରାଇଲ କେତେ ଆଗେଇଗଲାଣି । ଉତ୍କଟ

ଜାତୀୟତାବାଦକୁ ଉଚିକରି ନିଜର ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ କରିବାକୁ ବିଶ୍ଵର ଜହୁଦୀ ଜାତିଙ୍କର ପରୀକ୍ଷାଗାର ହେଉଛି ଭଜରାଇଲ ଦେଶ ।

ସେହି ଦିନଠୁଲୀ ଭଜରାଇଲ ଦେଶ ସହିତ ଭାରତୀୟ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁତା ରହିଛି । ୧୯୪୩ ସାଲରେ ଯୁଗୋସ୍ଲେଭିଆର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି ଭାରତର ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଏକ ପ୍ରତିନିଧି ମଣ୍ଡଳୀକୁ ତିନି ସପ୍ତାହ ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲା । ସେଥିରେ ବାରିଷ୍ଟର ଫରିଦ ଆନସାରୀଙ୍କ ନେହୁଦିରେ ମଧୁଦଶ୍ରବତେ, କର୍ପୂରୀ ଠାକୁର, ଶାନ୍ତି ନାୟକ ଓ ମୁଁ ଯାଇଥିଲୁ । ମଧୁଦଶ୍ରବତେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଭାରତର ବିଭାଗୀୟ ହେଲେ ଓ ବର୍ଷମାନ ଯୋଜନା କମିଶନର ଉପାଧ୍ୟେ । କର୍ପୂରୀ ଠାକୁର ପରେ ବିହାରର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଶାନ୍ତି ନାୟକ କିଛି ଦିନ ଧରି ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ସରକାରରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ଯୁଗୋସ୍ଲେଭିଆରେ ଶାସନ କରୁଥିଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି, ଯାହାର ନେତାଥିଲେ ମାର୍ଶାଲ ଟିଟୋ । ୧୯୪୮ ସାଲରେ ସେମାନଙ୍କର ସୋଭିଏବ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ର ସହିତ ବିବାଦ ହେଲା । ସେମାନେ ସ୍ବାଧୀନରାଷ୍ଟ୍ର ହିସାବରେ ନିଜଦେଶକୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ର ହିସାବରେ ଗଢ଼ିତୋଳିଲେ । ସ୍ଵଭାବତଃ ସେମାନେ ବିଶ୍ଵରେ ବନ୍ଧୁରାଷ୍ଟ୍ର ଖୋଜି ବୁଲିଲେ କାରଣ ସେମାନେ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ପୂରା ବିଶ୍ଵାସ କରୁ ନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଆମେରିକା, ପଣ୍ଡିମ ଯୁଗୋପ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଜଗତରେ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟିପାଇଁ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ ।

ଯୁଗୋସ୍ଲେଭିଆ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ବିଶ୍ଵର ସବୁଦେଶର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଦଳ ଓ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ସହିତ ଖୁବ ବନ୍ଧୁଦ୍ୱର୍ଷ ସଂପର୍କ ରଖିବାକୁ ଆଗସ୍ତକଳା । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତୀୟ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି (ସେତେବେଳେ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି) ସହିତ ନାବିତ ସମର୍ଜନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକଲେ । ଆମଆତ୍ମୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଉଦ୍ୟମ ଚାଲିଆଏ । ବିଶ୍ଵର ସବୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରସହିତ ବନ୍ଧୁତା କରି ଏକ ଦୃତୀୟଶତି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଆମପାର୍ଟି ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲା । ଏହି ଶତି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିଶ୍ଵ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଶତିଠୁଁ ଅଳଗାହୋଇ ଏକ ଦୃତୀୟ ଶତିର ସୃଷ୍ଟି କରିବାପାଇଁ ମୂଳଭିତ୍ତି ଖୋଜୁଆଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିଭିତ୍ତି ହିଁ ଆମକୁ ଯୁଗୋସ୍ଲେଭିଆର ମାର୍ଶାଲ ଟିଟୋ ଓ ଜଜିପୁର ମୁଖ୍ୟ ନାୟକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ଥାଏ ଏବଂ ବିଶ୍ଵରେ ଏକ ନିରାପେକ୍ଷ ଶତି (Non-Aligned) ଗୋପୀ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଆଏ ।

ଆମର ଟିନିସପ୍ତାହ ରହଣି ମଧ୍ୟରେ ଯୁଗୋସ୍ଲେଭିଆର ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗତୀର ଭାବରେ ଅଧ୍ୟନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ।

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଏକଛତ୍ରବାଦ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ସଂପର୍କ ଛିଲକରି ଏକ ଉଦାର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆବଶ୍ୟକ ଗତି କରୁଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପରିସାଥିଳା ଶିକ୍ଷବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରଭୃତି ଉପରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଲୋପକରି ଶ୍ରମିକଗୋପୀର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଧୀନ କରିବା । ଏହାର ସଫଳତା ଖୁବ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥିଲା କାରଣ ଆମମତରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଶିକ୍ଷବ୍ୟବସାୟ ଉପରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଧୁପତ୍ୟକୁ ଆମେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପୂଞ୍ଜିବାଦ (State capitalism) ବୋଲି ଅଭିହିତ କରିଥିଲୁ ।

ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ବିକାଶପାଇଁ ଦେଶ ଉଚ୍ଚରେ ପୂଞ୍ଜି ନଥିଲା ଓ ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ପୂଞ୍ଜି ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବାଙ୍କ ଶ୍ରମଦାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ ରୂପରେ ବ୍ୟବହାର କରି କିଛି ପରିମାଣରେ ପୂଞ୍ଜି ସୁଷ୍ଟି କରାଯାଉଥିଲା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି ଓ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନର ନେତୃତ୍ବରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଯାଇ ନିଜର ଶ୍ରମଦେଇ ଜଳସେବନ ବନ୍ଦଠାରୁ ଶିକ୍ଷପ୍ରତିଷ୍ଠାର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରମଦାନ ଭିରିରେ କରୁଥିଲେ । ଏହା ଏକ ଆଦୋଳନର ରୂପ ନେଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ହିସାବ କରିଥିଲି ଯେ ଭାରତ ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ଜାତୀୟ ଆୟର ଶତକଢ଼ା ଛାଅରୁ ଆଠ ଭାଗ ଟିକିଥ ଆଦାୟକରି ଉନ୍ନୟନକାମ ସମେତ ଅନ୍ୟ ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଳାଉଥିଲେ । ଯୁଗୋଦ୍ଦୂର୍ଭିଆବାସୀଙ୍କ ଶ୍ରମଦାନରେ ସେତିକିଭାଗ ସଂଗ୍ରହୀତ ହେଉଥିଲା । ବର୍ଷମାନ ମଧ୍ୟ ମୋର ମତ ଯେ ବିଶ୍ଵର ଦରିଦ୍ର ଦେଶମାନେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଏହିପରା ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି, ତେବେ କେତେକାଂଶରେ ପୂଞ୍ଜି ଅଭାବ ମେହାଇ ପାରନ୍ତେ । ସ୍ବାଧୀନତାପରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ତାହା ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସରକାର ଯେତେବେଳେ ଲୋକଙ୍କୁ ଓ ଲୋକଙ୍କ ଆଶାଆକାଂଶଙ୍କୁ ଦୂରେଇଗଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ଉପାହ ମହିଳିଗଲା । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ କାମ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଏପରି ଶ୍ରମଦାନ ଭିରିରେ ହୋଇପାରିବ ।

ଯୁଗୋଦ୍ଦୂର୍ଭିଆ ଗ୍ରାମବେଳେ ଯେଠାରେ ବହୁ ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ ଶ୍ରମିକ ନେତାଙ୍କ ସହିତ ଭେଟ ହୋଇଛି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଜଗତର ମିଳନମଞ୍ଚ ‘କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆତର୍କାଂଟିକ’ର ସଭ୍ୟଥିଲାବେଳେ ଯୁଗୋଦ୍ଦୂର୍ଭିଆ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଜନ୍ମରନ୍ୟାସନାଲର କିପରି ସଂପର୍କଥିଲା ଓ ସବୁଦେଶର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିଉପରେ ଆଧୁପତ୍ୟ ବିପ୍ରାର କରି ଦୃଢ଼ୀୟଶ୍ରେଣୀ ନାଗରିକ ହିସାବରେ କିପରି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ତାହାର ବିଷ୍ଟ ବିବରଣୀ କାଣିବାକୁ ପାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମାର୍ଶାଲ ଟିଚୋକ ସହିତ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଦୁରଥର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲା, ସେ ବିଷ୍ଟଯରେ ସୁଚନା ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।

ମାର୍ଣ୍ଣାଳ ଟିଚୋଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା।

ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତକାର ବେଳେ ଟିଚୋଙ୍କ ସହିତ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନା ହେଲା ସୋଭିଏଟ ରଷ୍ଟ ଦେଶର ଶାସନ ବିଷୟରେ ଓ ତାଙ୍କର ସେ ଦେଶସହିତ ଯୋର ମତଭେଦ ବିଷୟରେ । ସୋଭିଏଟ ଯୁନିଯନରେ କିପରି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶାସନ ନାମରେ ଅମଲାତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଚାଲିଛି, ସେ ବିଷୟରେ ବିସ୍ତୃତଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିଲେ, “ଯେ କୌଣସି ଶାସନରେ ଅମଲାତନ୍ତ୍ର ରହିବ । କିନ୍ତୁ ସୋଭିଏଟ ଦେଶରେ ଏହା ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିପ୍ରାଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ “ଶ୍ରମିକଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ” ନାଟିରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛୁ । ତଥାପି ସମସ୍ତେ ସୁରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଅମଲାତନ୍ତ୍ର ଏକ ବିଷ୍ଟଧର ସର୍ପ ସଦୃଶ । ସର୍ପର ଗଳକୁ ଚିପିଧରିଲେ ସର୍ପ କିଛି କ୍ଷତି କରିପାରେନାହିଁ । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେହିହାତର ଚାପକୁ ହୁଗୁଲା କରିଦେବ, ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସର୍ପ ଓଳଟି ପଡ଼ି ଦଂଶନ କରିବ ।” ଏହିକଥା କହି ସେ କହିଥୁଲେ ଯେ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅମଲାତନ୍ତ୍ରକୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ନଦେଇ ତା ଉପରେ ଶ୍ରମିକ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର ସତତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିବା ଦରକାର ।

ୟୁଗୋସ୍ତ୍ରୋଭିଆ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି କିପରି ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାୟୁଦ୍ଧବେଳେ କାହାରପରେ ନିର୍ଭର ନକରି ଫାସିକିମ୍ ସହିତ ଲଢାଇ କରିଥିଲା, ତାହାର ବିଶ୍ଵାସ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦେଶର ମୁକ୍ତି ଆୟୋଜନ ଏକ ଜାତୀୟ ଆୟୋଜନ । ଜାତୀୟ ଆୟୋଜନର ଏକ ଆମ୍ବଦାନ ବୋଧଥାଏ । ସୋଭିଏଟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ ତାଙ୍କ ସେନ୍ୟଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭରକରି ଯେଉଁମାନେ ଯୁଗୋପରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶାସନ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସର୍ବଦା ଏକ ଉପନିବେଶ ରାଷ୍ଟ୍ରଭଳି ବ୍ୟବହାର କରିଆସିଛନ୍ତି । ଆମେ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ସ୍ଵାଧୀନ ହୋଇଛୁ । ତେଣୁ ଏହି ମାନସିକ ଦ୍ଵଦ୍ଵାରା ରଷ୍ଟ ଦେଶଠାରୁ ବିଛେଦର ମୂଳ୍ୟ କାରଣ ।

ଭାରତବର୍ଷ କଥା ଆଲୋଚନା କରି ମାର୍ଣ୍ଣାଳ ଟିଚୋ ଦୃଢ଼ଭାବରେ କହିଲେ ଯେ ସମାଜବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗାସ୍ତା ନାହିଁ, କି ଗୋଟିଏ ଛାଞ୍ଚ ବା ମଡ଼େଲ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ସମାଜବାଦୀ ଆୟୋଜନ ସେ ଦେଶର ବସ୍ତୁଷ୍ଟି, ସଂସ୍କତି, ଲୋକଚରିତ୍ର ଓ ରାଜନୈତିକ ଜଳବାୟୁ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ ଭାରତ ତାହାର ସମାଜବାଦ ମଡ଼େଲ ବା ପଦ୍ଧା ସ୍ଥିରକରିବ ।

ସେତେବେଳେ ଏହି ସାକ୍ଷାତକାର ଓ ଆଲୋଚନା ଭାରତୀୟ ସମାଜବାଦୀ ମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ ଭାବନା ପାଇଁ ଆହୁରି ଖୋରାକ ଯୋଗାଇଥିଲା ।

ୟୁଗୋସ୍ତ୍ରୋଭିଆରୁ ବିଦାୟ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ମାର୍ଣ୍ଣାଳ ଟିଚୋଙ୍କ ସହିତ ଆଉଥରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେବିନ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଦିନଥାଏ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହି

ଦିନଟି ଶୁବ୍ର ଧୂମଧୂକରେ ଓ ଆଡ଼ମରରେ ପାଳିତ ହୁଏ । ସାରାଦେଶର ସବୁ ଜାଗାରୁ ହଜାର ହଜାର ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିନିଧି ଓ ନେତା ନିମନ୍ତିତ ହୋଇ ଆସନ୍ତି ଓ ସଂବର୍ଣ୍ଣନା ଦିଅନ୍ତି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳର ଏକ ଉଷ୍ଣବରେ । ରୀତିମତ ସରା ହୁଏନା । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସାକ୍ଷାତ ଓ ତା'ପରେ ରାତ୍ରି ଭୋଜନ ହୁଏ ।

ଆମେ ଭାରତ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଭାବରେ ନିମନ୍ତିତ ହୋଇ ଏଥରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଉଡ଼ାକାହଜରେ ରାଜଧାନୀ ବେଳଗ୍ରେଡ଼କୁ ଅଣାହୋଇଥାଉଁ । ଆମକୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଥିବାରୁ ଆମସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟିଚୋଳ ବସିଥିବା ହୋଇ ବଣରାକୁ ଡକାହେଲା । ତାହାପୂର୍ବରୁ ଆମସହିତ ସାରା ଦେଶରେ ଭ୍ରମଣକରି ଭାଷାତର କରିବା ଅର୍ପିସର (Translator)ଆମମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ଦେଶାସାକ୍ଷାତ ବେଳେ ମାର୍ଶାଲ ଟିଚୋ ରତାଳିର ଶୁରୁ ଉକ୍ତ ସମଦ ପିଇବାକୁ ଯାଚିବେ । ମନା କରିବା ଏକ ଘୋର ଅସୌଜନ୍ୟ ହେବ, ବିଶେଷତଃ ଜନ୍ମ ଦିବସରେ । ତେଣୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମଦ ପିଇବା ଉଚିତ, ଅଛୁ ହେଉ ପାଛେ । ଆମେ ମହା ଅତୁଆରେ ପଡ଼ିଲୁ କାରଣ ଆମ ପ୍ରତିନିଧିମନ୍ତ୍ରଳୀର ନେତା ଫରିଦ ଆନସାରୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆମେ ଚାରିଜଣ କେବେହେଲେ ଜୀବନରେ ମଦ ସର୍ବ କରିନୋହୁଁ । ଶେଷରେ ଆମମଧ୍ୟରେ ଏକ ସମଝୋତା ହେଲା । ପାଣ୍ଡାତ୍ୟରାତିରେ ମାର୍ଶାଲ ଟିଚୋଳ ମଦଗିଲାସରେ ଆମ ମଦଗ୍ଲାସକୁ ସର୍ବ କରି ଶୁଭକାମନା କରିବୁ, ଏବଂ ତାହାପରେ ନିଜନିଜ ମଦଗ୍ଲାସକୁ ପାଇର ଓଠରେ ସର୍ବ କରିବୁ । ତାହାହିଁ କଲୁ । ମୋପାଇଁ ଜୀବନରେ ଏହା ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଅଭିଷେତା । ଯେତେଥର ବିଦେଶ ଗପ୍ତ କରିଛି ସବୁଥର ଅନେକ ପ୍ଲାନରେ ମଦ ପିଇବାକୁ ବଲେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟ ମଦ ପିଇନା ଓ ଜୀବୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ କିପରି ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ବୁଝାଇଦେଲେ, ସେମାନେ ଆଉ ବଲାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଯୁଗୋସ୍ତ୍ରେରିଆରୁ ବିଦାୟନେର ଅନ୍ତିଆର ରାଜଧାନୀ ଭିନ୍ନନାକୁ ଗଲୁ । ସେଠାରେ ଆନ୍ଦୋଳିତିକ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଯୁବ ସମ୍ପିଳନୀ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା । ଆମେ ଭାରତୀୟ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ସେଥରେ ଯୋଗ ଦେବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଅନ୍ତିଆ ପରି ଛୋଟରାଷ୍ଟ୍ର ଯୁଦ୍ଧପରେ ଚାରି ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନହୋଇ ରଙ୍ଗଳୁ, ଆମେରିକା, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ସୋଭିଏଟ ରୂପର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଏପରିକି ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଉନ୍ନତ ସହର ମଧ୍ୟ ସେହି ଚାରିଶତି ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁଆରା ହୋଇ ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଏକଥା କହିଲେ କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧରେ ମିତ୍ରଶତି ଓ ସୋଭିଏଟ ଯୁନିଯନ ମିଲିତ ଭାବରେ ଜୟଳାଭ କରିଥିବାରୁ ସମସ୍ତେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ବାଣିଜକରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ଆମେ ଗଲାବେଳକୁ ରଙ୍ଗାଷ୍ଟ, ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଏବଂ ପ୍ରାଚ୍ଯ ଯେଣା ଯେଣା
ଅଞ୍ଚଳକୁ ମିଶାଇଦେଇ ଏକ ସାମରିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ରଖୁଥାଆଛି । ଅଣ୍ଡିଆର ତିନିଭାଗ
ଏବଂ ଭିଏନାର ତିନିଭାଗ ଏହି ମିତ୍ରଶତିକ ସାମରିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଥାଏ ଓ ବାକି
ଏକଚତୁର୍ଥୀଂଶ ସୋଭିଏଟ ରୂପ କବଳରେ ଥାଏ । ପ୍ରଥମମୁଦ୍ର ସରିବାର ଆଠ ନଅ
ବର୍ଷପରେ ଏହି ବିଚିତ୍ର ଅବସ୍ଥା ।

ଆନ୍ଦର୍ଜାତିକ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ବିଲନୀର ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ଏକ ବିରାଟ
ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଭିଏନା ସହରର ପ୍ରଧାନ ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଗଲା । ସାମରିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲେ
ହେଁ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇ ଅଣ୍ଡିଆରେ ସୋସିଆଲ ଡେମୋକ୍ରାଟଙ୍କ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ହୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସାମରିକ ଶାସନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଧୀନରେ ଥିବା
ଭିଏନା ମଧ୍ୟଦେଇ ଲକ୍ଷଳକ୍ଷ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଯୁଦ୍ଧକ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ବିଭିନ୍ନ ଧୂନି
ଦେଇଗଲେ, ସେତେବେଳେ ସେଠାକାର ବାସିଯାମାନେ ଲକ୍ଷଳକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ
ରାଷ୍ଟ୍ରାର ଦୁଇ କଢ଼ରେ ଠିଆହୋଇ ଶୋଭାଯାତ୍ରାକାରୀଙ୍କୁ ସଂବର୍ଧନା ଦେଲେ । ଏଥରୁ
ପରିଷାର ଜଣାଗଲା ଯେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସାମରିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ବିରୋଧରେ ସେମାନଙ୍କ
ମନୋଭାବ କେତେ ତାତ୍ତ୍ଵ । ପରେ ଖରର ନେଲି ଯେ ଅଛ କେତେମାତ୍ର ପୂର୍ବରୁ
ଅଣ୍ଡିଆର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସାରା ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ଶ୍ରମିକ
କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ଵିତ ଭଲାକାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ପରାଜିତ
ହୋଇଥିଲେ । ନାହିଁ ଜର୍ମାନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତ ତାତ୍ତ୍ଵ ମନୋଭାବ ଥିଲା କାରଣ ସେମାନେ
ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଅଣ୍ଡିଆକୁ ଦଖଲ କରିଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧପରେ ମୁକ୍ତହୋଇ ନାନା କାରଣରୁ
ସେମାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶାସନକୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ମିତ୍ରଶତିର ସାମରିକ
ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏତେ ଘୃଣାଭାବ ନଥିଲା ।
ତା'ର କିଛିବର୍ଷ ପରେ ମିତ୍ରଶତି ଓ ସୋଭିଏଟ ରୂପମଧ୍ୟରେ ଚୁକ୍ତି ହେଲା । ଏବଂ
ଅଣ୍ଡିଆରୁ ବୈଦେଶିକ ଶତିମାନେ ବିଦ୍ୟାୟ ନେଲେ ।

ଆନ୍ଦର୍ଜାତିକ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ବିଲନୀ ସୁରୁଶୁରୁରେ ହେଲା । ପୁଥିବାର
ସବୁ ଦେଶରୁ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯୁଗୋପର ପ୍ରତିଦେଶରୁ
ହଜାର ହଜାର ଯୁଦ୍ଧକମ୍ପତୀ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ବିଲନୀଙ୍କ ଯୁଗୋପର
କେତେବେଳେ ବିଶିଷ୍ଟ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଓ ଶ୍ରମିକଦଳ ନେତା ଆସିଥିଲେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ।
ତତ୍ତ୍ଵଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଯୁଦ୍ଧକ ମନ୍ତ୍ରୀ ହାରଇଥି ଝିଲସନ । ସେ ବାଣିଜ୍ୟ
ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ପରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ସମ୍ବିଲନୀରେ ଟ୍ରିଲସନଙ୍କ ସହିତ ବହୁତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା ଭାରତୀୟ ସମାଜବାଦୀ ଆଯୋଳନ ବିଷୟରେ । ସେତେବେଳେ ସେ କହୁକହୁ ପଚାରିଲେ ଯେ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଶ୍ୱବିଜ୍ୟାତ ପୁସ୍ତକ “କ୍ଷୁଧାର ଭୂଗୋଳ” (Geography of hunger) ପୁସ୍ତକ ମୁଁ ପଡ଼ିଛି କି ନାହିଁ । ମୁଁ ମନା କରିବାରୁ ସେ ମୋତେ ପୁସ୍ତକ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ସେ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରଶ୍ନତା ହେଉଛନ୍ତି ବ୍ରାଜିଲର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଖାଦ୍ୟସାର ବିଶେଷ୍ଜ ଡା. କାଷା । ସେ ବହିର ମୁଖବନ୍ଧ ଲେଖିଥିଲେ ବିଶ୍ୱର ଖ୍ୟାତି ସଂପନ୍ନ ଖାଦ୍ୟସାର ବିଶେଷ୍ଜ (Nutritionist) ଡା. ବ୍ୟକ୍ତି ଓର । ସେ ପୁସ୍ତକ ମୋତେ ଏତେ ଭଲ ଲାଗିଲା ଯେ ଚାଲିଶ ବର୍ଷପରେ ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ଭୁଲି ପାରୁନାହିଁ । ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ଖାଦ୍ୟ ସହିତ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିର କିପରି ସଂପର୍କ ଅଛି, ତାହା ସେ ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟ ସହିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ଫେରିଆସି ଯେତେବେଳେ ଏକ ବକ୍ତ୍ଵାତାରେ ରେଭେସ୍ତା କଲେଇରେ ଛାତ୍ର ଓ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଏକଥା କହିଲି, ସଦାଶିବ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଭଲି ପଣ୍ଡିତ ଲୋକ ଅବିଶ୍ୱାସକଲେ । ଶେଷରେ ରେଭେସ୍ତା କଲେଇ ଓ ଅନ୍ୟ ଲାଇବ୍ରେରୀକୁ ଏହିପୁସ୍ତକ ମଗା ହେଲା ।

ଅଞ୍ଚୁଆପରେ ପଣ୍ଡିମ ଜର୍ମାନୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଗ୍ରେଟ ବ୍ରିଟିନ୍ ଓ ଇଟାଲି ନିଜଙ୍ଗର୍ତ୍ତରେ ଅଛଦିନପାଇଁ ଗପ୍ତ କରିଛୁ । ସବୁଦେଶର ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ତଥା ଯୋଦିଆଳ ଡେମୋକ୍ରାଟିକ ପାର୍ଟି ଓ ଶ୍ରମିକଦଳର ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଜର୍ମାନାରେ ଛାତ୍ର ସାତଦିନ ରହିବାରୁ ସେଠିକାର ଅବସ୍ଥା ଓ ନାହିଁବାଦ ବେଳେ ଜର୍ମାନୀର ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ଷାନ ଅର୍ଜନ କଲି । ଜର୍ମାନ ଲୋକେ ତାଙ୍କ ଦେଶ ପୁନର୍ଗୋଟନ କରିବାକୁ କିପରି ଅନ୍ତର୍ଭାବ ତ୍ୟାଗ ଓ ପରିଶ୍ରମ କରୁଥାଆଛି, ତାହା ନ ଦେଖିଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଛେବନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧର ଧାସଲୀଳାର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ସେହିପରି ରହିଥାଏ । ହିତଲରଙ୍କ ପ୍ରତି ସାରାଜାତିର ଘୃଣାଭାବ ଅତି ତାତ୍କାଳିକ କାରଣ ସେ ହଁ ଜର୍ମାନୀର ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାପାଇଁ ଦାୟୀ । ଏହି ଗପ୍ତ କାଳରେ ସୁଇଜରଲ୍ୟାଷ୍ଟ, ଗ୍ରେଟ, ଇଞ୍ଜିପ୍ର ମଧ୍ୟ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ଗପ୍ତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା ।

ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଅଭିଜ୍ଞତା

ରାଜ୍ୟସଭାର ସର୍ବ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ସରକାରଙ୍କ ଏକ ନିମନ୍ତଶ ପତ୍ର ପାଇଲି । ଏହି ସମୟରେ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ର ବେଳୋଦ୍ଦୋଭାବିରୁଦ୍ଧରେ ସାଧୀନତା ପ୍ରେମୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମାନଙ୍କର ବିଦ୍ରୋହାବ୍ଳାପି ପ୍ରଜଳିତ ହେଉଥାଏ । ନ୍ୟାସନାଳ ହେରାଇବି ପତ୍ରିକାର ସଂପାଦକ ଥିଲେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାମାଜିକ ଚଲପତି ରାଓ । ତାଙ୍କର ବରାଦ ମୁତାବକ ଦୁଇଟି

ଲେଖା ଚେକୋଟ୍ଟୋଭାକିଆ ବିଦ୍ରୋହ ସଂବଧରେ ଲେଖୁଥିଲି । ତାହା ସେ କାଗଜର ସମାଦକୀୟପ୍ରକାଶରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାର ଦିନେପରେ ଆମେରିକା ଦୂତାବାସର ଜଣେ ଉଚ୍ଚ ଅଫିସର ଆସି ଆମେରିକା ସରକାରଙ୍କ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଜରିଆରେ ସେ ନିମନ୍ତଣ ପଠାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ମୁଁ ସ୍ଵାକାର କରିବି । ସେହି ଅନୁସାରେ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ସାଧାରଣତଃ ନେହୁଁ ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଏନିମନ୍ତଣ ହୁଏ ଏବଂ ଏକ ପ୍ରତିନିଧିମଣ୍ଡଳୀକୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରୟ୍ୟର କଥା ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ନିମନ୍ତଣ କରାଗଲା ।

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି ଯେ ଆମେରିକା ଗଲେ ମୁଖ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କ୍ଷୁଦ୍ର ସମାଦପତ୍ର ସଂସା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ମୁଁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିବା ସହିତ କଳା - ଗୋରା ବିବାଦ ବିଷୟରେ (ବର୍ଷ ବୈଷମ୍ୟ) ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟନ କରିବି । ସେହି ଅନୁସାରେ ମୋର ଗସ୍ତର ବିସ୍ତୃତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ହାରଭାର୍ତ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କଳଯିଆ ଓ ଝାନଫୋର୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଆମେରିକାର ପୂର୍ବ ଓ ପର୍ଶିମ ଉପକୂଳରେ ଥିବା ବହୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଯାଇଥିଲି । କେତେକ ଯୋଜନରେ ଭାରତୀୟ ଯୋଜନା ଉପରେ ବନ୍ଦତା ଦେଇଥିଲି । “ହ୍ରାସିଂଚନ ପୋଷ”, “ନ୍ୟୁୟର୍କ ଟାଇମସ” ଭଲି ବହୁଳ ପ୍ରସାରିତ ଜାତୀୟ ସମାଦପତ୍ରଠାରୁ ଆଗମ କରି ଆଶଳିକ ସଂବାଦପତ୍ର ଅଫିସକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେ ସବୁ ଦେଖି, ଆଖି ଖୋସିହୋଇ ଗଲା । ଭାରତରେ ସାମିତି ସମ୍ବଲରେ ତାହା କଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ?

ଗୋରା-କଳା ଭେଦଭାବ ଅନୁଧାନ କଳାବେଳେ ନାନା ଚାଷଳ୍ୟକର କଥା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ସବୁବେଳେ ଆମ ଦେଶର ହୁଆଁ -ଅଛୁଆଁ ସମସ୍ୟା ସହିତ ତୁଳନା କରୁଥିଲି । ସରକାରୀ ପ୍ରତିକାରରେ କଳା - ଗୋରା ଭେଦଭାବ (ବର୍ଷ ବୈଷମ୍ୟ) ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ସମ୍ର୍ଷେଷ୍ଣ ଲୋପପାଇ ନ ଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହା ଲୁକାଯିତ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ । କଳାଲୋକ ତଥା ନିଗ୍ରୋଜ ଆହୋଳନଯୋଗୁଁ ଓ ଆମେରିକାର ରାଜନୈତିକ ନେହୁଁ ଯୋଗୁଁ ଆରନ ଅନୁସାରେ ଭେଦଭାବ ନିଷିଦ୍ଧ ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ମାଟେନ ଲୁଥର କିଙ୍ଗଙ୍କ ଭଲି ନିଗ୍ରୋ ନେତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପ୍ରଦଶୀତ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ବିଜ୍ୟ ହାସନ କଲେ । ସ୍କୁଲ ଓ ଶେଳପଡ଼ିଆରେ ଏକସାଥିରେ ପଡ଼ିବା ଓ ଶେଳିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । କିନ୍ତୁ କଳାଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଏକସଙ୍ଗରେ ମିଶିବା ବିବୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ବାନ୍ଧବିବାର ପରେ ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୀନମନ୍ୟତା ଭାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଫଳରେ ସେମାନେ ସମାନ ପ୍ରତିକାରରେ ଗୋରାପିଲାଙ୍କ ସହିତ ମିଶିପାରନ୍ଥିଲେ । ତେଣୁ ଅଳଗା ହଷ୍ଟେଲ, ଅଳଗା ଶେଳର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଅନେକ

ପ୍ଲାନରେ ଓଳଟି ଦାବୀ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ସରକାର ଓ ନିଗ୍ରୋ ନେତାଙ୍କ ପାଇଁ
ଏହାଏକ ସମସ୍ୟା ରହିଥିଲା ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମାନ ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ ଆମେରିକା ବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାରି ଉରେଜନା
ଆଏ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରରୁ ଜଣେ ଯୁବକ ପାଳିକରି ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଭାଗ
ନେବାକୁ ବାଧ ହେଉଥାଆଛି । ଯୁଦ୍ଧରେ ହତାହତ ହୋଇ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ମରୁଥାଆଛି ।
ତେଣୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ତୀରୁ ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଆଏ, ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମାନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଆମର
ସ୍ଵାର୍ଥକଣ୍ଠ, ଆମେ କାହିଁକି ଆମ୍ବଳି ଦେବୁ ? ସବୁଆଡ଼େ ସଭାସମିତିରେ ଦାବି
ହେଉଥାଏ, ଆମେରିକା ସେ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଅପସରି ଆସୁ । ସବୁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ
ଏଥପାଇଁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଛାତ୍ର ଆଯୋଳନ ହେଉଥାଏ । ଏହି ବିଷମ ପରିସ୍ଥିତିବେଳେ ମୋର
ଆମେରିକା ଗପ୍ତ ଓ ସେଥିରେ ପୁଣି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆଲୋଚନା । ହାରବାର୍ତ୍ତ
ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଦର୍ଶନ ଦିନ ସବୁଛାତ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ବର୍ଜନକରିଥାଆଛି । ଦାବୀଥିଲା
ଯେ ଆମେରିକା, ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମାନ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଓହରି ଆସୁ । ସେହି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ବିରାଟ
ସ୍ତାତ୍ତ୍ଵିଅମ ପଡ଼ିଆରେ ଛାତ୍ରସମ୍ମିଳନୀ ହେଉଥାଏ । ହାରବାର୍ତ୍ତ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସମେତ
ଆଖପାଖ ବହୁଛାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଯୋଗଦେଇଥାଆଛି । ଆମେରିକାର ଛାତ୍ରମାନେ
କେତେବୁଦ୍ଧି ପରିପକ୍ଷ, ତାହା ଜାଣିବାପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ହେଲା । ତେଣୁ ଯେଉଁ
ଅଫିସର ମୋ ସହିତ ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ଦେଖିବାପାଇଁ ନିଯୁତ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ସହିତ
ସ୍ତାତ୍ତ୍ଵିଅମ ଯାଇ ପ୍ରାୟ ତିନିଘନୀ ଧରି ଆଲୋଚନା ଶୁଣିଲି ।

ଛାତ୍ରନେତା ଓ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ଷ୍ଟାତ୍ତ୍ଵିଅମ ପଡ଼ିଆରେ ଚେବୁଲ ଚେଆରରେ
ବସିଥାଆଛି ଓ ପ୍ରାୟ ଦଶହଜାର ଛାତ୍ର ଷ୍ଟାତ୍ତ୍ଵିଅମର ପାହାଚ ମାନଙ୍କରେ ବସିଥାଛି ।
ଆମେରିକା କାହିଁକି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମାନ ଯୁଦ୍ଧରୁ ତୁରନ୍ତ ଓହରି ଆସିବା ଉଚିତ ତାହାରୁପରେ
ଅଛି ସାରଗର୍ଜକ ବକ୍ତ୍ବା ହେଉଥାଏ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପରିପକ୍ଷତା ଦେଖି ମୁଁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ
ହୋଇଗଲି ।

ସାରା ଆମେରିକାରେ ଏହି ପରି ପ୍ରବଳ ଜନମତ । ମୁଁ ଧରି ନେଲି କୌଣସି
ସରକାର ଏପରି ମତର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଓ ଆମେରିକା ଯୁଦ୍ଧରୁ ଓହରି
ଆସିବ । ମୋର ଶେଷ ରହଣି ପଣ୍ଡିମ ଉପକୁଳରେ ଲସଏଞ୍ଜେଲସରେ । ସେଠାରେ
ସଂବାଦଦାତାମାନେ ଆସି ଭେଟି ମୋତେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଚାରିଲେ ଆମେରିକା
ଗପ୍ତପରେ ଆପଣ କଣ ମନରେ ଧାରଣା ନେଇକରି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ କହିଥୁଲି ଯେ ଖୁବ ଶିଥ୍ର ଆମେରିକା
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମାନ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଓହରି ଯିବାକୁ ବାଧିବିବା
ଆଜ ବେଶୀ ଦିନ କମ୍ବ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଚୀନ ସହିତ ବୟକଟ ଭାବ ଅସହଯୋଗ ଭାବ
ରଖିପାରିବନାହିଁ । ଚୀନର ସର୍ବଦୃଷ୍ଟ ବଜାର ଓ ଆମେରିକାର ସ୍ଵାର୍ଥ ତାଙ୍କୁ ବାଧିକରୁଛି

ଚୀନ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟକ ସଂପର୍କ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ । ପରେ ଚୀନ ସହିତ କୃତନୈତିକ ସଂପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ବାଧ ହେବ ।

ଏହି ଦୁଇକଥା ଆମେରିକାର କିଛି ସଂବାଦପତ୍ରରେ ତତପରଦିନ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ କିଛି ସଂବାଦପତ୍ରରେ ବାହାରିବା ଦେଖିଥିଲି ।

ଆମେରିକାରେ ଛଅସପ୍ତାହ ଗସ୍ତକରିବାର ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଅଧିକାଂଶ ରାଜ୍ୟ ବୁଲିବା ସହିତ ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ ଆତିଥ୍ୟର ସବୁ ସ୍ଵର୍ଗିତା ସବେ ତିନି ସପ୍ତାହ ପରେ ଆମେରିକାରେ ରହିବା ଓ ବୁଲିବା ମୋତେଥେବ୍ୟ ଲାଗିଲା । ସେଠିକାର ବିଭବ ଓ ଲୋକଙ୍କ ଡଙ୍ଗଡାଙ୍ଗ ଦେଖି ମନରେ ବିଦ୍ରୋହ ଆସିଲା । ତତ୍ତ୍ଵସହିତ ସେହିପରି ସମାଜରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନ୍ତିମ ଅଛି ତାହା ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଏକ ମେସିନର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ବା ପାଠ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ପର୍ବତାଳିଷ ଦିନର ରହଣୀକୁ କାଟିଦେଇ ତିରିଶଦିନରେ ଗସ୍ତସାରି କାଲିପଣ୍ଡିତାରୁ ଜାପାନ ଦେଇ ଭାରତକୁ ଫେରି ଆସିଲି ।

ଜାପାନରେ ୪/୫ ଦିନ ରହିଲି । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦୀ ପାଠ୍ୟ ସହିତ ଆମର ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଥାଏ । ସେମାନେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀଦଳ । ସେମାନଙ୍କ ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା ହେଲା । କିନ୍ତୁ ମୋର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଜାପାନର କୃଷି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଧାରଣା ନେବା ।

ଯୁଦ୍ଧରେ ଜାପାନ ପରାପ୍ରତି ହେଲା । ବହୁଦିନପରେ ମିତ୍ରଶକ୍ତିଗର ଉଚ୍ଚତମ ସେନାପତି ମାର୍କଆରଥରଙ୍କ ନେତ୍ରଭାବରେ ଜାପାନ ଶାସିତ ହେଲା କାରଣ ଆମେରିକା, ରଂଲଷ୍ଟ ପ୍ରମୁଖ ଜାପାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥିଲେ । ମାର୍କଆରଥରଙ୍କ ସବୁଠାରୁ ବଢ଼ି କାମ ହୋଇଥିଲା ଭୂମି ସଂରାର । ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମାନା ସାବ୍ଦେସାତ ଏକର ଶ୍ରି ହୋଇଥିଲା ଆର୍ଥିକ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ହାତରେ ତାହାରୁ ବେଶି ଜମି ରହିପାରିବ ନାହିଁ । କେବଳ ଜାପାନର ଉତ୍ତରଭାଗ ବେଶିସମୟ ବରପରେ ବ୍ୟାପୁତ ହେଉଥିବାରୁ ଏହି ଭୂମି ସଂରାର ସର୍ବୋତ୍ତମାନା ଆଇନ ସେ ଅଂଚଳକୁ ଲାଗୁ ହୋଇନଥିଲା ।

ଜାପାନରେ ଏତେ କମ ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମାନା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଉପାଦନ ବେଶି ହେଉଥିଲା । ଧାନ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଫସଲ, ଭାରତଭଳି ଭାତ ସେମାନେ ଖାଆନ୍ତି । ସମ୍ବନ୍ଧ ଚାଷ ଫଳରେ ନିଜର ଅଭାବ ମେଣ୍ଟାଇ ଆମେରିକାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ରପ୍ତାନୀ କରୁଥିଲେ, ଛୋଟ ଛୋଟ କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ତ୍ରାକଟର ବା ବଢ଼ି ବଢ଼ି କଳ ଲାଗିଲ ସେ ଦେଶରେ କାମ ଦିଏନା । ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଛୋଟ କଳ ଲାଗିଲ ବା (Power Tiller) ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ସେ କଳଲାଗିଲ ଚାଷ ଛଢା କ୍ଷେତ୍ରରେ କଳମଡାଇବା, ଫସଲ ଘରକୁ ଆଣିବା ପ୍ରଭୃତି ସବୁ ଚାଷକାମ ସେଥିରେ ହୁଏ ।

ଭାରତରେ ଯେପରି ଚାଷ ଜମି ଖଣ୍ଡିତ ହେଲାଣି, ଏଠାରେ ସେହି ଛୋଟିଆ ବଳଲଙ୍ଗଳ
ଅର୍ଥନୀତି ହେଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିବ ।

ଜାପାନ ଗଷ୍ଟ ସାରି ହଙ୍କବାଟ ଦେଇ କଲିକତା ଫେରିଲି । ଏହା ଏବଂ
ଛୋଟିଆ ବ୍ରିଟିଶ ଉପନିବେଶ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, ପୂର୍ବ ଏସିଆରେ ଏକ ସବୁଠାରୁ
ବଢ଼ି ସଂବୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ପ୍ଲାନ । ସେଠି ବିଶେଷ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନ ଥିବାରୁ କେବଳ ବୁଲା
ବୁଲି କରି ଫେରି ଆସିଲି ।

ପୁନର୍ବାର ବିଲାତଯାତ୍ରା

ଆମେରିକାରୁ ଫେରିବାର ପ୍ରାୟ ବର୍ଷେପରେ ହଠାତ ଇଂଲଣ୍ଡ ସରକାରଙ୍କ
କମନ୍ୱେଲଥ ବିଭାଗତରପରୁ ଏକ ନିମନ୍ତଣ ଆସିଲା ସେ ଦେଶ ଯିବାକୁ । ଏହା
ପ୍ରାୟ ତିନି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଷ୍ଟ । ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଦୁଲନାରେ ମୋତେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଚିକିଏ
ଭଲଲାଗେ । ଆମେରିକାଭଲି ବିଭବ ନାହିଁ । ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଲଣ୍ଠନ
ସହରଦେଶଲେ ସେତେବେଳେ ମାଲୁମ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ଭାରତର ବୟେଳ
ସହରର ଏକ ସୁନ୍ଦର ସଂଘରଣ । ତା'ଛାଡା ସେଠାରେ ଭାରତୀୟ ହୋଟେଇ ଓ
ଭାରତୀୟ ଖାଦ୍ୟ ପାଇବାରେ ଅସୁବିଧା ନଥାଏ । ରାସ୍ତାରେ ବୁଲିଗଲାବେଳେ
ବରାବର ଭାରତୀୟ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହୁଏ । ତା'ଛାଡା ବ୍ରିଟିଶ ପାଲିଆମେରୀରୀ
ପରମରା ଭାରତ ଲୋକଙ୍କୁ ବଡ଼ ଆକର୍ଷଣ କରେ ।

ଏହି ଗଷ୍ଟବେଳେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଅବ୍ରଦ୍ଧାର୍ତ୍ତ, କ୍ୟାମସ୍ଟ୍ରି ପ୍ରଭୃତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,
ପାଲିଆମେରୀ ଭବନ ପରିଦର୍ଶନ ଓ ଶ୍ରମିକ ଦଳର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ମୁଖ୍ୟତଃ
ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି ।

ଅବ୍ରଦ୍ଧାର୍ତ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବିଶ୍ୱରେ ବିଷ୍ୟାତ । କିନ୍ତୁ ସେଠିକୁ ଯିବାଦିନ
ଛାତ୍ର ଅଶାତି ଚାଲିଥାଏ । ଆମ ଦେଶଭଲି ଛୋଟ ଛୋଟ ଜଥା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ବିଶ୍ୱ
ବିଦ୍ୟାଳୟ କରିଚାଲନାରେ ଛାତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିକୁ ସାମିଲକରିବା ପାଇଁ ଏହି ଆହୋଜନ ।
ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ତ୍ରକରି ଯୁଗୋପର ସବୁଦେଶରେ ଅଛବହୁତେ ଏହି ଛାତ୍ର ଅଶାତି
ଚାଲିଥାଏ । ମୁଁ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଫେରିଲାବେଳେ ପ୍ରାନସଦେଶ ଫେରିଲି । ପାରିସର
ବିଷ୍ୟାତ ସୋବର୍ତ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେଠି ଛାତ୍ର ଆହୋଜନ ଏହି
ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ତ୍ର କରି ଚାଲିଥାଏ, ଖୁବ ତୀର୍ତ୍ତ ଆହାର ଧାରଣ କରିଥିଲା ।
ଯାହାଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଏକ ନୃତ୍ୟ ବାମପଦ୍ମ ଚିତ୍ରାଧାରା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରଭାବ ବିପ୍ରାର କରୁଥାଏ ।

ଏହିସବୁ କରଣରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଖାଲି ବୁଲିବା ହେଁ
ସାର ହେଲା । ସେହିସମୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ପାଲିଆମେରୀକୁ ଏକ ଉପନିର୍ଦ୍ଦାତନ

ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ ମୋର ଉଦ୍‌ଧାକୁ ସନ୍ନାନ ଦେଇ ମୋତେ କେତୋଟି ଉପନିର୍ବାଚନ ସଭାରେ ଦେଖଣାହାରି ହିସାବରେ ଯୋଗ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଆମ ଭାରତ ବର୍ଷଭଲି ସିଆଡେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସଭା ହୁଏନା । ସାଧାରଣତଃ ହଲ ଭିତରେ ଏହି ସଭା ହେଉଥାଏ । ନେତା ହୁଅନ୍ତୁ ବା ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୁଅନ୍ତୁ, ତାଙ୍କର ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ କିଛି ସମୟ ଭିତରେ ଦିଅଛି । ତା'ପରେ ଭୋଟଦାତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସମୟ ଧରି ପ୍ରଶ୍ନାଜ୍ଞର ହୁଏ । ତାହା ଜରିଆରେ ଭୋଟଦାତାମାନେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ବିଚାର କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ।

ଆମ ଦେଶ ଭଲି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅନିଷ୍ଟି ଭୋଟରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବେଶି ନୁହେଁ । ଅଧିକାଂଶ ଭୋଟର କୌଣସି ନା କୌଣସି ଦଳସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ତେଣୁ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଟରମାନେ ହେଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାକୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ପ୍ରଚାର, ସଭାସମିତି । ସେହି ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଟର ସଂଖ୍ୟା ଆମ ଦେଶରେ ବେଶି, ସେ ଦେଶରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ ।

ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ଲୋକଙ୍କ ସେବା କରିବାକୁ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟମାନେ କି କି ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରୀନ ହେଉଛନ୍ତି, ତାହା ଜାଣିବାକୁ ଖୁବ ଆଗ୍ରହ ଥାଏ । ତେଣୁ ୨/୩ ଅର ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଅଫିସରେ ଯାଇ ସେବା ଅନୁଧାନ କରେ । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ଇଂଲଣ୍ଡର ଫ୍ଲିନ୍ଦର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଛୋଟ, ଭୋଗ ସଂଖ୍ୟା କମ । ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟମାନେ ଦେଶର ସାଧାରଣ ସମସ୍ୟା, ନୀତିଗତ ସମସ୍ୟାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ରହୁଥିବେ । ଆମ ଦେଶଭଲି ଡାକ୍ତରଣାନାରେ ଭର୍ତ୍ତା କରିବା, ଝୁଲରେ ଛାତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ବା ଆଡ଼ମିଶନ କଥାରେ ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡପୂରାନୀଥିବେ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଆର୍ଥ୍ୟ ଲାଗିଲା ଯେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଆମଭଲି ସେ ସବୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସଂସଦ ତାର ଅଫିସରେ ବସେ ଏବଂ ଭୋଟଦାତାମାନେ ତାଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଭେଟି ତାଙ୍କ ସମସ୍ୟପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ।

ସବୁଠାରୁ ଆନନ୍ଦବାୟକ ଘଟଣାଥିଲା, ପାଲିଆମେଣ୍ଟରବନ ବା ଫ୍ରେଣ୍ଡମିନିଷ୍ଟର ଆବେ ଭ୍ରମଣ । ସାଧାରଣ ସଭା(House of Commons) ଓ ଲଞ୍ଚ ସଭା(House of Lords)ସେହି ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ ସଂଖ୍ୟାଧକ ସଭ୍ୟ ନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଲୋଚନାଟା ଖୁବ ଉପଭୋଗ୍ୟ । ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲି, ଏଠି ସତକୁ ସତ ଦେଖିଲି ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବସିବାଭଲି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଯଦି ସମସ୍ତେ ଏକା ସଂଗରେ ଯୋଗଦେବେ, ତେବେ କିଛି ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ସ୍ଥାନ ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେଥୁ ପାଇଁ ସମୟେ ସମୟେ କିଛି ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହୁଏ ।

ସେହି ପାଲିଆମେଷ ହାଉସରେ ବ୍ରିଟିଶ ପାଲିଆମେଷର ମୁଖ୍ୟା ଶ୍ରମିକ ସଭ୍ୟ ପ୍ରେନର ବ୍ରଜଫେଣ ସହିତ ମୋର ସାକ୍ଷାତକାର ଥିଲା । ତେଣୁ ପାଲିଆମେଷ ହାଉସରେ ଥିବା ରେପ୍ରାର୍ଡେ ରେଚ ହେଲା ଏବଂ ଉଭୟ ଚାହା ଖାଇବା ବେଳେ ଭାରତର ରାଜନୀତି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲୁ । ଶ୍ରମିକ ଦଳ ଭିତରେ ପ୍ରେନର ବ୍ରଜଫେଣ ଭାରତର ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଭାରତର ମୂଳ୍ଯ ପାଇଁ ଯେଉଁ ବ୍ରିଟିଶ ମୁଖ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନେ ଭାରତକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଓ ପାଲିଆମେଷରେ ସମର୍ଥନ ଦେଉଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରେନର ବ୍ରଜଫେଣ ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କଡା ଶ୍ରମିକ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜଣେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସ୍ଵଭାବତଃ ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିକଥା ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ କଥା ମଧ୍ୟ ପଚାରିଥିଲେ କାରଣ କଂଗ୍ରେସର ବିଭାଜନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସେତେବେଳେକୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଏହି ତିନି ସପ୍ରାତ ବିତିଗଲା, ମୁଁ ଭାରତକୁ ଫେରି ଆସିଲି ।

ରାଜନୀତିରେ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ସହିତ ସଂପର୍କ

ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ନବକୃଷ୍ଣ ଗୌଧୁରୀ ଓ ତାଙ୍କ ପରିବାର ସହିତ ସବୁ ସମାଜବାଦୀମାନଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ସଂପର୍କ ଥିଲା, ଉପକର ଆମ୍ବିକ ସଂପର୍କ । ସାଧୀନତାପରେ ସେ ସମାଜବାଦୀ ଆଦୋଳନର ଅଶ୍ଵବିଶେଷ ହୋଇ ନଥିଲେ ହେଁ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଆମମାନଙ୍କର ଅତୁଚ ରହିଥିଲା । ଆମ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ନିଜକୁ ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଲୋକ ଭାବୁଥିଲୁଁ । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ନବବାବୁଙ୍କ ବାପୀ ଓ ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ନୂମା ବୋଲି ସଂବୋଧନ କରୁଥିଲୁଁ । ତାଙ୍କ ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ‘ବାପୀ’ ଓ ‘ନୂମା’ ବୋଲି ସଂବୋଧନ କରୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ହରେକୁ ମହତାବକ ସହିତ ସଂପର୍କ ବିଚିତ୍ର ଥିଲା । ଯଦିଓ କଂଗ୍ରେସ ସମାଜବାଦୀ ଆଦୋଳନର ଆରମ୍ଭରେ ସେ କୃଷ୍ଣକ ଆଦୋଳନ ସହିତ ସଂଶୀଳ ଥିଲେ, ତଥାପି ତାଙ୍କ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଦକ୍ଷିଣପକ୍ଷୀ ନେତା ହିସାବରେ ସମାଜବାଦୀ ମାନେ ଚିତ୍ରଣ କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ମହତାବବାବୁ ମଣିରେ ମଣିରେ ଥଣ୍ଡା କରି ନିଜକୁ ମଧ୍ୟମ ପଛୀ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ।

ମହତାବବାବୁ ଯେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସୋସଲିଷ୍ଟମାନେ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସରକାରର ଘୋର ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତଭାବେରେ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରରରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ରହୁଥିଲା । ମୋର ତାଙ୍କମତପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଅନେକ ସମୟରେ ଥାଏ ନା, କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ସମ୍ମାନ ଥାଏ । ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେବାପରେ ୧୯୪୭ ସାଲରେ ମୋତେ ଗ୍ରାମରୁ ଡକାଇ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂସ୍ଟ୍ରେସ କମିଟିର ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବା ଓ ସହକାରୀ ସଂପାଦକ କରିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ନିର୍ବାଚନରେ ଜନକଂସ୍ଟ୍ରେସ ତରଫରୁ ଅକୁଣ୍ଠ ସମର୍ଥନ ଦେବାକଥା ଭୁଲି ହେବ ନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବେ ଯେ ବିଧାନ ସଭାରେ ତାଙ୍କ ସରକାରକୁ ତୀରୁ ବିରୋଧ କଲେ ହେଁ ତଥାପି ସେ କାହିଁକି ମୋ ସହିତ ଏତେ ସୁସମ୍ମର୍ମ ରଖୁଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଆଗକାର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅଲଗାଥିଲା । ଜଣେ ଯେ କୌଣସି ଦଳରେ ଥାଉ ନା କାହିଁକି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ପରସରକୁ ପୌହାର୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, କେତେକ ପରିମାଣରେ, ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଆମିଯତା ରହୁଥିଲା । ମହତାବବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଏପରି ସଂପର୍କ ତ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଥିଲା-

ଦୁଇଟି ବଡ଼ ଓ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ମୋର ପରାମର୍ଶ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ଅନେକାଂଶରେ ପରିଚାଳିତ କରିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ୧୯୭୧ ସାଲରେ, ଅନ୍ୟତି ୧୯୪୭ ସାଲରେ । ବିକୁପଣନାୟକ, ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାର ଲାଲଙ୍କ ଦୟାରୁ ୧୯୭୧ ସାଲ ନିର୍ବାଚନରେ ଓଡ଼ିଶା କଂସ୍ଟ୍ରେସର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେ ଓ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ କଂସ୍ଟ୍ରେସର ବହୁମତ ହେଲା । ବିକୁବାବୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ମହତାବ ବାବୁ ପରୋକ୍ଷରେ କଂସ୍ଟ୍ରେସର ବହୁମତ ଚାହୁଁନଥିଲେ । ତେଣୁ ବିକୁବାବୁମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହେଲାପରେ ପ୍ରଥମେ ମହତାବକୁ କଂସ୍ଟ୍ରେସରୁ ବିଭାଗିତ କରିବାକୁ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲେ । କଂସ୍ଟ୍ରେସର ରାଜ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବୈଠକ ଡକାଗଲା । ଦଳ ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ମହତାବକୁ କଂସ୍ଟ୍ରେସରୁ ସସପେଣ୍ଟ କରିବାକୁ । ମହତାବବାବୁ ପ୍ରିର କଲେ ଯେ ବହିଷ୍କାରର ଗୁଣି ନେବାପରିବର୍ତ୍ତରେ କଂସ୍ଟ୍ରେସରୁ ଉତ୍ତପା ଦେଇଦେବା ଶ୍ରେୟଦର । ସେହି ଅକୁଣ୍ଠାରେ ଉତ୍ତପା ପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ହୀତ ଭାବିଲେ ମୋର ମତାମତ ନେବାକୁ । ଅଥବା ମୁଁ ସେତେବେଳେ କଂସ୍ଟ୍ରେସର ବିରୋଧୀ ଥିଲି ଏବଂ ପ୍ରଜାସମାଜବାଦୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହିସାବରେ ନିର୍ବାଚନରେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲି ।

ହୀତ ରାଜ୍ୟକଂସ୍ଟ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ବୈଠକର ପୂର୍ବଦିନ ଉପରବେଳୀ ଚାରିଟା ବେଳେ ମହତାବବାବୁ ଜୁବନେଶ୍ୱର ଦୂର ନମ୍ରତା ମୋର

ବସାଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଶୁଭ ଜରୋରୀ କାମ ଅଛି ବୋଲି କହି ପୂରୁଣା
ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହୁଥିବା ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇଗଲେ । ପ୍ରଥମ କରି ତାଙ୍କ
ଅଟିଏ ଘରେ ନବସି ବଣିଚା ମଧ୍ୟରେ ନେଇ ଯାଇ କଂଗ୍ରେସରୁ ଉପସା ଦେବାର
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଜଣାଇଲେ ।

ମୁଁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇ କହିଲି, “ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଦିଗୋଧୀ ଦଳର ଲୋକ । ମୁଁ ଯାହା କହିବି ତାହା ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିରପେକ୍ଷ ନ ହୋଇପାରେ, ଏପରି ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ି ମୋତେ ଧର୍ମ ସଂକଟରେ ପକାନ୍ତୁ ନା । ” ସେ ସତ୍ତ୍ଵ ନ ହୋଇ ମୋର ନିରପେକ୍ଷ ମତ ଲୋଡ଼ିବାରେ ଜିଦ୍ବ ଧରିଲେ ।

ମହତାବବାବୁ କାହା ମତଦ୍ୱାରା ପରଚାଳିତ ହେବା ଲୋକ ନୁହଁଛନ୍ତି । ସେ ଉପରା ଦେବାକୁ ସ୍ଥିରକରି ଉପରା ପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମୋର ମତର ଆବଶ୍ୟକତା ବା ଗୁରୁତ୍ୱ ବା କାହିଁକି ? ବୋଧହୁଏ ସେ ଏତେ ମାନସିକ ଭାରସାମ୍ୟ ହରାଇଆନ୍ତି ଯେ ମୋ ମତ ଲୋଡ଼ିଥୁଲେ କାଳେ ନିଜେ ଭୁଲ କରିପକାଇବେ । ସରକାରୀ କାମରେ ସେ ଅନେକ ସମୟରେ ଛୋଟବଡ଼ କଥାରେ ମତ ଲୋଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ ନୁହଁଁ, ମୋର ସଷ୍ଟ ମତ କହିଥାଏ, ତାଙ୍କୁ ଭଲଲାଗୁ ବା ନ ଲାଗୁ । କିନ୍ତୁ ଏଥରକ ଏତେ ବଡ଼ ରାଜନୈତିକ କଥାରେ ମତଦେବା ଠିକ ନହଁଁ ବୋଲି ଭାବଥାଏ ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜିଦ୍ବଲାଗାଇ ଥକାରୁ ମୁଁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ “ଆପଣ ଉପସା ଦେବେ
ନାହିଁ । ଏହା ଠିକ ହେଉଥିବା ଭୂଲ ହେଉ ଆପଣ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ିବେ କାହିଁକି ?”
ମୋକଥାଉଠରେ ଚିକିଏ ପରାମର୍ଶ ନୁହେଁ ହୁକୁମର ଧୂନି ଥଳା, ସତେ ଯଫେରି ମୁଁ
କନିଷ୍ଠ ଲୋକଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛି ।

ହଠାତ୍ ଏକଥା ତାଙ୍କୁ ପସଦ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । କହି ପକାଇଲେ “ମୋତେ କାଳି ଦଳରୁ ସସପେଣ୍ଟ କରିବେ, ସେପରି ଅପମାନ ମୋତେ ହେଉ ତୁମେ କଣ ଚାହୁଁଛୁ ?”

ମୁଁ ସେ ଯୁଦ୍ଧିକୁ ଖଣ୍ଡନ କରି ବୁଝାଇକରି କହିଲି “ଆପଣ ଯାହା ଭାବୁଛନ୍ତି,
ତାହା ଠିକ ନ ହୋଇପାରେ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଆପଣଙ୍କ ଭଲି ପୂରୁଷା କଂଗ୍ରେସ ନେତାଙ୍କ
ଉପରେ ହାତ ଦେବାକୁ ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ତାଙ୍କ ଗୋପୀର ହାତ ଥରିବ । କ୍ଷମତାର
ଗର୍ବ ଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆପଣଙ୍କ ହାତରେ ଗଡ଼ା । ଧରିନିଆୟାର
ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ସସପେଣ୍ଠ କଲେ, ତାହାହେଲେ ଡେଣ୍ଟିଶାର ସର୍ବତ୍ର କଂଗ୍ରେସ
ଲୋକ ସେମାନଙ୍କୁ ଛି’ ଛାକର କରିବେ । ସେମାନେ ବେଶି କ୍ଷତିଗ୍ରୁପ୍ତ, ହେବେ ।
କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ଉଚିତରେ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ବାନ୍ଧ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ।”

କଥାଟା ଅନ୍ୟଆଡ଼କୁ ଗଲା । କିନ୍ତୁ ତା ପରଦିନ ମହତାବବାବୁ ତାଙ୍କ ବଂଧୁମାନଙ୍କୁ ଉପସା ଦେବାରେ ସହମତି ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତାହାପରେ ଜନକଂଗ୍ରେସର ଆର୍ଦ୍ଦିଭାବ ହେଲା ଏକ ପ୍ରାଦେଶିକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ହିସାବରେ ।

୧୯୭୭ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ସୃତତ୍ଵ ଜନକଂଗ୍ରେସ ଓ ପ୍ରକାସୋପଲିଷ୍ଟ ପାଟେ ମଧ୍ୟରେ ମୋଟା ମୋଟି ନିର୍ବାଚନ ବୁଝାମଣା ହେଲା । କଂଗ୍ରେସର ଘୋର ପରାଜ୍ୟ ହେଲା ଏବଂ ସୃତତ୍ଵ ଦଳ ଓ ଜନକଂଗ୍ରେସ ମିଶି ମିଲିତ ମହୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କଲେ ।

□□□

ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଏକ ମୋଟର ବୋଟରେ ବାଲବାବୁ, ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିବଢ଼େ, ଲକ୍ଷ୍ମୀରୀ ଠାକୁର, ଶାତି ନାୟକ ଓ ଉଚ୍ଚ ଗାଇର୍

୧୫୦

ଜୀବନର ଆଉଗୋଟେ ମୋଡ଼

୧୯୭ ମସିହା ଜୁନ ୧୫ ତାରିଖ ଦିନ ମୋର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ପୁନର୍ବାର ଏକ ମୋଡ଼ ଆସିଲା । କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନେତା ଭାବରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାଆଛି । ଏହି ନିର୍ବାଚନ ତଥାରକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ନିଷ୍ଠାଲ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସାଧାରଣ ସମାଦକ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଦବ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ଭାବରେ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ଦଳର ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେଇ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟରେ ନିର୍ବାଚିତ ଘୋଷଣା କରିଥାଆଛି ଦଳପତି ବା ନେତ୍ରୀ ହିସାବରେ । ତାକରି ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରଲାଭରେ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଶପଥ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍ସିରାଗାନ୍ତୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପରଠାରୁ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ଦଳର ନେତା ନିର୍ବାଚନ ଆଉ ଗଣତାନ୍ତିକ ପଞ୍ଜିଯିରେ ହେଉନଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ତାଙ୍କ ରହୁା ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଭାବନରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦଳପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଉଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ପୁର୍ବରୁ ବିହାର ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ ସେହିମାନେ ସର୍ବସନ୍ତତିକ୍ରମେ ଦଳପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ନିର୍ବାଚନ ହେବାଟା ବାହାରକୁ କେବଳ ଦେଖାଣିଆ କଥା । ତେଣୁ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଦବ ଆସିବେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ହିସାବରେ ତାହା ଜଣାପଡ଼ିବା ବେଳକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ କଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତାହା ଜଣା ଥିଲା । କେବଳ

ସେ ପହଞ୍ଚି କଂଗ୍ରେସ ବିଧ୍ୟାୟକଙ୍କୁ ଜଣଇଣ କରି ବା ଦଳ ଦଳ କରି ଭେଟି ମତାମତ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ । ଏପରିକି ଯେଉଁମାନେ ଭିନ୍ନମତରେ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଚାଲାଖି କରି ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଥିଲେ, ଯେପରିକି ସେମାନେ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଛଡା ଅନ୍ୟନାମ କହିପାରିବେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କର ଉଦ୍‌ଦ୍ଵାରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହ ଘନିଷ୍ଠ ସମକ୍ଷ କଥା ଚେତାଇ ଦେଇ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ବାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେପରି ଲୋକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହେଉ ବୋଲି ପରୋଷ ଆଭାସ ଦେଉଥିଲେ ବୋଲି ମୋତେ କେତେକଣ ବିଧ୍ୟାୟକ କହିଥିଲେ । ମତାମତ ସଂଗ୍ରହକରି ସର୍ବ ଶେଷରେ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ବହୁମତ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ରହିଛି ।

କଂଗ୍ରେସର ତତ୍କାଳୀନ ପରମରା ଅନୁସାରେ ବିଧ୍ୟାୟକ ଦଳରେ ତାଙ୍କର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବହୋର ଗୃହୀତ ହେଲା । କେବଳ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନ୍ତୁନଗୋ ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଯେକି ଏଥରୁ ଭିନ୍ନମତ ଅଛି ବୋଲି ତାଙ୍କର ନାମ ରେକର୍ଡ୍ ହେଉ ବୋଲି କହିଥିଲେ ।

କ୍ଷମତା ନିଶାର ପରିଣାମ

ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉଡ଼ରାୟ, ଉତ୍ତରପକ୍ଷର ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଛାଥିଲା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାକୁ । ଶ୍ରୀ ଆଚାର୍ୟଙ୍କର ଉଚ୍ଛାଥେବା ସ୍ବାଭାବିକ କାରଣ ୧୯୭୧ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନପରେ ସେ ସଂଖ୍ୟାଲୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଦଳପତି ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଟିକିଏ ଭୟାକୁ ଥିଲେ ଓ ସାହସୀ ନଥିଲେ । ତାହାଙ୍କୁ କିଏ ନେତା ହେବ, ତାହା ଦିଲ୍ଲୀରେ ଯିରି ହୋଇଥିଲା, ଏଠାରେ ଏକ ପ୍ରହସନ ଚାଲିଥିଲା ।

ସେହିପରି ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉଡ଼ରାୟକର ପ୍ରବଳ ଆକାଢିଷ୍ଠା ଥିଲା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାକୁ । କଂଗ୍ରେସରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଜାପୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ମିଶ୍ରଣପରେ ତତ୍କାଳୀନ ଉଚ୍ଚଳ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାଶଙ୍କ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚଳ କଂଗ୍ରେସ ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳକୁ ଭାଙ୍ଗି କଂଗ୍ରେସରେ ମିଶିଲା । ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସର ବହୁମତ ହୋଇ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିବା କଥା ହେଉଥାଏ । ଶ୍ରୀ ରାଉଡ଼ରାୟ ନିଜକୁ ବୟସ ଓ ଅଭିଷ୍ଟତାରେ ବରିଷ୍ଠ ବୋଲି ଭାବି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାକୁ ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସର ସେତେବେଳକାର ସାଧାରଣ ରୀଟି ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସାମାଜିକ ବିଚାର ଥିଲେ ସେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ନଥାଆନ୍ତେ । ଉପର କଂଗ୍ରେସ ନେତାଏ ତାଙ୍କୁ ନବାଗତ କଂଗ୍ରେସଲୋକ ହିସାବରେ ବିଚାର କରୁଥାଆନ୍ତି । ହୁଏତ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ବିଧାନସଭା ଦଳର ଜଣେ ସତ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହେବ, ତା'ନହେଲେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ନହିନୀ ଶତପଥୀ ଆସିବେ; ଏହାହିଁ ଦୂରଟି ବିଜନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଥା ବିଚାର କରାଯାଉଥାଏ ।

କଂଗ୍ରେସର ପୁରୁଷା ନେତା ଶ୍ରୀ ଉମାଶଙ୍କର ଦୀକ୍ଷିତକର ଶ୍ରୀ ରାଉଡ଼ରାୟଙ୍କ ପ୍ରତି ସାମାନ୍ୟ ଦରଦ ଥାଏ, କାହିଁକି ନା କଂଗ୍ରେସକୁ ଆସିବାକୁ ସେ ଶ୍ରୀ ରାଉଡ଼ରାୟଙ୍କ ପଥକୁ ସୁଣନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଉପରିସ୍ଥ କଂଗ୍ରେସ ହାଇକମାଣ୍ଡ, ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମନୋଭାବ ଜାଣି ସେ ଆଉ ଧରାଇଥାଁ ଦେଲେନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟପାଳ ଥାଆନ୍ତି ଶ୍ରୀ ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିବାବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ଏତେ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ ଯେ କୌଣସିମତେ ତାଙ୍କୁ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କରାଇଦେବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉଡ଼ରାୟ ହୁଅନ୍ତୁ, ସେ କେହି ହେଲେ ହେଁ ସେ ଖୁସୀହେବେ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ନେତା ନିର୍ବାଚନର ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସେ ମୋତେ କହିଥିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ନେତା ହେଲେ, ଆଉ ଜଣେ ଉପନେତା ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଓଡ଼ିଶାର ନେତା ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀରେ କଂଗ୍ରେସ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ବୋର୍ଡର ବୈଠକ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ହୋଇ ଜଣାଗଲା ଯେ ଶ୍ରୀ ଦୀକ୍ଷିତ କାଲିକାର ବୈଠକକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶା ଆସିବେ ନାହିଁ, ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଦବ ଆସିବେ । ସେତେବେଳେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଚକ ବୁଲିଗାଣି, ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଆଉକିଛି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଏ ଖବରରେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶ୍ରୀ ରାଉଡ଼ରାୟ ଓ ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟଙ୍କ ମନରେ ନାନା ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟିହେଉଥାଏ ।

ଏ ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ନାଟକ ଚାଲୁଥାଏ, ଦିଲ୍ଲୀଠାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ସବୁ ଜାଣୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କୌଣସି ମତବ୍ୟକ କରୁନଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ଆମର କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବ । ମାତ୍ର ତିନି ମାସ ହୋଇଥାଏ । କଂଗ୍ରେସର ସେତେବେଳକାର ଆଦବ କାଇଦା ସହିତ ପରିଚିତ ନଥାଉଁ । ତେଣୁ ହାତପୂରାଇ ଆଗୁଳି ପୋଡ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା ନୀରବଦ୍ରସ୍ତା ହେବାକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରୁଥାଏ । ସେହିପରି ମୋର ପୁରାତନ ପ୍ରଜାପୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ବିଧାୟକ ଏବଂ ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥାଏ । ଆମ ଗୋଡ଼ତଳ ଭୂମି ବିଷୟରେ ଆମେ ନିଷ୍ଠିତ ନୋହୁଁ, ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ହୃସିଆର ହେବା ଭଲ ।

ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ବହୁସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଆସି ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାଯଣାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁନଥାଆଏ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଦୁଆ ଦିଆଯାଉଥାଏ, ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଆସନ୍ତୁ, ନାଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରୀତିରେ ନିର୍ବାଚନ ହେଉ । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବେ, ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ ନାହିଁ । ଡକ୍ଟର ହରେକୁଷ

ମହତାବ ଏଥରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଥାଆଛି । କେହି ସାଧାରଣଙ୍କାନ ବ୍ୟବହାର କରୁନଥାଆଛି ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆବିର୍ତ୍ତାବ ପରେ କଂଗ୍ରେସରେ ସବୁକିଛି ଓଳଟି ଗଲାଣି ।

ନୀରବତାରୁ ଭୁଲ ବୁଝାମଣା

ମୁଁ ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟ ଥିଲେହେଁ ମୋର ଏସବୁ ବିଷୟରେ ନୀରବତା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ସଦେହ କରୁଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ନେତ୍ରୀ ହୃଥକୁ ବୋଲି ଚାହୁଁଛି । ଏପରି ଭାବିବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ କ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତି ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବନ୍ଧୁତା ଥାଏ । ତା'ଙ୍କଠା ୧୯୭୨ରୁ ୧୯୭୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ପ୍ରକାଶୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଭ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସହିତ ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ଛିଅ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଛି, ଏଥପାଇଁ ଚିକିଏ ଦରଦ ଥିଲା । ଏପରିକି ଅନେକ ସମୟରେ ରାଜ୍ୟସଭାରେ କେହି ବିରୋଧୀ ସଭ୍ୟ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ତାଙ୍କୁ ଅତୁଆରେ ପକାଇଲେ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ସେହି ବିରୋଧୀ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପାଠିକରି କହୁଥିଲି ଯେ ତୁମେ ଜାଣିବା ଦରକାର ଯେ ସେ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଛିଅ । ତୁମମାନଙ୍କର ଛିଅଙ୍କପ୍ରତି ବି ସଦୟଭାବ ନାହିଁ । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ମୋର ନୀରବତାକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ବିଚାର କରାଯାଉଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ମୋ ନିକଟରେ ଏସବୁ ଯୁଦ୍ଧ ଗୋଣ ଥିଲା । ମୁଁ ସବୁବେଳେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବାର ବର୍ଷେ ଦେବୁବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଶ୍ଚିଲ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ତତ୍କାଳୀନ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଶକ୍ତର ଦୟାଲ ଶର୍ମାଙ୍କର ପରାମର୍ଶକୁ ମନରେ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲି । କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବା ପରେ ଦିନେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ସେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ନବାଗତ କନିଷ୍ଠ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲାଉଳି କହିଲେ, “ବାଳ ବାବୁ, ବହୁବର୍ଷ ପରେ କଂଗ୍ରେସକୁ ଆସିଲେ । ଗୋଟିଏ କଥା ସର୍ବଦା ମନେ ଜଣିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ କଂଗ୍ରେସର ଗୋକ୍ତ୍ତ ବିବାଦରେ ପକ୍ଷ ନେବେନାହିଁ । ଉବିଷ୍ୟତରେ କେତେବେଳେ ଯଦି ରାଜ୍ୟ ନେତ୍ରଦ୍ଵରର ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି, ତେବେ କେବେହେଲେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ତା' ମଧ୍ୟକୁ ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ଭାବ ପ୍ରଥମେ ଦେଖାଇ ବିବୁଦ୍ଧିରେ ଯାନୀୟ ନେଦ୍ବଦ୍ଧକୁ କଟୁ ସମାଲୋଚନା କରିବେ । ”

ଶ୍ରୀ ଶକ୍ତର ଦୟାଲ ଶର୍ମାଙ୍କ ଭଲି ପୁରୁଣା କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଓ ପଣ୍ଡିତ ଲୋକ ଯେତେବେଳେ ଏପରି ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ, ସେତେବେଳେ ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲା । ଆଉୟତରଣୀ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ କିମ୍ବା ? ବ୍ୟକ୍ତିବାଦ ସପକ୍ଷରେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଙ୍କର ପରାମର୍ଶ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି । ତଥାପି ମୋର ତାଙ୍କପ୍ରତି

ସମ୍ବାନ ରହିଛି । ଧରିନେଇଛି ଆଧୁନିକ କଂଗ୍ରେସରେ ଏଇଟାର ଏକ ଗୁଣ । ବିରୋଧୀ ରାଜନୈତିକ ଦଲମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ରୋଗରେ ରୁଗ୍ଣ ହୋଇଗଲେଣି ।

ଉଳ ନ ଲାଗିଲେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ଗୋପୀ କନ୍ଦଳରେ ଆଦୌ ଭାଗ ନେଲିନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦ୍ଵାରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପ୍ରଶଂସକ ହେବାର ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କଲିନାହିଁ ଏବଂ ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦିଗରେ ଦୃଢ଼ ରହିଲି । ସେଇଥିପାଇଁ ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସରେ ସମସ୍ତେ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ ଯେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଉଦ୍‌ଦ୍ଵାରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ବିବୃତି ଦେଇନାହିଁ ବା ବକ୍ରତା ଦେଇ ନାହିଁ । ସେପରି ଅପବାଦ ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ଶ୍ରେୟ ମଣିଛି । ଏପରିକି ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ଯେତେବେଳେ ଉତ୍ସଫା ଦେଲି ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାନସଭା ଦଳରେ ମୋତେ କହୁ ସମାଲୋଚନାର ସମ୍ବନ୍ଧୀନ ହେବାକୁ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାନସଭା ଦଳବୈଠକରେ ଖୁବ ଟାଣ ଭାବରେ ମୋର ବକ୍ରତାରେ କହିଥିଲି, “ମୋର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ନାହିଁ । ଏପରିକି ଉଦ୍‌ଦ୍ଵାରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତି ନାହିଁ, ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି କେଉଁଠି ? ମୋର ଆନୁଗତ୍ୟ ଏକମାତ୍ର କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସରେ ଅଛି । ” ଶୁସାମତିଆ ଅଭିଯୋଗକାରୀ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କପ୍ରତି ଅଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକରି କହିଲି, “ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ, ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସମେତ, ଯଦି ମୋତେ ଶାରିରୀଙ୍କ ଶକ୍ତି ତୁଳକରି କଂଗ୍ରେସରୁ ବାହାର କରିଦିଅଛି, ତଥାପି ମଧ୍ୟ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରୁ ମୋତେ ବିଚ୍ଛ୍ୟତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ”

ଏହି କଥାରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଭ୍ରାତି ହୋଇଗଲେ । ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ମୋତେ ଦଳରୁ ବହିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଚିଠା ହୋଇଥିଲା ଓ ତଦକାଳୀନ ମୁଖ୍ୟ ସତେତକ ଶ୍ରୀ ଶୈଳେନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଆଗରେ ଚେବୁଲରେ ଥିଲା, ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଆଗତ କରିବାକୁ କାହାର ସାହସ ହେଲାନାହିଁ ।

କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ନିଜର ବ୍ୟବହାରକୁ ନିୟମନ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ତେଣୁ ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ, ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତି ଓ ମୁଁ ସବୁକଥା ପରାମର୍ଶ କରି କରୁଛୁ ଏବଂ ଆମ ଭିତରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ବନ୍ଧନ ଥିଲା ବୋଲି ଏକ ଧାରଣା ଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଶତ୍ରୁ ହୋଇଗଲେ, ସେତେବେଳେ ଆମ ତିନିଜଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତୀର୍ତ୍ତ ଅଭିଯାନ ‘ପ୍ରକାତନ୍ତ’ କାଗଜରେ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଏପରିକି ଶ୍ରୀ ରାଉତରାୟ ତାଙ୍କ “ସୁଚି ଓ ଅନୁଭୂତି” ପୂଷ୍ଟକରେ ଆମ ତିନିଜଣଙ୍କ ସମର୍କଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା

କରି “ଏକ ଅନ୍ତର ମହଲ ଶାସନ” ଚାଲିଛି ବୋଲି ବ୍ୟଙ୍କକରି ଲେଖିଛନ୍ତି । ମୋର ଏହିପରି ହୁସିଆର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଏପରି ଅପବାଦ ଶୁଣିଛି । ସେତେବେଳେ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦୁଃଖ କରିନାହିଁ କାରଣ ମୁଁ ସବୁ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଳିପ୍ତ ଭାବରେ କରୁଥିଲି ଏବଂ କଂଗ୍ରେସର ଗୋପୀ ବିବାଦ ବା ଚକ୍ରାନ୍ତମୂଳକ ରାଜନୀତିରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉନଥିଲି । ଶ୍ରୀ ରାଉତରାୟ ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକରେ ମୋତେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଏ ବିଷୟରେ ଯାହା ଲେଖିଛନ୍ତି, ତାହା ସବୁ ତାଙ୍କ ମନର କଷତିନା, ଅବସ୍ଥାବ ରାଜନୀତିକ ବିଜ୍ଞାନୀ ହେବାକୁ ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହାତିଶ୍ୟୟର ବହିପ୍ରକଳଣ । ସେଇଥୁପାଇଁ ସେ କାହାଠୁଁ ଜଣ ଶୁଣିଲେ ତାହା ବିଷୟରେ, ସେଇଟାକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ମତାମତକୁ ମୁଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଲ୍ଲିକୁ ଲେଖାରେ ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ନ୍ୟୂନକରି ନିଜର ଆମ୍ବଦିମା ଦେଖାଇବା ଶୋଭନୀୟ ମନେ କରେ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନ ହେବାର ଅସଲକଥା ହେଉଛି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ନେତା କରିବାକୁ ଦେଇ ନଥାଆନ୍ତେ । ସର୍ବାଦୋ ବଢ଼ିକଥା ହେଲା ଯେ ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସଦଳ କଂଗ୍ରେସରେ ବିଲମ୍ବ ହେଲାବେଳେ ଶ୍ରୀ ବିଲୁ ପଇନାୟକଙ୍କ ନେବୁଦ୍ଧରେ ବହୁ ବିଧାୟକ କଂଗ୍ରେସ ନେବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଲେଖିକରି ଜଣାଇଦେଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ହେବା ଦରକାର କାରଣ ସେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶାନ୍ତିକର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଲୋକ । ସେହି ଦିନଠୁଁ ଶ୍ରୀ ରାଉତରାୟଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ସ୍ଵପ୍ନ ଉଭାଇ ଯାଉଥିଲା । ନିଜଲୋକମାନେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ତାହୁଁ ନଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏତେ ବ୍ୟପ୍ତହେବା ଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ, ଏବଂ ସେଇ ରାଗରେ ଅନ୍ୟକୁ କାହୁଥ ଫୋପାଦିବା ଅନୁଚିତ ।

ଦିଲ୍ଲିରୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ

ଓଡ଼ିଶାର ନେତା ନିର୍ବାଚନପାଇଁ ଯେଉଁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟାରୀ ବୋର୍ଡର ବୈଠକ ଦିଲ୍ଲିରେ ହେଲା, ସେହି ଦିନ ରାତିରେ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଦବ ମୋତେ ଫୋନ୍‌କରି କହିଲେ “ମୁଁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ଭାବେ କାଳି ସକାଳେ ଉଡ଼ାଇବାକରେ ଯାଉଛି । ଜଗନ୍ନାଥରାମଙ୍କ ସଭାପତିତରେ କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟାରୀବୋର୍ଡର ବୈଠକ ଅନ୍ତସମୟ ପାଇଁ ଆଜି ସଂଧ୍ୟାରେ ବସିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ସମର୍ଜନରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିବାକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦାସିତ ଦିଆଗଲା । ସେ ବର୍ଷମାନ ଡାକି ମୋତେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ଭାବରେ ଯିବାକୁ କହିଲେ । ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ପଚାରିବାରୁ ସେ ନହିଁନା ଶତପଥୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ କହିଲେ ।” ଏହିକଥା ଜଣାଇ ମୋତେ ପଚାରିଲେ “ସେଠିକା ଅବସ୍ଥା କିମ୍ବା ? ” ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ “ମୁଁ ଠିକ୍ ଭାବରେ କହିପାରିବି ନାହିଁ କାରଣ ମୁଁ ସେ ସବୁ ଭିତରେ ବେଶୀ ପଶୁନାହିଁ, ତେବେ ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ

ସପକ୍ଷରେ ଟିକିଏ ଅଧିକ ମତ ଥିଲାଭଳି ମୁଁ ଭାବୁଛି ।” ସେ ପୁନର୍ବାର କହିଲେ ଯେ “ମୁଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଉଚ୍ଛଵ ତୁମକୁ ଜଣାଇଦେଲି ।”

ମୋର ଏସବୁଥରେ ପଶିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ନଥିବାରୁ ମୁଁ ଏକଥା ଗୁପ୍ତ ରଖିଲି, କିନ୍ତୁ ତତ୍ତ୍ଵପରିଦିନ କ’ଣ ହେବାକୁ ଯାଉଛି, କାଣିଥିଲି । ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଦବଙ୍କ ଆସିବା କଥା ଶୁଣି ଦକ୍ଷର ହରେକୁଷ ମହତାବ ଏକ ବୈଠକ ଶ୍ରୀ ଆଚାର୍ୟଙ୍କ ବସାକୁ ଢାକିଥିଲେ ଓ ସେଠାକୁ ମୋତେ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ସେଠାରେ ପ୍ରଧାନ ବିଷୟ ଆଲୋଚିତ ହେଲା ଯେ ଶ୍ରୀ ଯାଦବ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କୁ ଦଳପତି ନିର୍ବାଚନର ପଞ୍ଚତି ବିଷୟରେ ପଚାରାଯିବ ଏବଂ ଗଣଭାବିକ ପଞ୍ଚତିରେ ଗୁପ୍ତଭୋଟ କରିବାକୁ ବାଧ କରାଯିବ । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ପଚିଶଙ୍କଣ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ଉପଷିତ ଥିଲେ । ମୁଁ ମନେ ମନେ ହସ୍ତାଏ ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଯିଏ ହେବ ସେ ଗୋପରେ ବହୁଛି, ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧୀ କାମ ବଢାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତଙ୍କ ଫୋନରେ ଜଣାଇବା କଥା ନକହି କହିଲି, “ଏବେ ଦଳପତି ନିର୍ବାଚନ ହେଉଛି କାହିଁ ? ବିହାର, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଯେପରି ହେଲା, ସେଥରୁ ମୋର ସନ୍ଦେହ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରୀ ବୋର୍ଡ ଷିର କରି ସାରିଥିବ ।” ମୋର କଥାକୁ କେହି ପସନ୍ଦ ନ କଲେ ହେଁ କେହି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ଷିର ହେଲା କିଛି ସଭ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତ ଭୋଟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବେ । ସଭା ସରିଲା ପରେ ଡକ୍ଷର ମହତାବ ମୋତେ ସଙ୍ଗରେ ଆଣି ଘରେ ଛାଡ଼ିଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସକାଳେ ଦେଖା ହୋଇଛି, ସେ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଆଚାର୍ୟ ବା ଶ୍ରୀ ରାଜତରାୟ ହେଲେ ସେ ଖୁସି ହେବେ । ମୁଁ କୌଣସି କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଉନଥାଏ, ଯଦିଓ ପରିଣତି କ’ଣ ହେଉଥାଏ ଜାଣୁଥାଏ ।

ନେତା ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଶ୍ରୀ ଯାଦବ ଆମର ବନ୍ଧୁ ନିଶାମଣି ଶୁଣିଆଙ୍କ ଘରକୁ ଖାଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେଠି ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦ୍ଵିବେଦୀ ମଧ୍ୟ ଉପଷିତ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ କହିଲେ ଯେ “ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଶ୍ରୀ ଆଚାର୍ୟଙ୍କୁ ଦଳପତି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବିନାୟକବାବୁଙ୍କ ନାମ କଥା ଉଠାଇଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ ହେଲି ନାହିଁ କାରଣ ଶ୍ରୀମତୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ କିଏ ଯିବ ?” ବୋଧହୃଦୟ ପରୋକ୍ଷରେ ଶ୍ରୀ ଯାଦବ ଏକଥା ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସେ ଶ୍ରୀ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କୁ ପରେ କହିଲେ ଯେ “ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଢାକି ଓଡ଼ିଶା ଯିବା କଥା କହିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ନିଜେ ନିଜେ ତିନିଜଣଙ୍କ ନାମ ଉଠାଇଲେ । ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ, ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଓ ମୋ କଥା । ଶ୍ରୀ ଆଚାର୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରଶାସକ ହେବେ ବୋଲି ତାଙ୍କ ନାମ କାଟିଦେଲେ ।

ମୁଁ ନବାଗତ କଂଗ୍ରେସକୁ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ମୋତେ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଗ୍ରହଣ ନ କରିପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଆଦିକୁ ମତାମତ ଗଲା ।”

ଉପରେ ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି, ଏଇଆ ହେଲା ସବୁ ଉପରବାଲାଙ୍କ ବିଚାର । କିନ୍ତୁ ଏଠି ଯେଉଁମାନେ ଅତି ଆଶାୟଃ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଯାକୁ ତାକୁ ଦୋଷ ଦେବାରେ ଲାଗିଲେ । ବର୍ଣ୍ଣନାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନ୍ତରରେ କୁହୁଡ଼ି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଲୋକେ ଏକ ଦେଶଦର୍ଶୀ ହେଲେ ସେପରି ଭୁଲ କରିବା ସ୍ଵାଭାବିକ ।

ଏହିପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏକ ନୃତ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ନେହୁଡ଼ରେ ୧୯୭୭ ମସିହା ଜୁନ ୧୫ ତାରିଖ ଦିନ ଶପଥ ନେଲେ । ପ୍ରଥମେ ସାତଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିଆଗଲା । କିନ୍ତୁମାସ ପରେ ଆହୁରି କେତେକଣକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ, ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ନିଆଗଲା ।

ଯଦିଓ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା, ବାପ୍ରତିବରେ ଏହା ତିନୋଟି ଦଳର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ । ମୂଳ କଂଗ୍ରେସ, ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଏବଂ ଉକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ଗୋପ୍ତିରୁ ମୋତେ ନିଆଗଲା, ଉକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ଗୋପ୍ତିରୁ ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉଚରାୟଙ୍କୁ ଏବଂ ବାଜିତକ କଂଗ୍ରେସଦଳର । ଅବଶ୍ୟ ଗଜାଧର ପ୍ରଧାନ ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ଗୋପ୍ତିର । କିନ୍ତୁ ସେ ବହୁ ଆଗରୁ ଉକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ଦଳରୁ ଉପସ୍ଥିତ ଦେଇ କଂଗ୍ରେସରେ ମିଶିଥିଲେ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଦାୟିତ୍ୱ

ବିଭାଗ ବନ୍ଦନବେଳେ ମୋତେ ଅର୍ଥ, ଯୋଜନା ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭାଗ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ଅର୍ଥ ଏବଂ ଯୋଜନା ବିଷୟରେ ମୋର ମୂଳରୁ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା ଏବଂ ଜୀବନଯାକ ଏ ବିଷୟରେ କିନ୍ତୁ ପରିମାଣରେ ପାରଗମତା ହାସଳ କରିଥିଲି । ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉଚରାୟ ଜୀବନଯାକ ଘରୋଇ (ପୁଲିସ) ଓ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗ ଚଳାଇଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଘରୋଇ ବିଭାଗ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ହାତରେ ରଖିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସହୃଦୟ କରିବାକୁ ଯେତେ ସରକାରୀ ଉଦ୍‌ୟୋଗ ଥିଲା ସେ ସବୁକୁ ଗୋଟିଏ ବିଭାଗ “ସରକାରୀ ଉଦ୍‌ୟୋଗ ବିଭାଗ” କରି ତାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରଖାଗଲା । କିନ୍ତୁ ଜଣଶୁଣା କଥା ଯେ ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଓ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟେ ଅସତୁଷ୍ଟ ରହିଗଲେ । ଅବଶ୍ୟ ବିଭାଗ ବନ୍ଦନ କଥା ଯେତେ ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଅବହେଲା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଉଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ସେମାନଙ୍କର ବୋଧହୂଏ ଧାରଣା ହେଉଥିଲା ଯେ, ସେଥିରେ ମୋର କିନ୍ତୁ ହାତ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ବାପ୍ରତିବରେ ମୁଁ ମୋ ବିଭାଗ ଛଢା ଅନ୍ୟକଥାରେ ବିଶେଷ ମୁଣ୍ଡ ପୂରାଇ ନଥିଲି । ତାହାର କାରଣ ମୁଁ ଆଗରୁ ଲେଖି ସାରିଛି । ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ

ମନରେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ଶୁସ୍ତି ନଥିଲି । ସରକାରୀ କଥାରେ ମୋର ସହଯୋଗ ନିଆଯାଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସ ବ୍ୟାପାରରେ ମୁଁ ଯେପରି ପଛବେଶରେ ବସି ସହଯୋଗ ଦେଉଥିଲି ସେହିପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ଧାରଣା ଓଳଚା ହେଉଥିଲା କାରଣ ମୁଁ ସବୁଥରେ ନୀରବ ।

ଗୋଟିଏ କଥାରୁ ସଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ମୁଁ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ କେବେହେଲେ ନିଖିଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭ୍ୟ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନିର୍ବାଚନ ତ ହେଉନଥିଲା କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜନ (୧୯୭୯) ଦିନଠୁଁ । କିନ୍ତୁ ଏ.ଆର.ସି.ସି. ସଭ୍ୟପଦ ଶୂନ୍ୟ ରହିଥିଲା ଏବଂ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଓ ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜମୋହନ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ସଭ୍ୟପଦକୁ ମନୋନୀତ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ସହିତ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେହଁ ମୋତେ ସଭ୍ୟଟିଏ କରାଗଲା ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯିରି କରିଥିଲି କଂଗ୍ରେସରେ ପାଦ ନ ଜମିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚୁପ୍ତାପୁ ରହିବି, ସବୁ ମୁଣ୍ଡପାତି ସହିବି, ମୋତେ ଯେତିକି ପଚରାଯିବ, ସେତିକ ପରାମର୍ଶ ଦେବି ଓ ମୋ ବିଭାଗ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ତୁଳାଇବି । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ମଣଗାରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ମୁଁ କରୁନଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ ଅନେକେ ଭୁଲ ବୁଝୁଥିଲେହଁ, ମୁଁ ପରବାଏ କରୁନଥାଏ । ଏପରିକି ପଞ୍ଚାଏ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ, ମୁଁ ପି.୬ସ.୫. ବୋଲି କହି ଅଯଥା କୃଷ୍ଣାରଚନା କରୁଥାଆନ୍ତି । ମୋର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଓ ନିଷାଯୋଗୀ ସେ ସବୁର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ରହୁନଥାଏ, କିନ୍ତୁ ମନରେ ତ କିଛି ଯୁଦ୍ଧଶା ସହିବାକୁ ହେଉଥାଏ ।

ସେହି ଅବସ୍ଥା ଅଛେ ବହୁତେ ଜନତା ପାଟିରେ । ଆଜିକାଲିକା ସାଧାରଣ କର୍ମୀ ଏତେ ନୀଚେରର, ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ନୀଚ ପ୍ରଚାର ଦରକାର, ତାହା କରିବାକୁ ଜୁଣିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ପଛରେ ଉର୍ଣ୍ଣା, ହାନମନ୍ୟତା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛିନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟି ବା ପ୍ରକା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟିରେ ଭାବୁଡ଼ାବ ବା ଭାଇଚାରାଭାବ ପୂରା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସ ବା ଜନତା ପାଟିରେ ତାହା ଆଦୋ ନାହିଁ କାରଣ କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ବା ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧନର ସ୍ଵତ୍ତ୍ର ନୁହେଁ ।

ବରଂ କଂଗ୍ରେସ ସେ ଦିଗରୁ ଜନତାପାଟିରୁ ଭଲ । ଫଗଡ଼ା, ଅର୍ଣ୍ଣଦ୍ଵୀପ ତାହାର ଘିତିକୁ ପ୍ରତି ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ଦୁର୍ବଳ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ କ୍ଷମତାରେ ନ ରହି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵୀପ ଜନତା ପାଟିରେ ପ୍ରବଳ । ଭଗବାନ ହଁ ଏପରି ପାଟିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିବେ, ନହେଲେ ମୂଲ୍ୟ କର୍ମୀମାନେ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋର ଅନେକ ସମୟରେ ମନକୁ ଆସେ ଏମାନେ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅସ୍ତ୍ର କ'ଣ କେବେ ହେବେ, ଯେତେବେଳେ

ସେମାନେ ନିଜକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁନାହାନ୍ତି ? ନିଜ ଦଳ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ସହଯୋଗର ବାତାବରଣ ନ ରଖିପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ବିରୋଧୀଦଳ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗର ବାତାବରଣ କିପରି ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ?

ମୋର ସବୁବେଳେ କିନ୍ତୁ ଉଦ୍ୟମ ଥାଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଦୟତା ରହୁ । ନୀତି ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେବାର ମୁଁ ଘୋର ବିରୋଧୀ; ସେପରି ଷ୍ଟେଟ୍‌ରେ ବିବାଦ ହେଲେହେଁ ମୁଁ ସମ୍ମାନୀନ ହେବି । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବାଦ, କୁସ୍ତାରଚନାକୁ ମୁଁ ତୀରୁ ଭାବରେ ଘୃଣା କରେ । ସେଥିପାଇଁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ଲୋକ ମୋ ଆଗରେ ପରନିଦା କରିବାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଗୋଟିଏ ପାଟିରେ ରହି, ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ ସଦାସର୍ଵଦା ପାଳନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, “ଅନ୍ୟାୟକୁ ଘୃଣା କର; ଅନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗେ ସମଝୋତା କରନା, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାୟ କାରୀକୁ ଘୃଣା କରନା ।” ଏହି ନୀତିରେ ମୋର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଏହାକୁ କେତେବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଛି ତାହାର ବିଚାରକ ଅନ୍ୟମାନେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଦୃଢ଼ି ନାହିଁ ।

ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ଦାୟିତ୍ବ ନେଲାକ୍ଷଣି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ କାମ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲି । ମୋର ଜୀବନର ଏକ ଶିକ୍ଷା ଯେ “ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ବ ନେବ, ତାହା ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ହୁଲାଇବ । ସେଥିପାଇଁ ନିଜକୁ ସବ୍ଜାନତା ବୋଲି ନ ଭାବି ସୁବୁବେଳେ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିବ ।” ତେଣୁ ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ହେଉ ବା ବିଧାୟକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉ, ମୁଁ ସବୁବେଳେ ନିଜକୁ ହାତ୍ରୁ ହିସାବରେ ବିବେଚନା କରିଛି ଏବଂ ଅହରହ ନିଜ ଦାୟିତ୍ବ ବିଷ୍ୟରେ ଅଭିଷ୍ଠ ହେବାକୁ ଚିନ୍ତା କରିଛି ।

ଅର୍ଥବିଭାଗରେ ସଂଘାର

ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ବ ସିନା ନେଲି, କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ଦୃଢ଼ି ନଥାଏ । ପରିଦିନ ପରେ କୁଳାଇ ପ୍ରଥମ ସମ୍ବ୍ରାହରେ ଅର୍ଥସଚିବ ମୋତେ ରିଜର୍ଟ ବ୍ୟାକର ଚାରିଦା ଜଣାଇଲେ ଯେ ଆମ ରାଜ୍ୟ ବହୁତ ଓରରତ୍ନାପଟ କରିଛି, ଅର୍ଥାର ଆମର ଗଛିତ ଚଙ୍ଗାରୁ ବହୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଆମେ ଉଠାଣ କରିଛୁ । ରିଜର୍ଟ ବ୍ୟାକ ଆଉ ବେଶୀଦିନ ସହ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମରୁ ଏ ବଦନାମୀ ନେବାକୁ ଭୟଥିଲା । ତେଣୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ଶୁଣିଲା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଏକ ଲୟା ସର୍କୁଲାର ଦେଲି, ଯେଉଁଥିରେ ଲେଖିଥିଲି ଯେ ଏକ ପିନ୍ ମଧ୍ୟ ଅଯଥା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ରାଜ୍ୟର ସ୍ବାର୍ଥପାଇଁ ହାନିକାରକ ।

କିନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥା ସମାଲିବାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦିଲ୍ଲୀଯାର ସେତେବେଳର ଅର୍ଥମହୀୟୀ ଶ୍ରୀ ଡ୍ରୀ. ଉତ୍ତରକ ସହିତ ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ସମନ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା

କଳି । ରାଜ୍ୟସଭାରେ ବିରୋଧୀ ଦଳର ସଭ୍ୟଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଘୋର ଘନିଷ୍ଠତା ଥିଲା । ସେ ମୋର ଜଣେ ଶୁଭେତ୍ରୁ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ତାହାର ସୁଯୋଗ ନେଲି ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେତ୍ର ଚିକିତ୍ସା ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ, ତାହା ତୁରନ୍ତ ସେ ଆମକୁ ଉଦାର ଭାବରେ ଦେଲେ । ଫଳରେ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିରେ ସୁଧାର ହେଲା ଏବଂ ମୁଁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ଥିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବାରୁ ମୋଡେହରକତରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଲା ନଥିଲା ।

ଆର୍ଥିକ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅର୍ଥ ନୁହଁ ଚିପିକରି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା । ଉନ୍ନୟନ ମୂଳକ ଅର୍ଥନୀତିରେ, ବିଶେଷତଃ ଏକ ଯୋଜନାମୂଳକ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଉନ୍ନୟନ କାମପାଇଁ ବଜେଟରେ ଗୃହୀତ ଅର୍ଥକୁ ଉଦାର ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟର ଅଗ୍ରଗତି ଦେଖି ସଂପୁର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗକୁ ରାଜକୋଷରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲି । ଆଗରୁ ମୋର ଧାରଣା ଆଏ ଯେ ଅର୍ଥବିଭାଗର ଅଫିସରମାନେ ଏକ ବଦନାମର ଶୀକାର ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଯେ ବଜେଟରେ ସିନା ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଏ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ବିଭାଗମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାରେ ଜାଣିଶୁଣି ବିଲମ୍ବ କରନ୍ତି, ତେଣୁ ବର୍ଷ ଶେଷକୁ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇପାରେନା ବା ବର୍ଷ ଶେଷ ମାର୍ଟ୍ ମାସ ବେଳକୁ ବ୍ରେଜରୀରୁ ଉଠାଇ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ନାମରେ ଟଙ୍କା ରଖିନିଅଛି । ଏହା ସମ୍ପିଦନ, ବିଧାନସଭା ପ୍ରତି ଏକ-ପ୍ରତାରଣା । ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏସବୁ ବିଷୟ ପ୍ରତି ସଜାଗ ରୁହନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମରୁ ଏହା ଉପରେ ମୁଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ଆର୍ଥିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା ହେବ, ଅଯଥା ଅଣ-ଉନ୍ନୟନ ଖର୍ଚ୍ଚକୁ କଢାକଢି ଭାବରେ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କରାଯିବ, ଅଥବା ଉନ୍ନୟନ ମୂଳକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଆବଶ୍ୟକ ମୁତ୍ତାବକ କରିବାରେ ଆବୋ କାର୍ଯ୍ୟଣ୍ୟ କରାଯିବ ନାହିଁ । ଏହି ତିନୋଟି ପରାମର୍ଶ ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଅଫିସରଙ୍କ ଦେଉଥିଲି ଓ ତାହା ମୁଁ ଯଥାସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖୁଥିଲି । ଅବଶ୍ୟକମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ସାବ୍ଦେ ଆଠମାସ ରହିଲା, ତେଣୁ ଏହାର ସୁଫଳ ରାଜ୍ୟବାସୀ ପାଇଲେ କି ନାହିଁ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ଅଫିସରମାନେ ଏହାଦାରା କେତେବୁର ନିଯନ୍ତ୍ରିତ ହେଲେ, ତାହା ବିଚାର କରିବା କଷ୍ଟ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ରହିଲା ଯେ, ତରପର ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏସବୁ ଦିଗ୍ନ ପ୍ରତି ସତେତନ ରହିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ବର୍ଷମାନ ଅର୍ଥବିଭାଗ ସେସବୁ ଅପରିହାର୍ୟ ନୀତିକୁ ଅନୁସରଣ କରୁନାହାନ୍ତି । ଅଫିସରମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ସଜାଗ ନୁହଁଛି ।

ଆଉ ଏକ ବଡ଼ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟକ୍ତିତାର ହେଲା ଯେ ବଜେଟ ଜରିଆରେ ବା ଅନ୍ତିନାନ୍ସ କରି କର୍ତ୍ତିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପଣ୍ଡ ନାମରେ ଏକ ମୋଟା ପାଣି ରଖିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାବଦରେ ଯଦି ବଜେଟରେ ଟଙ୍କା ନଥାଏ ବା ଅକୁଳାନ ହୁଏ, ତେବେ ଆଖିବୁଜି ସେହି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦିଅଛି । ସମ୍ପିଦନରେ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ପରିସିଦ୍ଧିରେ ସରକାରଙ୍କୁ

ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଏପରି ଏକ ପାଣି ସୁଷ୍ଟି କରିବାର ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି କାରଣ ବଜେଟ ଯେତେ ସତର୍କତା ନେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ହେଁ ଦେବଦୁର୍ଘଟଣା ଭଲି ଅସାଭବିକ ପରିସ୍ଥିତିର କଳନା ବଜେଟ ପ୍ରସ୍ତୁତିବେଳେ କରିଛୁଏନା । କିନ୍ତୁ ଅଫିସରମାନେ ଏହି ପାଣିର ସୁବିଧା ନେଇ ଯେତେବେଳେ ଖର୍ଚ୍ଚପାଇଁ ଅର୍ଥ ଦରକାର ହେଲା, ସେତେବେଳେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଗ୍ରହଣ କରାର ନେଇ ଗର୍ଭେରଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ବା ଆଦେଶ ପାଇଁ ପାଇଲ ପଠାଇ ଦିଅଛି । ଏହା ଏକ ମାମୁଲି କଥା ହୋଇଗଲାଣି । ଫଳରେ ବଜେଟ ପ୍ରସ୍ତୁତି ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ବା ଅର୍ଥବିଭାଗ ଆଉ ସତର୍କତା ଅବଳମ୍ବନ କରୁନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଡିଲାପଣ ଆସିଗଲାଣି । ଏହା ସଂବିଧାନ ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେହେଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଅଞ୍ଚଳ ଓ ସତର୍କହୀନତାର ସୁବିଧା ନେବା ଏକ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲାଣି । ଅଫିସରମାନଙ୍କର ଏହାଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ପରିଚାଳନାରେ ଦକ୍ଷତା ହ୍ରାସ ମନୋବୃତ୍ତିର ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।

ପ୍ରଥମେ ଯେତେବେଳେ କଷ୍ଟିଜେନ୍ସି ଫଣ୍ଡରୁ ଟଙ୍କା ଉଠାଇ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପାଇଲ ଆସିଲା, ତାକୁ ରୋକ୍ଟୋକୁ ମନା କରିଦେଇ ଲେଖିଦେଲି ଯେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ କଷ୍ଟିଜେନ୍ସି ଫଣ୍ଡରୁ ଉଠାଇବାର ଅସାଂବିଧାନିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମୁଁ ଆଉ ମଞ୍ଚୁରୀ ଦେବିନାହିଁ । ସଂବିଧାନର ୨୭୭ ଧାରାକୁ ଉତ୍ତାର କରି ପାଇଲରେ ଲେଖିଲି ଯେ ବଜେଟ ପ୍ରସ୍ତୁତିବେଳେ ଆଗତୁରା ଅନୁମାନ ନ କରିପାରୁଥିବା କାରଣ ବାବଦ ଖର୍ଚ୍ଚ (Unforeseen expenditure)ପାଇଁ କେବଳ ଉତ୍ତପାଣି ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇପାରିବ । ବୁଝାଇ ଲେଖିଥିଲି ଯେ ଯୋଜନା ହେଉ ବା ଅଣଯୋଜନା ହେଉ କୌଣସି ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣକର ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବାକଥା, ତାହା ବଜେଟ ପ୍ରସ୍ତୁତିବେଳେ ଭଲଭାବରେ ବିଶ୍ଲେଷଣ କରି ବଜେର ହୁଏ । ଟଙ୍କା କୌଣସି ବାବଦରେ ଅକୁଳାନ ହେଲେ ବା ବଳିପଡ଼ିଲେ ବର୍ଣ୍ଣକରେ ଯେହି ଦୁଇଥର ଅତିରିକ୍ତ ବଜେଟ ଗୁହୀତ ହୁଏ, ସେଥରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛେବ । ତେଣୁ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଭଲି କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦରକାର ହେଲେ ବା କୋଟିର କୌଣସି ଡିଗ୍ରୀ ପ୍ରୟୁତି ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ହେଲେ କଷ୍ଟିଜେନ୍ସି ଫଣ୍ଡରୁ ହଠାତ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛେବ । ତା' ନକଳେ ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କର କ୍ଷତି ହେବ ବା ରାଜକୋଷକୁ ସୁଧ ବା କ୍ଷତିପୂରଣ ବାବଦରେ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି କଢା ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାରି ରଖିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖଲାଗେ ତା'ପରେ ପୂଣି ଏହି ଅସାଂବିଧାନକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲୁ ହୋଇଗଲାଣି । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ୧୦ ଆରମ୍ଭ କରି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏହି ଆର୍ଥିକ ଶୁଣିଲାକୁ ମାନିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁଛି । ଫଳରେ ଅଦୃଶ୍ୟରେ ବଜେର ପ୍ରସ୍ତୁତି ବ୍ୟାହତ ହେଉଛି । ଆର୍ଥିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ ବିଧାନସଭାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଲୋପ ପାଇଛି ।

ଏହି ଆର୍ଥିକ ଦିଲାପଣ ସରକାରୀ କଳକୁ ଏତେ ବ୍ୟାପିଲାଣି ଯେ, ବିଧାନସଭା ଓ ବଜେଟକୁ ହଡ଼ାଦର କରି ସମ୍ମୂଳ ବିଭାଗ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ବଜେର ବହିର୍ଭୂତ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଯାଉଛନ୍ତି । ଗତ କେତେବର୍ଷର ଅଢ଼ିଟର ଜେନେରାଲକର ଅତ୍ୟଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ(Excess expenditure) ର ତାଲିକା ସଂପର୍କରେ ଅନୁଧାନ କଲେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଲାଜମାଡ଼ିବ । ବଜେରକୁ ପ୍ରହସନରେ ପରିଣତ କରାଯାଉଛି, ବିଧାନସଭାର ରାଜକୋଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କ୍ଷମତାକୁ ଅକାମୀ କରି ଦିଆଗଲାଣି । ଅଫିସରମାନେ ମଧ୍ୟ ବଜେଟ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ ଆଉ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉନାହାଁ । ଏପରି ସଂବିଧାନ ବିରୋଧୀ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚନୀତି ଯଦି ଚାଲେ, ତେବେ ରାଜକୋଷ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ପ୍ରେତିକ ସଂପର୍କରେ ପରିଣତ ହେବ ।

ଅଧିକ ଶୁଣିଲା ଆଣିବା ପାଇଁ ବଜେର ପ୍ରସ୍ତୁତିବେଳୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ତାଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଖର୍ଚ୍ଚକରିବା ଶକ୍ତିକୁ ନକରରଣ ବିସ୍ତରିତଭାବରେ ଯାଇକରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଅକୁ ବୋଲି ଜୋର ଦେଇଥିଲି । ତାହାହେଲେ ବଜେର ଠିକଣା ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ ଏବଂ ଏପ୍ରିଲ ପହିଲା ପରେ ପରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ବଜେର ଅନୁସାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରିବେ । ଅର୍ଥ ବିଭାଗରୁ ବଜେର ଗୃହୀତ ହେଲାପରେ ମଧ୍ୟ ମଞ୍ଜୁରୀ ଆଦେଶ ପାଇବାରେ ଯେଉଁ ବିଲମ୍ବିତ ଓ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଖର୍ଚ୍ଚକରି ନପାରିବାର ଯେଉଁ ଅଭିଯୋଗ ହୁଏ, ତାହା ଦୂରହେବ । ଏହାକୁ ଝାଂରାଜୀରେ Pre-budget scrutiny କହନ୍ତି । ଏହା ଗୋଟିଏ ବର୍ଷରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ଓ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗକୁ ଏଥୁରେ ମଣକରିବା ଜାଣିଥିବାରୁ ଚିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଛିରକଲି । ଏହା ଫଳରେ ଆସନ୍ତାବର୍ଷର ବଜେଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଚଳିତବର୍ଷ ବର୍ଷା ଦିନରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇପାରନ୍ତା । ସେ ସମୟରେ ବର୍ଷାଗତୁ ହୋଇଥିବାରୁ ସରକାରୀ ଅଫିସରଙ୍କର କାମବୋଣ କମ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସବୁପ୍ରକାର ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବା ଚଳନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିସ୍ତର ଯାଞ୍ଚ ଓ ତାର ଉପଯୋଗୀତାର ଯାଞ୍ଚ, ଖର୍ଚ୍ଚ ଅଟକଳର ଯାଞ୍ଚ ବଜେର ପ୍ରସ୍ତୁତିବେଳେ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ ବଜେଟ ଗୃହୀତପରେ ଅର୍ଥବିଭାଗର କିଛି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରହେନା । କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ବ୍ୟାପକ ଜଗିବାପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଖର୍ଚ୍ଚକରିବା ଗତିକୁ ଆବଶ୍ୟକତା ମୁତ୍ତାବକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କିରବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଏହି ଆର୍ଥିକ ଶୁଣିଲା ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ମାନିବାକୁ ତାପରେ କେହି ପ୍ରସ୍ତୁତି ହେଲେ ନାହିଁ । ଅନେକ ତାରିଖରେ ପ୍ରେବ୍‌ଜେଟ୍ ସ୍କ୍ରୁଟିନ୍ କ'ଣ ଓ ତା'ର ଆବଶ୍ୟକତା କାହିଁକି ଜରୋରି, ତାହା ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ?

ସେହିପରି ବିକ୍ରିକର ଆଇନକୁ ସରଳୀକୃତ କରିବାକୁ ଓ ବିକ୍ରିଟିକସ ଫାଇବା ବହ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦୟମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ଏକ ଗୁପ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵକରି ଦେଖିଲି ଯେ କଟକ ମାଲଗୋଦାମ ଓ ଜଟଣାଠାରେ କେତେକ ବ୍ୟବସାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସାୟୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାମରେ କାଗଜପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଛପାଇ ବିକ୍ରିଟିକସ ଅଫିସରେ ଫାର୍ମ୍‌କୁ ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସ୍ନ୍‌କୁ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେପରି କୌଣସି ଅଫିସ ନାହିଁ । ସେହି ମିଛ ଫାର୍ମ୍ ନାମରେ ବର୍ଷେ ଦୁଇବର୍ଷ ଲେଖା ବ୍ୟବସାୟ କରି ଟିକସ ଫାର୍ମ୍‌କୁ ଛାଡ଼ି, ତାପରେ ଖୋଜିଲା ବେଳକୁ ସେପରି ଫାର୍ମ୍ ଆବୋ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସ୍ନ୍‌କୁ କଲାବେଳେ ଠିକଣା ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଏସବୁରୁ ସନ୍ଦେହ କରିବା ସ୍ଵାଭାବିକ ଯେ, ବିଭାଗୀୟ ନିମ୍ନକର୍ମଚାରୀଙ୍କର ସେପରି ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ସହିତ ଭିତରି ସଲାସୁତରା ରହିଛି, ନହେଲେ ଠିକଣାଦେଇ ନାମ ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସ୍ନ୍‌କୁ କରିଥିବା ଫାର୍ମ୍‌କୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଖିକରି ବା ତତ୍ତ୍ଵକରି ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସ୍ନ୍‌କୁ କରିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ତା'ଙ୍କୁ ଉପରିଷ ଅଫିସରମାନେ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ପରିଷାମ୍ବଳକ ତତ୍ତ୍ଵ କରିବା ଉଚିତ ।

ଏହିପରି ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ ମୁଁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାପରେ “ଓଡ଼ିଶା ଚ୍ୟାମର ଅଟ କମର୍ସ” ପ୍ରତିନିଧିକ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲି । ଏବଂ ସାଧୁବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଅସୁବିଧାରେ ନ ପକାଇ ବିକ୍ରିକର ଆଇନର ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ ପିଇ କରିଥିଲି । ଆଇନକୁ ସରଳୀକୃତ କରିବା ସହିତ ବିକ୍ରିଟିକସ ଫାର୍ମ୍ ନୂତନ ଫାର୍ମ୍ ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସ୍ନ୍‌କୁ କଲାବେଳେ ବ୍ୟବସାୟ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତତ୍ତ୍ଵହେବ ଏବଂ ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସ୍ନ୍‌କୁ ଆବେଦନ ପତ୍ରରେ ମାଲିକଙ୍କର ଚିହ୍ନଟ ଫଟୋ ପ୍ରଭୃତି ରହିବା କଥାରେ ସେମାନେ ସମ୍ମତ ଦେଉଥିଲେ । ବେନାମୀ ଫାର୍ମ୍‌ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ସେମାନେ ସହମତ ହୋଇଥିଲେ । ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା ଯେ ବିକ୍ରିଟିକସ ଆଇନର ସରଳୀକରଣ ଦରକାର, କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ବଢ଼କଥା ହେଉଛି ଅଫିସରଙ୍କର ସାଧୁତାର ମାନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା । ତା'ନହେଲେ ଏ ବେନାମୀ କାରବାର ଓ ଟିକସଫାଇ ବହ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରଶ୍ନତା ‘କୌଟିଲ୍ୟ’ ତାଙ୍କ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟଶାସନର ସବୁ ବିଭାଗ ସଂପର୍କରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନାକରି ବିଶେଷଭାବରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ସରକାରୀ ଅଫିସର ନିମ୍ନଲିଖିତରେ ସତ୍ରାପିତା କରିବାକାରୀ ବିଶେଷକରି ଟିକସ ଆଦାୟକାରୀ ସଂଗ୍ରାମ ବିଷୟରେ ସେ ଏହି ଗୁଣତପରେ ଲୋର ଦେଉଥିଲେ ।

ଏକଥା ପଡ଼ି କିଏ ଭାବିବ ଯେ ଦୂର୍ନୀତି ଓ ଭ୍ରମାଚାର ଏପରି ଶୈସନକଳକୁ ଖୋଲକରି ଦେଲାଣି ଯେ ସତ୍ରାପିତା କଥା ଆଲୋଚନା କରିବା ରାଜନୀତି ଓ

ପ୍ରଶାସନରେ ଏକ ବ୍ୟଙ୍ଗ ପ୍ରୟାସ । ଏହା ପୁରୁଣା କାଳିଆ କଥା ବୋଲି ଅନେକେ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏତେ ଅଞ୍ଚ ଯେ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଶାସନିକ ପରିଚାଳନା ବିଜ୍ଞାନ କଥା ଯଦି ଜାଣନେ ତେବେ ସେମାନେ ନୀରବ ରହନ୍ତେ । ଯେଉଁମାନେ ଶାସନ ଓ ବ୍ୟବସାୟ ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟନ କରୁଛନ୍ତି ଉଚ୍ଚପଦବୀକୁ ଯିବାପାଇଁ, ସେମାନେ କର୍ମନିୟୁକ୍ତ ସଂପର୍କରେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ସତୋଚପଣିଆ ଓ ଦକ୍ଷତା ଉଭୟର ଆବଶ୍ୟକତା କର୍ମଚାରୀଙ୍କପାଇଁ ଲୋଡ଼ା । ବୁଦ୍ଧି ଓ ଦକ୍ଷତାପାଇଁ ସତୋଚ ପଣିଆକୁ କେବେହେଲେ ଗୌଣସ୍ଥାନ ଦିଆ ନ ଯାଉବୋଲି ପରିଚାଳନାଗତ ବିଜ୍ଞାନ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ ।

ଅଛୁ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବଜେବ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ବଜେବର ଖର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରୟୁକ୍ତି ସଂପର୍କରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସୁଧାରିବାକୁ କ୍ଷେତ୍ରର ଆଗ୍ରହୀମା ଆଗ୍ରହୀ କରିଥିଲା । ଯେ କୌଣସି ସରକାର ପାଇଁ ସବୁଦିନେ ସବୁକାଳରେ ଆର୍ଥିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ଆବଶ୍ୟକ । ବର୍ଷମାନ ମଧ୍ୟ ଉପରଳିଖିତ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପରେ ଯେତୋଣେ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅର୍ଥବିଭାଗ ଏହି ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେବା ଦେଶ ସ୍ଵାର୍ଥ ହାନିକାରକ । ବର୍ଷମାନ ବି ଭାବୁଛି କେହି ଏ ସବୁ ବିଷୟକୁ ପୂନର୍ବ୍ୟାପ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତା କି ?

ଫୁଲମାଳ ଓ ଡେଲାମାଡ଼

୧୯୭୭ ମସିହା ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଅର୍ଥ ଓ ଯୋଜନା ବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବାବେଳେ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ ମୁଖ୍ୟ କଥାର ଅବତାରଣା ପୂର୍ବ ଲେଖାରେ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ସେହି ସମୟରେ ଦୁଇଟି ଘଣଣା ପଟିଥିଲା - ଗୋଟିଏ ହେଲା ଲିନକସ କମ୍ପାନୀକୁ ତାର ଦାବୀ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଚଙ୍ଗା ଦେବା ଏବଂ ଦ୍ଵିତୀୟ ହେଲା କେହୁପତ୍ର ଜାତୀୟକରଣ ନୀତି ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀକରିବାରେ ଡିଲାପଣ କରିବା - ଯେଉଁଥିରେକି ମୁଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରି ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଜ୍ୟକରାଯ ତାଙ୍କ ‘ସ୍ଵତି ଓ ଅନୁଭୂତି’ପୁଷ୍ଟକରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମୋର ଓ ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କର ଜଣେ ପରମବନ୍ଧୁ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ସେ ବହିରେ ମୋତେ ଶେଷ କରିଦିଆଯାଇଛି, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଏ ପୁଷ୍ଟକ ପଡ଼ିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲି । ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କୁ ଏ ବହି ମାଗିଲେ ମଧ୍ୟ ପାଇଲିନାହିଁ । ଠିକ୍ ବ୍ୟାହ ବା ଭୁଲ ହେଉ ସେ ପଛେଇଲେ ବୋଲି ମୁଁ ଠରାଇଲି । ପରେ ଜଣେ ବହୁକର୍ତ୍ତ୍ଵ ବହି ଉଧାରାଣି ପଡ଼ି ଦେଖିଲି ଯେ ଏହି ଦୁଇଟି ବ୍ୟାପାରରେ ଦୁର୍ଲାଭ ହୋଇଛି ବୋଲି ତାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଧାରଣା । ତତ୍କାଳାନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦନୀ ଶତପଥୀ, ରାଜସ୍ବମନ୍ତ୍ରୀ ବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତି ଓ ମୁଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ଆମେ ସବୁକାମ ଏକାଠି ପରାମର୍ଶ କରି କରୁଥିଲୁ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା । ତେଣୁ ଯେଉଁସବୁ କଥାହେଲା, ସେ ସବୁରେ ମୁଁ ଭାଗାଦାର ହୋଇ ନଥିବି କାହିଁକି ? ସେ

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଲରେ ମୁଁ କେଉଁ ଭୂମିକା ନେଉଥିଲି, ତାହା ଆଗରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିଛି । ତାହାଙ୍କିବା ଏ ଦୁଇଟିକଥା ସହିତ ମୋ ବିଭାଗର କୌଣସି ସମର୍କ ନାହିଁ । କେହୁପଡ଼ୁ ମାଲିକମାନେ ବା ଲିନ୍‌କସ୍ ମାଲିକ କେବେହେଲେ ମୋ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମୋତେ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ ବୋଲି ନୀଳମଣିବାବୁ ଉଡ଼ାକଥା ଶୁଣି ବହିରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସେ ବହିରେ ଶହଶହ ଯାଗାରେ ସେ ଏହିପରି ଅନ୍ୟଲୋକଙ୍କୁ ଶୁଣି ସେଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ମନରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିନେଇ ଲିପିବଜ୍ଞ କରିଛନ୍ତି । ଭଲଭାବରେ ତଦତ୍ତକରି ଯାହା ସତ୍ୟବୋଲି ଜଣେ ଜାଣିବ, ତାହା ଲିପିବଜ୍ଞ କରିବା ଉଚିତ । ବହିର ଲେଖା, ଛପାହୋଇ ଉଚିତାସ ପୃଷ୍ଠାକୁ ସାମୟିକଭାବେ ଚାଲିଯାଏ । ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ ଲେଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଅନ୍ୟର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ଖୁବ୍ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା । ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ି ମୋର ଧାରଣା ହେଲାଯେ ପ୍ରଚାର ବା ଗସିପୁରେ ସେ ବେଶୀ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।

ସବୁଠାରୁ ମଜାକଥା ହେଉଛି ଯେ ଏହି ଦୁଇଟି ବିଷୟ ଯେଉଁ ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ- ତାହାର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛନ୍ତି ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣିବାବୁ । ସେଥିରେ ଯଦି ଦୁର୍ନୀତି ହୋଇଗଲା ବା ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ହାତପଇଠ ହୋଇଗଲା, ତେବେ ତାହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ବ ନମ୍ରଭାବରେ ସ୍ଵଯଂ ମନ୍ତ୍ରୀ ନେବା ଦରକାର । ଯଦିଓ ଏ ଦୁଇଟି ବିଷୟ ସହିତ ମୋର କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମର୍କ ନାହିଁ, ତେବେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଲରେ ସଭ୍ୟଥିବାରୁ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଲର ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଭାଗୀଦାର ଥିବାରୁ ମୁଁ ନୈତିକ ଦାୟିତ୍ବ ନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ମୋର ଅକାଶତରେ ଯଦି ତରକାଳୀନ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅର୍ଥ ଆମ୍ବାତ କରିଥାଆନ୍ତି ଏହି ଦୁଇ ବ୍ୟାପାରରେ, ଏତେଦିନ ପରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୋଷାରୋପ କରିପାରିବି ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଲରେ ଏହାକୁ ବିରୋଧ କରିନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆଇନଗତ ଓ ନୈତିକ ଦାୟିତ୍ବ ଉଭୟ ହେଉଛି ସେ ବିଭାଗୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର । ଆମ୍ ଜୀବନୀ ଲେଖିବାବେଳେ ସମ୍ଭାବରେ ସେ ଦାୟିତ୍ବ ନେବା ଦରକାର ।

ପ୍ରତ୍ୟେକଭାବରେ ଏ ଦୁଇ ବ୍ୟାପାରରେ ମୁଁ ଦୁର୍ନୀତି ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ, ଏକଥା ସେ ସିଧାସନଖ ଭାବରେ ଲେଖି ନଥିଲେ ହେଁ, ସେ ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ ଜଣେ ପ୍ରଜାସମାଜବାଦୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏ ଦୁଇଟି ଘଟଣାରେ କିପରି ବିରୋଧ ନକଲି । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ବିରୋଧ କରିବାରେ କେବେହେଲେ ପଣ୍ଡାତପଦ ହୁଏନା, ଏକଥା ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଲ ବୈଠକରେ ନୀଳବାବୁଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀପଦକୁ ଲୋଭକରି ଭାବୁ ହେବା ମୋ ଜାତକରେ ନାହିଁ, ଏହା ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁଇ ବ୍ୟାପାରରେ ଦୁନ୍ତି ପ୍ରଦେଶ କଳାଣି, ଏକଥା

ସେ ଭୁଲରେ ମଧ୍ୟ ମୋଡେ ଆଭାସ ଦେଇନଥିଲେ । ମୁଁ ଏଥରେ ସଂପୁତ୍ର, ଏକଥା ଯଦି ତାଙ୍କର ଭୁଲରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସହେଲା ତେବେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତରାବେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ, ବରଂ ମୁଁ ସତର୍କ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଯଦି ସେବାଚରେ ସେ ଗଲେନ୍ହାହିଁ ଆମମାନକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି, ତେବେ ଯେତେଥର ଏହି ଦୁଇ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଛି, ସେ ଥରେ ହେଲେ ବିରୋଧ କରିନାହାନ୍ତି କାହିଁ କି ? ନିଜ ବିଭାଗ ସମ୍ପର୍କରେ ଯେତେବେଳେ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି ସର୍ବୋତ୍ତମା ଶାସନ ପ୍ରରରେ, ସେତେବେଳେ ନିଜମତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଭାବରେ ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନେ ନିଷ୍ଠ୍ୟ ଶକ୍ତି ହୋଇଥାଆନ୍ତେ ।

ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ କାରବାର

ସୁକିନ୍ଧାର ଦେତାରୀ ଲୁହାଶଣିରେ ଏକ “ଓର ହାଷଲି ପ୍ଲାଟ” କରାଇବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ଖଣ୍ଡ ନିଗମ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ସହିତ ଚୁକ୍ତି ବଢ଼ି ହୋଇଥିଲେ । କାମରେ ଡିଲାକରି କଞ୍ଚାକାମ କରି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରକୁ ୦କାର ପରିସା ଲୁଟିବା ଏହି କମ୍ପାନୀର ମୁଖ୍ୟକାମ । କାମ ଆରମ୍ଭ ହେବାଠାରୁ ବହୁ ଅଫିସରଙ୍କୁ ହାତକରି ଓଡ଼ିଶା ରାଜକୋଷକୁ ଲୁଷ୍ଣନ କରିବାରେ ସେମାନେ ଲାଗିଥିଲେ । ଏଥରେ ପ୍ରଥମରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି ମନ୍ତ୍ରୀ ଯେ ସଂପୁତ୍ରଥିଲେ, ଏପରି ଅଭିଯୋଗରେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ନାହିଁ । ସେ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳକମାନେ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ହାତକରି ସବୁବେଳେ ଦେଖାଇ ଆସିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଚୁକ୍ତିଭଙ୍ଗ କରୁଛି, ବିଲମ୍ବ କରାଇ ଥିବାରୁ ଓ ଚଙ୍ଗା ଦେବାରେ ଜାଣିଶୁଣି ହରିରାଣ କରାଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ଖର୍ଚ୍ଚ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲାଣି । ତେଣୁ ବହୁ ଚଙ୍ଗାର ଅଯଥା ଦାବୀ ଉପସ୍ଥିତ କରି ସେହି କମ୍ପାନୀ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ନାକରେ ଦର୍ଶି ଲଗାଇ ଚାଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲେ ।

ସେହି କମ୍ପାନୀ ୧୯୭୪ ମସିହାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଶାସକ ମାନଙ୍କ ସହିତ ସଲାସୁତୁରାକରି ଚୁକ୍ତିରେ ଲେଖାଇ ନେଇଥିଲା ଯେ ଓଡ଼ିଶା ଖଣ୍ଡନିଗମ ଓ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦହେଲେ କଲିକତାର ରକ୍ତିଆନ “ତାମର ଅତ୍ୟକମର୍ମ” (ବଡ଼ ବ୍ୟବସାୟୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ) ମଧ୍ୟରେ କରିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉଭୟପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଏପରି ଓଡ଼ିଶାସ୍ଵାର୍ଥ ବିରୋଧୀ ଚୁକ୍ତି ସେତେବେଳେ କ୍ଷମତାରେ ଥିବା ଲୋକେ ଯେ କରିପାରନ୍ତି, ତାହା କଷ୍ଟନାର ବାହାରେ । ସେଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଖଣ୍ଡନିଗମ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀର ବଦମାସିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ପରେ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ କୋର୍ଟ କଟେରୀର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ସୁନ୍ଦା ରକ୍ଷା ପାଇଲେନାହିଁ । ଏ ଚୁକ୍ତି ହେଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟ ଶାସକ କହିଲେ ସମସ୍ତେ ଜାଣୁଥିଲେ ବିଜୁ

ପଢନାୟକ, ବିରେନ ମିତ୍ର ଓ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ । କିଏ ଏ ଚୁକ୍ତିପାଇଁ ଦାୟୀ ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଅପଦସ୍ତ ହେଲା ଓ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ପାଖରେ ହାରମାନିଲା ।

ଏପରି ଏକ ସାଂଘାତିକ ଚୁକ୍ତିକଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ କେହି ଜାଣିନଥିଲୁ । ସରକାର ଓ ଠିକାଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ହେଲେ ଠିକାଦାରମାନଙ୍କ ସଂଗଠନର କର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ହେବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ରାୟ ସର୍ବୋତ୍ତମା ଆଇନ ଅବାଳତରେ ଆଇନଟଃ ଗ୍ରାହ୍ୟହେବ, ଏପରି ଏକ ଚୁକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିସରମାନେ କରିଥିବେ, ଏହା କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ । ଏହାର ଆଇନ ଏ ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଦସ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଟ୍ରେନରେ ଆସୁଥିବାବେଳେ କଲିକତାର ଜଣେ ଆଇନଙ୍କୀବୀ ମୋତେ କହିଥିଲେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ସେହି ଡବାରେ ମୋ ସହିତ ଆସୁଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ହେଲା । ସେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବେଳେ ଏକଥା କହିଲେ ଓ କିପରିଭାବରେ ଚୁକ୍ତିହେଲା, ତାହା ଜଣାଇଲେ ।

ଦିନେ ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବୈଠକରେ ଓଡ଼ିଶା ଜଣିନିଗମ ଓ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ବିବାଦ ବିଷୟରେ ପୂର୍ବ ନିର୍ଣ୍ଣାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହିସାବରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ସେ ବୈଠକକୁ ଉତ୍ତରାଳୀ ଆତ୍ମଭୋକେର ଜେନେରାଲ ଗାନ୍ଧାର ରଥ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ବୈଠକରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସର୍ବ ହିସାବରେ କେବଳ ଯେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ତାହା ନୁହେଁ ସରକାରୀ ଉଦ୍‌ଦେୟାଗ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ନୀଳମଣିବାବୁ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ କାରଣ ଯେଉଁ ସ୍ଥାରକପତ୍ର ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା, ତାହା ତାଙ୍କ ବିଭାଗର । ଆତ୍ମଭୋକେର ଜେନେରାଲ ଶ୍ରୀ ରଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦେଲେ ଯେ ଆଇନଟଃ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ପାଖରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ବାରମ୍ୟାର ହାରି ଓଡ଼ିଶା ଓ କଲିକତା କୋର୍ଟରେ ଅପଦସ୍ତ ହେଲେଣି । ମିଲାମିଶା ନକଳେ ଯେତେ କଂପାନୀ ଦାବୀ କରିବ, ସେତେବକ୍ତା ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଉଚ୍ଚ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ଦେବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ କଥାବର୍ତ୍ତାକରି ମିଲାମିଶା କରିବା ଦରକାର । ନୀଳମଣିବାବୁ ଏ କଥାର ଆଦୌ ବିରୋଧ କଲେନାହିଁ । ଅତୀତରେ ଶ୍ରୀ ରଥକର ଅଳଗା ମତଥିଲା । ସେ ମତରେ କାହିଁକି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି, ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଉଠାଇଲେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ରଥକ ମତପରିବର୍ତ୍ତନରେ ନାନାଭାବରେ ସହେଲ ପ୍ରକାଶକରି ନୀଳମଣିବାବୁ ତାଙ୍କ ପୁଷ୍ଟକରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବୈଠକରେ ତାଙ୍କର ଯେ ଅନ୍ୟମତ ଅଛି, ତାହା ପ୍ରକାଶ କଲେନାହିଁ । ବରଂ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଚିଟ୍ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଯୋନେଜାକୁ ଲିନ୍କସ୍ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି କେତେ ଚକାରେ କଥାଟା ଛିପିବ,

ସେହିଅନୁସାରେ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଗଲା, ସେହି ପଡ଼ରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ
ଶ୍ରୀ ରାଉଡ଼ରାୟ ଦସ୍ତଖତ କଲେ ।

ତେଣୁ ଏତେବର୍ଷ ପରେ ସେ ନିଜକୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୁଖରେ
ଥଠ ବୋଲିବାଲାଗି ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କରକି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପକ୍ଷରେ
ଗହିତ ଓ ଆଶୋଭନୀୟ ।

ସବୁଠାରୁ ମଜାକଥା ଯେ ଯେତେବେଳେ କେହି ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସଂପୁତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି
ଏହି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବେନାହିଁ ବୋଲି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ପିରହେଲା, ସେତେବେଳେ
ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନସତିବ ଶ୍ରୀ ଯୋନେଜାଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବାକଥା ପିରହେଲା ।
ସେ ମଧ୍ୟ ନାରାଜ ହେଲେ । ଜଣାଗଲା ସମସ୍ତେ ସମାଧାନ ଚାହୁଁଥିଲେ, କାରଣ
ଡେରିହେଲେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ମୋଟା ଟଙ୍କା ସହିତ, ବହୁତ ସୁଧ ଦେବାକୁ ହେବ, କିନ୍ତୁ
ବଦନାମୀ ନେବାକୁ ଭୟ କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଏକ ବିଚିତ୍ର କଥା କରାଗଲା ଯାହା
ମୋ ବିଚାରରେ କେଉଁଠାରେ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ହୋଇ ନଥିବ ।

କଥାବାର୍ତ୍ତା ସଫଳ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସିଦ୍ଧାତ ବିବରଣୀ
ବହିରେ ନ ଲେଖିବାକୁ କେହିଜଣେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ତେଣୁ ଶ୍ରୀ ଯୋନେଜା ରାଜି
କିପରି ହୁଅତେ ? ତାଙ୍କ ମନରେ ବିଶ୍ଵାସ ଦେବାକୁ ଓ ପରେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଦୋଷ
ଦେବେନାହିଁ, ଏଇ ଆଶକାକୁ ଏହାରବା ପାଇଁ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କାଗଜରେ ଲେଖାଗଲା
ସେ ସେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ସମାଧାନର ପାଇଁ ବାହାର କରିବେ । ତାଙ୍କୁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ
ଦିଆଗଲା ଏବଂ ଏଥରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ସବୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ଉତ୍ତର ଲିଖିତ
କାଗଜ ଯୋନେଜାଙ୍କ ହାତରେ ଦିଆଗଲା । କୁହାଗଲା ଲିନ୍କସ୍ ବ୍ୟାପାର
କଥାବାର୍ତ୍ତାର ସମାପ୍ତି ପରେ ଏହା ବିରାଯିବ କାରଣ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ସିଦ୍ଧାତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ
ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ସିଦ୍ଧାତ ନିଆସରିଥିବ । ଏ ସବୁଥିରେ ନୀଳମଣିବାବୁ
କୌଣସି ସାମାନ୍ୟତମ ପ୍ରତିବାଦର ଆଭାସ ଦେଖାଇ ନାହନ୍ତି ।

କିଛି ମାସପରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଫଳରେ ଯାହାହେଲା, ତାହା ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ
ବୈଠକରେ ସର୍ବସନ୍ଧତ୍ତି କ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ୮୫ ଲକ୍ଷ ୪୨ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦିଆଗଲା ।
ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସତିବ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତିନିଧିକ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବେଳେ ଆମ
ଭିତରୁ କେହି ଯଦି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି କିଛି ହାତସଫେର କରିଥିବ, ତାହାର
ପ୍ରମାଣ ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯୋନେଜାଙ୍କ ଆତରିକତାରେ ଅବିଶ୍ୱାସ
କରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏତେକଥା ମନରେ ରଖି ନୀଳମଣିବାବୁ ବୈଠକରେ ଉନ୍ନମତ
ପ୍ରକାଶ କଲେନାହିଁ କାହିଁକି ତାହା ଏକ ପ୍ରହେଳିକା ହୋଇ ରହିଗଲା ।

ସେ ବୋଧହୁଏ ଜାଣନ୍ତିନାହିଁ ଯେ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଏସବୁ କଥା ବିଧାନସଭାରେ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଗତିଦଳର ନେତା ହିସାବରେ ଶ୍ରୀ ବିଜୁପଣ୍ଡନାୟକ ଉତ୍ତରାପନ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ କୃପାସିନ୍ହ ଭୋଇ ନୂଆହୋଇ ଖଣି ବିଭାଗର ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ୱୀ ହିସାବରେ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଦଳ ମିଶି ପ୍ରଗତି ଦଳ ମଠନ କରି ୧୯୭୪ ନିର୍ବାଚନରେ ୫୭ଟି ବିଧାନସଭା ଆସନ ହାସଲ କରିଥିଲେ ।

ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଲଚା ଭୂମିକା

ବିଜୁବାବୁ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ଯେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆମ୍ବାଦି କରିବାକୁ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଆପୋଷ ସମାଧାନ କରାଗଲା । ଆଇନ ବାଚରେ କୋର୍ଟକଟେରୀକୁ ନଯାଇ ଏପରି କରିବା ପଛରେ ଗଭୀର ଚକ୍ରାନ୍ତ ରହିଛି ଏବଂ ଏହାର ତଦତ ହେଉ । ନିର୍ବାଚନରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରଳରେ ମୁଁ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ବରେ ଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ସବୁ ଅନ୍ୟାୟ ମହିତ ପ୍ରତ୍ୟେଷ ଓ ପରୋଷ ଭାବରେ ଦାୟୀ, ସେମାନେ ପାଲଚା ଅଭିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଶୁଣି ମୋତେ ଆଣ୍ଟିଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ଶ୍ରୀ ଭାଇ ନୂଆଲୋକ, ଲିନ୍କସ୍ ବ୍ୟାପର ୧୯୭୪ ତାରୁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏପରି ଜଟିଳ ହୋଇଛି ଯେ ତାକୁ ବୁଝିବା କଷ୍ଟ, ସତୋଷଜନକ ଉଭର ଦେବା ସହଜ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ସବୁ ଉଭର ଦେବାକୁ ମୁଁ ଥାରମନକଲି ।

ସ୍ଵଭାବତଃ ବିଧାନସଭାରେ ମୋର କେହି ସମ୍ବନ୍ଧୀନ ହେଉନଥିଲେ । ଭିନ୍ନମତ ଯାହାହେଉନା କାହିଁକି ବିଧାୟକ ହିସାବରେ କିଛି ସୁଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲି । ପାତଣାର ପୂର୍ବତନ ରାଜା ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେଓଙ୍କୁ ବିଧାନସଭାର କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀରେ ପାରଣା ବୋଲି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରୁଥିଲି । ବାସ୍ତବରେ ବୁଝିର ପରିଷା ମୁଁ କେବଳ ତାଙ୍କ ସହିତ କରୁଥିଲି କାରଣ ସେ ବରାବର ଅଧ୍ୟନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀ ପଢ଼ିର ସର୍ବଶେଷ ଘଟଣା ବିଷୟରେ ସେ ଖବର ରଖୁଥିଲେ ।

ମୁଁ ଉଭର ଦେବା ବିଜୁବାବୁ ବା ଅନ୍ୟମାନେ ତାହୁନ୍ତଥିଲେ କାରଣ କାଳେ ତାଙ୍କର ଅଭିଯୋଗର କାହୁଅଛିଟା ଆମକୁ ଆକ୍ରାତ କରିବନାହିଁ । ତେଣୁ ବିଜୁବାବୁ ବିଧାନସଭାର ନିୟମାବଳୀର ଆଳ ଦେଖାଇ ମୁଁ ଖଣି ବିଭାଗ ମନ୍ୱୀ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ଉଭର ଦେଇପାରିବି ନହେଁ ବୋଲି ବୈଧାନିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରଳର ସାମୁହିକ ଦାୟିତ୍ବ ସମିଧାନର ମୂଳମନ୍ତ୍ରବୋଲି ଯୁଦ୍ଧଦେଖାଇ ବିଧାନସଭା ଅଧିକାରୀ ମୁଁ ଅନୁମତି ନେଇ ଉଭରଦେଲି । ସବୁକଥାର ପ୍ରାଞ୍ଚଳ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉଭରଦେଇ ଗୃହର ବାତାବରଣ କେବଳ ଯେ ମୋ ସପକ୍ଷକୁ ନେଇଗଲି, ସେତିକି ନୁହେଁ, ଉଭର ଛଳରେ ସୁଚନା ଦେଇ ପ୍ରତିପ୍ରଶ୍ନ କଲିଯେ ସମାଧାନ ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମୂଳରେ ସ୍ଵପ୍ନ ବିଜୁ

ପଣନାୟକ ଅଛନ୍ତି ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର - ଉତ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ମିଲିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାଶଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀଦ୍ୱାରା କାଳରେ ଏହି କଥାବାର୍ତ୍ତା କଥା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ କେବଳ ବିଜୁବାବୁକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା ବୋର୍ଡର ସଭାପତି କରାଯାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ , ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାଶଙ୍କ ୩୦ ରୁ ଆରମ୍ଭକରି ରାଜେଷ୍ଟ୍ ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ ଓ ନୀଳମଣିବାବୁ ସଭ୍ୟଥିଲେ ଓ ବିରେଧୀ ଦଳ ହିସାବରେ ମୁଁ ସଭ୍ୟଥିଲି । ତାହାର ଏକ ବୈଠକରେ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଲା ଯେ ଆଇନ ରାସ୍ତାରେ ଓଡ଼ିଶା ସରଜାର ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ପାଖରେ ହାରିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ । ତେଣୁ କୌଣସିମତେ ତାକୁ ସମାଧାନର ରାସ୍ତାକୁ ଆଣିବାକୁ ହେବ । ବିଜୁବାବୁ ବୈଠକର ସଭାପତି ହିସାବରେ କହିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମ କାହାକଥା ସେ କମ୍ପାନୀ ଶୁଣି ନପାରେ, ଏକମାତ୍ର ପଦ୍ଧା ହେଉଛି ଭାରତର ରାସ୍ତାତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମୋହନ କୁମାର ମଙ୍ଗଳମଙ୍କ ଜରିଆରେ ସମାଧାନ ପାଇଁ ଚାପ ପକାଇଛେବ କାରଣ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ସେହି ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ ଠିକାଦାର କାମକରେ ।

ଏତିକିବେଳେ ମୋର ବ୍ରେନରେ ପରିଚୟ ହୋଇଥିବା ସେ ଆଇନଙ୍କ କଥା ସୁରଣ ହେଲା । ସେ କହିଥିଲେ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ସହିତ ଯେଉଁ ଚୁକ୍ତି ହୋଇଛି ସେଥିରେ କଲିକଟାର ‘ଚେମର ଅର୍ଥ କମର୍ସ’ର ମଧ୍ୟସିପଣକୁ ସ୍ଵୀକାର କରାହୋଇଛି । ବିଜୁବାବୁ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲାଷଣି ମୁଁ ଘୋର ବିରୋଧ କଲି ଏବଂ ଏହି ଅସାଧୁ ଚୁକ୍ତି କଥାର ଅବତାରଣାକରି ଏହାର ବିହିତ ତଦତ କରିବାକୁ ଦାବୀ ଜରିଥିଲି । ଏଥିରେ ବୋଧହୃଦୟ ବିଜୁବାବୁ ଅତୁଆରେ ପଡ଼ିଲେ । କଥାଟାକୁ ଗୋଲାଇବାକୁ କହିଲେ ଯେ ବ୍ୟବସାୟିକ ଦୁନିଆରେ ସର୍ବତ୍ର ଏହା ହୋଇଥାଏ । ତାକର ଏକଥାରେ ମୁଁ ଅତି ଆଶ୍ରୟ୍ୟ ହୋଇ ଦୃଢ଼ଭାବରେ କହିଲି ଯେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସରକାରୀ ଉଦୟୋଗ ସମ୍ରକ୍ଷୀୟ (Committee of Public Undertaking) କମିଟିର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ମୁଁ ଶହ ଶହ ଚୁକ୍ତି ଅନୁଧାନ କରିଛି, ଦେଶ ଓ ବିଦେଶର କମ୍ପାନୀ ସହିତ ଚୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ । ଏପରି ସରକାରୀ ସ୍ବାର୍ଥବିରୋଧୀ ଚୁକ୍ତି ସରକାର ସ୍ଵଯଂ କରନ୍ତି, ଏପରି ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ତଦତ କାଳରେ ମୁଁ ଦେଖନାହିଁ । ଏପରି କଥାରେ ସାରା ବର୍ଷିଷ୍ଠ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇଗଲା । ତବ୍ରକାଳୀନ ଚିତ୍ର ସେବକୁ କାରଣ କଥାଟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଯେ ଚୁକ୍ତିପାଇଁ କିଏ ଦାୟୀ, ତାହା ତଦତ କରିବା କଥାଟା କମିଟି ପ୍ରବଧ ହେବ । ଏପରି କଥାରେ ନରହୂ, କାରଣ ତା’ଦ୍ୱାରା କଥାବାର୍ତ୍ତା ବ୍ୟାହତ ହେବ ଓ ବଳ କଷାକଷିରେ ଲିନ୍କସ୍ କମ୍ପାନୀ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇବ । ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଵାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଓ ସମାଧାନ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ସଫଳତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ

ରାଖିଛେଲି । ତେଣୁ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତରେ ଅଲେଖା ସମଞ୍ଜୀତା ରହିଲା ଯେ ସବୁ ବଥାଟାର ତନ୍ତ୍ରହେବ ଲିନ୍‌କସ୍ ସହିତ ଅର୍ଥ ଦେଶ ନେଇ ବିବାଦ ସମାଧାନ ହେଲାପରେ ।

ଡାହାପରେ ସେହି ବୈଠକରେ ବିକୁବାବୁ ତାଙ୍କ ଷେନୋକୁ ଢାକି ରସାତ ମନ୍ତ୍ରୀ ମୋହନ କୁମାର ମଙ୍ଗଳମଙ୍କ ଏକ ଚିଠି ଲେଖିଲେ ଓ ଡାହା ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା ବୋର୍ଡ ବୈଠକରେ ସେହିଠାରେ ଗୃହୀତ ହେଲା । ସେହି ଚିଠିରେ ସମ୍ପଦ ଲେଖାଯାଉଥିଲା ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀ କୁମାର ମଙ୍ଗଳମଙ୍କ ତାଙ୍କ ବିଭାଗ ଜରିଆରେ ଲିନ୍‌କସ୍ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ମାଲିକଙ୍କ ହାତମୋଡ଼ି ("arms twanging") ସମାଧାନ ପାଇଁ ବାଧ କରନ୍ତୁ । ଅବଶ୍ୟ ପରେ ଉଚରରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ଯେ, ସେ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଠିକାକାମ ନେଇ ନାହାନ୍ତି, ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ ।

ତେଣୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆଗମ କରିବାପାଇଁ ସ୍ଵତ୍ରପାତ କରିଥିବା ବିକୁବାବୁ ଯେତେବେଳେ ପାଲଗା ଦୂର୍ନୀତିର ଅଭିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ଉଦେଶ୍ୟ ପ୍ରଶାଦିତ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଅତୀତର ସବୁକଥା ବିଧାନସଭାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲି । ପ୍ରତିପ୍ରଶା ଜରିଆରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତିକରିତ ଉପୁରୁଥିବା ଘରଣା ସତ୍ୟ ନା ନାହିଁ ବୋଲି ପଚାରିଥିଲି । ବିକୁବାବୁ ସହମତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଆଉ ପ୍ରଶା ପଚାରିବାକୁ ଉଠିଲେ ନାହିଁ ।

ବିଧାନସଭା ଗୃହକୁ ମୋ ମତ ସହିତ ସାମିଲିକରି ନେଇଗଲି । ଏହାପରୁ ବିସ୍ତୃତଭାବରେ ବିଧାନସଭା ବିବରଣୀରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ।

ଲିନ୍‌କସ୍ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କଥା ଏତେ ବିଷ୍ଟାର ଭାବରେ ଲେଖି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମନରେ ଆମର ସାଧୁତା ସମର୍କରେ ପ୍ରଶା ଉଠାଇବା ସହଜ । ୧୯୭୪ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶବର୍ଷର ଏସବୁ କଥାକୁ ଲୁଚାଇବା ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ । ବିଧାନସଭା ବିବରଣୀ ଏସବୁ ବଥାର ସାକ୍ଷୀ ।

ତଥାପି ସର୍ବ ଶେଷରେ ମୁଁ କହିବି କଥାବାର୍ତ୍ତାର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କେହି ଯଦି ହାତ ସଫେର କରିଥାଏ, ତେବେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ହୋଇଥିବ । ନହେଲେ ମୁଁ ଛାତିରେ ହାତଦେଇ କାହାକୁ ଦୋଷୀ କରିପାରିବି ନାହିଁ ଶୁଭବଳୁରିଭରି ।

ଏମଧ୍ୟରେ ସେହି ବ୍ୟାପାରର ତତ୍ତ୍ଵ ସରିଲାଣି । ଜଣେ ଦୁଇକଣ ଅଟୀପର ଦୋଷୀବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଏତେ ବିଳମ୍ବରେ ସେ ସବୁ ତତ୍ତ୍ଵ ଅର୍ଥହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଷେଷରେ ଚାକି ସମାଦନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ବାର୍ଥହାନି ହୋଇଛି ଓ ରାଜକୋଷର କ୍ଷତି ହୋଇଛି ।

କେହୁଆଠା କେହୁପତ୍ର କାରବାରରେ

ଲିନ୍ କସ୍ ବ୍ୟାପାର ଜଳି କେହୁପତ୍ର ବ୍ୟାପାରରେ ନୀଳମଣିବାବୁ ଆମମାନଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇଛନ୍ତି । କେହୁପତ୍ର କାତୀୟକରଣ ସିଦ୍ଧାତପରେ କଟକ ଉପନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଏହାକୁ ଟାଳଟୁଳ କରୁଥିଲୁ ବୋଲି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଆମମାନଙ୍କୁ କଟୁଗାବରେ ଦୋଷାଗୋପ କରିଛନ୍ତି । ସେ ବିଭାଗ ସହିତ ମୋର ସମର୍ଥ ନଥିଲେ ହେଁ ଓ ସେ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ନିଜେ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀଦେବୀ, ବ୍ରଜମୋହନ ମହାତ୍ମି ଓ ମୋତେ ଦୋଷ ଦେଇଛନ୍ତି । ପରୋଷରେ ଦୂର୍ନୀତିର ଅଭିଯୋଗ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ମୁଁ ସମାଜବାଦୀ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ସେମାନଙ୍କ ବାର୍ଯ୍ୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଆଶ୍ରୟ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଲିନ୍ କସ୍ କଥାଭଳି ନିଜର ସଫେହଟାକୁ ମୋ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗାଇଛନ୍ତି । ସେହି କଥାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାକୁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଫାଇଲ ରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇଥିଲି, ତାହା ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକରେ ଲାଭାର କରିଛନ୍ତି । ଫାଇଲରେ କପିକରି ରଖିବା ଅର୍ଥାଏ ମୁଁ କରି ନଥିଲି କାରଣ ସଂବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଶପଥ ନେଇଥିଲି, ସେଥିରେ ମୋ ବିଭାରରେ କପି ରଖିବା ଠିକ୍ ହୃଥିତାନାହିଁ । ଭିବନ୍ଦ୍ୟତରେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରିବେ ବୋଲି ମନରେ ରଖି କପି ରଖୁଥିବେ ବା ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବିବରଣୀକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ ରଖିଥିବେ ।

୧୯୭୩ମୟିହାରେ କଟକ ଉପନିର୍ବାଚନରେ ଏହି କେହୁପତ୍ର କଥା ପ୍ରଚାର ମାଧ୍ୟମରେ ଛାପାଇଲା । ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ସିଦ୍ଧାତ ହିସାବରେ କେହୁପତ୍ର କାତୀୟକରଣ ନୀତି ଗୃହୀତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କର ବାହାଦୁରୀ କିଛି ନଥାଏ । କାରଣ ପ୍ରକାଶମାଜବାଦୀଙ୍କ ଜଳି ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସର ସତ୍ୟ ହିସାବରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସେ ଅଛଦିନତଳେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତା' ନହୋଇଥିଲେ ମାତ୍ର ମାସେ ପୂର୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦଳର ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଜଣେ କରିଷ୍ଟମନ୍ତ୍ରୀ ଥାର ମଧ୍ୟ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ କେହୁପତ୍ର କାତୀୟକରଣ କାହିଁକି କରାଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ସବୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳକୁ ମଣିତ କରିଥିଲେହେଁ ୧୯୭୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କେହୁପତ୍ର କାତୀୟକରଣର ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଦେଖିନଥିଲେ । ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ରଖିଥିଲେ ।

୧୯୭୩ରେ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାଶ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ପଢନ ହେବାପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସିଦ୍ଧାତ ହେଲା କେହୁପତ୍ର କାତୀୟକରଣ କରିବାକୁ । କେହୁପତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ସମର୍ଥକମାନେ ଏହା କରାଇ ନ ଦେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଲେ । ତଥାପି ତାହା ସୁରୁଖ୍ୟରୁରେ ଗୃହୀତ ହେଲା ଏବଂ ତାହାକୁ କିପରି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ

“ସରକାରୀ ଉଦ୍‌ୟୋଗ” ବିଭାଗକୁ ଦିଆଗଲା । ସେହି ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ବରେ ନୀଳମଣିବାବୁ ଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଜାତୀୟକରଣ କରିବାପାଇଁ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା କଥା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ, କି ଆଉକିଏ ଅନାଗ୍ରହୀ ଥିଲେ ତାହା ମୁଁ ପ୍ରମାଣରେ ଦେଖିନାହିଁ ।

କେହୁପତ୍ର ଜାତୀୟକରଣ ସମସ୍ୟାଟା ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ରାଜନୈତିକ ସମସ୍ୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଯେ ସମାଜବାଦୀ ଭାବଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଜାତୀୟକରଣ କରୁଥିଲେ, ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ସହମତ ନୁହେଁ । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର-ଜନଙ୍କଙ୍ଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ୧୯୭୭ ରେ ଗଠିତ ହେଲା ପରେପରେ କେହୁପତ୍ର କାରାବାର, ବିଶେଷତଃ ଠିକା ଓ ରିହାତି ଦେବାନୀଟି ଏକ ଭ୍ରମାଚାରର ମୁଖ୍ୟ ଆୟୁଧ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଏହାର ଘୋର ବିରୋଧ କରିଥିଲି ଓ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଶେଷବେଳକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କୁ ଏକ ଚାର୍ଜସିଂଚ ଆମ ଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ଦେଇଥିଲୁ । ତା’ପରେ ନୀଳମଣିବାବୁ, ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାଶକ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲୁ । ଠିକା ଓ ରିହାତି ଦେବା ନୀତିର ଜୀଳାପକରି ଭ୍ରମାଚାର ଓ ବେଆଇନ ପଦ୍ଧାରେ କିଛି ଲୋକଙ୍କୁ ଉପକୃତକରି ଅର୍ଥ କମାଇବା ଓ ରାଜକୋଷର କ୍ଷତି ସାଧନ କରିବା ଏହି କଥାର ଆମେ ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲୁ । ଜାତୀୟକରଣ ହୋଇପାରିବ କି ନା ସେ ସବୁ ବିଷୟରେ ଆମେମାନେ ଆହୌ ଅଭିଷ୍ଠ ନଥିଲୁ କାରଣ ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ସେ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରକାଶମାଜବାଦୀ ଲୋକଙ୍କର ସମର୍ପନ ନଥିଲା, ତେଣୁ ସେ କାରବାରର ବୈଷ୍ଣବୀକ ଦିଗ ବିଷୟରେ ସମ୍ୟକ ଧାରଣା ନଥିଲା ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେପରି ଶାସ୍ତ୍ର ସମାଜବାଦୀ ନଥିଲି, କି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ଯେ ଜାତୀୟକରଣ ନାମରେ ନିଜକୁ ସମାଜବାଦୀ ବୋଲାଇବା । ଯେଉଁମାନେ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବଢ଼ିଲେ, ପୁଷ୍ଟ ହେଲେ, ସେମାନେ ‘ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ହେବାପାଇଁ ବା ସମାଜବାଦୀ ହେବାପାଇଁ ଅମୁଳ କାରଣାନା ଜାତୀୟକରଣ ହେଉ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଆଉ କିଏ ସେ କଥାରେ ଭୂଲିଯାଇ ପାରେ, ମୁଁ ଭୂଲିବି ନାହିଁ । ସମାଜବାଦ ଏକ ଦର୍ଶନ, ଏକ ଆର୍ଥିକ ଚିନ୍ତାଧାରା-କେହୁପତ୍ର ହେଉ ବା ମଦ ଦୋକାନ ହେଉ, ହୋଟେଲ ହେଉ ବା ରୁଗଣ ଶିକ୍ଷ ହେଉ, ତାଙ୍କୁ ଜାତୀୟକରଣ କରିବା ଧୂନିହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ରାଜନୈତିକ ବା ସୁବିଧାବାଦର ଧୂନି ହୋଇଥାଏ ।

ସେଥିପାଇଁ ନୀଳମଣିବାବୁ ତାଙ୍କ ପୁଷ୍ଟକରେ ମୋର ଯେଉଁ ମତବ୍ୟ ଉଦ୍ଧାର କରିଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେଥିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ଵାସୀ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେହି ନୋଟରେ ମୁଁ ଲେଖିଥିଲି ସମାଜବାଦୀ (pseudo-socialist)ଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି “Kendu-leaf

trade has become a political issue because predecessor Governments involved themselves in corruption by manipulating this trade to their own interests. That is why forgetting the general policy regarding nationalisation, attention was directed to the question of nationalisation of kendu-leaf trade"

ଓଡ଼ିଶା ଜଗଳ ନିଗମର ଦୂର୍ନୀତି, ଅପାରଗତା ଓ ସରକାରୀ ଦେଯ (royalty) ଦେବାରେ ସେମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷମତା ଉତ୍ସାହି କଥା ଦର୍ଶାଇ ସେ ବ୍ୟବସାୟକୁ ସେମାନେ କେତେବୂରୁ ସଫଳତା ସହିତ ଚଳାଇପାରିବେ, ସେ ବିଷୟରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ସେ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ଓ ଜାତୀୟକରଣରେ ଅଗ୍ରାଧକାର କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ, ତାହା ମଧ୍ୟ ସମାଜବାଦୀ ଅର୍ଥନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲେଖିଛି ।

ନୀଳମଣିବାବୁ ତାଙ୍କର ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସହିତ ଏ ମତାମତକୁ ଯୋଡ଼ିବାର ବୃଥାପ୍ରୟାସ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । କୌଣସି ଅର୍ଥନୈତିକ ପଦକ୍ଷେପକୁ ମୁଁ ସେହି ନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରୁଛି ଓ କରିବି କାରଣ ସମାଜବାଦ ମୋ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଚାରର ଧୂବତାରା । ଭାରତ ବର୍ଷର ଅବସ୍ଥାରୁ ସେହି ବିଭାଧାରାର ଗତି ବା ପଞ୍ଚାକୁ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କରେ ।

ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ବା ପରୋକ୍ଷରେ କେହୁପତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ସେତେବେଳକାର ରାଜନୈତିକ ଗୋଷ୍ଠୀଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଏପରି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ ନଥିଲି । ସେ ଯଦି ସମସ୍ତକୁ ତଥା ମୋତେ ସନ୍ଦେହ କରୁଥିଲେ, ତେବେ ସେହି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସର୍ବ୍ୟହିସାବରେ ସେ ମୋ ସହିତ କେବେହେଲେ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଲୋଚନା କଲେନାହିଁ କାହିଁକି ? ବିଶେଷତଃ ଏହା ତାଙ୍କ ବିଭାଗର ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ବେଶୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଅନ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ନେବା । ଆମେ ତାଙ୍କ ମତର ବିରୋଧୀ ବୋଲି ଧରିନେଇ ଯଦି ଏ ମତ ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ, ତେବେ ଜାତୀୟକରଣ ପ୍ରତ୍ରାବ ଗୃହୀତ ହେଲା କିପରି ? ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଏକ ଫାଇଲରେ ଲେଖିଥିଲି, “ଜାତୀୟକରଣ କଥାଟା ଏକ ରାଜନୈତିକ ସମସ୍ୟା ହୋଇଥିବାରୁ ମୋର ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଥିଲେ ହେଁ ମୁଁ ସହମତ ହେଉଛି ।”

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଗଜ କଳମରେ ଲାଭ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ବଣ୍ୟ ବିଭାଗ ଓ ଜଗଳ ନିଗମର ଅନ୍ତିଷ୍ଠିତମାନ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି କିଛିବର୍ଷ ପରେ ଅନ୍ୟସରକାରୀ ଉଦ୍‌ୟୋଗମାନଙ୍କ ଭଳି ଏହାର ଅବସ୍ଥା ହେବ । ସରକାରୀ ଉଦ୍‌ୟୋଗରେ ଏକଚାଟିଆ କାରବାରର ମୁଁ ଘୋର ବରୋଧୀ । ତା' ସହିତ ପରସ୍ଵର ମଧ୍ୟରେ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଯୋଗୀତାରେ ମୁଁ ବିଶ୍ଵାସୀ । ସେଇଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ବଣ୍ୟ ନିଗମ, କେହୁପତ୍ର କାରବାରକୁ ଏକଚାଟିଆ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ପ୍ରତ୍ରାବ

କରିଥିଲେ ହେଁ ବଣ୍ୟ ବିଭାଗ ଓ ବଣ୍ୟ ନିଗମ ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ କାମ ବଣ୍ୟାରା କରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ମୁଁ ଲିଖିଛି ଭାବରେ ଦେଇଥିଲି ଓ ତାହା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏତେଦିନପରେ ନୀଳମଣିବାବୁ ଦୁର୍ନୀତି କଥା ଉଠାଇଲେ । ମୋତେ କେହୁପତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ ଭେଟୁଥିବା କଥା ମହତାବ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ବୋଲି ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ପରକଥା ଶୁଣି ସେ ଲେଖିଦେଲେ, ନିଜେ କଣ ଜାଣିଛନ୍ତି ଲେଖିଲେ ନାହିଁ । ମୋର ଯେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସମର୍କ ନାହିଁ, ସେମାନେ ମୋ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ଆବୋ ପକାଇ ନାହାନ୍ତି, ସଫଳ ବା ବିଫଳ ହେବା ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି କେଉଁଠି ?

କିମ୍ବା ପୁଣି ଦେଖା ନ ଯାଏ

ସେତିକିବେଳେ କଟକ ଉପନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଆସି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିବାରୁ ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟ ହେବାପାଇଁ କଟକ ସହରରୁ ଭୈରବ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ଉପସଂପା ଦେଲେ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ । ଏ ଉପନିର୍ବାଚନରେ ଅପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସରକାରୀ କଳର ଦୁରୁପ୍ୟୋଗ ହୋଇଥିଲା, ଏଥରେ ସଦେହ ନାହିଁ ।

ସେତେବେଳେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ପ୍ରମୁଖ କଟକ ଉପନିର୍ବାଚନରେ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି କହୁଥିଲେ, ତାହା କେତେଦୂର ସତ୍ୟ ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଅଧିକ ଯେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା, ସେଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ କଟକ ଯାଇ ନିର୍ବାଚନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଚଙ୍ଗାଖର୍ଚ୍ଚ ଅଥବା ଅଫିସରଙ୍କୁ ଡାକି ପ୍ରଭାବିତ କରିବା କାମରେ ମୁଁ ଆବୋ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନଥିଲି ।

ସେ ନିର୍ବାଚନ ସଂଗ୍ରାମ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଲଢ଼େଇ । କଟକ ସହରର ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତିନିଧି ବିରେନ ମିତ୍ର କଂଗ୍ରେସର ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ବିରୋଧୀ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଣ୍ୟାତ ତିନିଜଶଯାକ ନେତା ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣମହତାବ, ଶ୍ରୀ ବିଜୁପନନ୍ଦୀ ଯାତ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀ ରଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବେ ଏ ଲଢ଼େଇ ମୌଦ୍ରୟାନରେ ବିରେନବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ତତ୍ପର ଥାଆନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉଡ଼ରାୟ ସେହି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଉପ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥାର ମଧ୍ୟ ନିଜର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହରାଇବାକୁ ଏକଳକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବିରୋଧୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିରେନ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆମ ଜୀବନୀରେ ସେ କଥା ସ୍ଵିକାର କରିଛନ୍ତି । ସେତିକିବେଳେ ପ୍ରଥମଙ୍କରି ପ୍ରଚାରରେ ଶୁଣିଲି ଯେ କେହୁପତ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଅର୍ଥଗ୍ରହଣ କରିଛି । ପାଟଣୀ ମହାରାଜା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବେ କଟକ ସଭାମାନଙ୍କରେ ଏ ଅଭିଯୋଗ କରୁଥାଆନ୍ତି ଓ ସମାଜ ପ୍ରଭୃତି ସଂବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଏହି ସଭାର ବିବରଣୀ ବାହାରିଲା ବୋଲି ମୁଁ ବିଚିତ୍ର ନଥିଲି । ମୋର ପରମବହୁ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବେଙ୍କ ମୁହଁରୁ

ଏକଥା ବାହାରୁଛି ବୋଲି ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂବାଦପତ୍ରରେ ଚାଲେଞ୍ଜ କରି ବିବୃତି ଦେଲି ଯେ କେହୁପତ୍ର ବିଭାଗ ସହିତ ମୋର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ତଥାପି ଯଦି ଜଣେ କେହି କେହୁପତ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅର୍ଥ ଦେଇଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଦେବେ, ତେବେ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ କେବଳ ଉପସା ଦେବି ତାନୁହେଁ, ରାଜନୀତିରୁ ବିଦ୍ୟାୟନେବି । ପ୍ରମାଣ ନକରିପାରିଲେ ସେ ଉପସା ଦେବେ କି ? ଏ ଚାଲେଞ୍ଜକୁ ପାଚଣାମହାରାଜା ଉଭର ଦେଲେ ନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଏପରି ପ୍ରଚାର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ସ୍ଵଷ୍ଟ ଭାବରେ ବୁଝିଲି ଯେ ଏହା ଏକ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାର । ପ୍ରଚାରକାରୀଙ୍କର ଅଥରେ ଆତରିକତା ନଥିଲା ।

ତଥାପି ଶ୍ରୀ ସିଂହଦେଓକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ ଅପମାନିତ କରିବା ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟଥାଏ । ଦିନେ ରଷିଆର ଦୂତାବାସର ଜଣେ ଉଚକର୍ମକର୍ତ୍ତା ଓଡ଼ିଶା ଗପ୍ତରେ ଆସିଥାଆନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କପାଇଁ ଏକ ଭୋକିସଭା ରାଜ୍ୟ ଅତିଥିଭବନରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀ ସିଂହଦେଓ ଓ ଶ୍ରୀ ଗଜାଧର ପାଇକରାୟ ପ୍ରମୁଖ ଅଥରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପର୍ଦ୍ଵିତୀର ସୁବିଧା ନେଇ ପାଚଣା ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ସିଂହଦେଓକୁ ପଚାରିଲି ଯେ ଏପରି ଅଭିଯୋଗରେ ଯଦି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି, ତେବେ ମୋର ଚାଲେଞ୍ଜ କାହିଁକି ଗ୍ରହଣ କଲେନାହଁ ଏବେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ? ତେଣୁ କେବେ ଆପଣ ଉପସା ଦେବେ ? ସେ ଅପଦସ୍ତ ହୋଇଗଲେ ଓ କଥାଟାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ କହିଲେ “ବାଜବାବୁ, ମୋ ଦଳଲୋକ ସେଥିପାଇଁ ମୋ ଉପରେ ବିରତ, ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ଯଦି ବାଜବାବୁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲାଞ୍ଚନେବା ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗ କଲେ, ତେବେ ତିନି ଚାରି ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ନେବା ଅଭିଯୋଗ କାହିଁକି କଲେ, ଦଶ ପଦର ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ନେବାକଥା କାହିଁକି କଲେନାହଁ ?” ଅଥରେ ସମସ୍ତେ ହସିଲେ ଓ କହିଲେ ନିର୍ବାଚନ ବେଳର ଅଭିଯୋଗ କଥା କାହିଁକି ମନେରଖୁଲୁଛନ୍ତି ? ପଦାରେ ଅଭିଯୋଗକାରୀ ମାନଙ୍କ କଥା ଏଇଥା । କିନ୍ତୁ କିଏ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ବହୁବର୍ଷ ପରେ ନୀଳମଣିବାବୁ ତାଙ୍କ ଆମ୍ବଜୀବନୀ ଲେଖି ସେଇସବୁ ପୁରୁଣା କାହାଣୀକଥା ଦୋହରାଇବେ ?

ଦୁଇଟା ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ମିଶାଇ ମୁଁ ଖୁବ୍ ବେଶୀହେଲେ ଦୁଇବର୍ଷ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଛି । ମନ୍ତ୍ରୀ ଦିନକ ପାଇଁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଫୁଲମାଳ ଯେପରି ମିଳେ, ଢେଲା ପଥର ମଧ୍ୟ ସେପରି ମିଳେ । ଢେଲାପଥର ଜୀବନରେ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାରନାହଁ କିନ୍ତୁ ଯାହାକିଛି କାଗଜଢେଲା ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କ ବହିରେ ଦୁଇଟି ଘଟଣାପାଇଁ ପାଇଛି । ସେତେବେଳେ ସେ ବା ତାଙ୍କ ଦଳରଲୋକ କେହି ବିଧାନସଭାରେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦିନେହେଲେ ଦୂର୍ମାତ୍ରିକଥା କହିନାହାନ୍ତି ବା ମୋର କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦରେ କଷତ୍ୟାଗ

ମଧ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁମାନେ ତୁଳା ରାଜନୀତିଷ୍ଠ ହିସାବରେ ପରିଣାମିତ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ଶାସକଦଳରେ ରହି ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରିୟାନ ହୋଇଛି । ସେମାନେ ବିରୋଧୀ ଦଳର ନେତା ହିସାବରେ ସାମୃତିକ ଭାବରେ ମୋର ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରିୟାନ ହୋଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଦୂର୍ଜ୍ଞୀତି ବା ଅପାରଗତାର ଅଭିଯୋଗ ସେମାନେ ଦିନେହେଲେ କରିନାହାନ୍ତି । ଏହା ହଁ ମୋର ସଂବଳ; ଏହା ହଁ ମୋର ପାଥେୟ ।

ଶ୍ରୀ ରାଉତରାୟକ ଲେଖା ଓ ମତକୁ ଖଣ୍ଡନକରି ଯାହାସବୁ ଲେଖିଲି, ତା'ପଛରେ ତାଙ୍କପ୍ରତି ମୋର କୌଣସି ଅସନ୍ନାନଭାବ ନାହିଁ, ସତକଥାଟା କେବଳ ଲେଖିଛି ସେ ସମୟର ଘଟଣାର ସଠିକ ମୂଲ୍ୟାୟନପାଇଁ ।

ଉଜ୍ଜାଗାତ୍ମା ରାଜନୀତିର ଅସଲ ରୂପ

୧୯୭୩ ମସିହା ଶେଷଭାଗରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ କଟକୁ ସହର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ସମୟରୁ ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କରେ ଚାଲିଥିବା ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ପଢନର ବୀଜପନ ହେଲା । ସେ ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟ ନଥାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହୋଇଥିବାରୁ ସରକାର ଗଠନର ଛାମାସ ମଧ୍ୟରେ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ସଂବିଧାନର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀ ଭୈରବ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ଉପପାଦା ଦେଲେ ବିଧାନସଭାରୁ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ ।

ମହତାବବାବୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ପରାପ୍ରତି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଆନ୍ତି । ସେ ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିଲେ । ଦଳପତି ନିର୍ବାଚନରେ ତାଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରି ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ ବା ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟୀ ଦଳପତି ହୋଇ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ଚାହୁଁଥାଆନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ବିଧାନସଭାର ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହଁ ଦଳପତି ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ଧୂନି ଉଠାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଇଚ୍ଛା କୁହ ବା ପରୋକ୍ଷ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କୁହ ତାଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହେଲେ ଓ ଆଗରୁ କହିଛି ଯେ ସେହି ଇଚ୍ଛାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀନ କଂଗ୍ରେସ(ଇ)ର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଦବ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଦଳପତି ନିର୍ବାଚନବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ।

କଟକ ସହର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ଛିର ହେଲାପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ମହତାବବାବୁଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାକୁ ଓ ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ମହତାବବାବୁ ଏ ଅନୁରୋଧକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ନ ଥିଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କ କଥାରୁ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ଭିତରେ

ତାଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା ଥାଉନା କାହିଁକି, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘରଣା ଘଟିଗଲା, ଯାହା ତାଙ୍କୁ ବିରୋଧ ଭୂମିକା ନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲା । ନିର୍ବାଚନ ତାରିଖ ଘୋଷଣା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତରେ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବିଧାନସଭାର ବୈଠକ ଚାଲିଆଏ । ମହତାବବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵାଗତ କରିବାକୁ ଭୂବନେଶ୍ୱର ଉଦ୍ଧାକାହଜ ପଡ଼ିଆକୁ ଯାଇଥାଆଏ । ସେଠି ୧୦୦ ମହତାବବାବୁଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ କହିଲେ ଯେ, ଆପଣ କାହିଁକି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ? ସେଥରେ ମହତାବବାବୁ ବହୁତ କୁବଧ ହେଲେ ଓ ମନରେ ହିର କରିନେଲେ ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ନହିନୀ ଦେବୀ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କହି କହି ତାଙ୍କ ମନକୁ ବିଷାକ୍ତ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେଠାରେ ନଥୁଲି କାରଣ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ରହି ତାଙ୍କ ଗସ୍ତକୁମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖୁଥିଲି ।

ଦିନେ ୧୦୦ ବିଧାନସଭାରାଗଲବି ଭିତରେ ମହତାବବାବୁ ଉଦ୍ଧାକାହଜ ପଡ଼ିଆ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନାକରି କହିଲେ ଯେ, ତୁମେ ନହିନୀଙ୍କୁ କହିଦିଅ ମୁଁ ତା'ର କଜକ ନିର୍ବାଚନ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇପାରିବି ନାହିଁ, ଯଦିଓ ତାଙ୍କୁ ଆଗରୁ ହଁ ଭରିଲା ଭଲି ଜବାବ ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ଏକଥାର ବାର୍ତ୍ତାବହ ହେବାକୁ ମନାକଲି ଓ କହିଲି ଯେ, ସେ ଯାହା ଭାବୁଛନ୍ତି, ତାହା ସିଧା ତାଙ୍କୁ କୁହକୁ । ଏଥରେ ସେ ଖୁସି ହେଲେନାହିଁ ।

ନିର୍ବାଚନ ସମୟ ଆସିଲା ଓ ବୀରେନ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ନାନା କୌଶଳ କରି ଉପାହିତ କରି ଠିଆକରାଇଲେ ଏବଂ ଏହା ପଛରେ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ଛଢା ବିକୁ ପଛନାୟକ ଓ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନେବୁଦ୍ଧ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ରହିଗଲେ ଓ ଏହା ଏକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସ୍ଵରକ ନିର୍ବାଚନରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଏହା ସାଜକୁ ଅନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ, ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ନେବୁଦ୍ଧକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁ ନଥିଲେ, ସେମାନେ କଂଗ୍ରେସକୁ ଜିତାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ନଥିଲେ ଓ ଭିତରେ ଭିତରେ ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବାରଣ

ନିର୍ବାଚନ ଦଶ ପଦର ଦିନ ଥାଏ । ମୁଁ ସରକାରୀ ଗସ୍ତରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲି । ଏ ଉପନିର୍ବାଚନରେ ନିଷ୍କଳ ଭାଗତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ନେଇ ବୋଲି କହିବାକୁ ବଂଧୁମାନେ ମୋତେ କହିଥିଲେ । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ସଂଧ୍ୟାରେ ପହଞ୍ଚି ପରଦିନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟ କରିବାକୁ ଖବର ଦେଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଖବର ପାଇଲା କ୍ଷଣି ମୋତେ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ । ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ ହେଲି କାରଣ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଦିନ ପରେ ଦିନ ଅଧିଆ ପଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼େ । ଅବଶ୍ୟ

ଏ ଘରଣା ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ ମୋତେ ବେଶି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା ସେତେବେଳେ ଅନୁମାନ କରିଥିଲି ଏପରି ତରବରରେ ଡାକିବାର କାରଣ ହିସାବରେ, ତାହା ହେଉଛି ଯେ ତରପୂର୍ବରୁ ଗୁରୁରାଟ ଓ ଅନ୍ୟକେତେକ ଖାନରେ ଉପନିର୍ବାଚନ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ସେ ସବୁରେ କଂଗ୍ରେସ ପରାପ୍ରତି ହୋଇଥାଏ । ସଂବାଦପତ୍ରମାନେ ଲେଖୁଆଥାନ୍ତି ଯେ ବଜଳାଦେଶ ଯୁଦ୍ଧପରେ ୧୯୭୧ରେ ‘ଗରିବ ହଟାଓ’ ଧୂନି ଓ ରହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଯାଦୁକରୀ ପ୍ରଭାବ ମଞ୍ଜି ଗଲାଣି । ଏଥରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ତିତ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଭେଟିଲାକ୍ଷଣି ସେ ପଚାରିଲେ ନହିନୀର ଜିତିବାର ସମ୍ବାଦନା କ’ଣ ? ମୁଁ ସମ୍ବାଦରେ କହିଲି ଯେ ଜିତିବା, ହାରିବା ସମ୍ବାଦନା ସମାନ ସମାନ (fifty fifty) । ମୋର ସେତେବେଳେ ଏହାହିଁ ଥିଲା କଟକ ସହର ବାତାବରଣର ମୂଲ୍ୟାୟନ । ସେ ବେଶି ଆଲୋଚନା ନ କରି କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭେଟିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ଯେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ତା’ପରଦିନ ସକାଳୁ ଆସାମ ଯାଉଛନ୍ତି, ଶାସ୍ତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ନିର୍ବାଚନ ରିପୋର୍ଟ ଦେବା ଉଚିତ । ଅପେକ୍ଷା ନକରି ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଯାଉଛି ବୋଲି କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଶକ୍ତର ଦୟାଳ ଶର୍ମାଙ୍କୁ ଫୋନ୍ରେ ଜଣାଇଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଲି ଓ କଟକ ସହର ପରିସିଦ୍ଧି ଜଣାଇଦେଲି । ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ବୋଲି କହିଲେ, ଯଦିଓ କଣ କରିବେ, ତାହାର କୌଣସି ଆଭାସ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବିଦାୟ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ପରୋକ୍ଷରେ ସୁଚାଇଥିଲି ତାଙ୍କୁ କିଛି କରିବାକୁ । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ସେ ଦିନକ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଗପରେ ଆସନ୍ତୁ ଏହା ସମ୍ବାଦରେ କହି ନଥିଲି । ସେ ବୋଧହୃଦୟ ମୋ କଥାର ସେହିପରି ଅର୍ଥ କଲେ । ସେ କହିପକାଇଲେ ଯେ ସେ କୌଣସି ଉପ-ନିର୍ବାଚନରେ ଆଗର ପରମରା ଅନୁସାରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଆସିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଏକ ବାର୍ଷା ପଠାଇଥିଲେ, ଯାହା ଛପାଯାଇ ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ବଞ୍ଚାହେଲା ।

ନିର୍ବାଚନବେଳେ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଦବ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ରମ୍ଯନାଥ ରେଡ଼ୀ ପ୍ରଭୃତି ଆସି ସବୁପ୍ରକାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ନିର୍ବାଚନରେ କଣ ହେଲା, ପୂର୍ବ ଲେଖାରେ ଆଭାସ ଦେଇଛି । ଶେଷରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଜିତିଲେ । ସ୍ଵାଭାବିକ କଥା ଯେଉଁମାନେ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଥିଲେ ଓ ଯେଉଁମାନେ କଂଗ୍ରେସରେ ଅସତ୍ୱ ଥିଲେ ସେମାନେ ଏ ବିଜୟକୁ ସହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବରଂ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକେ ଏତିକିବେଳେ ମହତ୍ତବ ବାହୁକୁ କଂଗ୍ରେସରୁ ବାହାର କରିଦେବାକୁ ଚାହୁଁଲେ । କିଛିଦିନ

ପରେ ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭାପତି ଦିଲ୍ଲୀଯାର କଂଗ୍ରେସ ହାଇକମାଣ୍ଡଲ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ମହତାବ ବାବୁଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସରୁ ସସପେଣ୍ଟ କରାଗଲା ବୋଲି ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଘୋଷଣାକଲେ ।

ଆଗରୁ କହିଛି ଯେ ମୁଁ ନବାଗତ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ କଣ ହେଉଥାଏ , ସେବବୁ ବିଷ୍ୟରେ ମୋତେ କିଛି ବିଶଦଭାବରେ ଜୁହାଯାଉନଥାଏ । ମୁଁ ପଚାରିଲେ ନହିନୀ ଦେବୀ ଓ ବ୍ରଜବାବୁ କିଛି କିଛି କହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପଦାରେ ଧାରଣା ହୋଇଯାଉଥାଏ ଯେ ଯାହାସବୁ ଘରୁଥାଏ, ତାହା ମୋର ପରାମର୍ଶରେ ଓ ସମ୍ମିତିରେ ହେଉଥାଏ । ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ ଆମ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ତିତ୍ର ବିରୋଧ ପ୍ରଚାର କରୁଥାଏ, ସେଥିରେ ମୁଁ ସମୃଦ୍ଧିଭାବରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କି ନାହିଁ, ଓ କେତେଦୁଇ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ, ତାହା ଜାଣିବାକୁ କାହାର ଅବକାଶ ନଥାଏ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର କରିବି ବୋଲି ବନ୍ଧୁଭାବରେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ, ସେ କଥାକୁ ପାଲନ କରି ବେଶି ମୁଁ ଖୋଲୁନଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଅନ୍ତରର ବ୍ୟଥା କିଏ ଜାଣିବ ବା କିପରି ?

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଭାଜିବାକୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ

ଉପନିର୍ବାଚନ ଓ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ସସପେଣ୍ଟ ବ୍ୟାପାରର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କଂଗ୍ରେସ ଉପରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମହତାବବାବୁ ୧୯୭୩ମୀ ମସିହା ଆରମ୍ଭରୁ ଆହୁରି ଜୋରରେ ଲାଗିଗଲେ ସରକାରକୁ ଭାଜିବାକୁ । ପ୍ରଥମରୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ମନୋଭାବର ସେ ଥିଲେ କାରଣ ପୂର୍ବରୁ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାଶଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ପଚନର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଥିବା ସରଜୁପ୍ରସାଦ କମିଶନର ରିପୋର୍ଟକୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବୈଠକରେ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ଉଛ୍ଵା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିଲା । ଫଳରେ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧା ନେବା ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଭାଜିଗଲା । ଏହି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ନୀଳମଣି ରାଉଚରାୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ହେଁ ଏହା ବିନା ବାଧାରେ ଗୃହୀତ ହେବାରୁ ସେ କ୍ଷୁରଧ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେହି ରିପୋର୍ଟକୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବାତିଲ କରୁବୋଲି ସେ ନହିନୀ ଶତପଥୀ ଓ ମୋ ସମେତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚାପ ଦେଉଥିଲେ । ଏହା ଏକ ସର୍ବକାତର ସମସ୍ୟା ବୋଲି ଆମେ ଗଢାର ଆଶ୍ରଥିଲୁ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଆଇନଗତ ମତାମତ ପାଇଁ ତତ୍କାଳୀନ ଆଭିଭାବରେ ଜେନେରାଲ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ରଥଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲୁ ।

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତାମତ କ’ଣ ମୁଁ ଜାଣିନଥିଲି । ହୀନ ଦିନେ ମୋର ବନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୋତେ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ଉଛ୍ଵା ଯେ ତୁରନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଏହି କମିଶନ ରିପୋର୍ଟ ବାତିଲ କରୁବୋଲି କହିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ସେ କେହିରେ ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ସେ ମହତାବବାବୁଙ୍କର ଖୁବି ନିକଟଲୋକ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ଯେ ମହତାବବାବୁଙ୍କର କ୍ଷତି କରିବା ଆମ କାହାର ମତ ନୁହେଁ । ଯେଣୁ ଏକ କମିଶନ ଦୂର୍ନୀତି ସମ୍ପର୍କରେ ମତ ଦେଇଛି ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗତ କେତେ ସପ୍ତାହ ହେଲା ଗଠିତ ହୋଇଛି ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଏତେ ତରବର ହେବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ । ଏକଥା ସେ ମହତାବବାବୁଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠିତ କହିଥିବେ । ଏସବୁ କଥାରୁ ସେ ଭାବିନେଇଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଏକ ଖରୁଗ ଝୁଲାଇ ରଖିବାକୁ ଆମେସବୁ ଚାହୁଁଛୁ । ତାଙ୍କର ଏ ଅସତୋଷ ଶେଷରେ ଭୟକର ରୂପନେଲା ଏବଂ କଂଗ୍ରେସରୁ ସସପେଣ୍ଟ ହେଲାପରେ ସେ ସତ୍ରିୟ ହେଲେ ସରକାରକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ।

ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଭୂ-ସଂଧାର ଆଇନର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା

ଏତିକିବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଦୃଷ୍ଟ ଅସାଉବିକ ଭାବରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ମୁଁ ମୂଳରୁ ଭୂମି ସଂଧାର ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ । ବ୍ରଜବାବୁ ସେତେବେଳେ ରାଜସ୍ଵମନ୍ତ୍ରୀ । ଆମେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରୁଣା ଭୂମି ସଂଧାର ଆଇନର ଆମୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲୁ । ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ରାଜ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇ ପ୍ରିର ହୋଇଥାଏ ଯେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଭୂମି ସଂଧାର ଆଇନ ସବୁ ରାଜ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ସେହି ଅନୁସାରେ ବ୍ରଜବାବୁ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ଏକ ବିରାଗ ସଂଶୋଧନ ଚିଠି ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ଓ ମୋର ସେ ବିଷୟରେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଧାରଣା ଥିବାରୁ ମୁଁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲି । ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମାନ ପରିବାର ପିଛ୍ବା ଦଶାଷାଷ୍ଟାର୍ଥୀ ଏକର ପ୍ରିର କରିବା, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପରିବାର ବିଭାଜନ ଆଗରୁ ନ ହୋଇଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ସାବାଲକ ଓ ନାବାଲକ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଏକ ପରିବାର ହିସାବରେ ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ପରିବାରର ପାଞ୍ଜଳଣଠୁଁ ଅଧିକ ଲୋକଥିଲେ କ୍ରମାବ୍ୟରେ ୧୮ ଏକର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମି ରଖିବାପାଇଁ ସୀମାଧାର୍ୟ କରିବା, ଭାଗଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ମାଲିକାନାସ୍ଵରୂ ଦେବାକୁ ଅଧିକ ସରଳ ଆଇନ କରିବା ଉତ୍ୟାଦି ଏହି ଚିଠି ଆଇନରେ କରାଯାଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କରୁ ସର୍ବୋତ୍ତମାନ ଦଫାକୁ ପିଛିଲା ୧୯୭୧ ମସିହାଠାରୁ ଲାଗୁ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖାଯାଇଥିଲା କାରଣ ଭୂମିସଂଧାର ହେବବୋଲି ସେହି ଦିନଠୁଁ ପ୍ରିର ହେବାପରେ ବହୁଲୋକ ନିଜକୁ ସୀମା ଭିତରେ ରଖିବାକୁ ଜମି ହସ୍ତାନ୍ତର ନାନା ବାଟ ଅବାଗରେ ଜରିଥିଲେ ।

ପରିବାର ସଂଧାର ବିଷୟରେ କେତେକ ସନ୍ଦେହ ଉପୁଜ୍ଜିଥିଲା କାରଣ କେତେକ ମତବ୍ୟକ କରୁଥିଲେ ଯେ ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିବାହିତ

ସାବାଳକ ଲୋକଙ୍କ ପରିବାର ହିସାବରେ ଗୃହଣକରି ଦଶଷାଘାତୀ ଏକର ନଦେଲେ ଆଇନ ଅଦାଳତରେ ଗୃହୀତ ହେବନାହିଁ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ସମ୍ବିଧାନ ବିରୋଧୀ ହେବ । ସେତେବେଳେ ଏଚ.ଆର.ଗୋଣ୍ଠଳେ କେତ୍ର ଆଇନମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ବ୍ରଜବାବୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ହାଉସରେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଲୟ ପ୍ରକୋଷ୍ଟରେ ଆଲୋଚନା କଲୁ । ହୀନ୍ଦୁ ସେଠାରେ ପଣ୍ଡିମ ବଜଳାର ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଶକ୍ରର ରାୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଇନଙ୍କ । ଉଭୟେ ଆଲୋଚନା କରି ପରିବାର ସଂଝାକୁ ଆଇନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବୋଲି ମତାମତ ଦେଲେ ।

ଉ-ସଂଶୋଧନ ଚିଠୀ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା, ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ଏକ ବିଦ୍ରୋହ ସୁର୍କ୍ଷିତ ହେଲା । ୫୦ରୁ ଉର୍ଧ୍ବ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ, ତନ୍ମୟରେ ପଣ୍ଡିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ - ଏହାର ତୀର୍ତ୍ତ୍ର ବିରୋଧ କଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ ହେଲା ଯେ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ରଲାକାରେ ଜମି ଉର୍ବର । ତେଣୁ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ରଲାକାର ହୋଇଥିବାରୁ ଓ ଏଥାନ୍ତରେ ବହୁ ଜମିଥିବା ଲୋକ ସେତେବେଳେ ନଥ୍ବାରୁ ଏପରି କଢା ଆଇନ ଜାଣି ଶୁଣି କରାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ରଲାକାର ଜମିର ଉପାଦିକା ଶକ୍ତି କମ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମା ସୀମା ଅଧିକ କରାଯାଉ । ଜମି ଅନୁସାରେ ବା ଅଞ୍ଚଳ ଅନୁସାରେ ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରାଯାଉ । ଏହି ମର୍ମରେ ସେମାନେ ସାମୟିକ ଭାବରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏକ କଢା ନିବେଦନପତ୍ର ଦେଲେ ।

ପାର୍ଟି ଭିତରେ ଏପରି ମତରେବ ମୋ ମନରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟିକଲା । କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଉପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜମି ମାଲିକଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଭାବ ଅଛି ବୋଲି ବରାବର କହିଆସୁଥିଲି, ତାହା ସ୍ଵଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖିଲି । ତଥାପି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଭୂଷଂଧାର ପ୍ରତ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେଲା ଏବଂ ୧୯୭୩ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଦପାନ୍ତ୍ରାରୀ ଆଲୋଚନା ହୋଇ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମାର୍ଜନାସ ପହିଲାଗେ ସରକାର ପତନ ହେବାବେଳକୁ ଏହି ସଂଶୋଧତ ବିଲ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଗୃହୀତ ହୋଇନଥିଲା ।

କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଭିତରେ ଏହି ଯେଉଁ ନିଆଁ ଜଳୁଥିଲା ତାହାର ସୁଯୋଗ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ସରକାରକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ବରିଷ୍ଟ ନେତାମାନେ ନେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯଦି ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କର ତୀର୍ତ୍ତ୍ର ଅସତୋଷର ସୁବିଧାନେଇ ଉଛଳ କଂଗ୍ରେସରୁ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ କଂଗ୍ରେସକୁ ଯାଇଥିବା ସଭ୍ୟ ଓ ଆମର କେତେକ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ସେମାନେ ବିକଷ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନର ପ୍ରଲୋଭନ

ପ୍ରିରକଳୁଁ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବୈଠକ ବସିଲେ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନସତିବ ଉପହିତ ରହିବା କଥା ଏବଂ ସେ ବୈଠକ କଥା ସମସ୍ତକୁ ଜଣାଇବା କଥା । ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣାୟା ସେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନସତିବ ଥାଆନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଯୋନେଜା ଭାରତ ସରକାରରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ସେ ଶୋଇସାରିଥିଲେ ହେଁ ତାଙ୍କୁ ଡାକି ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେଲୁ । ବାସ୍ତବକଥା ନବହି ତାଦିକ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ତାଙ୍କ ଭଲି ଅଭିଷ୍ଟ ଲୋକ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଉପରୀ ଆଲୋଚନାରୁ ନାନା ପ୍ରକାର ମନରେ ଜହନା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଥିବେ । ସେ ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସ୍ତବକନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟପାଳ ସମ୍ମିଳନାର ଏକ ଆଲୋଚନା ପୁଣିକା ଆଣିଲେ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ମଣିରେ ମଣିରେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ ଢକାନ୍ତି ଓ ସେଠାରେ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ, ଆର୍ଥିକ, ଆଭନ ଶୁଣିଲା ପରିପ୍ରିତି ଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ସେ ପୁଣିକାରୁ ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତା ହରାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଶାସକଦଳ ଉପରୀ ଦେଇ ନିର୍ବାଚନର ସମ୍ମନ୍ତ୍ରିତ ହେବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ବିଧାନସଭା ଭାବିବା ପରାମର୍ଶ ରାଜ୍ୟପାଳ ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି ।

ଅବଶ୍ୟ ଏପରି ରାଜନୈତିକ ଓ ଶାସନଗତ ସଂକଟରେ ରାଜ୍ୟପାଳମାନେ ବି ଭୂମିକା ନେବେ, ତାହା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଭନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜିପିବନ୍ତ ହେଲା ନାହିଁ ବା ପରାମର୍ଶ ସଂକିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ (Instrument of instruction) ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ବିରୋଧୀ ଦଳମାନେ ଏ କଥା କହିଥିଲେ ହେଁ ଏହା ଉପରେ କୋର ଦେଇନାହାନ୍ତି । ଏପରିକି ଜନତା ସରକାର କେତ୍ରରେ କ୍ଷମତାରୂପ ହେଲାବେଳେ ବି ସେ କଥାକୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ଫଳରେ ରାଜ୍ୟପାଳମାନେ ରହୁ ଅନୁସାରେ ରାଜନୈତିକ ସଂକଟରେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ବାଟରେ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟପାଳମାନେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେତେ ଅନୁରତ ନୁହେଁନ୍ତି, ବେଶି ଅନୁରତ ତାଙ୍କର ବାପ୍ତିବ ନିଯୁକ୍ତିଦାତା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି । ସେମାନେ ସବୁବେଳେ କେତ୍ର ସରକାରଙ୍କ ତ୍ରୁଟିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏ ବିଷ୍ୟରେ କୌଣସି ଚାହୁଡ଼ାନ୍ତି ନିଷ୍ଠି ହେଲାନାହିଁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ଭୋର ଚାରିଟାବେଳେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବୈଠକ ବସିଲା ଓ ରାତ୍ରିରେ ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବୈଠକକୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଗଲା । ମୁଁ ଜଳଭାବରେ ଜାଣେ ନୀଳମଣି ବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଡ଼ି ପଠାଇବାକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଗଲା । ତାଙ୍କଛଦା ସମସ୍ତ ଆସିଥିଲେ ବୈଠକକୁ ଓ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନସତିବ ଉପହିତ ଥିଲେ । ଚିଠି ଯାଇଥିଲେ ବି କାଳେ କିଏ ପାଇ ଥିବେ, ନପାଇଥିବେ ସେଥିପାଇଁ ସରକାରୀ ରାତି ଅନୁସାରେ ଶେଷମୂହୁର୍ତ୍ତରେ ମଥ ଫୋନ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣାୟା ଫୋନ

କରିଥିଲେ । ଆମେ ଧରିନେଇଥିଲୁ ଯେ ଯେଣୁ ଉପତ୍ତା କଥା ଅଛି ଓ ରାତି ହୋଇରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବୈଠକ ବସୁଛି ସେ କେବେହେଲେ ଆସିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ଅନୁସାରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଉତ୍ସାହ ଚିଠି ପ୍ରଷ୍ଟୁତ କରି ରଖିଥିଲି, ସେହି ଅନୁସାରେ ଚିଠି ସେବ୍ରେଟାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବୈଠକର ବିବରଣୀ ପ୍ରଷ୍ଟୁତ କଲେ । ଯେଣୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଉପତ୍ତା କଥା ରାତିରୁ ଯିରି ହୋଇଥିଲା, ବୈଠକ ଅଛ ସମୟରେ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ପୂର୍ବଦିନ ରାତିରୁ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଅପସିକୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଯେ, ଆମେ ଖୁବ୍ ଏକାକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଇପାରୁ । ସେହି ଅନୁସାରେ ମାର୍ଗ ପହିଲା ସକାଳେ ପ୍ରାୟ ଗତାବେଳେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲୁ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଉପତ୍ତା ସହିତ ବିଧାନସଭାର ଚକିତ ଅଧିବେଶନର ପରିସମାପ୍ତି ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କଲୁ ।

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଉପତ୍ତା ଦେଇଥିବାରୁ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧିବେଶନ ସ୍ଥର୍ଗିତ ରଖିବାକୁ ବିଧାନସଭା ସତିବକୁ ଜଣାଇଦେଲେ କାରଣ ସେବିନ ସକାଳ ଆଠଟାବେଳେ ବୈଠକ ବସିବାରଥିଲା । ଯଦିଓ ମନ୍ତ୍ରୀ କେହି ଯାଇନଥିଲେ ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ଖବର ନ ପାଇଥିବାରୁ ବିଧାନସଭାରେ ଯାଇ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଉପତ୍ତା କଥା ଓ ରାଜ୍ୟପାଳ ବିଧାନସଭା ବୈଠକ ସ୍ଥର୍ଗିତ କରିବା କଥା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ।

ବିରୋଧୀ ଦଳର ଯେଉଁମାନେ ସରକାରକୁ ସେବିନ ବିଧାନସଭାରେ ସଂଖ୍ୟା ଲାଗିଥିଲା କରିଦେବେ ଏବଂ ବିକଷି ସରକାର ଗଡ଼ିବାରେ ସମ୍ମା ହେବେବୋଲି ପିର କରିଥିଲେ ସେମାନେ ଅତୁଆରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଖବର ପାଇଗଲେ ଯେ ସକାଳେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବସୁଛି ଉପତ୍ତା ଦେବାପାଇଁ । ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉଡ଼ରାୟଙ୍କ ନେହୃଦରେ କେତେଜଣ ସଭ୍ୟ ବିଧାନସଭା ଅଧିକାରୀ ସେହି ସକାଳେ ଭେଟି କେତେକ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳକୁ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିଥିବା ଦର୍ଶାଇ ଏକ ପତ୍ର ଦେଇଲେ । ପରେ ରାଜ୍ୟପାଳ ବିଧାନସଭା ଭାଗୀଦେଇ ରାତ୍ରିପତି ଶାସନ କାରିବିବାରୁ ପ୍ରଗତିଦଳ ନେତାମାନେ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳା କଲେ, ସେଥିରେ ସେମାନେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଭେଟି ଉପତ୍ତା ଦେବା ସମୟ ଓ ସେମାନେ ବିଧାନସଭା ଅଧିକାରୀ ପତ୍ରଦେବା ସମୟ ମଧ୍ୟରେ କମଣ ବ୍ୟବଧାନ ଥିଲେ ହେଁ ସେମାନେ ଆଗେ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ସୂଚକ ପତ୍ର ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ ସୁତ୍ର ମୂଲ୍ୟହୀନ କାରଣ ବିକଷି ସରକାର ସମର୍ଥୀୟ ଘଟଣା ସହିତ ଏ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ସମର୍କ ଥିବାରୁ ବିଧାନସଭା ଅଧିକାରୀ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ, ଯାହା କହିବେ ରାଜ୍ୟପାଳ । ମୋ ମତରେ ସେମାନେ ବରଂ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଭେଟି ସରକାରକୁ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ସୂଚକପତ୍ର ଦେବା ଉଚିତଥିଲା । ପ୍ରଗତିଦଳ ନେତାମାନେ

ତତ୍ପରଦିନ ବିଧାନସଭାରେ ନାଚକୀୟ କ୍ଲାନ୍ ରେ ସରକାରଙ୍କୁ ପରାପ୍ର କରିବା ସ୍ଵପ୍ନରେ ଏତେ ମସରୁଳଥିଲେ ଯେ ତା ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଉପରେ ଦେଇପାରେ ଏକଥା ସେମାନେ ଭାବିପାରି ନଥିଲେ । ବିଶ୍ୱାସଯାତକତା କରି ଗୁପ୍ତରେ ଦଳଭାଙ୍ଗ ଯେଉଁମାନେ କାର୍ଯ୍ୟକରନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଅତୁଆରେ ପଢ଼ନ୍ତି । ତେଣୁ ବିଧାନସଭା ଅଧିବେଶନ ଛୁଟି କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସାମିଧାନିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯଥୋତ୍ତମ ଥିଲା ।

ତତ୍ପରେ ନିଜର ଅଧିକ ସମର୍ଥନ ଦେଖାଇ ବିକଳ୍ପ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିବାକୁ ଦାବି କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଗତିଦଳର ନେତୃବ୍ୟକ୍ତି ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ୍ ସମେତ ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଓ ଶ୍ରୀ ନାଲମଣି ରାଉତରାୟ ଅଧିକାଂଶ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ । ସେମାନେ ଦାବିକଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାଧିକ ସମର୍ଥନ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସରକାର ଗଢ଼ିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଉ । ସେହି ଆଲୋଚନା ବେଳେ ମହତାବବାବୁ ଥତି ଉପାହରେ କହିପକାଇଲେ ଯେ ଯଦି ବେଶି ବିଳମ୍ବ କରାଯାଏ, ତେବେ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତା ହରାଇବାର ସମାବନା ଦୃଢ଼ି ପାଇବ । ସିଦ୍ଧାତ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେଲେ, କେତେକ ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଯାଖକୁ ଆସୁଛନ୍ତି, ଆୟାରାମ ଗ୍ୟାରାମ ଅଭିନୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇପାରନ୍ତି । ସତକୁ ସତ ସେହିଦିନ ପ୍ରଗତିଦଳଙ୍କୁ ଯାଇଥିବା ଦୂରଜଣ ମୂଳ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିବା ସଦସ୍ୟ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଲେଖିଦେଲେ ଯେ ସେମାନେ କଂଗ୍ରେସରେ ଅଛନ୍ତି । ଅଭିଯୋଗ କରାଗଲା ଯେ ସେମାନେ ନାନା ପ୍ରଲୋଭନର ବଣ୍ଣ ହୋଇ ଏପରି କରିଛନ୍ତି । ଏଥରେ ସତ୍ୟତା ଥାରପାରେ ମୁଁ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରିପାରିବି ନାହିଁ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିହେଲା

ଏହା ଫଳରେ ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀ ଜର୍ଜିକୁ ଏକ ସୁବିଧା ମିଲିଲା ଏବଂ ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିକରିବାକୁ (ସମିଧାନର ମାଣ୍ଡଳ୍ୟାରା ଅନୁସାରେ) ଯେଉଁ ସୁପାରିଶ କଲେ ସେଥିରେ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ଉତ୍ତିକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ ଏବଂ ଦୂରଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କର କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ଗନ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ । ସର୍ବଶେଷରେ କହିଲେଯେ ଏକ ବହୁମତର ସ୍ଥିର ସରକାର ଗଠନ କରିବାର ସମାବନା ନଥିବାରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିହେବା ଦରକାର । ଏହି ରିପୋର୍ଟ ଭିରିରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିହେଲା ।

ଏହି ସିଦ୍ଧାତରେ କୃତି ହୋଇ ପ୍ରଗତିଦଳର ନେତାମାନେ ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟର ଆଶ୍ୱଯ ନେଲେ । ହାଇକୋର୍ଟ ତାଙ୍କ ରାଯରେ ଏହି ଆବେଦନଙ୍କୁ ଶାରଜ

କରିଦେଲେ କାରଣ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କର ମହୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ ସମ୍ରୀୟ ସିଦ୍ଧାତରେ ତାଙ୍କର ନିଜସ୍ଵ ଅଧିକାର ଅତିର୍ଭୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ସମ୍ମିଧାନ ଅନୁସାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତଥାପି ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ବିଚାରକୁ ସାଧାରଣ ଜାବରେ ସମାଲୋଚନା କରି ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ରାଜ୍ୟପାଳ ବିରୋଧୀଦଳ ନେତାଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ଉଚିତଥିଲା । ସେ ସରକାର ଗଡ଼ିବାକୁ ବ୍ୟର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ବା ସରକାର ପରେ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ବିଜଳି ସରକାର ଗଠିତ ହୋଇପାରି ନଥିଲେ, ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିକରିବାକୁ ସୁପାରିଶ କରିଥାଆଏ । ଏହା ସେମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ରାଜନୈତିକ ମତଥିଲା ।

ଏହିଠାରେ ସମ୍ଭାବରେ କହିଦେବା ଦରକାର ଯେ ଜାରତବର୍ଷରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେଥର ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ହେଲାଣି, ସେବଦୁରେ କୌଣସି ସାଧାରଣ ନୀତି ନିୟମ ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟପାଳମାନେ ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଥିବାରୁ, ସେମାନଙ୍କର ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରଧାନମହୀୟ ପ୍ରତି ରହୁଛି, ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ପ୍ରତି ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟ ସଂବିଧାନ ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଏକାକୀ ଏବଂ ସଂବିଧାନର ସୁରକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନବେଳେ ବା ମହୀମଣ୍ଡଳ ଭାଙ୍ଗିଲେ ସେମାନେ କିପରି ନିଷ୍ପରି ନେବେ, ସେ ବିଷୟରେ ଏକ ମୋଟାମୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ବା Guideline ପ୍ରତ୍ୟେକ ହେଲାନାହିଁ । ସ୍ବାଧୀନତା ପରିବାରୁ ଜନତା ସରକାର ମଞ୍ଚରେ ତିନିବର୍ଷ ବା ଶ୍ରୀ ଚରଣସିଂହଙ୍କ ଓ ପରେ ଭି.ପି. ସିଂଙ୍କ ନେହୁବରେ ହୋଇଥିବା ସରକାର ସମୟକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅନ୍ୟ ସବୁବେଳେ କଂଗ୍ରେସଦଳ କେନ୍ଦ୍ରରେ କ୍ଷମତାରେ ରହି ଆସିଛି । ସେମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ପ୍ରତ୍ୟେ ବରିବାକୁ ଚାହିଁ ନାହାନ୍ତି କି ଯେଉଁ ଅଛସମୟ ବିରୋଧୀଦଳମାନଙ୍କର ସରକାର ହେଲା ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏଥ୍ରପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ବରଂ ସେମାନେ ଜାରତରେ ଏକ ଅଶୋକନୀୟ ଓ ଅସାମିଧାନିକ ପରମରା ଆରମ୍ଭକରି ଦେଇଗଲେ, ଯାହା ଭବିଷ୍ୟତକୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ମହୀମଣ୍ଡଳମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରର ଦୟାର ପାତ୍ର ହେବାକୁ ବାଟ ପିଟିଗଲା ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଜନତାପାଟି ମହୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କଲେ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଥିଲା ଓ ଜନତାପାଟି ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସଠାରୁ ବେଶ ଭୋଟ୍ ପାଇଲେ, ସେବବୁ ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ମହୀମଣ୍ଡଳକୁ ଜବରଦସ୍ତି ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିକଲେ । ଏହି ସାଂଘାତିକ ପରମରା ଅନୁସାର କରି ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ପୂନର୍ବାର ଶ୍ରୀମତୀ ରହିରା ଗାନ୍ଧୀ କ୍ଷମତାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ଜନକାଳାପରେ ସେ ମଧ୍ୟ

ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ଅଣକଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳକୁ ରାଜି ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିକଲେ । ଏହି ସବୁ ଘଟଣାପୂର୍ବରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଶାସନ ଏପରି କାରଣରୁ କେବେହେଲେ ଜାରି ହୋଇନଥିଲା । ସମ୍ବିଧାନକୁ ରାଜନୈତିକ ସାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯଦି ଏହିପରି ମୋଡ଼ି ବା ଦଳିଚକଟି ଅପବ୍ୟବହାର କରାଯିବ-ଅପପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ, ତେବେ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରପ୍ରତି ଶତ ଆୟାତ ହେବାର୍ହେ ସାରହେବ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି କରିବା ବିଷୟରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସାର୍ଥ ବା ରାଜ୍ୟର ସାର୍ଥକୁ ଧାନ ନଦେଇ ଯେତେବିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତ୍ରରେ ଶାସନ କରୁଥିବା ଦଳରସାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବ, ସେତେବିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶରେ ଏହି ଅବସ୍ଥା ଚାଲିଥିବ ଓ ସମ୍ବିଧାନର ଅମ୍ବ୍ୟାଦା ସହିତ ରାଜ୍ୟପାଳମାନେ ମଧ୍ୟ ହାସ୍ୟାସବ ହେଉଥିବେ । ସେ ପଦବୀର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏତେ ଶୁଣ୍ଟି ହେଲାଣି ଯେ ଅନେକେ ଏହି ପଦବୀ ଉଠାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଲେଣି । କିଏକିଏ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ରାଜ୍ୟପାଳମାନେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଅସଳ କଥା ହେଉଛି ସମ୍ବିଧାନ ଓ ଗଣତାନ୍ତିକ ପରମରାକୁ ସନ୍ନାନ ଦେଇ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣାରଣ ପାଇଁ ତୁରନ୍ତ ଏକ ସର୍ବସନ୍ଧତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଉଚିତ । ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ଦଳୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ନକରି ଗଣତାନ୍ତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ହିତଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜାତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ହିସାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହିପରି ଏକ କୁଟିଲ ପରିସ୍ଥିତିରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଅବସାନ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବହୁତ ଆଶ୍ରମ୍ଭି ପାଇଲି । ପ୍ରାୟ ନଅମାସ ମନ୍ତ୍ରୀ ରହିଥିଲି, ବର୍ଷେ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଉପକର ଲୁହି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି, ସେଥିରୁ ଯେପରି ନିଷ୍ଠାର ମିଳିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବେ ଲୋକେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଓ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି କିପରି ମନ୍ତ୍ରୀର ତୁଳାଇପାରୁଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରଚଳିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଯଦିକଣେ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ “ଶାସନ” କରେ, ତେବେ ତାହାର ଆଉ ଶତ୍ରୁଥିବ ଦ୍ଵିତୀୟଥର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାପାଇଁ ? ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସେ ଶାସନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରଶାସନ ହିଁ ଶାସନ କରିବ । ମୋର ଏହାହେ ଅଭିଷ୍ଠତା, ପରବର୍ତ୍ତୀ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଯେତେବେଳେ ମନ୍ତ୍ରୀ ରହି ଏକବର୍ଷପରେ ବିଦାୟ ନେଲି, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମାନସିକ ଆଶ୍ରମ୍ଭି ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ।

‘ବରିଷ୍ଟ ନେତାମାନଙ୍କ ବିଚିତ୍ର ମେଣ୍ଟ’

ଏହାପରେ ବାପ୍ତିବ ରାଜନୈତିକ ସଂଗ୍ରାମ ମଇଦାନରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରଗତିଦଳ ତରଫରୁ ଶ୍ରୀହରେକ୍ଷଣ ମହତାବ, ଶ୍ରୀରାଜେତ୍ରନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ ଓ ଶ୍ରୀବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରମୁଖ ବଡ଼ ବଡ଼ ସଜାକରି ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର କରୁ ସମାଲୋଚନା ଆରମ୍ଭକଲେ । ସେମାନେ ତିନିଜଣମ୍ଭାକ

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନେତା ଓ ସେମାନେ ଏକତ୍ର ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଆଗଭର ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ସଭାକୁ ବହୁଲୋକ ଆସୁଥାଆଛି । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଉପସଂହାର ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଦିଲୁଁ ପଳାଇଗଲେ ଓ ଆଉ ଆସିଲେନାହିଁ । ଏକ ଦିଗରେ ବିରାଟ ବିରାଟ ସଭାହୋର ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି, ଅନ୍ୟଦିଗରେ ଆମ ତରଫୁ ଜବାବ ଦିଆଯାଉ ନାହିଁ, ଏଥରେ ମୋ ଭଲି ଲୋକ ବ୍ୟପ୍ତହେବା ସାଭାବିକ । ସାରା କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କର ନୈତିକ ବଳ ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥାଏ । ଆମେ ଚାହୁଁଥିଲୁ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଓଡ଼ିଶା ବୁଲିଗଲେ ସେହି ପୁରୁଣା ନେତ୍ରଦ୍ୱାରା ରାଜନୈତିକ ସାମନା କରିବା କିଛି କଷ୍ଟକର ହେବନାହିଁ । ନଅମାସର ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରଲର ଦକ୍ଷତା ବିଷୟରେ ସବୁ ମହଲରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ପ୍ରଶଂସା ହେଉଥାଏ । ଭୂମିସଂଧାର ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦକ୍ଷେପ, ଜଳସେଚନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ, ଏକବର୍ଷ କାଳରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶିଗ୍ରାମକୁ ବିଦ୍ୟୁତକରଣ, କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଜାତୀୟକରଣ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଧାନ ଉତ୍ସାହ ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଥାଏ । ବେଶିକର୍ଷ ସରକାର ରହିଥିଲେ କଣ ହୋଇଥାଆତା, ଅଲଗା କଥା । କିନ୍ତୁ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଆମ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସେପରି କିଛି ବଦନାମିର ଜାଲ ଛହି ନଥିଲା କି ତାହା ପଦାକୁ ପୁଣିପାରି ନଥିଲା । ବରଂ ଆଖି ଦୃଶ୍ୟା କିଛି ପ୍ରଗତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜମୋହନ ମହାତ୍ମା ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭାପତି ଥିଲେ । ସେ ଦିଲୁଁରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ଡିକାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ନିଜେ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭାନେତ୍ରୀ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ମୋର ସହେଲେ ହେଲାଯେ ସେ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲାଣି । ରାଜ୍ୟର କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ସମ୍ମିଳନୀ ଭୂବନେଶ୍ୱରରେ ହେଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ଯିରହେଲା ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ, ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜମୋହନ ମହାତ୍ମା, ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ ଓ ମୁଁ ରାଜ୍ୟର ସବୁ ଜିଲ୍ଲା ମହକୁମା ଓ ଅନ୍ୟତ୍ର ଯାର ଜନ ସମାବେଶରେ ଭାଷଣ ଦେବୁ ଏବଂ ବିରୋଧୀ ଦଳର ଅପସ୍ତରର ମୁକାବିଲା କରିବୁ । ସେହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁହୀତ ହେଲା, ଯେଉଁଥିରେକି ବିରୋଧୀ ମୋହନ୍ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ମିଳନବୋଲି ଆଖ୍ୟାଦେଇ ପ୍ରଗତି (ପ୍ରଗତିଦଳ ନୁହେଁ) ଓ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ସଂଗ୍ରାମର ଢାକରା ଦିଆଗଲା । ଏ ପ୍ରସ୍ତାବର ବିଠା ମୁଁ କରିଥିଲି ଏବଂ ଏହିଧନିର ଅବତାରଣା କରିଥିଲି । ଏହା ସେତେବେଳେ ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁବ ସର୍ବ କରିଥିଲା ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଭୂବନେଶ୍ୱରରେ ଏକ ବିରାଟ ସଭା ହେଲା ଏବଂ ଆମ ପ୍ରଚାରର ଖୁବ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । ତା'ପରେ ପୁରୀ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ମଧ୍ୟ

ସଜାହେଲା । ଏହି ତିନୋଟି ବିରାଟ ଜନସଜାପରେ ହଠାତ ଦେଖାଦେଲା ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଆମର ଉପର୍ତ୍ତିତକୁ ପସନ୍ଦ କରୁନାହାନ୍ତି । ଏ ସଜାର ସଫଳତା ଯୋଗ୍ନି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଦୁଇଲା ଯେ ସେ ଏକୁଚିଆ ବୁଲିଲେବାକର ଭାବମୂର୍ତ୍ତି ବୃଦ୍ଧିପାଇବ । ଏହାପରେ ଜୟପୁର, ଭବାନୀପାଟଣା ଓ ବଲାଙ୍ଗୀରର ସଜାଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲୁ ଯେ ସେ କରଛଦା ଦେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଭବାନୀପାଟଣା ସଜାପରେ ଆମେ ତିନିଙ୍କଣ ଛିରକଳୁ ଯେ ଆମେ ଏପରି ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଆଉ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯିବୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତତ୍ପରଦିନ ବଲାଙ୍ଗୀର ଜନସଜା ସାରି ତାହା ପରେ ଆମେ ଏକାଠି ଗଲୁନାହୁଁ । କେବଳ ସମ୍ମଲପୁର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଚାପରେ ସେଠାକୁ ଯାଉଥିଲୁ ।

ଏହିପରି ପରିସିଦ୍ଧିରେ ୧୯୭୪ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ମାସ ଶେଷ ଭାଗରେ ରାତ୍ରପତି ଶାସନର ଅବସାନ ହୋଇ ମଧ୍ୟବର୍ଷୀକାଳୀନ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଜା ଏହାପୂର୍ବରୁ ୧୪୦ ସତ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୃହ ଥିଲା, ତାହା ୧୯୭୪ ନିର୍ବାଚନ ବେଳକୁ ନିର୍ବାଚନ ମଞ୍ଚକୁ ପୁନର୍ଗୀର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇ ୧୪୭ ସତ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ହେଲା ଓ ଲୋକସଜା ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ଥିବା କୋଡ଼ିଏ ପ୍ଲାନବଦଳରେ ଏକୋଇଶତି ସିର ନିର୍ବାଚିତ ହେଲା । ପ୍ରଥମକରି ଭକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଦଳ ଏକ ମିଲିତମେଣ୍ଡ କରି ପ୍ରଗତିଦଳ ନାମରେ କଂଗ୍ରେସ ସଜରେ ଏକ ଶତ ଲକ୍ଷେଇରେ ଅବଦୀର୍ଘ ହେଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଅଣାପୋରୀ (୭୯) ପ୍ଲାନ ପାଇଲା ଓ ପ୍ରଗତିଦଳ ଛପନ (୫୭)ଟି ପ୍ଲାନରେ କମ୍ପାଇନ କଲା । ସେଥିରୁ ଭକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ପଞ୍ଚତିରିଶ ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଦଳ ଏକୋଇଶତି ପ୍ଲାନ ହାସନ କଲେ । ମୁଁ ମୋର ପୂର୍ବ ନିବାଚନ ମଞ୍ଚକୁ ଧର୍ମଶାଳାରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି । କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ କୀବନରେ ଏହିଥର ହଁ ପ୍ରଥମକରି ପ୍ରତିଦ୍ୱାରୀତା କରିଥିଲି । କଂଗ୍ରେସଦଳ ଅଧାର୍ତ୍ତ ପାଞ୍ଚଟି ପ୍ଲାନ କମ ପାଇଥିଲେହେଁ ପ୍ରଗତିଦଳ ସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବହୁତ ପଛରେ ଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସଦଳ ସରକାର ଗଢ଼ିଲା ଓ ପ୍ରଥମ ଅବସାରେ କମ୍ପାଇନ ଦଳ ତରଫରୁ କିମ୍ବିଥିବା ସାତଭଣୀ ସମର୍ଥନକାର କରିଥିଲା ।

କଂଗ୍ରେସ ପୁଣି ସରକାର ଗଢ଼ିଲା ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କଂଗ୍ରେସଦଳର ନେତ୍ରୀ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ଏବଂ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ଆଗରୁ ଆଜାସ ଦେଇଛି ଯେ ବ୍ରଜବାବୁ ଓ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ମତପାର୍ଥକ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଗୁପ୍ତରେ କଂଗ୍ରେସ ହାଇକମାଣ୍ଡକୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଭାବିତ କରି ତାଙ୍କ ବିଧାନସଜାର ଅଧିକ ପଦବୀକୁ ଫେଲିଦେଲେ । ବ୍ରଜବାବୁ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ଭଲ ସମ୍ରକ୍ଷ ଥିବାରୁ ଓ ମହାମଞ୍ଚକୁ ବୈଠକରେ ଆମ କଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ସବୁବେଳେ ରହୁଥିବାରୁ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଏକ ସଜରେ ନରହୁ, ଶ୍ରୀମତୀ

ଶତପଥୀକର ଏହି ପାଞ୍ଚ ଥଳା ଏବଂ ସେ ସେଥିରେ ସଫଳ ହେଲେ । ମୁଁ ଜାଣିବାରେ ସେ ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀ କରିଆରେ କଂଗ୍ରେସ ହାଇକମାଣ୍ଡକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ବରିଷ୍ଠ ନେତାଙ୍କ ମିଳିତ ସଂଗ୍ରାମ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଂଗ୍ରେସ ଯେଉଁ ସଫଳତା ପାଇଲା, ତାହା ପୂର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରକର ନିର୍ବାଚନକୁ ପ୍ରତି ଲୋକ ସମର୍ଥନର ସମ୍ମାନାଶ । ତଦ୍ସହିତ ଯେଉଁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଭୂ-ସଂଘାର ଆଇନ କରିଥିଲୁ ଓ ବହୁ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ବିରୋଧ ଯୋଗୁଁ ସରକାରର ଅକାଳ ପତନ ଯୋଗୁଁ ଗୃହୀତ କରାଇ ପାରିନଥିଲୁ, ତାହାପ୍ରତି ଲୋକସମର୍ଥନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଆମେ ଜାଣିଶୁଣି ସେହି ଆଇନ ଉପରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାରରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲୁ । ସବୁଠାରୁ ଆଖ୍ୟ୍ୟ କଥା ଯେ ବଢ଼ି ଭୂମି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସମର୍ଥନ ପାଇବାପାଇଁ ଉକ୍ତକଂଗ୍ରେସ ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଦଳ ନେତାମାନେ ନିର୍ବାଚନରେ ଏହିଆଇନ ବିରୋଧରେ ପ୍ରବଳ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ଓ ଉତ୍ତର ଶ୍ରେଣୀର ସମର୍ଥନ ପାଇଥିଲେ । କାଳେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହିବିଲୁ ଗୃହୀତ କରାଇବାରେ ଅସୁବିଧା ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନକାଳରେ କେତ୍ର ଆଇନ ହିସାବରେ ଗୃହୀତ କରାଇବାରିଥିଲୁ । ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁସାରେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି ହୋଇଥିଲେ, ସେ ରାଜ୍ୟପାଇଁ ବଜେଟ ଓ ଆଇନ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଗୃହୀତହୁଁ । ପରେ ଯେତେବେଳେ ଆମର ସରକାର ହେଲା ଏବଂ ମୁଁ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଲି, ସେତେବେଳେ ଏହି କେତ୍ରୀୟ ଆଇନକୁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଗୃହୀତ କରାଇନେଲି । ବିରୋଧୀ ଦଳରୁ କିଛି ପ୍ରତିବାଦ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ତାହା ବିଶେଷ କାମ ଦେଲାନାହିଁ ।

ରେଙ୍ଗାଳୀ ବହୁମୁଖୀ ଯୋଜନାର ମୂଳଦ୍ୱାରା

ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀରେ ବହୁମୁଖୀ ରେଙ୍ଗାଳା ଯୋଜନାରେ ଶୁଭ ଦେଉଥିଲେ, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ । ଏହି ଯୋଜନା ପାଇଁ ମୁଁ ବିଧାନସଭାରେ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲା ପରିବୁଁ ଆହୋଳନ କରିଆସିଥିଲି । ୧୯୪୪ ମସିହାର ପ୍ରକଳ୍ପକରୀ ବନ୍ୟାରେ ଏହି ଯୋଜନାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହେଲା । ୧୯୪୧ ମସିହାରେ ପୂଣି ଏକ ବଢ଼ବନ୍ୟା ହେଲା । ତାହାପରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ୟା ସନ୍ତ୍ରିଳନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈତରଣୀ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ବନ୍ୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଆହୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲି । ମହାନଦୀର ବନ୍ୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଦରକାର ଓ ଜରୋରୀ ଥଳା । ଉରର ବାଲେଶ୍ଵର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଯାଇପୁର ସବ୍ଦିଲିଜନ ଶେଷସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବନ୍ୟା ସନ୍ତ୍ରିଳନୀ ପକ୍ଷରୁ ଖୁବ୍

বଡ় বଡ় ঘৰা সমিতি হু'এ ও এহি অনুষ্ঠানৰ ঘৰাপতি মুঁ থাএ। উয়কৰ বৰ্ষা ঘৰে ধৰ্মশালা আনা কুআখুআতাৰে উকুল বন্যা ঘনিলনীৱ বাস্তীক অধুবেশন অনুষ্ঠিত হোৱথলো। উভকালীন কেছুইয়জল ও শৰ্মিমন্ত্রা শ্ৰী কে. এ.ল. রাও যেৱ গৱনমূলক লম্বা বাৰ্ষ। যে ঘনিলনীকু দেৱথলে ঘেথৰে যে ঘৰাবৰে মত দেৱথলে যে ব্ৰাহ্মণী, বৈতৰণী ও সুবৰ্ণৰেশা বন্যা নিয়ন্ত্ৰণ ও যে অঙ্গলৰ জলনিষ্ঠাৰ্থন ঘনাধান পাৱনদাৰ উপত্যকাকু ভৰিকৰি মাষ্টৰপ্লান হেবা উচিত এবং যেহি অনুস্থারে যে ওড়িশা ঘৰকাৰকু পৰামৰ্শ দেৱথলে।

এহি স্বতু আহোলন ফলৰে তিনোটি নদী বন্যা নিয়ন্ত্ৰণ পাৱ ঘৰকাৰী প্রগ্ৰামৰে কাৰ্য্য আৱস হেলা। কিন্তু বন্যাৰেলো ঘৰকাৰী কল ও রাজনৈতিক লোকে বন্যা নিয়ন্ত্ৰণ কথা জাৰি। তা'পৰে ঘৰু নিষ্ঠল হোৱয়া এ। এহাৰিতৰে রেঞ্জালী যোৱনা ঘৰে প্ৰস্তুতি কাম মন্ত্ৰৰ গতিৰে আগেৱথাএ। বহু বৰ্ষপৰে যোৱনা বিপোৰ্চ প্ৰস্তুতি ঘৰিলা। কেন্দ্ৰ ঘৰকাৰ ও ওড়িশা ঘৰকাৰক মধৰে খালি পত্ৰালাপ ও বৈশ্যৰিক আপৰি ঘৃতক পত্ৰ বিনিময়ৰে কথাটা পামাৰ্বণ রহিলা।

১৯৭৭ৰে মুঁ নদীনী শতপথীক মন্ত্ৰীমণ্ডলৰে অৰ্থ ও যোৱনা বিভাগ দায়িত্ব নেবাপৰে রেঞ্জালী যোৱনা উপৰে জোৱ দেলি। শ্ৰী ব্ৰহ্মোহন মহান্তি জলষেচন ও বিদ্যুতি বিভাগৰ দায়িত্বৰে থাআন্তি। তাকু মুঁ প্ৰভাৰিত কৰি এহি যোৱনা বিষয়ৰে আগ্ৰহী কৰাইলি ও যম্বল দৃষ্টিৰ অৰ্থ বিভাগ পাহায্য কৰিব বোলি জৰাবদেলি। যে নিজে কেন্দ্ৰ ঘৰকাৰকু এহি যোৱনা পাৱ অনুমোদন অৱাইলো বৈশ্যৰিক দিগৰু।

মুঁ এ যোৱনা পাৱ বিশেষ আগ্ৰহ কৰিথলি কাৰণ স্বাধীনতা প্ৰাপ্তি আৱসৰে ওড়িশাৰ হীৱাকুল বহুমুৰ্শী যোৱনা আৱস হেলা ও পঞ্চদশকৰ মধৰাগৰে সংপূৰ্ণ হেলা। উভপৰে কেড়িখৰৰ্ষ বিত্তিয়াৱথলে হেঁকংগ্ৰেষ হেଉ বা অশকংগ্ৰেষ হেଉ কৌশলি ঘৰকাৰ গোটিএ হেলে বহুমুৰ্শী নদী যোৱনা হাতকু নেলে নাহি। ওড়িশাৰ ভবিষ্যত ভাগ্য কৃষ্ণৰ বিকাশ উপৰে নিৰ্ভৰ কৰে। এথপাৱ জলষেচন ও বন্যা নিয়ন্ত্ৰণ অপৰিহাৰ্য্য। যেহি দৃষ্টিৰ রেঞ্জালী যোৱনাৰ আৰণ্যকতা অতি জৰোৱা। উপকূল অঙ্গলৰ দশলক্ষ লোকে বন্যা দাউৰু রক্ষা পাৱবে, অনুন্নত ও অশকলষেচিত দেৱকানাল কিলুৱ বহু অংশ ও কেছুঁঁৰ, কঠক কিলুৱ কেতেক অশকলষেচিত অঙ্গল

ଜଳସେଚନ ଫଳରେ ଉପକୃତ ହେବ । ତାହାଙ୍କଡ଼ା ବିଦୁୟତ ଉପାଦିତ ହେବ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବୃକ୍ଷିର ଅଭିଵୃଦ୍ଧିପାଇଁ ଏହା ବହୁ ପରିମାଣରେ ସହାୟକ ହେବ । ଏହିସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅତିଶ୍ୟ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲି ଏବଂ ରେଜାଲୀୠାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟାଚ, କୋୠାବାଢ଼ି ନିର୍ମାଣ(Infrastructure) ପାଇଁ ଏକକୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଧ୍ଵ ଅର୍ଥର ବ୍ୟବସ୍ଥା ୧୯୭୩ ମସିହା ବଜେଟରେ ରଖିଲି । ଏହି ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟ ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଜଳସେଚନ ବିଭାଗର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ଏକ ଅତିରିକ୍ତ ଚିତ୍ର ଇଞ୍ଜିନିଅର ପଦବୀ ମଞ୍ଚୁରୀଦେଇ ସେଥୁରେ ସର୍ତ୍ତ ଦେଲି ଯେ ତାକର ଅଫିସ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ନ ରହି ରେଜାଲୀରେ ରହିବ । ଏବୁ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଆଗରୁ ଲେଖିଛି ମାର୍ଗ ପହିଲାଦିନ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ପତନ ହେଲା ।

ଜୀବନର ଏକ କାମନା

ଉଥାପି ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସାହାୟ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ରାଜି କରାଗଲା ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ୧୯୭୩ର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଏହି ଯୋଜନାର ଶିଳ୍ପନ୍ୟାସ କଲେ । ଜୀବନର ଏକ କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣହେବାର ଅଯାରମ୍ଭ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ୟାସନ୍ଧିଲନୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ମୁଁ ଘୋଷଣା କଲିଯେ ମୋ ଜୀବଦଶାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈତରଣୀ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖାର ବନ୍ୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ଓ ମୃତ୍ୟୁପୁର୍ବରୁ ଜନ ଆହୋଳନ ଫଳରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଖୁସିହେବି । ସେହି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ପାତଣାୠାରେ ବିହାର, ବଜଳା ଓ ଓଡ଼ିଶା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଏକ ବୈଠକ ବସିଲା, କେନ୍ତ୍ର ଜଳ ଓ ବିଦୁୟତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆହାନ କ୍ରମେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ବନ୍ୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସହିତ ଏହି ତିନି ରାଜ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହିନଦୀ ବିହାରରୁ ବାହାରିଛି ଓ ଓଡ଼ିଶା, ବଜଳା ଦେଇ ଓଡ଼ିଶାରେ ବଜୋପସାଗରରେ ପଡ଼ିଛି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ସେଥୁରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ପ୍ରଥମ ବୃତ୍ତିହେଲା ଯେ କେତ୍ରସରକାରଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଏହି ତିନି ରାଜ୍ୟର ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ଏହି ତିନି ରାଜ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମବ୍ୟ ରକ୍ଷାକରି ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ବନ୍ଦ ଯୋଜନା କାମହେତୁ ବୋଲି ମୁଁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ବହୁବାର କହିଛି ଏବଂ ପତ୍ରାଳାପ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିକାମ ଚାଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମହିର ଗଡ଼ିରେ ଚାଲିଛି ।

କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା, ବୈତରଣୀ ଯୋଜନା ବିଷୟରେ କୌଣସି ସକ୍ରିୟ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ବହୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ବରାବର ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କହୁଥିଲେ ହେଁ ଜଣେହେଲେ ଏଥୁରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉ ନାହାନ୍ତି । ମୋର ପୂର୍ବଭକ୍ତି ଶାରୀରିକ ସାମ୍ପ୍ରୟ ଓ ବୟସ ଥିଲେ ମୁଁ କେବେଠାରୁ ସେଠାରେ ଜନ ଆହୋଳନ କରି ଚାପ

ପକାଇବାରେ ପଣ୍ଡାଉପଦ ହୁଅଛି ନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଭୁଲିନାହିଁ ଏବଂ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ପଢ଼ାଳାପ କରାଛି ।

ରେଜାଲୀ ଯୋଜନା ୧୯୭୩ମାର୍ଚ୍ଚ ହେଲାଣି, ଏ ମଧ୍ୟରେ ପଚିଶ ବର୍ଷ
ବିତିଗଳାଣି । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସରକାର ମାନଙ୍କର କୃଷିପ୍ରତି ଆଭରିକତା ନଥିବାରୁ
ସେ କାମ ମଞ୍ଚର ଗଠିରେ ଚାଲିଛି । ଜଳଉଣାର ସୁର୍କ୍ଷି ହୋଇଛି, ଏବେ କିନ୍ତୁ ଯଦ୍ବ୍ୟତ୍ତ
ଉପାଦନ ଆରମ୍ଭ ହେଲାଣି, କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ଅସଲ କାମ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷ ଏକର
ଜଳସେବନ କାମ ଆରମ୍ଭ ହେଉଛି ମାତ୍ର । ବୋଧହୂଏ ଏ ଶତାବ୍ଦୀ ପୂରିଯିବ ଚାଷୀଙ୍କୁ
କ୍ଷେତରେ ପାଣି ମଡ଼େଇବାକୁ ସୁଯୋଗ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ମନସ୍ତାପ ଓ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ

ଏସବୁ କରାଇବାରେ ମୋର ଆଗ୍ରହ ଓ ଉଦ୍‌ୟମ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣମାନ
ରେଜାଳୀ ବାସଚୂଯୁଡ଼କ କଥା ଭାବିଲାବେଳେ ମନରେ ଦାରୁଣ ଆୟାତ ଆସୁଛି ।
ବାର, ତେବେ ହଜାର ପରିବାରଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ କିଏ କହିବ ରେଜାଳୀ ଯୋଜନା
ହେଉ ? ସେମାନଙ୍କୁ ଥରଥାନ କରିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପାଣିର ଗାରରେ ପରିଣତ
ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ସମାଜ ଏକ ଭଲକାମ କରିବ, ସେ ଭଲକାମ ଫଳରେ ଯେଉଁମାନେ
କ୍ଷତିଗ୍ରୁପ୍ତ ହେବେ, ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ ସେହି ସମାଜର । ବାସଚୂଯୁଡ଼କ ସମସ୍ୟା-
ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ସମସ୍ୟା, କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସରକାରମାନେ କେବଳ କ୍ଷତିପୁରଣ ଟଙ୍କା
ବାହିଦେଇ-ସେଥିରେ ପୂଣି ବହୁଲୋକଙ୍କ ହାତ ଦୂର୍ନୀତିରେ ଚିକଣ ହେଲା- ସେମାନଙ୍କୁ
ଅମଲାତନ୍ତ୍ର ହାତରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଏବେ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିବାକୁ
ଗଲାବେଳେ ଅନୁତାପ କରେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ କଷ୍ଟର ନୈତିକ ଦାୟିତ୍ବ ଯେପରି
ମୋର । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରାୟଶ୍ରିତ କରୁଛି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା କୃଷ୍ଣଜ ମହାସଂଘ ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ
ଆଯୋଜନ କରିଛି । ଯେତିକି କଷ୍ଟ ସେମାନଙ୍କର ଦୂର କରାଯାଇପାରେ ସେତିକି
ମୋର ସତୋଷ ।

ସେଥିପାଇଁ ମୋ ମନରେ ସଷ୍ଟ ଧାରଣା ଯେ ବହୁ ଲୋକଙ୍କୁ ବାସରୁ୍ୟତ କରିବା ଦରକାର ହେଉଥିବା ଯୋଜନାକୁ ଭାବିବିତ୍ତି ହାତକୁ ନେବା ଦରକାର । ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ କୃଷି ଉପାଦନ ପାଇଁ ବିକଳ୍ପ ପଦା ବାହାର କରିବା ଦରକାର । ତାହାହିଁ ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଚିତ୍ରଧାରା ସାରା ବିଶ୍ୱରେ । ଦେଶର ହିତପାଇଁ ନିତାନ୍ତ ଅପରିହାୟ୍ୟ ହେଲେ ଥରଥାନ ଯୋଜନାକୁ ସମ୍ବଲର ମାପକାଠିରେ ନମାପି ମାନବିକତାର ମାପକାଠିରେ ମାପିବା ଦରକାର ।

ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେଲେ ସେତେବେଳର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଅନୁସାରେ ଉଚ୍ଚର ବାଲେଶ୍ୱରକୁ ଜିଲ୍ଲା ସଦରମହଲମା ସହିତ ସାଂଯୋଗ କରିବାକ ଜଳେଶ୍ୱର ନିକଟରେ

ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ପୋଲର ଆବଶ୍ୟକତା ଜରୋରି ଥିଲା । କଳିକତା ସହିତ ସଂଯୋଗ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅଛି ବାଟ । ଆମର ଏତେ ସମ୍ମଳ ନଥାଏ । ବଜାଳା ସରବାରଙ୍କ ଆଂଶିକ ଆଂଶିକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହାକୁ ହାତକୁ ନେବାକୁ ଯୋଜନା ବିଭାଗ ଉଚ୍ଚତରୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି ଓ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମବଜାର ସେତେବେଳର କଂଗ୍ରେସ ସରକାର (ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଶଙ୍କର ରାୟ) ଏଥରେ ସହମତ ହେଲେ କାରଣ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଦୂରତ୍ବ କମିଯିବ । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଯେଉଁଦିନ ଏ ସେତୁର ଶୁଭଦେଲେ, ସେବିନ ଏହା ଏକ ଆଶ୍ରମ୍ୟଭନ୍ଦକ ଦୃଶ୍ୟଥିଲା । ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏତେ ଉତ୍ସାଦନା ଥିଲା ଯେ ପ୍ରାୟ ଏକଳକ୍ଷ ନରନାରୀ ଏକ ମୋଳାରେ ଯୋଗଦେବାରି ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ତୁଳ ହୋଇଥିଲେ । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମବଜାର ପୂର୍ବ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଏଥରେ ଯୋଗଦେଇ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଲ୍ଲିକ ଆମ ପୂର୍ବ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଏଥରେ । ଏହା ବହୁଦିନର ଦାବି ଥିଲା ଉତ୍ସାଦନ ବାଲେଶ୍ୱର ବାସୀଙ୍କର । ସେଥିପାଇଁ ଏପରି ସ୍ଵତଃପୂର୍ବ ଜନସମାଗମ । ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା କାମକୁ ଆଠ ଦଶ ବର୍ଷ ଲାଗିଲା କାରଣ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସରକାରମାନେ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେନାହିଁ ।

କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଯୋଜନା ଆଭିମୁଖ୍ୟ

ଓଡ଼ିଶାର ସାମୃହିକ ହିତପାଇଁ ଯୋଜନାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ କଣ ହେବା ଉଚିତ, ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଅଳଗା ଦୃଷ୍ଟିଭିତ୍ତି ଥିଲା ଓ ବର୍ଷମାନ ମଧ୍ୟ ସେଥରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଆହୁରି ଦୃଢ଼ାଭୂତ ହୋଇଛି । କୃଷିକୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଅଗ୍ରାଧକାର ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏଥିପାଇଁ ବିକାଶର ଯେଉଁ ଭିତ୍ତିଭୂମି (Infrastructure) ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦରକାର ତାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବା ଏହି ଦୃଷ୍ଟିଭିତ୍ତିର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ । ତା'ରି ଭିତ୍ତି ଅନ୍ୟସବୁ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବିକାଶର ସ୍ରୋତ ବାହାରିବ । ମୁଁ କୃଷିର ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଶିଖାକରଣର ବିରୋଧୀ । କୃଷିକୁ ସଂଦୂଚ କରିବାକୁ ଯେତେ ଛୋଟ ବା ବଡ଼ ଶିକ୍ଷା ଦରକାର ତାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବ ଏବଂ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବ । ଏହା ଯେ ଭାରତ ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତା ଏଥରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଭାରତର ବେକାରୀ ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବାକୁ ହେଲେ ଏପରି ଯୋଜନାପାଇଁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିଭିତ୍ତି ହେଁ ଦରକାର । ଏହାପଲରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଧାନ (Capital -Intensive) ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଦଳରେ ଶ୍ରମଭିତ୍ତିକ (Labour-Intensive) ଉତ୍ସାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ସ୍ଵଭାବତଃ ବେଶି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ସେତିକିବେଳେ କୃଷି ଯୋଜନାର ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନାତିଷ୍ଠ ମାନକର ସହଯୋଗ କେବେହେଲେ ନିଆ ହୋଇ ନଥିଲା । ରାଜ୍ୟର ଅମଲାତ୍ତତ୍ତ୍ଵରେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ । ଫଳରେ ରାଜ୍ୟର

ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ଆଦୋ ବିଶ୍ୱାସକୁ ନିଆଯାଏ ନାହିଁ । ଅର୍ଥନୀତିଷ୍ଠ ପାଠ ଯେପରି ଅମଲାତତ୍ତ୍ଵରେ ଥିବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଓ ରାଜନୈତିକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଅଳୋଡ଼ା ସାମଗ୍ରୀ ! ଏହା ଯେ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ସେମାନେ ଆଦୋ ଚିନ୍ତା କରିଛିନାହିଁ ।

୧୯୭୩ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ କଲେଜର ମୁଖ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତି ଅଧ୍ୟାପକ ମାନଙ୍କର ଏକ ସଂକିଳନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସେବ୍ରେଟେରୀଏରେ ଆହାନ କଲି । ସେଥିରେ ଶ୍ରୀ ସହାଶିବ ମିଶ୍ର, ବୈଦନାଥ ମିଶ୍ର, କ୍ଷେତ୍ରମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶିରାଶ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରାୟ ତିରିଶରୁ ଉର୍ଧ୍ବ ବିଶେଷଙ୍କ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଉଦ୍ୟାନନ କଲେ । କାହାଠୁଁ ବୋଧହୃଦୟ ଖବର ପାଇଥିଲେ ଯେ ସେହିନ ମୋର ଜନ୍ମଦିନ ଥିଲା । ହଠାତ୍ ଉଦ୍ୟାନନ ଭାଷଣରେ ଆରମ୍ଭରୁ ସେହିକଥା କହି ଅଭିବାଦନ କଣାଇଲେ । ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଇଥିବା ଅନେକ ବନ୍ଦୁ ସେହି କଥାକୁ ଦୋହରାଇଲେ ଓ ପ୍ରଥମଥର କରି ଓଡ଼ିଶାରେ ସେମାନଙ୍କର ମତାମତ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତପାଇଁ ଲୋଡ଼ାୟାଉଛି ବୋଲି ମୋ ପ୍ରତି କୃତଙ୍କତା ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ସାରାଦିନ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଖୁବ ସବୁଷ୍ଟ ହେଲିନାହିଁ । ସେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିବା ଯୋଜନା ଓ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନେ ସମାକ୍ଷା କରିବାରେ ପାଇଗମ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଗାମୀ ଯୋଜନାର ରୂପରେଖା କ’ଣ ହେବ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କର ବୌଦ୍ଧିକ ଅବଦାନ ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିଲା । ମୋର ଧାରଣା ହେଲା ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତି ବିଷୟରେ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ସଙ୍ଗଠନ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ସେତେ ଅଧ୍ୟନ କରୁନାହାନ୍ତି । ଏପରି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଉଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଆନପ୍ରତି ଅସମ୍ଭାନ ଦେଖାଉନାହିଁ । ଯଥେଷ୍ଟ ଅନୁଶୀଳନର ଅଭାବ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏ ଚିତ୍ରର ପଦର ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତି ଓ ତାହାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗଭାଗରେ ବହୁତ ଅନୁଶୀଳନ ଓ ସମାକ୍ଷା କଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ଓ ଲଜ୍ଜାର କଥା ୧୯୭୩ ମସିହା ପରେ କୌଣସି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗୀଦାର କରାଯାଉନାହିଁ । ତାହାହିଁ ଆରମ୍ଭ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାହିଁ ଶେଷ । ଜନସାଧାରଣ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଓ ଅମଲାତତ୍ତ୍ଵ-ସମସ୍ତଙ୍କର ସହଯୋଗ ରାଜନୈତିକ ନେତୃତ୍ବ ନ ନେଲେ ଯୋଜନା କେବେହେଲେ ଲୋକଙ୍କ ଯୋଜନା ହେବନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କ ଆଶା ଆକାଶକ୍ଷାକୁ ପ୍ରତିଫଳନ କରିବନାହିଁ । ସବୁ ପଞ୍ଚବର୍ଷୀୟ ଯୋଜନା ଚିଠାରେ ଲୋକଙ୍କ ଭାଗିଦାର କରିବା

ଉଚ୍ଚିତ ବୋଲି କାଗଜକଳମରେ ଲେଖାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ବା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାଗୀଦାର କରାଯାଉନାହିଁ ।

ମୋର ଆଭିନୁଷ୍ୟ ବଜାୟରଖି ଓଡ଼ିଶାପାଇଁ ପଞ୍ଚବର୍ଷୀୟ ଯୋଜନାର ଚିଠି ପ୍ରସ୍ତୁତି ଶେଷ କଲାବେଳକୁ ସରକାରର ପଢନହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେହି ଚିତ୍ରାଧାରାର କିଛି ପରିମାଣରେ ଛାପ ଦୂର୍ବାନ୍ତ ଯୋଜନାରେ ରହିଥିଲା ।

ମନ୍ତ୍ରୀଦ୍ୱରା ସଫଳତା ଓ ବିଫଳତା

ଆଗରୁ ଲେଖିଛି ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଯେଉଁ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା ସେଥିରେ ମୁଁ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ବରେ ରହିଲି । ତାହାଙ୍କୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉତ୍ସନ୍ନିଯତିଂ ସଂସା (R.E.O.) ମଧ୍ୟ ମୋ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ଗାଁ ଗହଳର ରାସ୍ତାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଛୋଟ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ । ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ଶ୍ରୀ କାନକା ବଲୁଭ ପଢନାୟକଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଦ୍ୱରା ଯେତେବେଳେ (ଜନତାଦଳ ସରକାରର ପଢନ ପରେ) କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଏହି ବିଭାଗକୁ ଭାଗି ଦିଆଗଲା ଓ ସାଧାରଣ ପୁର୍ବବିଭାଗ ଏବଂ ଜଳସେଚନ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବନ୍ଧନ କରି ଦିଆଗଲା ।

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ବିଭାଗ ବନ୍ଧନବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୋ ସଙ୍ଗରେ କିଛି ଖେଳ ଖେଳିବାର ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା । ବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତିକୁ ବିଧାନସଭାର ବାଚସ୍ପତି କରିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ମୋତେ ଏକ ଗୌଣସ୍ଥାନ ଦେବାକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ପାଞ୍ଚ କରିଥିଲୁ । ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତାଙ୍କର ହାତ ଥିଲା, ତାହାର ପ୍ରମାଣ ପ୍ରାପ୍ତି ହାତରେ ଥିଲା । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ମନରେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲି ଯେ ବରଂ ମନ୍ତ୍ରୀ ନ ହେବି, କିନ୍ତୁ ଚକ୍ରାନ୍ତର ଶିକାର ହେବନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ପ୍ରତି ମୋହ ନଥାଏ, ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଥରେ କେହି ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଛି ଜାଣିଲି, ତାହାର ଶୀକାର କାହିଁକି ହେବି ?

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ଚିତ୍ରାଧାରା

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହେବାବେଳେ ମୋର ଜଣେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ, ରାଜମହଲ ହୋଇଲାରେ ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିଧାୟକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ କହି ଦେଇଛନ୍ତି, ପୁର୍ବତନ ପ୍ରଜାସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବା ଉଚ୍ଚିତ ହେବନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ବାକବାବୁଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରୀ କଲେ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଓ ଯୋଜନା ବିଭାଗ କୌଣସିମତେ ଦେବେନାହିଁ କାରଣ

ଏହିବିଭାଗ ନେଇ ସେ ପୂର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଏଥୁରେ ରାଜୀ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ସ୍ଵେମାନଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା ।

ମୁଁ ଏଥୁରେ ଆଖ୍ୟାୟ ହୋଇନଥିଲି କାରଣ ଭାରତରେ ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିବା ଧନୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ବରଂ ସହ୍ୟ କରିବେ, କିନ୍ତୁ ବିରୋଧରେ ଥିବା ବା କଂଗ୍ରେସରେ ଥିବା ସୋସଲିଷ୍ଟ ଭାବାପନ ଲୋକଙ୍କୁ ବରଦାସ୍ତ କରିବେନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଓ ବିଧାନସଭା ବାହାରେ ସ୍ବାଧୀନତା ପରଠାରୁ ଏହାହିଁ ମୋର ତିତ୍ର ଅଭିଷ୍ଟତା । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କର ଅତୀତ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବାରୁ ସେହିଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରତି ସେ ସର୍ବଦା ନିଜଟତର ଥିଲେ । ତା'ଛାଡ଼ା ଦ୍ଵିତୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ କିଛି ପରିମାଣରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିବାରୁ ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ, ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ସତ୍ତ୍ଵ କରିବାକୁ ସବୁବେଳେ ତପ୍ତ ଥିଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ମଧ୍ୟ ସବୁ କଥାରେ ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।

ଏ ସବୁ ଜାଣି ମୁଁ ମନରେ ସ୍ଥିର କରି ନେଇଥିଲି ଯେ ଯଦି ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ମୋତେ ନ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ମୁଁ ନେବି, ନହେଲେ ମନ୍ତ୍ରୀଦ୍ଵାରା ଗୋରଠା ମାରି ଚାଲିଆସିବି । ବାସ୍ତବରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ବେଶ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ସାଧାରଣତଃ ଏହି ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ତଳକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଥାଆନ୍ତି ।

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଶପଥ ନେବାର ପରଦିନ ବିଭାଗ ବନ୍ଦନ ପୂର୍ବରୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସେବ୍ରେତେରିଏଟ ପ୍ରକୋଷ୍ଟକୁ ମତେ ଡାକି ପ୍ରବର୍ତ୍ତାରବା ଢାଙ୍ଗରେ କହିଲେ ଯେ ପୂର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗ ନେଇ ବହୁତ ହଇରାଣ ହୋଇଛେ, ତେଣୁ ଆପଣ ହିଁ ଏହାକୁ ତୁଳାଇ ପାରିବେ । ଅର୍ଥ ବିଭାଗ କିଏ ନେଉଛି ବୋଲି ମୁଁ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ଯେ ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ ଏହି ବିଭାଗ ନେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମୁଁ କୌଣସି ରଜମର ଆଲୋଚନା ନକରି ସିଧା କହିଲି “ତୁମ୍ବ ତେବୁଲ ଉପରେ ଯେଉଁ ସାଧା କାଗଜ ଅଛି ଦିଅ, ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉପରେ ଲେଖି ଦେଉଛି । ମୋର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ନାହିଁ ” ।

ଏଥୁରେ ସେ ତିକିଏ ବିକ୍ରତ ହେବା କଥା । ହୁଏତ ଏପରି ଉଚ୍ଚର ପାଇଁ ସେ ପ୍ରଷ୍ଟୁତ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ମୋର ପସନ୍ଦ ମୁତ୍ତାବକ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ଦେଲେ ଓ ତାହା ସହିତ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ବିଭାଗ ନେବାକୁ ପଚାରିବାରୁ ମୁଁ ଏକ ଛୋଟିଆ ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗ ହିସାବରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉତ୍ୱନିୟରିଂ ସଂସା ନେଲି । ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିଏ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ନେଉଥିଲେ, ତାହା ସହିତ ଅବକାରୀ ବିଭାଗ ନେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା

କାରଣ ଏହା ଯୁଗୁ ବିଭାଗ ହିସାବରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ପରଠୁଁ ରହି ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ବରଂ କହିଦେଲି, “‘ଏହି ବିଭାଗ ମୋ’ଠାରୁ ନେଇ ଆଉ କାହାକୁ ଦିଅ, ମୁଁ ଏ ମଦ ଫଦ, ଠିପି ଖୋଲା, ଠିପି ବହ ପ୍ରଭୃତି କଥା ବୁଝି ପାରିବି ନାହିଁ’” । ତେଣୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବାଧ ହୋଇ ଅବକାରୀ ବିଭାଗକୁ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗରୁ ଅଳଗା କରିଦେଲେ ଓ ଶ୍ରୀ ଆଚାର୍ୟ୍ୟଙ୍କୁ ଥର୍ଥ ଓ ଅବକାରୀ ବିଭାଗ ଦେଲେ ।

ଏହିପରି ଏକ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ କାମ ଆରମ୍ଭକଳା । ମୁଁ ଏହିପରି କାରଣରୁ ମନରେ ଛିର କଲି ଯେ ମୋ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ବିଭାଗକୁ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ଚଳାଇବି, ଅନ୍ୟ ବିଭାଗ ବିଷୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତଭାବରେ ତାଙ୍କ ବିଭାଗ ବିଷୟରେ ଯାହା ପଚାରିବେ, ସେ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦେବି । ପ୍ରଥମ ବା ଦ୍ୱିତୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ କେତେଜଣ ପାଇଲ ଲେଖିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ତାଙ୍କ ବିଭାଗର କାମ ବିଷୟରେ ମୋର ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ିଆଆର୍ଟ ଏବଂ ମୁଁ ଖୁବ ଆନନ୍ଦରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆବିଷ୍ଟି । ସେଥିପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀଦର ପଛ ବେଳକୁ ନହିଁନୀ ଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ମୋର ମାନସିକ ବ୍ୟବଧାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲେ ହେଁ ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଉଭୟ ସମର୍କ ଅଭୂତ ରହିଥିଲା ।

ବିରୋଧୀଦଳ ସହିତ ସମର୍କ

ବିଧାନସଭା ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧୀଦଳ ସହିତ ମୋର ସୁ ସମର୍କ ରହିଥିଲା । ମୋର ବିଧାୟକ ହିସାବରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ସୁନାମ ଥାଏ ଏବଂ ନିଜର ବିଭାଗ ସମର୍କରେ ଆନଥାଏ । ତା’ଛବା ବିଧାନସଭାକୁ ସବୁ ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୱୁତ୍ତ ହୋଇ ଆସେ । ଶ୍ରୀ ବିକ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ବିରୋଧୀଦଳ ନେତା ଥାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ପ୍ରଗତିଦଳର ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ୪୭ । ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ ବିରୋଧୀଦଳର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ ହେଁ କାନସର ରୋଗରେ ଆକ୍ରାତହୋଇ ବହୁଦିନ ବନ୍ଦେର ଦାତରଖାନାରେ ରହିଲେ ଓ ୧୯୭୪ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ସେଠାରେ ତାଙ୍କ ଦେହାତ ହେଲା । ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସିଦ୍ଧାତ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କ ମର ଶରୀରକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଇ ବଲାଙ୍ଗୀରଠାରେ ଦାହ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଶ୍ରୀ ସିଂହଦେବ ଦେହାତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୋତେ ଖୁବ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା । ବହୁ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ରାଜନୀତିର ମୁଁ ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆମିକ ସମର୍କ ଖୁବ ଘନିଷ୍ଠିଥିଲା । ୧୯୭୭ ମସିହାରୁ ଉଭୟ ବିରୋଧୀଦଳର ସଭ୍ୟ ଥିଲୁ ଏବଂ ପରିଷର ମଧ୍ୟରେ ପରାମର୍ଶ ରୀତିମତ କରୁଥିଲୁ ବିଧାନସଭାର କାର୍ଯ୍ୟ ସମର୍କରେ । ସେ ସରକାରରୁ ଗଲାପରେ ବା ମୁଁ ସରକାରରେ

ପ୍ରବେଶ କଲାପରେ ବିଧାନସଭାରେ ପରସ୍ଵ ବିରୋଧୀ ଭୁମିକା ନେଇଛୁ । କିନ୍ତୁ ପରସ୍ଵର ମତାମତ ପ୍ରତି ଖୁବ ସମ୍ଭାନ ଦେଇଛୁ । ବରଂ ବିରୋଧରେ ଥିଲାବେଳେ ଖୁବ ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ମିଳିଛି । ସେ ଜଣେ ଚତୁର ରାଜନୀତିଷ୍ଠ ଓ ବିଧାନସଭା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପଢ଼ୁ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବୈଧାନିକ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାର ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଖୁବ ଆନନ୍ଦ ଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୈଧାନିକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପରାଇତ କରିଛି, କିନ୍ତୁ ସେ ଖବର ନମ୍ବରାବରେ ଖେଳୁଆଡ଼ ରାତିରେ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ମୋତେ ବହୁତ ଆୟାତ ଦେଲା, ସତେଯେପରି ବିଧାନସଭା ଉଚ୍ଚରେ ବୁଦ୍ଧିପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୋର ପ୍ରତିଦ୍ୱୟୀ କେହି ରହିଲେ ନାହିଁ । ଏହା ଲେଖି ମୁଁ ପରୋକ୍ଷରେ ନିଜର ପ୍ରଶଂସା କରିଦେଲି । କିନ୍ତୁ ବାପ୍ତବରେ ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ବିଧାନସଭା ମୋତେ ସେହିପରି ଲାଗିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ କାଙ୍କଳିଆ ମନେପଡ଼େ, ସତେବେଳେ ଭାବେ ଯେପରି ମୋର ଜଣେ ଅତିରିକ୍ତ ଭାଗ୍ୟ ହରାଇଛି ।

ବିରୋଧୀଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ଯାହା କହନ୍ତି, ତାହାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ବିଚାର କରୁଥିଲି, ଏପରିକି କେତେକ ସଭ୍ୟ ତାଙ୍କର ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲେ, ମୁଁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲି । ସରକାର ଯେ ଦଳ ସହିତ ସମାନ ନୁହେଁ, ଏକଥାରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟଧିକ ବିଶ୍ୱାସୀ । ସେଥିପାଇଁ ସରକାରୀ କାମରେ ମୁଁ ସେପରି କିଛି ଦଳୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁ ନଥିଲି । ଏହାପଳରେ ବିଧାନସଭାରେ ବିରୋଧୀଦଳର କୌଣସି ସଭ୍ୟ ମୋତେ ବେବେ ଅପଦସ୍ତ କରି ନାହାନ୍ତି, ବରଂ ମୋର ପାଇଁ ଆମେଷାରୀ ପଞ୍ଜତିରେ ପଢ଼ୁଥା ଥିବାରୁ ଏବଂ ଏହା ସର୍ବବାଦୀ-ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଶୁଣାଳିତ ଭାବରେ ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀକୁ ମୁଁ କମ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲି ।

ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ନେଇ ଭାଜନୀତି

ଏହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଉତ୍ତର ମହାଦେଶ ପଢ଼ିଲା । ୧୯୭୪ ଆଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ ତାଙ୍କ ଦର ବୁଦ୍ଧି ପାଇଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ବର୍ଷ, ବର୍ଷା ଅଭାବୁ ଅବସ୍ଥାର ହୃଦ ଅବନତି ଘଟିଲା । ତାଷ୍ଠକାମ ଠିକ୍ ଭାବରେ ହେଲାନ୍ତାହିଁ ଓ ତାଷ୍ଠାକୁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୂଳିଆମାନେ ହାତ ବାନ୍ଧି ବସିଲେ । ବର୍ଷା ଶେଷ ବେଳକୁ ଓ ୧୯୭୫ ମସିହା ଆଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଅବସ୍ଥା ଉଦ୍ଦବେଗ ଜନକ ହବାକୁ ଲାଗିଲା । କଳାହାଣ୍ଡି କିଲାର ନୁଆପଦା ଅଞ୍ଚଳ, ବଲାଙ୍ଗାରର ବୀର ମହାରାଜପୁର ଅଞ୍ଚଳ ଓ କଳାହାଣ୍ଡିର ଚନ୍ଦାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳ ଅବସ୍ଥା ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ତର ହେଲା ଓ ତାଙ୍କ ଦର ବଜାରରେ

କିଲୋପ୍ରତି ଚାରି ଟଙ୍କାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବେହେଲେ ତିରୋଟ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଚାଉଳ ଦର ସାଢ଼େ ତିନିଟଙ୍କା ହୋଇ ନଥିଲା । କେତ୍ର ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଚାଉଳ ନଥିବାରୁ ପ୍ରଥମକରି ସିଧାସଳଖ ପଞ୍ଜାବରୁ ଚାଉଳ କିଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ କାମଦାମ ନଥିବାରୁ ଏହିସବୁ ଉକ୍ତ ମରୁତି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଲୋକେ ଭୋକ ଉପାସରେ ଅନ୍ୟତ୍ର କାମ ଅବେଷଣରେ ବାହାରିଲେ ।

ରିଲିଫ କାମ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ ଥିବାରୁ ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଏକ ଘୋର ପରୀକ୍ଷାର ବେଳଥାଏ । ପୂର୍ବୋତ୍ତ ତିନି ଚାରୋଟି ଅଞ୍ଚଳକୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କରି ମୁଁ ଅଧିକା ଦୃଷ୍ଟିଦେଲି ଓ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ସବୁ ପୋଖରୀ (ବନ୍ଧ, କଟା) ଖୋଲି (ପୁନରୁଦ୍ଧାର) ଲୋକଙ୍କୁ କାମ ଯୋଗାଇବା ସହିତ ସେ ସବୁକୁ ଉବିଷ୍ୟତ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ଯଥାସାଧ ଯୋଗ୍ୟ କରାଇଲି । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମୟେ ସମୟେ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପରି ଲୋକଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେଲେ ହେଁ କିଛି ପରିମାଣରେ ଦୀଘୀକାଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିତକର ହୁଏ ।

ଏପରି ମରୁତି ଓ ଅନାଟନ ଅବସ୍ଥାରେ ବିରୋଧୀ ଦଳମାନେ ସୁଯୋଗ ନେବା ସ୍ଵାଭାବିକ କଥା । ମୋର ବରଂ ଅଭିଯୋଗ ଯେ ସେମାନେ ଯେତେ ତପ୍ତ ହୋଇ ସେ ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲିବା କଥା, ତାହା କଲେନାହେଁ । ଫଳରେ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ କଷ୍ଟ ଓ ଦୁଃଖ ବିଧାନସଭାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଲାନାହେଁ । ମୋ ବିଚାରରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହା ଏକ ଚରମ ଅବହେଲା । ବିକୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ପରିଚାଳିତ ପ୍ରଗତିଦଳ ମଣିରେ ମଣିରେ କ୍ଷମତା ଉପରୋଗ କରି ଗତିଶୀଳତା ହରାଇ ସାରିଥିଲେ । ଫଳରେ ସରକାରକୁ ଅତୁଆରେ ପକାଇବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା ।

ମଣିରେ ମଣିରେ ଏହିସବୁ ମରୁତି ପ୍ରପାଦ୍ଧିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନାହାର ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ସମାଦ ଖବରକାଗଜ ମାନକରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ । ୧୯୭୪ ମସିହା ଶୀତକାଳୀନ ଓ ୧୯୭୫ ମସିହା ବଜେତ ଅଧିବେଶନରେ ଏହି ସମାଦପତ୍ରର ଖବର ଭିରିରେ ବିରୋଧୀଦଳ ପକ୍ଷରୁ ବରାବର ମୂଲୁଡ଼ବୀ ପ୍ରପାଦ ଆସୁଥାଏ । ଏହାର ସବୁ ଉଭର ଦେବାରେ ମୁଁ ସର୍ବଦା ତପ୍ତ ଥାଏ, କାରଣ ସେପରି ପରିଷିଦ୍ଧିରେ ଏହା ଏକ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକାରକ ସମସ୍ୟା ଥିଲା ।

ଅନାହାର ବନାମ ଅନଶନ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଲୁଡ଼ବୀ ପ୍ରପାଦ ପାଇଲା ପରେ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରରୀଯ ଅଫିସରମାନେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ଓ ତାର ଜରିଆରେ ସବିଶେଷ ରିପୋର୍ଟ ଦିଅନ୍ତି । ଚିରାଚରିତ ରୀତରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ସମାଦ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ ନିଯମ ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିବରଣୀ ଦେଇ ରିପୋର୍ଟ ଆସେ । ଯଦିଓ ମୁଁ ତାହା ବିଧାନସଭାରେ ପାଠକରେ, କିନ୍ତୁ ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବରେ ବହୁ ପ୍ରଶା ତାହା

ଉପରେ ଉଦ୍‌ଧାପିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା କହି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ବିରୋଧୀ ଦଳର ଚିତ୍ତକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ହାଲୁକା କରିଦିଏ । ମୁଁ ଅଭରରେ ବିଶ୍ଵାସ କରେ ଯେ “ସେ ସବୁ ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟେଷ୍ଟ ଅଞ୍ଜଳରେ ସାଧାରଣ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଉଛି । ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ବର୍ଷ ତ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟମାବୀ । କେହି ସପ୍ରାହ ସପ୍ରାହ ଧରି ନିଷାଇ ମରେନା । ଅନାହାର, ଅର୍ଣ୍ଣହାର ଓ ଅଖାଦ୍ୟର ଶୀକାର ହୋଇ ସେ ଅଞ୍ଜଳରେ ଥିବା ଦରିଦ୍ରଶ୍ରେଣୀ ଆପେ ଆପେ ଜୀବନୀଶ୍ଵର ହରାଇ ବସୁଛନ୍ତି । ତାରି ଫଳରେ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଜନିତ ଅଭାବର ସମ୍ମାନୀୟ ହେବା ସମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମାନ ନୁହେଁ । ସେଥିଯୋଗ୍ରୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ରୋଗର ହଠାତ୍ ଶିକାର ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରନ୍ତି । ଏହାହିଁ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁର ମୂଳ କଥା । ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଅନଶନ ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ନୁହେଁ ।”

ଏହିକଥା ଯେତେବେଳେ ବୁଝାଇ କହେ, ସେତେବେଳେ ବିରୋଧୀଦଳ ସଭ୍ୟମାନେ ଭାବନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ପରୋକ୍ଷରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ କଥାଟାକୁ ସ୍ବୀକାର କରୁଛି । କେହି ତଥାପି ଯଦି ବେଶି କିମ୍ବା କରନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ଆଉଥରେ ତଦତ କରୁଛି ବୋଲି କହିଦିଏ ଓ ତଦତ କରାଏ । କିନ୍ତୁ ଦିନେହେଲେ ହେଁ ସେମାନେ ସ୍ଵରଣ କରି ସେ ପୁରୁଣା କଥାର ଜବାବ ଚାହିଁ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଘନଘନ ଗଞ୍ଜିବି ଓ ନିଜେ କେତେକ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁର ସଠିକ ତଦତ ନ କରି ସମାଦରପତ୍ର ଭିରି ଉପରେ ବିଧାନସଭାରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁର ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଧୀର୍ଯ୍ୟ ନଥାଏ କିମ୍ବା ପ୍ରକାଶିତ ସମ୍ବାଦର ସଠିକତା ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ ନଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା ହୁଏ ଯେ ମୋର ଉଭରର ଆତରିକତାର ପ୍ରଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ତିତତା ରହେନା । ସେଇଥିପାଇଁ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଉ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ହେଉ, ଥରେହେଲେ ବିରୋଧୀଦଳ ପ୍ରତିବାଦରେ କଷତ୍ୟାଗ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଖରେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଅଭିଯୋଗ

ପରୋକ୍ଷରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ କଥାକୁ ସ୍ବୀକାର କରୁଥିବାରୁ ସେତେବେଳର ରାଜ୍ୟପାଳ ସର୍ବାର ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ମନେମନେ ବିରକ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ସେ ରାଜ୍ୟରେ ଯେଉଁଠି ଗଞ୍ଜରେ ଯାଉଥିଲେ ସର୍ବତ୍ର ସାଧାରଣ ସଭାରେ କହୁଥିଲେ ଯେ ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ କେହି ଲୋକ ଅନାହାରରେ ମରିବେ ନାହିଁ । ସର୍ବାରକୀ ନେହୁରୁ ପରିବାରର ଖୁବ୍ ନିକଟତା ବ୍ୟକ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ରାଜ୍ୟପାଳ ହୋଇ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ସେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆଗରେ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଦିନେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲିରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ

ଦେଖାକଳାବେଳେ ସେ ହଠାତ୍ କହିଲେ ରାଜ୍ୟପାଳ ଆସି ତାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ରାଜ୍ୟରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଘରୁଥିବା କଥା କହୁଛି । ମୁଁ ଏଥରେ ଆଶ୍ରୟ୍ୟ ହେଲି କାରଣ ଦିନେହେଲେ ରାଜ୍ୟପାଳ ମୋତେ ଏକଥା ପଚାରି ନାହାନ୍ତି, ଯଦିଓ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବରାବର ସାକ୍ଷାତ୍ ହୁଏ ଓ ମୋ ସହିତ ତାଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠତା ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଜଣାଇଲି ଯେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାବା ସତ୍ୟ କଥା । ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ମୋତେ ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଜଣାଗଲା ଯେ ସେ ଆବୋ ଖୁସି ହେଲେନାହିଁ ।

ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉତ୍ସନ୍ନିୟମିତି ବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଘିର କଲି ଯେ ମୋ ବିଭାଗର କେଡ଼େଗୁଡ଼ିଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ ଜୋର ଦେବି ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ତାହାକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଶାସନକଳକୁ ନିଯୋଜିତ କରିବି । ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ସମୟସୀମାକୁ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶକରି ମୋତେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲୋକଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବି ।

ଭୂ-ସଂଧାର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ

ମୁଁ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଆଦ୍ୟରୁ ଭୂ-ସଂଧାରରେ ବିଶ୍ଵାସ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚାଷୀ ଆଯୋଜନ ତଥା ଜମିଦାରୀ ଉଛୁଦ୍‌, ଭାଗଚାଷୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଚାଷୀଙ୍କୁ ଜମିରେ ଅଧିକାର , ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମା ନିର୍ଦ୍ଦିଶାରଣ ଉତ୍ୟାଦି କଥା ଉପରେ ବରାବର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଆସିଛି । ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ କରିଆରେ ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ତେଣୁ ଭୂ-ସଂଧାର ଆଇନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଓ ଭୂମିହାନକ ମଧ୍ୟରେ ସରକାରୀ ଜମି ଓ ବଳକା ଜମି ବନ୍ଦନ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲି ।

ଆଗରୁ କହିଛି, ଆମର ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳବେଳେ ଭୂମିସଂଧାର ଆଇନକୁ ଆହୁରି ପ୍ରଗତିଶୀଳ କରିଥିଲୁ ଏବଂ ରାଜ୍ୟପାଳ ଶାସନ ବେଳେ ତାହାକୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଆଇନ ହିସାବରେ ଗୃହୀତ କରାଇଥିଲୁ । ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ବିଧାନସଭାରେ ଆଇଥରେ ତାଙ୍କୁ ଗୃହୀତ କରାଇନେଲୁ । ତା'ନହେଲେ ତାହା ଛାମାସ ପରେ ଆପେ ଆପେ ଅକାମି ହୋଇ ଯାଇଥାଆଜା । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ବେଳେ ଯେତେ ଆଇନ ଗୃହୀତ ହୋଇଥାଏ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ, ତାହାପରୁ ନିର୍ବାଚିତ ବିଧାନସଭାର ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନରେ ଗୃହୀତ କରିବା ସମ୍ବିଧାନର ବିଧ ।

ବ୍ରଦ୍ଧ ଉତ୍ସେଚ ଉଛୁଦ୍‌

ଜମିଦାରୀ ଉଛୁଦ୍‌ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ପାଞ୍ଚଦଶ ଦଶଶିରେ ଜମିଦାରୀ ଓ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗାଧୀକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଠିଯାଇ ଥିଲେହେଁ ମହିର, ମୁଁ ପ୍ରକୃତିର ଯେଉଁ ବ୍ରଦ୍ଧ

ଇଷ୍ଟେଟ ଥିଲା, ତାହା ୧୯୭୪ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠି ନଥିଲା । ଆରନରେ ଉଠିଯିବାର ବ୍ୟବସା ରହିଥିଲେହେଁ କୌଣସି ସରକାର ବ୍ରକ୍ଷ ଇଷ୍ଟେଟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିନଥିଲେ । କାଳେ ମୀଠା ମାତ୍ର, ମହିର ସହିତ ସଂପୁତ୍ର ନ୍ୟସ୍ତ ସ୍ଵାର୍ଥ ଲୋକେ ଆହୋଳନ କରିବେ ଏବଂ ଧର୍ମ ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରାଗଲା ବୋଲି ଚିକ୍କାର କରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ସବୁ ସରକାରମାନେ ଭୟ କରୁଥିଲେ, ସେହି ଧାରାକୁ ବାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ । ଏହି ବ୍ରକ୍ଷ ଇଷ୍ଟେଟର ସଂଖ୍ୟା ରାଜ୍ୟରେ ଥିଲା, ପ୍ରାୟ ତେବେ ହଜାର । ଏହାକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରିଦେଲେ ପ୍ରାୟ ରାଜ୍ୟରୁ ବାକିଥିବା ସବୁ ମଧ୍ୟଦ୍ୱାଧକାରୀ ବ୍ୟବସା ଲୋପ ପାରିଯିବ, ଏହି କଥା ପ୍ରିଯ କରିନେଲି । କାଳେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ବାହାରୁ ବିରୋଧ ହେବ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଦଲ ଭିତରୁ ମଧ୍ୟ ବିରୋଧ ହେବ, ସେହି ଆଶକାରେ ବୁଝ ଚାପ ଦିନେ ଗେଜେଟ ନୋଟିପିକେସନ୍ କରି ସବୁ ବ୍ରକ୍ଷ ଇଷ୍ଟେଟ ଉଚ୍ଛେଦ କରାଗଲା ଏବଂ ସରକାର ସେସବୁ ହାତକୁ ନେଲେ ବୋଲି ଗେଜେଟ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ସହିତ ସାମାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଘୋଷଣା କରିଦେଲି । ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାର ଅଛି କେତେ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ରାଜସ୍ୱ ସତିବଳ ସହିତ ପରାମର୍ଶକରି ଅଚାନକ ଏହା କରାଗଲା । ଚାରିଆଡ଼େ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ବ୍ରକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କ ଉଚ୍ଛେଦର ମର୍ମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଠିକ ଭାବରେ ବୋଧହୃଦୟ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁ ଜୀବତୀୟ ସଂବାଦପତ୍ରରେ ମନଳାଙ୍ଗି ହେଉଥେଇ ସଂବାଦ ମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା, ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଜିଠାରୁ ଭୂମିହୀନ ହେଲେ (Jagannath is landless from today) । ସବୁ ମୀଠା, ମହିର ପ୍ରତି ଏହି ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପ୍ରମ୍ଭଜ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ସଂବାଦ ସରବରାହ ସଂସାମାନେ ସମାଦର ଶୁଭ୍ରଦୂପାଇଁ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କଥାଟା ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵଭାବରେ ପ୍ରକାଶକଲେ ।

ଏଥରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଲେ ହେଁ କୌଣସି ସଜଠିତ ବିରୋଧ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । କେବଳ ନାଲି କାଳିରେ ଗାଳିବର୍ଷଣ ଓ ଗାଳିଶୁଲଙ୍କ କରି ଅନେକ ବେନାମୀ ଚିଠି ମୋ ନିକଟକୁ ଆସିଲା । ଜଣେ ଜଣେ ରାଗରେ ଅଭିଶାପ ଦେଇ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ମୋର ଓ ମୋ ପରିବାରଙ୍କୁ କୁଷ୍ଣରୋଗ ହେଉ । ଏହାର ପ୍ରଭାବ ମୋ ଉପରେ ପଢ଼ିଲା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସେ ଚିଠି ପଡ଼ି ବିବ୍ରତ ହେଲେ ।

ସଜଠିତ ବିରୋଧ ସିନା ହେଲାନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରଚାର ଚାଲିଛି ଯେ ମୁଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପଡ଼ି କାଟିଦେଲି । ସେହି ଦିନଠୁଁ ଯେଉଁ ଦୂରଟି ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ଭାଗ ନେଇଛି, ସେଥିରେ ମୋର ବିରୋଧୀପକ୍ଷ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଏହି ଅପପ୍ରଚାର କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ କରିଛି ଯେ ଏହା ମୋର ଜୋଟକୁ ମଧ୍ୟ କେତେକ ପରିମାଣରେ ହ୍ରାସ କରିଛି । ସେ ପ୍ରଚାର ଆଜିଯାଏ ବହୁ ହୋଇନାହିଁ ।

କେହି ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି ଯେ ମଠ, ମନ୍ଦିରର
ମଧ୍ୟରେ ସିନା ଉଛୁଦ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ୧୦କୁରଙ୍କ ନୀତିରେ କ'ଣ ବାଧା
ଉପୁଜିଲା ? ସେ ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ଯେ ମଧ୍ୟରେ ଉଛୁଦ ବାବଦ କ୍ଷତିପୂରଣ
ଆବହମାନକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦିଆଯିବ । ବାସ୍ତବରେ ଜମି, ସମ୍ପର୍କ ଆୟ
୧୦କୁରଙ୍କ ସେବା ପୂଜାପାଇଁ ଯାଏନା । ଅଧିକାଂଶ ଦଖଲକାରୀ ଓ ମହତମାନେ
୧୦କୁରଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଚଳନ୍ତି । ଓ ଏହାକୁ ଫ୍ରେଜର ଭାଗ ମଧ୍ୟ ଦିଅଛିନାହିଁ । ଓ ଏହାକୁରଙ୍କ
ସମ୍ପର୍କକୁ ଆମ୍ବାଦ କରିବାରେ ବା ବିକ୍ରି କରିବାରେ ତାକୁ ପାପ ହୁଏନା । ପ୍ରକୃତ
ଚାଷୀଙ୍କୁ ଅଧିକାରଦେଇ ସେ ବାବଦରେ ସାଲାନା କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଲେ ବରଂ
୧୦କୁରଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ପୂଜାପାର୍ବଣ ହୋଇପାରନା ।

ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟର ସମର୍ଥନ

ମଧ୍ୟରେ ଧିକାରୀ ଉଛୁଦ ପରେ ପରେ ମୁଁ ଦେବୋରର ବିଭାଗ
ଜମିଶନରଙ୍କୁ ଢାକି କହିଦେଲି ଯେ ତୁରତ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର କ୍ଷତିପୂରଣ ଚଙ୍ଗାର
ହିସାବହେତୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ହଅମାସ ମଧ୍ୟରେ ସମାସ୍ତ କରାଯାଉ । ନିୟମ
ଅନୁସାରେ ସମ୍ପର୍କ ପରିମାଣ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ୧୦କୁର ବାର୍ଷିକ କ୍ଷତିପୂରଣ
ପାଇବା କଥା ଓ ଦେବୋରର ଜମିଶନର ସେସବୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦରକାର ।

କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ବାରମାସ ପରେ ମୁଁ ଉପସା ଦେଇ ବିଦାୟ ନେଲା
ପରେ ପରେ ସବୁକାମ ଢିଲା ପଡ଼ିଗଲା । ତା'ପରେ ଯେତେବେଳେ ଜନତା ସରକାର
ଆସିଲା, ସେତେବେଳେ ଆଇନରେ କିନ୍ତି ସଂଶୋଧନ କରିଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଥରେ
ବ୍ରଦ୍ଧ ରଷ୍ଟେଟ ମଧ୍ୟରେ ଧିକାରୀ ଉଛୁଦ କରିଦେଲାପରେ ସେଥରେ ପରିବର୍ଗନ କରିବା
ଆଉ ସମବ ନଥିଲା ।

ଏହି ବିଷ୍ଣୁପୁରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନାମରେ କିନ୍ତି ନ୍ୟୟ ସ୍ଵାର୍ଥ ରାବାପନ ଲୋକ
ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଏହି ବିଷ୍ଣୁ ଅସିବ ବୋଲି କହି କୋଟି କଚେରୀର ଆଶ୍ରମ ନେଲେ ।
ଶେଷରେ ହାଇକୋର୍ଟ ମଧ୍ୟ ସେସବୁ ମକଦମାକୁ ଖାରଜ କରିଦେଲେ ଓ ବ୍ରଦ୍ଧ ରଷ୍ଟେଟ
ଉଛୁଦ ଆଇନ ସମ୍ଭାବନା ଓ ସମ୍ପର୍କରେ ଅପିଲ କଲେ । ଆନନ୍ଦର କଥା ଯେ ଜନିତ
ମାସ (ନରେଯର ୧୯୮୮ ମସିହା) ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଯ ଦେଇ
ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ଏହି ବ୍ରଦ୍ଧ ରଷ୍ଟେଟ ଉଛୁଦକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଆଇନିଷିଦ୍ଧ ବୋଲି
ମତବ୍ୟକ୍ରମ କଲେ । ନ୍ୟୟ ସ୍ଵାର୍ଥଗୋପୀୟ ଏପରି ଏକ ହିତକାରୀ ପଦକ୍ଷେପକୁ ଚାହିଁ
ବର୍ଷ ଧରି ବାଧା ପହଞ୍ଚାଇ ଶେଷରେ ବ୍ୟର୍ତ୍ତ ହେଲେ । ଫଳରେ ଯେଉଁ କାମ ବର୍ଷେ
ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସାରି ୧୦କୁରଙ୍କ ନୀତି ନିୟମକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟଥିଲା,

ତାହା ସଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ୧୦କୁରଙ୍କ ସମ୍ପରିକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ପାରିବାରିକ ସାଥୀ ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଥରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଦକ କଲେ ହେଁ ଶେଷରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଙ୍ଗୀ ହେଁ ପୂରଣ ହେଲା । ଯେଉଁ ଉଦେଶ୍ୟରେ ସେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆ ହୋଇଥିଲା, ତାହାକୁ କିପରି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବେ, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନର ଶାସକ ବର୍ଗକ ଦାୟିତ୍ୱ ।

ରଥଯାତ୍ରା ବିଭ୍ରାତ ଉଦ୍ୟମ ବିପଳ

ବ୍ରତ ଉଷ୍ଣେଚ ଉଛୁଦର ବିରୋଧୀମାନେ ସିନା ସଜଠିତ ବିରୋଧ କଲେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମଣିରେ ମଣିରେ କେତେ ରକମ ଚକ୍ରାତ ହେଉଥିଲା । ଏହି ବିଷ୍ଣୁପୁର ତିନି ମାସ ପରେ ରଥଯାତ୍ରା ଆସିଲା । ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସରକାରୀ ସୁତ୍ରରୁ ଖବର ଆସିଲା ଯେ କେତେକ ଲୋକ ମୋତେ ଓ ଆମ ସରକାରକୁ ବଦନାମ କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବାୟତମାନଙ୍କୁ ଉପାହିତ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ରଥକୁ ପହଞ୍ଚି ବିଜେ କରିବାରେ ଅତ୍ୟଧିକ ବିଲମ୍ବ କରିବେ, ଯାହା ଫଳରେ କି ସେବିନ ରଥ ଟଣା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏଥରେ ମୁଁ ତିକିଏ ବିକ୍ରତ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ତେଣୁ ରଥଯାତ୍ରାର ପୂର୍ବଦିନ ମୁଁ ପୂରୀରେ ପହଞ୍ଚି କଲେବୁର ଓ ଆକମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟରଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ସେବାୟତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରିଲା । ପିରହେଲା ଯେ ସକାଳ ଆଠଟା ସୁବୀରା ପହଞ୍ଚି ବିଜେ ହେବ ଏବଂ ସୂର୍ଯ୍ୟାଷ୍ଟ ପୂର୍ବରୁ ସବୁ ରଥ ଯାର ଗୁଡ଼ିଚା ମହିରରେ ପହଞ୍ଚିବ । ସମସ୍ତେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣାକ ଅନୁସାରେ ସହଯୋଗ କରିବେ ବୋଲି ଜବାବ ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଅର୍ପିସରମାନେ ତରପୂର୍ବ ଦିନ ସଂଧ୍ୟାସୁବୀରା କଣାଇଲେ । ମୋର ଏତେ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପଢ଼ିଆରା ହେଲା ଯେ ବହୁମାନଙ୍କ ସହିତ ନରେତ୍ର ପୋଖରୀରେ ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ଚାପରେ ବୁଲିଲି ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି ।

ରଥଯାତ୍ରା ଦିନ ସକାଳ ହେଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ମହିର ବେଢାରେ ଉପର୍ହିତ ହେଲି । ସେବାୟତମାନେ ସମୟ ନିର୍ଣ୍ଣାକ ଅନୁସାରେ ପହଞ୍ଚି ବିଜେ କରାଇଲେ । ବାରାଟା ପୂର୍ବରୁ ତିନି ୧୦କୁର ରଥରେ ବସିଲେ । କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥ ଚାନ୍ଦରେ ରଥ ଉପରକୁ ଉଠୁ ନାହାନ୍ତି, ରୁଷୁଛନ୍ତି ବୋଲି କୁହାଗଲା । ପୂରୀ ରାତା ଆସି ତାଙ୍କୁ ରଥକୁ ଉଠିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିତେ ଜଗନ୍ନାଥ ରଥକୁ ଗଲେ । ଛେରା ପହିଁରା କାମ ସାରି ରଥ ଟଣା ହେଲା ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟାଷ୍ଟ ପୂର୍ବରୁ ତିନିରଥ ଗୁଡ଼ିଚା ମହିରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସମସ୍ତେ କହିଲେ ଓ ସମ୍ମାଦପତ୍ର ଲେଖିଲେ ଯେ ବହୁବର୍ଷ ପରେ ସେ କର୍ଷ ତିନି ୧୦କୁରଙ୍କ ରଥ ଦିନକରେ ଗୁଡ଼ିଚା ମହିରରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପହଞ୍ଚିଲା । ତାହାପରେ ମଧ୍ୟ ଆକି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିନକରେ ରଥଟଣା ପର୍ବ ଶେଷହେବା ସମବ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉଛି ।

ସେହିନ ମୁଁ ଦୀଘ୍ୟ ନିଶ୍ଚାସ ମାରଲି ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହଯୋଗ ପାଇଁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଲି । ସେବାୟତ ଓ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ କିଛି ଖର୍ତ୍ତ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବରାଦ ଓ ରଙ୍ଗା ବୋଲି ସେହି ଦିନଠୁଁ ଧରି ନେଇଛି ।

ଚାଷୀର ଜମି ଉପରେ ଅଧିକାର

ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ କାମରେ ଭାଗଚାଷୀ ବା ଅନ୍ୟ ଚାଷୀଙ୍କୁ ଭୂମି ଉପରେ ଅଧିକାର ଦେବା ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇଥିଲି ଏବଂ ଅନ୍ୟନ ଦୂର ଲକ୍ଷ ଏକର ସରକାରୀ ଅନାବାଦୀ ଜମି, ଘର ଢିହ ଓ ଚାଷ ପାଇଁ ଭୂମିହାନ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାର୍ତ୍ତିବା ପାଇଁ ସୀମା ଧାର୍ୟ କରିଥିଲି । ଏକବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏ ସବୁ ଜାମ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତି ତହସିଲଦାର ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ କୋର୍ଟ କରି ଭାଗଚାଷ ମକଦମା ଓ ଦାଖଳ ଖାରଙ୍କ ମକଦମା ଫଳସଲା କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଚିତ୍ତିତ ଥିଲି ଯେ ହଜାର ହଜାର ଭାଗ ଚାଷୀଙ୍କ ମକଦମା ତହସିଲ ପ୍ରତିରେ ଗଢୁଥିଲା ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଖଗଢା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା । ସେହିପରି ଚାରିପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ଦାଖଳ ଖାରଙ୍କ ମକଦମାଗଢି ଚାଷୀ ସ୍ଵର୍ଦ୍ଧରେ ଏକ ଅନିଷ୍ଟିତତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଉଥିଲା । ତହସିଲଦାରମାନେ ଗାଁରେ ରହି କ୍ୟାମକୋର୍ଟ କରୁଛନ୍ତି କି ନା ଓ ଜମିଜମା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ମକଦମାରେ ବିଚାର ଦରାହୀତ କରୁଛନ୍ତି କି ନା, ତାହା ଢିଭିଜନାଲ ଜମିଶନରମାନେ ତଦାରକ୍ଷ କରୁଥିଲେ ଓ ମୋତେ ପ୍ରତିମାସ ଏକ ଫର୍ମା ମୁଢାବକ ରିପୋର୍ଟ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ସବୁ ମୁଁ ଟିକିନିଷ୍ଠ ପଢୁଥିଲି ଓ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିଜେ ମନିରେି କରୁଥିଲି ।

ଘରଢିହ ଓ ଚାଷଜମି ପାଇଁ ସମୟସୀମା ହିର କରିଥିବାରୁ ରାଜ୍ୟର ତହସିଲଦାରମାନେ ସିଧା ଏକ ପ୍ରୋଫର୍ମାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସ କେତେ ଜମି ବନ୍ଦନ କଲେ, କେତେ ହିତାଧିକାରୀଙ୍କୁ ଦେଲେ ଓ ସେହି ସବୁ ଉପବୃତ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଜଣ ହରିଜନ, ଆଦିବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଲୋକେ, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେତେ ଘରଢିହ ଓ କେତେ ଚାଷଜମି, ତାହାର ଏକ ବିବରଣୀ ପଠାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସ ରାଜ୍ୟର ଜମି ବନ୍ଦନର ଏକ ହିସାବ ସମ୍ଯାଦପ୍ତ କରିଆରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ଯେଉଁଥାବେ ଯାଉଥିଲି ଜମିଜମା ମକଦମାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜମି ବନ୍ଦନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଜାମର ଅଗ୍ରଗତି ବିଶ୍ଵତ ଭାବରେ ସମାପ୍ତ କରୁଥିଲି ।

ଯେତେ ଢିଭିଜନାଲ ଜମିଶନର ରିପୋର୍ଟ ଦେଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉରରାଞ୍ଚଳ ଜମିଶନର ରିପୋର୍ଟ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଲିତ ଥିଲା ଓ ସେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ସର୍ବସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଜମି ଦଖଲ ସଂକ୍ରାତାୟ ମକଦମା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆରନର ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ସୂଚନା ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ରିପୋର୍ଟକୁ

ମଡ଼େଲ କରି ସବୁ ଜମିଶନରମାନେ ମାସିକ ରିପୋର୍ଟ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଉଚରାଞ୍ଜଳ ଜମିଶନର ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଏଲ.ଆଇ. ପରିଜା । ସେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ରାଜ୍ୟର ଚିହ୍ନ ସେବ୍ରେଟେରୀ ହେଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲେଣି । ଏକ ଉଦ୍ୟମାନ ଅଫିସର, ତାଙ୍କର ପିତା ସ୍ଵର୍ଗତ ପ୍ରାଣବୃଷ୍ଟ ପରିଜା ମୋର ଅତି ସନ୍ନାନନୀୟ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ମୁଁ ରେଭେନ୍଱ା କଲିଛି ଏବଂ ଦ୍ୱୁଲବୁ ପାସ କରି ଯେତେବେଳେ ୧୯୩୯ରେ ରେଭେନ୍଱ା କଲେଜରେ ପ୍ରବେଶ କଲି ଯେତେବେଳକୁ ସେ ଜଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଥିଲେ । ଏହି କାରଣରୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀ ପରିଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ହହାନୁଭୂତି ଆଏ । ତେଣୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ଆସି ଭେଟେ, ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଓ ପରିବାରର ଭଲ ମହ କଥା ପଚାରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଥିଲେ ଅତି ଧୀର ପ୍ରକୃତିର ଓ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟୀ ମଧ୍ୟ ।

ଭାଷ୍ଟୀ ସପକ୍ଷରେ ପୋଲିସ

ଭାଗଚାଷ ମକଦମା ଯେତେ ଗଢ଼ୁଆଁ , ଜମିମାଲିକମାନେ ଭାଗଚାଷୀ ଓ ସୁଦ୍ଧାନୀନ ଚାଷୀଙ୍କୁ ପେତେ ବେଦଖଳ କରୁଆଥାନ୍ତି । ଜମି ମାଲିକମାନଙ୍କ ନାମରେ ରେକର୍ଡ୍ ଥିବାରୁ ଦେମାନେ ହେଦଖଳ କରିବାରେ ପୋଲିସର ସବୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ପାଆନ୍ତି । ଭାଗଚାଷ ମକଦମା ତୁରକ ଫଇସଲା କରିବାକୁ ଯେତେ ଜୋରଦେଲି, ବେଦଖଳି ସେତେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ଜମି ମାଲିକ ମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନକରି ପୋଲିସ ବିଭାଗ ପ୍ରକୃତ ଚାଷୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ । ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ ସେବ୍ରେଟେରୀ ଓ ପୁଲିସ ବିଭାଗର ଡାରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲିକର ଏକ ମିଟିଂ ଭାବି ମୋର ମନୋଭାବ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେବା ପରେ ସମସ୍ତେ ଛିରକଲୁ ଯେ ପୋଲିସର ସବୁପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ଚାଷୀ ଯେପରି ପାଏ, ସେହି ମର୍ମରେ ଏକ ସର୍କୁଳାର ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ ଓ ପୋଲିସ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ଦିଆଯିବ । ଯେଉଁଠି ପୋଲିସର ପ୍ରକୃତ ଚାଷୀ କିଏ, ସେ ବିଷୟରେ ସଦେହ ହେବ, ସେଠାରେ ପୋଲିସ ପ୍ଲାନୀୟ ତହସିଲଦାରଙ୍କ ସହିତ ସମଞ୍ଜ କରି ଭାଗଚାଷୀର ସ୍ବାର୍ଥକୁ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବେ । ସେହି ମର୍ମରେ ସର୍କୁଳାର ଗଲା ଏବଂ ଅଫିସରମାନଙ୍କର ସନ୍ଧିକନୀରେ ମୁଁ ବରାବର ଏକଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଲି ।

ଭାଗଚାଷୀ ରିସିଭର ହେଲା

ଭାଗଚାଷ ଜମିରେ ବରାବର ଗୋଲମାଳ ହେଉଥିବାରୁ ତହସିଲଦାରଙ୍କ ପାଖରେ ମକଦମା ହେଲେ ସାଧାରଣତଃ ତହସିଲଦାରମାନେ ଦ୍ଵିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଫସଲର ମାରପତଦାର (ରିସିଭର) ନକରି ଅନେକ ସମୟରେ ଜମି ମାଲିକମାନଙ୍କୁ ମାରପତଦାର କରୁଥିଲେ । ନିଯମ ଅନୁସାରେ ରିସିଭର ବା ମାରପତଦାର ଯେ

କୌଣସି ପକ୍ଷ ହୋଇ ପାରନ୍ତି, ବା ଦୃଢ଼ୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତହସିଲଦାର ମାନଙ୍କର ସାଧାରଣତଃ ସମର୍ଥନଟି ରେକର୍ଡରେ ଥିବା ଜମି ମାଲିକଙ୍କ ସପକ୍ଷକୁ ଯାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରେ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ ଅଫିସରମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀରେ ମୁଁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଥାଏ ଯେ, କୌଣସି ପକ୍ଷକୁ ରିସିଭର କଲାବେଳେ କେବଳ ଭାଗଚାଷୀଙ୍କୁ ହଁ ନିୟୁକ୍ତ କରିବେ । ଆରନଗଟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସର୍କାରୀର ଦେଲେ ହଁ ସେ କଥାର ଆଭାସ ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଦିଆଗଲା କାରଣ ରିସିଭର ନିୟୁକ୍ତିଟା ଅର୍ଥବିଚାର ବିଭାଗୀୟ ଦାୟିତ୍ବ ତହସିଲଦାର ମାନଙ୍କର । ସେ ଦାୟିତ୍ବରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେ କାଳେ ଉପର କୋଟି ନାପସନ୍ଦ କରିବେ, ଏ ଭୟ ଥିଲା ।

ପୋଲିସ ଭାଗଚାଷୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ସହିତ ରହିବ ଏବଂ ଭାଗଚାଷୀ ରିସିଭର ହେବ ଏହି ଦୁଇଟି ଦୃଢ଼ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ୍ୟାନ୍ତିକ କଲା । ସେମାନେ ଭାବିନଥିଲେ ଯେ କୌଣସି ସରକାର ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇପାରେ । ସୁରଣଅଛି, ଦିନେ କେତ୍ରାପଦାଠାରେ ଏହି ବିଷୟରେ ଅର୍ପିତ ଓ ଲୋକପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ ପରେ ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଆସିଲି କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ଓ ବିଧାୟକ ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ଭାଗଚାଷୀଙ୍କୁ ରିସିଭର କରାଯାଉ, ଏପରି ଦାବି କରିବାକୁ ଆମେ କେବେ କହନା ମଧ୍ୟ କରିନାହଁ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାଠୀର ପ୍ରବାଣ ଚାଷୀନେତା ଶ୍ରୀ ଗଜାଧର ପାଇକରାୟ ପୂର୍ବୋତ୍ତମ ଦୁଇଟି କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।

ପୋଲିସ ଭାଗଚାଷୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ଦେଖୁ, ଏପରି କଥା ସ୍ଵର୍ଗତ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ସ୍ବାଧୀନତାପରେ ରାଜସ୍ବମହିଳାବେଳେ କହୁଥିଲେ । ମୁଁ ସେଇ କଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କଲି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ଲାଗେ ଯେ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଜନତା ଦଳର ସରକାର ହେଲାକ୍ଷଣି ଭାଗଚାଷୀ ସମର୍କୀୟ ପୋଲିସର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସର୍କାରୀର ତହାନୀତନ ସରକାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଇଲେ । ଭୂ-ସଂଘାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସବୁ ପଦକ୍ଷେପ ଧରେ ଗଲା ଓ ଆରନକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ କରିବାକୁ ଦୃଢ଼ ଉଦ୍ୟମ ହେଲା ।

ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମାନା

କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ରହିଲା ଯେ ଜମିର ସର୍ବୋତ୍ତମାନା ଦପାଟିକୁ ସେତେବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ବଢ଼ ବଢ଼ ଜମି ମାଲିକମାନେ ହାଇକୋର୍ଟରେ ମକଦ୍ଦମା କରି ଏହି ଦପା ଉପରେ ରହିତାଦେଶ ଜାରି କରିଥାଆନ୍ତି । ଫଳରେ ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ ନିରବ ରହିବା ସ୍ବାଭାବିକ । ଆତିରୋକେଟ ଜେନେରାଲ ଶ୍ରୀ ଗଜାଧର ରଥଙ୍କୁ ଢାକି ଏ ବିଷୟରେ ବହୁବାର ଆଲୋଚନା କଲି । ରହିତାଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାର

କରିବାକୁ ବା ମକଦ୍ଦମା କୁଡ଼ାତ କରିବାକୁ ହାଇକୋର୍ଟକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲି । ସେ କହିଲେ ଯେ ହାଇକୋର୍ଟ ବିଚାରପତି ବିଚାର ବେଳେ ଯେଉଁସବୁ ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଯେ ସେମାନେ ଏହାର ମୌଳିକ ବସ୍ତୁ ବା ପରିବାର ପିତା ଦଶ ଆଶ୍ଵାର୍ତ୍ତ ଏକର କଥାଟାରେ ଆପରି କରୁ ନାହିଁନ୍ତି, କେତେକ ଆନୁସଂଗିକ ଆଇନ ପ୍ରୟୋଗ ବିଧି ଉପରେ ଜୋର ଦେଉଛନ୍ତି । ସେପରି ସଂଶୋଧନ କରିଦେଲେ ଯଦି ହାଇକୋର୍ଟ ସିଲିଂ ଆଇନର ମୌଳିକ କଥା ଗ୍ରହଣ କରି ମକଦ୍ଦମା ସମାପ୍ତ କରି ଦିଅନ୍ତି, ଆମର ଆପରି କ'ଣ ?

ଏହାର ସ୍ମୃତ୍ୟୁଗ ନେଇ ଭାଗଚାଷୀ ୩ ଅନ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗବିହୀନ ଚାଷୀଙ୍କୁ ଅଧିକାର ଦେବାକୁ ଭୂମିସଂଭାର ଆଇନର କିଛି ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଉଦ୍‌ୟମ କଲି । କାଳେ ସେବୁ ବିଚାରାଳୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦକ ସୃଷ୍ଟିହୋଇ ଅଧିକ ବିଭାଗ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ତଦାନୀନ୍ତନ ଚିଫ୍ରସେକ୍ରେଟାରୀ ରାମକୃଷ୍ଣାୟା, ରାଜସ୍ବ ସର୍ବିଦ୍ସ ସୁଧାଂଶୁ ପଣ୍ଡନାୟକ, ଆତ୍ମଭୋକେଟ ଜେନେରାଲ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ରଥକର ଏକ ବୈଠକ ଢାକିଲି । ରାଜ୍ୟ ଆଇନ ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟାରୀ ପ୍ରମୁଖ ମଧ୍ୟ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ମୋର ମତାମତକୁ ସମସ୍ତେ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ତେଣୁ ସିଲିଂ ଦପାର ସଂଶୋଧନ ସହିତ ଏସବୁ ସଂଶୋଧନ, କ୍ୟାବିନେଟର ବିଚାରପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ଲୋଡ଼ିଲି । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରମ୍ୟର କଥା ହାଇକୋର୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ତଥ୍ୱର ହେଉଥିବାବେଳେ ସେ ଫାଇଲରେ ଏକ ବିଭାଗ ଟାଇପକରା ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଦେଲେ ।

ଭୂମିସଂଭାରରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦକ

ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲି କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂମିବ୍ୟବସା ଓ ଭୂମିସଂଭାରର କଥା ସେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଧିକଂଶ ମନ୍ତ୍ରୀ, ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ଯେତେବେଳେ ଏବିଷ୍ୟରେ ଅଞ୍ଚ, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଯେ କୁଣ୍ଡିବେ, ଏଥରେ କିଛି ମାନେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋ ମନରେ ସହେଲ ହୋଇଥାଏ ଯେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କଥାରେ ପଛରୁ ରହି କିଏ ଜଣେ ସିଭାବ କରାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଫାଇଲରେ ଲେଖି ଦସ୍ତଖତ କରାଉଛନ୍ତି । ସେଇ ଫାଇଲରେ ଥିଲା ଯେ କେଉଁମାନେ ଏକାଠି ବସି ଏ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ମାନ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ସେ କଥାକୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେନାହିଁ । ମୋ ମନରେ ଚିକିତ୍ସା ବିଭାଗ ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମାନସିକ ପ୍ରରରେ ଭୂମିସଂଭାର ପାଇଁ ଅଧ୍ୟେତ୍ୟ ହେବାରୁ ପୁନର୍ବାର ସେହି ବୈଠକ ଢାକାଇଲି । ସମସ୍ତେ ସବୁ ଦପାକୁ ଗ୍ରହଣକରି ଏହା ସଂବିଧାନ ସମ୍ବନ୍ଧ ବୋଲି ମତଦେଲେ । ସେଇକଥା ଲେଖି ପୁନର୍ବାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପଠାଇଲି । ସେ ଆଉ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ନ ଦେଇ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ଦ୍ଵିତୀୟ ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ସବୁ ଅଫିସର ଓ ଆଇନଜୀବୀ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜଣେ ଅଫିସରଙ୍କ ଉପରେ ସରକାରୀ କାମପାଇଁ ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଶୀଳ ଯେ ସେ ଯାହା ଲେଖନ୍ତି ସେଥିରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦସ୍ତଖତ ଦିଅଛି । ଏହା ଅର୍ଥକୁହଁ ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଖୁବ ବୁଝିମନ୍ତରୀ ବା ଚାଲାଖ ନଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଲୋକଦିପରେ ଅତି ନିର୍ଦ୍ଦିଶୀଳ ହେଉଥିବାରୁ ବା ଅନ୍ୟକୌଣସି ଉଦେଶ୍ୟ ଯୋର୍ଗୁ ସେପରି ଅବସ୍ଥା ଉପୁଜୁଥିଲା । ଏହି ଆଲୋଚନା ବୈଠକର ଆରମ୍ଭରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ପଡ଼ିଲି ଓ ମତାମତ ଲୋଡ଼ିଲି ଆଶ୍ରମ୍ୟର କଥା ଯେ ଚିତ୍ରସେକ୍ରେଟେରୀ ପ୍ରସାବ ଦେଲେ ଯେ ଏତେ ଆଲୋଚନା ନ କରି ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଫିସରଙ୍କୁ (ଯେ କି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ସବୁ ପାଇଲ ଲେଖନ୍ତି, ଖାଲି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତି) ମିଟିଂକୁ ଡାକି ବୁଝାଇଦେଲେ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ । ଚିତ୍ରସେକ୍ରେଟ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ଏ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ସମସ୍ତେ ବୁଝିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନ ଶୁଣିଲାଇଲି ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କଲି ।

ଶେଷରେ ଭୂମିସଂଭାଗର ଏସବୁ ସଂଶୋଧନ ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରଙ୍କରେ ଗ୍ରହଣ କରାଇ ଅଧାଦେଶ ଜାରି କଲି । ତାହା ଆଇନରେ ପରିଣତ କରାଗଲା । ରାଜସ୍ବ ସତିବଳ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀ ପଠାଇ ସଂବିଧାନ ମୁତ୍ତାବକ କେନ୍ଦ୍ରସରକାରଙ୍କ ସମ୍ମତ ଅଣାଇଲି । ତପୁରେ ବହୁ ଉଦ୍ୟମକରି ଆମବେଳର ପ୍ରସ୍ତୁତ ବ୍ୟାପକ ପରିବର୍ତ୍ତତ ଭୂମିସଂଭାଗ ଆଇନକୁ ସଂବିଧାନର ନବମ ସ୍ୱତ୍ତ୍ଵଳରେ ଅଭିର୍ଭୁତ କରାଇବାକୁ କେନ୍ଦ୍ରସରରେ ଉଦ୍ୟମକଲି ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂବିଧାନ ସଂଶୋଧନରେ ଏହିଓଡ଼ିଶା ଆଇନ ସେଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା । ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ଫଳରେ ବିଚାରାଳୟର ବିଚାର ପରିସର ବାହାରେ ଏହି ଆଇନ ରହିଲା । ଭରତୀୟ ବିଚାରାଳୟମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଜମିଦାର ଭୂମିମାଲିକମାନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଜରି ଭୂସଂଭାଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବିଚାରାଳୟର ପ୍ରତ୍ୟେ ବିଚାର ପରିସର ବାହାରେ ଭୂମିସଂଭାଗ ଆଇନକୁ ରଖିବାକୁ ସ୍ଵାଧୀନତାପରେ ସଂବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ସାମାଜିକବାଦର ପ୍ରଭାବ ସମାଜ, ରାଜନୀତି ଦଳ, ଶାସନ ଓ ବିଚାର ବିଭାଗ ଉପରେ ଏତେ ରହିଛି ଯେ ଭୂମିସଂଭାଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏସବୁ ଦିଗରୁ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିଆସିଛି । ସେଇଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ଭାରତର ସର୍ବତ୍ର ଯେତେ ଭୂସଂଭାଗ ଆଇନ ହୋଇଛି, ତାହା ଠିକଣାଭାବରେ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ନବବାବୁ ହଁ ଆଦର୍ଶ

ମୋର ସମ୍ମତ ଯେ ଭୂସଂଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ ଚାଷୀକୁ ଅଧିକାର ଦେବା ଓ ଦରିଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷା କରିବା କେବେହେଲେ ଆଇନ ଓ ପ୍ରଶାସନ ଜରିଆରେ

ସାଧୁ ହେବନାହିଁ । ସଙ୍ଗଠିତ ଜନ ଆହୋଲନାହିଁ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବ । ଚେଣୁ ବିଧାନସଭାରେ ଯେତେବେଳେ ଭୂସଂଖ୍ୟାର ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହୁଏ ସେତେବେଳେ ରାଜସ୍ୱ ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି କଥା ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଜହି ଆସୁଛି । ଏହା ଖ୍ୟାତନାମା ଓଡ଼ିଶା ଭୂସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ସ୍ଵର୍ଗତ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ରାଜସ୍ୱ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ବରାବର କହୁଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ବିଭାଗ ବିରୋଧରେ ଯଦି ପ୍ରକା ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ଆହୋଲନ ହୋଇଥିଲା, ତେବେ ସେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ନିଜ ଦଳ ବା ବିରୋଧୀ ଦଳର ଲୋକେ ଏ ଆହୋଲନ କରୁଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ସେ ବାହି ବିଚାର କରୁନଥିଲେ । ସେ କେବଳ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ରାଜନୀତିକୁ ଓ ଓଡ଼ିଶା ସମାଜବାଦୀ ଆହୋଲନର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ନଥିଲେ, ବାପ୍ରବରେ ଚାଷୀ ଓ ଦରିଦ୍ରର ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ-ଚିତାରେ, କାର୍ଯ୍ୟରେ ଓ ଜୀବନଯାପନ ଶୈଳୀରେ ।

ଜଳସେଚନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ

ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ଭଲି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉତ୍ସନ୍ନିଧିରେ ବିଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ସମୟସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟକରି ଜଳସେଚନ ପ୍ରକଳ୍ପ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲି । ଗ୍ରାମ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟାଚର ଜନତି ଅପେକ୍ଷା ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ଥିଲା, ତାହାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କରି ବେଶି ଜମିକୁ କିପରି ଜଳ ସେଚିତ କରାଯାଇ ପାରିବ, ତାହା ମୋର ଜକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇବର୍ଷରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ଯେ ବହୁ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ସାତ ଆଠବର୍ଷ କାଳ ନିର୍ମାଣାଧୀନ ରହିଛି । ଫଳରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି, ଲୋକେ ଚାଷକମିକୁ ପାଣି ପାଉନାହାନ୍ତି, ଅଥବା ସଂଶୋଧତ ଅଚକଳ ହୋଇ ଠିକାଦାର ପୋଷା ହେଉଛନ୍ତି । ତାହାଛଦା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିବା ପୁଣିରୁ ତାହାକୁ ଲାଭ ମିଳୁନାହିଁ । ଏହାଭାବ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେସମବ ବେଶି ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ସମୂର୍ଧ୍ଵ କରିବାକୁ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲି ।

ଆର.ଇ.ଓ.ର ଚିଟ୍‌ପରିଷଦ୍ୟ ଉତ୍ସନ୍ନିଧିର, ସୁପରିଶେଷ୍ଟି ଉତ୍ସନ୍ନିଧିର ଓ ଏକଳିକ୍ୟାତିର ଉତ୍ସନ୍ନିଧିର ମାନଙ୍କର ଏବଂ ସମ୍ବିଲନୀ ମୁଁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାର ଏକମାୟ ମଧ୍ୟରେ ଆହ୍ଵାନ କରି ମୋର ଦୃଢ଼ ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତକଲି । ଉତ୍ସନ୍ନିଧିର ମାନେ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ଯେ ଉଣା ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସିମେଣ୍ଟ ଓ ଲୁହା ଛଢନ ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଅଧିକାଂଶ ଯୋଜନା ବିଜନିତ ହେଉଛି । ଏ ତିନୋଟି ବିଷୟର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଦୟିତ୍ୱ ନେଇ ଏବଂ ବର୍ଷକ ଉଚ୍ଚରେ କେତୋଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶୃଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ହେବାକୁ ପଚାରିଲି । ହିସାବକରି ସେମାନେ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ୧୦୮ ଟି

ଯୋଜନା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । ସେହି ମର୍ମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡିଭିଜନରେ ନିର୍ମାଣାଧାନ ପ୍ରକଳ୍ପ, ଦରକାରୀ ଅର୍ଥ ଓ ଲୁହା-ସିମେନ୍‌ର ହିସାବଦେଇ ସେମାନେ ଏକ ପ୍ରୋଫର୍ମା ନୋର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେଲେ ଏବଂ ସେଥିରେ ଏକଜିକ୍ୟାଟିଭ ଉନ୍ନିନିୟର ଓ ସୁପରିଟେଣ୍ଡ ଉନ୍ନିନିୟର ଛଢା ଚିଫ୍ ଉନ୍ନିନିୟରମାନେ ଦସ୍ତଖତ କରି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ।

ସେହି ନୋର ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସ ମୁଁ ୧୦୮ ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ସମୀକ୍ଷା କରୁଥାଏ । ସେତେବେଳେ ସିମେନ୍, ଲୁହାଇଟର ଅଭାବ ଥିଲେ ହେଁ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗ ଏବଂ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ସହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପ୍ରତିମାସ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରୁଥିଲି । କୌଣସି ଅସମର୍ଥ ବା ଅଳ୍ପସୁଅ ଉନ୍ନିନିୟରଙ୍କୁ ଏବିଷ୍ଟଯରେ ଆଳ ନେବାକୁ ମଧ୍ୟ ସୁଯୋଗ ଦେଲିନାହିଁ । ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା ସମଳର ଅଭାବ । କାରଣ ଏହିସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ବଜେଟରେ ଅର୍ଥ ବରାଦ କରିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା ।

ଶ୍ରୀ ଶିବରମଣ ପାରିଲାପଣ

ସେତେବେଳେ ଯୋଜନା କମିଶନରେ ସର୍ବ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି ଶ୍ରୀ ଶିବରମଣ । ସେ ଓଡ଼ିଶାର ଚିଫ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ ଥିଲେ ଓ ଭାରତର ଜଣେ ସୁଦଷ୍ଟ ଆଇ.ସି.ସ୍ବ. ଅଫିସର । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଆଗ୍ରହୀ । ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ଯୋଗୁଁ ସେ ସ୍ଵର୍ଗତ ଉତ୍ତରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଅମଳରେ କେତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସେକ୍ରେଟେରୀ (କ୍ୟାବିନେର ସେକ୍ରେଟେରୀ) ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ବାଧୀନତା ପର ଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁସମ୍ରକ୍ଷ ଥିଲା ।

ତାଙ୍କ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୋଜନା ଭବନରେ ଭେଟି ମୋର ସମୟାବଦି ଜଳସେଚନ ପ୍ରକଳ୍ପ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା କଥା କହିଲି ଓ ଆବଶ୍ୟକାୟ ଅର୍ଥ ଯୋଜନା କମିଶନ ପକ୍ଷରୁ ବୃକ୍ଷ ଅଭିବନ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ଅର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣକ ମଧ୍ୟରେ କିମ୍ବିତ୍ତାରୀରେ ଦେବାକୁ ସମ୍ମତି ଦେଲେ । ତାଙ୍କ କଥା ଉପରେ ମୋର ଏତେ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ସମନ୍ତରେ ମୋର ସମେହ ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନୀ ଭେଜଟ ରମଣ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଜଣେ ସତୋଟ ଦକ୍ଷ ଅଫିସର । ମୁଁ ପୂର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବାବେଳେ ସେ ବିଭାଗୀୟ ସତ୍ତିବ ଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ବୀମଧ ମୋର ସହଧର୍ମୀଣାଙ୍କର ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତ ପରିବାରଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ସ୍ଵେଚ୍ଛା ରହି ଆସିଛି ।

ଶ୍ରୀ ଶିବରମଣ ଅର୍ଥର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲାବେଳେ ମୋତେ କହିଥିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶା କୃଷିରେ ଅନୁନ୍ତ ଥିଲେ ହେଁ ଡାଲି ଜାତୀୟ ଓ ଟେଲିବେଳୀ ଜାତୀୟ ଫସଲର

ଅଭାବ ପୁରଣ କରିବା ଉଚିତ । ଏ ବାବଦରେ ବହୁ ଅର୍ଥ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟକୁ ଓଡ଼ିଶା ବାସୀଙ୍କର ବୋହି ଯାଉଛି । ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ଦେଉଛି, ତାହା ବ୍ୟାରା ଜଳସେଚିତ ଇଲାକାରେ ଯୋଜନା କରି ବହୁଳ ଅଂଶରେ ଢାଳି ଓ ଟେଲିବାକ ଫ୍ରେଲ କରିବେ । ସେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଫିସର ହିସାବରେ କାଣିଥିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଟେଲିବାକ ଓ ଢାଳି ଜଡ଼ୀୟ ଫ୍ରେଲ କେବଳ ବର୍ଷା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଜମିରେ, ଏପରିକି ପାହାଡ଼ିଆ ଜମିରେ କରାଯାଏ । ଫଳରେ ଉପାଦନ ବହୁତ କମ୍ ହୁଏ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ହେଲି ଓ କୃଷ୍ଣ ବିଭାଗ, ଗ୍ରାମ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଭାଗ କରିଆରେ ଶସ୍ୟ ଯୋଜନା (Crop Planning) କରିବାକୁ ପ୍ରିରକଳି ।

ସରକାରୀ ଜଳରେ ସମ୍ବନ୍ଧ

ତାହାଙ୍କଡ଼ା ମୋ ମନରେ ପଶିଲା ଯେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ଯେତେ ହିତକାରୀ ହେଲେହୁଁ, ଏହାର ଆୟୁଷ କମ । ଜଗଳ ସଫାକରି ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ହେଉଥିବାରୁ ମାଟି କ୍ଷୟହୋଇ କଳ ଉଣ୍ଟାର ପୋଡ଼ିହୋଇ ତାହାର ଆୟୁଷ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ସେଥିପାଇଁ ଏକ ନୋର୍ଦ୍ଦିଶ କଲି ଯେ ସବୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାର ଜଳ ପ୍ରବାହ ଅଞ୍ଚଳ ବା ଉପରିଭାଗରେ (Catchment area) ଜଗଳ ସ୍ଵର୍ଗ କରିବାକୁ, ନୂତନ ବନୀକରଣ କରିବାକୁ ଓ ମୃରିକାଷୟ ରୋକିବାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରାଯିବ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାରେ ଏହାକୁ ଅଗ୍ରାଧକାର ଦିଆଯିବ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗମାନେ ସହଯୋଗ କରିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ବିଭାଗ ସେହି ଅନୁସାରେ ବର୍ଣ୍ଣିକିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ବାଲି ନବାବ ଦେଲେ । ଯାହା ଜାଣୁଛି ସେପରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆଉ ନିଆଗଲା ନାହିଁ ମୋର ବିଦାୟ ପରେ । ସରକାରୀ ବିଭାଗରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ରହି ଯଦି ଅଳଗା ଅଳଗା ପ୍ରକୋଷ୍ଟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସାମାବଦରଖାଯାଏ, ତେବେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସ୍ଵାପଳ ମିଳେନା । ବରଂ ଏକ ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନ୍ୟ ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ନୂତନ ନୂତନ ସମସ୍ୟା ସ୍ଵର୍ଗ କରେ ।

ଅର୍ଥ, ସିମେଟ୍ ଓ ଲୁହାଙ୍କର ସ୍ଵାବ୍ୟବତ୍ତା ହେଲାପରେ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଯନ୍ତ୍ରୀମାନେ ନିଜର ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଲାଗିଗଲେ । ସେମାନେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା ମାସିକିଆ ଅଗ୍ରଗତିର ଯୋଜନା ଠିକ୍ ଠିକ୍ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ୧୦୮ ଟି ଅସମୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଜନାର ଅତତଃ ଅଣି ନବେ ଭାଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ଅନେକ ଅଫିସର ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟସାମା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ କିରୋଷିନି ଲାଇଟ୍ ଲଗାଇ ରାତିରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଖରେ ଠିଆଖେର କାମକରୁଥିବା ମୁଁ ସୁଚକ୍ଷୁରେ ଗପ୍ତବେଳେ ଦେଖିଛି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସହେଲା ଯେ ପ୍ରଚଳିତ ଶାସନ ବ୍ୟବତ୍ତା ଯେତେ ତଳକୁ

ଯାଇଥିଲେହଁ ଉପର ପ୍ରରରେ ଯଦି ରାଜନୈତିକ ଉତ୍ତା (Political Will) ଥାଏ ଏବଂ ଅଫିସର ବା ଉଞ୍ଜିନିୟରମାନଙ୍କୁ ଉଷାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇପାରିବେ । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ । ଉପର ପ୍ରରରେ ଯଦି ନିଷାର ଅଭାବ ହୁଏ ଏବଂ ଅଫିସରଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆହେବାର ବିଶ୍ୱାସ ସୃଷ୍ଟି କରାନ୍ତାଏ, ତେବେ ଏକ ଦକ୍ଷ ଅଫିସର ମଧ୍ୟ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସଫଳ ହୁଏ ।

ଏକଥା କହିଲାବେଳେ ମୁଁ କହୁନାହଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳୁଷତା, ବା ଦୂର୍ଭୀତି ନାହଁ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତା ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଲେ ପରିବାର ମୁଖ୍ୟକର ପ୍ରଭାବ, ତଳଷ୍ଠର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିପାରିବ ଏଥରେ ସନ୍ତୋଷ ନାହଁ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଯଦି ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୋଗ କରାଯାଏ, ତେବେ ଏହାର ପରିଣତି ଉପାବହ ହୁଏ । ଅଫିସରଙ୍କ ଆନ୍ତୁଗତ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ମିଳେନା, ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ କ୍ଷୟ ହୁଏ ଓ ସାରା ଶାସନକଳ କର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ହରାଇ ବସି କଳକିତ ହୁଏ । ଆମର ବନ୍ଧୁମାନେ, ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ଦଳରେ ଥାଅନ୍ତୁନା କାହିଁକି, ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣକରି ଉଦ୍ୟମ କରିବା ଉଚିତ । ଏହା ମୋର ପରୀକ୍ଷାପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଭିଷ୍ଠତା ।

ଲକ୍ଷ୍ୟହାସଳ କରିବାରେ ଆନନ୍ଦ

ମୁଁ ବିଧାନସଭାରେ ଓ ବାହାରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲି ଯେ ୧୯୭୪ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧ ଡାରିଖ ମଧ୍ୟରେ ୧୦୮ଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବି । କିନ୍ତୁ ୧୯୭୪ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ଶେଷର ସାତଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଯେତେବେଳେ ଏକ ଡାଲିକା ଦେଇ ବିଧାନସଭାରେ ୧୧୩ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଘୋଷଣା କଲି, ସେତେବେଳେ ଉତ୍ତ୍ୟ ପକ୍ଷର ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟମାନେ ଟେବୁଲ ବାଢ଼େଇ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୋର ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା ଯେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୁରଣହେବ, କିନ୍ତୁ ତାହା ମଧ୍ୟ ଚପିଗଲା ।

ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପ୍ରତି ମୋର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ

ରାଜସ୍ବ ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଶଂସା ରାଜ୍ୟର ଓ ରାଜ୍ୟ ବାହାରର ଜାତୀୟ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ବରାବର କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଳ କଥା ଲେଖିଲେ । ଯେଣୁ ମୁଲରୁ ଜନସାଧାରଣ ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସକୁ ନେଇଥିଲି ଓ ଏହି ସମୟସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ରଖିଥିଲି, ତେଣୁ ଏପ୍ରଶଂସା ପାଇବାର ହକ୍କଦାର ହେଲି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ସାମାଦିକ ମାନଙ୍କର ମୋପ୍ରତି ଥିବା ସ୍ଥେତ୍ର ଓ ସହିତ୍ତାର ଏହା ପ୍ରମାଣ । ସେମାନେ ମୋତେ

ସମାଲୋଚନା ଯେତେବେଳେ କରନ୍ତି, ମୁଁ କେବେହେଲେ ତାହା ଖରାପ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲାହଁ । ତାହା ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ଓ ଜର୍ଣ୍ଣବ୍ୟ । ବରଂ ସମାଦପତ୍ରରେ ମୋ ବିଭାଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେତେ ଦୋଷତ୍ତୁଟି ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ମୁଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହକାରେ ତାହା ତଦତ୍ତକରେ । ଲୋକସମର୍କ ଓ ସୁଚନା ଅଫିସର ମୋ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ବିଭାଗ ସମର୍କରେ ଯେତେ ସମାଦ ବାହାରେ, ପ୍ରତିଦିନ ସେସବୁ ମୋର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆଣନ୍ତି । ଦରକାର ମୁତ୍ତାବକ ସେ କଥାର ତଦତ୍ତ କରାଇ ସଂଶୋଧନ କରାଏ । ଜଣେ ଦାୟିତ୍ୱବାନ ରାଜନୀତିଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମାଦପତ୍ରପ୍ରତି ଅଥିଷ୍ଠୁ ହେବା ସର୍ବଦା ଦେଶପାଇଁ ଓ ନିଜପାଇଁ ହାନିକାରକ, ଏହା ମୁଁ ଆନ୍ତରିକତା ସହ ବିଶ୍ଵାସ କରେ । ତା ନହେଲେ ସରକାର ଓ ସମାଦପତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଆମ୍ରିକ ବ୍ୟବଧାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ସମାଦପତ୍ର ଓ ସରକାର ଉଭୟେ ଲୋକଙ୍କପ୍ରତି ଉଭରଦାୟିତ୍ୱ ହରାଇ ବସିବ ।

ସମାଦପତ୍ର ମାନଙ୍କ ସହାନୁଭୂତି ମୋପାଇଁ କାଳ ହେଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ କେତେକ ମହିଳରେ ଏହା ଉର୍ଣ୍ଣାର କାରଣ ହେଲା । ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ ଲେଖିବା ନିଷ୍ପତ୍ର୍ୟୋଜନ ।

ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କଳାବେଳେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ତୁଟି ବିଷ୍ୟରେ ଅଭିହିତ ଥାଏ । ଦୁଇଲକ୍ଷ ଏକର ଜମିବଣ୍ଣନ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଅଢ଼େଇଲକ୍ଷ ଏକର ପୂରଣ ହେଲା । ଏହାପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ କୌଣସି ବର୍ଷ ଏହାର ଶତକତା ଅଧାର୍ତ୍ତମୀ ମଧ୍ୟ ବଣ୍ଣନ କରାଯାଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଅଫିସରମାନେ ଜମିପଟା ଦେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଜମି ଚିହ୍ନଟ କରି ଦଖଲଦେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବହେଲା ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ । ତାହାଙ୍କାରେ କେତେକ ଲୋକ ଜୁମିହୀନଙ୍କ ନାମରେ ପଟାନେଇ ପରେ ନିଜେ ଖରିଦ କରିବାକୁ ପାଞ୍ଚକଲେ । ସେଥିପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲି ଯେ ପଟା ବଣ୍ଣନର ଏକମାସ ମଧ୍ୟରେ ଜମି ଦଖଲ ଦିଆଯିବ ଓ ପଟା ଗ୍ରହଣ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଜମି ହସ୍ତାତରିତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଏବେ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉନାହିଁ । ହସ୍ତାତର ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି । ଉପରିସ ରାଜସ୍ୱ ଅଫିସରଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଅଭାବର ସୁବିଧାନେଇ ଜମି ଖରିଦ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସାରା ଜମିବଣ୍ଣନ ଯୋଜନାକୁ ପ୍ଲଟ ବିଶେଷରେ ପ୍ରହସନରେ ପରିଣତ କରାଗଲାଣି । ସମାଦପତ୍ରରୁ ଦେଖୁଛି ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ପଟା ବଣ୍ଣନ ନିୟମର ବ୍ୟକ୍ତିକ୍ରମର ସୁଯୋଗ ନେବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରତିବିଧାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଅତି ଜରୋରି ହୋଇ ପଢ଼ିଲାଣି ।

ଦଖଲ ଖାରଜରେ ବିଲମ୍ବ ଓ ଦୁର୍ଜ୍ଞୀତି

ସେହିପରି ଜମି ହସ୍ତାତର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ପରେ ମଧ୍ୟ ତହସୀଳଦାରମାନେ ଦାଖଲ ଖାରଜ ମନ୍ତ୍ରମାନ ସିବାତ କରିବାରେ ଚରମ ଅବହେଲା କରୁଥିଲେ ।

ସେଥିପାଇଁ କ୍ୟାମ୍ କୋର୍ଟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଜୋଗ ଦେଉଥିଲି । ତତ୍ତ୍ଵହିତ ଆଇନ ସଂଶୋଧନ କରିଥିଲି ଯେ ଜମି ହସ୍ତାନ୍ତର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ହେବାବେଳେ ଜମି ଖରିବ କରିବା ଲୋକ ତତ୍ତ୍ଵହିତ ଦାଖଲ ଖାରଜ ପାଇଁ ଦେଇ ଦାଖଲ କରିବ । ଆପେଆପେ ସେହି ଦରଖାସ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵିଲକୁ ଯିବ ଏବଂ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ତାରିଖରେ ତାହାର ଫରସଲା କରି ଦାଖଲ ଖାରଜ କାମ ଶେଷ କରିବେ । କ୍ରେତା ନାମରେ ଜମି ରେକର୍ଡ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଅପିସରୁ ଯାଇଥିବା ସବୁ ଦାଖଲଖାରଜ ଦରଖାସ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତତ୍ତ୍ଵିଲରେ ବିଢ଼ା ବନ୍ଧାହୋଇ ରହୁଛି । ଜମିକ୍ରେତାକୁ ଆଉଥରେ ଦେଇ ଦେଇ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି, ତାହା ଫରସଲା କରିବାକୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ଲାଗୁଛି । ଆଇନ ଗୋଟିଏ ବାଟରେ ଯାଉଛି, କାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ୟବାଟରେ ହେଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଦୁଇଥର ଦାଖଲ ଖାରଜ ଦେଇ ବାହୁଦୂଷି । ତତ୍ତ୍ଵିଲ ଅପିସରୁ ଶହ ଶହ ଥର ଦୌଡ଼ୁଛି । ଲାଙ୍ଘ, ଘୂଷ ନଦେଲେ ତା'ର ନ୍ୟାୟତଃ ଜମି ତା ନାମରେ ଦରଜ ହେଉନାହିଁ ।

ଏବେ ଜିଲ୍ଲାପାଳକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ପୂର୍ବତନ ରାଜସ୍ବ ସଚିବ ଏକଥା ଦର୍ଶାଇ ରିପୋର୍ଟ ଦେଲେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଏହିପରି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଦାଖଲ ଖାରଜ ମକଦ୍ଦମା ଗଢ଼ୁଛି ଏବଂ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଅପିସରୁ ଆସିଥିବା ଦରଖାସ୍ତ ବନ୍ଧାହୋଇ ସର୍ବତ୍ର ରହିଛି । ଖୋଲା ମଧ୍ୟ ହେଉ ନାହିଁ । ସିଦ୍ଧାତ ହେଲା ଯେ ଏ ମକଦ୍ଦମା ସବୁ ତୁରନ୍ତ ଫରସଲା ହେବ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ଏସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମୂଲ୍ୟହୀନ । କ୍ୟାମ୍ କୋର୍ଟ କରି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଅପିସରୁ ଆସିଥିବା ଦରଖାସ୍ତ ଯଦି ଘଟଣାପ୍ଲଳ ବା କେତ୍ର ଜାଗାରେ ବିଚାର ହୁଅନ୍ତା, ତେବେ ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ଶତକତା ୧୫ ଭାଗ ମକଦ୍ଦମା ନିର୍ଦ୍ଦେଶବାଦରେ ଫରସଲା ହୁଅନ୍ତା । ଏହାଦ୍ଵାରା ଜମିକମା ରେକର୍ଡ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟନାତନ୍ତ୍ର ହୁଅନ୍ତା ଓ ଲୋକଙ୍କ ହିନସ୍ତା ଦୂର ହୁଅନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ରାଜନୈତିକ ଇତ୍ତା ଓ ବିଭାଗୀୟ ନେତୃତ୍ବ ।

ଏକ ଦିଗରେ ଏସବୁ କାମରେ ମୁଁ ଯେତେ ତ୍ୱର ଥାଏ, ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ ସେତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ । ସେଥିରେ ଇନ୍ଦରୀ ଦେବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଓ ବାହାରେ ବହୁ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି ପଡ଼ିଥାଆଇ ।

ମନ୍ତ୍ରୀପଦକୁ ନମ୍ବାର

୧୯୭୫ ସାଲ ଆରମ୍ଭ ବେଳକୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ମନ ଅମେଳ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝିପାରେନା, ଜାହିଁକି ଏପରି ହେଲା । ତାକର ସମ୍ବାନ୍ଧାନି କରିବାରିଲି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ମୋର ମନେପଢ଼ନାହିଁ ।

ଆଣ୍ଟର୍ୟୁ ହୋଇଗଲି । ଭାବିଲି ସେମାନେ ମୋର ଉପସା ଦେବାର ଉଛ୍ଵା କଥା ଜାଣିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନୋଭାବ କଥା ବୋଧହୂଏ ଜାଣିଛନ୍ତି, ନହେଲେ ଏପରି କାହିଁକି କହନ୍ତେ ?

ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵଭାବରେ କହିଲି ଯେ ମୋର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ଖରାପ ସଂପର୍କ ନାହିଁ, କି କାହା ଆଗରେ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ କହିବାର ପ୍ରମାଣ ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନଥ୍ବ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟଧାରାକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରେନା । ସେମାନେ ଏ କଥାର ପ୍ରତିବାଦ ନ କଲେ ହେଁ ସନ୍ତ ଭାବରେ କହିଲେ ଆପଣ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରସ୍ପର ଭେଟନ୍ତୁ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜଣେଇଲେ ଯେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଛନ୍ତି । ଶେଷରେ ଗଲାବେଳେ କହିଗଲେ ଯେ ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ଉପସା ଦେବାକୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିବେ, ଆମକୁ ନଜଣାର ଉପସା ଦେବେ ନାହିଁ । ଏଥରେ ମୁଁ ରାଜି ହେଲି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ପୂର୍ବରୁ ଜଣାଇବାର ଅଜୀକର କଲି ।

ସେ ବନ୍ଦୁମାନେ ଏକ ଭଲ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଆମ ଉଭୟଙ୍କୁ ଭେଟିଥିଲେ, ଏଥରେ ସଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶକର ମୋ ସହିତ ସୁସଂପର୍କ ଅଛି ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଭିତରେ କଣ ସବୁ ଚାଲିଥିଲା, ମୁଁ ସବୁ ଜାଣି ନଥିଲି, କି ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ନଥିଲି ।

ଡେଶୁ ମୁଁ ନିଜ ଆତ୍ମ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଫୋନକଲି ଓ ଉପରଓଳି ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସଭବନରେ ଦେଖା ହେବାକଥା ପିରହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ପଣିଆକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଭଲ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ତାଙ୍କର ସଦେହ ହେଲା ଯେ ବେଳକୁ ବେଳ ମୋର ହିତାକାତକ୍ଷୀ ବିଧାନସଭାସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ପରେ ଏହା ତାଙ୍କର ପ୍ରତିପ୍ରତି ବିପଦ ହେବ । ଡେଶୁ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ବିଦାୟନେବା ଭଲି ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସେ ପାଞ୍ଚକଲେ ।

ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି ଆନ୍ତୁଗତ୍ୟର ପ୍ରଶ୍ନନାହିଁ

ଏହା ୧୯୭୪ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୪ତାରିଖ କଥା । ସେ ଦିନ ଉପରଓଳି ଯେତେବେଳେ ଦେଖାହୁଏ, ସେ ଏକ ଟାଇପକରା କାଗଜ ମତେ ଧରାଇ ଦେଲେ, ପଢ଼ି ଦସ୍ତଖତ କରିବାକୁ । ସେଥରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନ୍ତୁଗତ୍ୟ ସ୍ଵୀକାର କରୁଛି । ଏକଥା ପଢ଼ି ମୋ ମନରେ ବିଦ୍ରୋହ ହେଲା ଏବଂ ମୁଁ ରୋକଠୋକ କହିଦେଲି ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆନ୍ତୁଗତ୍ୟ ସ୍ଵୀକାର କରିନାହିଁ ବା କରିବିନାହିଁ ।

ତା'ପରେ ସେ ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସଭବନରେ ଉପର ମହିଳାକୁ ଯାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚାପକରା କାଗଜ ଆଣି ବଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା କମ୍ବୁୟନିଷ୍ଟ ପାଟେର ରାଜ୍ୟସଭା ନେତା ଶ୍ରୀ ଭୁପେଶ ଗୁସ୍ତା କେତେଦିନ ତଳେ ଓଡ଼ିଶା ଗନ୍ଧରେ ଆସି ଯାହାସବୁ କହିଥିଲେ, ତାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରି ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଯେଉଁ ବିବୃତି ଦେଇଥିଲେ ତାହାକୁ ମୁଁ ଘୋର ନିହା କରୁଛି । ମୁଁ ଏପରି ଏକ ବିବୃତି ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ରୋକଠୋକ ମନୀ କଲି । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କ ସହିତ ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଆହୋଳନ ସମୟରୁ ସମାଜବାଦୀ ଆହୋଳନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ମୋର ସଂପର୍କ କଣ, ତାହା ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଜାଣନ୍ତି । ମୋ ମୁଁରେ ତାଙ୍କୁ ଅପମାନିତ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିବା ଏକ ଧୃଷ୍ଟତା ଛାଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ? ସେ ବୋଧହୁଏ ଭାବୁଥିଲେ ଆଜିକାଲିକା ରାଜନୀତିଜ୍ଞଙ୍କ ଭଲି ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ପାଇଁ ମୁଁ ଏତେ ଲାକାୟିତ ଯେ ସବୁପ୍ରକାର ବିବେକହୀନ କାର୍ଯ୍ୟକରି ମନ୍ତ୍ରୀ ରହିବାକୁ ଚାହେବି । ସେ ହୁଅଛୁ ବା ଅନ୍ୟ ଯେତେ ବଢ଼ିଲୋକ ହୁଅଛୁ ମୋର ମର୍ମ୍ୟାଦା ବଳିଦେଇ କାହା ଅଧୀନରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବି, ଏପରି ରତ୍ନରେ ମୁଁ ଗଡ଼ା ନୁହେଁ । ସେମାନେ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜଗତକୁ ଦେଖିବାର ଧୃଷ୍ଟତା ନ କରନ୍ତୁ, ମୋର ବର୍ଷମାନର କ୍ଷମତାଲିପ୍ୟ ସୁରାଜନୀତିଜ୍ଞ ମାନଙ୍କୁ ଏହାହିଁ ପରାମର୍ଶ ।

ସବୁକଥା ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବାରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଯେ ମୋର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ରହିବା ଅସୁନ୍ଦର ହେବ । ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଲି ଯେ ଅଧୟଧୀକ୍ଷାଏ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଉପସାପତ୍ର ପଠାଇ ଦେଉଛି । ଏହା କହି ବିଦ୍ୟାୟ ନେଲି । ସେହିଠାରେ ଉପସାପା ଦେଇ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବନ୍ଧ ଥିଲି ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ ଉପସାପା ଦେବିନାହିଁ ବୋଲି ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ଉପସାପା

ସିଧା ବିଧାନସଭା ବାଚେତ୍ତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତିକ ସରକାରୀ ବାସଭବନକୁ ଆସିଲି । ସେଠାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ୍ୟ ଓ ବିଧାନସଭାସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନୁନ୍‌ଗୋକୁ ଢକାଗଲା । ସବୁକଥା କହି ମୋର ଉପସାପତ୍ର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇ ଦେଲି । ସେହି ପତ୍ରରେ ମୁଁ ସନ୍ଧାନକରି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲି ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସାମ୍ବନ୍ଧିକ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳିଦେଇ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅଜାଣତରେ ତାଙ୍କ ବିଭାଗରେ ବରାବର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଛନ୍ତି । କେତେଥର ଏକଥା ସୁଚାଇଥିବାରୁ ସେ ତାହା ଗ୍ରୁହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛନ୍ତି, ବରଂ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଅସହ୍ୟ ହେଉଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ଉପସାପା ଦେଉଛି ।

ଏହାପଳରେ ସମାଦପତ୍ରରେ ନାନାକଥା ବାହାରିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ଅଭିଯୋଗ ଓ ପ୍ରତି ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ବାପ୍ତିବରେ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ଉପସା ଦେବାକୁ ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ି ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍ସିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମାସକ ପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ ଏପ୍ରିଲ ୨୭ତାରିଖରୁ ପତ୍ର ଲେଖି ସାରିଥିଲି । ସେଥିରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ କିପରି ସାମ୍ନିକ ଦ୍ୱାୟିତ୍ବ ତୁଳାଜବାରେ ଅସମର୍ଥ ହେଉଛି ଓ କଂଗ୍ରେସଦଳ ମଧ୍ୟରେ କିପରି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଧାରା ବିଲୋପ ହେଲାଣି, ତାହା ସ୍ଵଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲି । ସେହି ଚିଠିରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁଇପଦବୀରେ ନରହିବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଓ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସର ନେତ୍ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ଜୋର ଦେଇଥିଲି । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ମୁଁ ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀପଦକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ତାହେଁନା ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲେ ।

ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଆୟୋଳନ

ଦଳ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଏପରି ଘଟଣା ଘରୁଥିବାବେଳେ ବାହାର ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ତୁଳବେଗରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ ଓ ନିର୍ବାଚନ ସଂକ୍ଷାର ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ନେଇ ଭାରତର ସର୍ବତ୍ର, ମୁଖ୍ୟତଃ ବିହାର, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ଓ ଗୁଜୁରାଟରେ ପ୍ରବଳ ଆୟୋଳନ ଚାଲିଥାଏ । ଉତ୍ସିରାଗାନ୍ଧୀ ଭୟକର ଭାବରେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଯାଇ ଥାଆନ୍ତି ଓ ସେ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧଭାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ । ଜୟପ୍ରକାଶ ଯୁଆଡ଼େ ଗପ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଉଥାଆନ୍ତି, ସର୍ବତ୍ର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଜନସମାବେଶ ହେଉଥାଏ ।

ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଲୋକ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲୁ, ସେମାନେ ଏଥରେ ଅସ୍ପତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲୁ । କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ପୂର୍ବତନ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୁ ଫାସିଷ୍ଟବାଦ (ଏକଛତ୍ରବାଦ)ର ପ୍ରତିକ ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରୁଥିଲେ । ଶେଷରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି ଓ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଆୟୋଳନର ଗତିଶୀଳତାରେ ବିକ୍ରତ ହୋଇ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଓ ଫାସିଷ୍ଟ ବିରୋଧୀ ସମ୍ପିଳନୀ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାନରେ କଂଗ୍ରେସର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ବରୁଆଙ୍କ ନେତ୍ରେ ପାତଣାଠାରେ ଏହି ସମ୍ପିଳନୀ ହେଲା । ମୁଁ ସେପରି ସମ୍ପିଳନୀରେ ଆବୋ ଯୋଗୁଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏହି କାମରେ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ଏହା ଯେତେ ଆଗେଇଲା କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ

ସର୍ବତ୍ର ଏକ ବିରୋଧ ଭାବର ଗୁଞ୍ଜରଣ ହେଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଓ ପ୍ରାଧନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ପଡ଼ୁ ଲେଖୁ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବୈଠକରେ ନ ପକାଇ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ବିରୋଧ କଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ କାହିଁକି ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ପଛାରିଲେ ମୁଁ ଜାଣେନା ।

□□□

ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଗ୍ର୍ରୋହ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀପଦରୁ ଇଷ୍ଟପା

୧ ହିସମୟରେ ମାର୍ତ୍ତ ଶେଷ ଭାଗରେ ଜନମତ ସଂଗଠିତ କରିବାକୁ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ସମ୍ବଲପୁର ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଗ୍ର୍ରୋହ ଆସିଲେ । ଆମ ସରକାର ପକ୍ଷରୁ ତାଙ୍କର ଗ୍ର୍ରୋହ କରିବାକୁ ବହୁତ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଚାଲିଆଏ ବୋଲି ଖବର ପାଉଥାଏ । ଏପରିକି ଡେଳାନାଳ ସଭାରେ ତାଙ୍କରପରେ ଦେହିକ ଆକ୍ରମଣ କରାଯିବାର ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା । ସର୍ବତ୍ର ଯେଉଁ ବିପୁଳ ଜନସମାଗମ ହେଲା, ସେଥିରେ ଏସବୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ ପଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । ସବୁ ବିରୋଧୀଦଳ ତାଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ବିଜୁପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପ୍ରଗତିଦଳ, ସୋସଲିଷ୍ଟ, ଜନସନ୍ଧ୍ୟ ଓ ସର୍ବୋଦୟ କର୍ମୀମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ସର୍ବୋଦୟ କର୍ମୀ ଓ ନେତାଙ୍କୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ ନବକୃଷ୍ଣଗୌଧୁରୀଙ୍କୁ ଆଗକୁ ରଖିଥିଲେ । ବିଜୁପଟ୍ଟନାୟକ ସବୁମନ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା କଳକିତ ଭାବମୂର୍ତ୍ତି ଯୋଗୁଁ ଜୟପ୍ରକାଶ ଚିକିତ୍ସା ତାଙ୍କୁ ପଛକୁ ରଖିଥିଲେ ।

ଯେଉଁଦିନ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା, ସେ ଦିନ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଦେହ ଅସୁଷ ହେବାରୁ ତାହା ବାତିଲ କରାଗଲା । ଏ ସମ୍ବାଦ ସକାଳେ କେତେକ ସାମ୍ବାଦିକ ମୋତେ ଜଣାଇଲେ । ମୁଁ ଉଚିତ ମଣିଲି ଯେ ମୋର ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ଦରକାର ଏବଂ ଯାହା ଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ, ତାହା ଆମ ସରକାର କରିବା ଉଚିତ । ଚିକିତ୍ସା କଥା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନ କହି ସିଧା ରାଜଭବନକୁ ଯାଇ

ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ କଥା ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ କହିଲି ଏବଂ ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲି ।

ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟପାଳ ଥାଆନ୍ତି ମୋର ରାଜ୍ୟସଭା କାଳର ପରମବନ୍ଧୁ ଆକବର ଅଲ୍ଲୀଖାଁ । ସେ ଓ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଉପରବେଳା ରାଜ୍ୟସଭାର କାର୍ଯ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଅଧିକ ବା ଚେଷ୍ଟାରମାୟାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଳାଇଥାଉ । ଓଡ଼ିଶା ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଉଭର ପ୍ରଦେଶର ରାଜ୍ୟପାଳ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଜୟପ୍ରକାଶ ତାଙ୍କର ଅତିଥ୍ୱ ହେଉଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ନେତ୍ରବୃଦ୍ଧ ଓ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତିତ୍ତତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ନଥିଲା । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ କଥା କହିବା ସହିତ ମୁଁ ଭେଟିବାକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ଜଣାଇ ଦେଲି ।

ତା'ପରେ ସକାଳବେଳା ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେଲି । ବୈଠକ ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେଲି ଯେ ମୁଁ ବର୍ଷମାନ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଯାଉଛି । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ ନ କରି କହି ପକରିଲେ ଯେ, “ମୁଁ ଶୁଣିଛି, ତାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ, ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ।” ମୁଁ ପରେ ଖବର ନେଇଛି ଯେ ସେ ଗଲେନାହିଁ, ସେ ଯିବେ ବୋଲି ମୁଁ କାହିଁକି ବା ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ? ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ବା ବାହାରେ ଏକ ତୀର୍ତ୍ତ ଅପପ୍ରଚାର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ରହି ଜୟପ୍ରକାଶ ଆଯୋଳନକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଛିବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ହେଲା ।

ଏ କଥା ନିଷ୍ଟଯ ଇହିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କାନକୁ ଗଲା, ଏପରି ଏକ ସୁଯୋଗ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଛାଡ଼ିବେ ବା କି ପରି ? ଦିଲ୍ଲୀର ‘ଲିଙ୍କ’ ସାପ୍ତାହିକରେ ମୋର ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୁ ଭେଟିବା ନେଇ ନାନାପ୍ରକାର କଷନା କଷନା କଥା ବାହାରିଲା । ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଏହିକଥା କହି ଇହିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତାଇଲେ । ଯେଉଁଥିପାଇଁ କି, ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ମୋତେ ବିଦାୟନେବାକୁ ବାଧିହେବାର ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ବରୁଆ ତ ସବୁବେଳେ ଶ୍ରୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ସହାୟତା କରୁଥିଲେ ।

ଏପ୍ରିଲ ୭୭ତାରିଖରେ ମୁଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପତ୍ର ଲେଖିଥିଲି ସେଥିରେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୁ ଭେଟିବା କଥା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲି । ଲେଖିଥିଲି ଯେ ବହୁତ ଲୋକ ଏହି କଥାକୁ ଆପଣଙ୍କୁ କହୁଥିବେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସଷ୍ଟ ଭାବରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ବହୁଦିନରୁ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଘନିଷ୍ଠତା ରହିଛି । ରାଜନୀତି ମଣିଷ ଜୀବନର ଏକ ଅଂଶ । କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁତା ଓ ଘନିଷ୍ଠତାକୁ ବଳିଦେଇ କେବଳ ରାଜନୀତିକୁ ଆଧାର କରିବାକୁ ମୁଁ ପସହ କରେନା ।

ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବୈଠକରୁ ପ୍ରାୟ ଏଗାରଟା ବେଳେ ଫୋନକରି ସିଧା ରାଜ୍ୟ ଅତିଥି ଭବନକୁ ଆସିଲି । ସେହିଠାରେ ତଳମହଲାରେ ଏକ ଛୋଟ ବଞ୍ଚିରାରେ ଖଟିଆ ଉପରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ବିଶ୍ୱାମ ନେଇଥାଆଛି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥାଆଛି ମୋର ପୂଜ୍ୟ ଗୁରୁପ୍ରତିମ ନବକୃଷ୍ଣ ଗୌଧୂରା । ମୋତେ ଦେଖୁସେ ଦୁହେଁ ଖୁବ ଖୁସିହେଲେ । କିନ୍ତୁ ନବବାବୁ ମୋତେ ଏକା ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବାରଣ କଲେ ହେଁ ନମାନି କହିଲେ ଯେ ତୁମେ ଦୁଇଜଣ କଥାବାର୍ତ୍ତୀ ହୁଅ । ମୋତେ ବହୁତ ଖରାପ ଲାଗିଲା କାରଣ କଥାବାର୍ତ୍ତୀ ସାରି ବାହାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ବାରଣାରେ ବସିରହିଲେ, ଅଥବ କୋଠରୀର କବାଟ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ଘାୟାଦିକ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ତାଟକା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଆଛି । ସେତେବେଳେ କିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ଯେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦଳରେ ରହି ତାଙ୍କର ଘୋର ଶବ୍ଦ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଭେଟିବାକୁ ଆସିବ । ସେଥିରେ ପୁଣି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସତ୍ୟ ହୋଇ, ଯାହାର କର୍ତ୍ତ୍ଵୀ ସ୍ୱପ୍ନ ନହିଁ ଶତପଥୀ । କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବାତାବରଣ ଥାଏ । ସମସ୍ତେ କାଣିଆଥାଛି ଯେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଅଗାଧ ଆୟା ରହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ପତ୍ରରେ ମୁଁ ଲେଖୁଥାଏ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମାନସିକ ପ୍ରରକରେ ଏକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବାତାବରଣ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି ।

ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା

ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାୟ ୪୫ ମିନିଟ ମନଶୋଳା କଥାବାର୍ତ୍ତୀ ହେଲା । କଥାବାର୍ତ୍ତୀ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ କହିଲି କଂଗ୍ରେସର ଅଧୀପତନର ସବୁଠାରୁ ମୂଳକାରଣ ହେଉଛି ଯେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଆବୋ ଗଣତାନ୍ତିକ ବିଚାର ପ୍ରତି ଆଦରନାହିଁ । ଏହା କେବଳ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତି ବିପଦ ନୁହେଁ ସାରା ଦେଶପ୍ରତି । ଯେଉଁ ଦଳ ନିଜ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିପାରେନା, ସେ ଦଳ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ କିପରି ସୁରକ୍ଷିତ କରିବ ?

ଏକଥା ସହିତ ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ ହୋଇ କହିଲେ ତୁମେ ଠିକକଥା କହୁଛ । ମୁଁ କଂଗ୍ରେସର ଶବ୍ଦ ନୁହେଁ । ଦେଶର ଏକତା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଏହିଦଳ ହେଁ ସମର୍ଥ । କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସ ଏତେ ପଥକ୍ରମ ହୋଇଗଲାଣି ଯେ ତାକୁ ଠିକଣା ବାକୁ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଏକ ଶତଧର୍ମ ଦେବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ସେହିକାମ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହା ଫଳରେ କାଳେ କଂଗ୍ରେସ ସୁଧୂରିଯିବ ।

ପୁନର୍ବାର ପଚାରିଲି ଯେ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଡକ୍ଟର ଲୋହିଆ ଯେଉଁ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, ଆପଣ ସେହିପରି ଅଣକଂଗ୍ରେସ ଦଳମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଏକାଠି କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶକୁ ନେଇ ଏହି ଆଯୋଳନ ଚଳାଇଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କର କାହାର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କର ଭାବମୁଖୀ ଓ ଆପଣଙ୍କ ଲୋକପତିଆଗାକୁ ଆୟୁଧ କରି ସେମାନେ କ୍ଷମତା ସିଦ୍ଧିରେ ଉଠିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି, ଆପଣ ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରୁନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଏକାଠି କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସୀ ନୁହଁଛି । ଡକ୍ଟର ଲୋହିଆ କେଡ଼େକ ରାଜ୍ୟର ଏହି ଅଣକଂଗ୍ରେସବାଦ ଜରିଆରେ କ୍ଷମତାରୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳକୁ ହଟାଇଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କର ଆଯୋଳନର ତାବ୍ରତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କଂଗ୍ରେସ କେନ୍ଦ୍ରଶାସନରୁ ମଧ୍ୟ ହଟିବ ବୋଲି ମୋର ପୁରା ବିଶ୍ୱାସ । କିନ୍ତୁ ୧୯୭୭ରେ ହଟିଯାଇ ନାହିଁ ସେପରି ବର୍ଷେ ମଧ୍ୟରେ ପୂଣି କ୍ଷମତାକୁ ଫେରିଆସିଲା, ସେହିପରି ମୋର ଆଶକ୍ତା ପୁଣି କଂଗ୍ରେସ ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପରାୟଣ ରୂପ ନେଇ ବାହୁଦ୍ଧି ଆସିବ ।

ଏ ଯୁଦ୍ଧର ସାରବନ୍ଧା ସେ ବୁଝିଲେ, କିନ୍ତୁ କହିଲେ ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର କରୁନାହିଁ । ମୁଁ ଏକ ବିପଦ ମୁଣ୍ଡାଇଛି, ଏହି ଜନ ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରୁ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଯୁବଶତ୍ରୁର ଅଭ୍ୟଦୟ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟିତ ରହିଛି । ଅନ୍ୟ କେଡ଼େକ ଦେଶରେ ଏପରି ଯୁବଶତ୍ରୁର ଅଭ୍ୟଦୟ ହୋଇ ଦେଶକୁ ବଞ୍ଚାଇଛନ୍ତି । ଭାରତରେ କାହିଁକି ହେବ ନାହିଁ ? ମୁଁ ସେହି ନିଷକଳ ଶତ୍ରୁ ଉପରେ ଆସା ରଖିଛି । ତା ମଧ୍ୟରୁ ନୂତନ ନେତ୍ରବ୍ୟାପ ବାହାରିବ ।

ଏହି ଉତ୍ତର ସୁବିଧା ନେଇ ପୁନର୍ବାର ପଚାରିଲି, ଆପଣ ଦୁଇବର୍ଷ ହୋଇଗଲା ବିହାର ଓ ଗୁଜୁରାଟରେ ଛାତ୍ର ଓ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ସଗଠିତ କରି ନିଜ ଆଦର୍ଶରେ ଆଯୋଳନ ଚଳାଇଛନ୍ତି । ସେଠି ସେପରି ନେତ୍ରବ୍ୟାପ ବାହାରିଲେଣି କି ? ଯେଉଁମାନେ କି ଭବିଷ୍ୟତରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତିକ ଉପରେ ନିର୍ଭର ନକରି ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଳାଇ ପାରିବେ ।

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଜୟପ୍ରକାଶନୀ କହିଲେ, ମୁଁ କିଛି ପରିମାଣରେ ବିହାରରେ ଏପରି ଅବସା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଛି । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମ ଧାର୍ତ୍ତିର ନେତ୍ରବ୍ୟାପ ନୁହଁ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଧାର୍ତ୍ତିର ବହୁଲୋକ ତିଆରି ହୋଇଛନ୍ତି ଆଯୋଳନ ମଧ୍ୟରୁ ।

ଏହିପରି ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା ପରେ ବିଦ୍ୟା ନେଲି । ଜୟପ୍ରକାଶ ଆଦୋ କହିଲେ ନାହିଁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆଯୋଳନ ପ୍ରତି ଆକୃଷ ହେବାକୁ ଚାହେଁ କି ନା ? ତାଙ୍କର

ମୋ ଉପରେ ଅଧିକାର ଥିଲା । ବୋଧହୁଏ ବିଚାର କଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜ ନିଜର ବିଚାର କରିଛୁ ।

ସମ୍ବାନକୁ ବଳି ନଦେବାକୁ ପରାମର୍ଶ

ବିଦାୟ ନେଲାବେଳେ ସେ ଗୋଟିଏ କଥା କହିଲେ, ଯାହା ମୋ ଜୀବନର ବ୍ରତହୋଇ ରହିଆସିଛି । ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୀ ଏତେ ନମ୍ବୁ ଓ ଭଦ୍ର ଯେ ତାଙ୍କୁଁ ଛୋଟ ବୟସର ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେ “ବାବୁ” ଶବ୍ଦରେ ସମ୍ମୋଧନ କରନ୍ତି । କହିଲେ, ବାବୁବାବୁ, କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜର ସମ୍ବାନ ସହିତ ସାଲିଏ କରିବେ ନାହିଁ । ସମ୍ବାନ ରକ୍ଷା କରି କାମରେ ଆଗେର ଯିବେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ଆପଣ ମୋତେ ଅଛେ ବହୁତେ ୧୯୪୩ ସାଲ ୦୧ ଜାଣନ୍ତି । ମୁଁ ବରାବର ସମ୍ବାନର ସହିତ ରାଜନୀତି କରିଆସିଛି । ମୁଁ ଜବାବ ଦେଉଛି ଉବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀ ହିସାବରେ କାହା ପାଦଦେଶରେ ସମ୍ବାନକୁ ଉପର୍ଗ୍ରହ କରିବି ନାହିଁ ।

ବିଦାୟ ନେଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲାବେଳକୁ ବହୁ ଚିହ୍ନାବନ୍ଧୁ ଓ ସାମାଦିକ ଏକାଠି ହୋଇ ଗଲେଣି । ଉତ୍କଷାର ସହିତ ଜାଣିବାକୁ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ, କ’ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ମୁଁ ଜାହାକୁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ଜଣେ ସାମାଦିକ ଉଚ୍ଚସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଓଡ଼ିଶାର ମୋହନ ଧାରିଆ ।”

ଏକଥାର ତାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି କେତେବିନ ପୂର୍ବରୁ ମୋର ବନ୍ଧୁ ମୋହନ ଧାରିଆ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଆଯୋଳନକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇ କେନ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ଉପସା ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ସେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ପରକାରରେ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ।

ବିଦାୟନେବାର କିଛି ସମୟପରେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୀ ବାଣୀବିହାର ପରିସରକୁ ଗଲେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସଭାରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବାକୁ । ମୁଁ କିଛି ସମୟ ପରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ସେଠାରେ ସେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଆଯୋଳନରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ସହିତ କଂଗ୍ରେସର ଦୁର୍ଗଳତା ଏବଂ ଦଳର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଗଣତନ୍ତ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦେଶର ଗଣତନ୍ତ୍ର ରକ୍ଷା ଅସମବ ପ୍ରଭୃତି କଥା କହିଲେ । ସେଥିରୁ ଜାଣିଲି ମୋ ଆଲୋଚନା ତାଙ୍କ ଉପରେ କିଛି ରେଖାପାତ କରିଥିଲା ।

ସରକାରଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତ

ଏପ୍ରିଲ ପହିଲା ଦିନ (୧୯୭୫ ସାଲ) ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କର ଶେଷ ଗ୍ରହଣ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ । କାଳେ ତାଙ୍କର ସାଧାରଣ ସଭା ସେକ୍ରେଟେରିଏର ସାମନା ପାଇବାରେ ତୁ ଗ୍ରାହଣରେ (ବର୍ଷମାନ ତାହାକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ପାଞ୍ଜାବ କରାଯାଇଛି) ହେବ, ତାହାକୁ ପ୍ରତିହତ ଜରିବାକୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଏପ୍ରିଲ ପହିଲାକୁ ଓଡ଼ିଶା ଦିବସ ଭାବରେ ପରିଣତ କରି ସେହି ପାଇବାରେ ତୁ ଗ୍ରାହଣରେ ଏକ ବିରାଟ

ମନୋରଞ୍ଜନ ଉସ୍ତବର ଆୟୋଜନ କଲେ । ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱରବାସୀ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ଆବୃତ୍ତ ହେବେ ଏବଂ ଜୟପ୍ରକାଶଜୀଳ ସଭା ଉତ୍ସୁର ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ବିପରିତ ଫଳହେଲା । ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆହୁରି କିମ୍ବା ବଡ଼ିଲା ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଏକ ନମର ଯୁନିଭର ବିରାଟ ପଡ଼ିଆରେ ବିପୁଲ ଜନସମାଗମ ହେଲା । ଅଧିଲକ୍ଷଣ ଉତ୍ସ୍ଵ ଲୋକ ଜୟପ୍ରକାଶଜୀଳ ସଭାରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜାଣିବାକୁ ମୁଁ ଏହି ସଭାର ପଛରେ ବୁଲି ସବୁ ଦେଖୁଥିଲି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଖିବାକୁ ଉଚ୍ଛାଥିଲା, ସେମାନେ ବରଂ ଜୟପ୍ରକାଶଜୀଳ ଭାଷଣ ଶୁଣିବାରି ପ୍ଯାରେଡ଼ ଗ୍ରାଜ୍‌ଫଳକୁ ଆସିଥିଲେ । ଲୋକଙ୍କ ମନର ସୁଅ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଚାଲିଛି, ସେତେବେଳେ ସରକାରୀ ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ତାହାକୁ କେବେ ବାନ୍ଧିଲାଣି ? ଏହାହାରା ବରଂ ଲୋକଚକ୍ଷୁରେ ସରକାର ନିହିତ ହେଲେ ।

ବାହାରର ଏସବୁ ଘଟଣାବଳି ମୋତେ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଓଡ଼ିଶା ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଯେଉଁ ଝଡ଼ି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ତାହାକୁ ଆହୁରି ତୀତ୍ର କଲା । ତେଣୁ ଦୁଇମାସ ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ମତି ୨୭ତାରିଖ ଦିନ ।

ଯଦିଓ ମୋର ଉପରାପତ୍ର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଥିଲି, ମୁଁ ଉଚିତ ଭାବିଲି ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଭେଟି ସବୁକଥା ଜଣାଇଦେବି । ସେ ସେହି ଉପରବେଳୀ ସମୟ ଦେଇଥିଲେ ଭେଟିବାକୁ । ରାଜଭବନକୁ ଯିବାବେଳକୁ ଜାଣିଲି ଯେ ଯେଉଁ ସରକାରୀ କାର ମୋର ପାଖରେ ଥିଲା, ତାହା ମୋତେ ସୌଜନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନଜଣାଇ ଫେରାଇ ନିଆଯାଇଛି । କିଏ ଏପରି ନୀତି କାମ କରିଥିଲା, ମୁଁ ଜାଣେନା । ତରପରଦିନ ସ୍କକାଳୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସେତ୍ରେତେରୀ ସୌଜନ୍ୟମୂଳକ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସି ନିକଆତ୍ମ ସେ ଦାୟୀ ନୁହଁଛି ବୋଲି ଜଣାଇଲେ । କେଉଁ ସଂକର୍ଷମନା ବ୍ୟକ୍ତି ଏଇଲି ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ସେକଥା ଜାଣିବା ପାଇଁ ମୋର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । ଯଦିଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉପରା ଦେଲା ପରେ କିଛିଦିନ ସରକାରୀ ସୁବିଧା ନେଇଥାଆଛି, ମୁଁ ସରକାରଙ୍କ ଏପରି ମନୋଭାବ ଦେଖି ସାତଦିନ ଭିତରେ ଏକ ଛୋଟ କ୍ଷାରଚକ୍ର ଚାଲିଗଲି ଏବଂ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କିଛି ସୁବିଧା ଚାହଁଲି ନାହିଁ ।

ରାଜ୍ୟପାଳ ଯେତେବେଳେ ସବୁକଥା ଶୁଣିଲେ, ସେ ଦୁଃଖ କଲେ । ଉପରା ଦେଲାପରେ ମୁଁ ଖୁବ ଆଶ୍ରମ ହେଲି । ଭାରି ଖୁସି ଲାଗିଲା କାରଣ ବର୍ଷେ କାଳ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳରେ ରହି ଖୁବ ଜ୍ଞାତ ହୋଇଥିଲି । ବିଶ୍ରାମ ଦରକାର ଥିଲା ।

ମନ୍ତ୍ରୀପଦରୁ ଉପପାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା

ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ୧୯୭୫ ମସିହା ମରାଯାଏ ୨୭ ତାରିଖ ଦିନ ଉପପା ଦେଲି । ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ପଦିନଥିଲା, ବାହାରେ ମଧ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟର କେହି ମନ୍ତ୍ରୀ ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ଉପପା ଦିଏ ବା ବିଚାରିତ ହୁଏ, ସେଇଥାକୁ ଜାତୀୟ ସଂବାଦପତ୍ରମାନେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଉପପା ଦେବାର କିଛି ସପ୍ରାହ ପୂର୍ବରୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ମତାତର ନେଇ ଜାତୀୟ ସମାଦପତ୍ରରେ ସମାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ଫଳରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଉପପା ଦେଲି, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ମୋର ଉପପା ସମନ୍ତ୍ରୀ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଖୁବ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ଓ ତାରତର ବହୁ ସମାଦପତ୍ର ମୋତେ ପ୍ରଶଂସାକରି ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ସମର୍ଥନକରି ସଂପାଦକୀୟ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ । ଭାରତର ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଦପତ୍ର ଟାଇମସ ଅତିରିକ୍ତ, ଷେଟସମ୍ୟାନ ଓ ହିନ୍ଦୁପ୍ଲାନ ଟାଇମସ ପ୍ରମୁଖ ସମାଦପତ୍ରମାନେ ପ୍ରଥମ ବା ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂପାଦକୀୟ ଲେଖି ମୋର ନାମିଟି ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ ।

ସମାଦପତ୍ର ମାନଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ

ମର ୨୮ ତାରିଖ ‘ଟାଇମସ ଅତିରିକ୍ତ’ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସଂପାଦକୀୟ ବା ଅଗ୍ରଲେଖାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତ ଦେଇଥିଲେ ।

“ରାଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବାଲ ବିହାରୀ ଦାସକୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ବିଦ୍ୟା ଦେବାକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧାତ କଲେ, ତାହା ଅତି ତରବରିଆ ପଦକ୍ଷେପ । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ପ୍ରକାବକୁ ଦୁର୍ବଲ କରିଦେଲା ଓ ଆଗମିଷ୍ଟା କମ୍ପ୍ୟୁନିଷଟ୍ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଣ୍ଣଳଶୀଳ ହୋଇ ବନ୍ଦିରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ତାଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାଲଗ୍ନ ସରକାରକୁ । ଅନେକଦିନ ହେଲା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀ ଦାସଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତରେତ ଜଣାପଦିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହା ଏକାଯାର ପାରିଥାଆତା । ଶ୍ରୀ ଦାସ ତାଙ୍କ ଉପପା ପତ୍ରରେ ଅଭିଯୋଗ କରିଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ବିଭାଗରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣବକୁ କୁଣ୍ଡଳ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନରେ ଏପରି ଅଭିଯୋଗ ପୋଷଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଶ୍ରୀ ଦାସ ଜଣେ ଅଧିକ ଦର୍ଶକ, ପରିଶ୍ରମୀ ଓ ଉପର୍ଗୀକୃତ ସଭ୍ୟ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସାଧୁତା ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । (He was one of the more efficient, industrious and dedicated member of her cabinet and his integrity was above reproach) । ପଦାକୁ ଯାହା ଜଣାପଦୁଷ୍ଟ, ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ କାରଣ ଏହି ଉପପା

ପଛରେ ରହିଛି । ଜଣାଶୁଣା କଥା ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ କଂସ୍ଟ୍ରେସ କମିଟିର ଅସ୍ତାୟା ସଭାପତି ରହିବା କଥାକୁ ଶ୍ରୀ ଦାସ ଘୋର ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଆହୋଳନ ବିରୁଦ୍ଧରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଯେଉଁ ମିଲିତ ଅଭିଯାନର ଉଦ୍ୟମ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କରୁଥିଲେ, ତାହାକୁ ଶ୍ରୀ ଦାସ ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଉଭୟ ବିଷୟରେ ମତଭେଦକୁ ସଂପର୍କ ବିଲ୍ଲେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟାଣିନେବା ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କର ଉଚିତ ନଥିଲା । କାରଣ କଂସ୍ଟ୍ରେସ ଉଚିକର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ଦଳର ସଭାପତି ପଦରେ ରହିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଶ୍ରୀ ଦାସ ବାଧିହୋଇ ଏହା ସ୍ଵୀକର କରିଥିଲେ । ସର୍ବୋଦୟ ନେତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଂସ୍ଟ୍ରେସ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସଂୟୁକ୍ତ ଅଭିଯାନ କଥାକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ରୋକି ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଏପରି ଅଭିଯାନ ବନ୍ଦ କରିବା ଛଡ଼ା ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଆଗରେ ଅନ୍ୟ ପଦା ନଥିଲା” ।

ସେଇ ମଇ ୨୮ ତାରିଖ ଦିନ କଲିକତାର ‘ଷ୍ଟେଟସମ୍ୟାନ’ ସମାଦପତ୍ର ତାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସଂପାଦକୀୟରେ ମୋ ରସ୍ତପା ଉପରେ ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।

“ରସ୍ତପା ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀ ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କୁ ଯାହା ଦାବୀ କରାଗଲା, ସେଇ କଥା ସୃଚାଇ ଦେଉଛି ଯେ କଂସ୍ଟ୍ରେସ ସରକାରରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ରହିଲେ ପ୍ରାଥମିକ ଯୋଗ୍ୟତା ହେଉଛି ଯେ କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମପ୍ରତି ଅଞ୍ଚାକାରବନ୍ଦ ହେବା ବଦଳରେ ନେତାଙ୍କପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଦରକାର । ଦଳର ନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହେଉ ବା ରାଜ୍ୟର ସ୍ଵାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହେଉ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଯୌଭିକତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ବାଧ ନୁହଁଛି । ପୂର୍ବତନ ରାଜସ୍ବ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦାସ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଆଚରଣ ଯୁକ୍ତିସିଦ୍ଧ ହୋଇଥାଆଇ ।” । କଂସ୍ଟ୍ରେସ-କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମିଲିତ ଅଭିଯାନ ସମ୍ରକ୍ଷଣରେ ଭାରତର ସର୍ବତ୍ର କିପରି କଂସ୍ଟ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧ ସଂକ୍ଷେପ ହୋଇଛି, ତାହା ଉଲ୍ଲେଖକରି “ଷ୍ଟେଟସମ୍ୟାନ” ସମାଦପତ୍ର ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଓ ଶ୍ରୀ ଦାସଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମିଲାମିଶାପାଇଁ କେତେକ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବାବେଳେ ଶ୍ରୀ ଦାସଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ପଛରେ ରହସ୍ୟ ଅଛି । କଂସ୍ଟ୍ରେସ-କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଅଭିଯାନଙ୍କୁ ବେଶିଦୂର ଆଗେଇ ନେଇ ଏକ ସଂଖ୍ୟାଲୟ ସରକାରକୁ ଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲାବେଳେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଅସତ୍ୟକୁ ଚପାଇବାକୁ ଶ୍ରୀ ଦାସଙ୍କ ଉପରେ ଏପରି ଆକ୍ରମଣ ହୋଇଥିଲା । ”

ଦିଲୁୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମାଦପତ୍ର “ହିନ୍ଦୁଷ୍ଵାନ ଚାଇମସ” ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ ସମାଦକୀୟରେ ମୋର ଉପରାର କାରଣ ବିଶ୍ଵେଷଣକରି ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଂଗ୍ରେସ-କମ୍ଯୁନିସ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରିତ ଅଭିଯାନ ସମର୍କରେ ଲେଖିଥିଲେ । ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରଶଂସା କରିନଥିଲେ ହେଁ ମୋର ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରଙ୍ଗି ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଏହିପରି ବହୁ ସମାଦପତ୍ର ମୋର ଉପରା ଉପରେ ମତପ୍ରକାଶ କରି ସମାଦକୀୟ ଲେଖିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଆମର ବନ୍ଦୁ ପ୍ରଦ୍ବୁୟମ୍ ବଳ ଯେଉଁ ସାପ୍ତାହିକ “ଅଭିମତ” ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ, ସେଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଦପତ୍ରର ସମାଦକୀୟକୁ ଅନୁବାଦକରି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମର୍ଥନ କରି ବା ମୋତେ ନିଯାକରି କୌଣସି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ସମାଦପତ୍ର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇନଥିଲେ ।

ଚାତୁର୍ବୀକାରଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ

ଆହେ ବହୁତେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେହିଭାବ ଦେଖାଯାଇଥିଲା । କଂଗ୍ରେସଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧାମ୍ବଳୀ ମତଭେଦ ରହିଥିଲା କାରଣ ଅନେକ କଂଗ୍ରେସଲୋକ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ଭାରି ଭୟ କରୁଥିଲେ ଓ କେତେକ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାର୍ଥସିଦ୍ଧିପାଇଁ ଚାତୁର୍ବୀକାର ସାଜିଥିଲେ । ସେମାନେ ମୋର ଉପରାପରେ ବାଧବାଧକତାରେ ହେଉ ବା ଭାବୁବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉ କେତେକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ବିବୃତି ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କେତେକ ବିଧାୟକ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଏବଂ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ମନୋଭାବର ତିତ୍ରି ସମାଲୋଚନାକରି ବିବୃତି ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନୁନଗୋ ପ୍ରମୁଖ ଛଥ ସାତଙ୍କ ବିଧାୟକ ଓ କେତେକ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭାପତି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଘୋର ସମାଲୋଚନା କରି ମୋତେ ସମର୍ଥନ ଜ୍ଞାପନ କରିଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ବହୁ ଯୁବନେତା ମଧ୍ୟ ସମାଦପତ୍ରରେ ବିବୃତିଦେଇ ମୋତେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସମର୍ଥନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ସେସବୁ ମୋତେ ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲା ।

ବିକୁ ପଟ୍ଟନାୟକ, ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ ଓ ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖ ସେତେବେଳେ ବିରୋଧୀ ଦଳର ମୁଖ୍ୟସଭ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଜଣ ଜଣ କରି ଫୋନକରି ମୋର ଜାର୍ଯ୍ୟର ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ । ମନ ଭିତରେ ଯାହା ଥାଉନା ବାହିକି, ମୋର ଜାର୍ଯ୍ୟ ସେମାନକର ରାଜନୈତିକ ଉଦେଶ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବିବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ସବୁଠାରୁ ମୋର ଉପରାରେ ବେଶି ଖୁସି

ହେଉଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ବିଶେଷତଃ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ କେତେକ ନେତା, ଯେଉଁମାନେ ମୂଳରୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସହିତ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଆସୁଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ମୂଳରୁ ଦେଖିଆସିଛି ଯେ କେତେକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟନେତା ବିଭିନ୍ନ କଂଗ୍ରେସୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ଅଳଗା ମୋଷକରି ଫାଇଦା ଉଠାଇଆସିଛନ୍ତି । ହରେକୁଷ୍ଟ ମହତାବ, ବିଜୁ ପଣ୍ଡନାୟକ ଓ ନନ୍ଦନୀ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥଳାବେଳେ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ଏକ ମୁଖ୍ୟକାରଣ ଯେଉଁଥିପାଇଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱାରା ବରାବର ଉପୁଜେ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିବାଦ ବାହାରେ ଆଲୋଚିତ ହୁଏ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ମୋର ବହୁ ବନ୍ଧୁ ଅଛନ୍ତି ଓ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀଦାତରେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଭିତ୍ତିରି କଥା ମୋତେ କହନ୍ତି ଓ ଭାବି ଦୁଃଖ କରାନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ବିବାଦ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନ୍ତୁନଗୋ, ଭଜନ ଦେହେରା, ଭାଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି, ବିଶ୍ଵନାଥ ମଲିକ ପ୍ରମୁଖ ବିଧାୟକ ଏବଂ ଗୋବିନ୍ଦ ତ୍ରିପାଠୀ, ଶରତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ପ୍ରମୁଖ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ ଜମିଟି ସଭାପତିଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ । ସେହିପରି ବହୁଯୁଦ୍ଧନେତା, ଜଣା ଅଜଣା ସମର୍ଥନ ଦେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁପଦ ନହିଁ, ତନ୍ଦବିର ଅହନ୍ତବ, ଜଗଦୀଶ ମହାନ୍ତି, ନିରୋଦ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଭୁଲିହେବ ନାହିଁ । ସମୟର ଗତିରେ କିଏ କେଉଁ ରାଜନୈତିକ ଦଳରେ ଅଛନ୍ତି ତାହା ବଡ଼କଥା ନୁହେଁ । ସେ ସମୟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ସଭାପତି ଥାଇ ଯେପରି କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉପର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ, ତାହା ଦେଖିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ଲଜ୍ଜା ଲାଗେ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଦିନେ ଦେଶରେ ସାହସର ପ୍ରତୀକ ଥିଲେ ଓ ବିଦ୍ରୁତିଶ ସରକାରର ବର୍ଣ୍ଣରତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଏମାନେ କିପରି ଦାୟଦ ହୋଇପାରିଲେ ? ସବୁ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ଭରିବାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଲା ଯେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ଶକ୍ତି ଓ ପୂରୁଷାର ବନ୍ଧନକରି ପ୍ରଲୋଭିତ କରିବାର ଶକ୍ତି ଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଗଲେ ଓ ତାହାଙ୍କ ଉପରେ ଉପର ସମର୍ଥନ ରହିଥିଲେ, ଜଣେ ସ୍ଵେଚ୍ଛାଚାରୀ ହେବାକୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଅନୁକୂଳ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରତ୍ୱତହୁଁଏ । ଏଥାଥିଲା ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ଆୟୁଧ । ବର୍ଷମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନତାଦଳରେ ବିଜୁ ପଣ୍ଡନାୟକଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଯାହା, ଅଛେ ବହୁତେ କଂଗ୍ରେସରେ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବେଳେ ସେହି ସ୍ଥିତିଥିଲା । ପାର୍ଟିର ସାଧାରଣ କର୍ମୀଙ୍କର

ସଂଗ୍ରାମର ଶେଷ ନାହିଁ

ଦଳ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ସବୁଠାରୁ କମଥିଲା, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆନୁଗତ୍ୟ ହଁ
ପ୍ରଧାନଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଲୋପପାଇ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ
ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା । ସରକାରୀ ପ୍ରଗରହ ଓ ଦଳୀୟପ୍ରଗରହରେ
ଅସାଧାରିତ ବାତାବରଣ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶାସରୋଧ କରୁଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାର ଏକମାସ
ମଧ୍ୟରେ ଭାରତରେ ଜଗରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରିକରାଗଲା । ଏବଂ ଦେଶ ଓ
ରାଜ୍ୟରେ ରାଜନୀତି ଏକ ନୃଆ ମୋଡ଼ ନେଲା ।

ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି : ଇତିହାସର ଏକ କଳା ଅଧ୍ୟାୟ

୩ ୧୭୫ ମସିହା ଜୁନ ୨୫ ତାରିଖ ଦିନ ଦେଶରେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଜାରିହେଲା । ମୁଁ ଏହାର ସାତ ଆଠଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇଥାଏ । ମୋର ପରମ ବନ୍ଦୁ ସ୍ଵର୍ଗତ ବିନୟ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥାଏ । ସେତେବେଳେ ସେ ରାଜ୍ୟସଭାରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଚରଫରୁ ସଭ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ବିଦ୍ୟାଷ୍ଟ ଶ୍ରମିକ ନେତା ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ତ୍ରେତ୍ୟ ଯୁନିଅନ କଂଗ୍ରେସର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ।

ରାତ୍ରିରେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଜାରି ହେଲା, କିନ୍ତୁ ତା'ପରଦିନ ସକାଳେ ବିଛଣାରୁ ଉଠିଲାପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ । ମନରେଏକ ଉଯକର ବିଦ୍ରୋହ ହେଲା । ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହୋଇଥିବ ତାହା ଅନ୍ୟମାନେ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆପଦକାଳୀନ ପରିସିଦ୍ଧି ବା ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଜାରି ହେବାର ଅର୍ଥ ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ ତାର ସମସ୍ତ ସଂବିଧାନ ସନ୍ତ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ହରାଇ ବସିଲା । କହିବା, ଲେଖିବା, ସଭା ସମିତି କରିବା, ଏପରିକି ବଞ୍ଚିବା ପ୍ରଭୃତି ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଚାଲିଗଲା । ସଂବାଦପତ୍ରର ସ୍ଵାଧୀନତା ଅପହରଣ ହେଲା । ଏହାକୁ ବିରୋଧ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିନା ବିଚାରରେ ଅଟକ ରଖିବା ଅଧିକାର ସରକାରର

ହେବନାହିଁ । ପରାଧୀନ ଭାବରେ ଗୋରାଲୋକଙ୍କ ଶାସନଥଳା, ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିର୍ବାଚିତ ଲୋକଙ୍କର ଦେଶୀ ଶାସନରେ ସେହିପରି, ବରଂ ଅଧିକ ଭାବରେ ଦମନମୂଳକ ଶାସନ ଜାରିଛେଲା । ସାରାଦେଶ ଶୂନ୍ୟାନ୍, ସତେ ଯେପରି ସାରା ଦେଶଟା ଏକ ଜୀବନ୍ତ ଜାତିର କାରାଗାର !

ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖରକଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ହଜାର ହଜାର ସରକାରୀ ଓ ବିରୋଧୀଦଳର ରାଜନୈତିକ ନେତୃବ୍ୟବସ୍ଥା ଗିରିପ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ୨୫ ତାରିଖ ରାତିରେ ବା ୨୬ତାରିଖ ସକାଳେ । ଦିଲ୍ଲୀ ବା ବାହାରର ସଂବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କ ଉପରେ କଡ଼ାଯାଞ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜାରି ହୋଇ ସାରିଲାଣି ଏବଂ ବେଆଇନ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ଜଳଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାଟିଦେଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରୁଥିବା “ଇତିଆନ ଏକସପ୍ରେସ” ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ସଂବାଦପତ୍ରର ମୁଦ୍ରଣ ଅଚଳ ହୋଇଗଲାଣି । କିଏ କିଏ ଗିରିପ ହେଉଛନ୍ତି, ସେ ସମ୍ବାଦ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ କଟକଣା, ଯାଞ୍ଚ ଅଫିସରଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ଛପା ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଅତି ମାମୁଳି ସଂବାଦ ଛଡ଼ା ପ୍ରାୟ ସବୁପ୍ରକାର ରାଜନୈତିକ ସଂବାଦ ଭାବପ୍ରାୟ ଅଫିସରଙ୍କ ବିନା ଅନୁମୋଦନରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

କଂଗ୍ରେସ ନେତାଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା

ମୁଁ ଚଞ୍ଚଳ ଗାଧୋର କିଛି ଜଳଖ୍ୟା ଖାରଦେଇ ପ୍ରାୟ ଦଶଟା ବେଳକୁ ପାଲିଆମେଣ୍ଟର ସେଷ୍ଟ୍ରାଲ ହଲକୁ ଚାଲିଗଲି ଖବର ନେବାକୁ । ସେଠାରେ ଖୁବ କମସବ୍ୟ ଓ ସାମାଦିକଙ୍କ ଉପର୍ଯ୍ୟତି । ଯେତେବେଳେ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେଷ୍ଟ୍ରାଲ ହଲରେ ସବୁବେଳେ କୋଳାହଳ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ସବୁ ନିଷ୍ଟଳ, ହୃଦୀଟିଏ ପଡ଼ିଲେ, ଯେପରି ତାହାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭ୍ରିବ ।

ହୀତ ଦେଖିଲି ବିହାରର ପୁରୁଣା ନେତା ଓ ପାଲିଆମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ଡି.ଏନ. ତିଓୟାରୀଙ୍କୁ । ସେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଖୁବ ମାନ୍ୟଗନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ ସନ୍ନାନ କରେ । ସେ ଏକୁଟିଆ ବିଷ୍ଣ୍ଵ ବଦନରେ ବସିଥାଆନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିପଡ଼ିଲି । ସେ କିଛି ନକହି ଚୁପ୍ତାପ ବସିଥାଆନ୍ତି ।

ମୁଁ ନୀରବତା ଭଙ୍ଗ କରି କହିଲି, ତିଆରୀଙ୍କା, ଆମେ ସବୁ ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଲଢାଇ କଲୁ, କେଲ ଗଲୁ, ଯୌବନକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳିଦେଇ ତ୍ୟାଗକଲୁ, ଶେଷରେ କ’ଣ ଜୀବନଶାରେ ଏଥା ଦେଖିବାକୁ ? ସେ କିଛି ନ କହି ଗୁମାରି କହିଲେ, “ଦାସଜୀ ସବୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ତ ”? ମୁଁ କହିଲା ବେଳେ ମୋର କଷ ରୋଧ

ହୋଇଗଲା, କାହି ପକାଇଲି । ସେ ବ୍ୟଥତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ବୋକାଇଲି ଅନାଇ ରହିଲେ । ଦେଖିଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଶକ୍ତ ଆୟାତ, କିନ୍ତୁ କେହି କିଛି କହୁ ନଥିଲେ ।

ସେହି ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଶାସନ ଓ ରାଜନୀତିର କେତ୍ରବିଷ୍ଟ ଦିଲ୍ଲୀ ସହରରେ ଯାହାସବୁ ଘରୁଆୟ, ତାହାସବୁ ଦେଖି ଓ ଶୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମତ୍ତୁଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗିବା ଛଢା ଆଉ କିଛି ନଥାଏ । ଭାବିଥିଲି ଜଗନ୍ନାଥନାମ, ଥ୍ରୀ.ରି. ଚନ୍ଦ୍ରନାଳ ଭଲି ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନେ ଏହାର ଠାକୁ ବିରୋଧ କରିବେ, କିନ୍ତୁ ତାହା ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଭୟ, ଆତକ, ସତେ ଯେପରି କ୍ଷମତାରେ ଯେନତେନ ପ୍ରକାରେଣ ରହିବାପାଇଁ ରହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକ ସାଲିସ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଜାଣେ ଯେ ସେମାନେ ଏପରିକାର୍ଯ୍ୟର ନିଯା କରୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଉପପା ଦେବାକୁ ବା ବିରୋଧ କରିବାକୁ ସାହସ କରୁନାହାନ୍ତି । ସେହିଦିନଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ସମ୍ମାନ କମିଗଲା ।

କ୍ଷମତାଲୋଭୀ ଓ ଚାଟୁକାରଙ୍କ ଭୂମିକା

ଏପରି ଏକ ଶୁରୁତର ରାଜନୈତିକ ସଙ୍କଟ ଆଡ଼କୁ ଦେଶ ମୁହଁର ଥାଏ, ରହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଆହ୍ଵାବାଦ ହାଇକୋର୍ଟର ରାଯ ଦିନଠାରୁ । ମୋର ସମାଜବାଦୀ ପାର୍ଟୀର ପୁରାତନ ବନ୍ଦୁ ସର୍ବତ ରାଜନାରାୟଣ, ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ପରାଜିତ ହୋଇ ଏକ ନିର୍ବାଚନ ମକଦମା ଆହ୍ଵାବାଦ ହାଇକୋର୍ଟରେ କରିଥିଲେ । ହାଇକୋର୍ଟ ରାଯ ଦେଲେ ଯେ ନିର୍ବାଚନ ଆରନ ଭଣ କରିଥିବାରୁ ରହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ଅସିଦି । ତେଣୁ ସେ ଆଉ ସର୍ବ୍ୟ ରହିବା କଥା ନୁହେଁ, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ରହିବା ପ୍ରଶ୍ନ କେଉଁଠି ଉଠୁଛି ?

‘ଏହାପରେ ସାରାଦେଶରେ ବିରୋଧୀ ଦଲମାନେ ସଭା ଶୋଭାୟାତ୍ମା କରି ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଉପପା ଦାବୀ କଲେ । ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସଭବନ ଆଗରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଉପପା ଦାବି କରି ଶୋଭାୟାତ୍ମା ପ୍ରଭୃତି ହେଲା । ଅନେକ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ପଦାର୍ଥେ ପ୍ରକଳଣ ନ କଲେ ହେଁ ହାଇକୋର୍ଟ ରାଯ ମାନି ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଉପପା ଦେଇ ଦେବା ଉଚିତ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ କଲେ । କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସର କେତେକ ମଧ୍ୟମ ବର୍ଗର ଚାଟୁକାର ଉପପା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଚାପ ପକାଇଲେ । ଏପରିକି ଶେଷରେ ନିର୍ବାଚନ ଆରନକୁ ଏକ ଅଧ୍ୟାଦେଶ ଜରିଆରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଗଲା, ଯେପରିକି ହାଇକୋର୍ଟର ରାଯ ଅକାମୀ ହୋଇଯିବ । ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ଅପିଲ କରାଗଲା ସେହି ସଂଶୋଧନ ଆରନ ଭିତରେଆହ୍ଵାବାଦର ହାଇକୋର୍ଟ ରାଯ ବାତିଲା କରିବାକୁ ।

ବିଶ୍ଵପ୍ତ ସ୍ଵତ୍ରରୁ ଖବର ପାଉଥାଏ ଯେ ଉଦ୍‌ଦିରାଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଥମେ ଉପସା କଥା ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ମନ ଦୋଳାଯମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଚାରୁକାର ମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ଶେଷରେ ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରହିବାକୁ । ଜଗଜୀବନବାବୁ ଓ ଚଞ୍ଚାନଙ୍କ ମଟିଗଟି ତାଙ୍କ ମନକୁ ହାଇକୋର୍ଟ ରାୟକୁ ଅବଙ୍ଗୀ କରିବାକୁ ସାହସ ଦେଲା ।

କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ଜଗୋରୀ ୧୯୧୦କ ହେଲା, ଏସବୁ ଜଟିଲ ରାଜନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ବିଚାର କରିବାକୁ । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଉପସା ଦେଲେ କାଳେ ଜଗଜୀବନରାମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଯିବେ, ସେଥିପାଇଁ ଚଞ୍ଚାନଙ୍କୀଙ୍କ ମନରେ ଶକ୍ତି ଥାଏ । ଜଗଜୀବନରାମଙ୍କ ମନରେ, ଚଞ୍ଚାନଙ୍କୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଉପ୍ରେସ ଥାଏ । ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନ କରାଇ ଦେବାକୁ ମତବ୍ୟକୁ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଯେ ବିଚାରାଳୟ ମତକୁ ମାନିବାକୁ ବାଧ ନୋହୁଁ, ଦେଶର ସ୍ଵାର୍ଥ ଆଗରେ ବିଚାରାଳୟର ମତ ବଡ଼ ନୁହେଁ । ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ଜଗଜୀବନରାମ ଓ ଚଞ୍ଚାନଙ୍କ ପ୍ରଷ୍ଟାବ ଓ ସମର୍ଥନରେ ଉଦ୍‌ଦିରାଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପଦତ୍ୟାଗ କରିବା କଥା ନୋହିଲା ।

ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସହିତ ଭେଟ

ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରି ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏକ କୌତୁଳ୍ୟକଣ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଦେଶସାରା ଜଗତରେ ଉଦ୍‌ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଆହୋଳନ ଚଳାଇଥିଲେ, ତାହା ତୀରୁ ଆକାର ଧାରଣ କରୁଥାଏ । କୁନ୍ତି ୨୨ ତାରିଖ ଦିନ (ବୋଧହୃଦୟ) ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏକ ବିରାଟ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ସେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ସୈନ୍ୟମାନେ ସରକାରଙ୍କ କୌଣସି ବେଆଇନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନ ମାନନ୍ତୁ ।

ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଏହା ଠିକଣା କଥା ହେଲେମଧ ଏକ ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀଙ୍କ ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଭ୍ରାହ କରିବା ଢାକରା ବୋଲି ଏକଥାକୁ ଚିତ୍ରଣ କରାଗଲା । ସେତେବେଳେ ସୁମ୍ପିମକୋର୍ଟରେ ଉଦ୍‌ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ମନ୍ତ୍ରମା ବିଚାର ଚାଲୁଥାଏ ।

ହୀନେ ପ୍ରାୟ ସେହି ୨୨ ତାରିଖଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର (ସେତେବେଳେ ସେ କଂଗ୍ରେସ ଉପପରୁ ରାଜ୍ୟ ସଭାରେ ସଭ୍ୟାଧାରୀ ଓ ଉତ୍ସବତୁର୍କୀ ନେତା ହିସାବରେ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥାଏନ୍ତି) ହୀନେ ସେଷ୍ଟ୍ରାଲ ହଲରେ ଆସି ମୋଟେ କହିଲେ ଯେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ତାଙ୍କ ସାଇଥ ଆଭିନ୍ୟାସିତ ଘରକୁ ରାତି ୮ ଟା ପରେ ରାତ୍ରିଭୋଜନ ପାଇଁ ଆସିବେ, ମୁଁ ସେଠାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଛି । ମୁଁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଯିବିବୋଲି ସମ୍ମତିଦେଲି ଏବଂ ଆଉ କେଉଁମାନେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି

ପଚାରିବାରୁ ସେ ମୋହନ ଧାରିଆ, କୃଷ୍ଣକାନ୍ତ ଓ ରାମଧନଙ୍କ ନାମ କହିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ ।

ମୁଁ ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ବସାକୁ ଗଲି । ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କୀ ଓ ତାଙ୍କ ସହଧର୍ମୀଣୀ ପ୍ରଭାବତୀ ଦେବୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମୋତେ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ଏବଂ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ଅଭିନନ୍ଦନ, କାରଣ ନିଜର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷାକରି ଉପସା ଦେଇଛନ୍ତି ।” ମୁଁ ଆଗରୁ ଲେଖିଛି ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଗେଷହାଉସରେ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥଳାବେଳେ ଆଲୋଚନାର ଶେଷରେ ବିଦାୟ ଦେଲାବେଳେ ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁଠି ଥାଆନ୍ତୁ, ନିଜର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସହିତସାଲିସ କରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀରୁ ଯେପରି ଉପସା ଦେଇଥିଲି, ସେହି କଥାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସେ ମୋତେ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଲେ ।

ତା’ପରେ ଆମ ପାଞ୍ଚ ଛାଇଶଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାଜନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା କାରଣ ଆମେ ଯେଉଁ ଚାରି ପାଞ୍ଚଶଙ୍କ ଥିଲୁ, ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆଦୋଳନକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ଜନସଂଘ ତାଙ୍କ ଆଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହୋଇସାରିଲାଣି । ବାମପଦ୍ଧା କମ୍ଯୁନିସ୍ଟ ମାନେ ଆଦୋଳନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଜନସଂଘର ସମର୍ଥନ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମେ ଆଦୋଳନକୁ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ପଣ୍ଡାଦପଦ ହେଉଥିଲେ । ବହୁବାର ଆଲୋଚନା ପରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ଏପରିକି ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ କଳିକଟା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନେ ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲାବେଳେ ବାମପଦ୍ଧା କମ୍ଯୁନିସ୍ଟମାନେ ଆଗ୍ରାହୀହୋଇ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ ।

ରାତ୍ରି ଭୋଜନ ବୈଠକରେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଓ ମୋହନ ଧାରିଆ କହିଲେ ଯେ ଆଦୋଳନକୁ ସମସ୍ତେ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି ଓ କରିବେ, କିନ୍ତୁ ମନରେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵିଧା ଆସୁଛି ସାମ୍ରଦ୍ଧାର୍ଥିକ ଜନସଂଘର ସମର୍ଥନ ଯୋଗୁଁ । ଜୟପ୍ରକାଶ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ ଯେ, ଦେଶ ଯେଉଁ ସଂକଟ ମଧ୍ୟରେ ଗଠି କରୁଛି, ସେଥିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲେ ଏବଂ ଗଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବାକୁହେଲେ ସବୁ ଦଳର ସହଯୋଗ ଦରକାର ।

ଭଲକଥା ମନ୍ଦ ଲାଗେ

ଏଇଠି କହିଦେବା ଦରକାର ଯେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯେଉଁମାନେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲୁ, କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟଥିଲୁ, ଯଦିଓ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ପ୍ରତି ବହୁଦିନରୁ ଅଗାଧ ସନ୍ମାନ ଥାଏ ଏବଂ ନିଜକୁ ତାଙ୍କ ନିକଟ ଲୋକ ବୋଲି ମଣ୍ଣୁଆଇ । ଯେତେବେଳେ ଜୟପ୍ରକାଶ ଓ ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ବୃଦ୍ଧି ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମିଳାନିଶା

ହେଉ । କିନ୍ତୁ ଉଦୟରାଗାନୀ ସେ ପରାମର୍ଶକୁ ହେଯଙ୍ଗାନ କଲେ, ବରଂ ଚତ୍ରଶେଖର ପ୍ରମୁଖକୁ ସଦେହ କଲେ ଯେ ସେମାନେ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଲୋକ । ସୈଭାତିକ ମତଭେଦକୁ ଯେଉଁମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦ୍ୱେଷ ବା ମତଭେଦ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜର ଓ ଦେଶର ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ କରିଥାଆନ୍ତି, ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣାବଳୀ ପ୍ରମାଣିତ କରି ଦେଇଛି ।

ସେହି ରାତ୍ରିଭୋକନ ଆଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ପଚାରିଲେ ଯେ ଯଦି ନିର୍ବାଚନ କେବେ ହୁଏ, ତେବେ ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ କ'ଣ ହେବ ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ସହମତ ହୋଇଥିଲୁ ଯେ କଂଗ୍ରେସ କେତ୍ରରେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିବାର ସମ୍ଭାବନା ଉଣା । ସେହି ସମୟରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ଯେଉଁ ନିର୍ବାଚନ ମକଦମା ଚାଲିଛି, ସେ ବିଷୟରେ କ'ଣ ସମ୍ଭାବନା, ଏ ବିଷୟରେ କିଛି ଖବର ରଖିଛ କି ବୋଲି ପଚାରିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ମତାମତ ଦେଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ହାରିୟିବାର ବହୁତ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭିନ୍ନମତ ଦେଲି । କହିଲି ଯେ ଜଗମାନଙ୍କର ଯାହା ମତିଗତି ଜଣାଯାଉଛି, ସେଥିରେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିର୍ବାଚନକୁ ଅସିନ୍ଦରି ଏକ ରାଜନୈତିକ ଅସ୍ତିତା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସେମାନେ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ ।

ଏକଥା ମୁଁ ମୋର ଆମ୍ୟ, ବାରିଷ୍ଟର ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସଙ୍କୁ ଶୁଣିଥିଲି । ସେ ସବୁଦିନେ ବିଚାରବେଳେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ବସି ମକଦମାର ବିଚାରକୁ ପୂରା ଅନୁଧାନ କରୁଥିଲେ । ସେ ସେତେବେଳକୁ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ଓକିଲାତି କରୁଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ପୁରାତନ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ କିଛି କାଳପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟରେ ଆଡ଼ଭୋକେଟ ଜେନେରାଲ ହୋଇଥିଲେ । କିଛିମାସ ପରେ ନାନା କାରଣରୁ ଅଣ୍ଟାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରି ଉପସା ଦେଲେ ଓ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ପୁନର୍ବାର ଓକିଲାତି ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ସେ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ମକଦମାର ବିଚାରରୁ ଯାହା ୩୭ରାତ୍ରିଥିଲେ, ତାହା ମୋତେ କହିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ସେକଥା କହନ୍ତେ ଜୟପ୍ରକାଶ କହିଲେ ଯେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଓକିଲମାନେ ତାକୁ ଅଳଗା କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଯାହା ହେଉ ଶେଷରେ ସେ ଜିତିଲେ ଓ ଦେଶକୁ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତାକଲେ ।

ଜୀବନର ଏକ ମୋଡ଼

ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲି, ସ୍ଵିରକରିନେଲି ଯେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିରେ ସ୍ବାଧୀନ ଭାବରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସମବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ବିଧାନସଭାରେ ସଭ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସହିତ ପଢାପଡ଼ିରେ ବିଶେଷ ସମୟ ଦେବି ।

ମୂଳସଂସ୍କୃତ ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ପ୍ରଭୃତି ପଡ଼ିବି ଓ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବାକୁ ଉଦୟମ କରିବି । ଦ୍ଵିତୀୟକଥା ହେଲା ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ମଚର ଗାଡ଼ି ସିନା କିଣିଛି, କିନ୍ତୁ ନିଜେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବା ଜାଣି ନ ଥିବାରୁ ଗାଡ଼ି ରଖିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମବ ନୁହେଁ କାରଣ ତ୍ରାଇଭରର ଦରମା କେଉଁଠିଁ ଦେବି ? ସେଥିପାଇଁ ମଚର ଗାଡ଼ି ଶିଖିବି ।

ଜଣେ ତ୍ରାଇଭରର ସାହାୟ୍ୟରେ ପଦ୍ମର ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କଟକରେ ମଚର ଚଳାଇ ପାରିଲି । ବହୁତ ଅତିରକ୍ତ ବନ୍ଧୁ ମନା କରୁଥୁଲେ ଯେ ପରିଣତ ବୟସରେ ତ୍ରାଇଭିଂ ଶିକ୍ଷା କରିବା ଅନୁଚ୍ଛିତ । କାହା କଥାକୁ କର୍ଷପାତ କଲିନାହଁ । ବହୁ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ମଚର ଗାଡ଼ି ତ୍ରାଇଭିଂ ଉପରେ ଏକ ପୁଷ୍ପକ ଆମେରିକାରୁ ଆଣିଥିଲି । ସବୁ ଦିନେ ତ୍ରାଇଭିଂ ଶିକ୍ଷାକରି ତାକୁ ପଡ଼େ । ତ୍ରାଇଭରର ସାହାୟ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ତାହା ବେଶୀ କାମ ଦେଲା ।

ବିଧାନସଭା ଲାଇଟ୍‌ରେ ରାମାୟଣ' ଓ ତା'ପରେ ମହାଭାରତ ଆଣି ପଡ଼ିଲି । ଅତି ଚମଳାର ଲାଗିଲା । ବାଲ୍ମୀକୀଙ୍କ ସଂସ୍କୃତ ରାମାୟଣ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ସବୁବେଳେ ଅନୁଭାପ କରୁଥାଏ ଯେ ଆଗରୁ କାହିଁକି ଏସବୁ ବହି ପଡ଼ିଲି ନାହିଁ ।

ଭାରତ ବର୍ଷ କ'ଣ ଓ ତାର ସଂସ୍କୃତ କ'ଣ, ତାହା ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତର ଗପ ଜାଣିଲେ ହେବନାହଁ, ମୂଳଗ୍ରହକୁ ପଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ମାତ୍ରିକ ପରାକ୍ଷା ଦେଇ ବହୁଦିନ ଧରି ବିହାରିଲାଲ ପଞ୍ଚିତଙ୍କ ପ୍ରଣାତ ଗାତା ପଡ଼ିଥିଲି । ବିଭିନ୍ନ ପଞ୍ଚିତଙ୍କ ଭାଷ୍ୟ ଭିରିରେ ଏହା ସଂକଳିତ । ସେତେବେଳେ ଯେତେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି, ତାହାଠାରୁ ଏସବୁ ପୁରାଣ ବହି ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ଦେଲା । ମୋର ବନ୍ଦ ଧାରଣା ହେଲା ଭାରତବର୍ଷରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଯିଏ ସେବୁ ପଡ଼ି ନାହଁ, ସେ ପ୍ରଭୃତରେ ଭାରତୀୟ ନୁହେଁ । ଏକଥା ବହୁ ସଭାରେ ମୁଁ କହିଛି ଓ କେତେ ଲେଖାରେ ମଧ୍ୟ ଏ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ଭାରତର ମନ ଓ ପ୍ରାଣର ଏହା ପ୍ରତିକୃତି ।

ଗତବର୍ଷ ଚେଲିଭିଜନରେ ଯେତେବେଳେ ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ବ୍ରମାଦୟରେ ଦେଖାହେଲା, ସେତେବେଳେ ଏହା ସବୁଠାରୁ ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲା । ତାହାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ଯୁଗ ଯୁଗ ବିତିଯାଇଥୁଲେ ହେଁ ଏହାର ମୌଳିକ ଚରିତ୍ର ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତଙ୍କ ଠିକଣା ଭାବରେ ପୁଟାଇ ପାରିଛି । ଏପରିକି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଛଢା ମୁସଲମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆନମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଦେଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଥିଲେ ।

ଏହାକୁ ପୁରାଣ ନ କୁହାଯାଇ, ଯଦି ସାହିତ୍ୟ ବି କୁହାଯାଏ, ତାହାରେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା କାଳଜୟ । ସବୁ ଯୁଗ ଓ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଏହା ଉପଯୋଗୀ ଓ ଶିକ୍ଷଣୀୟ । ଆଗେ ମୁଁ ଧର୍ମ ଆବଶ୍ୟକ ବେଶି ଆକୃଷ ନ ଥିଲି । ସମୟେ ସମୟେ ମହିରକୁ

ଯାଏକିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏଁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟହୀମୋ ପାଇଁ ଧର୍ମ । ଜୀବନର ଓ ସମାଜର ମୂଳ୍ୟବୋଧର ମୁଁ ପୂର୍ବାରୀ, କିନ୍ତୁ ଏହା ଯେ ଧର୍ମର ଏକ ଅବଶ୍ୟମାବୀ ଅଙ୍ଗ, ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ କଥାଚାକୁ ବିଚାର କରୁନଥିଲି ବା ଗରୁଡ଼ ଦେଉ ନଥିଲି । ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ପଢ଼ି ମୋର ଜୀବନରେ ଏକ ମୋଡ଼ ଆସିଲା । ଉଗବାନଙ୍କ ଅଗ୍ରିତ୍ତ ଉପରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଲା । ସେହିଦିନଠୁଁ ପୂରୀର ବଡ଼ଠାକୁର ମୋର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଦେବତା ହୋଇଗଲେ । ମଣିରେ ମଣିରେ ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନପାଇଁ ଉଚ୍ଛଵା ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ଓ ପୂରୀଯାଏ ।

ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ବଢ଼ିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ଏହା ମନର ଏକ ଦୂର୍ବଳତା ନୁହେଁ ତ ? ଜଗାରୀ ଜାଳୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ଯେଉଁ ଅସହାୟ ଭାବ ଉଦ୍ଭେଜ ହେଉଥିଲା, ତାହା ଫଳରେ ଧର୍ମ ଆଡ଼କୁ ଆକୃତି ହେବା ଏକ ପଳାୟନ ପଞ୍ଚୀର କାମ ନୁହେଁତ ? କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ପୂରାଣ ସଙ୍ଗକୁ ଯେତେବେଳେ କେତେଖଣ୍ଡ ଉପନିଷଦ ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି, ସେତେବେଳେ ଏ ସମେହ ସମ୍ମୂର୍ଖ ଦୂରୀଭୂତ ହେଲା । ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହେଲା ମୁଁ ପଳାୟନପଞ୍ଚୀ ନୁହେଁ । ମନରେ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚତା ବସାବାନ୍ତି ରହିଥିଲା, ମାର୍କ୍ସବାଦ ଓ ସମାଜବାଦର ଯେଉଁ ଅବୈଜ୍ଞାନିକ ମୋହ ମନକୁ ଆହ୍ଵାଦିତ କରିଥିଲା, ତାହାହୀଁ ତୁଟିଗଲା । ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଚାର ହେଲା, ଜଣେ ଉଗବାନଙ୍କ ପିତ୍ତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ବା ନକରୁ ତାହା ବଢ଼ିକଥା ନୁହେଁ, ଅତଃ ପକ୍ଷେ ସେ ନିଜକୁ ମାନବ ସମାଜର ଏକ ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବ । ଏହାହୀଁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାଗତୀୟ ସଂସ୍କୃତି । ତାହା କେବଳ ହିନ୍ଦୁର ସଂସ୍କୃତି ନୁହେଁ, ମାନବ ସମାଜର ସଂସ୍କୃତି । ଏହା ସମାଜବାଦ ବିଗୋଧୀ ନୁହେଁ, ଏହା ବରଂ ସମାଜବାଦର ବିଚାରଧାରାକୁ ତୀର୍ମଣ କରିବ ।

ମୋ ବିଚାରରେ ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତର କେତେକ କଥାବସ୍ତୁ ଭାଗତୀୟ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଂଶ ହେବା ଦରକାର । ଶିକ୍ଷା ସିଲାବସରେ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ହେବା ଉଚିତ । ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଦେଶର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପୂରାତନ କାହାଣୀ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ହୋଇଛି, କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ତାହାର ଅଭାବ ବହୁତ । ଏହା କଥାପରିଚାଳନା କରିବା ନାହିଁ ? ବେଳକଣ ବହୁତ ଗଢ଼ି ଯାଉନାହିଁ ? ଯେଉଁ ଦେଶ ତାର ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ନ ଚିହ୍ନେ, ସେ ଭିବନ୍ଦୁତକୁ ଗଢ଼ିବ କିପରି ?

ଜଗାରି ପରମ୍ପରା ଅଣ୍ଟି ଉଚିତରେ ମୋର ବେଳ କଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତିନିବର୍ଷର କେଲ ଜୀବନ ମୋତେ ମଣିଷ କରିଥିଲା । କେଲ ହେଁ ଥିଲା ମୋର ବିଶ-

ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏ ଜଗୋରି ପରିସ୍ଥିତି ହଁ ପୁଣି ମୋଡେ ମଣିଷ କଲା । ସେତେବେଳେ ଯଦି ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ପ୍ରତି ମୁଁ କୃତଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲି, ଏବେ ମୁଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଙ୍ଗ ହେଲି ।

ରାଜନୈତିକ ରଜାମଞ୍ଚ ନିର୍ମଳ

ଜଗୋରି ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପଦାକୁ ସେତେ ତୀର୍ତ୍ତ ଜଣାଯାଉ ନଥିଲା । କାଁ ଭାଁ ବିଶ୍ଵୋତ୍ତମା ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଯାଅ କଟକଣା ଯୋଗୁଁ ତାହା ପଦାକୁ ବିଶେଷ ଜଣା ପଡ଼ୁନଥିଲା । କେତେକ ନେତା ଗିରିପାକୁ ଏହାର ରହିଲେ । ସେମାନେ ବାହାର ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ପ୍ରକାଶ କରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାନରେ ବନ୍ଧନ କରୁଥିଲେ । ପଦାକୁ ସବୁ ନିର୍ମଳ, ସତେ ଯେପରି ସମସ୍ତେ ଉଯ୍ୟତୀତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଖବରକାଗଜମାନେ ମଧ୍ୟ ଉଯ୍ୟତୀତ ହୋଇ ମୁଖ୍ୟମତ୍ତ୍ଵ ସରକାରୀ ପ୍ରଚାରର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଗଲେ । ଏପରିକି ସଂବାଦ ସରବରାହ ସଂପାଦନେ (ପ୍ରେସ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ୍ ଅଫ୍ ଜଣିଆ ପ୍ରଭୃତି) ସରକାରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ପୂରାପୂରି କାମକଲା ଏବଂ ପରେ ମିଳିତ ସଂବାଦ ସଂପାଦକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ନାମ ‘ସମାଚାର’ ରଖାଗଲା । ସବୁକଥା ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସେନ୍ଟ୍ରେଟେରିଏର୍‌ରୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଦମନ ଲୀଳା

ସାରା ଦେଶରେ ଶାସନକଳ ଏକ ଦମନର ଆୟୁଧରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସର୍ବେସର୍ବା ହୋଇଗଲେ । କେବଳ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗତ ପୁନ୍ରୁ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନ୍ତରିକ୍ ପ୍ରକାଶ କରି ଆଉ ଯାହାକଲେ ତାଙ୍କୁ ସାତଗୁଣୀ ମାଫ୍ ହେଲା । ବିରୋଧୀ ଦଳର ନେତାମାନେ ଯେଉଁମାନେ ଗିରିପା ହୋଇ ନଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ତୁପ୍ରଚାପ ରହିଲେ ଏବଂ କିଏ କିଏ ପଦାରେ ଜଗୋରା ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସମର୍ଥନ କରି ନିଜର ଦେହ ବଞ୍ଚାଇଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଏବଂ ନବବୃଷ୍ଟ ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରମୁଖ ନେତୃବ୍ୟକ୍ତି ଜଗୋରା ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସମର୍ଥନ ନ କରିବାରୁ ସେମାନେ ଅଟକବୟୀ ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କଟକର ବାହାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାନର ଜେଲରେ ରହିଲେ । ଜନତାପାର୍ଟି ଓ ଜନସଂୟଗ ବହୁତ କର୍ମୀ ଜେଲ ଭୋଗିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ, ଜନତା ପାର୍ଟି ଓ ଜନସଂୟଗ କେତେକ ବିଧାୟକ ଓ କର୍ମୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟର କେତେକ ବିରୋଧୀ ଦଳର ତୁଙ୍ଗ ନେତାଙ୍କୁ ଗିରିପା କରାଗଲା ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତିହିସି ପରାୟଣ ହୋଇ କେତେକ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ ଜେଲରେ ରଖିଲେ

କାରଣ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ବଚନ୍ଦ୍ର ଭଲି ବ୍ୟବହାର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ବିଧ୍ୟାୟକ ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନ୍ତୁନଗୋ ମୁଖ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀ କାନ୍ତୁନଗୋଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କେବେହେଲେ ଭଲ ପାଉନଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ୧୯୭୭ ସାଲରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲାବେଳେ ଶ୍ରୀ କାନ୍ତୁନଗୋ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ସେ ସଂଷକାଦୀ ଓ ସ୍ଵାଧୀନଚେତା ଥିବାରୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ଘୋରବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ମୁଁ ଉପସା ଦେଲାପରେ ସେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିବାରୁ ଏହିରାଗ ଆହୁରି ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସେ ଜଗରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିର ଘୋରବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ତାହାଛଡ଼ା କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଯୁବନେତା ଶ୍ରୀ ଜଗଦୀଶ ମହାନ୍ତି ଓ ନିରୋଧ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗିରଫ୍ଟ କରାଯାଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଦୋଷ ଯେ ସେମାନେ ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ । ରାଜନୈତିକ ବିଦେଶୀରକ୍ଷି ଏହି ଦୂରଜଣ ଯୁବ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ଜେଲ ଭୋଗିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଦୂରଜାଳାନ ଗୃହବିଭାଗ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଓମ ମେହେଟାଙ୍କୁ କହି ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜେଲମୁକ୍ତ କରି ପାରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନ୍ତୁନଗୋଙ୍କ ପାଇଁ ତାହା କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୋଇ ନଥିଲା ।

ପରେ ଶ୍ରୀ ମେହେଟାଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଖବର ପାଉଥିଲି ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଗିରଫ୍ଟ କରିବାକୁ ଚାହେଥିଲେ ଓ କେନ୍ତ୍ର କର୍ତ୍ତାପକ୍ଷକର ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ମେହେଟା ମୋର ପରମ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ରେଡ଼ି ଗୃହ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ହେଁ ବାସ୍ତବରେ ଶ୍ରୀ ମେହେଟା ଗୁରୁଦ୍ୱା ବିଭାଗ ଓ ଜଗରୋରି ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟପାଇଁ ମୁଖ୍ୟଥିଲେ କାରଣ ସେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଖୁବ ଅନୁରତ ଥିଲେ । ସେ ପୂର୍ବରୁ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଭ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ବିରୋଧୀଦଳର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ ହେଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ତରଜାତା ଥିଲା । ସେକଥା ହେଁ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା ବୋଲି ମୋର ବିଚାର । ତାହାଛଡ଼ା ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ନାପସନ୍ଧ କରୁଥିଲେ ।

ଏପରି ସହିବାକୁ ପଡ଼େ

ମୋତେ ସିନା ଗିରଫ୍ଟ କରାଗଲା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବହୁ ଭାବରେ ହଇରାଣ ଭରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରହିଲା । ମୋର ସହଧରଣୀଙ୍କୁ ହୀତ କୋରାପୁରେ ଜୟପୁର ବାଲିକା ହାଇଦ୍ରୁଲକୁ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହିସାବରେ ବଦଳି କରାଗଲା । ସେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଏକ ସରକାରୀ ହାଇଦ୍ରୁଲର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଥିଲେ । ମନଦୁଃଖରେ ସେ ବଦଳି ବଦଳାଇଁ କୌଣସି ଉଦ୍ୟମ ନ କରି ଚାଲେଖା ଗୃହଣକରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଗଲେ । ପିଲାମାନେ ମୋ ପାଖରେ ରହି ତାଙ୍କ ପାଠପଢ଼ା ଚଳାଇଲେ । ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି ଓ ମୋ ପାଖକୁ କେହିମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି, ତା'ଖବର ନେବାକୁ ଗୋଇହା ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନମ୍ରାତ୍ମି କରାଗଲା । ସେମାନେ ମୋ ଘର ପାଖରେ

ଛକରେ ପାଳି କରିବସି ଖବର ନେଉଥିଲେ । ସେମାନେ ତ ମଣିଷ, ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଦାୟିତ୍ୱ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦେବାଟାକୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ମୋ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଖବର ପଠାଉଥିଲେ ଏବଂ ବାହାରୁ ଯେଉଁମାନେ ଆସୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଚାହା ଜଳଖ୍ଯା ଦେଇ ସମୟେ ସମୟେ ଆପ୍ୟାଯିତ କରି ତାଙ୍କୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋରନ୍ତାଗିରି କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ବୋଲି ଦୁଃଖକରି ଜଣାଉଥିଲେ । ଏପରିକି ଯେଉଁଦିନ କ'ଣ ରିପୋର୍ଟ ଦେଲେ, ତାହାର ସାରାଂଶ ବି ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଜଣାଉଥିଲେ ।

ମୋର କିଛି ଗୁପ୍ତ କଥା ନଥିଲା । କେତେକ ବିଧାୟକ ବରାବର ଆସୁଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କସହିତ ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା । ଭଜମନ ବେହେରା ବିଧାୟକ ପ୍ରମନ୍ତ ମୋତେ ଭେଟୁଥିଲେ । ଶେଷରେ ଶ୍ରୀ ବେହେରାଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସଦଳର କାର୍ଯ୍ୟଦାର ପଦରୁ ବିତାଢ଼ିତ କରାଗଲା । ସେଥିରେ ସେ ଆଦୋ ବିଚଳିତ ନଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜ ମହାନ୍ତି ସେତେବେଳେ ବିଧାନସଭାର ବାଚସ୍ତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ଥିବାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ତାଙ୍କବସାକୁ ଯାଉଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଖରାପ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ଅତୁଚ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କହିବାକୁ ବ୍ୟଧା କରିବି ନାହିଁ ଯେ ସେ ଜଣେ କଂଗ୍ରେସର ଅନୁରକ୍ତକର୍ମୀ । ହିସାବରେ ଜଗୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ବିରୋଧ କରୁନଥିଲେ । ସମୟେ ସମୟେ ବରଂ ମୋ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ସମର୍ଥନ କରୁନଥିଲେ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ମତବ୍ୟକୁ କରୁଥିଲେ ।

ସେହିପରି ବହୁ କର୍ମୀଙ୍କୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ମୋର ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଜଣେକର୍ମୀଙ୍କୁ ହାତକରି ମୋରସବୁ ସମର୍ଥକ ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ହଇରାଣ କରାଗଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାନୀୟ ପୋଲିସର ସହାୟତାରେ ଥାନାକୁ ଢାକିଆଣି ବସାଇବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ନାନା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦିଆଗଲା । ସେମାନେ ଯେପରି ପାଟେର କର୍ମୀ ନୁହଁନ୍ତି, ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା । ପାଟେର କର୍ମୀଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପରିବାରର ଲୋକଙ୍କୁ ମୋପାଇଁ ଅଯଥାରେ ନାନା ହଇରାଣ ଭିତରେ ସେହି ଦେବ୍ରବର୍ଷ କାଳ କଷ୍ଟ ଭୋଗିବାକୁ ହେଲା ।

ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ଚକ୍ରାନ୍ତର ଶିକାର

ଜଗୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିରେ ମୋତେ ଓ ମୋର ସମର୍ଥକମାନଙ୍କୁ ଯେତେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦେଲେହେଁ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ଉଦୟମ ଅବ୍ୟାହତ ରଖୁଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ଉପସା ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଦ୍ଧାରିତ କରିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ହେଲା, ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ମିଳିତ ଦାୟିତ୍ୱ (Collective functioning) ଭିରିରେ କାମ କରିବ ଏବଂ ପାଟେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାତିରେ (Democratic func-

(long) କାମ କରିବ । ଏ ବିଷୟରେ ବରାବର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଵର୍ଗତ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ଲେଖୁଥାଏ ଏବଂ ଉପରେ ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଉଥାଏ । ଉପରେ ଏପରି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଯେତେ ମୋ ଉପରେ କ୍ରୋଧକୁଳ ହେଁ ସେପରି ଦାବିରୁ ଓହରି ନଥାଏ । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ମନରେ ହୃଦୟରେ ବିରତ ହେଉଥିବେ, କିନ୍ତୁ ସେଥିପ୍ରତି ମୁଁ ଆବୋ ନଜର ଦେଉ ନଥାଏ ।

ଉପରେ ପ୍ରଥମ କଥାଟା ଉପରେ ମୋର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା କମିଗଲା । କାରଣ ଏହା ମନ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ପାଇଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପରମରା ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେଲେ ନାହିଁ ଓ ଉପର ବାତାବରଣ ଭିତରେ କାମ କରିବାକୁ ପସଦ କଲେ, ମୋର ଜହିବାର ଯଥାର୍ଥତା ରହିଲାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପାଇଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାତିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଉପରେ କୋର ଦେଲି ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥାର ରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ଥାଆନ୍ତି ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ । ଜଣେବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ପଦବୀର (one man one post) ଅଧିକାରୀ ହେବା କଂଗ୍ରେସର ଘୋଷିତ ନୀତି । ଯଦିଓ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ କଂଗ୍ରେସ ହାଇକମାଣ୍ଡ କରୁଥାଆନ୍ତି, ତଥାପି ଏହି ଘୋଷିତ ନୀତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ଓଡ଼ିଶାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ରୁହନ୍ତୁ ବା ରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାନେତ୍ରୀ ରୁହନ୍ତୁ - ଏହାରି ଉପରେ କୋର ଦେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦରେ ରହିବାରେ କଂଗ୍ରେସର ତତ୍କାଳୀନ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଦେବକାନ୍ତ ବରୁଆ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଆନ୍ତି । ମୋ ବିଚାରରେ ମତେ ମନ୍ତ୍ରୀପଦରୁ ଉପରେ ଯେ କୋର ନଥାଏ, ତାହା ନୁହେଁ ।

ଏହି ଘଟଣାପରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଦବିଲି ନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ କଂଗ୍ରେସର ବିଧାନସଭା ପଦରୁ ହଟାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକଦଳର ଏକ ବୈଠକ ଢକାଇଲେ । ପାଇଁରେ ବିଶ୍ଵାଳା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି ବୋଲି ଏକ ପ୍ରତ୍ବାବ ଲେଖାହୋଇ ରହିଲା । ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ଦଳର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ (ଶୈଳେନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ) ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଗଲା । ଏହାକୁ ଆଗତ କରିବାକୁ । ମୁଁ ଚିକିଟା ସୁରକ୍ଷାପାଇଥାଏଁ, ଯଦିଓ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ଖବର ପାଇ ନଥାଏ । କଂଗ୍ରେସରୁ ହଟାଇବା ସହଜ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଏହି ଚକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।

କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକଦଳର ବୈଠକ ହେଲା । ବିଧାନସଭାର ଏକ ମିଟିଂ ହଲାଗେ । ମୁଁ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉସକାଇ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛିବୋଲି ମୋ ଉପରେ କେତେକ ସଭ୍ୟ ତୀରୁ ଆକ୍ରମଣ ଆଗମ କଲେ । ମୁଁ

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ବାହାରିବାରୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବୈଠକର ସଭାନେତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଅନୁମତି ଦେଲେନାହିଁ । ସେ କହିଲେ ଯେ ଯାହାର ଯାହା କହିବାର ଅଛି, କହି ସାରିଲେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବେ । କେତେକ ସଭ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଅନୁସାରେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାହା ପାରି ତା' କହିଗଲେ, ଅନ୍ୟମାନେ ହତବାକୁ ହୋଇ ଗୁମମାରି ଉପରେ ଚୁପ୍ ରହିଲେ । କେହି ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରି ପାଟି ଫିଲେଇଲେ ନାହିଁ । ଜରୋରିକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ସମବତ୍ତଃ ଚୁପ୍ଚାପ୍ ରହିବା ଭଲବୋଲି ମଣିଲେ ।

ଏ ନାଟକ ଦେଖି ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଭିଯୋଗ ସବୁ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଏକ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଧୁତା ଦେଇ ଶେଷରେ କହିଲି, “ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଚାନ୍ଦାତକରି ମୋତେ ବିଧାୟକ ଦଳରୁ ବହିଶାର କରିପାରନ୍ତି, ବହୁ ମତର ପଶୁବଳ ଜରିଆରେ । କିନ୍ତୁ ମନେ ରଖନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ ମାତ୍ରେ ଆଦର୍ଶରୁ ଓ କଂଗ୍ରେସର ନୀତି ପଥରୁ ଅନ୍ତର କରିପାରବେ ନାହିଁ” । ଏପଣି ଆବେଗଭରା ଏବଂ ଆନ୍ତ୍ରମଣାମ୍ବକ ପ୍ରତ୍ୟେରର ପ୍ରଭାବ ଏପରି ପଡ଼ିଲା ଯେ ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଦାରଙ୍କ ସମ୍ମନରେ ଚେବୁଳ ଉପରେ ପାଟିରୁ ମୋତେ ସୟପେଣ୍ଟ କରବା ପାଇଁ ଲିଙ୍ଗିତ ପ୍ରସାବ ଆଗତ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ଦଳର ବୈଠକ ସମାପ୍ତି ହେଲା ।

ଏଥରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଆହୁରି କ୍ଷୁରଧ ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ । ଏହି ଘଟଣା ପରେ ହଁ ମୋର ସହଧର୍ମୀଙ୍କ କୋରାପୁଟର ଜୟପୁରକୁ ବଦଳି ହେଲା ଏବଂ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମୋର ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀକୁ ଯାଇ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପରୋକ୍ଷରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଜଣେ ତାଙ୍କର ଚାମଚା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ରସ୍ତାଲିପୁର କ୍ଲକ ଅପିସ ସାମନାରେ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ଧର୍ମଶାଳା ଆକାଶରେ ଯେଉଁ କଳାମେଘ ଥିଲା, ତାହା ଅପସର ଗଲା । ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ହଁ ମୋର ଅଜାଣତରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଗ୍ରହଣ କରାହୋଇଥିଲା ।

ଏବୁ ଘଟଣାରେ ମୋର ଜିଦ ବଢ଼ିଲା । ମୁଁ ଛିରକଳି ଯେ ପୁରୁଷା ଲୋକମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟମାନେ ଯେତେବେଳେ ପାଟିର କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଏତେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମାନ, ସେତେବେଳେ ଏକ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ସଜାତି କରି ମୋର ଅଭିଯାନ ଚଳାଇବି ।

ଏହି କାମରେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁପଦ ନନ୍ଦ, ନିରୋଦ ମହାନ୍ତି, ଜଗଦୀଶ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖ କଟକରେ ଯୁବ କଂଗ୍ରେସ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ତନ୍ଦବୀର ଅହନ୍ତଦ, ବନବିହାରୀ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯୁବକଂଗ୍ରେସ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଗୁଆ ହୋଇ ସହଯୋଗକଲେ ଓ

ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଗୋପ୍ତାର ଯୁବକମାନେ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିବାରୁ ଏହି ଯୁବକମାନେ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ଜିଲ୍ଲାର ଯୁବକଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସମର୍କ ରକ୍ଷାକଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସାହସୀ ଯୁବକ ଥିଲେ ଓ ନିଷାର ସହିତ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ତୀବ୍ରତାକୁ ଲାଘବ କରିବାକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଉଦ୍‌ଧିରା ଗାନ୍ଧୀ କିଛି ଲୋକହିତକର କାମ ହାତକୁ ନେବାକୁ ବିଂଶସ୍ୱତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଶ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ରଖିଲେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଆବୋଧ କଲେ ଏହି ଯୁବଗୋପୀ ।

ସେମାନେ ଛିର କଲେ କଟକଠାରେ ଏହି ବିଂଶସ୍ୱତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ନେଇ କଂଗ୍ରେସ ଯୁବକମାନଙ୍କର ଏକ କନ୍ଦରେସନ କରାଯିବ । ହୀତାର ସମ୍ମିଳନୀର ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଉପରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଭୋରନାରେ ୧୪୪ଧ୍ୟାରା ଜାରି କରି ପୋଲିସ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ କରାଇ ଦେଲେନାହିଁ । କୁହାଗଲା ଏ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହୋଇଥିଲେ, କି ଏ କରିଥାଆନ୍ତା, ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଲୋକମାନେ ହିଁ କରିଥାଆନ୍ତେ ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ କେନ୍ଦ୍ରିକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଆପ୍ତେ ଆପ୍ତେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଉଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପୂର୍ବ ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀ କଂଗ୍ରେସ ରାଜନୀତିରେ ସତ୍ର୍ଯ୍ୟ ଭାଗ ନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିପାରିଥିଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ ଓ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଦେବକାନ୍ତ ବରୁଆଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଆଗରୁ ମଧ୍ୟ ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ଆଫୋଲନ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପୁରାତନ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଗୋପୀ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୁପ୍ତ ସହଯୋଗ ରହିଥିଲା । ଏ ଗୋପୀରେ ଡିଶାରୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ସାମିଲ ଥିଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଉଦ୍‌ଧିରାଗାନ୍ଧୀ ଓ ତାଙ୍କ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ ହେଁ କଂଗ୍ରେସରେ ସଂଜୟଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆବିଭାବକୁ ସହ୍ୟ କରୁନଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିବା ଏହି ଗୋପୀଙ୍କ ଉପରେ ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରାପନ କରୁନଥିଲେ । ଆପ୍ତେ ଆପ୍ତେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଭୂମିକା ନେଲେ । ପୁଅ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଏତେ ଦରଦ ଥିଲା ଯେ ସେ ଧରିନେଲେ ଯେଉଁମାନେ (କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ସମେତ) ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ କଟୁସମାଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି, ପରୋକ୍ଷରେ ସେମାନେ ଉଦ୍‌ଧିରା ଗାନ୍ଧୀ ବିରୋଧୀ ଭୂମିକା ନେଉଛନ୍ତି । ସେକଥା ସେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ବିଶ୍ୱ ଯୁବସଂଗଠନ ଯେଉଁ କେନ୍ଦ୍ର ଦିଲ୍ଲୀରେ

ଅଛି, ସେଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ଭାରତୀୟ ଯୁବକଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ସମ୍ମିଳନୀରେ ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲେ ।

ମୋର ସମର୍ଥକ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀର ସଭ୍ୟମାନେ ଏହି ରାଜନୈତିକ ପରିସିଦ୍ଧିର ସୁଯୋଗ ନେଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛି କାରଣ ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ସୁସମ୍ପର୍କ ରଖିଲେ ଏହି ଯୁବକମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ନିର୍ମାତନାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବେ । ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଲୁଭ ପଟନାୟକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି ଓ ବହୁ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖି ନିଜର ସ୍ଥିତି ଦୃଢ଼ ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ପଟନାୟକ ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଓଡ଼ିଶା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଅସତ୍ତ୍ଵ କଳାଉଳି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁନଥିଲେ । ବରଂ କଟକ ନାରୀସଂଘ ସଦନରେ ବିଦ୍ରୋହୀ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆହୃତ କୋଡ଼ିଏ ଦଫା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ମିଳନୀ ଉପରେ ଯେତେବେଳେ ନିଷେଧାଦେଶ ଜାରି ହେଲା, ସେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ଏହି ନିଷେଧାଦେଶକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଶ୍ରୀ ପଟନାୟକ ବିଦୃତି ଦେଉଥିଲେ । ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମନୋଭାବ ଦେଖି ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିରୋଧୀ ହେଲେ ଓ ଆମ ସହିତ ସହଯୋଗ ରଖିଲେ । ତାହା ପରେ ହେଉ ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ତାଙ୍କର ସହଯୋଗୀ ଯୁବବନ୍ମାନେ (ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ ପ୍ରମୁଖ) ବିଦ୍ରୋହୀ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ ଶ୍ଲାପନ କଲେ ।

ଏହି ବିଦ୍ରୋହୀ ଯୁବକମାନେ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଦିଲ୍ଲୀଯାଇ ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଭେଟନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଯେପରି ନିଷ୍ପାପର କଂଗ୍ରେସକର୍ମୀଙ୍କୁ ନିର୍ମ୍ୟାତନା ଦେଉଥିଲେ ସେପକୁ ବିଷୟରେ କୁହନ୍ତି । ଏ କାମରେ ରାଜ୍ୟସଭା ସର୍ବୀ ଶ୍ରୀ ବିନୟ ମହାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଶୁଭ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ସିନା ବନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ରେଳ ଟିକଟର ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଭଡ଼ା କଷ୍ଟେମଷ୍ଟେ ଦେଉଥିଲି, କିନ୍ତୁ ବିନୟବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜଘରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ଦେଖୁଥିଲେ ଓ ଫେରିବା ପାଇଁ ରେଳ ଟିକଟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ ।

ମୁଁ ମନ ଭିତରେ ଏକ ଦ୍ୱିଧାଗ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲି । ଜଗରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଓ ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସରକାରୀ ପ୍ରରକର ହପ୍ରକ୍ଷେପକୁ ଆବୋ ପଥର କରୁ ନଥିଲି । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଏକ ଆତକନନ୍କ ପରିସିଦ୍ଧିରେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ସାହାୟ୍ୟ ନ ନେଲେ ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ନିର୍ମ୍ୟାତନାରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ କୌଣସି କୁଳକିନରା ଦେଖୁନଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ଗୋଡ଼ିଏ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲି ଦିଲ୍ଲୀରେ ରାଜନୀତି କଣ ହେଉଛି, ସେଥିପ୍ରତି ଧାନ ଦେବି ନାହିଁ । ବରଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଯଦି ଦିଲ୍ଲୀରେ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ତାକୁ ଉପଯୋଗ କରିବି । ଏକଥା ମୋର କେତେକ ବନ୍ଦୁଙ୍କ ପାଖରେ

ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ଏପରିକି ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନୁନଗୋ ପାରୋଲରେ କହିଦିନ ପାଇଁ କେଳରୁ ମୁନ୍ତହୋଇଆସିଲେ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଥିଲି । ଏହାକୁ କେହି ଏକ କୌଣସି ବା ଶ୍ରାଚେଜି କହିପାରଛି, କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନ୍ୟଗତି ନଥିଲା ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ସମୟରେ କହୁଥିଲି, ମୋର ହାତ ଛୋଟ, ତେଣୁ ଦିଲୁଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼ାର ପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭୂବନେଶ୍ୱର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼ାର ପାରିବି । ଏହା ମୋତେ ବହୁତ ଅତ୍ୟାକ୍ରମିତ ଲାଗୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏଭଳି କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସେତେବେଳେ ଜଗରାରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ସୁବିଧା ନେଇ ବହୁତ ଘରଣା ଘଟିଗଲା ଯାହା ମୋର ସହ୍ୟସୀମା ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଅଟକ ରଖିବା ବା ଅଟକ ବନ୍ଦୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେବା ରାଜନୈତିକ ହିଂସାର ଏକ ଆୟୁଧ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ଲାଭଶୋର ବୋଲି ଗରିଫି କରାଗଲା ଏବଂ ଅର୍ଥ ବିନିମୟରେ ଖଲାସ କରାଗଲା । କଂଗ୍ରେସ ଲୋକମାନେ ହେଁ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଥରେ ଦିଲୁଁ ଯାଇଥିଲା ବେଳେ ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ଥରେ ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭେଟିଥିଲି ଓ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ପରିସିଦ୍ଧି ବିଷୟରେ କହିଥିଲି । ସେ ଭାରି ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ଓ ଦରଜା ପାଖରେ ସ୍ଵାଗତ କରିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଦରଜା ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ବିଦ୍ୟାୟ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସରଳ ଚାଲିଚଳନ, ସରଳ ପୋଷାକ (ଖଣ୍ଡେ ଧଳା ପାଇଜାମା ଓ ଧଳା ପଞ୍ଜାବୀ) ଓ ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାରରେ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଉ ନଥିଲେ । ଶେଷରେ କେବଳ କହିଲେ, “ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପଛରେ ତ ଅଧ୍ୟକାଂଶ ବିଧାନସଭା ସର୍ବ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ କଣ କରିହେବ ?”

ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ଏତେ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ ଥାଆନ୍ତି ଯେ ବାହାରେ ଅତ୍ୟାଚାର ହେଉଥିଲେ ହେଁ, ସେ ସବୁକଥା ଖୁବ କମ ଉଠାଉଥାଆନ୍ତି ବିଧାନସଭା ଭିତରେ । ଏପରି କି କେତେକ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହେଉଥାଆନ୍ତି । ଅନେକଙ୍କୁ ମୁଁ ସାହସରେ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ପ୍ରଗତି ରଖିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥାଏଁ । ଅନେକଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଥିବାରୁ ମୋର ମତାମତ ଲୋଡ଼ିତି ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଦୂର୍ବଳ ପଦେଶେପ ନ ନେବାକୁ ପ୍ରବର୍ଦ୍ଧାଉଥାଏ । କେତେକ ସାମ୍ବାଦିକ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ ଚାପର ଶୀକାର ହେଉଥିବା ବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥାଏଁ ଏବଂ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥାଏଁ । ସେ ରାଜନୈତିକ ଓ ଅଣରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ନାମ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଶୋଭନୀୟ ହେବନାହିଁ ।

୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଶୋଷଭାଗକୁ ବିଧାନସଭାର ଅଧିବେଶନ ବସିଲା । ମୁଁ ମନରେ ଛିରକଳି ଯେ ଡିଶାରେ ଯେଉଁ ଅଶୋଭନୀୟ ପରିସିଦ୍ଧି ଚାଲିଛି, ସେ ବିଷୟରେ କଟୁସମାଲୋଚନା କରିବି । ଏହା ଫଳରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଦଶା ଭୋଗିବାକୁହେବ, ତାହାର ସମ୍ମନୀୟ ହେବି । ଏହାର ଆଭାସ ବୋଧହୂଏ କେହି କେହି ପାଇଥିଲେ । ସାରା ବିଧାନସଭା ଗୃହ ଭରପୁର ବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ବିଧାନସଭାର ବଖରାରେ ବସି ବନ୍ଧୁତା ଶୁଣୁଥିଲେ ।

ମୁଁ କହିଲାବେଳେ ଆମୁହରା ହୋଇଯାଇଥିଲି । ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିରେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଦମନଲୀଳା ଚାଲିଛି, ତାହା ଆବେଗଭରା ହୃଦୟରେ କହି ସରକାରଙ୍କ ସମାଲୋଚନା କଲାବେଳେ ବିରୋଧୀଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ଚେବୁଲ ବାଡ଼େଇ ସ୍ଵାଗତ କରୁଥିଲେ । ଏପରି ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୟରେ ଚେବୁଲ ବାଡ଼େଇ ଆନନ୍ଦିତ ହେବାକୁ ମୁଁ ନାପସନ୍ଦ କଲି ଏବଂ ସେମାନେ ସେଥରୁ ନିବୁର ହେଲେ । ଜୀବନରେ ସେପରି ଏକ ଆବେଗଭରା ବନ୍ଧୁତା କେବେ ଦେଉଛି କି ନା ମୁଁ ଜାଣେନା ! ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ଯେ ମୁଁ କହୁନାହୁଁ, ଅନ୍ୟକେହି ସେପରି ମୋ ମୁହଁକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ବନ୍ଧୁତା ଦେଉଛି । ମୁଁ ବନ୍ଧୁତା ସାଜରେ ଭାସି ଭାସି ଯାଉଥାଏ ।

ବନ୍ଧୁତା ପ୍ରସଜରେ ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତର କିଛି ବିଷୟବସ୍ତୁ ଉଦ୍ବାର କରୁଥାଏ । ବର୍ଷମାନ ସେ ବନ୍ଧୁତା ପଢ଼ିଲେ ଜଣେ ଲୋକ ଉପରେ ସେ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ କାରଣ ହୃଦୟର ଆବେଗ ଓ ଏକ ଛଟପଟ ଆମାର ଦୀଘିଶ୍ଵାସ କେବଳ ଭାଷାରେ ନଥାଏ । ଏ ବନ୍ଧୁତା ପରେ ଅଧିକାଂଶ କଂଗ୍ରେସସଭ୍ୟ ଓ ବିରୋଧ ସଭ୍ୟମାନେ ସେପରି ପ୍ରଶଂସା କରି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଜୀବନରେ ଭୁଲି ହେବ ନାହିଁ ।

ଜରୋରୀ ଅବସ୍ଥା ଯେତେଦିନ ରହୁଥାଏ, ତାହାର କୁପରିଶାମ କଂଗ୍ରେସ ଉପରେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଗାଁ ଗହଳରେ ରହୁଥିବା ବିଚାରବନ୍ତ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କୁ ଜରୋରି ପରିସିଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ପଚାରେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ମିଶ୍ରିତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବୋଲି କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେ ଉଭରରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏନା, ବୋଧହୂଏ ଏକ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀର ବିଦ୍ରୋହଭାବ ମୋର ମନ ଓ ବିବେକଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ କରିଥିଲା ।

ଏହି ସବୁ ଘଟଣାପରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଆହୁରି କ୍ଷୁରଧ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଉପର ମହଲରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଛିତି କିଛି ଦୂର୍ବଳ ହେଉଥାଏ । ବିଧାନସଭାର ବନ୍ଧୁତାର କିଛି ମାସ ପୂର୍ବରୁ ସେ ବୋଧହୂଏ ଭାବିଲେ ମୋ ସହିତ ଏକ ମିଳାମିଶା ହୋଇଯିବା ଭଲ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ରାଜରକେଲାରୁ ମୋ ସାନ ଭିଶୋଇ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର

ବୋଧହୁଏ କାହିଁ କାହିଁ ହୋଇ କଣ କହିଲେ, ଯାହା ଫଳରେ ଶ୍ରୀ ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସବୁ କଥାର ସମାଧାନ ଚାହୁଁଥିଲେ ମଧ୍ୟମୁଁ ବୋଧହୁଏ କିଛି ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି ଓ ସମାଧାନର ପକ୍ଷପାତ ନୁହେଁ । ସେ ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ଆସି ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଢାକରଣାନା ପାଖ ଛାନମ୍ଭର ଯୁନିରୂପ ମୋ ବସାଯରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆମେ ଘର ସାମନା ବଚିଚାରେ ବସି ନାନା କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲାବେଳେ ସେ ସବୁକଥା କହିଲେ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ କିଛି କରିନାହିଁ ବା କରିବାକୁ ଚାହେଁନା । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବିବାଦ ନୀତିଗତ । ତାର ସମାଧାନ ତାଙ୍କ ରଙ୍ଗା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ ମୋର କ'ଣ କରିବାର ଅଛି ? ଏତିକିବେଳେ ସେ କହୁ କହୁ କହିଲେ ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ - “ବାକବାବୁ କେତେଜଣ କଟକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯୁବକଙ୍କୁ ଧରି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ଏ ବାଟରେ କଣ କିଛି ହେବ ”?

ଏଇ କଥାରେ ମୋର ରାଗ ହୋଇଗଲା । ଯିଏ ଏପରି ତାଙ୍କଲ୍ୟ କରି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛି, ତାଙ୍କ କଥାରେ ଆନ୍ତରିକତା କ'ଣ ? ଅବଶ୍ୟ ରାଜୁବାବୁଙ୍କର ମନ କଷ୍ଟହେଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇକରି କହିଲି ଯେ ମୋର କିଛି ଲାଭ ପାଇବାର ନାହିଁ, କି ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ନେବାର ନାହିଁ । ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ପ୍ରଶ୍ନ ଏଥରେ ଜଡ଼ିତ । ସେ ଦୁଃଖ କରି ଚାଲିଗଲେ ।

କଂଗ୍ରେସର ମୋତେ ତଢିବାକୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଗିଆଆନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ କଂଗ୍ରେସର ଉପର ନେତୃବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରୁ ନଥାଆନ୍ତି । ଏପରି ଏକ ଅବସ୍ଥା ସ୍ଵର୍ଗିତାରେ ଯେଉଁଥିରେକି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାନେତ୍ରୀ ପଦରୁ ଉପସା ଦିଅନ୍ତି । ବରଂ ଆଉ କଣେ ତାଙ୍କ ମନମୁଢାବକ ବ୍ୟକ୍ତି ଦାୟିତ୍ୱ ନିଅନ୍ତି । ଶେଷରେ ସେ ଉପସା ଦେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥକ ଓ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ତମଣି କେନା ସଭାପଦି ହେଲେ ।

ଶ୍ରୀଜେନା ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଚସ୍ତି ଶ୍ରୀବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତି ଓ ମୋତେ ଦିନେ ସକାଳେ ବାଚସ୍ତିକ ସରକାରୀ ବାସଭବନରେ ଭେଟି ଆମ ପାଦ ପାଖରେ ହାତ ଲଗାଇ ଆଶୀର୍ବାଦ ଓ ସହଯୋଗ ରିକ୍ଷା କଲେ । ମୋର ମନେ ଅଛି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ସେ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବେ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ସହଯୋଗ ନିଷ୍ଠ୍ୟ ପାଇବେ ।

ଏହାର ଦିନେପରେ ମୁଁ ରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଜେନାଳ ଠାରୁ ପତ୍ର ପାଇଲି ଯେ ଦଳବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ମୋତେ ଦଳରୁ ସସପେଣ୍ଠ କରାଗଲା । ମୁଁ ଆଣ୍ଟର୍‌ସ୍ୟ ହୋଇଗଲି ସିନା, କିନ୍ତୁ ମନରେ ଏହାକୁ ଏକ ଚାଲେଞ୍ଜ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କଲି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଲେଖି ପଠାଇଲି ଯେ ସଭାପତିର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଳାଇବାକୁ ପାଦଦ୍ଵୀଳୀ ଆର୍ଶୀବାଦ ନେବାର ଚିଶମ୍ବନ୍ଧୀ ନପୁରୁଣ୍ଣ ଏପରି ଆଦେଶ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ସହଯୋଗ-ଭିକ୍ଷା ପଛରେ ଯେଉଁ ଆତିକତା ଥିଲା ତାହା ଧରାପଡ଼ିଲା । ମୁଁ କଥାନ୍ତର ଦଳବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି ତୁରନ୍ତ ଜଣାଅ ।

କିଛିଦିନ ପରେ କାରଣ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଏକ ଅଭିଯୋଗପତ୍ର ଆସିଲା, ଯେଉଁଥରେକି ଲେଖାଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ବିରୋଧ କରୁଛି, କଂଗ୍ରେସର ସବୁଠାରୁ ବିରୋଧୀ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଭେଟିଲି, ଅଥବା କ’ଣ ଆଲୋଚନା କଲି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଜଣାଇଲି ନାହିଁ ଉଚ୍ଚ୍ୟାଦି । ମୁଁ ଏହା ପାଇଲାମାତ୍ରେ କଢ଼ା ଜବାବ ଦେଇ ଉଚର ଦେଲି । ତା’ପରେ ମୋତେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ହଅବର୍ଷ ପାଇଁ ବହିଷ୍ମାର କରାଗଲା । ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ କେତ୍ର ଉଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟରେ ସମିଧାନ ମୁତାବକ ଅପିଲ କଲି ଓ ତାହାକୁ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ବରୁଆ, ପୂର୍ବତନ କେତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସୁରଣ ସିଂହଙ୍କ ନେବୁଦ୍ରରେ ଗଠିତ ଶୁଣିଲାଉଣ ସମର୍କୀୟ କମିଟିକୁ ପଠାଇଦେଲି ।

ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇଥିଲା ବେଳେ ଦିନେ ସୁରଣ ବିଂକୁ ଭେଟି ମୋ ଅପିଲର ଚାନ୍ଦାନ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ଦାବିକଲି । ସେ ଭାରି ଦୁଃଖକଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ କଥାରୁ ଜାଣିଲି ଯେପରି ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ସେ ଘୋର ଅସ୍ତ୍ରୁଷ୍ଟ । ତାଙ୍କ କଥାରୁ ବୁଝିଲି ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଙ୍କ ମନୋଭାବ ନ ଜାଣିଲେ ସେହି ଅପିଲ ସେହିପରି ପଡ଼ି ରହିଥିବ । ଆମର କେତେକ ବନ୍ଦୁ ଯଦିଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ଘୋର ବିରୋଧୀ, ତେଣୁ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉ ବୋଲି ଉପର ମହଲରେ ଚୁଗୁଳି କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ବିଭିନ୍ନ ବାଚରେ ଜାଣୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବୁଘଟାପ ରହୁଥାଏ । ତାହାଙ୍କଠା ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ବିରୋଧୀ ଥିଲି, ତେଣୁ ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ହାଇକମାନ୍ଡର ମନୋଭାବ ଯାହା, ସେଥରେ ମୁଁ ଅଧିକା କିଛି କରିବାର ଚାରା ନଥିଲା । ବରଂ ପରେ ମୁଁ ଏକ ପତ୍ର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଲେଖିଥିଲି ଯେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିକୁ ବେଶୀ ଦିନ ଜାରିରଖିବା ଦେଶ ଓ କଂଗ୍ରେସ ପାଇଁ ବେଶୀ କାରକ ହେବ (It will be Counter - Productive) । ତେଣୁ ଯେତେ ଚଞ୍ଚଳ ହେବ, ନିଜେ ବିଚାରକରି ଜରୋରୀ ଅବସ୍ଥା ହଟାଇ ବିଅନ୍ତୁ । ଅବଶ୍ୟ ସେଥରେ ମୁଁ ଜରୋରୀ

ପରିସିଦ୍ଧିର ମୂଳରୁ ବିଗୋଧ କରୁଥିଲି ବୋଲି ଲେଖି ନଥିଲି, ଏହାକୁ ଚାଲୁ ରଖିବାର ବିଗୋଧରେ ଲେଖିଥିଲି ।

ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଜାରି ହୋଇଥିବା ବେଳେ ୧୯୭୭ ମସିହା ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ମୋତେ ମାରିଦେବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ୟମ ହେଲା । ମୁଁ ଏକଥା କହିଲେ ସହଜରେ କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ସେତେବେଳେ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି, ଜଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ସମସ୍ତେ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ସାମ୍ବାଦିକ, ସରକାରୀ ଅଫ୍ଟିସର ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନକୀବା । ସେମାନେ ସବୁ ଜାଣୁଥିଲେ, ମୋତେ ସତର୍କ କରାଉଥିଲେ, ରକ୍ଷା ପାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା କହୁଥିଲି ଯେ ଭଗବାନ ନ ଚାହିଁଲେ ମୋତେ କେହି ମାରିପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋତେ ଏତେ ସତର୍କକରି ଲାଭ କ'ଣ ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ବହୁ ପରିମାଣରେ କୃତିଜ୍ଞ ରହିଛି ଓ ରହିବି ।

ପ୍ରଥମଥର ମୁଁ ହତ୍ୟାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଲି କାରଣ ମୋତେ ହଠାତ୍ କ୍ଷର ହେଲା । ମୁଁ ସବୁଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସାଧାରଣ ଭ୍ରମଣରେ ବୁଲିଯିବା କଥା, କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ ଯାଇପାରିଲି ନାହିଁ । ତିନି ଚାରିଜଣ ଯୁବକ ମଟର ସାଇକ୍ଲେରେ ଆସି ମୋ ଘରପାଖ ଅନନ୍ତିଦୂରରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଆଆନ୍ତି, ମୁଁ ସଂଧ୍ୟାପରେ ବୁଲି ବାହାରିଲେ ସେ ଅକ୍ଷରାତ୍ର ଛକରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ । ମୋ ଖବର ରଖୁଥିବା ଗୁପ୍ତଚର ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ସେଇଠାରେ ତୁୟଟିରେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ରହନ୍ତି । ସେମାନେ ଏ ଯୁବକମାନଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ଜାଣିଗଲେ ଯେ ସେମାନେ ମୋତେ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଓଳଟି ହତ୍ୟାକାରୀ ଯୁବକ ମାନଙ୍କୁ ଜଗିଲେ । କ୍ଷରଯୋଗ୍ନି ମୁଁ ପଦାକୁ ନ ଯିବାରୁ ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ମନ ଖରାପରେ ବିଦାୟ ନେଲେ । ସେହି ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ଶ୍ରୀ ଭଜମନ ବେହେରା ଓ କାହୁ ଚରଣ ଲେଳା ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ତତ୍ତ୍ଵପରଦିନ ସକାଳେ ଜଣେ ଗୁରୁତ୍ୱା ବିଭାଗର ସବ୍ରଜନିସପେକ୍ଷର ହଠାତ୍ ମୋର ପରମବନ୍ଧୁ ଓ ସାଂବାଦିକଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ କାଳିରାତିରେ ବାକବାକୁଙ୍କ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା ହୋଇଛି, ସେ ବୁଲି ଆସିଥିଲେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ରକ୍ଷାକରି ପାରିଆଆନ୍ତୁକି ନା ସଦେହ । ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ବର୍ଷମାନ କହନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ରକ୍ଷାପାଇଁ ସେ ସବୁ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ । ଏକଥା କହି କଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛନ୍ତି ଆମେ ଜାଣିଲେ ନିର୍ଣ୍ଣତ ହେବୁ । ନ ଜାଣିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ଘରେ ବସି ରହିବେ ବୋଲି କହିଲେ ଓ ସାଂବାଦିକ ବନ୍ଦୁଙ୍କ ମୋ ଘରକୁ ପଠାଇଲେ । ସେ ବନ୍ଦୁ ମୋତେ ଓ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସବୁକଥା କହିଲେ । ମୁଁ କଥାଟାକୁ

ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ କହିଲି ଯେ କାଳି ଯିଏ ରକ୍ଷାକଲେ, ସେହି ହଁ ସେ କଥା ବୁଝିବେ । ମୋର ଜଣ କହିବାର ଅଛି ?

ଉଥାପି ସମସ୍ତଙ୍କ ଜିଦ୍ୟୋଗୁଁ ଘର ପାଖରେ ଥିବା ଦୋକାନୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ସବୁକଥା ନକହି ପରୋକ୍ଷରେ ସତର୍କ କରିଦେଲୁ । ତାହାଙ୍କଡ଼ା ଜଟକରୁ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପୁତ୍ରଗାଙ୍କ ଡକାଇ ପଠାଇ ରାଜମହଲ ଛକ ପାଖରେ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ସାଧାରଣତଃ ମୁଁ ଦେଶର ଖବର ଜାଣିବାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ “ପ୍ରେସ ବ୍ରଷ୍ଟ ଅପ୍ରଚିତ୍ତିଆ” (P.T.I.) ସଂବାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍ଥା ଅଫିସକୁ ଚାଲିକରି ଯାଏ । ତେଣୁ ଛିରହେଲା ଯେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିବେ, ସେହିମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ପି.ଟି.ଆଇ. ଅଫିସକୁ ଯିବି । ଯାହା ବି କରାଗଲା, ସବୁ ଧର୍ମକୁ ଆଖିତାରିବା କଥା ।

ଯେଉଁ ଗୁରୁତା ବିଭାଗର ଅଫିସର ଏସବୁ କରାଇଲେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆଦୌ ଜାଣି ନଥିଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ବିଦାୟ ନେଲାପରେ ସେ ସାଂବାଦିକ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ଆସି ଦେଖାକଲେ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଡି.୬ସ.୩. ହେଲେଣି ଓ ତାଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦେଖାହୁଏ ।

କଥାଟା ଏଇଥରେ ସରିଲା ନାହିଁ । ବିଧାନସଭାରେ କାମ କରୁଥିବା ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଏକଥା ଜାଣିଲେ । ସେ ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଓ ଆମ ଅଜାଣିତରେ ସେ ଯାଇ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିବା ଏକ ସାଧକଙ୍କ ପାଖରେ ଅବୁଧାନଦକ ପୋଥୁ ଦେଖିଆସିଲେ । ସେଥରୁ ସେ ଜାଣିଲେ ଯେ ମୋ ଜୀବନ ଉପରେ ଆଉଥରେ ଆକ୍ରମଣ ହେବ । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବଥର ଭଲି ଆକ୍ରମଣ ନିଷ୍ଠଳ ହେବ କାରଣ “ଯାହାକୁ ରଖିବେ ଅନନ୍ତ, କି କରି ପାରେ ବଳବନ୍ତ ” । ପୂର୍ବାକ୍ରମଣ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆକ୍ରମଣ ବିଷୟରେ ସବୁ ଲେଖାହୋଇଥିଲା ପଦ୍ୟରେ ଏବଂ ସେହି ବନ୍ଧୁ ତାହାର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ ଟିପି ଆଣିଥିଲେ, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ପାଖରେ ଅଛି । ଅଭୂତ ଏ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ।

ଯେଉଁମାନେ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କ କାମତ ପୂରଣ ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ ପୁରୁଣା ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଏକ ଯୁଦ୍ଧକ ସଂଘର ଗୁଡ଼ା ଦଳଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଇଲେ । ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ବହୁତ ମକଦ୍ଦମା ଚାଲିଆଏ । ଯିଏ ଯେଉଁ ଦଳର ହୋଇଥାନ୍ତୁ ଏ ଗୁଡ଼ା ଯୁଦ୍ଧକମାନେ ଜରୋରୀ ପରିଷ୍କିତି କାଳରେ ସବୁ କଂଗ୍ରେସିଆ ପାଲିଟି ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଯେଉଁଦିନ ମୋ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବା କଥା, ସେହିଦିନ ଉପରବେଳା ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ତାଙ୍କର ଓକିଲଙ୍କ ଆଗରେ ଏ କଥାର ଆଭାସ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଆତକିତ ହୋଇଯାଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଜଣେ

ବିଚକ୍ଷଣ ଯୁବ ଓକିଲଙ୍କୁ କହିଦେଲେ କାରଣ ସେ ଯୁବ ଓକିଲଙ୍କର ମୋ ସହିତ ପରିଚୟ ଥିଲା ବୋଲି ସେ ଜାଣିଥିଲେ । ଯୁବ ଓକିଲବନ୍ଧୁ ଅତି ବ୍ୟପ୍ତହୋଇ ମୋତେ ଠାବ କରିବାକୁ ଚାହଁଲେ କାରଣ ଅଛ ସମୟପରେ ମୋର ଘର ପାଖରେ ଏ କାଷ୍ଟ ଘରାଇବାକୁ ଗୁଡ଼ା ଯୁବକମାନେ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଛନ୍ତି ।

ସେ ଓ ସୁର୍ଗତ ନିଶାମଣି ଖୁବିଆ ମୋତେ ପି.ଟି.ଆଇ. ଅଫୀସରେ ଠାବ କଲେ ଓ ଜବରଦସ୍ତ ତାଙ୍କଗାଡ଼ିରେ ଆଣି ଘରେ ଛାଡ଼ିଲେ । ହତ୍ୟା ଉଦ୍ୟମର ସବୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ କଥା ଜଣାଇଲେ ଏବଂ ନିକଟ ଗଳିରେ ଚୋରା ଗଞ୍ଜେଇ ଦୋକାନରେ ଆଦତ୍ତା କରୁଥିବା କଥା କହିଲେ । ତତ୍ପରଦିନ ମୁଁ ଲୋକ ପଠାଇ ସେହି ଦୋକାନରେ ଚୋରା ଗଞ୍ଜେଇ ବିକ୍ରି ହେଉଛି ବୋଲି ଠାବ କରାଇଲି ।

ଯୁବ ଓକିଲବନ୍ଧୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ଅନୁଗତ ଥିଲେହେଁ ମୋ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କ ପରିବାରଙ୍କ ଖୁବ୍ ଖାତିର । ଏବେ ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ଯୌବନ କାଳରୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପୂର୍ବଥର କିପରି ଚକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା, ଉଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ଏଥର ଭଲି ବିପଳ ହେଲା, ତାହା କହିଲି । ତାହାପରେ ସେ ଠାରାଇ ନେଲେ ଯେ ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି କିଛିବର୍ଷ ତଳେ ନନ୍ଦନକାନନରେ ଯେଉଁ ବାଲିକା ଧର୍ଷଣ ମକଦମା ହୋଇଥିଲା, ସେଥରେ ସେମାନେ ଦଣ୍ଡ ପାଇଛନ୍ତି ଓ ଅପିଲ କରିଥିବାରୁ ପଦାରେ ଅଛନ୍ତି ।

ସେ ଯୁବ ଓକିଲବନ୍ଧୁ ସେହି ଦୋଷୀମାନଙ୍କର ଓକିଲ ଥିଲେ ଏବଂ କିପରି କଚେରୀରୁ ଗିରଫ୍ତ ପରାମାନା ବାରମାର ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ଭୁବନେଶ୍ୱର କଚେରୀ ଓ କ୍ୟାପିଚାଳ ଥାନାରେ ବାରମାର ଚପାଯାଉଛି, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ଯଦିଓ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କମାଉସ ଭିତରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଫେରାର ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ରିପୋର୍ଟ ହୁଏ । ତାହାଙ୍କା ସେମାନେ ଯୁବଙ୍କ, ତେଣୁ ଅନୁକମ୍ପା ଦେଖାଇ ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମା ଦିଆଯାଉ ବୋଲି ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ନିକଟରେ କିପରି ଦରଖାସ୍ତ ଦିଆଯାଇଛି ଓ ତାହା ମତାମତ ପାଇଁ ଆଜନ ବିଭାଗଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ପଠାଯାଇଛି, ତାହା ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ମୋତେ ଜଣାଇଲେ । ଏସବୁ ଶୁଣି ହଦବାକ ହୋଇଗଲି ଏବଂ ସେବୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ କଚେରୀ ଓ ଥାନାର ଦଲିଲର କପି ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ କହିଲି । ସେ ଯେଣୁ ସେବନସ କୋର୍ଟରେ ଓକିଲ ଥିଲେ, ତେଣୁ ଦୁଇତିନିଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେବବୁର କପି ମୁଁ ପାଇଗଲି ।

ସେହିସବୁ କାଗଜ ସହିତ ମୁଁ ଦୁଇଟା ଚିଠି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ୧୯୭୭ ମଧ୍ୟାମରରେ ଲେଖିଥିଲି । ଯଦିଓ କୌଣସି ଉଭର ପାଇଲି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କିଛିଦିନ ପରେ ଦେଖିଲି ଯେ ଦୁଇକଣ ପୋଷାକଧାରୀ କନେଷ୍ଟବଳ ରାତ୍ରିସାରା ମୋ ଘରପାଖ

ଚାରିଆଡ଼େ ପଇଁତରା ମାରୁଛନ୍ତି ଓ ସମୟେ ସମୟେ ମୋ ଘରପାଖ ପଡ଼ିଆରେ ପାଚେରୀ ଉପରେ ବସି ରହୁଛନ୍ତି । ଜଗୋରୀ ପରିଷିତି ହଟିଯିବାର ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିପରି ସବୁଦିନ ଫେଣ୍ଟ୍ରୋଲିଂ ଚାଲିଥିଲା ।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି ସେଥୁରେ ଆଉାସ ଦେଇଥିଲି ଯେ ନନ୍ଦନକାନନ ନାରୀ ଧର୍ଷଣରେ ଯେଉଁମାନେ ଦଶିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଖୋଲାଖୋଲି ବୁଲୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ୍ତ କରାଯାଉ ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପୁଲିସ ଗିରଫ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ପୁଲିସ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏ ସମାଦ ଭାରତୀୟ ସମାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉବୋଲି ଚାହୁଁଥିଲେ । ସତେ ଯେପରି ସେମାନେ ଫେରାର ଥିଲେ ଏବେ ପୋଲିସ ଗିରଫ୍ତକରି ଏକ ବଡ଼କାମ କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଅତିରିକ୍ତ ଏସ.ପି. ଦିନେ ଯାଇ ମୁଖ୍ୟ ସମାଦ ସରାବରାହ ସଂସାର ମୁଖ୍ୟଙ୍କୁ ଭେଟି ଏହି ଗିରଫ୍ତ ସମାଦ ପରିବେଶଣ କରିବାକୁ କହିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଦୁ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, ସେ ମୋର ବନ୍ଦୁ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଥର ଆକ୍ରମଣ କରିବାର ଚକ୍ରାକ୍ତ ବିଷୟରେ ସେ ଉପର ଲିଖିତ ଗୋଇଦା ବିଭାଗର ସବ୍ରଜନସପେକ୍ଷରଙ୍କ କିନ୍ତୁ ମୋତେ ସବୁକଥା କହି ସତର୍କ କରାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସାମ୍ଯାଦିକ ବନ୍ଦୁ ସବୁ ଜାଣିପାରିଲେ ଓ ଏସ.ପି.ଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ନାରୀଧର୍ଷଣ କେସରେ ଫେରାର ଥିବା ଆସାମୀଙ୍କୁ ଗିରଫ୍ତ କରିବା ସମାଦର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଏତେ ନୁହେଁ ଯେ ତାହାକୁ ପରିବେଶଣ କରାଯିବ । ତତ୍ପରେ ସେ ମୋତେ ଆସି ସବୁ ଜଣାଇଲେ । ମୁଁ ବାଧ ହୋଇ କହିଲି ଯେ ସେବୁର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ମୁଁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଲେଖିଥିଲି । ତେଣୁ ଏ ଗିରଫ୍ତ ସେଇ କଥାର ଫଳ ହୋଇଥିବ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଏ ସମାଦକୁ ଜାତୀୟ ସମାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉ ବୋଲି ଛାନୀୟ ପୁଲିସ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଚାହିଁଥିବେ ।

ପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ମୋର ଦୁଇଟି ପତ୍ରକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜଗୋରୀ ପରିଷିତିର ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ଗୁହବିଭାଗର ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଓ ମେହେତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଏହି ପତ୍ର ଉପରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ କେତ୍ର ଗୁହମନ୍ତଣାଳୟ ଜରିଆରେ ଓଡ଼ିଶାର ପୋଲିସ ବିଭାଗ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ କଢା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଯାହା ଫଳରେ ମୋର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ପୋଲିସ ଫେଣ୍ଟ୍ରୋଲିଂର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ଓ ଦୋଷୀମାନେ ଗିରଫ୍ତ ହେଲେ । ଏବୁ କାମ ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ ହୋଇଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରରେ ଥିବା ରାଜନୈତିକ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଏପରି ହୀନକଥା ମୁଁ ଖୁବକମ୍ ଲୋକଙ୍କୁ କହିଥିଲି । ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଉଠିଲା ପରେ ଯେତେବେଳେ ମାତ୍ରାଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମର୍କରେ ତଦତ ଆରମ୍ଭହେଲା, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚ ପୋଲିସ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଆସି ଏହି ଦୁଇଟି ଚିଠିର କପି ନେଇଥିଲେ । ତା'ପରେ କଣ ହେଲା ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ କଥାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ନଥିଲି କାରଣ ସବୁ ବେଳେ ମନେପଡ଼େ ସତ ଅବ୍ୟକ୍ତିନାମରିଛି ଗୋଟିଏକଥା,

“ଯାହାକୁ ରଖିବେ ଅନନ୍ତ, କି କରିପାରେ ନଳିବନ୍ତ ।”

ସଂପୃଷ୍ଟଥବା ସବୁଲୋକ ବଞ୍ଚିଥବାରୁ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚ ପଦାଧିକାରୀ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ନାମ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହିଁ ।

ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ଚିତ୍ର

ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ କଂଗ୍ରେସ ଶାସିତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାହେଉଥାଏ । ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଉଦ୍‌ଧିରା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ଆସ୍ତା ଉଣାହେଲେ ଏପରି ଅବସ୍ଥା ସ୍ଵର୍ଗ କରାଯାଉଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ କି ଜଣେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ଦେବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ମାପକାଠି ବେଶୀଦିନ କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ହେଲେ । ସେହିପରି ଏକ ଅବସ୍ଥା ଓଡ଼ିଶାର କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି କାଳରେ ।

ଦିନକୁ ଦିନ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ବରୁଆ ଓ ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ କିଛି ପରିମାଣରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଦୂରେଇଗଲେ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀରେ ପଣ୍ଡିତବଂଶ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଶଙ୍କର ରାୟ ଓ ବିଷୟରେ ରଜନୀ ପଟେଲ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନାହିଁ ଶତପଥୀ ଥିଲେ । ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେମାନେ ଖୁବ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଥିଲେ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଉପରେ ବହୁତ ପ୍ରଭାବ ବିପ୍ଳାର କରିଥିଲେ । ଆଜ୍ଞାହାବାଦବାହାରକୋଟିର ରାୟରେ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନିର୍ବିଚନ ଅସିଛି ହେଲା ଓ ସାରାଦେଶରେ ତାଙ୍କର ଉପରେ ଦାବି ହେଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ଖୁବ ମାନସିକ ଦୁର୍ବଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ । ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କରରେ ରହିବାକୁ ଏବଂ ତତ୍ପରେ ଜଗୋରୀଅବସ୍ଥା ଜାରି କରିବାକୁ ଖୁବ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଥିବାରୁ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଆପ୍ତେ ଆପ୍ତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଉଠିଲେ ଓ ମାଆଙ୍କର ଅନେକ ସିଦ୍ଧାଚକ୍ର ପ୍ରଭାବିତ

କରିପାରିଲେ । ଫଳରେ ବରୁଆ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ହ୍ରାସ ପାରିଲା । ନହିନୀ ଶତପଥୀମଧ୍ୟ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଆସ୍ତା ହରାଇ ବସିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ପୂର୍ବତନ କମ୍ବ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ବସିଲା । ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥାରେ କ୍ଷମତାରେ ରହିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନିକଟମେ ହେବାକୁ ବସିଲେ ଏବଂ ଏକ ସଂବାଦପତ୍ର ସାକ୍ଷାତକାରରେ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଲେଡ଼ିଗୁଡ଼ କହୁଣୀକୁ ବୋହିଯାଉଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଲାଗିଥିଲୁ, ଦିନକୁ ଦିନ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଲୁଭ ପଚନାୟକ କେତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଥିଲେ ଏବଂ ଆମମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଉଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ମନୋଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ଏବଂ ସେ ଆମମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସମ୍ରକ୍ଷ ବେଳକୁ ବେଳ ବୃଦ୍ଧି ପାରିଲା, ଫଳରେ ନହିନୀ ବିରୋଧୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ବଳଶାଳୀ ହେଲା ।

କଂଗ୍ରେସ ଲୋକସମର୍କ ହରାଇଲା

କରୋରୀ ପରିଷିତି କାରିଗି ଏକବର୍ଷ ବିତିଯାଉଥାଏ । ମୁଁ ମଣିରେ ମଣିରେ ଦିଲୁଁ ଯାଉଥିଲେ ହେଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାହେଉ ନଥାଏ । ଦିନେ ସମ୍ବଦ୍ଧ ୧୯୭୭ ସାଲ ଶେଷଭାଗରେ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସର ଅବସ୍ଥା କଥା କହିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାକରିବାକୁ ଚାହେଲି । ସାଉଥ କୁକରେ ଥିବା ତାଙ୍କ ଅପିସକୁ ସେ ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େଦଶଟା ବେଳେ ଭେଟିବାକୁ ମୋତେ ସମୟ ଦେଲେ । ଗୋଷ୍ଠୀ ବିବାଦ କରାଇ କିପରି କଂଗ୍ରେସ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳକୁ ବହୁଧା ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କରାଇଛନ୍ତି, ତାହାର କିଛି ପ୍ରମାଣ ଦେଲି ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ କିପରି ଦିନକୁ ଦିନ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ଅପ୍ରିୟଭାଜନ ହେଉଛି, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାରେ ସାଧାରଣ ସଭାରେ କିପରି ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ନ କରି ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କହିଛନ୍ତି ଓ ପି.ଟି.ଆର. ଭଲି ସଂବାଦ ସରବରାହ ସଂସା ଭାଗତରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କୁ ତାହା ପରିବେଶଣ କରିଛି, ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଇଲି । ଏଥରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସଂହଚ୍ଚି କିପରି ରହିବ ଏବଂ ଲୋକେ ଏପରି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳକୁ କିପରି ଭଲଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବେ ବୋଲି କଥା ଛଳରେ ପଚାରିଲି ।

ସେ ଏସବୁକଥା ତୁପ୍ତାପ ଶୁଣୁଥାଆନ୍ତି ଓ ବିଶେଷ ମତବ୍ୟର କରୁନଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଏତିକି ଜହି ବିଦାୟ ନେବାକୁ ଠିଆହେଲା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ହଠାତ ଜହିପକାଇଲେ ଯେ, ଆପଣମାନେ ଯଦି ଜଣେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ

କହିବୁଲିବେ, ତେବେ ସେ ବାଧହୋଇ ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟେଇର ଦେବେ । ଏଥରେ ମୁଁ ମନରେ ଚିକିଏ ଉରେକିତ ହୋଇ କହିଲି, ଯଦି ଜଣେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେହୁଁ ତାହା ଅତ୍ୟେ ଗହିତ ଓ ବିଶୁଳ୍ବଳ ଆଚରଣ ବୋଲି ଧରାଯାଏନା, ତେବେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ରହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ପ୍ରଶାସନରେ ବିଶୁଳ୍ବଳା ଉପୁର୍ଜିବ । ତା'ପରେ ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ, ମୁଁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଆସିଲି ।

କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଗୋଷ୍ଠୀର ବିବାଦ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ବିରୋଧୀଦଳଙ୍କ ଉପରେ ଜଗୋରୀ ଅବସ୍ଥାର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ବେଶୀ ପଡ଼ୁ ଥିଲା । ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ପ୍ରାପିତ ଉକ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ଓ ପାଟଣୀ ମହାରାଜା ରାଜେନ୍ଦ୍ରନାରାୟଣ ସିଂହଦେଶେଙ୍କ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦଳ ମିଶି ପ୍ରଗତିଦଳ ଗଠନ କରିଆଆନ୍ତି ଏବଂ ଏହିଦଳ କଂଗ୍ରେସଦଳ ତଳକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀଦଳ ଥାଏ । ତହାଛଡ଼ା ଦୁଇ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାଟି, ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଟି ଓ ଜନସଂଘ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ କିଛି ଅଂଚଳରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାରକରି କାମ କରୁଆଆନ୍ତି । ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରିପରେ ଏହିସବୁ ବିରୋଧୀଦଳର କେତେକ ନେତା ଗିରଫହୋଇ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଜେଳରେ ଥାଆନ୍ତି । ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେଶେଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦଳରେ ଥିବା ତାଙ୍କର ଅନୁଗାମୀମାନେ ପ୍ରଗତିଦଳରେ ବିକୁବାବୁଙ୍କ ନେହୁବକୁ ମାନିବିଲୁଆଆନ୍ତି । ବିରୋଧୀଦଳର କେତେକ ନେତା ଗିରଫ ହେବା ଭୟରେ ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ବିରୋଧରେ କିଛି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ପଦାରେ ଦେଉନଥାଆନ୍ତି, କେତେକ ମଧ୍ୟ ଭିତ୍ତିରି ସମର୍ପଣୀୟତା ଶତପଥୀ (ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ) ଓ ତାଙ୍କର ପାଖଲୋକଙ୍କ ସହିତ ରଖୁଆଆନ୍ତି ।

ବିରୋଧୀ ନେତାମାନଙ୍କ ମାନସିକ ଛିତ୍ର

ଏପରିକି ବିରୋଧୀଦଳର ବହୁ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ଓ ସାଧୀନ ସଭ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ଯୋଗଦେଇ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଭାବୁଆଆନ୍ତି । ଏପରି ନୈତିକ ଦୂର୍ବଳତା ସେମାନଙ୍କର ହୋଇଯାଇଥାଏ ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ସଭ୍ୟ ମୋ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରୁଆଆନ୍ତି କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବାକୁ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିବର୍ତ୍ତାଉଥାଏ ଏବଂ ମୋର ନିଜର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଇ କହୁଆଏ ଯେ, ମୁଁ ତ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଆଇ ଜଗୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିର ବିରୋଧୀ, ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସେହି ଦଳରେ ଯୋଗଦେବାକୁ କିପରି ପରାମର୍ଶ ଦେବି ? ଦଳମତ ନିର୍ବିଶେଷରେ ବିରୋଧୀଦଳର ଅନେକ ସଭ୍ୟଙ୍କର ମୋ ସହିତ ଆମୀୟତା ଥିବାରୁ, ସେମାନେ ମୋର ପରାମର୍ଶ ଲୋତୁଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଧ୍ୟ ଏପରି ନୈତିକ ଦୂର୍ବଳତାର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ । ଜଗରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି କୁନ୍ତ ୨୫ ତାରିଖ ୧୯୭୪ ସାଲ ଦିନ ଜାରିହେଲା । ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ବିରୋଧୀ ଦଳର ତୁଳନେତାମାନଙ୍କୁ ଶିରପ କରାଗଲା । ସେତେବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଶିରପକରି ଅନ୍ୟ ନେତାଙ୍କ ସହିତ ଜେଲରେ ରଖାଗଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ହରେକୁଷ୍ଟ ମହତାବ, ନବକୃଷ୍ଟ ଚୌଧୁରୀ, ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ୦୩ ରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ବିଧାନସଭା ସତ୍ୟ ପ୍ରିଲୋଚନ କାନ୍ତନଗୋକୁ ଶିରପ କରି ଜେଲରେ ରଖାଗଲା । କେନ୍ଦ୍ର ଶାସକମାନଙ୍କୁ ସତ୍ୟ କରିବାକୁ ଓ ନିଜର ରାଗ ବା ଦାଉ ସାଧୁବାକୁ ରାଜ୍ୟର କଂଗ୍ରେସ ଶାସକମାନେ ରହାମତେ ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶିରପ କଲେ । ଏପରିକି ବ୍ରିଟିଶ ଜେଲରେ ମଧ୍ୟ ଯେତିକି ପରିମାଣରେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଥିଲା, ତାହା ମଧ୍ୟ ଅନେକଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉ ନଥିଲା । ରାଜ୍ୟର ଶାସକମାନେ ନିଜ ଉପରୁ ଦୋଷ ଖସାଇଦେବାକୁ ସବୁବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଶିରପ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଆଳ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ତ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସବୁ କରାଯାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ସଫେରଦେଇ କହିବାରେ ଲାଗିଲେ ଯେ, ତାକର କିନ୍ତି ଦୋଷ ନାହିଁ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଉଚ୍ଚିତରେ ସେ ସବୁକାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ି ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଯୋଗଦେଲେ, ସେତେବେଳ ଜଗରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିରେ ତାକର ଦମନ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟରେ ଅଭିଯୋଗ ହେଲାବେଳେ ସେ ଏହି କଥା କହି ସଫେର ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ବିରୋଧୀ ଦଳ ଉଚ୍ଚିତରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ସତ୍ୟ କରୁନଥିଲା । ସେତେବେଳ ମୋ ନିକଟକୁ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଖବର ଆସିଥିଲା ଯେ, ମୋତେ ଓ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଶିରପ କରିବାକୁ ପ୍ରସାବ ଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବା ଜଗରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା କେନ୍ଦ୍ର ଗୃହରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଓମ୍ ମେହେଜ୍ଜା ତାହା ଗୃହଣ କଲେନାହିଁ ।

ଯେଉଁମାନେ ଜେଲରେ ରହିଗଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଲୋକଙ୍କର ମନୋବଳ ଏପରି ଭାଗିଗଲା ଯେ, ସେମାନେ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସକମାନଙ୍କ ସହିତ ଭିତିରି ସଂପର୍କରଙ୍ଗୁ ଜେଲରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାପାଇଁ ବହୁ ଯୋଗାଡ଼ି କଲେ । କେତେକ ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ନେତୃତ୍ବ ସହିତ ସମର୍ପଣ ଥିବା କଂଗ୍ରେସ ନେତାଙ୍କ କରିଆରେ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେବାର ପଛା ବାହାରକଲେ । ସ୍କଲ ବିଶେଷରେ କଂଗ୍ରେସର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୂର୍ବଳ ମନୋବଳର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଜେଲରେ ଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସମର୍ପଣ କରି ଜେଲରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାରେ ଓ ଜଗରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ପ୍ରଶଂସକ କରାଇବାରେ

ଉଦୟମ କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହିପରି ଏକ ଘଟଣାଚକ୍ରର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନୋବଳକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଚର୍ଚିକରି ୧୯୭୭ ସାଲ ଶେଷଭାଗରେ ତାଙ୍କୁ ଜେଲରୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଉଠିଗଲା ପରେ ସେ ସମୟର ଅବସ୍ଥା, ଜେଲରେ ଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ କାହାଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବହୁ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ସେଥିରେ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ନାନା ବିବରଣୀ ବାହାରିଛି । କେତେକ ବହୁ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଏକଥା କହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ମୋର ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ନାହିଁ; କାରଣ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେତେକ କଥା ଜାଣିଛି ।

ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସଂବାଦପତ୍ର ଓ ସଂବାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍କାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଯନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖିବାକୁ ପ୍ରଥମରୁ ଯୋଜନା ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ କେତେମାସ ସଂବାଦପତ୍ରମାନେ ଶିରଫ୍ର ଓ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ବିରୋଧରେ ସଂବାଦ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ନାନା କଟକଣାର ସମ୍ମନଶୀଳ ହୋଇଥିଲେ । କେବଳ ଲୋକମୁଖରେ ସଂବାଦ ପ୍ରଚାରିତ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ସେଥିରେ ଅତିରଂଜିତ ଖବର ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଆକାରରେ ଯାଉଥିଲା । କେତେକ ପ୍ଲାନରେ ଗୁପ୍ତରେ ବୁଲେଟିନମାନ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ସଂବାଦ ଯୋଗାଇଥିଲେ । ସଂବାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍କାର ମୁଖ୍ୟତଃ “ପ୍ରେସ୍ ଟ୍ରସ୍ ଅଫ୍ ଇଞ୍ଚିଆ” (ପି.ଟି.ଆଇ), ଯୁନାଇଟେଡ୍ ନ୍ୟୂଜ ଅଫ୍ ଇଞ୍ଚିଆ (ୟୁ.୬ନ.ଆଇ.) ଓ ହିନ୍ଦୁପ୍ଲାନ ସମାଚାର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଏହି ଡିନୋଟି ସଂସ୍କାର ଏକକରି “ସମାଚାର” ବୋଲି ଏକ ସମାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍କାରପନ କରାଗଲା ଏବଂ ବାପ୍ରବରେ କହିଲେ ପି.ଟି.ଆଇ.ର ନେତୃତ୍ବରେ ଏହି ସମାଚାର ସଂସ୍କାର ପରିଚାଳିତ ହେଲା । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ନିକଟତମ ପରାମର୍ଶଦାତା ମହନ୍ତି ଯୁନୁସ ଏହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଲେ । ମୁଁ ଖବର ପାଉଥାଏ ଯେ, ସେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସମର୍ଜନରେ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଜରିଆରେ ହେଲା ଆଲୋଚନା ହୋଇ ଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଜେଲରୁ ମୁକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ ଓ କିଛି ମାସକାଳ ଦିଲୁଁ ଛାଡ଼ି ନ ଆସିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମୁଁ ପି.ଟି.ଆଇ. ବା ସେତେବେଳକାର ସମାଚାର ଅଫିସକୁ ଯାଉଥାଏ । ଦେଶ ବିଦେଶର ଖବର ଜାଣିବା ଛଡ଼ା ବହୁ ସଂବାଦିକ ବହୁ ସେଠାକୁ ଆସୁଥିବାରୁ ସବୁ ସଂବାଦ ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳେ । ପି.ଟି.ଆଇ. ଅଫିସର ମୁଖ୍ୟ ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେହେରା ମୋର ବହୁଦିନର ବହୁ ଏବଂ ସେ ମଧ୍ୟ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିର ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ତେଣୁ ମନଶ୍ଵାଳି ଆଲୋଚନା କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳେ ।

ଦିନେ ହଠାତ୍ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଚେଲିପ୍ରିଷ୍ଟରରେ ଖବର ଆସିଲା ଯେ, ଆସନ୍ତା କାଳି ବିଜୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆସି ଭୂବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିବେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ରହଣି କାଳରେ ସେ ଯାହାସବୁ କରିବେ ଓ କହିବେ, ତାହାସବୁ ବିସ୍ମୟତ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶାର୍ଥେ ସମାଚାର ସଂସ୍ଥା ସଂବାଦ ପରିବେଶଣ କରିବ । ହଠାତ୍ ଏପରି ସତର୍କତାମୂଳକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମାଚାର ଡକ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କଠିରୁ ପାଇ ସମସ୍ତେ ହତବାକ୍ ହୋଇଗଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସଂବାଦ ଦେଖି ମୁଁ ଭଲଭାବେ ବୁଝିନେଲି ଯେ, ଭାରତ ସରକାର ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କୁ ହାତ କରିସାରିଲେଣି । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରଗାରକ କରି ପଠାଯାଉଛି ।

ତରୁପରଦିନ ବିଜୁବାବୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଓହ୍ଲାଇବାକ୍ଷଣି ହଜାର ହଜାର କର୍ମୀ ଓ ସମର୍ଥକଙ୍କର ଉତ୍ସୁକ ସଂବର୍ଣ୍ଣନା ପାଇଲେ । ଜଣେ ବିଜ୍ୟୀ ବାରକୁ ସଂବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ୪୮ ଘଣ୍ଟା ନ ପୂରୁଣୁ ସେମାନେ ଯେ ଜଣେ ପରାଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିବକୁ ସଂବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହା ସେତେବେଳେ ଜାଣିନଥିଲେ । ପରେ ସେମାନେ ହତାଶ ହେଲେ ଏବଂ କେତେକ ମନଖୋଲି ମତେ କହିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ ଏକ ସାଂବାଦିକ ସମ୍ବିଳନୀରେ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ଏକ ଲିଖିତ ରାଜନୈତିକ ବିବୃତି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରସ୍ତୁତକରି ଆଣିଥିଲେ ଓ ତାହା ସେହି ସାଂବାଦିକ ସମ୍ବିଳନୀରେ ବନ୍ଦ କରାଗଲା । ସେଥିରେ ସେ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସରକାର ବହୁତ ଭଲକାମ କରିଛନ୍ତି । ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରା ସହିତ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ଉତ୍ସୁକ ବହୁକଥା ଲେଖାଯାଇଥିଲା । ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଏକ ରାଜନୈତିକ ନେତା ପରୋକ୍ଷରେ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ନିହାକରି ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରାବକ ସାଜିବେ, ଏହା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ସ୍ଵମୀଭୂତ ହୋଇଗଲେ । ମୁଁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲିନାହଁ କାରଣ ଆଶରୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଖବର ପାଉଥିଲି ଓ ପୂର୍ବ ଦିନର “ସମାଚାର”ର ସତର୍କତାମୂଳକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହଁ ସେହିପରି ସଦେହକୁ ଦୃଢ଼ୀର୍ତ୍ତ କରିଥିଲା ।

ଏହି ସଂବାଦ ପ୍ରଚାରିତ ହେବାମାତ୍ରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଶଂସକ ମହଲରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ତରୁପରଦିନ ସେ କଟକ ଯାଇ ଗୋପବନ୍ଧୁବାଗରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ମୂର୍ଚ୍ଛିରେ ପୁଷ୍ପମାଳ୍ୟ ଦେବାକଥା । ତାଙ୍କ ସମର୍ଥକମାନେ ଢାକବାଜି ଯଦ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ବହୁପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ହଁ ଶୁଭ କମ୍ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଉପାସିତ ରହିଲେ । ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୁଚାଇ ଦେଲା ଯେ ଲୋକେ ତାଙ୍କ ନେତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତି, ସେ ଯଦି ତାହାର ଓଳଚା କାମ କରନ୍ତି, ତେବେ

ସେ ଲୋକଚକ୍ଷୁରେ ହଠାତ୍ ଖସିପଡ଼ିଛି । ସେପରି ଅବସାକୁ ଦୂରକରି ଏକ ଜନପ୍ରିୟ ଭାବମୂରଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସହଜସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଅଛି କିଛିଦିନ ରହିବା ପରେ ସେ କଳିକତା ଦେଇ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବା କଥା । ହଠାତ୍ ମତେ ଦିନେ ଫୋନକରି ଚାହିଁଲେ ଯେ ଆମେ ଭେଟିବା ଦରକାର କିଛି ଜରୋରୀ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭେଟି କିଛି ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲି । ଏକେତ ତାଙ୍କର ମଟିଗତି ଯାହା, ସେଥିରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲି । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ଅଯଥା ନାନାପ୍ରକାର କହନାଜହନା ହେବ । ମୁଁ କହିଲି ମାସେ ପରେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଉଛି, ସେଠାରେ କଥା ହେବା । କିନ୍ତୁ ଆଲୋଚନା ଏତେ ଜରୋରୀ ଥିଲା ଯେ ସେ ମାସେକାଳ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ଶେଷରେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟଗ୍ରତା ଦେଖି ମୁଁ ଦୁଇଦିନ ପରେ କଳିକତା ଯାଇ ଭେଟିବାକୁ ରାଜିହେଲି । ସ୍ଥିରହେଲା ଯେ ତାଙ୍କ ଘରେ ସେବିନ ସକାଳ ଜଳଖୁଆ ଏକତ୍ର ଖାଇବା ଓ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ଭେଟିବା ଦିନର ପୂର୍ବଦିନ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲି । କିନ୍ତୁ କଳିକତାରେ ଗୁପ୍ତରେ ଭେଟ ହେବ, ତେଣୁ ଗୋଇଯା ବିଭାଗ ଯେପରି କିଛି ଖବର ନ ପାଏ ସେଥିପାଇଁ ମରେକାରରେ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସୀମା ସଂଧ୍ୟାପରେ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ମନ୍ୟ କଲି । ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୋ ଘର ପାଖରେ ସର୍ବଦା ଦୂର ତିନିଜଣ ଗୋଇଯା କର୍ମଚାରୀ ଜଗୁଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତିଦିନ ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ମୋର ଗତିବିଧିର ରିପୋର୍ଟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସତର୍କତାମୂଳକ ବ୍ୟବସା କରିବାକୁ ହେଲା । ମୋ ଗାଡ଼ିରେ ଗଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବା ବାଟରେ ଜଣାପଡ଼ିବ, ସେଥିପାଇଁ ମୋର ପରମ ବନ୍ଧୁ ଓ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ବିନୟମହାନ୍ତିକ ଗାଡ଼ିରେ କଳିକତା ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । ଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି କଂଗ୍ରେସର ଆଇ.ଏନ.ଟି.ସ୍କୁ.ସି.ର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ପଦାଧ୍ୟକାରୀ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅମାଯିକ ବନ୍ଧୁ । ସେ ବିଜ୍ଞୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନିକଟତମ୍ ଲୋକଥିଲେ । ସେ କିଛି ବର୍ଷ ତଳେ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଲେଣି । ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରାଇର ଆମର ଭାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଗୁପ୍ତ ରଖିବେ ବୋଲି ଗାଡ଼ିରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ପଠାଇଲା । ରାତିରେ କଳିକତାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ, ସେଥିପାଇଁ କଳିକତା ସହିତ ପରିଚିତ ଥିବା ମୋର ଭାର ହିସାବ ହେବ, ବାବୁଲି ମଧ୍ୟ ମୋ ସହିତ ଯାଇଥିଲେ ।

ସେ ମୋ ସୀଙ୍କର ଦାଦାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ସିନେମାର ପ୍ରଯୋଜକ ହିସାବରେ କେତୋଟି ଫିଲ୍ମ ପ୍ରତ୍ୟେକରି ନାମ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାମ ପ୍ରଦୁୟମ କୁମାର ମହାନ୍ତି, ସେ ‘ମହାସତୀ ସାବିତ୍ରୀ’ ‘ଶଖାସିଦ୍ଧୁର’ ଓ ‘ଥିଲିଙ୍କିଆ ହେଲି ବୋହୁ’ ପ୍ରଭୃତି ଚଳକ୍ଷିତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକରି ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । କିଛିବର୍ଷ ହେଲା ତାଙ୍କର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ବାହାରିଲାବେଳକୁ ଝିପିଡ଼ିପି ବର୍ଷ। ହେଉଥାଏ ଓ ଅଧରାତ୍ରିରେ ବର୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଜଳିକତାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ବହୁ ଜଷରେ ଏକ ସାଧାରଣ ହୋଟେଲରେ ରାତ୍ରିକଟାର ଠିକ ସକାଳ ଆଠଟାରେ ବିକୁ ପଟନାୟକ ରହୁଥିବା ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ଜଳଶ୍ଵାସାଶ୍ଵାସ ବହୁ ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ବରଂ ମୋର ଦୟାହେଲା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ମାନସିକପ୍ରତିରେ ବଳ ଦେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ଜଳି । ସେ ସ୍ଵୀକାର କଲେ ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରିବାରର ବଂଧୁ ମହିମଦ ଯୁନୁସଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ଯୋଗାଯୋଗ ରହିଛି ଓ ତାଙ୍କ ସହିତ ବରାବର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଏ । ମୋର ଯାହା ସହେଲ ଥିଲା, ତାହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣିଲି ।

କଥାବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରସଂଗରେ ସେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛକ ବୋଲି ଯଥେଷ୍ଟ ଆଭାସ ଦେଲେ ଓ ମୋର ପରାମର୍ଶ ଚାହିଁଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଜଗୋରୀ ପରିଷିଦ୍ଧିରେ କେତେକ ଅତ୍ୟାଚାର, ଦମନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଫେରଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ହିତିରେ ବହୁତ ସୁଧାର ହୋଇଛି । ଶାସନ ଓ ଉପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶୁଣିଲା ଆସିଛି । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଅପ୍ରତିଦ୍ୱୟୀ ନେତ୍ରୀ, ଭଲହେଉ ବା ମନ୍ୟହେଉ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ସେ ଭାରତର ଶାସନକୁ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କରିବେ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ଏପରି ନାନା ଯୁଦ୍ଧ ଶୁଣିଲାପରେ ମୁଁ ଦେଖିଲି ତାଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ଆଡ଼କୁ ମୁହିଁରବା ପଥରୁ ନିର୍ବାଚିତ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସହଜସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ମାନସିକ ପ୍ରରଗେ ଏକ ଆୟାତ ଦେବାକୁ ମୁଁ ହଠାତ୍ କହିଲି ଯେ, ଦିନଥୁଲା, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମାର୍କବାଦୀ ହିସାବରେ ଭଗବାନରେ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନପାଇଁ ଏତିହାସିକ ଶତିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲି । ଜଗୋରୀ ଅବସ୍ଥା ପରେ ଯେତେବେଳେ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପଞ୍ଜୁଡ଼ ଦେଖୁଛି, ସେତେବେଳେ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲାଣି ଯେ କୌଣସି ଔଣ୍ଡାକ ଶତି ସମାଜରେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବ ଏବଂ ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଶୁଣାନର ଛାଣୁଡ଼ା ବା ନିର୍ଜନତା ଦେଖାଦେଇଛି, ତାଙ୍କୁ ଧଂସ କରିବ । ତେଣୁ ମୋ ଆଗରେ ସେହି ଏତିହାସିକ ଶତି ଓ ଔଣ୍ଡାକ ଶତି (ଯାହାକୁ କେତେକ ଅଧିଶ୍ୟ ଶତି କହନ୍ତି) ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟେଦ ନାହିଁ । ଏହି ଶତି ବର୍ତ୍ତମାନର ଭାରତୀୟ ସମାଜର ପଞ୍ଜୁଡ଼ ଏବଂ ନେତ୍ରଦୂର ନଂପୁରାକଟାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଜାତିକୁ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତକରିବ । ଏହା ଖୁବ ବେଶିହେଲେ ଛାମାସ ମଧ୍ୟରେ ହେବା ନିଷ୍ଠିତ ।

ଏଥରେ ବିକୁବାବୁ ସତ୍ୱ ବା କିପରି ହୁଅତେ ? ସେ ହଠାତ୍ କହିଲେ ନିର୍ବାଚନ କରିଆରେ ଯଦି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାର ଥାଏ, ତେବେ ଦେବୁବର୍ଷ ପରେ ନିର୍ବାଚନ ହେବ । କାରଣ ପାଲିଆମେଣ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଛଥ ବର୍ଷକୁ ବୃଦ୍ଧିକରି ସଂବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ହୋଇସାରିଛି । ତେଣୁ ପାଲିଆମେଣ୍ଟର ଆୟୁଷ ୧୯୭୮ ମସିହା

ଆଦ୍ୟଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବ । ତେଣୁ ଛଥମାସ କହିଲେ ୧୯୭୭ ମସିହା ଆଦ୍ୟଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅସମକ । ମୁଁ ଏହାର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଜ୍ୟୋତିଷ ବା ଭବିଷ୍ୟତ ବତ୍ତା ନୁହେଁ ବା ମୋତେ କେହି ଏକଥା କହିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଦୟ କହୁଛି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାର ପରିସମାପ୍ତି ଆଉ ଭେରିନାହିଁ, ତେଣୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଘୋର୍ୟ ହରାର କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲେ ପରେ ଅନୁତାପ କରିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ ।

ଯାହା ଆଲୋଚନା ଘଷାଏ କାଳ ବା ଢା'ଠାରୁ ବେଶିହେଲା, ତାହା ଯୁଭିତର୍କର କଥାନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହେଲେ ହେଁ ତାକୁ ମାନସିକ ପ୍ରଗରରେ ଏକ ଧରା ଦେଲି ଏହା ମୋର ଦୃଦବୋଧ ହେଲା । ଏକ ବଂଧୁଙ୍କୁ ଏକ ଚରମ ଦୁର୍ବଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଯେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କଲି, ସେଥୁରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପରିସର ବିଦାୟ ନେଲୁ ।

ଶେଷରେ ମୋ କଥା ସତ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦିତ ହେଲା । ଏବଂ ଏ ଆଲୋଚନାର ଛଥମାସ ନପୂରୁଣ୍ଣ ୧୯୭୭ ସାଲ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ଭାର୍ଜି ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଆହାନ କଲେ । ସେହି ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ପରାଜିତ ହେଲା, ଏପରିକି ଦଳର ନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ପାଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀହୋଇ ପରାଜିତ ହେଲେ । ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ଜୟଳାଭ କରି ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଭଳ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଉତ୍ସାତ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋର ତାଙ୍କସହିତ ପତ୍ରାଳପରେ ଏ ଘଟଣାର ଆଭାସ ମଧ୍ୟ ଦେଇଛି ।

ଏହିସବୁ ଘଟଣା ପ୍ରବାହ୍ରୁ ମୋ ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହୋଇଛି ଯେ ମୁଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚକରି ମଣିଷ ଯାହା ପାଞ୍ଜକରୁ ବା ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ କଳନା କରୁ, ସେପରୁ ଅନ୍ୟଥା ହୋଇଯାଏ, କାରଣ ମନୁଷ୍ୟର ଅଦୃଶ୍ୟରେ ଏକ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଶକ୍ତି ସର୍ବଦା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ତାହା ଯୁଭିର ବାହାରେ, କଷତ୍ତନାର ବାହାରେ ଏବଂ ଦୃଶ୍ୟର ବାହାରେ । ଯେଉଁମାନେ ଭାରତର ଅନ୍ତକାରର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଅତି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଓ ନିରାଶାବାଦୀ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିବା ଉଚିତ ଯେ ସମାଜକୁ ପରିଚାଳନା କରିବାରେ ତାଙ୍କ ନିଜର ଉଦ୍ୟମ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନଗଣ୍ୟ । ସମାଜର ଅନ୍ତର୍ନୀହିତ ଶକ୍ତି ଆଗରେ ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନା ଓ ଯୋଜନା ଧଂସ ହୋଇଯାଇଥାଏ ।

ଏହି ଘଟଣା ପ୍ରବାହ ମଧ୍ୟରେ ଅଚାନକ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତି ଓ ଶାସନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଗଲା ଓ ସାରା ଦେଶର ରାଜନୀତି ଏକ ଭିନ୍ନ ମୋଡ଼ ନେଲା ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିଦ୍ୟାୟ

୧୯୭୭ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ତାତ୍ତ୍ଵରିକ୍ଷା । ନହିନୀ ହଟାଅ ଅଭିଯାନର ଅତିମ ଅଧ୍ୟାୟ । ଜରୋରାକାଳୀନ ଅବସ୍ଥାରେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଦମନମୂଳକ କର୍ମ୍ୟରେ ଅଣନିଃଶ୍ଵାସୀ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ, ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ମଧ୍ୟ ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି ଢାକୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଉପରକୁ ସବୁ ନିଶ୍ଚଳ, ନିଃଶବ୍ଦ ।

କଂଗ୍ରେସରେ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ ଏବଂ ମାତା ଭାଇରା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥାଏ । କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଆମର ନହିନୀ ହଟାଅ ଅଭିଯାନ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଉଥାଏ । ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ଆମକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଆଥାଏ । କଂଗ୍ରେସର ଖୋସାମତିଆ ରାଜନୀତିରେ ଓ ଜରୋରୀ ଅବସ୍ଥାର ଭୟରେ ସେମାନେ ଖୋଲାଖୋଲି ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ସତେ ଯେପରି ଏହା ଏକ ମେରୁଦଷ୍ଟ ବିହୀନ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ।

ମହାୟାଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାଧାରଣକ୍ରମୀଙ୍କୁ ସାହସୀ ହେବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ, ନିର୍ଭୟରେ ମତବ୍ୟକ୍ରମ କରିବାକୁ କହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀମାନେ ସେ ସାଧାରଣ କର୍ମୀର ମୌଳିକ ଗୁଣକୁ ମଧ୍ୟ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ସାରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଖରାପ । କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କର ମେରୁଦଷ୍ଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଭାଙ୍ଗିଗଲାଣି । ଏହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ନ୍ୟାୟସ୍ଵାର୍ଥ ନେତାମାନେ ଦଳକୁ ଖଣ୍ଡଣ୍ଡ କରି ନିଜ ପଣ୍ଡକାନ୍ତିରେ ରଖୁସାରିଲେଣି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଅସତ୍ୟକାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲାସଂଗକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ତାଙ୍କର ଗୋପୀ ସ୍ଥିର କରିନେଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାରେ ନେହୁଦି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ ଓ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ହଟାଯିବ । ଏକଥା ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଯେତେ ଜାଣୁଆଏ, ତାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ଗୋପୀଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରି ରଖିବାକୁ ସେତେ ଆକ୍ରମଣକାରୀ ଭୂମିକା ନେଉଥାଏ । ସେଥିରେ ଏହି ଡରପୋକ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକମାନେ ଆହୁରି ଭୟଭୀତ ହେଉଥାଏ ।

ଶେଷରେ ନିଜ ସମର୍ଥନକୁ ଠିକ୍ ରଖିବାକୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କମନରେ ଭୟ ସଂଚାର କରିବାକୁ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳର ବିନାୟକ ଆଗାର୍ଯ୍ୟ, କାହୁଁ ଚରଣ ଲେଜା ପ୍ରମୁଖ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସବୁ କ୍ଷମତା କାହିଁ ନେଇଗଲେ । ହୀରୀ ଦେଖାଗଲା ସେମାନେ ବିଭାଗବିହୀନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଛନ୍ତି । କେତ୍ର ନେହୁଦି ଏହାକୁ ଘୋର ନାପସନ୍ଦ କଲେ । ବିଭାଗବିହୀନ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ରସପା ନ ଦେବାକୁ ପରୋକ୍ଷରେ କହିଲେ ।

ଶେଷରେ କେତ୍ର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ହଟାଇ ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ କଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାବରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ କାରି କରିବାକୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲେ ।

ଡିସେମ୍ବର ତାଁ ଗରିଷ୍ଠ ଦିନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବେଳାନାଳ ଗସ୍ତରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଏହାର ଗତ କେତେବେଳେ ପୂର୍ବରୁ ଦେଖାଇ ହେଉଥାଆନ୍ତି ଯେପରି ସେ ଖୁବ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର କେହି କିଛି କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଯେ ଉପାଳୁ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ୁ ନଥାଏ, ଏପରି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଜାଣୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରକର ଆୟୁଷ ପୂରି ଆସିଲାଣି, କିନ୍ତୁ କେତେକ ଉପାଳୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ମୋ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ଗାତରୁ ମୁଁ ବାହାର କରି ପୁଣି ଗାତରେ ମୁଁ ଲୁଚାଇଲାଭଳି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।

ଏସବୁ ସବେ କେତ୍ର ନେବୁଦ୍ଧ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହଟାଇବାକୁ ପାଇର କରିଥିଲେ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ କରିବାକୁ ପାଇର କରି କେତ୍ରର ଗୃହବିଭାଗ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମେ.ମେହେଟୋ, ଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ନବନିୟୁକ୍ତ ପରାମର୍ଶଦାତା ରାମକୃଷ୍ଣାୟା ପ୍ରମୁଖ ହଠାତ୍ ଡିସେମ୍ବର ତାଁ ଗରିଷ୍ଠରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବିମାନଘାଟିରେ ଓହାଇଲେ । ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହିବିଶ୍ୱାସ କରୁନଥିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ଶାସନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବେଳାନାଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଅଧାବାତିଲା କରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ଉପରେ ଦେଲେ । ଏକ ଅଶୋଭନୀୟ ଅଧାୟର ଯବନିକା ପତନ ହେଲା ।

ଏହି ନାଚକରେ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନେଇଥିଲି । ଯେଉଁଦିନଠୁଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମୋ ଉପରେ ରାଜନୈତିକ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ, ସେହିଦିନଠୁଁ ମୁଁ ଏକ ଚାଲେଞ୍ଜ ନେଇଥିଲି । ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିପାଇଁ ଏହି ଚାଲେଞ୍ଜକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ସମୟ ଲାଗିଲା ।

ଏହାପୁଣି ଘଟେ

ଏଇଠି ଏକ ମଜ୍ଜାକଥା ବହିଦିଏ । ଡିସେମ୍ବର ତାଁ ଗରିଷ୍ଠ ଥିଲା ଓଡ଼ିଆ ପାଞ୍ଜିଅନୁସାରେ ବିଜ୍ଞାମାସର ଶେଷଦିନ । ଏହାର ଦୁଇତିନି ମାସ ଆଗରୁ ଜଣେ ସତ ଅବୁଧାନଦଳ ପୋଥରୁ ଉଦ୍‌ବାର କରି ମୋତେ ଜହିଥିଲେ ଯେ ସେଥିରେ ଲେଖା ଅଛି,

“ବିଜ୍ଞା ମାସରେ ହେବ ରଜ୍ଜାପୁରଣ”

ଏକଥାରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲେ ହେଁ ମୁଁ ଥିଲାରେ କେବଳ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ-ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ ଓ ବ୍ରଜ ମୋହନ ମହାତ୍ମି - କହିଥିଲି କାରଣ ସେତେବେଳକୁ ଆମେ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ସହମତ ହୋଇଥିଲୁ । ନଭେମ୍ବର ଅଧା ପରେ ବିଜ୍ଞା ମାସ ପ୍ରବେଶ କରେ, ତେଣୁ ଦେଖାଇଲେ ଯେମାନେ ମୋତେ ପଚାରୁଥାନ୍ତି, “କାହିଁ

ବିଛ୍ଳା ମାସ ତ ହେଲା, ରଙ୍ଗା ପୂରଣ ହେଉଛି କେଉଁଠୁ ?” ଏହି ଥଙ୍ଗା ପରିହାସ ମଧ୍ୟରେ ବିଛ୍ଳା ମାସ ବିଦାୟ ନେଲାବେଳକୁ ରଙ୍ଗା ପୂରଣ ହେଲା ।

ସେହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସେହି ସନ୍ଧ ଅବ୍ୟତାନୟଙ୍କ ପୋଥରେ ଲେଖାଥିଲା,

“ ସବୁ ସହିବି, ଗର୍ବ ନସହିବି

ପ୍ରହାର କଲେ ମୁଁ ମଞ୍ଚକେ ବସାଇବି ”

ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କଥା ଉଦ୍ଧାର କରି ସନ୍ଧ ଅବ୍ୟତାନୟ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଦୁନିଆରେ ସେ ସବୁ ସହ୍ୟ କରିବେ, କିନ୍ତୁ କାହାର ଗର୍ବ ସହିବେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଜଣେ ଉତ୍ତର ଉଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରହାର କରେ, ତେବେ ସେ ଉତ୍ତର କ୍ଷତି କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ନିଜ ମଞ୍ଚକରେ ତାକୁ ବସାନ୍ତି ।

ଏସବୁ କଥାର ଶୁଭୁତ୍ୱ ଆଉ ବା ନଥାଉ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନନ୍ୟକଙ୍କର ଏହା ଭୂଷଣ ହେବା ଉଚିତ । ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଲେ ପରିଣତି କଣ ହୁଏ, ତାହା ଜରୋରୀ କାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଭୋଗିବାକୁ ହୋଇଛି, ଛୋଟିଆ ପରିଧିମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଘଟିଛି ।

ଏହା ସବେ ମୁଁ କହିଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଛି । ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନରେ ସବୁବେଳେ ଚାଲେଞ୍ଜ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, କିନ୍ତୁ ନିଜ ଆତ୍ମ କାହାର କ୍ଷତି କରିବାରେ କେବେହେଲେ ଚିନ୍ତା ବି କରି ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟକୁ ଘୃଣା କରେ, ବିରୋଧକରେ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟକାରୀଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ଘୃଣା କରେନା । ଏହା ମୋର ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ, ବ୍ରତ । ସେହି ଚାଲେଞ୍ଜର ପ୍ରତ୍ୟେରର ଦେବାବେଳେ ସ୍ଵଭାବତଃ କାହାର କ୍ଷତି ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦେଶ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନାଦିତ ନୁହେଁ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନର କିଛିଦିନ ପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା ଓ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମୋ ଉପରୁ ଦଳର ସସପେନସନ ଅର୍ଥର ଉଠିନଥାଏ, ତେଣୁ ବିନାୟକବାବୁ ଚାହେଁଥିଲେ ହେଁ ମୋତେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସାମିଲ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବରଂ ସେକ୍ରେଟେରୀଏଗରେ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ କେଉଁ ବଡ଼ ରୂପରେ ବସିବି, ତାହା ଆଉ କାହାକୁ ନ ଦେଇ ତାଳାପକାଇ ରଖିଲେ ।

୧୯୭୭ ସାଲ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ହେଲା,
ସେତେବେଳକୁ ମୋ ଉପରେ ହୋଇଥିବା ଦଳୀୟ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି
ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସର ଶୋଭନୀୟ ପରାଜ୍ୟ
ହେବାରୁ ନୃତନ କେନ୍ଦ୍ରସରକାର ଓଡ଼ିଶାସମେତ କଂଗ୍ରେସ ଶାସ୍ତ୍ରି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର
ସରକାର ସବୁକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ । ଫଳରେ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ୍ୟଙ୍କ ମହାମଣ୍ଡଳ କ୍ଷମତାରୁ
ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ଏହିପରି ସାରା ଦେଶ ଓ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ରାଜନୈତିକବିତ୍ତ ବର୍ଷର
ଆରମ୍ଭରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳିଗଲା ।

ବାବାବୁଙ୍କ ସହ ବନ୍ଦେର ଜଣେ ଲେଖି ମୁୟନ୍ଦିପାଳ କାନ୍ଦିଲର,
ଅଶୋକ ମେହେତା ଓ ବାବୁଲାଲ ଲୋକୀ

ଜରୋରୀ କାଳର ଅବସାନ ଓ କଂଗ୍ରେସର ପରାଜୟ

ନୀତି ଦିଓ ଭାରତୀୟ ସଂବିଧାନ ଜରୋରୀକାଳନ ଅବସାରେ ସଂଶୋଧନ କରି ଲୋକସଭାର ଜାର୍ୟକାଳ ଛାନ୍ତର୍ଷକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲା, ତରକାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ରହିରାଗାନ୍ଧୀ ଛାନ୍ତର୍ଷ ସମାପ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ବର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ବାଚନ କରିବାକୁ ମନରେ ସ୍ଥିରକଲେ । ଏହା ପଛରେ ଦୁଇଟି କାରଣ ଥାଏ । ଗୋଟିଏ ହେଲା ଯେ ଯେତେ ଡେରି ହେଉଥାଏ, ଲୋକେ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତିର ବିରୋଧୀ ହେଉଥାଆନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୀର୍ତ୍ତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥାଏ କାରଣ ସେମାନଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ନାଗରିକ ଅଧିକାର ଉପରେ କଟକଣା ଅସହ୍ୟ ଲାଗୁଥାଏ, ସତେ ଯେପରି ଏକ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସନ ଚାଲିଛି । ଶାସକମାନେ ମଧ୍ୟ ବେଳକୁ ବେଳ ଦାଁଯିବହୀନ ବ୍ୟବହାର ଆରମ୍ଭ କରିଥାଆନ୍ତି ଓ ପ୍ରତିହିଁସାମ୍ନଳକ ଆଚରଣ ଓ ଦୁର୍ଲୀଲିତ ସ୍ଥୋତ୍ର ଲୋକଙ୍କୁ ଅତିଷ୍ଠ କରି ଦେଉଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ପୁତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚକ୍ଷୁରେ ସଂବିଧାନ ବହିର୍ଭୂତ ଅଧିକାରୀ (Extra - Constitutional Authority) ସାକିଥାଆନ୍ତି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ତାଙ୍କର ହୁକୁମ ମାନୁଥାଆନ୍ତି ଓ ଶିଳ୍ପତିମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ନିଜର ଉଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବାକୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଚଢ଼ୁଇବାର ସେତୁ ବାନ୍ଧିଥାଆନ୍ତି । ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଦରବାରରେ କିଛି ଉଚାଉଳାଷୀ ଯୁବକଙ୍କୁସ ଯୁବକ ଉତ୍ତକମାଇ ପୁରୁଣା କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କୁ ପଛରେ ପକାଇଥାଆନ୍ତି ଓ ଉତ୍ସରେ

ନ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀ ସେମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁଶୀଳ ହୋଇଥାଆଛି । ଭୁଯ୍ୟ ଓ ଶୋସାମତ ରାଜନୀତି କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କୁ ପାରିଥାଏ ।

ଏହି ସମୟରେ ଯୁବକ ଗାନ୍ଧୀ ଅବଶ୍ୟ ଭଲ ଉଦେଶ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ପରିବାର ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ସହରମାନଙ୍କରେ ଖୋପଡ଼ୀବାସୀଙ୍କୁ ଉଛ୍ଵେଦକରି ସହରକୁ ସୁନ୍ଦର କରିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ଦୃଷ୍ଟିଗୋପନୀ । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ଓ ଶାସକବର୍ଗ ଖୁବ ଗୁରୁତ୍ୱର ସହିତ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ କଲେ, ବିଶେଷତଃ ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ଓ ଦିଲ୍ଲୀ ସହରରେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହାତିଶ୍ୟ ଶେଷରେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପୋଲିସ ସାହାଯ୍ୟରେ ବସ୍ତି ଭାଣ୍ଡିବା (Slum clearance). ବୁଝାଇ ସୁଖାଇ ପରିବାର ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିବର୍ତ୍ତେ କିଛି ପରିମାଣରେ ଜବରଦସ୍ତି ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରିବା ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟ ତଳଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁ ଶାସନଠାରୁ ଦୂରେଇ ଦେଲା ।

ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଯୋଗ୍ନୀ ଓ ସଂବାଦପ୍ରତି ଉପରେ କଟକଣା ଥିବାରୁ ଏସବୁ ଦମନ ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପଦାରେ ପ୍ରକାଶ ନ ପାଉଥିଲେ ହେଁ ଗୁଜବ ଆକାରରେ ସର୍ବତ୍ର ବ୍ୟାପିଲା ଓ ଅତିରଂଜିତ ଗୁଜବକୁ ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ସହଜରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ କଲେ ।

ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ମନରେ ଛିର କରିବାର ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ କାରଣ ହେଲା ଯେ ଜେଲ ଓ ଜରୋରୀ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ବିରୋଧୀଦଳମାନେ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୱୁତ୍ତ ନାହାନ୍ତି । ଅନେକ ଜେଲରେ ଅଛନ୍ତି ଓ ଅଧିକାଂଶକର ମନୋବିଜ୍ଞାନ ତୁଟିଯାଇଛି । ହଠାତ୍ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଢାକରା ଦେଲେ ସେମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ନିର୍ବାଚନର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ଅପ୍ରତ୍ୱୁତ୍ ଅବସ୍ଥାର ସୁଯୋଗ ନେଲେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଲାଭ ହୋଇପାରେ । ବେଶୀ ବିଳମ୍ବ କଲେ ଅସତୋଷ ଦୃଢ଼ି ପାଇବ ଏବଂ ବିରୋଧୀଦଳମାନେ ଏକାଠି ହେବାର ସମ୍ବାଦନା ବଢ଼ିଯିବ ।

ଏହିପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ କରିବାକୁ ୧୯୭୭ ସାଲ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଛିର କଲେ ଓ ଲୋକପାତା ଭାଣ୍ଡିଦେଲେ । ସବୁପ୍ରକାର ରାଜନୈତିକ କଟକଣା ହଟାଇନେଇ ବାକି ଯେତେକଣ ରାଜନୈତିକ ନେତା ଜେଲରେ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କଲେ । ଜେଲରେ ରହି ଭୟକର ଅସୁଖ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାପୂର୍ବରୁ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ । ନିରୋକା ଏକ ବଂଗଳାକୁ ଜେଲରେ ପରିଣତ କରି ତାକୁ

ବହିର୍ଜଗତରୁ ବିଶ୍ଵିନ କରି ରଖାଯାଉଥିବାରୁ ସେ ଉପକର ରୂପଣ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଦ୍ରାଶୟ ଅଚଳ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଥାଆଛି ।

ଜରୁରୀକାଳୀନ ଅବସ୍ଥା ଉଠିଗଲା ପରେ ଉଦ୍‌ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜଗିତରେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ବରୁଆ ମୋ ଉପରୁ ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ ଶାସ୍ତ୍ର ଆଦେଶ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ । ଯେଉଁ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ଜରୁରୀକାଳୀନ ଅବସ୍ଥାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଇ ସର୍ବାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ ଉଠାଇଥିଲେ, ନିଜର ରାଜନୈତିକ ବିରୋଧୀମାନଙ୍କୁ ତଳିତଳାନ୍ତ କରିବାକୁ ପଛାଇ ନଥିଲେ, ହଠାତ୍ ସେ ଜଗଞ୍ଜୀବନ ରାମ ଓ ବହୁଗୁଣାକ ସହିତ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ି ବିରୋଧୀ ଜନତା ଦଳ ସହଯୋଗରେ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼ିଲେ । ପୁଣି ଯେଉଁ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଦେବକାନ୍ତ ବରୁଆ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କ କଥାରେ ପଡ଼ି ମାତେ କଂଗ୍ରେସରୁ ନିଲମ୍ବିତ କରିଥିଲେ, ଘଟଣାକ୍ରମେ ସେ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ି କଂଗ୍ରେସ (ବି) ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେଇ ମୋର ନିକଟର ହେଲେ । ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ରେଡ଼ି ସଭାପତି ଥିବାରୁ କଂଗ୍ରେସ (ବି) ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ସେହି କଂଗ୍ରେସକୁ, କଂଗ୍ରେସ (ସି) ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦିଆଗଲା ।

ହଠାତ୍ ସ୍ଵପ୍ନେନସନ ଆଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାର

ଏହଠି ମୋ କଥାଗା କହିନେବା ଉଚିତ । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଲୋକସଭା ଭାଗ କରି ଯେତେବେଳେ ୧୯୭୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ଦୃଢ଼ୀୟ ସମ୍ପ୍ରାହରେ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଘୋଷଣା କଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ବିଶ୍ଵିନ ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ସଂଗଠନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ କଥା ଅନୁଧାନ କଲେ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସରେ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରି ମୋତେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପାଇଁ ସତ୍ୟ ପଦରୁ ବହିଷ୍ମାର କରାଯାଉଥାଏ । ସେ ଭାବିଲେ ହେଉ ବା କିଏ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ହେଉ, ମୋର ବହିଷ୍ମାର ହଟାଇ ନିର୍ବାଚନରେ ସାହାଯ୍ୟ ନେବାପାଇଁ ଚିନ୍ତାକଲେ । ସେତେବେଳେ ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଦୁ ଫୋନକରି (ବୋଧହୃଦୀ ଜାନୁଆରୀ ୩ ୧୮ରିଶ, ୧୯୭୭) କହିଲେ ଯେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶବର ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ତରୁନ୍ତ ଭେଟନ୍ତୁ । ସେଥିପାଇଁ ଦୁଇ ତିନିଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଦିଲୁୟରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ଧାବନ ଥାଆଛି ତାଙ୍କର ଥତି ବିଶ୍ୱାସ ସେବନ୍ତାରୀ । ଦିଲୁୟରେ ପହଞ୍ଚି ଶ୍ରୀ ଧାବନଙ୍କୁ ଫୋନରେ ଜଣାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ମୋତେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବାସ ଭବନଙ୍କୁ ଆସିବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ପହଞ୍ଚିଲାକ୍ଷଣି ଶ୍ରୀ ଧାବନ କହିଲେ ଯେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବୁଝିଲେଣି ଯେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଛି, ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ ତୁରନ୍ତ ଉଠାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଆପଣ ଚିକିଏ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି

ଶ୍ରୀ ବରୁଆଙ୍କୁ ଭେଟକୁ । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଙ୍କର ହାତ ଥିବାରୁ ମୁଁ ନାରାଜ ହେବାର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଇଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ କହିଲେ ଯେ ତଥାପି ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟିବା ଦରକାର ?

ଶ୍ରୀ ଧାବନ ବସିଥିବା କଷ୍ଟର ପାର୍ଶ୍ଵକଷ୍ଟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ବସି ଥାଏଅଛି । ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ମୋତେ ସେ ନେଇଗଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ କହିଲେ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ବରୁଆଙ୍କ ସହିତ ସବୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ସରିଛି, ଆପଣ ଚିକିତ୍ସ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଯାଆନ୍ତୁ । ମୁଁ ଚିକିତ୍ସଏପଛାଇବାର ହାବଭାବ ଦେଖାଇବାରୁ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଲେ ଯେ ଯାହାହେଲେ ବି ସେ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି, ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ଠିକ୍ ହେବ । ତାଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ତପ୍ତର ଦିନ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଙ୍କୁ ଭେଟିଲି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଓ କଂଗ୍ରେସ ସାଧାରଣ ସମାଦକ ଶ୍ରୀ ରାଜୁ ବସିଥାଏଅଛି । ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭା ସଭ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ସେ ମଧ୍ୟ ସଭ୍ୟ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ବରୁଆଙ୍କ ସହିତ କଥା ଆରମ୍ଭ ମାତ୍ରେ ସେ କହିଲେ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଉପରୁ ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହଟାଇନେବାକୁ ପାଇଁ ହୋଇଛି । ଅଛଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଉଠାଇ ନିଆଯିବ । ଏକଥା କହିବାମାତ୍ରେ ମୁଁ ବିରତ ହୋଇ କହିଲି “ ଆପଣଙ୍କ ମଙ୍ଗି ” । ଏଥରେ ସେ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ ଯେ, “ ଆମେ ଯଦି ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନ ଉଠାଉ ? ” ମୁଁ ରାଗିଯାଇ କହିଲି ଯେ “ ମୁଁ ଆଦୌ ପରବାଏ କରେନା ” । ଏହାକହି ପକାଇ ଆସିବାକୁ ବସିଲି । କଥାଟା ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି ଜାଣି କଂଗ୍ରେସ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ରାଜୁ ଉଠାଇ ଉଠିପଡ଼ି ଶ୍ରୀ ବରୁଆ ଓ ମୋ ମଣିରେ ଠିଆହାଇ ପଡ଼ିଲେ । ମୋତେ ଶାନ୍ତ କରିବାଇଲି କହିଲେ ଯେ ତୁରତ ବହିଷ୍କାର ଆଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଯାଉଛି, ଆପଣ ଏତେ ରାଗିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସତକୁ ସଡ଼ ମୁଁ ଦିଲୁଁ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ କଂଗ୍ରେସର ବହିଷ୍କାର ଆଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଠିକଣାରେ ଶ୍ରୀ ବରୁଆଙ୍କ ତାରବାର୍ତ୍ତା ପହଞ୍ଚି ସାରିଥିଲା ।

ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ବରୁଆଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଅତି ନ୍ୟୂନଭାବ ଥିଲା କାରଣ ସେ ସବୁବେଳେ ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ କଥାରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଆମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦେଖ ରଖିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠତା ହୋଇଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜନ ହୋଇ କଂଗ୍ରେସ (ସ)ର ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ନିଷ୍କଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସାଧାରଣ ସମାଦକ ହୋଇ ଦିଲୁଁରେ ରହିଲି, ସେତେବେଳେ ସେ ବହୁ ସମୟ ମୋ ବସାକୁ ଆସୁଥିଲେ କାରଣ ସେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ (ସ)ରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ରହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନେହୁଦରେ ରହିରା କଂଗ୍ରେସ ଗଠିତ ହେଲା ଓ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ରେହ୍ବୀ (ଆନ୍ତି ପ୍ରଦେଶର

ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଉଦ୍‌ଦିତା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜରୁରୀକାଳିନ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଲରେ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଵରାଷ୍ଟ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ)ଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଆମର କଂଗ୍ରେସ (ସ) । ମୋରାଗଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଜନତା ପାଠୀ ସରକାର ବେଳେ ଆମେଥ୍ବା କଂଗ୍ରେସ (ସ) ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଥିଲେ ହେଁ ଆମ କଂଗ୍ରେସ(ସ)ରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଅଧିକସର୍ବ୍ୟ ଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ୧୯୮୦ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିକାଳିଗଲା ଓ ଉଦ୍‌ଦିତା କଂଗ୍ରେସ ସଂଖ୍ୟାଧୂକ ହୋଇ ଶାସନ କ୍ଷମତା ହାତକୁ ନେଲେ । ଉଦ୍‌ଦିତା କଂଗ୍ରେସକୁ ଲୋକେ କଂଗ୍ରେସ ବୋଲି ଗ୍ରୁହଣ କରିନେଲେ ।

୧୯୭୭ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚନରେ ବିରୋଧୀ ଦଳ ସଂଖ୍ୟାଧୂକ ହୋଇ ଶାସନ କ୍ଷମତା, କେନ୍ଦ୍ରରେ ହାସଲକଲେ । ତା'ପରେ ପରେ କଂଗ୍ରେସ ଶାସିତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇ ଜନତାଦଳ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରରେ ବିରୋଧୀ ଦଳମାନେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଥିଲେ ହେଁ ଏକ ମିଳିତ ସରକାର ଗଢ଼ିଥିଲେ । ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ଓ ଜିଦ୍ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ଏକାଠିହୋଇ ଏକ ଦଳ ଗଢ଼ିଲେ, ଯାହାର ନାମ ଜନତା ପାଠୀ ଦିଆଗଲା । ସେହିଦିନ ୦୧ ରୁ ଜନତା ପାଠୀ ଭାରତୀୟ ରାଜନୈତିକ ରାଣୀଙ୍ଗନରେ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତି ହିସାବରେ ମୁଣ୍ଡ ଚେକିଲା ।

୧୯୭୭ ସାଲରେ ଲୋକସଭା ପାଇଁ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଫେବ୍ରାରୀ ମାସରେ ହେଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ସର୍ବତ୍ର କଂଗ୍ରେସର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହେଲା । ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ କଂଗ୍ରେସର ତୁଳନେତା ଶ୍ରୀ ଜଗଜୀବନ ରାମ, ହେମବତି ନନ୍ଦନ ବହୁଭୂତା ପ୍ରମୁଖ ଜାତୀୟ ନେତା ଏବଂ ନନ୍ଦନୀ ଶତପଥୀ ସମେତ ବହୁ ରାଜ୍ୟପ୍ରତିରୀୟ ନେତା କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ି ଅଳଗା ହୋଇ ଏକ ନୃତନ ଦଳ ଗଠନ କଲେ, ଯାହାକୁ ସି.ଏପ.ଡି. କୁହାଗଲା । କଂଗ୍ରେସ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜରୋରୀ ପରିସିତି ବେଳର ଅସତୋଷକୁ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ସଂଗଠନ କଂଗ୍ରେସ (ଯାହାର ନେତୃତ୍ବ ନେଇଥିଲେ ମୋରାଗଜୀ ଦେଶାଇ), ବାମପଦ୍ଧତି ଓ ଦକ୍ଷିଣ ପଦ୍ଧତି କମ୍ଯୁନିସ୍ଟ ଦଳ, ଜନସଂଘ, ଚରଣ ସିଂହଙ୍କ ଲୋକଦଳ ଏବଂ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାଠୀ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ମିଳିତ ରାଜନୈତିକ ମାଟ୍ର ଗଠନ କରି ସଂଗଠିତ ରୂପ ଦେଇ ଆସୁଥିଲେ । ତାହାରୁ ଜଗଜୀବନ ବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ବହୁ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଯୋଗଦେଲେ । ଏହାପାଇଁ ଏହି ବିରୋଧୀ ଦଳର ମିଳିତ ସାମ୍ବନ୍ଧ୍ୟ ଲୋକସଭାରେ ଦୁଇତତୀୟାଶଙ୍କରୁ ଅଧିକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବିଜୟୀ ହୋଇ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସରକାର ଗଠନକଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଘୋର ପରାଜ୍ୟର ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରିୟାନ ହେଲା ଏବଂ ଏପରିକି ସ୍ଵର୍ଗ ଉଦ୍‌ଦିତା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାରି କରାଯାଇଥିବା ଜରୋରୀ ପରିସିତି ଜନିତ କୁହୁଲୁଥିବା ନିଆଁର ସେ ନିଜେ ଶିକାର ହେଲେ, ତାହା କେହି ଭାବି ନଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ମିଲିତଦଳ ମଧ୍ୟ ଲୋକସଭାରେ ବହୁମତ ପାଇଲା ଏବଂ ବିକୁ ପଜନାୟକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଲୌହ ଓ ଉତ୍ସାତ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ରବି ରାୟ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାରକଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ସମରେତ୍ର କୁଣ୍ଡୁ ବୈଦେଶିକ ରାସ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ।

ଏହି ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ପରେ ସାରା ଦେଶରେ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କର ମନୋବଳ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଥିଲା । ଯେମତାର ବାହାରେ ରହି ବିରୋଧୀଦଳ ହିସାବରେ ରାଜନୀତିକ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ କାମ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସହଜ ନଥିଲା । ଏତିକିବେଳେ ଜନତା ସରକାର ସ୍ଥିର କଲେଯେ ଯେଉଁ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସର ସରକାର ଥିଲା, ଅଥବା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ମୋଟ ଭୋଟ ସଂଖ୍ୟାର ଅଧାରୁ କମ ଭୋଟ ପାଇଥିଲେ, ସେ ରାଜ୍ୟର ବିଧାନସଭା ଭାଙ୍ଗି ଦିଆଯାଇ ବିଧାନସଭାପାଇଁ ପୂନଃ ନିର୍ବାଚନ ହେବ । ସେମାନଙ୍କର ଯୁନ୍ତି ହେଲା ଯେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇଛି, ତେଣୁ ଶାସନ କରିବାର ଅଧିକାର ତାଙ୍କର ନାହିଁ ।

ଏହା କରିବାକୁ ହେଲେ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ହେଉଛି ସଂବିଧାନର ନାଶ ଧାରା ଅନୁସାରେ ସରକାର ଓ ବିଧାନସଭାକୁ ଉଜାଇକରି ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ କରାଇବା । ଏହା ଉବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଏକ ଖରାପ ପରମରା ଥିଲା, ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ବିଜୟ ଗର୍ଭରେ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ଫଲରେ ୧୯୮୦ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ପୁନର୍ବାର ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ବହୁମତ ଲାଭକରି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶାସନ ଅଧିକାରିଣୀ ହେଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ମଧ୍ୟ ଜନତା ଶାସିତ ସରକାରମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ନିର୍ବାଚନ ଜରାଇଲେ ଓ ସେହି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳଙ୍କୁ ଶାସନ ଗାବିକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ବିଧାନକୁ ମୋଡ଼ି ନିଜର ବା ଦଳର ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ଗାତ ଖୋଲି ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ଗାତରେ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ୧୯୭୭ରେ ଜନତା ସରକାର ଯେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଶାସିତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ରାସ୍ତ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିକଲେ ସେତେବେଳ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଏହାକୁ ରୋକିବାକୁ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲାଗ୍ୟବଶତଃ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସେଥିରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେନାହିଁ । ତେଣୁ ୧୯୮୦ରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ ଯେତେବେଳେ ଯେବାକୁ ତେବେବା ନୀତି ଗ୍ରହଣ କଲେ, ସେତେବେଳେ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ମଧ୍ୟ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେନାହିଁ । ମୋ ବିଚାରରେ ଏପରିକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବିଧାନ ବିରୋଧୀ ଏବଂ ବହୁ ସଭା ସମିତି ଓ ସେମିନାରରେ ମୁଁ ଏହାର କରୁ ସମାଲୋଚନା କରିଛି । ନିଜକ ରାଜନୈତିକ ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନକୁ ହତ୍ୟା କରାଗଲା ।

୧୯୯୪ ସାଲ ଆରମ୍ଭରେ ରାଜସ୍ଥାନ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଓ ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶର ଭାରତୀୟ ଜନତାପାର୍ଟି ସରକାର ଭଜ ବିଷୟରେ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟର ସାମିଧାନିକ ବେଞ୍ଚ ଯେଉଁ ରାୟ ଦେଇଛନ୍ତି ସେଥିରେ କେତେକ ସାମିଧାନିକ ନୀତି (୩୫୭ ଧାରା ବିଷୟରେ) ବ୍ୟାନ କରିଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କଲରେ ୧୯୭୭ ଓ ୧୯୮୦ ସାଲର ଉପରଲିଖିତ ବିକୃତ ପରମରାଗ ପୂନରାବୁରି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଭାବିବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ସମୟେ ସମୟେ ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ଭୁଲ ପରମରା ଅନୁସରଣ କଲେ, କି ଭୟକର ପରିଣତି ହୁଏ, ତାହା ଭାରତବାସୀ ପୂର୍ବୋତ୍ତ ଦୁଇଟି ଘଟଣାରେ ଭୋଗିଲେ ।

ଡେଶୁ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ବିଧାନସଭାପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ବିନାୟକ ଆଚାର୍ୟ୍ୟକ ନେତ୍ରଦ୍ୱରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଚାରିମାସିଆ ସରକାରକୁ ବିଦାୟ ଦିଆଗଲା ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରିକରି । ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ପୂନର୍ବାର ଧର୍ମଶାଳାରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲି ଏବଂ ଅଛ ଭୋଟ ବ୍ୟବଧାନରେ ପରାଇତ ହେଲି ।

ଏହି ନିର୍ବାଚନ ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋର ଆଖୁ ଖୋଲିଦେଲା । ସମ୍ବଲର ଘୋର ଅଭାବ ଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ମୋତେ ଓ ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ମାତ୍ର ସାତ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଉଥିଲା । ସାଇ ସାଥୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହି ସାତହଜାର ଟଙ୍କା ମିଶାଇ ମୋତେ ପଚିଶ ବା ଛବିଶହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚକଲି । ବିରୋଧୀ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଳନାରେ ଏହା ସାମାନ୍ୟ । ତାହାଙ୍କୁ କେତେକ ଶ୍ଲାନୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କେତେକ କଂଗ୍ରେସ ନେତାଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ମୋର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ମୋ ପରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ନୁହେଁ ।

ଅସଲ କଥା ହେଲା ମୁଁ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲି । ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ହେତୁ କଂଗ୍ରେସକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାକୁ ଲୋକେ ସ୍ଥିର କରିପାରିଥିଲେ । ଭାବିଥିଲି ଯେ ମୁଁ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିର ବିରୋଧୀ ଯୋଗୁଁ ଅପବାଦର ଛିଟିକା ମୋତେ ବେଶି ବାଧକ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଲୋକେ ସେ କଥା ବିଚାର କଲେନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସକୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଦେବା ସହିତ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଦେଲେ । ଲୋକେ ଆହୁରି ଚାଲାଖ, ତାହା କାର୍ୟ୍ୟରେ ଦେଖେଇ ଦେଲେ ।

ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଆହୁରି ଗୋଟିଏ କଥା ଦେଖାଗଲା । ହରିଜନ ଓ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀ ଯେଉଁମାନେ ପୂର୍ବେ ଧର୍ମଶାଳାରେ ଆମକୁ ଘୋସଲିଷ୍ଟ ଦଳ ହିସାବରେ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସମର୍ଥକ ହିସାବରେ ଆମକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ କଂଗ୍ରେସକୁ ସମର୍ଥନ ନକରି

ଲୋକ ସ୍ପ୍ରାଚରେ ଜନତା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ବ୍ୟକ୍ତିବ୍ରତ କୌଣସି ନିର୍ବାଚନୀ ଶୁଭୁଦ୍ଵା ରହିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ପରାକିତ ହେଲି ।

କଂଗ୍ରେସର ଯେତେବେଳେ ବିଭାଜନ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ମୋ ଭଲି ବହୁଲୋକ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ନ ରହି କାହିଁକି ଅନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସରେ ରହିଲୁ, ଏହାର ଅନେକ କାରଣ ଥିଲା । ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଲା ଯେଉଁମାନେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିତରେ ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ବା ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ କଂଗ୍ରେସର ଘୋର ପରାଜ୍ୟ ହେଲା, ପରେ ଅନୁଭବ କଲେ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଦାୟୀଙ୍କରି ନେବୁଦ୍ଧ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା କଥା କହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଅନୁଗତମାନେ ଏହା କରାଇବାକୁ ଚାହେଁଲେ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ରେଡ଼ି ଓ ଡ୍ର. ବି. ଚହାନ ନେବୁଦ୍ଧ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାହୁଁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜନତା ସରକାର ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କ କୋହଳ ମନୋଭାବ ବହୁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କୁ ଅସତ୍ତ୍ୱ କରୁଥିଲା । ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜନ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ଯେ ସଫଳ ନେବୁଦ୍ଧ ଦେଇପାରିବେ, ଏଥରେ ମୋର ଆସ୍ତା ହେଉନଥାଏ, କାରଣ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରିବାରେ ସାହସ ଦେଖାଇ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମଭଲି ଲୋକ ଯେଉଁମାନେ ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିକୁ ଆବୋ ଗ୍ରହଣ କରି ନଥିଲୁ, ସେମାନଙ୍କର ଗତ୍ୟତ୍ତର ନଥିଲା ।

ଆପ୍ତେ ଆପ୍ତେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଆମ୍ବିଶ୍ଵାସ ଫେରି ଆସିଲା । ଲୋକସଭା ପରାଜ୍ୟ ପରେ ସେ ବହୁତ ଦୁର୍ବଳ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଓ କିଛିଦିନ ବୁପଚାପ ରହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅବିବେକୀ ଭାବରେ ଜନତାପାଞ୍ଚିତାଙ୍କ ଉପରେ ଆତ୍ମୋଶ ସୁଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲେ । ସେଥିରେ ସେ ଏହାକୁ ଏକ ଚାଲେଞ୍ଜ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଯାଇ ସଭାମାନଙ୍କରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ସେ ହିଁ ଦେଶର ଏକମାତ୍ର ବିରୋଧୀ ଶକ୍ତି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ତାହାହିଁ ସତ୍ୟ ହେଲା । ଜରୋରୀ ପରିସିଦ୍ଧିକୁ ସମର୍ଥନ କରି ବହୁତ ନ ଦେଲେ ହେଁ ସମୟେ ସମୟେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀ କହିଲେ ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେପରି ଅବସ୍ଥା ଆସିବ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀମତୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଯେଉଁମାନେ ଜାଣନ୍ତି, ସେମାନେ ସହମତ ହେବେ ଯେ ସେ ଅଭୂତ ସାହସୀ ନେବ୍ରୀ ଓ ଯେ କୌଣସି ଚାଲେଞ୍ଜର ସେ ସମ୍ମାନ ହୁଅଛି । ତାଙ୍କ ସଫଳତାର ମୂଳ କାରଣ ହେଉଛି ଚାରିତ୍ରିକ ଦୃଢ଼ତା ।

ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ରେଡ଼ିଙ୍କ ନେବୁଦ୍ଧରେ ଥିବା କଂଗ୍ରେସ ଲୋକତଙ୍ଶୁରେ ଦୃଢ଼କ ହୋଇ ଆସିଲା । ଏକ ବିଜନ୍ତ ନେବୁଦ୍ଧ ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା, ଫଳରେ କର୍ଣ୍ଣାତକର ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀନ କଂଗ୍ରେସ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦେବରାଜ ଅର୍ପିଲୁ

ରେଡ଼ି କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି କରିବାକୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଲା । ସେ ଜଣେ ଉଚକୋଟୀର ରାଜନୀତିଙ୍କ । ଅନୁନ୍ଦତ, ସଂଖ୍ୟା ଲମ୍ବୁ ସମ୍ପଦାୟ ଓ ହରିଜନ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ନେଇ କର୍ଣ୍ଣାଟକ କଂଗ୍ରେସକୁ ସେ ଖୁବ ଦୃଢ଼ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଦରିଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁ ଲୋକହିତକର କାମକରି ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଶ୍ରୀମତୀ ଲହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ବରାବର ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସ୍ଵାଧୀନ ଚିତ୍ତା ପାଇଁ ସାଧାରଣ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ମାନିତ ଥିଲେ ।

ବାଜାଲୋଗରରେ ନିଷ୍ଠଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ଅଧିବେଶନ ପ୍ରଶ୍ନାତ ଗ୍ରାସ ହାଉସ ବା କାଚ ନିର୍ମିତ ହଲରେ ହେଲା ଓ ଶ୍ରୀ ଦେବରାଜ ଅର୍ଥକୁ ସଭାପତି କରାଗଲା । ସେହିଦିନ ୩୦ ରୁ ଆମେ ଥିବା ଦଳର ନାମ କଂଗ୍ରେସ (ସ) ବା କଂଗ୍ରେସ (ସମାଜବାଦୀ) ନାମ କରଣ ହେଲା । ମୋର ତାଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ନଥିଲେ ହେଁ ସେ ମତେ ସାଧାରଣ ସମାଦକ ହିସାବରେ ମନୋନୀତ କଲେ । ଏହା ଏକ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ଥିଲା, କାରଣ ତାହା ପୂର୍ବରୁ କେହି ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ସମାଦକ ହୋଇ ନଥିଲେ ।

ଭିତର କନିକା ବଞ୍ଚାଓ ଆଦୋଳନର ରାଜ୍ୟପାତ୍ରକାରୀ ସମ୍ବିଳନରେ ଶ୍ରୀ ରାଜବିହାରୀ ଦ୍ୱାରା ମାନେବ ରାଜ୍ୟ, ଏ କର୍ମସ୍ଥ ଯୁଗଙ୍କ ବିଶେଷ ମହାତ୍ମି ଓ ବିଟୁ ସେହିଗଲ

ମୋର ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟି

ତୋରିଏ କଥା ଏଇଠି ଲେଖିବା ଠିକ୍ ହେବ । ଯେଉଁମାନେ ମୋ ସଂପର୍କରେ ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମୋତେ ଅଛ ବହୁତ ଜାଣିଛନ୍ତି । ମୁଁ ସାଧାରଣତଃ ଜୀବନରେ କାହାର ଜାଣିଶୁଣି କ୍ଷତି କରିନାହିଁ । ରାଜନୈତିକ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟରେ ବା ଆଦୋଳନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସାଧାରଣତଃ ଲକ୍ଷ୍ୟପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସ୍ୟାତକତା ଆଚରଣ କରୁ ନଥିବାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରତିଦିନ ହୁଏତ କ୍ଷତି ଘଟିଛି । କିନ୍ତୁ କ୍ଷତି ଘଟାଇବା କେବେ ମୋର ଉଦେଶ୍ୟ ନଥିଲା ବା ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଦୁଇଟି ପରାମର୍ଶକୁ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରିଆସୁଛି । ତାହାହିଁ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ । ଏଥରୁ ପଥଚୂୟତ ନ ହେବାକୁ ସତତ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । କେତେହୁର ସଫଳ ହୋଇଛି ବା କେତେହୁର ବିଫଳ ହୋଇଛି, ତାହା ଅନ୍ୟମାନେ ବିଚାର କରିବେ । ତାହାହେଲା ଅନ୍ୟାୟକୁ ତୀର୍ତ୍ତ ବିରୋଧ କରିବ, ଘୃଣା କରିବ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଘୃଣା କରିବ ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପରାମର୍ଶ ହେଲା, ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସଂଗ୍ରାମ କରିବ ତାହା ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚାରେ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧ୍ୟ ଓ ସାଧନ ମହତ ହେବ, ଯାହାକୁ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ଭାଷାରେ କୁହାଯାଏ ଓ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବରାବର କହିଛନ୍ତି Means and Ends are convertible terms. ମୁଁ ସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତିମ ପୂଜାରୀ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବୋତ୍ତର ଦୁଇଟି ନୀତିର ପୂଜାରା । ସେଇଥିପାଇଁ ବୃକ୍ଷକ ଓ ପରିବେଶ ଆଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବରାବର ଏହି ନୀତିକୁ ଅନୁସରଣ କରିଆସିଛି । ଭଗବାନ ଅନେକାଂଶରେ ସଫଳତା ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏହାସବେ କଂଗ୍ରେସ ବା ଜନତା ପାର୍ଟିରେ ଥିଲାବେଳେ ସେ ଦଳର ପ୍ରାଦେଶିକ ନେତୃତ୍ବ ମୋତେ ବରାବର ସନ୍ଦେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖାଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାବନ୍ତି ମୁଁ ଭାରି ଚାଲାଖ ଓ ଧୂତ, ତେଣୁ କାଳେ ମୋର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିପଦ ଆସିବ, ବା ତାଙ୍କର କ୍ଷତି ଘଟିବ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ବରାବର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଆସିଛନ୍ତି, ଦଳରେ ଯେପରି ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ନ ପାଏ, ବା ଦଳ ତରଫରୁ ବିଧାନସଭା ବା ପାଲିଆମେଷକୁ ନୟାଏ । ମୁଁ କାହାର ଦୟାର ପାତ୍ର ହୋଇ କୌଣସି ପଦବୀକୁ ଯିବାକୁ ଖୁବ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ବରାବର ସଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ମୁଁ ପାଲିଆମେଷ ବା ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ଯିବାକୁ ଚାହେଁନା । ମୁଁ ଭାବେ ଯେ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇପାରିବି ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଆହୁରି କିଛି ହିତକରୀ ପଦକ୍ଷେପନେଇ ପାରିବି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ଗତ ଦୂର ତିନି ଦଶକ୍ଷି ଧରି ଓଡ଼ିଶାର ନେତୃତ୍ବ ମଧ୍ୟରେ ହୀନମନ୍ୟତା ଭାରି ହୋଇଛି । ସେଇଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଦାସ ହେବା ଭଲି ଲୋକଙ୍କୁ ଦଳରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଆସିଛନ୍ତି ।

ଯେଉଁମାନେ ଭାବନ୍ତି ଓ ଭୟ କରନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଖୁବ ଚତୁର ବା ଧୂର୍ଗ, ସେମାନେ ମୋତେ ଥରେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ପାଇଁ ନିରତର ଚେଷ୍ଟିତ, ଏତିକି କଥା ଖୁବ ହେଲେ କହିଛେବ । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ବୁଦ୍ଧି ବା ଜ୍ଞାନକୁ ପରର କ୍ଷତିକରିବାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିନାହିଁ । ସାଲିସହୀନ ଶାତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଗ୍ରାମରେ ମୁଁ ଅଗାଧ ବିଶ୍ଵାସ କରେ । ତେଣୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନୀ ଯଦି ପରାତ୍ମ ହେଲା, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଚତୁର ବୋଲି ନୁହେଁ । ମୁଁ ନ୍ୟାୟପଦ୍ଧରେ ଥାଏଁ ଓ ମୋର ସେଥିପାଇଁ ଏକ ନିଷ୍ଠ ଏକାଗ୍ରତା ଥାଏ, ଏହାହିଁ ମୋର ସଂପଦ । ସେହି ପ୍ରଭରେ ଯେଉଁମାନେ ମୋ ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରିବେ, ତାହାହେଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଜୟ ପରାଜ୍ୟ ଜଣାପଦିବ ।

‘ଉପରେ ଯାହା ଲେଖିଲି - ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଶେଷ ଜୀବନରେ ଲେଖୁଛି - କୌଣସି ଅହଂଭାବ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ନୁହେଁ । ଜୀବନରେ ଏକ ଅବଶୋଷ ଓ ଅଯୋଗ୍ୟତା ଜଣାଇବାପାଇଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଭାଜନୀତିରେ ଆବୋ ଉଚ୍ଚ ଅଭିଲାଷ ରଖିନାହିଁ ବା ରଖିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିନାହିଁ । ଆଜିକାଲି ରାଜନୀତିପାଇଁ ମୁଁ ବା ମୋରକି ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ବା ସାଧାରଣ କର୍ମୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଯୋଗ୍ୟ, ଏକଥା ମୁଁ ଭଲଭାବେ ଜାଣେ । ସେଇଥିପାଇଁ ଗତ ପଦର ବର୍ଷ ହେଲା ପ୍ରାୟତ୍ତଃ ଦଳୀୟ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବରେ ଜଢିତ ନ ରହି କୃଷ୍ଣକ ଓ ପରିବେଶ ଆଯୋଜନରେ ନିମଜ୍ଜୀତ ଅଛି । ରାଜନୀତିରେ ବୌଦ୍ଧିକ ଆଗ୍ରହ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଦଳୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଲପଟ ହେବାକୁ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ।

କ୍ଷମତା ରାଜନୀତିରେ ସଫଳତାପାଇଁ ଯେଉଁ ସବୁ ଗୁଣ ଆକିବାଲି ଦେଖାଯାଉଛି, ସେ ସବୁ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ମୁଁ ନଥିଲି ବା ହେବାକୁ ଚାହେଁନା । ସମାଜରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାରେ ମୁଁ ବେଶୀ ବିଶ୍ୱାସୀ । ମୋ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁକି ସମବ ମୁଁ କରୁଛି । ଯେତେ ଲୋକ କୌଣସି ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘଟାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ତିନୋଟି ଶକ୍ତି ଆହରଣ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ମୋର ଅଭିଞ୍ଚତାକୁ ମୁଁ ଜାଣୁଛି । ତାହାହେଲା ସ୍ଵପ୍ନ, ସଂକଷ୍ଟ ଓ ସାଧନା । ଲକ୍ଷ୍ୟ ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଠିକଣା ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ତାହା ହାସଲ କରିବାକୁ ସଂକଷ୍ଟବନ୍ଦ ହେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଏକାଗ୍ରତା ସାଧନା ଓ ତ୍ୟାଗ ଦରକାର ଏଥୁପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବାକୁ ହେବ । ନେତୃତ୍ବପାଇଁ ଏହାସତ୍ୟ, ଜାତିର ଅଭ୍ୟକ୍ଷାନପାଇଁ ଏହା ସତ୍ୟ, ସମାଜରେ ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ଯିଏ ଯେତେ ବେଶୀ ପରିମାଣରେ ହେବ, ସିଏ ସେତେ ପରିମାଣରେ ସଫଳତାର ସିଦ୍ଧିରେ ଉଠିପାରିବ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

ବାଲବାବୁ ଓ ତଙ୍କ ଧର୍ମପଳ୍ଳୀ ସ୍ଵର୍ଗତଃ ସୁଧାମାଳା ଦସ

ମୋ ସ୍ବାମୀ ଓ ମୁଁ

ସୁଧା ମଞ୍ଜରୀ ଦାସ

କଦୀଟିର ନାମ ଖରସୁଥାଁ । ଗାଁଟିର ନାଁ ତିଷାଣିଆ କଲ୍ୟାଣପୁର । ଆଖପାଖ
ଗାଁମିଶିଲେ ଚାରିଶହ କିମ୍ବା ପାଞ୍ଚଶହ କରଣ ପରିବାର ବସବାସ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତେ
ଜାଣନ୍ତି ଏହି ନଦୀଟି ବ୍ରାହ୍ମଣୀର ଶାଖା । ଏହାର କୂଳରେ ବହୁତ ଗାଁ ଗଣା ଅବସ୍ଥିତ ।
ଏହି ନଦୀ ଜଳଧାରା ପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ଗରୀର । ବ୍ରାହ୍ମଣୀର ସବୁ ପାଣି ବୋହି ଆସି
ଏଠାରେ ଜମା ହୁଏ । ପୂର୍ବେ ଏଥରେ କୁମ୍ଭୀର ରହୁଥିଲେ । ନଈ ସେପାରିର ଗାଁ
ଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ରଣପୁର, କଞ୍ଚିପୁର, ଲାଗିକରି ଅଛି ରୂପ୍ରପୁର ଛବାଡ଼ି ରତ୍ୟାଦି ।
ବିଭିନ୍ନ ଗାଁର ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ କୁମ୍ଭୀର ନେଇ ଯିବାର ଶୁଣାଯାଏ । ଏବେ ଏତେ
ବିପଦ ନାହିଁ । ଏଇ ଗାଁ ମାନଙ୍କର ସବୁ କରଣ ଓ ଜଣାଯତ ପରିବାର ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବଡ଼ ଜମିଦାର । କଲ୍ୟାଣ ପୂର ଗାଁର କେତୋଟି ସାହି ଯଥା
ଛାମୁକରଣ ସାହି, ପଚନାୟକ ସାହି, ଦେଉଁନ ସାହି, ମାଞ୍ଚ ସାହି, ଝୁଲିଆ ସାହି
ରତ୍ୟାଦି । ପ୍ରତି ସାହିର ଲୋକେ ଜମିଚାଷ କରି ଜମିଦାରଙ୍କ ଘରେ ତାଙ୍କ ଭାଗ
ପଥଠ କରନ୍ତି । କିଏ ଅଣାଏ ଅଂଶୀଦାର ତ କିଏ ଦୁଇଅଣା, କିଏ ଚାରିଅଣା କିଏ
ଅବା ଦଶଅଣା, କିଏ ଅବା ପଇସାଟାକର ଅଧିକାରୀ, କିଏ ଅବା ପାହୁଲାକର
ଅଧିକାରୀ । ଭାଇଆ ହିସାବରେ ଏହା ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ଏପରି ହୋଇଛି ।

ଏହିଭଳି ଜମିଦାର ଅଂଶରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ଜନ୍ମ । ପିତା ଶ୍ୟାମସୁଦର
ଦାସଙ୍କର ଏକ ମାତ୍ର ପୁତ୍ର ସତାନ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଦଶଅଣା ଅଂଶର ଅଧିକାରୀ ।

ଅନ୍ୟ ଛ ଅଣା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଇମାନଙ୍କର ଭାଗ । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦରଙ୍କର ଦୁଇ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ବିବାହ ପରେ ସେମାନେ ପରଗୋଡ଼ୀ ହୋଇଗଲେ । ଏଇ ଦୁଇ କନ୍ୟା ପ୍ରଥମା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଥିଲେ । ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଦୃଷ୍ଟିବସ୍ତାରେ ଧଳା କେଶରେ କଳାରଙ୍ଗ ବୋଲି ବିବାହ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜାମନା ସିଦ୍ଧ ହେଲା । ଆମର କଥା ଅଛି ‘ପୁତ୍ରାର୍ଥେ କ୍ରିୟତେ ଭାର୍ଯ୍ୟା’ । ଆମ ଶଶୁର ଜଗନ୍ନାଥ ଜନ୍ମ ହେଲେ । ସେଇ ସ୍ମୃତିରେ ସେ ଦଶଅଣ ଅଂଶର ଅଂଶାଦାର ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଭାଇମାନଙ୍କର ପୁଅ ଅର୍ଥାର ପୁତ୍ରରାମାନଙ୍କୁ ଶୁଭ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖୁଥିଲେ । ଯାହା ଜମିଦାରୀରୁ ଆୟ ହୁଏ ତାକୁ ସମବନ୍ଧନ କରୁଥିଲେ । ନିଜେ ଯାହା ଜମି କିଶୁଥିଲେ ତା'କୁ ମଧ୍ୟ ରଜମାଇଲ ସବୁରେ କିଶୁଥିଲେ । ସେହି କାରଣରୁ ସେ ଜମିବାଢ଼ି ଅତୁଆ ଆଜିଯାଏ ତୁରୁନାହିଁ । ଉଚିତ ଅଂଶ ପାଇବାକୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେବେ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ମୋ ଶଶୁରଙ୍କ କେଜେବାପାଇଁ ନାଁ ଦିବାକର ଦାସ ଥିଲା । ଏଇ ହେଲା ମୋଟା ମୋଟି ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ବଂଶ ପରିଚିଯ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦାସଙ୍କର ଏକ ମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଥିବାରୁ ଗେହା ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦାଦା ପୁଅ ଭାଇ ଅଞ୍ଚୁର ଚରଣ ଦାସ ପାଠପଢ଼ି ପୋଷମାଷ୍ଟର ଚାକିରୀ କରୁଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପୁଅ ପୁତ୍ରରାମାନଙ୍କୁ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଅଞ୍ଚୁର ଚରଣ ଦାସଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ମଧୁସୂଦନ ଦାସକୁ ଆମ ଶଶୁର ମଧ୍ୟ ପଡ଼ାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାର ସେହି ଦେଢ଼ଶୁରଙ୍କ ମୁହଁରୁ ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ସେ ମଧ୍ୟ ବାଙ୍କ ବାହୁଙ୍କ ନିଜର ସାନ ଭାଇ ପରି ଦେଖୁଥିଲେ । ଏବେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଝିଅମାନେ ପାଠପଢ଼ି ଚାକିରୀ ବାକିରୀ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଦେଢ଼ଶୁର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିଶ୍ରମୀ ଓ ଧର୍ମ ପରାୟଣ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଧର୍ମବଳରୁ ତାଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଆମ ଶଶୁର ଯେପରି ବିଜ୍ଞ୍ୟାତ ଜମିଦାର ଥିଲେ, ଅନୁରୂପ ବିଜ୍ଞ୍ୟାତ ଜମିଦାର ପରିବାରରେ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ବରିକୁଳ ଗାଁର ଜମିଦାର ଶ୍ରୀ ଅନ୍ତିତ ଚରଣ ଦାସଙ୍କ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀ ରମାଦେବୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ମୋର ଶାଶୁଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଭାଇ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଭାବଗ୍ରାହୀ ଦାସ । ମୋର ଶାଶୁ ଏକ ମାତ୍ର କନ୍ୟା, ଆମ ଶଶୁର ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ମଧ୍ୟ ଏକ ମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଗଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଭାରି ଅୟସରେ ରହୁଥିଲେ । ପୁତ୍ରରା ଓ ପୁତ୍ରରାବୋହୁମାନେ ଶାଶୁଙ୍କ ଠାରୁ ଅଛ ସାନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାଙ୍କ ବହୁତ ଖାତିରି ଓ ସମ୍ମାନ କରୁଥିଲେ । ଖୁଦିଶାଶୁଙ୍କ ବହୁତ ଉତ୍ତି କରୁଥିଲେ ଉତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତାର କାରଣ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକାନବର୍ଷୀ ପରିବାରରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମୁରବି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ଏକ ଡେରିରେ ବନ୍ଦନ କରିଥିଲେ । ଆମ ଶାଶୁଥିଲେ ସବୁ ପୁତ୍ରରା ବୋହୁମାନଙ୍କର ମୁରବି । ସମସ୍ତଙ୍କର ବସବାସ ଏକେବାରେ

ନଦୀ ବନ୍ଦ ପାଖରେ ଥିଲା । ସବୁ ବର୍ଷ ବନ୍ୟା ଆସିଲେ ଘର ଦ୍ୱାରର ଚିହ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ ରହେନାହିଁ । ବାଧ ହୋଇ ଆଉଥରେ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଥାଏ । ବାଜ୍କ ବାହୁକର ଜଣେ ଭାଦୃପନୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଉଷାରାଣୀ ଦେବୀଙ୍କ ୦୩ ଜାଣି ମୁଁ ଏହା ଲେଖିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛି । ମୋ ବିଭାଗର ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ପିଲାଦିନ କଥା ମୁଁ କିପରି ଜାଣିବି, ଲେଖିବି ଅବା କିପରି ? ବାଜ୍କବାବୁ ତାଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କର ଚତୁର୍ଥ ସନ୍ତାନ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ରସନ୍ତାନ । ତାଙ୍କର ସବା ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଅଧ୍ୟାବଧି କାବିତା ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ, ଏକାଥଣି କିମ୍ବା ବୟାଥଣି ବର୍ଷ ହେବ । ତାଙ୍କ ତଳ କନ୍ୟା ବସନ୍ତ ରୋଗରେ ଆଖୁ ବୁଝିଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ସେ ପୂରକୁ ବାହୁଡ଼ିଲେ । ଚତୁର୍ଥ ସନ୍ତାନ ବାଜ୍କ ବିହାରୀ ଦାସ । ପ୍ରଥମ ଭଗ୍ନୀ ସ୍ଵାମୀ ଏବେ ୮୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଲେ । ଜ୍ୟୋତି କନ୍ୟାର ନାମ କାମିନୀ ଦେଉ ଥିବାରୁ ମୋ ଶାଶ୍ଵତ ନାତି ନାତୁଣୀମାନେ କାମିନୀ ବୋଉ ସାଆନ୍ତ ମା ବୋଲି ତାକନ୍ତି ।

ବାଜ୍କ ବିହାରୀ ଦାସ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଜାନୁଯାରୀ ତାରିଖ ପୌଷ ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷ ଶାମ ଦଶମୀରେ ଦ୍ୱିକା ମେଷ ରାତିରେ ଜନ୍ମ ଗୃହଣ କରିଥିଲେ । ଏବେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଜୟନ୍ତୀ ପାଲନ ହେଉଛି ଆମେ ସେଇ ଶାମ ଦଶମୀରେ ପାଲନ କରିଥାଉଁ । ପ୍ରଥମ ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟା କନ୍ୟାର ମୃତ୍ୟୁପରେ ବାଜ୍କ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ଜନ୍ମ ସେ ଘରେ ଆନନ୍ଦ, ଉଲ୍ଲାସ ଓ ଉପସବ ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ବହୁ ଆନନ୍ଦରେ ଦିନ ଗୁଡ଼ିକ କଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁତ୍ର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷର ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ପରି ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାରା ପରିବାରର ଚକ୍ଷୁରେ ସେ ଥିଲେ ନୟନର ତାରା ସୁରୂପ । ଯାହା ମୋର ୮୮ ବର୍ଷ ବୟସ ଯାଆ କହିଲେ ତାହାହିଁ ମୁଁ ଲେଖୁଛି । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ବୟସର ପାଖାପାଖ ଭାଇମାନେ ସମସ୍ତେ ବାଜ୍କ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ସେହି କରୁଥିଲେ । ଗାଁ ଚାଶୋଳୀରେ ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ହେଲା । ନିମ୍ନ ପ୍ରାଇମେରୀ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଇମେରୀ ବିଦ୍ୟା ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ ଶେଷ ହେଲା । ପାଠପଦ୍ଧା ଆରମ୍ଭ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ବୟସ କେହିଜଣେ ଏକ ବର୍ଷ କମାର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ରରେ ଲେଖିଥିଲେ । ସୁତରାଂ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ତାରିଖ ୧୯୭୭ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୧୯୭୩ ଜାନୁଯାରୀ ତାରିଖ ହୋଇଥିଲା । ଗାଁ ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ପାଠପଦ୍ଧା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ରୂପରେ ଗୁଣରେ କେଉଁଥିରେ ସେ କମ୍ ନଥିଲେ । ପାଠ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଭଲ ପଢ଼ିଲେ । ନିମ୍ନ ପ୍ରାଥମିକ ଅର୍ଥାତ୍ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପରାମ୍ଭାରେ ବୁଝି ପାଇଲେ । ପିତା ମାତା କୁଟୁମ୍ବ ଭାଇମାନଙ୍କ ଖୁସି କହିଲେ ନସରେ । ସମସ୍ତେ ମାତିଗଲେ ଭୋକି ଭାତରେ । ଆଖପାଖ ୧୦ ଶଷ୍ଟି ଗାଁର ଭଦ୍ର ଲୋକଙ୍କୁ ଆମନ୍ଦଶ କରାଯାଇଥିଲା । ଭୋକି ଭାତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୀତ କରାଯାଇଥିଲା । ତାରିଆଡ଼େ

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ପୁତ୍ର ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଉଭମ ଛାତ୍ର ରୂପେ ନିମ୍ନ ପ୍ରାଥମିକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବା ଖବର ଖେଳିଗଲା । ଆଗରୁ କହିଛି ଭାଇମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ୧୦ ବୁଝି ଅଛୁ ବୟସ କମ୍ । ଆମ ଶଶୁରଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ମୋ ବିଭାଗର ୧୯୪୦ ମସିହା ମେ ତାହାରିଖ । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ତୋକି କରିବାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ନଥିଲା । ସବୁ ଜିନିଷ ତ ଜମିଦାରୀରୁ ଆସୁଥିଲା । କଞ୍ଚା ପରସା ତାଙ୍କ ପୋଷ ମାତ୍ରର ଭାଇ ଯୋଗାଉଥିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଚମ ପରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାନେ । ସେତେବେଳେ ୪୨୨୨ ଗନ୍ଧି ଗନ୍ଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏକ ଥିଲା । ଏକାଥରେ ସପ୍ତମ ବୃଦ୍ଧି ପରୀକ୍ଷା ହେଉଥିଲା । ସମୟ ଓ ପ୍ରୋତ୍ସହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେନାହିଁ । ସମୟ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । କେବଳ ସେ ଭଲ ପଢ଼ୁଥିଲେ ତା' ନୁହେଁ ଗାଁ ପଞ୍ଜନାୟକ ସାହି ଚତୁର୍ବୀରେ ନାଟ ତାମସା ଥିଏର କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଧୂରନ୍ତର ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାହି ନାଁ ହେଲା ଛାମୁକରଣ ସାହି ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରଣ ସାହି । ଏକା କୁଟୁମ୍ବ, ବଡ଼ ଭାଇମାନେ ପଞ୍ଜନାୟକ ସାନଭାଇମାନେ ଦାସ । ବହୁ ଗୁଣଗ୍ରାହୀମାନଙ୍କର ଏଠାରେ ଜନ୍ମ ଯଥା : - ରସିକ ପଞ୍ଜନାୟକ, କିଶୋର ପଞ୍ଜନାୟକ, ଲାଲବିହାରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ । ନାଗରୀ ମୋହନ ପଞ୍ଜନାୟକ ମଣିପୁରରେ ମୁଖ୍ୟ ସତିବ ଥିଲେ । ଅଦ୍ୟାବଧୁ ସେ ବଂଚିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର ଭାଇଆ । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭୂମିକାରେ ଅଭିନ୍ୟା କରୁଥିଲେ । ଭାରି ନାଁ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭାଇଜ ଉଷାରାଣୀ ଦେବୀ ଯିଏ ବିଭାହୋର ଆସିଲା ବେଳକୁ ବାଙ୍କ ବାବୁ ଓ ବର୍ଷର ହୋଇଥିଲେ, ସେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦିଅରକୁ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଯେ, ୮୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ଗୀତକୁ ମନେ ରଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ସେ ପଞ୍ଜିକୁ ମୁଁ ଉଦ୍‌ବାର କରୁଛି -

“ବନ ଫୁଲ ଆଣି ବନ ବିହାରୀଙ୍କୁ ବନ ବେଶେ ସାଜି ଦିଅଗୋ,
ନୀଳ କଳେବର ବଦନ ସୁନ୍ଦର ଅଧର ଅମୃତ ପିଅଗୋ” ।

ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହେଲେ ଝୁଲିଆ ସାହିର ପ୍ରିୟ ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ପୁଅ ସରିଆ ରକ୍ଷଣୀ ହେଉଥିଲେ । ସେ ସରିଆ ଭଦ୍ରଲୋକ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବାକୁ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ସାଥୀମାନେ ସୁବଳ, ସୁଦାମ ଓ ସୁବାହୁ ଆଦି ଗୋପ ବାଲଙ୍କ ସାଜୁଥିଲେ । ଗାଁର ଜୀବନ ଧାରା ବହୁତ ସରଳ ସୁନ୍ଦର ଓ ମଧ୍ୟର ପରିବେଶରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସହଜେ ନଦୀ କୂଳର ଖୋଲା ପବନ, ଉନ୍ନୁ ତ ଆକାଶ ଏହି ପରିବେଶକୁ ଅତୀବ ମନୋହର କରି ଡୋଳୁଥିଲା । ରତ୍ନମଧ୍ୟରେ ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଠ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀରେ ବୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ପାଇଲେ । ଆମ ଶଶୁର ତାଙ୍କ ସବୁ ପୁତୁରାମାନେ ସ୍ଥିର କଲେ ବାଙ୍କ ଏଥରକ କଟକର ବିଜ୍ୟାତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ରେଭେର୍ବା କଲେଜିଏଟରେ ପଢ଼ିବେ ।

ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ କୋଠା ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାକୁ ରେଭେବ୍ରା ସାହେବ ବସାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ତାଙ୍କର ନାମ ଲେଖାଗଲା । ସେ ପଡ଼ିବା ସମୟରେ ହବାକୁ ସାହେବ ଗଉର୍ଣ୍ଣର ଥିଲେ । ସେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଜ୍ୟାତନାମା ଓକିଲ, ରାଜନୀତିଜ୍ଞ, ପ୍ରଶାସକ, ଦେଶସେବୀ ସମସ୍ତେ ଏଠାରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଆକୁଳ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରର ସାମ୍ବାଘରେ କଳ୍ୟାଣ ପୂର ମେସି ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ବାଙ୍ମ ବାବୁ ରହି ପଢ଼ୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବଡ଼ ବାପା ପୁଅ ମଧୁସୃଦନ ଦାସ, ଗାଁର ଅନ୍ୟମାନେ ରହୁଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଆକୁଳ ମିଶ୍ର ହେଉଛନ୍ତି ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କ ମାତୁଳ । ପଣ୍ଡିତ ଆକୁଳ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଭାଇ ତାତ୍କର କୁଳମଣି ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘର ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ । ଏହାକୁ ଉପର ତେଲେଜୀ ବକାର ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ଦୁଇ ଟିନି ବର୍ଷପରେ ତାତ୍କର ଜଗନ୍ନାଥବାବୁଙ୍କ ଘର ନିକଟକୁ ଏହି ମେସି ଉଠି ଆସିଥିଲା । ୧୯୩୯ରେ କୃତିଦ୍ୱର ସହ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତରୀୟ ହୋଇଥିଲେ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ସଂୟୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଥିଲା ପାଚନାରେ । ଓଡ଼ିଶା ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ପରୀକ୍ଷାରେ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସହପାଠୀ ରାଜନୈତିକ ବଂଧୁ ପ୍ରଦୀପ କିଶୋର ଦାସ ପ୍ରଥମ ହୋଇଥିଲେ । ବୁଝି ପାଇ ରେଭେବ୍ରା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେ ଆଇ.ଏ. ପଡ଼ିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରୁ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବା କଥା ମୋତେ କେବେ କହିନଥିଲେ । ୧୯୭୭ରେ ମୁଁ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଜାନୁଯାରୀ ୨୩ ତାରିଖ କଟକର କାଜି ବଜାରପୁରମହିଳା ପ୍ରେନିଂ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ରୂପେ ଶୋଗ ଫେଲି । ଦୁଇ ପୁଅ ଜଣେ ଷ୍ଟର୍କରେ, ଆଉ ଜଣେ ନବମରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ଦୁଇଜଣ ବୃଦ୍ଧିଧାରୀ ଛାତ୍ର । ବଡ଼ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଖବର କାଗଜ, ବାହାର ବହି ପଡ଼ିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଏ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ରେକର୍ଡରେ ଦେଖିଲା ବାପାଙ୍କ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି । ପ୍ରଦୀପ ମନ୍ଦସା ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନରେ । ମୋତେ ଆସି ଖବର ଦେଲାରୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି । ଅର୍ଥାତ୍ ବିଭାଗର ୧୭ବର୍ଷ ପରେ । ବଡ଼ପୁଅ ସାରା ପୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାର ମାଇନର ବୁଝି ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଛାତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ସାନ ପୁଅ ଅପର ପ୍ରାଇମେରୀ ବୁଝି ଷ୍ଟର୍କ ଓ ସପ୍ରମ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଇଥିଲା ।

ବାଙ୍ମ ବାବୁଙ୍କ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ଦୁଃଖ ପହଞ୍ଚିଲା । ଆଇ.ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ପିତା ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ୪୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ ହୀଠାରୁ ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରୀକ୍ଷା ଚାଲିଥାଏ । ଫାଇନାଲ ପରୀକ୍ଷାର ଅର୍ଥନୀତି ପଡ଼ି । ତାଙ୍କ ବଡ଼ବାପା ପୁଅ ଭାଇ ମଧୁବାବୁ

ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଲୁହାୟିତ ରଖିଥିଲେ, କାଳେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଖରାପ କରିବେ, ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି । ତାହା ପରଦିନ ଗଣିତ ପତ୍ର ଥାଏ । ଅର୍ଥନୀତି ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ମନଚା ସ୍ଵତଃ ବିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କେମିତି କେଜାଣି ଗଣିତ ପରୀକ୍ଷା ଦିନ ହଲରେ ସେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ବାପା ଆଉ ଉତ୍ସାହାମରେ ନାହାନ୍ତି । ହଲରୁ ବାହାରି ଜାଣିଲେ ସତକୁ ସତ ବାପା ତାଙ୍କର ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏତେ ଜାର୍ଦ୍ଦିଆ ବୟସରେ ନିଶ୍ଚ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବା କଥା । ପ୍ରଥମେ ସେ ଘରର ବଡ଼ଭାଇ । ପରିବାରର ଭାଇଆମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ସାହା ଭରସା କେହି ନାହିଁ । ପରେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଜାଣିଲି ଯେ ସେ ଏପରି ପରୀକ୍ଷା ହଲରେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ଏଇ ପ୍ରକାର ମାନସିକ ଧର୍ମରେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅଛି ଖରାପ କରିଥିଲେ । ଫଳରେ ବୁଝି ହରାଇ ଥିଲେ । ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ ଅନ୍ତେଷ୍ଟିକ୍ରିୟା ସମାପନ ପରେ ପୂନର୍ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ଫେରି ଆସିଲେ । ମା' ବହୁତ କାହିଁଲେ । ମା'କୁ ତ ମୁଁ ଦେଖନ୍ତି । ସେବା ଯଦୁ କରିବାର ସୁବିଧା ଅଛ କେତେ ଦିନ ପାଇଁ ଲାଭ କରିଛି । ପରେ ୧୯୮୩ ରେ ୯୩ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୪୭ ବେଳକୁ ଦେଶର ଆକୁମାରୀ ହିମାଳୟ ପର୍ୟେତ ଧର୍ମଘଟ, ଅସହଯୋଗ, ଅନଶନ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସବୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଦେଶଦାରା ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ ଚରମରେ ପହଞ୍ଚ ସାରିଥାଏ । ଦେଶର ଶ୍ରମିକ, କୃଷ୍ଣକ କିଛି ଅଂଶରେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ, ବିଭିନ୍ନ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଗାଁରୁ ଫେରି ବି.ଏରେ ଆଭିମିଷନ ନେଲେ । ଏଇ କ୍ରାତିକାରୀ ଚିତ୍ତ ଧାରା ଡିଶାର ଗାଁ ଗହଳିକୁ ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାଏ । ଗାଁଏ ଗାଁଏ ଗାନ୍ଧୀବାଣୀ ପ୍ରଚାର ହେଉଥାଏ । ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ବହୁରେ ପୂରପଲ୍ଲୀ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଜଳିତ ହେଉଥାଏ । ମୋର ସେତେବେଳେ ସପ୍ରମା ଶ୍ରେଣୀ । ୧୯୪୭ ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳକୁ ମୋର ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ । ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ସହର ଛାଡ଼ି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆମେ ବାପଘର ଗାଁକୁ ଗଲୁ । ସେଠାରେ କିରାସିନି ତେଳ ଅଭାବ ଯୋଗୁ ଦିନରୁ ପାଠ ପଡ଼ା ସାରିବାକୁ ପଢ଼ୁଥିଲା । ରାତିରେ ଚିକିଏ ଡିବିରି ଆକୁଥରେ ଭାତ ମୁଠାଏ ଖାଉଥିଲୁ । ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ବିଶିଷ୍ଟ ରଥୀ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ଶ୍ରୀ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ତାଙ୍କ ଭାଇ ସମାଜସେବୀ ଶ୍ରୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନ୍ତୁନଗୋ, ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାଶ । ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ନେତା ଶ୍ରୀ ସୁରେତ୍ରନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ, ଶ୍ରୀ ରବିପ୍ରୋତ୍ସ, ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ଗୌର ମୋହନ ଦାସ, ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ରମାଦେବୀ, ଶ୍ରୀମତୀ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ, ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ, ଶ୍ରୀମତୀ ଅନ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣା ମହାରଣା, ଅନେକ

ଆମ ବୟସର ଝିଅ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସାଜରେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ବୈପୁବିକ
ଚିତ୍ରାଧାରାରେ ପିତାମାତ୍ରକୁ ପରିଚ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ନେତାମାନେ ଗୁପ୍ତରେ
ଆହୋଳନ ଚଳାଇ ଥିଲେ । ଚିଠିପତ୍ର ଦେବାନେବା ଖବର ଅତିର ଆଣିବା ଏହି ଯୁବ
କର୍ମୀମାନେ କରି ଆସୁଥିଲେ । ବଜାଳା, ବିହାର, ଆସାମ, ଓଡ଼ିଶା, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ
ମାହ୍ରାଜ ଓ ବୟସ ଆଦି ରାଜ୍ୟରେ ଆହୋଳନ ତେଜି ଉଠିଥିଲା । ଏହାକୁ ଅଷ୍ଟର
ଗ୍ରାଉଣ୍ଡ ମୁଭମେଣ୍ଡ କୁହାଯାଉଥିଲା । ଅଛୁ ବୟସର ଯୁବନେତ୍ରୀମାନେ
ବାନର ସେନା ଭଲି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳ ବାଙ୍ମ ବାବୁଙ୍କ ବୟସ ମାତ୍ର
୨୧ ବର୍ଷ । କଥିଲିଆ ମନ । ପାଠ ହେଲା ଦୃଢ଼ୀୟ ବାର୍ଷିକ କଳା (3RD YEAR
ARTS) ୧୯୪୭ ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ଫାଇନାଲ ଉତ୍ସବ । ଭାରତ ହାତ୍ର ଆହୋଳନ
ବଳବର ହୋଇଥାଏ । ଦେଶସାରା ଜଳାପୋଡ଼ା ଗୁଲି ବାବୁଦ କମାଣ, ବହୁକ
ଅତ୍ୟାଚାର ହାତକଢ଼ି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ନଥାଏ । ବହୁତ ଖୋଜ ଖବର ନେଇ
୧୯୪୭ ଅକ୍ଷୋବର ମାସରେ ମାଣିକ ଘୋଷ ବକାର ନିକଟରେ ଏକ ଘରୁ ଭୋର
ସମୟରେ ଘେରାଉ କରି ପୋଲିସ ବାଙ୍ମ ବାବୁଙ୍କୁ ଗିରିପ କଲେ । ସେ ସମୟରେ
ଯାହା ଗୁପ୍ତ ଚିଠି ପତ୍ର ଥିଲା ତାକୁ କାମୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ଚୋବାର ଚୋବାର ସେ ଡଠା
ପାଇଖାନରେ ପକାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଗୁପ୍ତ ଖବର ବ୍ରିଟିଶ
ସରକାର କିଛି ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦିନ ସାରା ରାତି ଯାଏ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ ଉପରେ
ବସାର ଦାତ ଘଷିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇନଥିଲେ, ଖାଇବା ପିଇବା ତ ଦୂରର କଥା !
ଏବୁ ଖବର ମୋ ଶାଶୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କ ମାନସିକ ଭାଇସାମ୍ୟ ରହିଲା
ନାହିଁ । ଅବସା ଅଧିକ ସାପ୍ରାଂତିକ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ବାଙ୍ମ ବାବୁ ହାଜତରେ ରହିଲେ । ମୋକଦମା ଚାଲୁ ରହିଲା । ବିଚାର
ଉପରେ କଥା ରହିଲା । ଦେଶର ଚାରିଆଡ଼େ ଗୋରା ହାଜିମ ଗୋରା ବିଚାରକ
ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଷଢ଼ିଯନ୍ତି ବା conspiracy case ରେ ପକାଇଥାନ୍ତି । ଗୁରୁତର ଦେଶ
ଦ୍ରୋହ । ଏଥରେ ଏକ ମାତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ମୃତ୍ୟୁ ଦସ୍ତା । ସୁରେତ୍ର ବାବୁଙ୍କ ସହ ଏମାନଙ୍କ
ଭାଗ୍ୟ ଗୁର୍ବା ହୋଇଥାଏ । ସୁରେତ୍ର ବାବୁ ନିଜ ମୋକଦମା ନିଜେ ଲଢ଼ିବେ ବୋଲି
କହିଲେ । କଲ୍ୟାଣପୁରର ଜଣେ ଝିଅ ଯିଏକି ବାଙ୍ମ ବାବୁଙ୍କ ଝିଆରୀ ହେବ କିନ୍ତୁ
ଅନ୍ୟନ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଦଶବର୍ଷ ବୟସରେ ବଡ଼ । ତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀମତୀ ଗୋଦାବରୀ
ଦେବୀ, ସେ କିନ୍ତୁ ବାଙ୍ମ ବାବୁଙ୍କୁ ପୁଅ କଷ୍ଟରେ ଦେଖାନ୍ତି । ମକଦମାର ବିଚାରପତି
ଆଥାନ୍ତି ଜଣେ ଆରରିଶ କର । ଧୂରେତ୍ର ବାବୁଙ୍କର ଦୁଇଟି ଇଂରାଜୀ ବାକ୍ୟ ତାଙ୍କ
ମହିଷକୁ ଚମକାଇ ଦେଲା । ବାକ୍ୟ ଦୁଇଟି ହେଲା "you are nationalist by
birth, but slave by profession" ସେଇ ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟ ତାଙ୍କ ବିଚାର ମୋଡ଼

ବଦଳାଇ ଦେଲା । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସବୁ ମୃତ୍ୟୁ ଦଷ୍ଟ ତାଳିକା ଭୁତ କରାଯାଇଥିଲା ସେମାନଙ୍କୁ ସଶ୍ରମ କାରାବାସ ହେଲା । ଏମାନଙ୍କ କଞ୍ଚକ ବୟସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କାହାକୁ ୪ ବର୍ଷ, କାହାକୁ ୫ ବର୍ଷ, ତାହାକୁ ଗା ବର୍ଷ, କାହାକୁ ଏକ ବର୍ଷ କାହାକୁ ୭ ମାସ ଏପରି କୋଟି ଆଦେଶ ହୋଇଥିଲା । ବାଜ ବାହୁଙ୍କୁ ସମୂଦାୟ ୪ ବର୍ଷ କାରାଦଷ ହୋଇଥିଲା । ରାଜନୈତିକ କଣ୍ଠରୀ ହିସାବରେ ଉତ୍ତମ ଆଚରଣ ଯୋଗ୍ନ୍ ପରେ ତାଙ୍କୁ ତିନି ବର୍ଷରେ ଖଲାସ କରିଦିଆଗଲା । ଜେଲ ଯିବା ବେଳେ ଜମିଦାରୀର ପାଞ୍ଚାର ଅପ ଆଚୋର୍ଣ୍ଣ କୁଟୁମ୍ବର ବଡ଼ବାପା ପୁଅ ଭାଇ ମାନଙ୍କ ନାମରେ ଲେଖିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶ୍ରୀ ଶୌରାଜ ଚରଣ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦାସ । ପରେ କ’ଣ ହେଲା, ଯାକ ଜମିବାଦି ବହୁତ ଖଲ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ଯାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଇ ବୟସ ୧୩ ବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ଦୃତୀୟ ନଶଦର ବୟସ ୧୭ ବର୍ଷ । ତା ତଳ ଉତ୍ତରୀର ବୟସ ୧୦ ବର୍ଷ । ସବା ସାନ ପୁଅର ବୟସ ୮ ବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ଘରେ ବିଧବା ମାଆ ବ୍ୟତାତ ଅନ୍ୟ ଆଉ କେହି ନଥାନ୍ତି ବୁଝିବାକୁ । ଜମିଦାରୀରୁ ଯାହା ଆସେ ବହୁ ଭାଗ ହରଣ ଚାଲ ହୁଏ । କଷ୍ଟରେ ପରିବାରଟି ଚଳନ୍ତି । ବଡ଼ପୁଅ ତ ଜେଲରୁ ୧୯୪୪ ଶେଷ ଭାଗରେ ଖଲାସ ହେଲେ । ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧରି ଶାଶୁ ମୋର କି କଷ୍ଟରେ ଚଳୁଥିବେ ! ଯେତିକି ଗେହ୍ନା ଛିଅ ହୋଇଥିଲେ, ଯେତିକି ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦରଦାସଙ୍କ ଗେହ୍ନା ବୋହୁ ହୋଇଥିଲେ ସେତିକି । ନିକୁଞ୍ଜ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଛୋଟ ମୋର ଚାକିରୀ କରିଗଲେ । ପଲ୍ଲୀ ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସେତେବେଳେ ହେଉଥାଏ । ସେଥିରେ ଲାଗିଗଲେ ଘରେ ମା, ଦୁଇ ଉତ୍ତରୀ ଓ ଗୋଟିଏ ଭାଇ ପଡ଼ିବେ ବୋଲି । ବିଧବା ମା କ’ଣ କରିବେ ବୋଲି ବ୍ୟତିବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ଏହି ଭଳି ଦୁଃଖ ଦେଇନ୍ୟ ଶୋକୋଳ୍ପାଳ ମଧ୍ୟରେ ଦିନ ଶୁଭ୍ରିକ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ସେଇ ସମୟରେ ମୋ ଶାଶୁ, ଦିଅର ନଶଦକ ଦୂରବସ୍ତା ସହଜେ ଅନୁମେୟ, ଯାକ ପରିବାର ଭଳି ଅନେକଙ୍କ ପରିବାରରେ ଚାଲି ଜଳି ନଥିବ । କି ସତର୍ପଣରେ ତାଙ୍କ ପରିବାର ସମୟ ବିତାଇଥିବେ ?

୧୯୪୪ ବେଳକୁ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହୋଇ ସେ ନବବାବୁ ମାଲତୀ ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ଅଜାର୍ଣ୍ଣ ବେମାରୀରେ ଭାଜି ପଡ଼ିଥା'ନ୍ତି । ଯାହା ହେଉ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେବାଟା ମୋ ଶାଶୁଙ୍କ ସର୍ଗରୁ ଚାହ ପାଇଲା ଭଳି ଲାଗିଥିବ । ବାଜ ବାବୁ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହୋଇ ନବବୌଧୁରୀ, ହରେକୁଷ ମହତାବ ଓ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଶୌଧୁରୀ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଥା'ନ୍ତି । ପରୁ ଖବର ଆସିଲା ଯିବା ପାଇଁ, ସେ ଯାହାହେଉ ଗାଁ ଅଭିମୁଖରେ ଚାଲିଲେ । ସମ୍ପେ ସବୁଷ ନୟନରେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲେ । ଗାଁରେ କିଛି ସମୟ ରହିବାକୁ ଚାଲେ । ଭାଇ ବହୁ, ମା ଭାବିଲେ ବାଜ ଆମ ନିକଟକୁ ଫେରି

ଆସିଲେ ହୁଏତ ପରର ଭାଗ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ବୁଥା ଆଶା ବୁଥାରେ ମନ୍ଦିଳ ଗଲା । ମା' ଯେ ଗହଣା ଗାଣ୍ଡି ବନ୍ଧା ପକାଇ ଜମିଦାରୀ ପାଉଣା ପାଏଠ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସୁନା ରୂପା ଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କିଛି ଦେଖି ନାହିଁ । କେବଳ ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ୩୦୦ ତୋଳା ରୂପା ଦେଖିଥିଲି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତୋଳା ଗଟକା ହିସାବରେ ବିକ୍ରିକରି ଦେଇଥିଲି । ତିନି ବର୍ଷ କାରାବାସ ପରେ ଗାଁକୁ ଫେରି ଥାନ୍ତି ବାକ ବାବୁ । ତାଙ୍କ ସମସାମ୍ୟିକ ନନ୍ଦ ବାବୁ, ରାଜ, ଗଗନଭାଇ, ଲାଲ ବିହାରୀ ବାବୁ, କୈଳାସ ବାବୁ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବାବୁ, ଗଣେଶ୍ୱର ବାବୁ ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ସାଂଗ ଗାଁରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ, ସହଯୋଗରେ ସାନ୍ଦରଭଣୀ ବନଳତା (ଡାକନାମ ବଧୁଲି) ର ବିଭାଗର ସ୍ଥିର ହେଲା । ଆମ ଗାଁ ୦୮ ଅଛ ଦୂରରେ ବଧୁଲିର ଶାଶୁଦ୍ଧର ଗାଁ, ନାମ ଦାମଦରପୁର । ସେହି ଗାଁରେ ଜମିଦାର ମହାନ୍ତି ପରିବାରଟିଏ । ତିନିଭାଇ ଭାସ୍ତର ମହାନ୍ତି, ନିମେର ଚରଣ ମହାନ୍ତି ଓ ଦୁଃଖୀ ପଦାରବିଦ୍ୟ ମହାନ୍ତି । ଦୁଃଖୀ ପଦାରବିଦ୍ୟଙ୍କ ସହିତ ବନଳତାର ବାହାଯର ଠିକ୍ ହୋଇଥାଏ । ସେ ଦେବୋରର ଅର୍ପିଷରେ ଉତ୍ସପେକ୍ଷାର ଥିଲେ । ୧୯୪୪ରେ ବିଭାଗର ହେଲା ।

ବାକ ବାବୁ ଯେତେବେଳେ କିଛି ଦିନ ଗାଁରେ ରହିଲେ, ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ ସେ ଗାଁରେ ରହିବେ । ପରିବାର କଥା ବୁଝିବେ । ହସ କାନ୍ଦରେ ସାହା ହେବେ । ମାତ୍ର ସବୁ କଥା ଫସର ଫାଟିଲା । ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କର ରାଜନୀତି ହିଁ ଧେଯ ଓ କାମ୍ୟ ଥିଲା । ଭରଣୀର ବିଭାଗର ହୋଇଗଲା । ବରପକ୍ଷ ଯୌତୁକ ଆଶା କରୁଥିଲେ । ବାକ ବାବୁ କିନ୍ତୁ ଯୌତୁକ ବିରୋଧୀ । ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଯୌତୁକଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିବ ନାହିଁ; ସଂସାର ଚିନ୍ତା ଏହି ବାଦର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଯୌତୁକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ବାଧିଲା । ସେ କହିଲେ ଯେ, ଜମିବାଢ଼ିର ସବୁ କବଲା ଆଣିଦେଲେ ସେ ସବୁକୁ ଯୌତୁକ ଆକାରରେ ଦେଇଦେବେ । ଏହା ଶୁଣି ସେମାନେ ବୁଝ ଚାପୁ ହୋଇଗଲେ । ବଧୁଲିର ଦେହଶୁର ଶ୍ରୀଭାସ୍କର ମହାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ଆମୟରେ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧି ଥିବାରୁ ସେମାନେ ନିଜକୁ କୃତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ମନେ କରିଥିବେ । ସେହି ଦିନୁ ସେମାନେ ଜାଣିଲେ ବାକ ବାବୁ ନିରୋଭ, ନିଃସ୍ଵାର୍ଥପର ଦେଶସେବୀ । ଦେଶ ସେବାହିଁ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରତ । ତାଙ୍କ ଶିରା ପ୍ରଶିରାରେ ଏହି ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ କାମନାର ସ୍ନେହ ଥିଲା ପ୍ରବାହିତ ।

ଭରଣୀ ବିଦା ହେଲା ପରେ ଘରେ ସେ ରହୁଥାନ୍ତି । ସେଇବର୍ଷ ଆମୟର ନଦୀ ବନ୍ଦ ଧାରରୁ ଅଳଗା ଡିହଙ୍କୁ ଛାଇଗଲା । ସେଠାରେ ତୋଳାହେଲା ନୃଆୟର, ଯାହାକି ମୋ ବିଭାଗର ପରେ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ସେ ଘର ୧୯୭୧ ଅନ୍ତୋବର ବାତ୍ୟା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲା ଓ ସେଇ ବାତ୍ୟାରେ ଏହା ଭୂଷିତ ପଡ଼ିଥିଲା । ଫଳରେ ୧୯୭୭ ବେଳକୁ ପୂଣି ଘର ତିଆରି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟକଣେ ବଡ଼ବାପାକ ପୂଅ ମଧ୍ୟସୂଦନ ଦାସ ତାଙ୍କୁ ଅତିରିକ୍ତ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜାହାଥିଲା ବାଜ ବହୁତ ପଢ଼ି ଆର.୬.୬ସ୍. ଅଫିସର ଭଲି ବଡ଼ ଅଫିସର ହେବ । ରାଜନୀତିରେ ସେ ଯୋଗ ଦେବାରୁ ତାଙ୍କର ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ମଞ୍ଚଲି ଗଲା । ସେ ନିରାଶ ହେଲେ । ମନ ଯାହାକ ଗରିବ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସେବା ପଛରେ ଧାଇଁଥାଏ, ସେ ଅବା କାହିଁକି ଆଇ.୬.୬ସ୍. ହେବେ ? ଗୋଟିଏ ଭାଇ ଅଠର ବର୍ଷ ବୟସରେ କିଛି ଗୋଜଗାର କରିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଥାନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ଭାଇଟି ପଢ଼ୁଆନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭରଣୀ ପଢ଼ୁଆନ୍ତି । ସେ ଅଛପଡ଼ି ବୋଧହୃଦ ରହିଗଲା । କାରଣ ମୁଁ ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ବାହାହୋଇ ଆସିବା ବେଳକୁ ସେ ପାଠ ଛାଡ଼ିଦେଇଥାନ୍ତି । ଏତିକିବେଳେ ସଂସାଗପ୍ରତି ବାଜ ବାବୁଙ୍କ ଅନାସତ୍ତିକୁ କେହି ପସନ୍ଦ କରୁନଥାନ୍ତି ।

ଆମ ଶାଶୁ ଥିଲେ ସରଳ ଓ ଧର୍ମପ୍ରାଣ । ତାଙ୍କୁ ସହଜେ ସମସ୍ତେ ଠକିଦିଅନ୍ତି । ବଣିଆ ବଧୁଲିଙ୍କ ପାଇଁ ଗହଣା ଗଡ଼ିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଠକିବାକୁ ପଛାଇଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ୪୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସିନ୍ଧୁର ଓ ଶଙ୍ଖାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯେତିକି ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଛି ସେତିକି ଲେଖୁଛି । ଚାଷୀମାନେ ଯାହାଆଣି ପାଠ କରନ୍ତି ପଦାର୍ଥ ହେଉ ବା ଅର୍ଥହେଉ ସେବବୁକୁ ସମାନ ଭାବରେ ବନ୍ଧୁଯାଏ । ସମୟେ ସମୟରେ ଚାଷୀଙ୍କ ଠାରୁ ଆଦୌ କିଛି ଖଜଣା ଆସେ ନାହିଁ ।

୦କାମୀର ଅନ୍ୟଏକ ଉଜ୍ଜଳ ପ୍ରମାଣ ମୁଁ ପାଇଲି ୧୯୪୩ ମସିହାରେ । ମୋ ନିଃନୀତ ବଧୁଲିଙ୍କ ୨ୟ, ନାୟ ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯିବାରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ଲାନ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ମୋ ଶାଶୁ ତାଙ୍କୁ କଟକ ଆଣିଥିଲେ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ରାଧାନାଥ ବ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ ଡାଲିମ ନେଇଥାଏ । ଆର୍ଥିକ ଦୂରବସ୍ଥା ମୋର ବଢ଼ିଯାଇଥାଏ । ଶାଶୁ ତାଙ୍କର ଗହଣାତକ ଦେଇ ଚେନ୍ ଓ କାଚ କରିବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବଣିଆକୁ ଦେଲି । ସମ୍ବଦାୟ ୧୨ ତୋଳାରୁ ପ୍ରାୟ ନା ଭରି ୪ ଅଣା ସୁନା ବାହାରିଲା । ସେଥରୁ ଶାଶୁଙ୍କୁ ବଣିଆର ୦କାମୀର ପରିମାଣ ବେଶ ଦସ୍ତାବେଳା ।

୧୯୪୭ ରେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସକ ଆମକୁ (ଭାରତୀୟଙ୍କୁ) କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା କଥା । ଦେଶସାରା ସରଗରମ ପରିବେଶ । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହେଲା । ଯିଏ ଶାସନ ମୁଖ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କୁହାଯାଉଥିଲା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ । ରାଜ୍ୟ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଏହା ଲାଗୁ ହେଉଥାଏ । ସେଇ ନିର୍ବାଚନରେ ସାମିତି

ଲୋକ ଭୋଗଦାନ କରୁଥିଲେ । ଏହାକୁ ଉଚ୍ଚରାଜୀର Limited Franchise ବୋଲି କୃହୀଯାଇଥାଏ । ସାବାଳକ ଭୋଗଦାନ ଅଧିକାର ସେତେବେଳେ ନଥିଲା । ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନ୍ତୁମଣ୍ଗୋ, ଶ୍ରୀ ହରେକୁଷ ମହତାବ, ଶ୍ରୀ ନବକୃଷ ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରଭୃତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ଶ୍ରୀ ହରେକୁଷ ମହତାବ ହେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ, ପରେ ସେ ବହୁ ବର୍ଷ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ରହି ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାର ନିର୍ମାତା ହୋଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ନବକୃଷ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ରାଜସ୍ବ, ଅବକାରୀ ଓ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପରେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନ୍ତୁମଣ୍ଗୋ ଗୁଜରାଟର ରାଜ୍ୟପାଳ ହୋଇଥିଲେ । ମହତାବ ବାବୁ ତାଙ୍କର ଦେନିକ ଖବର କାଗଜ 'ପ୍ରକାତନ୍ତ୍ର' ବାହାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍କଳ ମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ 'ସମାଜ' କାଗଜ ବାହାରୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସ୍ଵାଧୀନତା ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥାରେ ଯିଏ ସେ କାଗଜ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ସରକାର କଡ଼ା ନକର ରଖୁଥିଲେ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁ, ମହତାବ ବାବୁ ଏବଂ ନବବାବୁ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କୁ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ କମିଟିର ସହକାରୀ ସଂପାଦକ ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ଗାଁରୁ ଡକାଇ ଆଣିଲେ । ସେ କଟକରେ ରହି ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କଲେ । ନିଜେ ନବବାବୁ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ କମିଟିର ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ନିର୍ବାଚନରେ ଜିତିଲା ପରେ ନବବାବୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ପରେ ୧୯୪୦-୪୧ରେ ମହତାବବାବୁ କେତ୍ରରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୪୭ରେ ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସହକାରୀ ସଂପାଦକ ହୋଇ ବାଙ୍କ ବାବୁ ସ୍ଵରାଜ ଆଶ୍ରମରେ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ନବବାବୁଙ୍କ ସ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ସବୁକର୍ମୀମାନେ ନୂମା ବୋଲି ତାକୁଥିଲେ । ନବବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ ଭାଇ ଶ୍ରୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ର ମନମୋହନ ଚୌଧୁରାଙ୍କ ଶଶୀର ବିଭୂତିବାବୁ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ 'ହୀରେର ଚୁକରେ' ବୋଲି କହିବା ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶୁଣିଛି । ନବବାବୁଙ୍କ ଦୂର ଝିଅ ଏବଂ ଏକ ମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ର ବିନାୟକ ଚୌଧୁରୀ ତାକନାମ କାଲୁ । ସମସ୍ତେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ନିକର ଭାଇ ଭଲି ଦେଖୁଥିଲେ । ଗୋପବନ୍ଧୁ ବାବୁଙ୍କ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀ ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣା ମହାରଣା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲେ ।

୧୯୪୭ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୪ ତାରିଖରେ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇଥିଲା । ସଂଗ୍ରାମିମାନେ ଭାରି ଖୁସି ହେବାକଥା । ମୁଁ ରେଭେବ୍ରାକଲେଜରେ ଆଇ.ଏସ.ସି. ପଡ଼ୁଥାଏ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ ଥାଏ । ୧୯୪୯ ବେଳକୁ ବାଲେଶ୍ୱର ପାଠୀ ସମିନନ୍ଦୀରେ ତାଙ୍କ ସହ ଅଧିକ ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୭ ଠାରୁ ୧୯୪୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସେ ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ୧୯୪୮ରେ

କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ସୋସାଲିଷ୍ଟମାନେ ପୃଥକ ହେଲେ । ସୁରେଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ଵିତୀୟ, ରବିଘୋଷ, ରବାତ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ଗୌରମୋହନ ଦାସ, ପ୍ରଦୀପ କିଶୋର ଦାସ, ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତ, ନରସିଂହ ଚରଣ ମହାନ୍ତି ଆଦି ଏକତ୍ର ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଗଠନ କଲେ । ଏହି ବର୍ଷ ବାଲେଶ୍ଵର ସମ୍ମିଳନୀ ଆୟୋଜିତ ହେଲା ଏବଂ ଶ୍ରୀ ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ପାର୍ଟି ସମ୍ମିଳନୀଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ । ସୋଠରେ ରେଭେସ୍ଟ୍ରା କଲେଜର ଅନେକ ଉପରେ ପଢୁଥିବା ସହପାଠୀଗଣ ଦେଖାହେଲେ । ତନ୍ମୁଖରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବିରାୟ, ସୁରେଷ୍ଟ୍ର ମହାନ୍ତି, ରବାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ଆଦି ଯୁବକ ଲୋକ ଭେଟ ହେଲେ । ରବିରାୟଙ୍କୁ ମୁଁ ପୂର୍ବରୁ ମୋ ବାପାଙ୍କ ଘରେ ଚିହ୍ନିଥିଲି । ମୋ ବାପା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଥାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବାଲେଶ୍ଵର ସମ୍ମିଳନୀ ଦେଖିବାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ । ଆମ ସମୟରେ ଝିଅମାନେ ଆଜି କାଳିର ଝିଅମାନଙ୍କ ପରି ଖୋଲା ମେଳାରେ ବୁଲୁ ନଥିଲେ ।

କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଛାତ୍ର ସଂଗଠନକୁ ଛାତ୍ରସଂୟ କୁହାଯାଉଥିଲା । ଆମ ଛାତ୍ର କଂଗ୍ରେସର ଗୋଟିଏ ଦଳ ସମସ୍ତେ ବାଲେଶ୍ଵର ଗଲୁ । ମୋ ଶାଶୁୟର ଗୀବାବୁ ଗୋସେଇଁ ସାହି ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ଦାସ ମୋ ସାଂଗରେ ବି.ଏ ପଢୁଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଂଗରେ ଗଲେ । ଆମେ ଆଇ. ଏସ୍.ସି ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଷୋଳ, ସତର ଜଣ ଝିଅ ସାଙ୍ଗହୋଇ ପଢୁଥିଲୁ । ଆମ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗମାୟା ଦେବୀ, ମହାମାୟା ଦେବୀ, ଉଷା ଦେବୀ, ଅହଲ୍ୟା, ସରଳା ଉତ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟତମ । ଏମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଯୋଗ କରି କଂଗ୍ରେସର ମିଶାଇଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ନେତ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ, ମଂଗଳା ଦେବୀ, ନବବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ିଅଥ ବୁବୁ ଅପା । ସେ ପରେ ମହାଦେବ ଦେଶାଇକ ପୁତ୍ର ନାଗାୟଣ ଦେଶାଇକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଆଇ.ୱେ.ସି. ପାଣ୍ଡିତ୍ ନେଇ ରେଭେସ୍ଟ୍ରା କଲେଜରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଉର୍ମିହେଲେ । ମୁଁ ବି.୧.୩.ରେ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଅନ୍ୟ ନେଇ ରେଭେସ୍ଟ୍ରା କଲେଜରେ ପଡ଼ିଲି । ୧୯୪୮ ମସିହା ଛାତ୍ର ଆୟୋଜନରେ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ଛାତ୍ର ସଂଗର ସ୍ଵରୂପ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ ରକ୍ଷିଆ, ଚାଇନା ଓ ଯୁଗୋସ୍ତ୍ରୋଭାକିଆ ଆଦି ଦେଶ ସଂଗେ ଗୁର୍ବା ଥିଲା । ଆମର ମଧ୍ୟ ଛାତ୍ର ଆୟୋଜନରେ କିଛି କିଛି ଦଖଲ ଥିଲା । ରବି ରାୟ ପ୍ରଭୃତି ସେସାଲିଷ୍ଟ ଯୁବନେତା ଆମଙ୍କୁ ବାଲେଶ୍ଵର ସମ୍ମିଳନୀଙ୍କୁ ନେଇଗଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପିଲାବେଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ଢେଲାଗରେ ଦେଖିଥିଲି । ସେତିକିବେଳୁ ଜାତିର ପିତା ଓ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ମୁଁ ଆକୃଷ ହୋଇଥିଲି । ମୋ ବାପା ସେତେବେଳେ ନିମାପଡ଼ାରେ ରହୁଥିଲେ । ମୋ ବଡ଼ ଭାଇ ଶ୍ରୀ ପ୍ରମୋଦ ନାଥ ମହାନ୍ତି ଆମଙ୍କୁ ନେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଭେଟାଇଥିଲେ ।

୧୯୪୮ରେ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ଦଳ କଂଗ୍ରେସରୁ ଅଳଗା ହୋଇ ଗଠିତ ହେଲା । ମୁଁ, ଶ୍ୟାମଲା, ଶାନ୍ତି ସୁଧା ଖୁବିଆ ଯାଇ ଗୋଦାବରୀ ଦେଇକ ଘରେ ରହିଥିଲୁ ।

୧୯୪୯ରେ ଏହି ପ୍ରାଦେଶିକ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୦ରେ ପୂରୀ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ପୂରୀ ସମ୍ମିଳନୀକୁ ମୁଁ ଯାଇପାରି ନଥିଲି କାରଣ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଶାଶୁୟରେ ରହୁଥିଲି ।

୧୯୪୯ରେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲି । ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ ଆମ ବିଭାଗର ପ୍ରତ୍ତାବକୁ ପଢା କଲେ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ବାପା ନଥିଲେ । ମା' ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଉଷ୍ଣକ ଥିଲେ ପୁଅର ବିଭାଗର କରିବାକୁ । ତାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ୨୯ ବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ୧୯୪୦ରେ ବି.ଏ ପରିୟା ଦେଇ ଆମେ ପୂରୀ ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ ଚାହା ଆଦାୟ କରୁଥିଲୁ । ସମ୍ମିଳନୀ ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ମୋ ବିଭାଗର ହୋଇଗଲା । ସମ୍ମିଳନୀ ଜୁନ ମାସରେ ହୋଇଥିଲା । ବିଭାଗର ପାଇଁ ମତ ଦେଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ଲୌହ କଠିନ ହୃଦୟକୁ ମୁଁ ଜାଣି ପାରିନଥିଲି । ଯେଉଁ ଲୋକ ୨୯ ବର୍ଷ ବୟସରେ ପରିଜି ଶାସନକୁ ହଟାଇବାକୁ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲା, ଲୁହା ଠାରୁ ତାଙ୍କ ମନ ଚାଣା । ବିଭାଗର ପରେ ପରେ ମୋର ସବୁ ପିଲା ଦିନର ସୁଖ ସୌଭାଗ୍ୟ ଚାଲିଗଲା । ମୋର ଜୀବନର ମୋଡ଼ ବଦଳି ଗଲା । ସେଠାରେ ଯାଇ ଦେଖେତ ଖାଲି ଦାୟିତ୍ୱର ପାହାଡ଼, ଅଭାବ, ଅନାଚନ, ଦୁଃଖ ଓ କ୍ଲେଶ । ଉତ୍ସର ଛାଇ ମାଡ଼ିପତ୍ରଥାଏ । କ'ଣ ଅଖାତୁଆ କଥା କହିଦେଲେ ଦିଅର, ନଶ୍ୟ ଓ ଶାଶୁଙ୍କ ମନରେ କାଳେ କଷ୍ଟ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ସତେନ ଥିଲି । ଏପରି ଭାବରେ ଶାଶୁୟର ଗାଁରେ ୨୩ ଦିନ ବିଚି ଗଲା, ପଡ଼ିଆରେ ପାଇଖାନା ଯିବା ଓ ଘର କୋଣରେ ବସିବା ଉତ୍ୟାଦିରେ । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଶିଖାଇଥିଲେ ମୁଁ ଯଦି ମୁଣ୍ଡରେ ଓଡ଼ିଶା ଚାଣି ବସେ ସେମାନେ ମୋତେ ଏମ.୧. ପଡ଼ିବାକୁ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ଚତୁର୍ଥୀ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ବାଙ୍କ ବାବୁ ପୂରୀ ସମ୍ମିଳନୀକୁ ବାହାରି ଆସିଥିଲେ । ବହୁ ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ତାଙ୍କର ଲୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ରେସର ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ପୂରୀ ଯିବା ବାଟରେ ଯାଇପୂର ନିକଟସ୍ଥ ଏକ ଘାନ ମୁଲେ ସଂଜ୍ଞାହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଜଣେ ପରିଚିତ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ହସପିଚାଳରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି, ଚିକେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଯିବାପରେ କଟକ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଘରେ କାହାକୁ ଏହା କଣା ନଥିଲା, ବାହା ହେଲି ଯାହାକୁ ତାଙ୍କ ଅଦସ୍ତା ଏପରି ଶୁଣି ଯାହା ଲାଗୁଥିବ । ମୋ ସବୁ କଥା ଗୋଟେ ଗୋଟେ ମନେ ଅଛି । ଶାଶୁ ଖାଲି କାହୁଥାନ୍ତି । ମୋ ନଶ୍ୟକୁ ମୁଁ କହିଲି ଯିଏ ଯେପରି କରିବ ସେ ସେପରି ପାଇବ । କାମ ଅନୁସାରେ ଫଳ । ମାତ୍ର ଶାଶୁ ବୁଝୁନଥାନ୍ତି । ସେ ମାଆ । ମା'ର ମନ ଅବା ବୁଝିବ କିପରି ? ମୁଁ କିନ୍ତୁ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଳ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ନିଦ ନଥାଏ ଆଖିରେ । ତହେ ଆରଦିନ ଦେହ ଭଲ ଥିବା ଖବର ଆସିଲା । ମୋ ଶାଶୁ ଟିକିଏ ଆସସ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ପରି

ଉଦ୍‌ବେ ଛୁଟି ସରିଲା । ଏମ. ଏ. ପଡ଼ିବାକୁ ମୋ ବାପା ଘରକୁ ଯାତ୍ରା କଲି । ବାଜ୍ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବାର କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା । ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ଆମ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲି ସିନା ହେଲେ କ’ଣ ହେଲା କେଜାଣି ମୋତେ ଚିକିଏ ଅଖାଡ଼ୁଆ ଲାଗିଲା । ତଥାପି ପଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ମୋ ବାପା ଥିଲେ । ବୋଉ ଥିଲା । ଭାଇ ଉଦ୍‌ବେ ମାନେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଆଡ଼ମିସନ୍ ହେଲା । ଉକୋନୋମିକ୍ ରେ ଏମ. ଏ. ପଡ଼ିଲି । ୧୯୪୦ରୁ ୧୯୪୭ ମସିହା ଯାଏଁ ଆମ ଘରେ ବାପା ମା’ଙ୍କ ପାଖରେ କଟିଗଲା । ଦୁଃଖମାୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ୧୯୪୭ରୁ ୧୯୪୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଉତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ୧୯୪୧ ଜୁଲାଇରେ ମୋର ପ୍ରଥମ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହେଲା । ବହୁତ୍ କଷ୍ଟ ପାଇଲି । ତା ଜନ୍ମ ପାଇଁ ମୁଁ ଚିନି ମାସ ବିଛଣାରେ ଶଯ୍ୟାଶ୍ୟାମୀ ହେଲି । ଏମ. ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଏଇ ଦୂର ବର୍ଷ ମୋ ମା, ଭାଉଜ ଓ ଉଦ୍‌ବେ (ଅବିବାହିତା) ମାନେ ମୋର ବହୁ ସେବା ଶୁଣୁଷା କରିଛନ୍ତି । ୧୯୪୭ରେ ବିଅକୁ ଧରି ଆସିଲି ବାପ ଘରୁ । ସଂପା ନାହିଁ, ଅର୍ଥବଳ ନାହିଁ । ଏହା ଭାବିବା ଫଳରେ ମୁଁ ଏକଦମ ରହି ହୋଇଗଲି । ଆର୍ଥିକ ଦୂରବସ୍ଥା ଅବର୍ଦ୍ଦନୀୟ । ଉପରକୁ ବାଜ ବିହାରୀ ଦାସ ଉଦ୍‌ବେରାପ ଗପ୍ତରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରଜାସମାଜ ବାଦା ଦଳ ଗଡ଼ା ସରିଲାଣି । ସେ ଶ୍ରୀମିକ ସଂଗଠନର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଯୁଗୋସ୍ତୁଭାକିଆ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ମାର୍ଶିଲ ଟିଚୋ ସେତେବେଳେ ସେଠାକାର ରାଷ୍ଟ୍ର ମୁଖ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି ।

ମାତୃଭୂମି ପ୍ରେସ ନିକଟରେ ଦରଘା ବଜାରରେ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ଦୂର ବଖରା ଘରେ ମୁଁ, ମୋ ଦିଅର, ସୁକିନ୍ଧାର ନାରାୟଣପତି, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଷ୍ମମା ଗୋସ୍ବାମୀ ରହୁଥିଲୁ । ପିଲା ଧରି, ବାସନ ମାଜି, ରହାବଡ଼ାକରି ଚଳିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଦେହ ମଧ୍ୟ ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ଉପରି ଉପରି ଖରାପ ହେଉଥାଏ । ଦୁର୍ବଳ ମନରେ, ଆଡ଼କିତ ଓ ନିଃସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଆମ ଘରକୁ ପଳାଇ ଯାଏ ଓ ପୁଣି ବସାକୁ ଫେରିଆସେ । ଦିଅର ନିକୁଞ୍ଜ ଶୁଣୁଚି ମୃଷ୍ଟାଭଳି ମୋତେ ଯାହା ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ମୋର ଦୁର୍ବଳତା ଏପରି ବଢ଼ିଯାଉଥାଏ ଯେ, ସାଧାରଣତଃ ରାଶିବାଢ଼ି ଖାଇବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଉଥାଏ । ଦିନେ ରାତିଲେ ଅନ୍ୟ ଦିନେ ରାତି ପାରେ ନାହିଁ । ବିଶିଷ୍ଟ ସାମାଜିକ ଏନ. କେ. ସ୍ବାମୀ ମରିଗଲେଣି । ସେ ବାଜ ବାବୁଙ୍କ ନିକଟ ବହୁ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ମୋ ଦୁଃଖ କହିବାକୁ ଯାଏ । ନାରାୟଣପତି ସୁକିନ୍ଧାର ଏମ. ଏଲ୍. ଏ । ସେ କୌଣସି କାମରେ ବନାରସ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ଅବିବାହିତ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ସୁଷ୍ମମା ଦେବୀ କୁ ବିବାହ କଲେ । ସେ ରାଗିକରି ଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବୁଝାଏ

ସେ ସେତେବେଳେ କହନ୍ତି - : “ ତୁମି ତୋ ରାମେର ମତନ ବର ପେଏଇ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମତନ ଦେଓର ପେଏଇ ” ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହେ ‘ସୀତାର ମତନ ବୋହୁ ହେ ଥାକଲେ ରାମେର ମତନ ବର ପାଞ୍ଚାଯାଏ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମତନ ଦେଓର ପାଞ୍ଚାଯାଏ । ’

ଏଇ ସମୟରେ ସ୍ବାମୀ ଉତ୍ତରୋପ ଭ୍ରମଣରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ଉତ୍ତରୋପ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପାଟି ଓ ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନ ଗୁଡ଼ିକ ଏମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାନ୍ତି । ମତେ ଚାରିଦିଗ ଅନ୍ଧକାର ଦେଖାଗଲା । ମୋ ଅବିବାହିତ ଦିଆର ମୋର ଦେଖାଶୁଣା ଜରିବାକୁ ରହିଲେ । ବୁଝଣ ଶରୀରରେ ପିଲାର କାର୍ଯ୍ୟ, ରକ୍ଷାବଢ଼ା, ବାସନ ମଜା, ଘର ଓଳାଇବା ଆଦି କାମ ଭାରି ବାଧୁଥାଏ । ମନେ ମନେ ଭାବିଲି ଯାକୁ କାହିଁକି ବିବାହ କଲି ?

ତିନି, ଚାରି ମାସପରେ ସ୍ବାମୀ ବିଦେଶ ଗପ୍ତରୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଏହା ୧୯୪୭ ମସିହାର ଘଣଣା । ଆମେ ସେତେବେଳେ ବସାଘର ବଦଳାଇ ଉପର ତେଲେଜା ବଜାର ଶ୍ରୀବନ୍ଦ ବଜନାୟକଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ରହୁଥିଲୁ । ଶିକ୍ଷକ ତାଲିମ ପାଇବା ପାଇଁ ରାଧାନାଥ ବ୍ରେନି^୧ କଲେଜରେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲି । ୧୦ ମାସିଆ କୋର୍ସରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲି । ପରୀକ୍ଷାରେ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ନାରୀ ଏକା ନମ୍ରର ରଖୁଥିବାରୁ ଗୋଟିଏ ଷାରପେଣ ବୃଦ୍ଧିକୁ ବାହି ୮୭୭.୪୦ପ ଲେଖାଏଁ ପାଇଥିଲୁ । ଜୀବନର ତାହା ମୋର ପ୍ରଥମ ରୋଜଗାର । ୮୭୭.୪୦ପ ରେ ବା କ’ଣ ହେବ , ତଥାପି ମୋର ପଡ଼ାପଡ଼ି ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ସୁର୍ଜୀୟ ବାବୁଲାଇ ଦୋଷୀ ଗୁଜରାଟର ଲୋକ କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣବ୍ୟବସାୟୀ ଥିଲେ । ସେ ବହୁ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ସେ ମହାଶୟ ମୋତେ ମାସକୁ ୨୦ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାଟିର ମଧ୍ୟ କୋଷାଧକ୍ଷ ଥିଲେ ।

ବ୍ରେନି^୧ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୋର ଦ୍ଵିତୀୟ ସତାନ (ପ୍ରଥମପୁତ୍ର) ଜାତ ହେଲା । ଦୁଇଟି ସତାନ ସତତିର ମା ହେବା ପରେ ଭାଲେଣି ପଡ଼ିଲା । ଏମାନଙ୍କୁ କିପରି ମଣିଷ କରିବି ? କାରଣ ଭଲଭୁପେ ମୁଁ ଜଣିଥିଲି ଯେ, ଯିଏ ନିଜର ପିତା, ମାତା, ଭ୍ରାତା, ଭାତୀ, ବନ୍ଦୁ, କୁତୁମ୍ବକୁ ପଚାରି ନାହିଁ, ସେ ତାର ସ୍ବୀପିଲାଙ୍କୁ କ’ଣ ପଚାରିବ ? ୧୯୪୪ ମସିହାରେ ଶିକ୍ଷକ ତାଲିମ ଫଳାଫଳ ଘୋଷିତ ହେବାବେଳକୁ, ମୋର ପୁଅକୁ ୧୧ ମାସ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଡି.ପି.ଆଇ ଥାନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁତ ବଲଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦ । ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ, ସୁଧା ! ତୁମେ କ’ଣ ବଲାଗିର ଯିବ ? ସେଠାରେ ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଏକ ଗ୍ରାଙ୍କୁ ଏବଂ ପୋଷି ଥିଛି ? ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ଆଖରୁ ଦୁଇ ଟୋପା ଲୁହ

ଗଢି ପଡ଼ିଲା । ଶୋକରୁ ହେଉ ବା ଆନନ୍ଦ ରୁ ହେଉ । ମୁଁ ସଂଗେ ସଗେ ମୋର ସନ୍ତି ପ୍ରକାଶ କଲି । ସେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କୁ ଜୟପ୍ରକାଶ କ ଅନୁଗାମୀ ହିସାବରେ ଜାଣିଥିଲେ । କହିଲେ, ବାଙ୍କ ତାଙ୍କ ରାଜନୀତି ପାଇଁ କଟକରେ ରହିବେ । ମୁଁ ଉଭର ଦେଲି ସେ ରୁହନ୍ତୁ । ମୁଁ ମୋର ପିଲା ଦୁଇଟି ଧରି ସୁଦୂର ବଳାଙ୍ଗୀର ଯିବି । ସେତେବେଳକୁ ମୋର ବୟସ ୨୭ ବର୍ଷ ମାତ୍ର । କେଉଁ ଅଦମ୍ୟ ସାହସରେ ମୁଁ ସୁଦୂର ବଳାଙ୍ଗୀରରେ ଦୁଇଟି ପିଲାଙ୍କୁ ଧରି ଚଳିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲି , ତାହା ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ସେଇ ଅଜଣା ଶତିର ପ୍ରେରଣାରେ ବୋଧହୂଏ ଏହା କରିଥିଲି ।

ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧରି ମୁଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ମୋର ବଡ଼ ଭାଇ, ବାପା କହିଲେ ଏତେ ଦୂର ଜାଗା, ଏକାଟିଆ କେମିତି ଚଳିବୁ ? ଉଭରରେ କହିଲି, ଛଣ୍ଡର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚଳାନ୍ତି, ମୁଁ କଣ ଚଳିବି ? ସେ ଚଳାଇବେ । ଏଇ କଥାଟା ପିଲାଦିନରୁ ପିତାମାତାଙ୍କ ୩୦ରୁ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲି । ପିଲାଦିନରୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା, ଗୀତା, ଭାଗବତ ପଢ଼ିବା ରତ୍ୟାଦି କରୁଥାଏ । ବୋଜର ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । ମୋର ବାରବର୍ଷର ଉତ୍ତଣୀକୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପଠାଇଲା । ମୁଁ ଏହା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ମୋର ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ନୁହେଁ , ମୋର ସ୍ଵାମୀ କିପରି ସର୍ବଦା ପରିବାର ପ୍ରତି ଉଦ୍‌ବସୀନ ତାହା ଦର୍ଶାଇବା ଲାଗି । ସେ ଯାହା ହେଉ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଦୟା ହେଲା । ମୋର ଦୁଇ ପିଲା, ଉତ୍ତଣୀ ଓ ମୋତେ ନେଇ ବଳାଙ୍ଗୀର ଛାଡ଼ିବାକୁ ଗଲେ । ସେତେବେଳେ କୌଣସି ରାସ୍ତା ନଥୁଲା, ବା ସିଧା ବସ୍ତ ଚଳାଇଲ ମଧ୍ୟ ହେଉଥୁଲା । ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନ ହେବାର ଓ ବର୍ଷ ବିତିଯାଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାର ଚାଲିଥାଏ । ବିଜ୍ଞାନଗରମ୍ ଦେଇ ଚିଟିଲାଗଡ଼ ଷ୍ଟେସନରେ ଓହୋଇ ବଳାଙ୍ଗୀର ସହରକୁ ଯିବାକୁ ହେଉଥୁଲା । ମୋର ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ଶଳା ସେଠାରେ ଜିଲ୍ଲା ଯାତାଯାତ ଅଫିସର ଥିଲେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହାକୁ D.T.M. କୁହାଯାଏ । ସେ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବସ୍ତ ପଠାଇଥିଲେ ଆମକୁ ନେବାଲାଗି । ସେ ଆଜି ସ୍ଵର୍ଗପୁରରେ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ଅଯାଚିତ ଦାନ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ସେ ବଡ଼ ଭାଇ ମୋତେ କହିଥିଲେ କାହିଁକି ମୁଁ ଏତେ ଦୂର ଦୁଇଟା ସାନ ପିଲା ଧରି ଚାକିରୀ କରିବାକୁ ଯାଉଛି । ଭିଣ୍ଣୋଇ ଯେ ଗୋଜଗାର ଅକ୍ଷମ ସେ ତାହା ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗରେ । ଆମେ ତିନି ଭାଇ, ପାଞ୍ଚ ଉତ୍ତଣୀ ମଧ୍ୟରୁ ସବୁ ଉତ୍ତଣୀ ଅଛନ୍ତି, ମାତ୍ର କେହି ଭାଇ ଆଜି ନାହାନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ହୃଦୟର କଥା, ମୋର ସାନ ଭାଇ ଯିଏକି ମୋ ୩୦ରୁ ନାବର୍ଷ ସାନ, ସେ ମଧ୍ୟ ଚାଲି ଗଲାଣି । ଦାଦାଙ୍କ ପୁଅ, ସେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥୁଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗରେ । ଆମେ ଅଭିଗମ୍ପ ଉତ୍ତଣୀଗଣ ଖାଲି ବଞ୍ଚିବାକୁ

ଚାକିରି ଜୀବନ ଆଗ୍ରହ

ସେପ୍ତେମ୍ବର ପହିଲାରେ ଗଣେଶ ପୂଜା ପର୍ବତୀଏ , ମୁଁ ଚାକିରୀରେ ସେପ୍ତେମ୍ବର ଦୁଇ ତାରିଖରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ବଳାଙ୍ଗୀର ଉଚ୍ଚ ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ସହକାରୀ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ହିସାବରେ ମୋର ପୋଷ୍ଟିଂ ହୋଇଥାଏ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚୟ କରାଇ ବାଜିବାରୁ ଆଠ ଦିନରେ କଟକ ଫେରି ଆସିଲେ । ଦୁଇ ପିଲା ଓ ଉତ୍ତରଣୀଙ୍କୁ ଧରି ରହିଲି । ପ୍ରଥମେ ବହୁତ ଅସୁବିଧା ହେଲା । ବିଶେଷ କରି ରୋଗ ବଇରାଗ ହେଲେ ଦୁଃଖ ବଢ଼ିଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ତକ୍କର ଦେ, ବିଷ୍ଵବାବୁ, ସି.ଡ଼ି.ଏମ.ଓ. ଭାଷ୍ଟର ରଥ ମୋର ବହୁ ଉପକାର କରିଛନ୍ତି ।

ବାଜ ବାବୁ ଦୁଇ ମାସରେ ଚାରିମାସରେ ଥରେ ଆସନ୍ତି , ଆଠଦିନ ରହି ଫେରି ଆସନ୍ତି କଟକ । ଜଣେ ବଜାଳି କବିରାଜ, ଗଞ୍ଜାମର ଶରତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ନୃସିଂହ ମିଶ୍ର ପ୍ରମୁଖ ମୋତେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତା ରଥ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ପଚାରନ୍ତି । ଚିନ୍ତା ରଥ ବାଜ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କେବେଠାରୁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଲୋକରୁ ଗଲେଣି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଝିଅର ଜନ୍ମ ଅପ୍ରେଲ ୨୧ ତାରିଖରେ । ବଡ଼ ପୁଅଙ୍କୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଦେଇ ସାଧାରଣ ପ୍ରସବ କରାଇଥିଲେ, ତାପରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଝିଅଟି ସେହିପରି ହେଲା । ତାର ବାପା ଆସି ଆମକୁ ଖରା ଛୁଟିରେ କଟକ ଆଣିଲେ । ମୁଁ ଆମଘରେ ରହୁଥାଏ । ଏ ପିଲାଟି ୨୧ ଦିନର ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ଛାଡ଼ି ଯାଏ ନାହିଁ । ସୁରୁବୁଇ, ସୁରୁବାବୁ, ମାଲା ସମସ୍ତେ ଏକ ବର୍ଷ ଛାତାନରେ ଜନ୍ମ । ଏହିକି ବେଳେ ମେ ମାସ ତା ୨୨ ରିଖରେ ବଡ଼ଝିଅଟି ମରିଗଲା । ସେ ମୋର ଯାଆଁଳା ଉତ୍ତରଣୀ କୋଳରେ ମଳା । କାରଣ ସାନପିଲା ଅର୍ଥାର ମୋର ଦ୍ଵିତୀୟ ସନ୍ତାନ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ଝିଅଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ତା ନିକଟକୁ ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଅଭିମାନରେ ସେ ସବୁଦିନ ଲାଗି ମୋତେ ଛାଡ଼ି ପଜାଇଲା । ସଂଗେ ସଂଗେ ଗଟି ସନ୍ତାନରୁ ୨୮ ହୋଇଗଲେ । କାହିଁ କାହିଁ ଚାକିରୀ ପ୍ଲାନକୁ ବାହୁଡ଼ି ଗଲି । କେହି ମତେ ସେହି ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତାର ସୁତି ଚାରଣ ସରିଗଲା । ବଡ଼ ପୁଅଟିଙ୍କୁ ଖାଡ଼ା ହେଲା । ସେ ବହୁତ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଥାଏ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ କାହିମାତ୍ରେ । ଡଃ ଦେ ଜହିବା ଅନୁଯାୟୀ ଦୋ ରନ୍ଧା ଭାତ ଓ କଉ ମାଛ କିମ୍ବା ଗଡ଼ିଶା ମାଛର ଜୀରା ଖୋଲ ଏବଂ ଭିଟାମିନ ଦେଇ ବହୁ କଷରେ ସେ ପୁଅର ରୋଗ ଭଲ ହେଲା । ୧୯୪୭ ମସିହା ହୋଇଗଲାଣି, ଚାକିରୀ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା । ଠିକ୍ ଦେବୁବର୍ଷ ପରେ ସାନପୁଅ ଅର୍ଥାର ଚତୁର୍ଥ ସନ୍ତାନର ଜନ୍ମ, ୧୯୪୭ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୧୧ ତାରିଖରେ । ବଡ଼ଝିଅ

ଗଲାପରେ ଭାରିକଷ୍ଟ । ଦୈହିକ ଓ ମାନସିକ ଦୁଃଖିତାରେ ଭାଜି ପଡ଼ିଥାଏ । ଦେଲିଭରୀ ବେଳକୁ ମୋ ବୋଉ ବଲାଙ୍ଗୀର ଆସୁଥାଏ ।

୧୯୪୪ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଦଲେଇ ଘାର ଭାଜିଲା । ବିଞ୍ଚାରପୁରରେ ସୁଆର ଘାର ବଢ଼ିରେ ସେ ବହୁତ କାମ କରୁଥାନ୍ତି । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ବିଞ୍ଚାର ପୁର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ସେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ମୋ ଦରମା ୧୭୦ଟଙ୍କା, ସେତେବେଳେ ଥିଲା ମହତାବ ବାବୁଙ୍କ ଶାସନ କାଳ । ଯଦିଓ ସେ ମହତାବଙ୍କ ବିରୋଧୀ, ତଥାପି ମହତାବ ବାବୁ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ କଷରେ ସରସ୍ତା ବିଜେକଲେ, ସେ କହିଲେ ବାଙ୍କ ରହିବ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବା କଟକରେ, ତା ସ୍ବାମୀରିବ ବଲାଙ୍ଗୀରେ । ବଲାଙ୍ଗୀରରେ ରହିବାକାଳରେ କେତୋଟି ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଓ ଅନୁଗାମୀ । ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଚିକିତ୍ସାପଡ଼ାରେ ଉଡ଼ାରେ ରହିଲି । ରୋଷେଇ ଘର ମାଟି ଓ ଗୋଟିଏ ବଖରା । ତଳପଦା ଉପର ଛପର । ତଥାପି ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ନଥାଏ । ମୋ ସ୍ବାମୀଟ ଭଲ ଲୋକ । ୧୯୪୪ ବନ୍ୟା ସମୟରେ ବିଞ୍ଚାରପୁର ଯାଇ ଫେରିବାକୁ ବିଳମ୍ବ କଲେ । ମୁଁ ଉପରୀତ ହୋଇଗଲି । ପାରା ଉଡ଼ି ଖବର ନେବା ଆଣିବା କରୁଥିଲେ । ମୁଣ୍ଡରେ ଠେକାବାନ୍ତି ହାତରେ ବାଡ଼ି ଧରି ବଢ଼ି ଅଞ୍ଚଳରେ ବୁଲି ବୁଲି ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଅସମ୍ୟରେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ନିକଟ ଲୋକ, ନାମ ତାର ମଧ୍ୟ । ସେ ଖବର ଦେଲା, ବାଙ୍କ ବାବୁ ବଢ଼ି ପାଣିରେ ଭାସିଯାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଧାର କଲେ । ଧର୍ମଶାଳାରୁ କିମ୍ବି ଦୂରଦୂରଥର ମନ୍ଦ୍ରା ହୋଇଥିବା ଓ ବିଞ୍ଚାରପୁରରୁ ଜିତିଥିବା ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କୁ ଧର୍ମଶାଳା ଓ ବରୀର ଲୋକମାନେ ଭଲଭାବେ ମନେ ରଖିଛନ୍ତି । ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ବେଳେ ଜଣେ ସଂସ୍କୃତ ପଣ୍ଡିତ ବରାବର କହନ୍ତି, ଯାର ମା ଏପରି ଧାର୍ମିକା, ତାର ପୁଅର କେବେ କିଛି ଖରାପ ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତରେ ଝଡ଼ରେ ପାଖପଡ଼ିଶା ଘର ଭାଜି ପଡ଼ିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଯାକ ଘର କିଛି ହୋଇନଥିଲା । ଯିଏ ନିକର ସ୍ଵାର୍ଥ କେବେ ଦେଖନାହାନ୍ତି, ପରପାଇଁ ସର୍ବଦା କାମ କରିଛନ୍ତି । କେବଳ ଯେ କାମ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ନୁହେଁ ନିଜେ ଯାହା ମଣିରେ ମଣିରେ ରୋଜଗାର କରନ୍ତି ତାହା ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ପଛରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦିଅନ୍ତି । ଘରେ ଖାଇବା ନଥାଉ ଅଥବା ଔଷଧ ପତ୍ର ନଥାଉ ସେଥିପାଇଁ ଭୁଷ୍ଣେପ ନାହିଁ । ସାନ ପୁଅରାକୁ ୧୦ ମାସ ହୋଇଥାଏ, ତା ଉପର ଝିଅକୁ ୨ ବର୍ଷ ୪ ମାସ ହୋଇଥାଏ, ବଡ଼ ପୁଅଟିକୁ ପ୍ରାୟ ୪ ବର୍ଷ ୪ ମାସ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଭଲି ଅବସ୍ଥାରେ ସ୍ବାମୀ ଆମର ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହୁଥାନ୍ତି ।

ପୂର୍ବରୁ କହିଛି ମହତାବ ବାବୁ ବାଜ ବାବୁଙ୍କୁ ଖୁବ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ D.P.I. ଆନ୍ଦ୍ର, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାମା ଚରଣ ଦାସ । ବାଜ ବାବୁଙ୍କୁ ଦୂର ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସେ ଅଟନ୍ତି । ମହତାବ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ, ବାଜର ସ୍ତ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିବ, ବ୍ୟବସ୍ଥା କର । ସେତେବେଳେ ରାଜଧାନୀରେ ଲୋକସମ୍ମାନୀୟ ହୁହୁ ବନ୍ଧୁଥାଏ । ସରକାରୀ ଦସ୍ତଖତ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁପାତରେ ବନ୍ଧୁଥାଏ । ବାମାବାବୁ ଫୋନରେ ପଚାରିଲେ, ବାଜ ବାବୁ, ତମ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ' କଣ, ସେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ? ବାଜ ବାବୁ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଭାବିଲେ ସେ ନିଜେତ କହି ନାହାନ୍ତି ବା ତାଙ୍କ ଲାଗି କେହି ଆମ୍ବୀୟ ମଧ୍ୟ କହିନାହାନ୍ତି । ସେ କହିଲେ, ଦେଖନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଉଠାଇ ଆସିବ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ସେ କାହା ପ୍ଲାନରେ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିବ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କର ବିଭାଗ ଉପରେ ବିଭାଗ ଖୋଲୁଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ସେଇଯା କଲେ । ଦୂର ନମ୍ବର ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସହ ଶିକ୍ଷା ଥାଏ । ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ପୃଥକ ହୋଇନଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗରେ ଷ୍ଟେ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବାଲିକା ବିଭାଗ ହେବାପାଇଁ ଛାତ୍ରୀ ଆନ୍ଦ୍ର । ଛାତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ । ନବମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଗୋଟିଏ ଅଧିକା ବିଭାଗ ଖୋଲିଲା । ମୁଁ ସେଇ ପୋଷରେ ବଲାଙ୍ଗୀରରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲି । ସେତେବେଳେ ବିଧାନ ସଭା ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ପିଅନ ବସାଯିର ଗୁଡ଼ିଏ ଟିଆରି ହୋଇଥାଏ । ଧାଢ଼ି, ଧାଢ଼ି ଘର ଗୁଡ଼ିଏ, ଅଦ୍ୟାବଧ ଟିନି ନମ୍ବର ବା ଖାରବେଳ ନଗରରେ ତାହା ରହିଛି । ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଲି, ସେଠାରେ ସହଶିକ୍ଷା ଥିଲା । ଏଠାରେ ୯ମ ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲି । ଚାକିରୀ ଆରମ୍ଭରୁ ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂରାଜୀ ଓ ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼େଇ ଆସିଲି । ଶିକ୍ଷାଦାନର ଟିନି ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ଏଠାକାର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ମୋତେ ନବମରେ ଗଣିତ ପଢ଼ାଇବାକୁ କହୁଛନ୍ତି । ଉରରରେ ସେ କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ଗଣିତ (Math) ତ ଅତିରିକ୍ତ ପାଠ୍ୟ ଥିଲା । ଜଣେ ଗଣିତରେ ଦକ୍ଷ ନଥିଲେ ସେ ଅତିରିକ୍ତ ଗଣିତ ନେଇ ପାରିଲେ କପରି ? ମୁଁ ରାଜି ହୋଇ କୃତିଦ୍ୱରା ସହିତ ଗଣିତ ଶିକ୍ଷାଦାନ କଲି । ତର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ାଇଲି । ମୋର ଭଲ ଛାନ ଥିଲାକି ନାହିଁ ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମୋର ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଅଳକା ଜେନା ପ୍ରଥମରୁହଁ, ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀରେ ଇଂରାଜୀ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼େଇବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ବଦଳି ହୋଇ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ପଢ଼ାଇବାରେ କିଛି କହୁ ମନ୍ତବ୍ୟ (Adversc Remark) ପାଇନଥିଲି ।

୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ତାହାର ଗୋଟିଏ ପାର୍କ ଥିଲା । ସେଠାରେ ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ Type - A ଘର ମିଳିଲା । ସେଠାରେ ନିର୍ଦ୍ଦାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଲୋକ ହାଉଯାଉ । ବନ୍ଦୁ ବାନ୍ଦବ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବଳ । ଏଠାରେ ଯୋଗଦାନ କରି ଥରଥାନ ହେବାକୁ ମୋତେ ଦୁଇମାସ ଲାଗିଗଲା । ଦୁଇମାସ ମଧ୍ୟରେ ମୋ ସ୍ବାମୀ ଦିନେ ମଧ୍ୟ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହି ନାହାନ୍ତି । ସେ ମୋତେ ବିଲାଙ୍ଗୀରୁ ଆଶକ୍ତ ବା ଅନ୍ୟ କେହି ଆଶୁ, ସେଠା ତାଙ୍କର ଗୌରବ । ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସୁବିଧା ଜନକ ପ୍ଲାନକୁ ଆଶି ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ ଅଥବା ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ନୁହେଁ, ତଥାପି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ନିଷ୍ଠାଯ ଏହା ମୋର ଗୌରବ ।

୧୯୪୮ ରେ ମୋର ଦୃଢ଼ୀୟ କନ୍ୟା ଓ ଶେଷ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହେଲା । ଏଇ ଛଥ ନମ୍ବର ହାସପାତାଳର କୌଣସି କଟେଜରେ । ସେତେବେଳେ C.D.M.O ଥାନ୍ତି ବ୍ରଜାନନ୍ଦ । ସେ ବାଙ୍ମ ବାବୁଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ସେ ମୋ ପାଇଁ ଘରୁ ବାଲ୍ମୀ ତିଆରି କରି ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ବାଟରେ ସାଇକେଳରୁ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର କନ୍ୟା ମଞ୍ଜୁ ମୋ ଛାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ନନ୍ଦବାବୁ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ଜନ୍ମ କରିବେ ନାହିଁ, କାରଣ ଆପଣଙ୍କ ଦେଶ କାମରେ ବୁଲିଲେ, ତାକିରୀ, ଘର କାମ ଓ ପିଲା କାମ ସେ କେତେ କରିବେ ? ସେ ଜବରଦସ୍ତ ନିଜେ ମୋତେ ପରିବାର ନିଯନ୍ତ୍ରଣ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରାଇଲେ । ମୁଁ ଜାଣିବା ବେଳକୁ ବର୍ଷେ ବିତି ଯାଉଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ଆଉ ଏକ ସନ୍ତାନର ମା ହୋଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ସେ ଯାହା ହେଉ ପାଞ୍ଚଟି ସନ୍ତାନର ମା ହୋଇ ରହିଗଲି । ଯେ ବଡ଼ ଝିଅ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ମୋର ବାହୁଡ଼ିଲା, ତା ଠାରୁ ମୋ ବଡ଼ ପୁଅ ଦୁଇ ବର୍ଷ ସାନ ଥିଲା । ରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ୧୯୪୮ ଅଗଷ୍ଟ ତା ୨୫ ରିକ୍ଷରେ ଦୁଇ ନମ୍ବର ଉଭନ୍ତିରେ ପ୍ରଥମ ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୋଲିଲା । ସମ୍ମର୍ଶ ସଂଖ୍ୟାରେ ଛାତ୍ରୀ ଥାନ୍ତି ଷଷ୍ଠୀ ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି ବିଦ୍ୟାନୟଟିର ନାମ ହେଲା କ୍ୟାପିଟାଲ ଗାର୍ଲେସ ହାଉସ୍କୁଲ- ଉଭନ୍ତି ଟୁ । ଦୁଇ ନମ୍ବର ଉଚ୍ଚ ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପୁଅ ମାନଙ୍କର ଗୁଡ଼ାଏ ବିଭାଗ ଥିଲା, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ତିନି ନମ୍ବର ବାଲଙ୍କ ବିଦ୍ୟାଳୟ କୋଠାକୁ ସାନାତ୍ତରିତ ହେଲା । ସେହି ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଦ୍ୱାରେ ସେଠାରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲା । ଆମର ୩୦୦ ସଂଖ୍ୟା ଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ନଅ ଶହ ପିଲା ଥିଲେ । ୧୯୪୯ରେ ମୁଁ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହେଲି । ଖେଳପଦ୍ଧିଆ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆସବାବ ପତ୍ର କ୍ରୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଦାୟିତ୍ବ ରେ ରହିଲି । ଭାରି ଉପ୍ରେତ୍ସମ୍ମାନ ହେଉଥାଏ । ତଥାପି ଉତ୍ସରକ ଉପରେ ଉଚ୍ଚସା କରି ସବୁ କରିଯାଉଥାଏ ।

ପରେ ବାଣୀ ମିଶ୍ର ଓ ପ୍ରତିମା ରାଓ ଆସିଲେ । ପ୍ରତିମା ରାଓ ପୁନଃରାୟ ପ୍ରମୋଗନ ପାଇ ଏଠାରୁ ଯାନାକ୍ରିତ ହେବାରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ବେଳା ମୁଖାର୍ଜୀ ଯାୟା ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ରୂପେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ମୁଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସହକର୍ତ୍ତୀ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଦନ କରୁଥାଏ । ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ମୁଁ ଯାୟା ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହେଲି । ସେତେବେଳକୁ ଆମେ ମାତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିକଟରେ ଚାରପ ଫାଇର କାର୍ଟରକୁ ଆସି ଗଲୁଣି । ବାଜ୍ ବାହୁଙ୍କ ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂରି ଯାଇଥାଏ ।

ବର୍ଷକ ପୂର୍ବରୁ ମୋର ସାନପୁଅକୁ ହଠାତ୍ ପୋଲିଓ ଆକ୍ରମଣ କଲା । ସେତେବେଳକୁ ପୋଲିଓ ଭେଷଜ ବାହାରି ନଥାଏ । କଣ ଅଛ ଅଛ ଔଷଧ ବାହାରିଥାଏ । ଯାହାହେଉ ଉଶ୍ରରକ କୃପାରୁ ଶୀଘ୍ର ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କଲା । ପରେ ୧୯୭୭ରେ ବଞ୍ଚେ ନେଇଗଲି ଚେକଅପ ଲାଗି । ସେ ଏତେ ଭଲ ହୋଇଯାଇ ଥାଏ ଯେ, ପୋଲିଓର ଚିହ୍ନ ତାଠାରେ ବିଲ୍‌କୁଲ ନଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ମୋର ଦ୍ୟାନିତି ବଢ଼ି ଯାଇଥାଏ । କାର୍ଟରକୁ ଫେରିବାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଯାଏ । ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ରାଜନୀତି, ମୋରକାଳ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ବାର୍ଷିକ ପୁରସ୍କାର ବିତରଣ ଉପରେ ହେବାକୁ ଥାଏ ୧୯୭୩ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ତା ୨୮ ରିକରେ । ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବାରେନ ମିତ୍ର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥ ଥିଲେ । ସ୍କୁଲର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଉପର ହେଲା । ବିତିତ୍ରା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ହୋଇଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ ସୁଧାଦେବୀ ଭାରତ ବିଶ୍ୟାତ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହୋଇଗଲେ । ଉତ୍ତରବ୍ୟକ୍ତି ପୁନରାୟ ଶ୍ରୀମତୀ ବେଳା ମୁଖାର୍ଜୀଙ୍କ ସମ୍ମନରେ ‘ସୁଧା ଆମାର ଛୋଟ ବୋହୁ’ (ଭାଇବୋହୁ) ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଏ ହେଲା ଫେବୃଆରୀ ମାସ କଥା । ଉଚ୍ଚ ବର୍ଷ ଅଗଷ୍ଟ ତା ୨୫ ରିକ ବେଳକୁ ନାନା ଅଭିଯୋଗ ସହିତ ମୋତେ ଫୁଲବାଣୀ ବଦଳି କରାଗଲା । ଅଭିଯୋଗ ଗୁଡ଼ିକ ପରେ ଅସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ତତ୍କାଳୀନ ହାକିମ ମିଦେସ ସିହାକୁ ବୀରେନବାବୁ କହିଲେ ‘She must go to Phulbani’ । ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହାକିମ କହିଲେ ଯେ, ସେ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ, ତାକୁ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଦ୍ୱାରିରୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ନେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ, ମୁଁ ଚିଠିଂ ଚିଠିଂ ଜାଣେ, ସେ ନିର୍ମୟ ଫୁଲବାଣୀ ଯିବ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଜଣା ନଥିଲା ଯେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଯେତେ ଉତ୍ସବା ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ପଥରୁ ପୁଞ୍ଜବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ୧୯୭୩ ନଭେମ୍ବର ତା ୭ ରିକ ଫୁଲବାଣୀରେ ଦେପୁଟି ଉତ୍ସବକୁ ଅପ୍ତ ସ୍କୁଲସ ହିସାବରେ ଯୋଗଦାନ କଲି, ବହୁ ଦୁଃଖରେ ଓ ବହୁ କ୍ଷୋଭରେ । ମାସରେ ଦଶ ଦିନ ଫୁଲବାଣୀ ସାରା ବୁଲିଲି । ମୋର ସବା ସାନ ଝିଅକୁ ୫ ବର୍ଷ ୪ ମାସ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଥମ କରି ପାଠ ଆରମ୍ଭ କଲା । ତାକୁ ଦୃଢ଼ୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉଚ୍ଚ କଲି । ସବା ବଢ଼ ପୁଅଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ । ତା ତଳ ଝିଅଟି ପଞ୍ଚମରେ,

ସାନ ପୁଅଟି ଚତୁର୍ଥରେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଫୁଲବାଣୀ ସଦର ମହକୁମା ସେତେବେଳେ ଅରଣ୍ୟମୟ ଥିଲା । ଜଣେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବଲାଙ୍ଗୀରାତ୍ର ମୋତେ ଆଣିଲେ, ଆଉ ଜଣେ ଫୁଲବାଣୀକୁ ବିଦା କରିଦେଲେ । ବଢ଼ ଦୁଃଖରେ ସେଠାରେ ଗସ୍ତ କରି ରିପୋର୍ଟ ଲେଖେ । ତଥାପି ବାଲ୍ ବାବୁ ନୀରବ, ନିଷ୍ଠଳ, ନିର୍ବିକାର । କାହା ବିଷୟରେ ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ପର ଅବସ୍ଥାରେ ବୀରେନ ମିତ୍ର କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇଲେ । ବାଲ୍ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଯୋଗ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନଥିଲା । ମୋର ନୀତି ହେଲା ‘ଯେସାକୁ ତେସା, ହାରମୟାଦାକୁ ଚାଙ୍ଗିଆପଶା’ । ଅଯଥାରେ ସେ ଯଦି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ତାର ଉଚିତ ଦସ୍ତ ଛଣ୍ଡର ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ସେ ରାଜନୈତିକ ଆକାଶରୁ ଉଭେଇଗଲେ । ବାଲ୍ ବିହାରୀ ଦାସ ସ୍ଵୀକ ଲାଗି ରାଜନୀତି ଛାତିଲେ ନାହିଁ । ମୋର ହାକିମ କହିଲେ, ତମେ ଫୁଲବାଣୀ ଯାଆ, ମୁଁ ତମକୁ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ନେଇ ଆସିବ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଫୁଲବାଣୀ ଗସ୍ତ କରି ସାରା ଜିଲ୍ଲାରେ ପାଞ୍ଚଟି ମାଇନର ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଲୟ ବସାଇଲି, ଗୋଟିଏ ଖକୁରୀପଢାରେ, ଗୋଟିଏ ବାଲିଶୁଟାରେ, ଗୋଟିଏ ଜି. ଉଦୟଗିରିରେ, ଅନ୍ୟଟି ବନ୍ଦଦରେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ପରେ ବାଲିକା ହାଇଦ୍ୱାଳରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ।

ଫୁଲବାଣୀର ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଘରଣା ବର୍ଷନା କରିବି, ସେଥିରୁ ଲୋକେ ଅନୁମାନ କରିପାରିବେ, କେତେ ମାତ୍ରାରେ ମୋ ସ୍ବାମୀ ସତୋଟ ଓ ଦୁନ୍ତାତି ମୁକ୍ତ । ସେ ପ୍ରତି ଦୁଇ ମାସରେ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଅଟା ଧରି ଆସନ୍ତି । ଥରେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ‘କୃଷକ’ ପତ୍ରିକା ଛପା ଚାଲିଥାଏ, ଶ୍ରମିକ ଯୁନିୟନର କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦରମାରୁ ଅଧେ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଦିଆହୁଏ, ଆଉ ଅଧେ ପାଇଁ ଚାନ୍ଦା ଦିଆଯାଏ । ଯାହାର ସ୍ଵୀର ରୋଜଗାର ଥିବ ତାଙ୍କୁ କିଛି ପରିଷା ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । ଅଟା ନଥାଏ ଘରେ । ସରକାରୀ ଫାର୍ମରେ ଗହମ ମଞ୍ଜି ହେବାକୁ ଆସିଥାଏ । କଲେକ୍ଟର, ଏସ.ପି., ଡି.ୱେପି, ଏସ.ଡି.ଓ. ଓ ନିଜାରତ ଅଫିସର ସମସ୍ତେ ଉଚ୍ଚ ଗହମରୁ କିଣିକରି ନେଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦଶ କିଲୋ କିଣି ଆଣିଲି । ସେ ପରେ ଏକଥା ଶୁଣିଲେ । ସେ କହିଲେ, ସେମାନେ ନେଲେ ବୋଲି ତୁମେ କାହିଁକି ଆଣିଲ, ଭାତ ଖାଇଥୁଲେ କଣ ମରିଯାଇଥାନ୍ତ ? ମୋର ଭୂଲ ବୁଝିପାରି ମୁଁ ତୁୟ ରହିଲି । ଏପରି ଆଉ କେବେ କରିବି ନାହିଁ ବୋଲି ଉଭର ଦେଲି ।

ଏକା ଚାରିଟି ପିଲା ଧରି ଚଳିବାକୁ ଭାରି କଷ୍ଟ ହୁଏ । କାହି କାହି ଦିନ ସରେ ନାହିଁ । ଥରେ ବଢ଼ ପୁଅ ସପ୍ରମ ପରାମ୍ବା ଦବ ବୋଲି ଜଣେ

ହାଇସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିକଟରୁ ଗଣିତ ପଢିବାକୁ ସାହାୟ୍ୟ ପାଇଁ ପଠାଉଥିଲି । ସେ ପାଚେରୀ ନିକଟରେ ହେଠା ବାଘ ଦେଖି ଉପରେଁ ତରି ପଳାଇଆସିଲା । ସେବିନ୍ତୁ ସେ ସାରକୁ ଘରକୁ ପଡ଼ାଇବାକୁ ଡକାଇଲି । ଅବଶ୍ୟ ସେହି ପୁଅ ମୋର ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲା ମାଇନର ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଛାତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ହେଲା । ବୁଝି ମଧ୍ୟ ପାଇଲା ।

ସେତିକି ସମୟ ବାଜୁ ବାବୁ ଆମ ପାଖରେ ରହନ୍ତି, ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନଜର ଦୈଖନ୍ତି । ଦିନେ ପଢାନ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ପିଲା ପଢାରେ ବସିଲେ କି ନାହିଁ ଦେଖନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତକର ଭୟ । କାଉଁରିଆ କାଠି ଭାଜିଯିବ ମାତ୍ର ନର୍ଜବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ନିଜ ପାଇଁ ସେ କାହାଠାରୁ ସାହାୟ୍ୟ ଲୋତନ୍ତି ନାହିଁ । ବୀରେନ୍ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ସେ ବୀରେନ୍ ଦା ଡାକୁଥିଲେ । ଚାହିଁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ କହି ମୋର ବଦଳି ବନ୍ଦ କରିପାରିଥାଏ । ସେହି ମୁହଁର୍ତ୍ତରେ ରାଗ ହୃଦ । ପରେ ବୁଝେ ମୋ ସ୍ବାମୀ କାହାର ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନୁହନ୍ତି ।

ଫୁଲବାଣୀରେ ଆଉ ଏକ ଦିନର ଘଟଣା । ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ଠାରୁ ମୋ ଅପିସ୍ ଦୂଇ କି.ମି. ହେବ । ଅପିସ୍ ଛୁଟି ପରେ ଫେରିଲାବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଯାଏ, ଗପ୍ତରେ ଗଲେ ଗୋଟିଏ ପିଅନ ଘର ଜଣେ, ଦିନରେ ଅପିସ୍ । ରାତିରେ ପିଲାଙ୍କୁ ଜଣେ । ଆଉ ଜଣେ ଯାଏ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଗପ୍ତବେଳେ । ପିଲାଙ୍କର ବାପା ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟକିଏ ଆମ୍ବୀୟ ସେଠାରେ ନାହାନ୍ତି । ମୋର ଜଣେ ଦିଅର ନିଜାରର ଅପିସ୍ରେ ଥିଲେ, ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଅର୍ଥାତ ମୋର ଯାଆ ଜଣଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝି ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ପାଞ୍ଚ ଛଦିନ ପରେ ଫେରିଲାବେଳକୁ ପିଲାମାନେ ରଙ୍କ ପରି ହୃଥିଲା । ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ରୁଚେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ପିଅନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଥାଏ, ତୁଡ଼ା ଚାଉଳ ଧରି ଯାଏ, ସେ ରାତ୍ରି ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ରୁଚେ ନାହିଁ । ସ୍ବାମୀ କଟକରେ, ଚାରୋଟି ପିଲା ଫୁଲବାଣୀର ସଦର ମହକୁମାରେ, ଖାଇବି କ'ଣ ବା ଶୋଇବି କ'ଣ ?

ଦିନେ ଫେରିଲା ପରେ ଦେଖିଲି ତିନିଜଣ ଦାଉରେ କାହୁଛନ୍ତି, ଜଣେ ଘର ଭିତରେ ଅଛି । ପଦିଶା ଘର ସିଂହବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ସାନ ପୁଅ ବେଳକୁ ଆଗାତ କରିଛି । ପିଲାପିଲାରେ ଜଣ ଲାଗିଲେ, ସେ ଏପରି ଜଳା । ଭାରି ଚଣ୍ଡୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ । ଛୋଟ ନଜର ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଥାଏ ବୋଲି ତାହାର ଆହୁରି ସୁବିଧା ଥାଏ । ସେବିନ୍ ମୁଁ ଆଉ ଘର ଭିତରକୁ ନ ଯାଇ ସିଧା ଏସ.ପି. ଅପିସ୍କୁ ଗଲି । ପରାମର୍ଶ ନେଲି, ସ୍ବାମୀ ତ ପାଖରେ ରହନ୍ତିନି । ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ

ଯଦି ମୋ ପିଲାର କ୍ଷତି କଲେ ମୁଁ ଆଜ୍ଞା କଣ କରିବି ? ସେ କହିଲେ, ଆପଣ ମୋକଳମା ନ କରି କଲେକୁରକୁ ଗୋଟିଏ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖିଥିଅଛୁ, ସେଠାରୁ ତାକୁ ବିଦା କରି ଦିଆଯିବ । ଆଉ ଅନ୍ୟ ଜାଗାରେ ଏପରି କରିବାରୁ ସେ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ତାଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ସେଇଯା ହଁ କଲି । ଜିଲ୍ଲାପାଳ କଣ କରିଥାନ୍ତେ କି ନଥାନ୍ତେ ତାଙ୍କ ଈଥ ଏ ଘଟଣା ଦେଖୁଥିଲା । ସେ ବାପାକୁ କହିଲାରୁ ସେ ବେଶୀ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ । ସେ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ନାମ ଜ୍ୟାପଟେନେ ନାଲମଣି ମହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଈଥ ନାଁ ଅଞ୍ଜଳି, ବାପା ଈଥ ଉଭୟ ସ୍ଵର୍ଗପୂରକୁ ଗଲେଣି । ୧୯୭୫ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ତା ୧୫ ରିଖରେ ମୁଁ ସେଠାରୁ ରିଲିଇ ହୋଇ ତା ୨୫ ରିଖରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ଭାବେ ଯୋଗଦେଲି । ସେଠାରୁ ରେଣୁବାଳା ମହାନ୍ତି ବରହମପୁର ଗଲେ । ସେ ପରେ କୁଏ ଖ୍ଵାନ ପାଇ ଡି.ପି.ଆଇ. ଅଫିସରେ ତେପୁଣି ତିରେକୁର ରୂପେ ଅବସର ନେଲେ । ମୁଁ ରାଜନୈତିକ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଚାକିରିରେ ଆଇ ଅବସର ନେଲି ।

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୫ରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଆସି ଚାରୋଟି ପିଲା ଧରି ଯୋଗ ଦେଲି । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଫୁଲବାଣୀରୁ ଆଣି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଛାଡ଼ିଲେ । ହାରଷ୍ଟୁଲରେ ବଢ଼ିଥିଥିଥିବା ଅନ୍ତରେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ବଢ଼ ଈଥ ସମ୍ପର୍କରେ, ସାନ ପୁଅ ପଞ୍ଚମରେ, ସାନ ଈଥ ଚତୁର୍ଥରେ ନାମ ଲେଖାଇଲା । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଟିକେ ପାଖ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସପ୍ତାହକୁ ଦୁଇଦିନ ମାତ୍ର ବାଙ୍କ ବାବୁ ଆସନ୍ତି ଆମ ହସଖୁସିରେ ଭାଗ ନିଅନ୍ତି । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୁ ମୋ ବାପ ଘର ଟିକେ ପାଖ ହେଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅତି ପାଖ । ଡି.ପି.ଆଇ. ଅଫିସ କଟକରେ ଥାଏ । ଗୋଟାଏ ଭତାପରେ ସ୍କୁଲ ଚାଲିଥାଏ । ଭାରି ଅବାଗିଆ ଲାଗୁଥାଏ, ବାଙ୍କ ବାବୁ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଥାଆନ୍ତି । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କର ଅତୁଚ ସମର୍ଥନ, ସ୍ଵେହ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବିଦ୍ୟାଲୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ହାତରୁ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ବିଦ୍ୟାଲୟକୁ ନୃଆ କୋଠାକୁ ଛାନାକରିତ କଲି । ପରେ କଣ୍ଠିଜେଷ୍ଟ ପ୍ରାଣ କରି ମୋ ପଇସା ପାଇଲି । କେତୋଟି ମାସ ମାତ୍ର ବିତିଛି । ଚାରୋଟି ପିଲାଙ୍କୁ ଆନ୍ତ୍ରୀକ କର ଆକ୍ରମଣ କଲା । ବଦଳି ହେଲାବେଳେ ଗୁରୁଜଗର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମହାନ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆମର ସଦଭାବ ରହିଛି । ଅନ୍ୟ ଜଣକ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ, ଓକିଲବାବୁ । ସ୍କୁଲକୁ ଲାଗି ତାଙ୍କ ଘର । ସେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସବୁ କଥାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ରୋଗରେ ଚାରୋଟି ପିଲା ଚାରୋଟି ଜଣରେ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ବାଙ୍କ ବାବୁ ସେତେବେଳେ ବିରୋଧୀ ଦଳରେ ଥିଲେ

ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବତନ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବନମାଳି ପଇନାୟକଙ୍କ ସାହାୟ୍ୟରେ ସେ ରାଜ୍ୟ ସଭାକୁ ୧୯୬୭ରେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ, ତାଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମୀ ବନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନରସିଂହ ଚରଣ ମହାନ୍ତିକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇଥିଲେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଚାରୋଟି ଟଙ୍କେର କରି ଗାଡ଼ିରେ ବସାଇଦେଲେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବୁ । ସେଠାରୁ ସେ ଆସି ଆମକୁ ନେଇଯିବା କଥା । ଜୀବନର ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ସମସ୍ୟା ଏକା । ଭାରି ରାଗ ଆସିଲା, ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀକୁ କିଛି ଜଣାଇଲି ନାହିଁ । ନରସିଂହବାବୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧାକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ, ଆମର ଏପରି ଅବସ୍ଥା । ସେ କଟକ ଫେରିଯାଇ ଓଡ଼ିଆ ବଜାର ପାଟି ଅପିସରୁ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଜଣାଇଦେଲେ । ସେ ଯାହାହେଉ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିଲାଙ୍କ ବାପା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ।

ପିଲା ଚାରୋଟି ଅଭେଜମାସ ବିଜଣାରେ ରହିଲେ । ସମସ୍ତେ ତରଳ ଖାଦ୍ୟ ଖାଉଥାନ୍ତି । ତାତ୍ତର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସାମନ୍ତରାୟ ବରୁଣେଇ ମେଡିକାଲ କ୍ଲିନିକର ମାଲିକ । ତାଙ୍କ ଘର ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଜଙ୍ଗରେ, ସେ ପ୍ରପୁଲ୍ ମହାନ୍ତିକ ଭାଇ ହିସାବ ହୁଅଛି । ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ହୀରା ଯେପରି । କଟକ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନାର ଡକ୍ଟର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଡକ୍ଟର ମହେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଭାଇ । ଚିକିତ୍ସକ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା କେବଳ ତାଙ୍କରି ଅଛି । ସେହିଭଳି ଡକ୍ଟର ରାମ ଚନ୍ଦ୍ର ସାମନ୍ତରାୟ । ଅଭେଜ ମାସ କାଳ ମୋ ଘରକୁ ପ୍ରତିଦିନ ଦୂର ବେଳା ଆସି ପିଲାଙ୍କର ପଥ ପାଞ୍ଚଶ ସମ୍ରକ୍ଷରେ ଖବର ରଖି ଔଷଧ ଦିଅନ୍ତି । ଆମେ ସ୍ଵାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବେ ରଣୀ । ପିଲାମାନେ ଭାତ ଖାଇ ନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଡକ୍ଟର ଶରତ ମିଶ୍ରଙ୍କ କହିଲେ ଆମକୁ ଭାତ ଦିଆ ହେଉନାହିଁ । ସେ ଉଭର ଦେଲେ, ଆଜି ତୁମକୁ ଭାତ ମିଳିବ । ମା ଚିକେ ଦୁଷ୍ଟମାଁ କରି ତମକୁ ଭାତ ଦେଉନାହାଁଛି । ଶରତ ବାବୁ ଓ ରାମବାବୁଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୋ ରଣୀ ଭାତ, ଛୋଟମାଛ, ଭାଲିପାଣି ଦିଆଗଲା । କାହାରି ମୁଣ୍ଡରେ କେଶ ନଥାଏ, ଚାରୋଟି ଯାକ ପିଲା ଲକ୍ଷ୍ମିତ ମନ୍ତ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ମନେ ପଢିଲେ ଏବେବି ଆଖିରେ ପାଣି ଆସେ, ଛାତି ଚାଉଁକିନୀ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ବାପା ପିଲାଙ୍କ ପାଖରେ ଷୋଳରାତି ରହି ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଖୁବ ନୀଁ କରିଥାନ୍ତି । ରାଜା ରାଜୁତା ଭରା ଉଛେଦ, ବ୍ୟାଙ୍ଗ ଜାତୀୟ କରଣ ଉତ୍ସାହ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । 'Indian Economy and Socialism' ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡିକ ଲେଖ, ବହୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେ ନିଜର ପ୍ରତିଭାରେ ମଧ୍ୟ

ଅନ୍ୟକୁ ମୁଁ କୁରାଇପାରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟପତ୍ରାକୁ ବୟସ, ଆଜୀ, ଗୁଣୀ, ଦେଶସେବୀ ଓ ଦେଶ ହିତେଷୀମାନେ ଆସୁଥିଲେ । ଆଜିକାଲିର ରାଜନୀତିରେ ନଁ ଅଛି ଆଜୀ, ନଁ ଅଛି ଗୁଣ । ଯିଏ ଯେତେ ଗୁଣାମୀ କରିପାରିଲା, କୃତନାତି ଖେଳି ପାରିଲା ସେ ହେଲା ସେତେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ।

ପିଲା ମାନଙ୍କ ଏପରି ଦଶା ଦେଖୁ ବଦଳି ପାଇଁ ଏକ ଦରଖାସ୍ତ କଲି ପିଲାମାନଙ୍କର ସାସ୍ତ୍ର୍ୟ ଦର୍ଶାଇ । ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆଇ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବଂଶୀଧର ସାମନ୍ତରାୟ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥାଆଇ । ମହିଳା ବିଭାଗରେ ଶାନ୍ତି ସାହୁ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯିବାକୁ ଆବେଦନ କରିଥିଲି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଯିଏ ରହନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଚେର ନାରୀକେଳ ବୁକ୍ଷର ଚେର ସହିତ ସମାନ । ତାହା ଏତେ ଉଚ୍ଚରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ, ତାକୁ ଉଠାଇବା ଦୁଷ୍ଟର ବ୍ୟାପାର । ମୁଁ ମହତାବଙ୍କ ଦୟାରୁ ସେଠାରେ ଛବର୍ଷ ରହିଯାଇଥିଲି । ଆଉ ସେ ରାଜ୍ୟରେ ପଣିବା କଷ୍ଟକର । ସେତେବେଳକୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଦଶ ପଦରଚି ହାଇଦ୍ଵୁଲ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଦୁଇଟା ବାଲିକା ହାଇଦ୍ଵୁଲ ହୋଇଥାଏ । ମୋର ସେଠାରେ ପ୍ଲାନ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । କଟକକୁ ବଦଳି ଅର୍ତ୍ତର ହେଲା, ୧୯୭୭ ଜାନ୍ଯାରୀ ପିଲାଦିନ ରିଲିଭ ହେଲି । କଟକକୁ ଯାଇ ଦେଖେତ ମହିଳା ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ରୀ ଚାର୍ଜ ଦେବାପାଇଁ ଖେଳିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବଂଶୀଧର ସାମନ୍ତରାୟ ମୋତେ ଉଭିଦ ବିଜ୍ଞାନ ପଢାଉଥିଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ଯାଇ ରେଟି କହିଲି, ଆଜ୍ଞା, ଚାରୋଟି ପିଲାଯଦି ଆନ୍ଦୋଳ କୁରାକ୍ରାନ୍ତ ହୁଅଛି, ଆପଣ ବଦଳି ମାଗିବେ ନାହିଁ, କଣ କରିବେ ? ମୁଁ ସେଇଆ ହଁ କରିଛି । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଲୋକ ମୋ ଉପରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହଁଛି ନା ମୁଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନଥିଲି । ମୁଁ କେଉଁଠାରେ କେବେ ଯୋଗଦେବି ଆପଣଙ୍କ ଦସ୍ତରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ପଠାଇବେ । ସାରକୁ ବୋଧହୃଦୟ ବାଧୁଳା । ବହୁତ ମନସ୍ତ୍ରାପରେ ଥାଏ । ମନେ ମନେ ଚିତ୍ତ କଲି ପିଲାମାନେ ତ ତିନିମାସ ବିହଣାରେ ରହିଲେ । ହୁଏ ଯଦି କଟକରେ ରହିଯାଏ, ବାପଘର ସାହାୟ୍ୟ ତ ପାଇବି । ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ମୋ ମାଆ ଶ୍ରୀମତି କ୍ଷେତ୍ରମଣୀ ଦେବୀଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗବାସ ହୋଇଗଲାଣି । ପିତା ମୋର ବଞ୍ଚଥାଆଇ । ଦିନେ ବାପାଙ୍କ ସେବା କରିବା ସମୟରେ ସେ ପଚାରିଲେ, ମା ପିଲାକୁ କିପରି ଏ ରୋଗ ଗ୍ରାସିଲା ? ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁବୋଲି ଉରର ଦେଲି । ପୂନର୍ଭୟ ସେ କହିଲେ, ତୁ କେଉଁ ଜନ୍ମରେ କି ପାପ କରିଥିଲୁ ଏ କଷ୍ଟ ପାଉଛୁ ।

ଏ ଘରଣାର ଚାରି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପ୍ଲାନାକ୍ରମ ଆଦେଶ ପାଇଲି । ୧୯୭୭ ଜାନ୍ଯାରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ ମହିଳା ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲ, କଟକରେ ଯୋଗ

ଦେଲି । ଗୁରୁ ଛାଡ଼ୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୦୦ । ସେମାନେ ବୟକ୍ତା ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାଦାନ ପାଇଁ ମାରନର ଚତୁର୍ଥ ୦ବୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରଥମରୁ ଦୃଢ଼ୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥାଏ । ସଂଗ୍ରାମର ଆହୁରି ଶେଷ ନଥାଏ । କିରାଣୀ ବାବୁ ଟିକେ ବିମୁଖ ଥାଆନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ସେଠାକାର ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସୁସମର୍କ ଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ ସେଠାରେ ସହକର୍ମୀ ଗଣ ଖୁବ ଉଚ୍ଚରମ । ମୁଁ ମଥ ସେମାନଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ କିଛି କରିବି ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ଥିର କଲି । ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି କଲେ ସେମାନେ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବେ ।

ଟିକିଏ ଥରଥାନ ହେଲା । ପିଲାମାନଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଛ ଅଛ ବାଗେଳ
ଆସିଲା । କଚକ ବଦଳି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଲାଭ ହେଲା । ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ
ସୁବିଧା ପାଇଲି । ମୋ ବଡ଼ଭାଇ ଥାଆନ୍ତି ସୁନାବେଳାରେ । ସପ୍ତାହରେ ଥରେ
ତାତର ଆସି ବାପାଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଭାଇ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତି ମାସରେ
ଥରେ ଆସି ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖିଯାଆନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ପାଟକୁରା ଉପନିର୍ବାଚନ
ଆଏ । ପାଟକୁରାରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଜୁ ପଞ୍ଜାନ୍ୟକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରକା
ସୋସାଲିକ୍ ପାଟିର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଚକ୍ରଧର ଶତପଥୀ ହୋଇଥିଲେ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଗନ୍ଧ
ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ମାସ ମାସ ଧରି ଘରେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । କେବେ ଯଦି
ସପ୍ତାହରେ ଥରେ ଆସନ୍ତି ତାହେଲେ ରାତ୍ରିର ବିଳମ୍ବିତ ପ୍ରହରରେ । ଫାଟକ
ତାଳା ପଡ଼େ । ଚୌକିଦାର ଶୋଇବାକୁ ଯାଏ । ଏହି କଥାରେ ସଂଘର୍ଷ ପିଅନ
ଆସି କହିଲା ଆଜ୍ଞା, ସହକାରୀ ସୁପରିଟେଣ୍ଡର କହିଲେ ଫାଟକ ବନ୍ଦ
କରିଦେବେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ରଣ୍ଜି ଯୋଗାତ କରିଛି । ଟିପ୍ପିନ୍ ବାନ୍ଧି ବାଲକୋନୀରୁ
ତଳକୁ ପକାଇଦେଲେ ଓଡ଼ିଆ ବଜାର ପାଟି ଅଫିସରେ ବାବୁଙ୍କ ଖାଇବା ଦେଇ
ଆସିବି । ମୁଁ ଦୃଢ଼ ସ୍ଵରରେ କହିଲି, ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ମୋ ଗୁପ୍ତ ସ୍ଵାମୀ ନୁହେଁ,
ମୁଁ ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଇବା ପଠାଇବି ? ସେ ଅଳବଦ୍ଧ ଆସିବେ,
ମୋ ପାଖରେ ରହିକରି ଯିବେ । ପ୍ରଚାର କାମରେ ଯାଆନ୍ତି କେବେ କେବେ
ଫେରି ଆସନ୍ତି । ଦିନେ ରାତିରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ନେବାକୁ ଆକ୍ରମଣ ହୋଇଥିବା
ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଲା । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଲୋକ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଗାଡ଼ିକୁ
ଆକ୍ରମଣ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଆହତ । ମୋ ସାନ ଉତ୍ତରୀ ଶାନ୍ତି ଯିଏକି, ଗୋବିନ୍ଦ
ଦାସଙ୍କୁ ବାହା ହୋଇଛି, ସକାଳେ ମୋତେ ଦୁଲକୁ ଫୋନ୍ କରି ଏକଥା
ଜଣାଇଲା । ମୋତେ ଗଛରୁ ପଡ଼ିଲାଉଳି ଲାଗିଲା । ମୁଁ ସାଜେ ସାଜେ ପାଟି
ଅଫିସକୁ ଫୋନ୍ ଲଗାଇଲି । ସେଠାରେ ବାବୁ ଆମର ଉପର୍ଦ୍ଦିତ ଥାର ଘରଟା
ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ଜିପ୍ ଚାଲକ ଚଢ଼ରତାର ସହ ଖସି ଆସିଲା ଦୂର କି.ମି. ଦୂର

ଗ୍ରାମକୁ । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଥିଲେ କିଏ ଛୁରୀ, କିଏ ପନିକି, କିଏ କଟୁରୀ ଧରି ଅପରପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇଲେ । ବାଜୁ ବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଶାତ କରାଇ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେମାନେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରୁଛନ୍ତି, ଭୋଟ ଦେଲେ ଏହା ତାଙ୍କର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବ । ସତକୁ ସତ ଭୋଟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ଶତପଥୀ ଜିତିଲେ । ତ୍ରୁଟିଭର ଆହତ ହୋଇଥାଏ । ତାକୁ ୪୦ ଟଙ୍କା ଦେଲି । ସେ ଜମା ନେଇ ନଥାଏ । ବାବୁ ତ ଦେଉଛନ୍ତି, ଆପଣ କାହିଁକି ଦେବେ ? ପଛରେ ନେଲା । ବାବୁ ପରେ କିପଟା ତାକୁ ଦାନ କରିଦେଲେ । କହିଲେ, ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିଛି । ସେ ଲୋକଟି ଧର୍ମଶାଳାର, ଜାତିରେ ମୁସଲମାନ, ତା ନାଁ ଆଲ୍ଲାଉଦିନ ଖାଁ । ସେ ବର୍ଷମାନ ଜାବିତ । ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଏପରି ଅଭ୍ୟାସ ଅଛି । ନିଜର ସମସ୍ତ ରୋଜଗାର ପଇସା ଲୋକଙ୍କ ହିତରେ ଲାଗେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସେ ସାହାୟ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ତାଙ୍କର ପ୍ରତି ଉପକାର କରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ସାଜିଅଛନ୍ତି । ୧୯୪୦ ମସିହାରୁ ୧୯୪୭ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ବାପଘରେ ରହୁଥିଲି । ସେତେବେଳେ ମଣିରେ କେବେକେବେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଛି । ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଖରାପ ଥିଲାଗେଲେ ବା ଅନ୍ୟ ଚାଲିରେ ଜଣେ ରାନ୍ଧି ନେଇଗଲାପରେ ସେଥିରେ ରାନ୍ଧି ଖାଇବାକୁ ଦେଇଛି । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ରକ୍ଷା କାମ ପୋଷାଏ ନାହିଁ । ଯଦିଓ ୧୯୪୭ରୁ ୧୯୮୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାନ୍ଧିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଛି, ଲୋକ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରାନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼େ । ୧୯୮୩ରେ ମୋର ସାନବୋହୁ ଆସିଲାପରେ ମୋତେ ଆଉ ରାନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ିନି ।

ମୁଁ ବହୁତ ବାସନ ମାଜି ପାରିବି । ଗୁଡ଼ାଏ ଶାତୀ ଧୋତି ସଫା କରିପାରିବି । ଘର ଓଳାଇବା ନାଳ ସଫା କରିବା ଆଦି ସବୁ କାମ କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ ରାନ୍ଧିବା ମୋତେ ବଡ଼ ବାଧେ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟା ବୁଢ଼ି ଶାଶୁ ଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ରାନ୍ଧିବାକୁ କହେ ନାହିଁ । ଏବେ ସେମାନେ ଜୋଡ଼ା ସିଲେଇ ୦୧ରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଚଣ୍ଡୀପାଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିଖୁ ସାରିଛନ୍ତି ।

ଦିନକୁଦିନ କାମ ବଢୁଥାଏ । ଯଦିଓ କିଟିମିଟିଆ କାମ କମୁଥାଏ । ବଡ଼ ଛିଅଟି ରେଭେହ୍ବା ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳ୍ୟରେ ଅଷ୍ଟମରେ ପଢୁଥାଏ । ବଡ଼ପୁଅ ନବମରେ, ସାନ ପୁଅ ରେଭେହ୍ବା କଲେଜିଏର ସ୍କୁଲରେ ଷ୍ଟେଟ୍ ରେ ପଢୁଥାଏ । ତା ବାପାଙ୍କ ଅମଳରୁ ରେଭେହ୍ବା କଲେଜିଏର ନାମଜାଦା ହାଇସ୍କୁଲ ଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତା ଦେଶସେବୀ ଏହି ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ର । ଦିନେ ବଡ଼ ପୁଅ ଆସି

କହିଲା, ବୋଉ ବାପାଙ୍କ ନଁ ଆମ ସ୍କୁଲ ରେକର୍ଡରେ ଅଛି । ମୁଁ ଉଭର ଜଳି ନିଷୟ ଥିବ । ବାପାତ ତୋର ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର ଚିତ୍ରାଧାରା କାଠିଯୋଡ଼ି ନଦୀକୂଳର ପୋଲପାଖରୁ ଆଗମ ହୋଇଛି ବୋଲି ଶୁଣିଛି । କାରଣ ମୁଁ ଆଜି ତୋ ବାପାଙ୍କ ପଢା ସମୟର କଥା କିପରି ଜାଣିବି, କେବଳ ଶୁଣିବା କଥା । ତହେରାର ଦିନ ଆସି କହିଲା, ନାହାଇଲୋ ବୋଉ ବାପା ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ମିଳିତ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର । ସେ ବିହାର ଓଡ଼ିଶାରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ଲାନ ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଦୟନ୍ତ କିଶୋର ଦାସ ଯିଏ ଅଛ ଦିନ ଲାଗି ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ, ସେ ପ୍ରଥମ ପ୍ଲାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ସେ ଲୋକର ପ୍ରତିଭା ପ୍ରଚାରିତ କରିଲା । ସେ ଭଲ ମଣିଷଟିଏ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭଲ ପଇସାଟିଏର ଦୂର୍ମାତ୍ର କରିନାହାଁଛି । ସେ ପୁଅଟିକୁ ମଣିଷ କରି ଗଢିଛନ୍ତି । ଝିଅ ଦୁଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଭଲ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ବିଭା କରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ମହିଳା ତ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର ସହକାରୀ ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ରୀ ମାନେ ଭାରୀ ଭଲ, ତନୁଧରୁ ଦୁଇଜଣ ଆଇଭି ଓ ନିହାର ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବନ୍ଧୁ । ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ଚକ୍ରରେ ଦେଖନ୍ତି । ସେମାନେ ଦୁଇଜଣଯାକ ଅବିବାହିତ । କେଜାଣି କାହିଁକି ସେମାନେ ଦୁଇଜଣ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମୋ ପାଦରେ କଷା ଫୁଟିଲେ ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ରତ୍ନ ବହେ । ମୁଁ ଅବସର ନେବାରେ ଆଜିକୁ ଆଠ ବର୍ଷ ହେଲାଣି ତଥାପି, ସେମାନେ କଣ ଚିକେ ଶୁଣିଲେ କଟକରୁ ଧାଇଁ ଆସନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯାଏ ।

ରାଜ୍ୟସଭା ସଦସ୍ୟ ହେବାର କିଛି ବର୍ଷପରେ ପୁନରାୟ କଂଗ୍ରେସରେ ପାର୍ଟିର ମିଶ୍ରଣ କଥା ଉଠିଲା । ପାର୍ଟିର ତିନିଜଣଙ୍କ ନାମୋଲ୍ଲେଖ କରିବି - ଜଣେ ଶ୍ରୀ ଭାଗବତ ବେହେରା ପରେ ଜନତା ଦଳରେ ରହି ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ତାଙ୍କର । ତାଙ୍କର ପିତା ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ବେହେରା ଅନ୍ତି ଭଲ ଲୋକ । ସେ ମଧ୍ୟ ନୟାଗତର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ । ଆଉ ଜଣେ ମେହନ୍ତର ସମ୍ବନ୍ଧର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ପାତ୍ର । ଦ୍ୱିତୀୟ ଜଣ ହେଲେ ସୁରେତ୍ର କର । ଧର୍ମଶାଳାରେ ତାଙ୍କ ଘର । ବର୍ତ୍ତମାନ କଟକର ଲିଙ୍କରୋଡ଼ ଲ୍ଲିଟ ମାର୍କେଟ ବିଲ୍ଲିଂ ନିକଟରେ ଘର କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ, କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ନଦେବାକୁ ବାଙ୍ମ ବାବୁଙ୍କ ଆପଣ ଟିକିଏ ବୁଝାନ୍ତି । ମୁଁ ଉଭରରେ କହିଲି ସେ ମୋ ଠାରୁ ବେଶି ଜାଣନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଅଧିକା ଶିକ୍ଷାଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଏତଦବ୍ୟତୀତ ସେ ମୋ

କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରନ୍ତି ନାହିଁ, କିମ୍ବା ମୁଁ ତାଙ୍କ କାମରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରେ ନାହିଁ । ବାହାରୀ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ହାକିମୀ କରିବାକୁ ମୋ ବାପା ପଠେଇ ନାହାଁଛି । ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ମୋ ଦିନ ଯିବା କଥା, ନଚେତ ଏତେ କଷକରି ଟିଟିଲାଗଡ଼ ବାଟେ ବୁଲି ବୁଲି ୨୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଏକଳା ବଲାଙ୍ଗୀର ଯାଇ ନଥାନ୍ତି । ସେ ଦୂଇଜଣ ନାରବ ରହି ଫେରିଲେ । ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସୁରେତ୍ର କର କହିଲେ, ବାଙ୍ଗବାବୁ କାହାକୁ ଖାନ ଛାତିବେ ନାହିଁ, ସେ ରାଜନୀତି କରିବେ । ମୁଁ ଗମୀର ଭାବରେ ଉରର ଦେଲି, ଯଦି ତୁମେ ବାଙ୍ଗ ବାବୁଙ୍କ ପରି ସ୍ଵାର୍ଥ ତ୍ୟାଗକରି ଲୋକଙ୍କ କାମ କରିବ, ତାହେଲେ ମୁଁ ବାଙ୍ଗବାବୁଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ଲାଭେଇରୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଇବି । ଏତେ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ, କାରଣ ୧୯୪୦ ମସିହାରୁ କେତେ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀ ଓ ପ୍ରତିଦିନୀ ଦେଖୁ ଆସୁଛି । ମୋର ଦେଖିବାକୁ ଆଉ ବାକି ନାହିଁ । ତମେମାନେ ଉଦ୍‌ଦେଶୀ ଭଲି କହିବାରୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଭାବରେ ଏ ନିରାଟ ସତକଥା କହୁଛି । ଯାହାହେଉ ସୁରେତ୍ର କର ବାଙ୍ଗବାବୁଙ୍କ ଭଲ ମନ୍ଦରେ ରହିଲେ । ଭାଗବତ ବେହେରା ଓ କୃଷ୍ଣପାତ୍ର ବାଟ କାଟିଲେ । ସୁର କର ସିନା ମୁହଁରେ କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ବାଙ୍ଗବାବୁଙ୍କର ସେ କେବେ ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରିନାହାଁଛି ।

ପୁନର୍ବାର ବିଦେଶ ଗାସ୍ତ

୧୯୭୮ ମସିହା କଥା । ବାଙ୍ଗବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶୀ ଗାସ୍ତ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସୁପ୍ର ସବଳ ଶକ୍ତୀରରେ ବାହାରିଲେ ବିଦେଶ । ୧୯୪୭ ମସିହା ବେଳର ଦୁଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥା ନଥାଏ । ୧୯୭୮ ବେଳକୁ ହେଉମିଷ୍ଟେସ ହିସାବରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ମଳ୍କୁଆଏ । ମହିଳା ତ୍ରେନିଂରେ ଥିବାରୁ ପିଅନମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ବାପାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଳି ଅର୍ଦ୍ଦଳି କରିବାର ବୟସ ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବାପାଙ୍କ ପିଲାମାନେ କିଛି ସାହସ କରି ମାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ବାପା ଖାଲି କହିଲେ, ପିଲାମାନେ ତମେମାନେ ସମସ୍ତେ ଭଲ ପଢ଼ିବ, ତମ ପାଇଁ ବିଦେଶରୁ ଆସିଲାବେଳେ ଭଲ ଜିନିଷମାନ ଆଣିବି । ବାପାଙ୍କ ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ମାସକ ପରେ ବାପାଙ୍କ ୦ରୁ ଚିଠି ଆସିଲା ହଳାଷ୍ଟ, ଆୟାରଳାଷ୍ଟ, ଉଚାଳୀ, ଜାପାନ, ଜର୍ମାନୀ, ସରଲାଷ୍ଟ, ବିଷୟରେ ପୋଷକାର୍ତ୍ତମାନ ଆସିଲା, ପ୍ର୍ୟାରିସ କିପରି ମଜଲିସର ସହର ଉଚ୍ୟାଦି । ନେହେରୁ ଯେତେବେଳେ ଉଚାଳି ଯାଇଥିଲେ, ସେ ଗାରିବାଳିଙ୍କ ବହି ପଢ଼ି ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଉଚାଳୀର ଅବସ୍ଥା ସହିତ ଭାରତର ଅବସ୍ଥାକୁ ତୁଳନା କରୁଥିଲେ । ସରଲାଷ୍ଟର ରାଜଧାନୀ

ଶୁସ୍ତଗୋ । ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ସୁସନ୍ଧିତ ମନୋମୁଷ୍କର ସହର । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେଠାରେ ଖୁବ କମ ସମୟ ପାଇଁ ଦେଖା ଦିଅଛି । ସେଠାରେ ସୁର ଫୁଲ ପିଣ୍ଡ ସବୁବେଳେ ପୋଷାକରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆମ ଦେଶ ପରି ଖଣ୍ଡେ ଧୋତି, ଖଣ୍ଡେ ଚାଦରରେ କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ । ପିଲାମାନେ ପଢୁଛନ୍ତି । ଏସବୁ ପୋଷକାର୍ତ୍ତ ପାଇଲା ବେଳେ ଭାରି ଖୁସି ହୁଅଛି । ସବୁ ଚିଠିକୁ ସାଇତି ରଖନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ତ ଜୀବନରେ କିଛି ସତକ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ । ସେଠାକାର ସରକାର ତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଇ ଡକାଇଥିଲେ । ସେ ଦେଶରେ ସୁରାପାନ ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ଠିତ ଅଭ୍ୟାସ । ଏସେତେବେଳେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ପୁରୁଷ । ପାନ ମଧ୍ୟ ଚୋବାନ୍ତି ନାହିଁ । ଧୂମପାନ ତ ଦୂରର କଥା । ମଦ୍ୟପାନ ଲାଗି ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଭଉା ମିଳେ । ସେଇ ଲକ୍ଷତଭାବରେ ତାଙ୍କର ଯାହା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦାର୍ଥ କିଣିଲେ, ଯଥା: - ନିର୍ବାଚନରେ ବ୍ୟବହାର କଳା ଉଲିଆ ଏକ ତେପ୍ତ ଗେକର୍ତ୍ତର, ପୋଟେବଳ ଟାଇପ ରାଇଟର ଉତ୍ୟାଦି ଉତ୍ୟାଦି ।

ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବିଦେଶ ଗସ୍ତ କଥା କହିଛି । ତା ସହିତ ମଧ୍ୟ ମୋର ଦୁଃଖର ଦିନ କେମିତି କଟିଥିଲା ସେ କଥାବି ଲେଖିଛି । ୧୯୪୪ ମସିହା ବେଳକୁ ଶିକ୍ଷକତା କରିବାକୁ ବଲାଙ୍ଗୀର ବାହାରିଲି । ସାଗରେ ଥିଲେ ଏଗାର ମାସର ପୁଅ ଚୁଟୁ, ଯିଏ ଏବେ ରେଲେସ୍‌ଏ ଅପିସର ହୋଇଛି । ବଢ଼ ଝିଅ କଳ୍ୟାଣୀ, ତାଙ୍କ ନାମ ମାର୍ଜି । ୧୯୪୪ ମସିହା ମେ ମାସ ଖରାହୁଟିରେ କଟକ ଆସିବା ପରେ କଟକ ବଢ଼ ତାତ୍କରଖାନାରେ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଢ଼ିଲା । ସେତେବେଳେ ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନର ବଢ଼ ଝିଅ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୃଢ଼ୀୟ ସତାନ ସୁମିତ୍ରା ଓରଫ ସୁରବୁର ଜନ୍ମ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଭଗବାନ ଗୋଟିଏ ଦେଲେ ଗୋଟିଏ ନେଇଗଲେ । ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ପୋଷାକ ଓ କିଛି ଖେଳଣା ଆଣିଥିଲେ ।

ଦୃଢ଼ୀୟ ବିଦେଶ ଗସ୍ତ ବେଳକୁ ଚାରୋଟି ସତାନ ଦୁଇ ପୁଅ, ଦୁଇ ଝିଅ ବଢ଼ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ପଢ଼ିଥାନ୍ତି । ବଢ଼ ପୁଅ ସାନପୁଅ ରେଇସ୍‌ବା କଲେଜିଏଟରେ, ବଢ଼ ଝିଅ ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ଦୃଢ଼ୀୟ ସତାନ ରେଇସ୍‌ବା ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଲୟରେ, ସବାସାନ ଝିଅ ସୁଚିତ୍ରା ଓରଫ ମାଲା ମହିଳା ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଥାଏ । ଆର୍ଥିକ ଅଭାବ ମେହି ଯାଇଥାଏ, ମୁଁ ବେଶ ଚଳିଲା ଭଳି ଦୁଇ ପଇସା ରୋଜଗାର କରୁଥାଏ । ଅନ୍ୟ କାହାରି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାର ନଥାଏ । ଲୋକ ବଳ ଅଛି ଅଛି ଥାଏ । ଆର୍ଥିକ ସମ୍ବଲ ବେଶ ଚଳିଲା ମୁତ୍ତାବକ ଥାଏ । ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସ ପାଟିରୁ ଯାହା ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଆନ୍ତି ତା ଉପରେ ମୋର ନିର୍ଭର ନଥାଏ । କଟକ ବଢ଼ ତାତ୍କରଖାନାରେ ଉର୍ବିହେଲେ । ହାଇଟ୍ରୋଫିଲ

ଅପରେସନ କଲେ ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳେ ନହେଲେ ନାହିଁ । ମହିକା ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର ନିଶା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ମହିକା ପିଅନ ରଣ୍ଧାରଣ୍ଠିରେ ସାହୟ୍ୟ କଲେ ମଧ୍ୟ ମୋଡେ ରଣ୍ଧାବଜା ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସ୍କୁଲରେ ୧ମ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଗ୍ରେଣୀ ପର୍ୟେନ୍ତ ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ଛାତ୍ରୀ ଓ ଗୁରୁ ଡାଲିମ ଦୂର ବର୍ଷର (Two years) । 1st year and 2nd year ପାଇଁ ୧୦୦ ଗୁରୁ ଛାତ୍ରୀ । ଅପିସ କାର୍ଯ୍ୟ ବହୁତ ଲମ୍ବା ଏବଂ ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ବ । ଅପିସ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନାରେ ଜିରାଣୀ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବହୁତ । ସେଇ ଶିକ୍ଷ୍ୟିତ୍ରୀମାନେ ବହୁତ ସାହୟ୍ୟ କରନ୍ତି । ସବୁକାମ ସାରି ତାଙ୍କର ଖାଇବା ଧରି ଗୋଟାଏ ବେଳେ ଯାଏ ଏବଂ ଫେରି ପୁଣି ରାତି ୯ଚା ବେଳେ ଯାଇ ରାତିରେ ସେବା କରେ । ମୋର ଗୋଟିଏ ଦେଖି ମୁଁ ବହୁତ ଖଟିପାରେ, ସକାଳୁ ସଞ୍ଚିଯାଏ । ସମସ୍ତେ ସାତ ଦିନରେ ଭଲ ହୋଇ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଆମର କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ଲାଗିଗଲା । ରାତିରେ ଆଦୌ ନିଦ ହୁଏ ନାହିଁ, ଏ ନମ୍ବର ନର୍ତ୍ତମା ହୋମରେ ରହୁଥାଏଁ । ସକାଳ ହେଲେ ତାଙ୍କ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରେ ଓ ନିଜ ନିତ୍ୟକର୍ମ ପାଇଁ କାହିଁବଜାର ଆସେ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ଵାମ ନଥାଏ । ବିଲ୍ ଦସ୍ତଖତ, ଶ୍ରେଣୀ ପରିଦର୍ଶନ, ଶିକ୍ଷ୍ୟିତ୍ରୀମାନେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଗଲେ କି ନାହିଁ । ପାଠ ପଡ଼େଇଲେ କି ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସମୟରେ ସ୍କୁଲବସ ଆସିଲା କି ନାହିଁ । ତାର ଚହାରଖାଣା କି ନାହିଁ ।

ବାଙ୍କ ବାବୁ ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଦସ୍ୟ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ଦକ୍ଷର ଭୂମିକା ଦ୍ୱାରା ସଂସଦରେ ସମସ୍ତକୁ ଅଭିଭୂତ କରାଉଥିଲେ । ସେ ଭାଷଣ ଦେଲାବେଳେ ଝୁଞ୍ଚିଏ ପଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଶତ ହେଉଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଭାରତବର୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଦେଶକୁଳି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆମନ୍ଦଶ କରୁଥିଲେ । ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚରା ଆସିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଖର୍ବବାର୍ତ୍ତରେ ଯିବେ ଓ ଫେରି ଆସିବେ । ତାତ୍କରଖାନାରୁ ଫେରି ସାତ ଦିନ ପରେ ଗଲେ ଲକ୍ଷନ । ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଯାଇ ସେଠାରୁ ଭାବାହାବରେ ଯାତ୍ରା । ଭୟରୀତ ହୋଇ ଦିଅଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଚାକୁଆଏ । କାରଣ ମୋର ଜଣେ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ସ୍ଵାମୀ ଭାବାହାବ ହୁଏଇଶାରେ ମରିଆନ୍ତି । କେତେ କଟକଟଣ୍ଟଙ୍କୁ ତାବି ଭୋଗରାଗ ଦେଇ ବହୁତ ଚିନ୍ତାରେ ଥାଏ । ଯିବା ଆସିବା ସମୁଦ୍ରା ମା ମାସ । ସେଇ ବର୍ଷ ସାବିତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ସେ ଫେରି ଆସିଲେ । ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଖେଳନା ଓ ପୋଷାକ ଆଣିଆନ୍ତି । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜାଗାମାନଙ୍କର ପୋଷକାର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ, ଟେମେସ ନଦୀ କୁଳରେ ଅବସିତ ଲକ୍ଷନ ସହର, ଖେଳ ମିନିଷର ଏ.ବି., ନମ୍ବର ଟେନ୍ ଟାର୍ମନିଂ ବ୍ରିଟିଶ । ପିଲାମାନେ ପଢ଼ିଥିବା ସେ ଲକ୍ଷେବାର ରାତ London Bridge

is falling down, falling down, falling down ଉଚ୍ୟାଦି । ଲକ୍ଷନରେ
ଅନେକ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନର ଐତିହାସିକ ଚିତ୍ର ଆଣିଥିଲେ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେ
ବିଷୟରେ ବୁଝାଉଥିଲେ । ଚୁଚ୍ଛ ବାବୁ ଚିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇଥାଏ । ସବୁ ପିଲାମାନଙ୍କର
ଆଗ୍ରହ । ତାଙ୍କ ଦେଶର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା, ଦେଶ ସେବୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜୀବନୀ,
ଲକ୍ଷନ ସହରରେ କେତେକେତେ କାହାଣୀ ଶୁଣାଉ ଶୁଣାଉ ପିଲାମାନେ ଶୋଇ
ପଢନ୍ତି । ମୁଁ ଆପରି କରେ । ସେମାନେ ଖାଇବା ପରେ ସବୁକଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ
ଶୋଇ ପଢିଲେ ଖୋର ସମସ୍ୟା ଶେଷ ।

ସେଇବର୍ଷ ଖରା ଛୁଟିରେ ଦିଲ୍ଲୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସିର ହେଲା ପିଲାମାନଙ୍କୁ
ଧରି ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ, ସିମଳା ବୁଲିବାକୁ ଯିବା । ସବୁ ପିଲାମାନୁସି ହୋଇଗଲେ ।
ପ୍ରପୁତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ରେଭେନ୍ତା କଲେଜରେ ଚୁଚ୍ଛ ବାବୁ ଆଇ.ଏସ.ସି.
ପଢନ୍ତିଥାଏ । ତାଙ୍କର ପର୍ବତ ଆରୋହଣରେ କାଶ୍ମୀର ଗପ୍ତ ଥାଏ । ତାଙ୍କ ବାଦଦେଇ
ଆମ ଚିକେଟ ହୋଇଗଲା । ଚୁଚ୍ଛ ବାବୁଙ୍କୁ ପଚରାଗଲା, ତୋର ଚିକେଟ ଖାଇବା
ପିଲାମାନେ ତ ସବୁ କଲେଜ ଦେବ, ହାତ ଖର୍ତ୍ତ ପାଇଁ କେତେ ଟଙ୍କା ନେବୁ ? ସେ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲା, ଟ୍ୟୁନ୍କା ବା ଟ୍ୟୁନ୍କା ଦେଇ ଦେବାକୁ । ଆମେ ବାପା ମା
ଦୂହେଁ ହସିଲୁ । ବାହାରଙ୍କୁ ଯିବ ୨୦ ଦିନ ଖଣ୍ଡ । ଏତିକି ପଇସା କ'ଣ ମାଗୁଛି ।
ସେମାନେ କେବେ ପଇସା ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ତାର କିଛି ଧାରଣା ନଥାଏ ।
ହାତ ଖର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ଥିଲା କମରେ ଟ ୩୦୦ ଟଙ୍କା ଦରକାର - ମୋ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ
ଏତେ ଟଙ୍କା ନଥାଏ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଟ ୨୫୦୯କା ଦେଲି । ତାଙ୍କର କାଶ୍ମୀର
ପର୍ବତାରୋହଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବର୍ଣ୍ଣ ଘୁଷ୍ଟଗଲା । ଉତ୍ତରୋପ ମହାଦେଶ ଭୂମଣରେ
ଯିବାବେଳଙ୍କୁ ବାକ ବାବୁ ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ବହିଚିଏ ଲେଖ ଜାତୀୟ
ପ୍ରରରେ ଖ୍ୟାତି ଅଞ୍ଜନ କରି ସାରିଥାନ୍ତି । ଯୁଗୋପୀୟ ଦେଶ ଆମ ଦେଶର
ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶର ହିତକର, ସମାଜ
ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁଥାନ୍ତି । ସେ ଗପ୍ତରେ ବାହାରିଲେ,
ସେତେବେଳଙ୍କୁ ମୋର ଅବସ୍ଥା ବହୁ ସୁଧୂରି ଯାଇଥାଏ । ଦୁଇ ପଇସା ରୋଜଗାର
କରୁଥାଏ । ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଧାନ
ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହୋଇଥାଏ । ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅକୁଣ୍ଠ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଥାଏ ।
ସେତେବେଳଙ୍କୁ ଭୂବନେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଚ୍ୟାହିଁରେ ଆସି ଉତ୍ତାଜାହାଜ ଧରିବାକୁ ହୁଏ ।
ସିଧା ସଳଖ ଦିଲ୍ଲୀ ଉତ୍ତାଜାହାଜ ନଥାଏ । ପିଲାମାନେ ଭାବିଲେ ବାପା ଆମର
ବିଦେଶ ଯାଉଛନ୍ତି । ବହି ଆଣିବେ, ପୋଷାକ ଆଣିବେ । କେହି କଷେରରେ
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବାକୁ ନଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଗ୍ରୀସ, ଜର୍ମାନ, ସୁରକ୍ଷାରଳାଷ୍ଟ, ପ୍ରାଚ୍ଵ, ଅଣ୍ଟିଆ,

ଜୟରାଇଲ, ଶେଷରେ ଉଳ୍ଳଙ୍ଘ ଯାଇ ସେଠାରେ ଗପ୍ତ ଶେଷ କରି ଭାରତକୁ
ଫେରିବେ । ଗପ୍ତ ସମୟକାଳ ନମାସ, ଏତିକି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପତ୍ତ କାମ
ସାରିବାକୁ ହେଲା । ଗାନ୍ଧୀ ମହାମା ଆଶ୍ରୁ ଲମ୍ବା ଲୁଗା ପିଣ୍ଡ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକରେ
ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ସ୍ଵାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତିର ପୂର୍ବର କଥା - ଲୋକଙ୍କ ମନରେ
ଉଦ୍‌ବାହ, ଉଦ୍‌ବନ୍ନା, ପ୍ରେରଣା, ଆଗ୍ରହ କେତେ ଆଶା ନିରାଶାରେ ସେମାନଙ୍କ
ମନ ଭରପୂର ହୋଇ ଗଲାଣି । ସ୍ଵାଧୀନତା ହାସଳ ପରେ ୨୦ ବର୍ଷ ବିତ୍ତ
ଯାଇଥାଏ । ଦେଶରେ କେତେ ଛୋଟ ବଢ଼ ଯୋଜନା ଚାଲିଥାଏ । ଏମାନେ ତ
୧୯୪୭ ମସିହା ଆଯୋଳନ ଦିନୁ ବିଦେଶୀ ପୋଷାକ, ବିଦେଶୀ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ
କରିଥାନ୍ତି । ଖଦତ କନାରେ ସୁର ସାର୍ଟ ତିଆରି କରାଗଲା । ଦି ହଳ ସୁଚ ମଧ୍ୟ
ତିଆରି କରାଗଲା । ଚାଇ, ସୁର, ନାଇଟ ସୁଚ ଗୁଡ଼ାଏ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ତିଆରି
କରାଗଲା । ସେ ବିଦେଶ ଗଲେ । ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶନିବାର ଛତ୍ରବଜାରରେ ମୋ
ଅସ୍ତ୍ର ବାପାଙ୍କ ଦେଖିବାକୁ ଯାଏ ।

ଥିଲେ ବାପାଙ୍କୁ ଆଣି ଗୋଟିଏ ମାସ ମୋ ପାଖରେ ରଖିଲି ।
ଆମ ଦେଶରେ ଟିଆ ମାନକର ବାପା ମାଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ଦାୟିତ୍ୱ ନଥାଏ ।
ମୋ ମନରେ ଏଠା ବଡ଼ ଖଟକା ଲାଗିଲା । ତିନି ମାସ ପରେ ବାକ
ବାବୁଫେରି ଆସିଲେ । ସେ କ'ଣ କ'ଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ
ସବୁ ଶଶୁରଙ୍କ ଆଗରେ ଗପିଲେ । ଶଶୁର ବହୁତ ଗୋରବାନ୍ତି ତ ହୋଇଥିବେ
ଏପରି ଯୋଗ୍ୟ ଜାମାତାଙ୍କୁ ପାଇ । ଗୋଟିଏ ମାସପରେ ସେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ
ଫେରିଗଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଦାଷ୍ଟନ୍ତରେ ରହୁଆଛି । ସେ ଘରକୁ ଗଲାଦିନ
ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି, ସୁରୁ ବାବୁଙ୍କୁ କହିବୁ ଇଂରାଜୀ ବ୍ୟାକରଣ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ
ବ୍ୟାକରଣ ପଡ଼ିବ । ବ୍ୟାକରଣ ନ ପଡ଼ିଲେ ଭାଷା ଶୁଣ ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଘରକୁ ଫେରିବା ହୁଇ ମାସ ପରେ ୧୯୭୯ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ଓଡ଼ିଆ ମାୟ
ପର୍ବତୀ ଗଲାପରେ ପଞ୍ଚମ ଦିବସରେ ବାପା ଉତ୍ତରାମର ଚାଲିଗଲେ ।

ମୋ ବାପାଙ୍କ ସମୟରେ ପଦେ ଜହିଦିଏ । ସେ ଭାରି ଧାର୍ମିକ, ନିର୍ବିକାର, ଅନାସତ । ତାଙ୍କର ତିନି ପୁଅ, ଛାଅ ଝିଅ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ବାହୁଡ଼ି ଥାଏ । ଆମେ ପାଞ୍ଚ ଭଉଣୀ ଓ ତିନି ଭାଇ । ବୋଉ ତାର କ'ଣ କିପରି କରି ସଂସାର ଲାଗା । ଦିନ ରାତି ଗୋରଖପୁର “କଳ୍ୟାଣ” ପତ୍ରିକା, ଭାଗବତ ରାମାୟଣ, ମହାଭାଗତ ପଢ଼ି ସମୟ ଅତିବାହିତ କରନ୍ତି । ଅପିସ ଯାଆନ୍ତି । ପଇସା ତକ ଆଣି ବୋଉ ହାତରେ ଧରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସେ କାଳରେ କୋ ଅପରେଟିଭ ରହୁଥେବେଳେ ଥିଲେ । ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ତାଙ୍କୁ ସେବିବ୍ରାଳ ଆଟାକ (ମହିଷ୍ମ କ୍ଷରଣ ଗୋଗ) ହେଲା । ଠିକ୍ ଆଠଦିନ ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲୋ । ତାକ ଉଠାଇବାରେ ହାତପରଟେନସନ କହୁଛି ।

ବେହୋସ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱରୂପ ଦେଖି ବେହୋସ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୭୮ ଡାଏରୀ ଲେଖାରୁ ମିଳିଲା ଯିଏ ହଠାତ ସଞ୍ଚାହୀନ ହୁଅଛି ଓ ସଞ୍ଚାହୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଯାଏ , ସେ ଉଶ୍ଵରଙ୍କ ସାନ୍ତିଧ ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି । ମୋ ମା ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ ବୋଉ ୧୯୭୦ ମସିହାରୁ ଯାଇ ସାରିଥିଲେ । ମୋ ବାପା ଓ ବୋଉଙ୍କର ବନ୍ଧୁସ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲା ୧୦ ବର୍ଷ । ବୋଉ ମରିବା ୯ ବର୍ଷପରେ ମୋ ବାପା ମଲେ ।

୧୯୭୮ରେ ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କର ରାଜ୍ୟସଭା ପଦ ପଦବୀ ଥାଏ । ପାଇଁଆମେଣ୍ଟ ବସିବା ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ କଟାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଆସିଲେ ଧର୍ମଶାଳା, ବରି, ଡେରାବିଶ୍ୱ, ବିଜ୍ଞାରପୂର ଆତେ ଗପ୍ତ କରନ୍ତି । ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ହରାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବଡ଼ ଯାଇଥାଏ । ସାମାଦିକତା ଷେତ୍ରରେ, ରାଜନୈତିକ ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବଦା ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିଥାନ୍ତି, ମୁଁ କିମ୍ବା ମୋ ପିଲା ସୋଠରେ ନ ଥାନ୍ତି । ତେବେ ଏତିକି ଉତ୍ତରଭାଗରେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼, ଆମ୍ବଳା, ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ, ଆଗ୍ରା, ମଧୁରା, ବୃଦ୍ଧାବନ, ଫଟେପୁରସ୍ବିତ୍ରୀ, ହରଦ୍ଵାର, ରକ୍ଷିକେଶ ପରି ଦର୍ଶନୀୟ ପ୍ଲାନମାନ ଗ୍ରାନ୍ତି ଓ ଶୀତ କାଳୀନ ଅବକାଶରେ ଯାଇ ବୁଲାବୁଲି କରି ଆସେ ।

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପରୀକ୍ଷା ଆସିଲେ ସଙ୍ଗୀନ ସମୟ ଆସେ । ଗୁରୁହାତ୍ରୀ ସବୁ ମୋ ବନ୍ଧୁର ବା ମୋଠାରୁ ଅଛେ ସାନ ଥାଏନ୍ତି । ପାଠ ଶାଠର ନାମଗତି ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଶ କରାଇବାକୁ ହୁଏ । ମାନବିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କିଏ ନିଃସହାୟ, କିଏ ବିଧବା, କାହାର ପରିବାର ସମ୍ମୂହେ ସେମାନଙ୍କ ରୋଜଗାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ପାଶ ଯଦି କରାହେଉଛି ତାହେଲେ ଲାଞ୍ଚ ଖାଇ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ତିବି ତିବି ବାଜିବ । ମାତ୍ରର ଚାକିଂରୀରେ ଲାଞ୍ଚ କ'ଣ ଖାଇବାର ଅଛି ? କିନ୍ତୁ ଖାଇବାର ଅଛି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ ନାହିଁ ଏହା କିପରି ସମ୍ଭବ ?

ତାପର ୧୯୭୯ ମସିହା । ପୁନରାୟ ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରୁ ଆମନ୍ତରଣ ଆସିଲା ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ । ମୋର କଦାପି ପ୍ରଯାସ ହୋଇ ନାହିଁ, ସେ ସବୁ ଦେଶ ଦେଖିବାକୁ । ସହଜେ ତ ମୋ ଉପରେ ଚାରୋଟି ପିଲାର ଗୁରୁ ଦାସିଦ୍ଵାରା ଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲରେ ମୋତେ ନେଇ ଯିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । କାରଣ ସେ ଦର୍ଶିତ୍ର, ନିଃସ୍ଵ । ନିଜର ଖର୍ଚ୍ଚ ସରକାର ଦିଅନ୍ତି । (ଯେଉଁ ଦେଶ ନିମନ୍ତରଣ କରେ) ଉତ୍ତର ଆମେରିକା କାଲିପଣ୍ଡିତାର ରାଜଧାନୀ ସାନ

ପ୍ରାନସିଥକୋ, କାଳରାଡ଼ୋ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ବୁଲି ଅର୍ଥନୈତିକ ଶ୍ଵିତ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହୋଇଥିଲେ । ଦଶବାରଟା ରାଜ୍ୟ ବୁଲିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ତିନି ମାସରେ ହୋଇଥିଲା । ତଦ୍ବୂର୍ବର୍ଗ ୧୯୭୮ ରେ କେବଳ ଲକ୍ଷନରେ ନା ମାସ ରହି ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ବହୁ ଦେଶ ମହାଦେଶ ବୁଲିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛନ୍ତି । ସେଇଟାହିଁ କେବଳ ତାଙ୍କର ଏଶ୍ୟାର୍ୟ ପ୍ରାସ୍ତର । ସେଇ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସେ ରୁଦ୍ଧିମନ୍ତ୍ର । ଫେରିବା ବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ୧୯୭୯ ମସିହା ଶେଷ । ୧୯୭୦ ମସିହା ବେଳକୁ ମୋର ଖାନାଟର ଗୁଞ୍ଜରଣ ଉଠିଲାଣି । ଦେଶରେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୁମଜଦୁର ସଭାର ଭିତ୍ତି ଖାପନ ଏବଂ ଦୃଢ଼ ଅନୁଷ୍ଠାନର ବୂପ ଦେବା ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ମନଲାଖୁ କାର୍ଯ୍ୟ । ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ମଧ୍ୟ ଏଇ ସଂସାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇବାର ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ । ସେମାନେ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ରାଜ କିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟ ଓ ଧୂଳେଶ୍ୱର ବନ୍ଦିଆ । ଜଣକର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ଅନ୍ୟ ଜଣକ ବେଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁ ଦେଶକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ରାଉରକେଳାରେ ସେ ଜଣେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶ୍ରମିକ ନେତା ହିସାବରେ ପରିଗଣିତ, ସୁପରିଚିତ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଜ କିଶୋର ସାମନ୍ତରାୟ ପ୍ରଥମେ ରାଉରକେଳା ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ତାପରେ ଗତ ୨୮ ବର୍ଷ କାଳ ଅପ୍ରତିଦ୍ଵୟୀ ନେତା ବୂପେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି ।

ରାଜନୈତିକ ମହଲରେ ସେତେବେଳେ ଭାରି ଜୋରରେ ପ୍ରଚାର ହେଲା ଚିରନାୟକ, ବାଜବିହାରୀ ଦାସଙ୍କୁ ହରାଇଥିଲେ । ଧର୍ମଶାଳର ଲୋକ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବନ୍ଧ ହେଲେ ଯେ ବାଜ ବାବୁଙ୍କୁ ବିଧାନ ସଭା ପାଇଁ ନିଷ୍ଠିତ କିତାଇବେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୱୁତ ହେବାକୁ ପଢ଼ିବ । ଏହି ସମୟରେ ହିମାଳ୍ୟର କୃପାଳୁ ମହାରାଜଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ ହୁଏ । କଟକରେ ସ୍ଵରାଜ ଆଶ୍ରମ ନିକଟରେ ଛାଯା ବାନାର୍ଜୀଙ୍କ ଘରେ ଭବନ୍ତି । ଆଜିକାଳି ତ କେତେ ନକଳି ସାଧୁ ବାହାରିଲେଣି, ସେ କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ସାଧୁ । ତାଙ୍କ ଉତ୍ତମାନଙ୍କୁ ସେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଆମ ମହିଳା ବ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲରେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜନ କଲି । ଗୁରୁ ଛାତ୍ରୀମାନେ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ସେ ରାଜି ହେଲେ, ବିଦ୍ୟାଲ୍ୟର ହତା ମଧ୍ୟରେ ସଭା ହେଲା । ଆଦି ଶକ୍ତରାତାର୍ୟ ତାଙ୍କ ଗ୍ରହଣରେ କହିଛନ୍ତି ‘କ୍ଷେଣମପି ସହଜନ, ସଂଗିତ ରେକା, ଭବତି ଭବାର୍ଷବେ ତରଣେ ନୌକା’ । ବିଷୟାଭିଭୂତ ସଂସାରରେ ସର୍ବଦା ସାଂସାରିକ ଜଞ୍ଜାଳରେ ଜତି ରହୁଛି । କ୍ଷଣେ ପରମ ପରୁଷ ଦ୍ରୁଷ୍ଟକୁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଆବୋ ସମୟ ପାଉନାହିଁ । ଭଲ ସଭାଟିଏ ହେଲା । କାଜି ବଜାର, ବୁଦ୍ଧ ୦୩କୁରାଣୀ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, ଗଜାମନ୍ଦିର, ଓଡ଼ିଆ ବଜାରରୁ

ବେଶ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ ସମାଗମ ହୋଇଥିଲେ । ମୋର ଯିଏ ଖୀରପ୍ରାନ ବନ୍ଧୁମାନେ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ଧର୍ମାନ୍ତରା ନାହିଁ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ କାରଣ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସଜେ ଗିର୍ଜା ଯାଇଛି । ବାବାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କୃପାକୁ ମହାରାଜ । ଯେତେ ସାଧୁ ସବ୍ବ ମୋ ଜୀବନରେ ଦେଖନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ପଥର କରେ । ମୋ ବଢ଼ିରାଇ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ତାର ୨ ବର୍ଷ ପରେ ମନେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଡାଳ ସଜ ଲାଭକରି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ସର୍ବୋପରି ମୋ ସ୍ଵାମୀ ଆହୁରି ଖୁସି । ସେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଉପରେ ତୁଷ୍ଟ । ବାବା ତାଙ୍କ ରାମଙ୍କ ବୋଲି ସମ୍ମେଧନ କଲେ । ଯେତେଦିନ ସ୍ଵରାଜ ଆଶ୍ରମ ନିକଟସ୍ଥ ଛାୟା ବାନାର୍ଜୀଙ୍କ ଘରେ ରହନ୍ତି, ଆମେ ବରାବର ଯାଇ ଦେଖା କରୁ । ବାବାଙ୍କ ମତରେ ବାଙ୍କବାବୁ କର୍ମ୍ୟୋଗୀ, ସେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । ବାଙ୍କବାବୁ ଦିନରାତି କର୍ମରତ । ତାଙ୍କ ଠାରୁ ବଳି ଭକ୍ତ ଆଉ କେହି ନାହାଁନ୍ତି । କର୍ମରତ, ପୁଣି ଗରିବ ଦଳିତ, ପତିତ ଓ ନିମ୍ନ ପ୍ରରଥେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସେବା ଯିଏ କରେ, ତାର ଜୀବନ ଧନ୍ୟ । ମୁଁ ଦିନେ ପଚାରିଲି ବାବା ସେ ତ ଦିନରାତି ଏପରି ଅନ୍ୟ କାମରେ ଲାଗିଲେ, ଆମ କଥା କିଏ ବୁଝିବ ? ସେ କହିଲେ ଯେ ଯିଏ ପରକଥା ବୁଝନ୍ତି, ତା ପରିବାର ଓ ଜୀବି ପରିଜନଙ୍କ କଥା ନିକେ ଜିଶ୍ଵରଙ୍କ କରୁଣାରେ ଚାଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲି । ଯେତେବେଳେ ଏତେ ବଡ଼ ସାଧୁ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ ଥବା ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବି କଣ ? ତାପୂର୍ବ ବର୍ଷ ମୋ ବାପାଙ୍କ ଦେହାତ ହୋଇଥାଏ । ମୋ ମନରେ ବହୁତ ଆୟାତ ଲାଗିଥାଏ । ମାତା ତ ୧୯୭୦ ମସିହାରୁ ଯାଇଥାନ୍ତି ବାପାଙ୍କ ଯିବାଟା ଶକ୍ତ ଏକ ଧର୍ମ ଲାଗିଲା । ଶକ୍ତ ଧର୍ମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସହିବାକୁ ହେବ । କୃପାକୁ ବାବା ମଧ୍ୟ କେତେ ବୁଝାଇଲେ ।

ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କର କଂଗ୍ରେସର ଯୋଗଦାନ

ସମୟ ଓ ଜୁଆର କାହା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ବାଙ୍କ ବାବୁ ବିଦେଶରୁ ଫେରି ସଭା ସମିତିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାନ୍ତି । ସେହି ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସରେ ପୁନର୍ବାର ଯୋଗଦେବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଲା । ସେ ତ ମୂଳତଃ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଥାଇ ଦେଶର ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଖାସ ଦେଇଥିଲେ । ସେଇ ପୁରୁଣା ଘର କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ । କାହାକୁ ଖୁସି ଲାଗିଲା କି ନାହିଁ କେଜାଣି, ମତେ କିନ୍ତୁ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗିଲା । କଂଗ୍ରେସର ଯେତେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଣା ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିସାବରେ ସର୍ବଦା ବଞ୍ଚି ରହିବ । ତେଣୁ ସେ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଚାରିଆତେ ବହୁ ସମର୍ଥନ

ମିଳିଲା । ୧୯୭୧ ମସିହା, ମୋର ସେଇବର୍ଷ ପଦୋନ୍ତି ସହିତ ବଦଳି ହେବାକୁ ଥାଏ । କେଉଁଠିକି ବଦଳି ହେବ ସ୍ଥିର ନଥାଏ । ବାରଯାରତି.ପି.ଆଇ. ଅଫିସ ଯାର ମଧ୍ୟ ସଠିକ୍ ଜାଣିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସେଇବର୍ଷ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ହେବାକୁ ଥାଏ । ସବୁ ବହୁ କହିଲେ ଚିର ନାୟକ ଯେପରି ଠାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କୁ ବିଜ୍ଞାଗପୁରରେ ହରାଇଛି, ସେ ଏଥର ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଠିଆ ହେଉଛନ୍ତି, ବାଙ୍କବାକୁ ସେହିଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବେ ଏବଂ ସେମାନେ ପ୍ରାଣମୁଣ୍ଡା ଲାଗି ତାକୁ ଜିତାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ସେଇଯା ହେଲା । ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସରିବା ପରେ ପରେ ପଦୋନ୍ତି କମିଟି ବସି ମୋର ପ୍ରମୋଶନ କଥା ସ୍ଥିର ହେଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ସମସ୍ୟା ହେଲା ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଭ୍ୟ ପଦରୁ ଓହରି ଆସିବାକୁ, କାରଣ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଭ୍ୟପଦ ଆଉ ବର୍ଷେ ଥାଏ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲି ସେଠାରୁ ପୁତ୍ର ପୁତୁଳା ବାନ୍ଧି ଫେରିବାକୁ । ଏମ.ପି.କ ଘରେ ଯାଇର ଜଣେ କୁଟୁମ୍ବ ପୁତୁରା ରହୁଥିଲା । ସେ ସେଷ୍ଟାଳ ଇଶ୍ଵେଲିଜେନ୍ଡରେ ଟି.ଏସ୍.ପି.କ୍ୟାତରେ ଥାଏ । ସେ ମୋର ସହପାଠୀ ଥିଲା ରେତେବ୍ବା କଲେଜରେ । ତାକୁ ଅନ୍ୟଭାବ ଦେଖୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଜିନିଷ ପତ୍ର ଧରି ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ଚାରି ନମ୍ବରରେ ୮/୩ ନମ୍ବର ଏମ.ଏଲ.ଏ କ୍ଲାବର ମିଳିଲା । ଠିକ୍ ରବାନ୍ତ୍ ମଣ୍ଡପ ପଛପଟରେ ଏ ଘର ଥିଲା । ୧୯୭୧ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ତାଙ୍କୁ ରିଖ ଦିନ ମୁଁ ଛନ୍ଦନମ୍ବର ମୁନିଟ ଦୁଲ୍ଲକୁ ଆସି ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ସେତେବେଳକୁ ମୋ ବଡ଼ପୁଅ ରେତେବ୍ବା କଲେଜରେ ଛାତ୍ର ଥିଲା । ସାନ ପୁଅ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଥାଏ । ମାଳା ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଥାଏ । ସୁରୁବୁର ଫାଷ ଉପରରେ ନାଁ ଲେଖାଇଥାଏ ବି.କେ.ବି. କଲେଜରେ । ସୁରୁବାକୁ ଆଉ ଆଣିଲି ନାହିଁ । ମାଣିକ ଘୋଷ ବଜାରରେ ମୋର ବଢ଼ ଉତ୍ତରୀ ଘରେ ରହୁଥାଏ । ତା ଛୁଆପିଲା ସେଠାରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ତାର ଗୋଟିଏ ପୁଅର ବିଭାଘର ମୋ ମହିଳା ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲ ହତା ଭିତରେ ହୋଇଥିଲା ।

ସେହି ବର୍ଷ ଅକ୍ଷୋବର ମାସରେ ପ୍ରବଳ ବାତ୍ୟା ହୋଇଥିଲା । ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କର କଲ୍ୟାଣପୁର ଘର ଭୂଷ୍ଟୁତି ପଡ଼ିଲା । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ମୋ ସାନ ଦିଅର ଗଗନ ବାବୁ ଓ ବଢ଼ ଦିଅର ନିକୁଞ୍ଜ ବାବୁ ଗାଁରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ଶାଶ୍ଵ ମଧ୍ୟ ଥାନ୍ତି । ୧୯୭୧ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ମୁଁ ଜିପ୍ ଧରି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଣିବାକୁ ଗାଁକୁ ଗଲି । ମୋ ଶାଶ୍ଵ ଓ ଝିଆରୀ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଲେ । ଯାଆମାନେ କେହି ଆସିଲେ ନାହିଁ ।

୧୯୭୭ ମାତ୍ର ମାସରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରାଗଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ସେ ମୋର ସହପାର୍ଟିନୀ, ନିଜର ବନ୍ଧୁ । କୁଟୁମ୍ବ ପରିବାରର ଯିଏ ଉପରସ୍ତରକୁ ଉଠିଲା, ତା ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମବନ୍ଧ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଉଚ୍ଛବି କରେ ନାହିଁ । ସହଜେ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିବା ସମୟରେ ମୋର ତାଙ୍କ ସହିତ ଆଦୌ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ନଥାଏ । ସେ ଯେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ମୁଁ କେବେ ଯାଇ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଯୌଜନ୍ୟମୂଳକ ସାକ୍ଷାତ କରିନାହିଁ । ସେ ଖୁବ୍ ଭଲ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୋ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ଅଂହଙ୍କାରୀ ଓ ଗର୍ବୀ । ଅଂହଙ୍କାର ଗର୍ବ ବଢିମା ପଣରେ ମଣିଷ ଧ୍ୟାପ ପଥରେ ଆଗେଇ ଥାଏ ।

ମୋ ସ୍ଵାମୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ଶପଥ ଗ୍ରହଣ ଦିନ ମୋ ବସା ଘରେ ପାଟିଲୋକ ନାବୁଥାନ୍ତି । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ତାଙ୍କ ଘରେ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବାକ ବାହୁଙ୍କ ନିକଟକୁ କେହି ଆସି ନଥିଲେ । କେବଳ ମୋ ଦାଦା ପୁଅ ଭାଇ ବାହୁଙ୍କ ଏବଂ ମୋ ମନ୍ତ୍ରିଆ ଭାଇ ଯିଏକି, ନିରୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ (ବିଦ୍ୟୁତ ବିଭାଗରେ) କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମୋ ସାନ ଭାଇ ଯିଏ କି, ମୋ ଠାରୁ ନାବର୍ଷ ସାନ, ବ୍ୟବସାୟ କରେ, ୫୫୨ ଟିନି ଜଣ ମିଶି ଆସିଥିଲେ । ମୋ ଶାଶ୍ଵତ ଓ ଝିଆରୀ ମୋ ନିକଟରେ ଥାଆଁ । ଏବଂ ମୋର ଚାରୋଟି ପିଲା । ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ଜଣଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଆମେ ୯ ଜଣ ଥାଉ । ରକ୍ଷାବତ୍ତା ସାରିଦେଇଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଲଗେଇଥାନ୍ତି, “ସୁଧା ଅପା ତୁମେ କଣ ବାକ ଭାଇକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଦେଖ ଆନନ୍ଦିତ କୁହଁ ? ” ଉତ୍ତର ଦେଲି ସ୍ଵାମୀ ଉନ୍ନତି କଲେ କାହାକୁ ଖୁସି ନଳାଗେ ? ଯଦି ନିହାତି କଦର୍ଯ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ହୋଇଥିବ ସେହି କେବଳ ଖୁସି ହେବ ନାହିଁ । ମୋ ଜୀବନରେ ଖୁସି ହେବାପାଇଁ ମୋ ହୃଦ ଜନ୍ମରରେ କୌଣସି ପ୍ରାନ ବାକ ବିହାରୀ ଦାସ ଖାଲି ରଖିନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ମୁଁ ବହୁତ ଖୁସି । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଜଟରେ ପଢ଼ି କାହୁଥାନ୍ତି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି, ମୋ ଶାଶ୍ଵତ ମହୋଦୟା । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଭାବିଲି ମୋ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କିଏ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଗାଳି ଗୁଲକ କଲି । ସେ ସେତେବେଳେ କହିଲେ - “ନାହିଁ, ଆଜି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆଜି ଲାଗିଛି । ବାକ ମୋର ବଡ଼ପୁଅ । ଘରର ସାର, କିନ୍ତୁ ୧୯୪୭ ମସିହାରୁ ମୁଁ ତାକୁ ପ୍ରାୟ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ସେ ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ, ଆଜି ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପରେ ସେ ଆହୁରି ବ୍ୟସ୍ତ, ଖାଇବା ପିଇବା ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଯିବ । ” ମୁଁ କେତେ ବୁଝାଇଲି, ସବୁତ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ଚାଲିଛି । ଜଣ୍ଣର ତ ମୋତେ ବୁଝି

ଖଣ୍ଡିଏ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ ପିଲା ତ ଖାଇ ପିଇ ଭଲରେ ପାଠ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଚିନ୍ତା କରି ଲାଭ କଣ ?

ନିଜର ଜମିଦାରୀ ଧଂସ ହୋଇଯାଇଛି । ଜମି ଯାହାର ଲଙ୍ଘନ ତାହାର ସ୍ଥାଗାନ ସେ ନିଜେ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ନିଜ ଚାଷ ଜମି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଜାମାନେ ମାତ୍ର ବସିଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ପୁରାଏ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଜମି ଅଛି ଅନ୍ୟମାନେ ସେଥିରୁ ଲାଭ ଉଠାନ୍ତି । ବୁଝାଇଲା ପରେ ଶାଶୁ ଚୁପ୍ ହେଲେ । ମୁଁ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧି ଶପଥ ଗ୍ରହଣ ଉଷ୍ଣବକୁ ବାହାରିଲି । ଝିଆରୀ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତାକୁ କହିଲି, ଭାତ ଗାଳିବା ମାତ୍ରେ ମା'ଙ୍କୁ କଦଳୀ ଓ ମିଠା ଦେଇ ଭାତ ବାଢ଼ିଦେବ । ରାଜଭବନ ଆନନ୍ଦ ମୁଖରିତ ହେଲେ, ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସ, ବ୍ରଜମୋହନ ମହାନ୍ତି ଆଦି ମନ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ଆମକୁ ରହିବାକୁ ନେହେରୁ ପାର୍କ ନିକଟସ୍ଥ ବଡ଼ ଘରଟିଏ ମିଳିଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ଟାଇପ ତୁ ଟାଇପ ଫୋର ଏବଂ ଟାଇପ ଫାଇରରେ ରହିସାରିଥାଏ । ଏହା ହେଲା କ୍ୟାପିଟାଲର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ହାର୍ଟର । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏକ ଗୋଲାମ ନଗରୀ । ଆମେ ଯେତେକ ସରକାରୀ ଚାକିରିଆ, ଆମେ ସବୁ ଗୋଲାମ । ଟାଇପ ଘର କଥା ଏପରି ଯେ ପଡ଼ିଶା ଘରକୁ ତାହାର ପଡ଼ିଶା ଜାଣେ ନାହିଁ ବା ବିପଦରେ ପଡ଼ିଲେ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ବାହାରେ ନାହିଁ । ୧୯୭୭ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଅଞ୍ଚଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ।

ଆଗେ ସେହି ବଡ଼ ଘରେ ରହିଲା ବେଳକୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ବହୁତ ଭିତ । ମୁଁ ପଛପଟେ ଭାଇବନ୍ଦୁ କୁଟୁମ୍ବ ଓ ପିଲାଙ୍କ ଯିବାଆସିବା ପାଇଁ ବାଟ କଲି, ସେଇବାଟେ ପିଲାମାନେ କଲେଜ ଯାଏଇ । ମୋ ବଡ଼ ପୁଅ, ବଡ଼ ଝିଅ, ସାନ ପୁଅ ତିନିଜଣମ୍ୟାକ ବି.ଜେ.ବି. କଲେଜରେ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କର ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଓ ଯୋଜନା ଓ ସମବ୍ୟ ବିଭାଗ ଥାଏ । ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ଘରୋଇ ବିଭାଗ ରଖୁଥାନ୍ତି । ସେ ଯାହା ହେଉ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ଆମକୁ ଆଜ ଆଗୁଆ ଲାଗୁଥାଏ । ଘରେ ବାହାରେ କେଉଁଠାରେ ମଣିଷ ଟିକେ ମୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ସବୁବେଳେ ଭିତ, ଶାଶୁ ମୋ ପାଖରେ ଛାନ୍ଦ ମାସ ବର୍ଷେ ରହିବା ବେଳକୁ ଉଛୁନ୍କ ହେଲେ ଗାଁକୁ ଫେରିଯବାକୁ । ଗାଁରେ ତ ଘର ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ଘର ତିଆରି କରିବାକୁ । ନଶଦ ବିଭାଗର ୧୯୪୩ ମସିହାରୁ ସରି ଯାଇଥିଲା । ବଡ଼ ଦିଅର କେନ୍ଦ୍ରାପତାରେ ବିଭା ହୋଇଥିଲେ । ସାନ ଦିଅରଙ୍କ ମଧ୍ୟ ୧୯୭୫ ବେଳକୁ ବିବାହ ସରିଥାଏ । ସେମାନେ ସବୁ ଖଣ୍ଡିଆ ଘରେ

ରହୁଥାନ୍ତି । ସେହି ବର୍ଷ ସ୍ଥିର କରାଗଲାଯେ, ଗାଁ ଘର ତିଆରି ହେବ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦୂଃଖ କଷ୍ଟରେ ଥାଏ, ତିନି ପିଲା କଲେଜରେ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ରାଜି ହେଲି, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦରମା ସେତେବେଳେ ୧୦୦୦ ଟଙ୍କା ଥାଏ । ସେଥରୁ ପୁଣି ସବୁ ମୋ ନିକଟକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ଗପ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଯାକ ସବୁ ଷାଫ୍ଟମାନେ କଣ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଜାଣିଥିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଜାଣିଥିବେ । କଥାହେଲା ଆପାତତଃ ମନ୍ତ୍ରୀଦେବେ ୧୫,୦୦୦ ଟଙ୍କା । ଯାହା ଅଧିକା ଲାଗିବ ମୁଁ ଦେବି ନଚେଦ ନିକୁଞ୍ଜ ଦେବେ । କିଏ କାହିଁକି ଧରା ଛୁଆଁ ଦେବ ? ଘର ତିଆରି କରେଇ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ କେହି ନଥିଲେ, ସେ ଯାହାହେଉ ଗ୍ରାମର ଗଜାଧର ବାବୁ ପୁତୁରା ହିସାବ ହେବ, ସେ ବୁଝାବୁଣ୍ଡି କଲେ । ଗାଁରେ ଅନ୍ୟକଣେ ପୁତୁରା ରମା ସେ ମଧ୍ୟ ବୁଝାବୁଣ୍ଡି କଲା । ଦାଉରେ ବଢ଼ଭାଇଙ୍କ ରାଜନୀତି ପାଇଁ ବଢ଼ ବଖରା ଓ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବଖରା । ଉପରେ ଟାଇଲ ଦିଆଗଲା । ସବୁମିଶ୍ର ୨୪ ହଜାର ଟଙ୍କା ଲାଗିଲା । ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ଶାଶ୍ଵତ ଓ ଛିଆରୀ ଗାଁକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ଗାତି କରି ଗାଁରେ ଛାତି ଆସିଲି ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ମଷ୍ଟଳର ଆୟୁଷ କମି କମି ଆସିଲା । ୧୪ ମାସ ପରେ ବିଧାନ ସଭା ଭାଗୀ ଦିଆଗଲା । ପୁନର୍ବାର ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ବାଙ୍ମି ବାବୁ ପୁନରାୟ ସେହି ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ବାଚନ ମଷ୍ଟଳରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲୋ । ପୁନର୍ବାର ଜିତିଲେ । ଏଥର କିନ୍ତୁ ବିଭାଗ ବଦଳିଗଲା । ଏଥର ରାଜସ୍ବ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉତ୍ସନ୍ନିଅରି । ବିଭାଗ ମିଳିଲା । ଭିତରେ ଭିତରେ ଶାତଳ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥାଏ । ଛକା ପଞ୍ଚା ନୀତିରେ ଚାଲିଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ଚାକିରିରେ ମୁଁ ଛ୍ଯାୟିତ୍ର ହାସଳ କରିଥାଏ । ମୁଁ ଫୁଲବାଣୀରେ ଥିବାବେଳେ ମୋ ସରକାରୀ ପୁଟ ଖଣ୍ଡକ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତା । ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ନକିର ଦେଖାଇ ତାକୁ ରଖି ପାଚେରା ଘେରାଇ ଦେଇଥିଲି ।

୧୯୭୩, ମାର୍ଚ୍ଚ ଶେଷରେ ଘର ତିଆରି ରଣ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି । ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଦୁ ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲେ । ଖଲାସ ହୋଇ ପାଠ ପଢ଼ି ଚାକିରି କଲେ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ସେବ୍ରେତେରୀଏବେଳେ ଥାଏନ୍ତି । ସେ ମୋତେ ଅଭ୍ୟ ଦେଲେ ଆପଣ ତ ରଣ ପାଇବାକୁ ହଜାର । ପାଇବେ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କରି କଥା ମାନି ଦରଖାସ୍ତ କଲି । ଘର କଟାଯାଇ ପୁରୁଷ ଶୋକିଲି । ମୋମାମୁଁ ଶ୍ରୀଆର୍�ତ୍ବନ୍ତ ମହାନ୍ତି, ଚିପ୍ର ଜମ୍ଭିରୀ ଥାଏନ୍ତି । ସେ ମୋର ଏକ ମାତ୍ର ମାମୁଁ, ମୋର ବୋଇ ସବୁଠାରୁ ଥିଲା, ସେ ସବୁଠାରୁ ସାନ, ତାଙ୍କୁ ମୋ ମାଆ ପାଠ ପଢ଼ାଇଥିଲେ ।

ମୋର ସବା ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ୦ାରୁ ସେ ଚାରି ବର୍ଷ ସାନ । ସେ ମୋ ପାଇଁ ଘର ପ୍ଲାନ ବନାଇଦେଲେ । ମୁଁ ମାମୁଁଙ୍କୁ କହିଲି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରାସ ହୋଇନାହିଁ । ମୋତେ ୩୯, ୦୦୦ ଟଙ୍କା ଗଣ ମିଳିବ । ଟଙ୍କା ଉଠାଇଲା ମାତ୍ରେ ଆପଣଙ୍କ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେବି । ସେ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇ ଘର କରିବ । ଶେଷକୁ ସେଇଆ ହେଲା । ନିଜ ପରସାରେ ଗୋଟାଏ ଘର କରିବି ସ୍ଵପ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ଭାବି ପାରି ନଥିଲି । ନିର୍ଣ୍ଣାରିତ ମୂଲ୍ୟରେ ସିମେଣ୍ଟ ଛଡ଼ କିଣିଲି । ୧୯୭୩ମସିହାରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ୧୯୭୪ ମସିହାକୁ ଶେଷ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ମୋ ଦରମାର ଗଣ ଟଙ୍କା କଟିଲା । ମାସକୁ ୪୦୦ ଟଙ୍କା ଏବଂ ସୁଧ ବାବଦ ଦେଇ ୨୪ ଟା କିନ୍ତୁ କଟିଲା । ୯,୬୦୦ ଟଙ୍କା ସୁଧ ଗଣିଲି । ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯିର କଲି ଘର ଗୋଟାଏ କମ୍ପାନୀକୁ ଭଡ଼ା ନଦେଲେ ଏତେ ଟଙ୍କା କେହି ଦେବେ ନାହିଁ । ରେମିଙ୍ଗନ୍ସ ରାଷ୍ଟ୍ର କମ୍ପାନୀକୁ ଭଡ଼ା ଦିଆଗଲା । ସେ ମାସକୁ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ଦେଲା । ମୁଁ ଭାବିଲି, ‘ନାହିଁ ମାମୁଁ ୦ାରୁ କଣା ମାମୁଁ ଭଲ’ । ଅତିଥି କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କା ଉଠିଯିବ । ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ଆମର ଫିଆଟ ଗାତି ଖଣ୍ଡିଏ କିଣିଲେ । ସେତେବେଳେ ନୃଥା ଫିଆଟର ଦାମ ଥାଏ ୮୭୪,୦୦୦/-ଟଙ୍କା । ଗଣକରି କିଣିଲେ, ତାଙ୍କ ଗଣ ସେ ଶୁଣିବେ । ମୋ ଗଣ ମୁଁ ଶୁଣିବି । ଏଇ ମତଳବରେ ଦୁଇଜଣ ଥାଉ । ୧୯୭୪ ଜୁନମାସରେ, ସାନ ପୁଅର ବୁଲ୍ଲ । ଇଞ୍ଜିନିଅରି । କଲେଜରେ ନାଁ ଲେଖାହେଲା । ରାଜନୀତିରେ କୂଟନାତି ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ବାକ ବାକୁ ଉପସା ଦେଲେ । ଭାରତବର୍ଷର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱୟୀ ଜନନେତା ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଯାଇ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନହିଁନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ କୋପ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ି ଥିଲେ । ସେଚା ତାଙ୍କର ଅପରାଧ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ଗଲେ କାହିଁକି ? ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସଦସ୍ୟ କଣ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କିଣା ଚାକର ?

ରାଜସ୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପୁଅ ବୋଲି ପୁଅକୁ ବୁଲ୍ଲାରେ ବହୁତ ରାଗି । କରାଗଲା । ସେ ସହି ନପାରି ହଠାର ପଳାଇଥାଏ ଆଉ ବୁଲ୍ଲାରେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲା । ମୋର ମନହୁଣ୍ଣ । ଫାଷ ଦିଜିଜନରେ ପାସ କରି ଯଦି ତାତ୍ତ୍ଵର, ଇଞ୍ଜିନିଅର ନହେଲା, ତେବେ ଆଉ ଲାଭ କଣ ? ବୁବୁ ବଡ଼ ପୁଅର ବି.୬ସ୍.ସି.ପରୀକ୍ଷା, ଲୋକ ବାକ ଏତେ ଭିତ ଯେ ଭାରି ଗୋଲମାଳ ହୁଏ ପଡ଼ାରେ । ୧୯୭୪ ମେ ମାସ ବେଳକୁ ବାକବାବୁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାଙ୍କର ମନହୁଣ୍ଣ ଆବୋ ନଥାଏ । ଆଠ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଗାତି, ଫୋନ ଫେରିଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଛାତିଦେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଜରୁରୀକାଳୀନ

ପରିସିଦ୍ଧି କାରି ହେଲା । ଜଟି ସାହେବ ଓଡ଼ିଶାର ଗଉର୍ଷର ଥାନ୍ତି । ମୋ ଦୁଲର ଜଣେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ସାମା ରାଜ୍ୟାଳକ ଅଫିସରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କଲି, ମୋ ନାମରେ ଆଠ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସରକାରୀ ଘର ଦେବାକୁ ଗଉର୍ଷରକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ଉତ୍ସନ୍ଧାତ କହିଲେ ଯେ ଗତ କାଲି ବାଜ ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେତ କିଛି କହୁ ନଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ଯେ ନିଜ ପରିବାର ପାଇଁ ସେ କେବେ ଚିତ୍ତିତ ନୁହଁଛି । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେନୋ ଟାଇପିଷ୍ଟକୁ ଡାକି କହିଲେ ଯେ, ନୋଟ ଲେଖୁ ଶୀଘ୍ର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆଠଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଘର ପାଇବି ବୋଲି କହିଲେ । ଠିକ୍ ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ଟାଇପ ଛାଇ ଘର ଗୋଟାଏ ମିଳିଲା । ମୁଁ ତୁରନ୍ତ ସେଠାକୁ ଘୂଞ୍ଚିଗଲି । ସେ ବର୍ଷ ମୋ ବଡ଼ ପୁଅ ପରୀକ୍ଷାରେ ଖରାପ କରିଥାଏ । ସେ ମାରନର ବୁଝି, ମାତ୍ରିକ ବୁଝି ଓ ଆଇ.ଏସ.ସି.ରେ ଭଲକରି ବି.ଏସ.ସି.ରେ ଖରାପ କାହିଁକି କରନ୍ତା ? ସେ ଯାହାହେଉ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଭଲରେ ପାଶ୍ବକରି ଦିଲ୍ଲୀ J.N.U. ରେ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନରେ ସ୍ନାତକୋରର ପଡ଼ିଲା । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ବାଲା ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ପଡ଼ିଲା । ମୋତେ ଦୁଃଖ ଲାଗିଲା । ମଣିଷ ଯାହା ଚାହେଁ, ତାହା ପାଏ ନାହିଁ, ଯାହା ଚାହେଁ ନାହିଁ, ତାହା ପାଏ । ବିଦ୍ୟାଲୟ କାମ ସାରି ବନଦୂର୍ଗା ମନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ । ଆଖରୁ ଝରଝର ଲୁହ ଆପେ ଆପେ ବୋହି ଯାଉଥିଲା । ସାନ ପୁଅ ଭୋପାଳର ମୌଳାନା ଆଜାଦ କଲେଜ ଅଫ୍ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଛାନ ପାଇଲା । ହାଇ ପରସ୍ପର ନମର ରଖୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କ ପୁଅ ହିସାବରେ ଅନ୍ତେଶରେ ସିର ମିଳିଗଲା ।

ସେ ଆଗାମରେ ପାଠ୍ୟତା ଆରମ୍ଭ କଲା । ବଡ଼ ପୁଅକୁ ତ ଏପରି ଦଶା । ସେ ସେଠାରେ ତିନିମାସ ପଡ଼ିଛି କି ନାହିଁ, ତାର ହଳଦିଆ କାମଳଗୋଗ ହେଲା । ତାତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନା ପାଖ ବସାରେ ମୁଁ ଥାଏ । ପେଟି ପେଟିକା ସହିତ ମହୁ ଦେଲି । ଆଖୁ ବୋବାର କରି ପ୍ରଚୁର ଖୁଆଇଲି । ପଇତ ଭଲକରି ପିଇବାକୁ ଦେଲି । ପୁଅ ମୋର ଆରେଗ୍ୟ ଲାଭ କଲା ।

୧୯୭୭ ମସିହା କଥା । ବାଜବାବୁ ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ଛାତିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ନହିନୀ ଦେବୀଆମର ପିଛା ଛାତିଲେ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟାରୀ ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗା ତ୍ରିପାଠୀ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଗଲା ଯେ, ସୁଧା ମଞ୍ଚରୀ କୋରାପୁତ୍ର ବଦଳି କରାଯିବ । ସେ ଦୟା ଦେଖାଇ କହିଲେ, ତେଜାନାଳ ପ୍ରଭୃତି ପାଖ କାଗାରେ ତାଙ୍କୁ ବଦଳି କଲେ ହେବ ନାହିଁ ? ତାଙ୍କୁ ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ଧମକ

ଦିଆଗଲା । ଏବେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର ପରଲୋକ ହୋଇଗଲାଣି । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ମାସରେ ଥରେ ଲେଖା କୋରାପୁଚୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସେ । ସେ ବର୍ଷ ମୋ ସାନ ଝିଅ କଟକ ମେଡ଼ିକେଲରେ ଭର୍ତ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ବଢ଼ ଝିଅ ଏମ.ଏ. ଦେଉଥାଏ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାହା ସହିତ ଗୋଟାଏ ପରୀକ୍ଷା ଦେଉଥିଲି । ମୁଁ ଜୌଣସି ବିଷ୍ୟରେ ସ୍ଵାତକୋରର ଟିଗ୍ରୀ ପାଇ ନଥିଲି । ଅର୍ଥନୀତିରେ ପଢ଼ାପଢ଼ି କଷ୍ଟ ହେବାରୁ ସେଥୁରେ ନଦେଇ ଓଡ଼ିଆରେ ଦେବାକୁ ପ୍ରିର କଲି । ପଢା, ତାକିରୀ ଓ ଘରେ ପିଲାକର ସମ୍ର୍ଷ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରି ଚଳେଇବା ଭାରି କଷ୍ଟକର । ବାଜବାବୁ ଏ ଦିଗରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବା ଦୂରେ ଥାଇ, ସବୁବେଳେ ଜମେଣ୍ଠ କରନ୍ତି, ତମେ କଣ ପାଶ କରିବ ? ମୋର କିନ୍ତୁ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ, ଯେ ମୁଁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସେକେଷ କ୍ଲାସ ପାଇବି । ହୃଦିରେ ତିନିମାସ ରହି ପଢ଼ାପଢ଼ି କରି ଝିଅ ସାଜରେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଜୟପୁର ଚାଲିଗଲି ।

ସେତେବେଳେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି । ନହିନୀ ଦେବୀଙ୍କ ଉପାତ ବହୁତ ବଢ଼ିଥାଏ । ମଞ୍ଚରେ ଶୁଣାଗଲା ବାଜବାବୁଙ୍କୁ କିଏ ଗୁଣ୍ଠା ଲଗାଇ ମରାଇବେ । ଯାହାକୁ ରଖିବେ ଅନନ୍ତ, କି କରି ପାରେ ବଲବନ୍ତ ? ଯେଉଁଦିନ ଗୁଣ୍ଠାମାନେ ଜଗିଥିଲେ, ସେଦିନ ତାଙ୍କୁ ଜ୍ଵର ହୋଇଥିଲା, ସେ ଶୋଇଥିଲେ । ଗୁଣ୍ଠାମାନେ ନିରାଶରେ ଫେରିଗଲେ । ସବୁ ଦୁଃଖ ବିପଦରେ ଜଣାଇ ଆଶ୍ରାଧରି ମୁଁ ପାରି ହୋଇଛି ।

ତିଥେଯର ମାସ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ଡେକାନାଲରେ ସଜାରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନହିନୀ ଦେବୀ ଜାଣିଲେ ସେ ଆଉ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନାହାଁଛି । ସେହି ଦିନ ୩୦ ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ତୋରି ଆଇ ପିଟିଲା ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଦିନେ ଜୟପୁରରେ ପ୍ରାଧନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ବାସଗୁହରେ ବସିଛି । ଦଶକାରଣ୍ୟର ସେଶିଆଲ ଅଫିସର ଶ୍ରୀ ପ୍ର୍ୟାରୀମୋହନ ମହାପାତ୍ର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କ ନନ୍ଦାଙ୍କ ଅସୁଷ୍ଟତା ସଦେ ନହିନୀଦେବୀ ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରୋଶ ରଖି କୋରାପୁଟ ବଦଳି ଜରିଥିଲେ । ସେହି ଅବସରରେ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ଦେହାତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ଆମର ସୂର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧୁ । ନହିନୀ ଦେବୀଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହରାଇବା ପରେ ସେ ଖୁସିରେ ଆମ ଘରୁ ଚା ଖାଇ ଫେରିଥିଲେ ।

ସେହି ଦିନ ରାତିରେ ବାଜ ବାବୁ ଫୋନ କଲେ ଯେ, ମୋ ବନ୍ଦୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । ଖୁସି ହେଲି ନାହିଁ କି ଦୁଃଖ କଲି ନାହିଁ । କାରଣ ଯାହା ତ କଷ୍ଟ ପାଇଲି, ସେତା ଆଉ ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିନାୟକ

ଆଚାର୍ୟ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନ୍ତୁନ୍ଦ୍ରଗୋକର କାହିଁକି ମୋ ଉପରେ ଏତେ ଦୟା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ବିନାୟକ ବାବୁଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସମୟରେ ତି.ପି.ଆର. ଅଫିସକୁ ଯାଇ ଦାବୀ କଲେ ଯେ, ସୁଧା ମଞ୍ଜରୀ ଦାସ ଯେପରି ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ କୋରାପୁଟ ଯାଇଛନ୍ତି, ସେ ସେଉଠି ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ରାଜଧାନୀ ଆସିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ନିକଟତମ ସ୍ଥଳକୁ ଆସିବେ । ୧୯୭୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ତା ଶାହ ରିଶରେ ଜୟପୁର ବାଲିକା ହାଇସ୍କୁଲରୁ ରିଲିଭ ହେଲି । ମୁଁ ସପ୍ତରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବିନଥୁଲି ଯେ, ଯେଉଁଠି ୭ ବର୍ଷ ରହିଯାଇଛି ସେଠାକୁ ପୁନର୍ବାର ଫେରିବି । ଯିଏ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଥିଲେ ମୋ ନାମରେ ବଦନାମ ଗାଇଲେ । ମୁଁ ଦିନେ ତି.ପି.ଆର. ଅଫିସ ଯାଇଥୁଲି । ପଚାରିଲି ମୋ ବଦଳି କିପରି ହେଲା, ବାଙ୍କ ବାବୁ କାହିଁରିଆ କାଠି ଭାଙ୍ଗିଯିବ ବରଂ ନଈଁବେ ନାହିଁ । କାହା କରିଆରେ ବାଙ୍କ ବାବୁ ମୋ ବଦଳି କଥା ଆୟୋଜନ କରିଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ପରିଷାର କହିଲେ ଯେ, ବାଙ୍କ ବାବୁ କାହାକୁ ପଠାଇ ନାହାନ୍ତି । ତ୍ରିଲୋଚନ ବାବୁ ଆମକୁ ବସେଇ ଉଠେଇ ଦେଲେ ନାହିଁ । ସେ ବରାବର କହିଲେ, ସେ ଏପରି ସ୍ଥଳକୁ ଆସିବେ, ଯେଉଁଠାକୁ ଆସିବାକୁ ୫୦ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସେଇଥା ହଁ ହେଲା । ମୋ ଘର ରାଜମହଲ ଛକ ନିକଟରେ, ମୁଁ ଚାଲି ଚାଲି ଦୁଇନମରସ୍ତ ସ୍ଥଳକୁ ଯିବା ଆସିବା କରେ । ୧୯୪୮ରୁ ୧୯୩୩ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥଳ ବହୁବିଧ ଉନ୍ନତି କରିଥିଲା । ଖେଳରେ, କୁଦରେ, ନାଟରେ, ଏନ୍.ସି.ସି.ରେ ଆଉରରେ, ଗାଇଦି ସବୁଥରେ ସ୍ଥଳ ପିଲା ଉଚ୍ଚ ପ୍ଲାନ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ । ମଧୁବାବୁ ଉର୍ଜନିଯରଙ୍କ ଝିଅ ଧରିତ୍ରୀ, ସେ ବୋର୍ଡ ପରୀକ୍ଷାରେ ଦୃଢ଼ୀୟ ପ୍ଲାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ବହୁତ ଛାତ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ, ବହୁତ ଦୃଢ଼ୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ, ଅଛୁ ଦୃଢ଼ୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାସ କରନ୍ତି । ଶତକତା ଶୁଭ କମ୍ ପିଲା ଫେଲ ହେଉଥିଲେ । ତାପରେ ୧୯୭୭ରେ ଆସିଲା ପରେ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ ରାୟକ ଝିଅ କୁମାରୀ ସୁଜାତା ରାୟ ସେ ମଧ୍ୟ ବୋର୍ଡରେ ଦୃଢ଼ୀୟ ପ୍ଲାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ଉତ୍ତରୀଶ୍ଵର ଶତକତା ଡଃ ରୁ ୮୦ ହେଉଥାଏ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାତତ କୋରାପୁଟ ଉନ୍ନସପେକ୍ଷର ଥାଆନ୍ତି । ମୋ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରରୀୟ ପୁରାଞ୍ଚାର ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉପର ପ୍ରରଗେ ତାହା କଟିଯାଏ । ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ବାବୁ ମୋତେ ନିଜେ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ସୁଧା ! ତୁମର ସୁପାରିଶ କରି ପଠାଇଲି, ହେଲା ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥୁଲି, ଉଶ୍ଵର ବୋଧହୁଏ ଚାହାଁନ୍ତି ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ମିଲିଲା ନାହିଁ । ୧୯୭୭ରେ ରହିରାଗାନ୍ଧୀ ହାରିଲେ, ମୋରାଗଜୀ ଦେଶାର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ।

ଦେବରାଜ ଅର୍ପକ ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସରେ ବାକ ବିହାରୀ ଦାସ ଯୋଗଦାନ କଲେ । ଖାଲି ଯୋଗ ଦାନ ନୁହେଁ ଦଳର ସଭାପତି ଦେବରାଜ ଅର୍ପ ତାଙ୍କ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ନିଶ୍ଚଳ ଭାଗତ କଂଗ୍ରେସର କେନେରାଳ ସେନ୍ଟ୍ରଟାରୀ ପଦରେ ଅଭିଷିକ୍ତ କଲେ । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ଯାଇ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣାଚକର ଏମ.ପି. ସତିଦାନନ୍ଦ ସ୍ବାମୀଙ୍କ କ୍ଷାରପ୍ରଦେଶରେ ସେ ରହୁଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେ ମୋ ପାଖରୁ ଅଳଗା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ନେହ ଶ୍ରୀମଦ୍ ସୁତ୍ରରେ ଉଣା କରି ନାହାନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ଅର୍ପକ ସଙ୍ଗରେ ଜାମୁର ବୈଷ୍ଣବ ଦେବୀ ମନ୍ଦିର ଯାଇଥିଲେ । ଅର୍ପ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଆସିଥିଲା ବେଳେ ଆମର ଏହି ବସାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଝିଅ ସୁମିତ୍ରା, ସେତେବେଳେ ଏମ.ଏ. ପାଣ୍ଡ କରିଆଏ । ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଗବେଷଣା ପ୍ରକଳ୍ପ (Project) ମଧ୍ୟ କରିଆଏ । ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନରେ ସେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି କୋରାପୁଟରେ ମୁଁ ଖବର ପାଇଥିଲି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲା ବେଳକୁ ଏହା ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ହୋଇଥିଲା । ମୋର ମଧ୍ୟ ଏମ.ଏ.ରେ ସେକେଷ କ୍ଲାସ ହେବା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲି । ବହୁତ ଜୋରରେ ବଡ଼ ଝିଅ ପାଇଁ ପାତ୍ର ଖୋଜା ଚାଲି ଥାଏ । ପାଇଲାଖେମୁଣ୍ଡି ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୟୁରଭଞ୍ଚ ବାରିପଦାତକ ମାତିଗଲି । ଅବଶ୍ୟ ଝିଅକୁ ମାତ୍ର ୨୩ ବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । କେଉଁଠାରେ ମନକୁ ଗଲାନାହିଁ । ଦୁଇ ଟିନି ଜାଗାରେ ପଡ଼ିଲା । ପରେ ଜନେକ ବନ୍ଦୁ ଜରିଆରେ ସୁରୁବୁଜ ଅର୍ଥାତ୍ ସୁମିତ୍ରା ୧୯୭୯, ମେ ମାସ ୨୧ ତାରିଖରେ ବିଭାଗର ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ବିଶ୍ୟାତ ମୋକଦ୍ଦମୀ ଘର ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ମହାନ୍ତିକ ଭାଇ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୟମର ମହାନ୍ତି ଜଣେ ଲହ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓକିଲ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ତାଙ୍କ ଓକିଲାତିର ବେଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅଛି । ତାଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ଶ୍ରୀ ରବି ନାରାୟଣ ମଧ୍ୟ ନାମଜାଦା ଓକିଲ । ଯିଏ ମୋ କ୍ଷାରୁ ହେବାର ପ୍ରତ୍ୟାବ ଦିଆଗଲା ସେ ଚତୁର୍ଥ ପୁଅ ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ସାନ । ଅଚାନକ ସେମାନେ ଆସି ସୁରୁବୁଜକୁ ଦେଖିବିବାହ ସ୍ଥିର କଲେ । କ୍ଷାରୁ ଓକିଲ, ଘର ଭଲ, ବିଷୟ ବାତି ଭଲ, ମୋ ଝିଅ ଠାରୁ ୫ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ବଡ଼ । ମୋ ଝିଅକୁ ୨୪ ବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । କ୍ଷାରୁ କୁ ୨୯ ବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ସବୁ ଦେଖୁ ମନକୁ ବେଶ ମାନିଲା, ତା ବାପା ମାଆ, ଭାଇ ଭାଉଜ ଓ ଝିଆରା ଦେଖୁ ଏକାଥରେ କଥା ପଥା କରିଦେଲେ । ଝିଅ କ୍ଷାରୁ କୁ ଦେଖିନାହିଁ କିମ୍ବା କ୍ଷାରୁ ଝିଅକୁ ଦେଖିନାହିଁ କିମ୍ବା ଫଟୋ ଦେଖା ମଧ୍ୟ ହୋଇନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରଥମ ବିଭାଗର ସନ ୧୯୭୯ରେ । ପୁଅ ସେତେବେଳେ ଏମ.ପିଲ ସାରି କମିଟେଟିଭ ପରାମା

ଦେଲା । ପରସା ତ କିଛି ନଥାଏ, ଜିନିଷ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଥାଏ । ଆସେ ଆସେ ଅଛ ଅଛ ସୁନା ଗଣଶା ଲୁଗାପଟା ଆଉ ଅନ୍ୟ ଜିନିଷ କରିଥାଏ । ମୁଁ କିଛି ଦେଇନାହିଁ କିମ୍ବା ସେମାନେ କିଛି କୁଳୁମ କରି ନାହାଁଛି । ମୋ ପରିବାରରେ ମୁଁ ପୁଅ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ଯୌତୁକ ଆଣିନାହିଁ କିମ୍ବା କ୍ଷିଅ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଯୌତୁକ ଦେଇ ନାହିଁ । ସାନ ପୁଅର ପରାୟା ଥାଏ, ସେ ଆସି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବଢ଼ ପୁଅ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ତା ସାଜରେ ତା ସାଜ ଅଭିଲାଷା ମଧ୍ୟ ଆସିଥାଏ । ଶୁଣାଶୁଣିରେ ଜାଣିଲି ଦୁଇଜଣ ବିବାହ କରିବେ । ଦୁହେଁ ଏକା ସାଜରେ ପକୁଥିଲେ । ଯାହା ହେଉ, ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଛିର କରିଛନ୍ତି, ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି କହିଲି ସୁରୁବୁର ବିଭାଗର ବର୍ଷେ ନ ପୂରିଲେ ମୁଁ ବିଭାଗର କରିବି ନାହିଁ । ତୁରୁ ରାଜି ହେଲା । ସେହି ବର୍ଷ ସେ ଆଳାଏହି ପାରଥାଏ । ଆଉଥରେ ଆଇ.ଏ.ଏସ. ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ବୋଲି କହିଲା । ମୁଁ କହିଲି, ଯାହା ପାଇଛୁ ସେଥରେ ଯୋଗଦାନ କରିଦେ । ତା ପରେ ଦେଖାଯିବ । ସେଇଥାହିଁ ହେଲା । ସୁରୁବୁର ବିଭାଗର ପରେ ତା ଚାକିରି ସମସ୍ୟା ଉଠିଲା । ତା କ୍ୟାରିଯର ପାଇଁ ସରକାରୀ ଚାକିରୀର ଅଭାବ ହୋଇ ନଥାଇ । ତାଙ୍କ ଘରେ କିନ୍ତୁ ମର୍ଜିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ଘରୋର କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପିକା ଚାକିରି କଲା । ଛୁଟି ହେଲେ ମୁଁ ଟିକେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଏ । ବାଜବାବୁ ଅର୍ପ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ଯୋଗଦେଲା ଘରେ ମୁଁ ଯାଇଥିଲି । ତାଙ୍କର ଜଣେ ଧର୍ମ କ୍ଷିଅ ଥିଲେ, ଆଇ.ଏଫ୍.ଏସ. ଅଫ୍ସିସର । ତାଙ୍କ ସ୍ଥାମୀ ମଧ୍ୟ ପରେନ ସଞ୍ଜୀବରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ନିର୍ମଳା । ଅର୍ପକୁ ସେ ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି ଡାକିଛି । ନିର୍ମଳାଦେବୀଙ୍କ ଘରକୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯାଇଛି ।

ସନ ୧୯୮୦ ମସିହା, ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୧୦ ତାରିଖ, ପ୍ରବଳ ଶୀଘ୍ର; ସେଇବେଳକୁ ବଢ଼ ପୁଅର ଦିଲ୍ଲୀରେ ବିଭାଗର । ଆମେ ପ୍ରାୟ ୧୪ ଜଣ ତ୍ରେନରେ ଯାଇଥିଲୁ । ଡିନିମୁହଁ ସାମା ଏମ.ପି. ବାସଗୁହରେ ବିଭାଗର ହେବାର ଛିର ହେଲା । ସାମା ସତିଦାନହଙ୍କ ବାସଗୁହରୁ ବର ବାହାରିବ । ମୋଜାର (ମାଉସାପୁଅ) ଦିଲ୍ଲୀରେ American Library ରେ କାମ କରୁଥାନ୍ତି । ଗୋବିନ୍ଦ ଆଉ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କଣ ନିମନ୍ତ୍ବିତ ହେଲେ । ତକ୍କୁଥରେ ଦେବରାଜ ଅର୍ପ ପ୍ରଧାନ । ଉନ୍ନି ବ୍ରିଷ୍ଟନ, କେ. ସି. ପାଇ, କଲ୍ପର ନିର୍ମଳା, ବହୁ ଏମ.ପି. ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଅଧ୍ୟାପିକା ଆସିଥିଲେ । ବିବାହ କ୍ଷତ୍ରିୟ ରୀତିରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହେଲା । କନ୍ୟାଦ୍ୱାର କ୍ଷତ୍ରିୟ । ଏକ ରାଜବଂଶୀୟ ‘ସୀତାମାତ୍ର’ ନାମକ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ପୂର୍ବତନ କରଦ ରାଜ୍ୟ । ତାର ପିତା ଓ ତାଙ୍କ ସାନ ରାଜ ଶ୍ରୀ

ରନ୍ଧୁବୀର ସିଂ ଓ ରନ୍ଧୁନାଥ ସିଂ । ଜଣେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମ.ପି. ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବାପାକର ଦେହାନ୍ତ ସନ ୧୯୭୫ରେ ହୋଇଥାଏ । ବିଚରା ଏକ ମାତ୍ର କନ୍ୟା ଅଭିଲାଷାର ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିପାରି ନଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସବୁ ହୁରି ପଡ଼ିଥାଏ ବାକ ବାବୁ ଘର ହୀରା, ଲୀଳା, ମୋତି ମାଣିକ, ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର ହେଲା । କାରଣ ରାଜାଘରୁ ଝିଅ ଆଣିଲେ । ମୁଁ ଶାଶୁ ହିସାବରେ ଚଳ ପ୍ରଚଳ ବାସନ ମଧ୍ୟ ଦେଖିନି । କେବଳ ମୋର ଦୁଇ ଝିଅ, ଦୁଇ ପୁଅ, ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କ୍ଵାରଁ । ମୋ ପାଇଁ ଏବଂ ବାକ ବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଦେଇଥିଲେ । ଆମର ସମସ୍ତେ ଯୌତୁକ ଦେବାରେ ଅଥବା ଆଣିବାରେ ଯୋର ବିରୋଧୀ ।

୧୯୮୦ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ତା ୩୦ ରିଖ ଦିନଟି ମୋ ଜୀବନରେ ଏକ ସୁରଣୀୟ ଦିବସ । ମୋର ପ୍ରଥମ ନାତୁଣୀର ଜନ୍ମ ଏପ୍ରିଲ ୩୦ ତାରିଖରେ । ସେହି ବର୍ଷ ଡିସେମ୍ବର ୧୭ ତାରିଖରେ ମୋ ବଡ଼ ପୁଅର ବିଭାଗର ଦିଲ୍ଲୀରେ ହେଲା । ବଡ଼ ଝିଅ ଓ କ୍ଵାରଁ ଶିଶୁ କନ୍ୟାକୁ ଧରି ଯାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମୋ ନାତୁଣୀକୁ ୮ ମାସ ହୋଇଥାଏ । ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଯେଉଁ ହାତରଙ୍ଗା ଶାତ, ସେଥୁରେ ଆମେ ୧୪ ଜଣ ଗଲୁ । ସ୍ବାମୀ ସତିଦାନନ୍ଦ ଏମ.ପି. ବାସଗୁହରେ ବିଭାଗର ଆଯୋଜନ ହେଲା । ତଳେ ପଡ଼ିଆରେ ସାମିଆନା ଟଙ୍ଗାହେଲା । ବାହାଘର ହେବା ଶୁଣିଲେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ହେଞ୍ଜତା ଦଳ ନାଚିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ସେମାନେ ଆସି ନାଚିଲେ । ମୋର ଜଣେ ଭାଉଜ ହେବ ସେ କହିଲା, କୁନି ଅପା ! ତୁମେ ତାକୁ ୧୦୦ ଟଙ୍କା ଦେଇ ବିଦା କର, ନଚେତ ଅବସ୍ଥା ଅସମାଳ ହେବ । ସେଇଯାହିଁ ମୁଁ କଲି । ବିଭାଗରକୁ ଦେବରାଜ ଅର୍ପ ଓ ତାଙ୍କର ଧର୍ମକନ୍ୟା ନିର୍ମଳା (ଆଇ.ଏଫ.ଏସ. ଅଫିସର) ବରଯାତ୍ରୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତାହା ଛବି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର, କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଇ ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ସଂସଦ ମଧ୍ୟ ଏହି ବରଯାତ୍ରୀରେ ଯାଇଥିଲେ । ବିଭାଗର ପ୍ରାତିଜ୍ଞାନ ଦେବାପାଇଁ ଆମେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲୁ । ଏଠାରେ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଫିସର, ଧର୍ମଶାଳାର ଯେତେକ ସରପଞ୍ଚ, କିଛି ମୁଣ୍ଡିଆ କର୍ମୀ, ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦବ, ସର୍ବମୋଟ ୧୦୦୦ ଲୋକ ଜୋକ୍ତୁ ଆମନ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ । ଅଭିଲାଷା ମୋର ବଡ଼ ବୋହୁ । ତାର ଏମ. ଏ. ସରିଥାଏ । ସେ ଅଧାପିକା ହେଲା । ପୁଅର ତ ପ୍ରୋବେସନସିଧ୍ୟ ଥାଏ । ବ୍ରନ୍ଦିଂ ସମୟ ସରିଲା ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ ରେଳପଥ ଅଫିସରେ - ସିନି, ଚକ୍ରଧରପୂର, ଟାଟା ଏହିପରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାନରେ । ସେତେବେଳେ ମୋ ଭାଇ ଯେକି ନିରାକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି ରାଉରକେଳାରେ, ସେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ମାମ୍ବୁ ପାଖକୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥାଏ । ୧୯୮୧ ବେଳକୁ

ଡାଲିମ ସମୟ ସରିଗଲା । ସ୍ଵାମୀଜୀଙ୍କୁ କୁହାବୋଲା କଳା ପରେ ଉତ୍ତର ରେଳପଥ ଅଫିସରେ ସେ ଯୋଗଦାନ କଳା । ସେଇ ଦିନଠାରୁ ପୁଅବୋହୁ ଏକାଠି ରହିଲେ ।

୧୯୮୦ ମସିହାରେ ବାକବାବୁ ଧର୍ମଶାଳାରୁ ବିଧାନସଭା ପାଇଁ ଠିଆ ହେବା କଥା ଉଠିଲା । ସେତେବେଳକୁ ସେ ଧର୍ମଶାଳାରୁ ଦୁଇଥର ଜିଣି ସାରି ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଧର୍ମଶାଳାରେ ଅନେକ ଜନହିତକର ସାମୃହିକ କାର୍ଯ୍ୟ ହାତକୁ ନେଇ ତୁଳାଇଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ବେଳେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ଚାକିରୀ ଦେଉଥିଲେ । କେବଳ ଧର୍ମଶାଳାର ନୁହଁ, ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ଜିଲ୍ଲା, ବୁକର ଲୋକଙ୍କୁ ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଜାଣିବାରେ ଆମର କିମ୍ବା ପୁତ୍ର କନ୍ୟାକର ଅଥବା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଜାହାକୁ ରାଜନୈତିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ନଥିଲେ । ଏପରିକି ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ଯେତେବେଳେ ମୋତେ କୋରାପୁଟ ପଠାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ନଥିଲେ । ଫଳରେ ମୁଁ ବୁଝ ଚାପ ଜୟପୁର ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି । ରାଜସ୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ କେତେକ ଜମି ଜମା ଆଇନର ସଂସାର ଆଣିଥିଲେ । କିଛି ପରିମାଣରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦେଉଳର ଗୁଡ଼ାଏ ଜମି ସେବାଯତମାନେ ଖାଇ ହାତ ପୋଛି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଜମିକୁ ସେବାଯତକୁ ନଦେଇ ତାର ଉଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ମନ୍ତ୍ରି ପରିଚାଳନା କମିଟିରେ ଜମା ରଖି ମନ୍ତ୍ରିର ଆୟକୁ ଆଖି ଦୁଷ୍ଟିଆ ଭାବେ ବନ୍ଧିତ କରିପାରିଥିଲେ । ରାଷ୍ଟ୍ରାୟାଚ, ତାତ୍ତ୍ଵଶାନା, ସରରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଫିସ, ବିଜ୍ଞାରପୁର, ବରି ତେରାବିଶ, କେନ୍ଦ୍ରାପତା, ଯାଜପୁର, ଧର୍ମଶାଳା, ବଢ଼ଚଣ୍ଠ ଓ ଚାଗୀ ଚୌହାର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାଚୀନ ମାନଙ୍କର ପ୍ରାପନ କରାଇଥିଲେ । ସର୍ବୋପରି ରେଣ୍ଜାଲୀ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଫଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଖରସ୍ତ୍ରୋତା ନଦୀ କୁଳର ହଜାର ହଜାର ବାସିନ୍ଦା ବନ୍ୟା ଦାଉରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ବାକ ବାବୁ ନିର୍ବାଚନ ଲାଭିବାକୁ ଛିର କଲେ ଏବଂ ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର ଯାଜପୁର ଏସ.ଡି.ଓ ଅଫିସରେ ଦାଖଲ କଲେ । ଏକଦା ବିଜ୍ଞାରପୁର, ବରି ତେରାବିଶର ବନ୍ୟା ବାତ୍ୟା ପ୍ରପାତିତକ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ବାକ ବିହାରୀ ଦାସ ନାନା ଚକ୍ରାନ୍ତ ଯୋଗୁଁ ପରାଜିତ ହେଲେ । ସେହି ନିର୍ବାଚନରେ ତାକ ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ହୋଇଥିବା କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଵାର୍ଥ ସିଦ୍ଧିପାଇଁ ଏପରି ମିଥ୍ୟା ପ୍ରଚାର କଲେ ଯେ ତାର ଶିକ୍ଷାର ସେ ହେଲେ ।

୧୭ ବର୍ଷ ସରକାରୀ ଚାକିରୀ କରି ଭାତ ତାଳି ଖାଇ ଗଣରେ ଘର ଖଣ୍ଡିଏ କରିବାକୁ ସମ୍ମନ ହୋଇଥିଲି । ଶାତି କିଣା ହେଲାବେଳେ ଏମ.ପି. ସମୟରୁ ୩୯୮,୦୦୦/-କା ଜମା ଥିଲା । କାରଣ ସେ ଘରକୁ ମୋ ଚାକିରୀ କରିବାପରେ ଫଟା ପାହୁଳାଟିଏ ଦିଅଛି ନାହିଁ । ସେଇଟଙ୍କା ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ଉପସା ଦେବାପରେ ଶାତିର ଯେଉଁ ଗଣ ଥିଲା ତାକୁ ଆଜଜନ୍ମମେଣ୍ଟ କରିବାକୁ ତତ୍ତ୍ଵାନ୍ତିତନ ବିର ସତିବ ଶ୍ରୀ ଆର.ଏମ. ଦାସକୁ କହି କରାଇଥିଲେ । ଏଇ ହେଲା ଆମର ସମ୍ମରି । ଫଳରେ ଝିଅ ବିଭାଗରେ ଆମ ପରିବାରର ପ୍ରଥମ ବିଭାଗର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପଇସା ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ଘର ଭତାରୁ ୪୦୦ ଟଙ୍କା ଆସୁଥାଏ । ମୋ ଦରମାରୁ ୪୦୦ ଟଙ୍କା ପ୍ରତିମାସ କହୁଥାଏ । ସୁରୁବାକୁ ପାଇଁ ରୋପାଳକୁ ଟଙ୍କା ଯାଏ, ତୁରୁ ନିକଟକୁ ଦିଲୁଁ ଓ ମାଲାପାଇଁ କଟକ ମେତିକାଳ କଲେଜକୁ ପଇସା ଯାଉଥାଏ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଚଲୁଥାଏ, ମନରେ ଆଶାଥାଏ ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ପାରିଗଲେ ଦୃଷ୍ଟିକଷ୍ଟ ଜଣାପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ୧୯୮୭ ମସିହାକୁ ଦୂରପୁଅ ଚାକିରୀ କଲେ । ବଢ଼ି ଝିଅ ତା ଆଗରୁ ବିଭା ହୋଇଯାଉଥାଏ । କେବଳ ମାଲାର ଚାକିରୀ ପାଠ ବାକି ଥାଏ । ୨୩ ବର୍ଷ ବୟସ ହେଲାବେଳକୁ ସାନପୁଅ ପ୍ରଥମ Computer maintenance corporation, Calcutta ରେ ଚାକିରୀ କଲେ । ମୋର ଯେହେତୁ ଚାକିରୀ କାଳ ଥାଏ, ତାକୁ ମୁଁ ଏମଗେଜ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ସେ ଭାବିଲା ମୋ ମା ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଇଛି, ଟିକିଏ ଶୀଘ୍ର ମୋ ମାଆକୁ ମୁଁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଏ ।

୧୯୮୯ ମସିହା, ଫେବୃଆରୀ ମାସ ଠିକ୍ ଏହି ଚାକିରୀ କରିବା ପରେ ବାଗାଲୋରରେ ସାନପୁଅର ଏକ ତାଳିମ ଶିକିର ପଢ଼ିଥିଲା । ସେଇ ସମୟରେ ମୁଁ ଆଜ ତାର ବାପା ସ୍ବାମୀ ଶତିଦାନନ୍ଦୀଙ୍କ ଆହାନରେ ବାଗାଲୋରକୁ ପୁଅକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ ଓ ସ୍ବମୀଙ୍କ ଅତିଥି ହେଲୁ । ସେଠାରେ ବାଗାଲୋରର ଏକ ଯୁବକ ଯିଏ ବି ଜଣେ ଯଥୀବିକୁ ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି, ସେ ବାକ ବାବୁଙ୍କୁ ବାବା ତାକୁଥିଲା, ମତେ ମମି ତାକୁଥିଲା । ସେ ତିନି ଚାରିଦିନ ରହଣି କାଳ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆମକୁ ତାକି ନେଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଶାଶୁ ଶଶୁରାମକୁ ଦେଖୁ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ଆମକୁ ଖାଇବାକୁ ତାକିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ଵାଗତମ ପ୍ରଥକ । ଗୋଟାଏ ନନ୍ଦିଆ, ଗୋଟାଏ ସିଦ୍ଧୁର ପୁତ୍ରିଆ ଓ ଖଣ୍ଡେ ବୁଝଇ କନା । ସେ ଦିନ ତାଙ୍କ ଘରୁ ଖାଇ ପିଇ ଫେରିଲୁ । ଆମେ ଯେଉଁ ଅତିଥି ଭବନରେ ରହୁଥିଲୁ ସେଠାରେ ନିକଟରେ ଏକ ନାରାୟଣ ମହିର । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ମହିରଗୁଡ଼ିକ ବହୁତ ପରିଷାର, ବିଶେଷ କରି ନବ ନିର୍ମିତ ମହିରଗୁଡ଼ିକ, ମାର୍ବିଲରେ ତିଆରି

ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ । ସେଠାରୁ ଦର୍ଶନ ସାରି ଦିନ ୯ଟା ବେଳକୁ ଅତିଥି ଉବନକୁ ଫେରି ଦେଖିଲୁ ଯେ ସେ ପିଲାଟି ଏବଂ ତା ମାଲିକର ଯୋହି ଆଣି ଠିଆ ହୋଇଛି ସତକ ପଥରେ ପୁଟପେଣ୍ଠି ଯିବା ପାଇଁ ।

ଉଗବାନ ସତ୍ୟସାର ବାବାଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ଅନ୍ତପୁରମ କିଲାର ପୁଟପେଣ୍ଠି ୧୦ରେ । ସେଠାରେ ବହୁ ଜନ ସମାଜମ ହୁଅଛି । କେତେକ ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଦ୍ୟାଲୟ, ମହାବିଦ୍ୟାଲୟ ଏବଂ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଲୟ ପ୍ଲାପନ କରିଛନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣାଚକରେ ତଥାଲାତନ ମନ୍ତ୍ରୀଶ୍ଵର ଗୌତ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ମୁଁ ଆଉ ମୋ ସ୍ଵାମୀ ଯାତ୍ରା କଲୁ । ଦିନ ବାରଟାରେ ବାହାରି ବେଳ ରତ୍ନତ ଥାଏ ଆମେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ପହଞ୍ଚିବାପରେ ଖବର ନେଇ ଓଡ଼ିଶାର କିଏ କିଏ ଆସିଛନ୍ତି । ଶୁଣିର ମୋ ପୁର୍ବରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର କ୍ୟାପିଟାଲ ବାଲିକା ହାଇସ୍କୁଲରେ ଥିବା ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ସୁଭଦ୍ରା ଆମ୍ବା ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାଟ କଣିଛନ୍ତି । ଆମକୁ ରହିବାକୁ ତଳେରୁମ ମିଳିଲା । ସଜେ ସଜେ ଦୂରଟା ରୁମର ଚାବି ଚାଲି ଆସିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ବଢି ବଢି ଟିପ୍ପିନ ବାଟିଖାଦ୍ୟ ପହଞ୍ଚିଲା । ଆମେ ଚାରିକଣଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ରଖିଦେଇ ସବୁ ଫେରାଇ ଦେଇଲୁ । କାଳେ ଅନ୍ୟମାନେ କିଏ ଖାଇବେ । ଆମେ ଏତେ ଖାଦ୍ୟ ନଷ୍ଟ କାହିଁକି କରିବୁ ? ସୁଭଦ୍ରା ଆମ୍ବା ଆମକୁ ଭେଟି କହିଲେ ଯେ ତମ ପାଇଁ ବାବାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଅଛି । ନଚେତ ସଜେ ସଜେ ଖାଇବା କିନିଷ ଓ ରୁମ ଚାବି ଆସିଯାଉଥାଏ ? ଯିଏ ବାବାଙ୍କର ସକାଳେ ଦର୍ଶନ କରିବେ, ସେମାନେ ଭୋର ୪.୩୦ରେ ଉଠିବେ, ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଜନ ମିଳନ ସ୍କଳୀରେ ପହଞ୍ଚିବେ । ଆମେ ସେଇଯା କଲୁ । ଗୁଟା ବେଳକୁ ସବୁ ରକମର ଜଳଖ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତୁତ । କିଏ ଉପମା ଖାଇବ, କିଏ ରହିଲି ଦୋଷା ଖାଇବ ରତ୍ୟାଦି । ଆଗେ ପ୍ରାର୍ଥନା ପ୍ଲାନକୁ ଯାଇ ସକାଳ ୫.୩୦ ରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳେ ଉଭ୍ୟମାନଙ୍କ ସମାଜମ ହୋଇ ସାରିଥାଏ । ଯେହା ଯେହା ପ୍ଲାନରେ ସବୁ ଉଭ୍ୟମାନେ ବସିଥାଏ । ପଢିଆର ଆକାର ଗୋଲାକାର ସେହି ଆକାରରେ ନାହିଁ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଥାଏ । ସତ୍ୟସାର ବାବା ପ୍ରଥମେ ଆସି ସେଇ ଗୋଲାକାରରେ ବସିଥିବା ଉଭ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖ ଦେଇ ବୁଲିଗଲେ । ସମସ୍ତେ ପ୍ରଣତି କଣାଇଲେ । ତର ସଜେ ସଜେ ଯିଏ ଯାହା ଲେଖା ଦେବାର କଥା ଦେଇ ଦେଲେ । ଦିନ ୭ଟା, ୮ଟା ବେଳକୁ ସବୁ ଉଚ୍ଚ ଭାଗିଲା । ବର୍ଷମାନ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦର୍ଶନ । ଏଗାରଟା ବେଳେ ବାବା ଯେଉଁ ଘରେ ଉଠାବସା କରି, ସେଠାକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଭସାରା ଆସିଲା । ବ୍ୟକ୍ତତା ସହିତ ମୁଁ ଧାର୍ଯ୍ୟଗଲି ବାରଣା ନିବଚକ୍ର, ୧୫ ଜଣ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବିକା ବାରଣ କଲେ ଦୌଡ଼ିବାକୁ । ଆପେ ଆପେ ଚାଲିଗଲି । ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରି । ସେ ସାଜେ

ସାଙ୍ଗେ କହିଲେ - ‘ମାତାଙ୍କ, ଆପ୍ କେଣେ ହେ ?’ ମୁଁ କହିଲି ‘ବାବା ହମ ଆଛା ହୁଁ’ । ବାବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଲେ ଯେ ଆଶ୍ରୁଗଣ୍ଡି ଦରଜ ହେଉଛି । ଆଛା ବୋଲି କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି । ବିଭୂତି ବନେଇ ମୋତେ ଦେଲେ, ଶୋଇବା ବେଳେ ଚିନିଥର ଖାଇବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ଲାଗି ଲାଗି ଚିନିଟା ରାତି ଖାଇଲି । ଯେଉଁମାନେ ସାଇବାବାକୁ ଉଗବାନ ସାଇ ବୋଲି କହନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଏକମତ ନୁହେଁ । ସେ ନିଷୟ ଅବତାର ଏବଂ ତାଙ୍କର କିଛି ଅଲୋକିକ ଅସାଧାରଣ ଶତି ଅଛି, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସେ ଅସମବକୁ ସମବ କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଯାହା ଥିଲେ ରାମ, ଯାହା ଥିଲେ କୃଷ୍ଣ ।

ସେତେବେଳେ ଜରୁରୀ କାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଏବଂ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀଙ୍କ ନାଟ ଯୋଗୁଁ ବାଜ ବାବୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ପରାଜୟ ସ୍ବୀକାର କରିଥାନ୍ତି । ସେ ବାବାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ତାଙ୍କର ରାଜନୀତିରେ ରହିବା କ’ଣ ଏତେ ଜରୁରୀ ? ୧୯୪୭ ଆଯୋଳନରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ଏବେ ସେ ଆଉ ରାଜନୀତିରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହାଁଛି । ବାବା ଉତ୍ତରରେ କହିଲେ, ଆଜିକାଳି ରାଜନୀତିକୁ କେହି ଭଲ ଲୋକ ଆସୁନାହାଁଛି । ଯିଏ ଅଛନ୍ତି ସେକାହେକି ବୁଦ୍ଧିପାଦ ବସ୍ତିବେ । We must believe in four Fs; Follow your conscience, Fight the evil, Fight to the last. Finish the game. We shall have to worship four mothers. 1. Our mother 2. Country's mother, 3. Bed mother 4. Cow mother or gomata - If you want to build up national character, we shall have to look after these things. ଏହିପରି ବାବାଙ୍କ ସହିତ ଦର୍ଶନ ସରିଲା ।

ବାଙ୍ଗାଲୋରରୁ ମହୀଶୂର ଗଲୁ । ମହୀଶୂରରେ Language Centre, Sandal Wood Forest, ଚାମୁଣ୍ଡି ମନ୍ଦିର, ମହୀଶୂର ରାଜନଥର ଉତ୍ୟାଦି ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଲୁ । ପୁଅ ତାଳିମରୁ ଫେରି କଲିକତା ଗଲା । ମୁଁ ଆସି ସ୍କୁଲରେ ଯୋଗଦେଲି ।

ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଲା ଯେବେ ବାତ୍ୟା, ବନ୍ୟା, ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା ହେବ, ମୁଁ ଚାନ୍ଦାକରି ଷାପରୁ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଛାତ୍ରୀ, ଏନ୍.ସି.ସି. ଟିଚର, ଗାଇଦ ଓ ଆଇଟ୍କୁ ଧରି ନିଜେ ରିଲିଫ ବଣ୍ଣନ କରେ । ମୋର ଦୁଇଥର ସୁପାରିଶ ସଦେ ରାଜ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ଉପର ମହଲରେ କଟୁଆଏ । ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ରେଡକ୍ରୁସ

ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମୁଁ ଆଜୀବନ ସର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କାମ କରିବି ବୋଲି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲି । ଆଜୀବନ ସର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହେଲି । ଧର୍ମଶାଳାରେ ଉଦ୍‌ଘାରିପଢା ଯାଇ ହୋଇ ସବୁ ଧୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଶ୍ରୀବଦ୍ଧପୂର ପଞ୍ଚାୟତ ଓ ଆଖପାଖ ଗାଁର ଲୋକ ବନ୍ଦରେ ପଢ଼ିଆନ୍ତି । ଆମେ ରିଲିଫ ନେଇ ଶ୍ରୀବଦ୍ଧପୂର ଅଞ୍ଚଳରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଜୋକିଅଥା ଆଶ୍ରମରେ ଜଣେ ବାବା ଥାଆନ୍ତି, ମେ ବାକବାବୁଙ୍କୁ ବହୁତ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଆଶ୍ରମ ଦେଇ ବାଣିବାକୁ ଗଲି । ବାବା କହିଲେ, ସେଠାକୁ ଫେରି ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରିବାକୁ । ଆମେ ବାଣି କରି ଫେରିବା ବେଳକୁ ଉପରବେଳା ୪.୩୦ ହେଲାଣି । ବାବା ଆମ ପାରଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି । ମୋ ଆଖରେ ଲୁହ ଦେଖି କହିଲେ, ତମେ ସେମାନଙ୍କ ପାରଁ କାହୁଛ । ଆରେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ କର୍ମ ଭୋଗୁଛନ୍ତି । ଆମେ ଆମ କର୍ମ ଭୋଗୁଛ । ସେମାନେ ଭୋଗିବେ ନାହିଁ ତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଏ ଭୋଗିବ ? ଆହା, ବିଚରା ସେ ବାବାଙ୍କର ଦେହାତ ହୋଇଗଲାଣି । ଏବେ ମନେ ପକାଇଲେ ଭାରି ଦୁଃଖ ହୁଏ ।

ଆନନ୍ଦପୂର ସବ୍ଦତିରିଜନ, କେଉଁର ଜିଲ୍ଲାର ବାନ୍ଧଗୋଡା ଠାରେ ଯେଉଁ ଚର୍ଷାତୋ ହେଲା, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆଉଚ ୪ ଓ ଏବେ.ସି.ସି. ଟିଚରକୁ ଧରି ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି । କି ଉପ୍ରୟାବହ ଦୃଶ୍ୟ, ଦେଖିଲେ ରୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠେ । ପୋଖରୀରୁ ମାଛଗୁଡା ଆସି ଗଛର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଗଛ ସବୁ ଜଳି ନିଆଁଖୁଣ୍ଡା ପରି ଦିଶୁଥାଏ । ଦିନ ରାତି ଶବ ସବକାର କରାଯାଉଥାଏ, ଯେଉଁ ଶବ ବାହାରି ନ ପାରିଲା, ତାକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କଟା ଯାଉଥାଏ । ବହୁଧନ ଜୀବନ କ୍ଷତି । ଗାଁରେ ଯେଉଁମାନେ ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ସମାଧ ପାଇଲେ । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ । ମୋର ବଢି ଦିଅର ନିକୁଞ୍ଜ ବାବୁ ସେତେବେଳେ ଆନନ୍ଦପୂର ଜିଲ୍ଲା ମଙ୍ଗଳ ଅଫିସର ଥାନ୍ତି । ଯେହେତୁ ସେ ସେଇ ସବ୍ଦତିରିଜନରେ କାମ କରୁଥିଲେ, ସେ ସେଠାରେ ଡିଉଟିରେ ଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଗୋଜଣା କାଠ ପରି ଦିଶୁଥିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଦେଖି ଡରିଗଲି । ପରାମର୍ଶ ଦେଲି ଛୁଟିନେଇ ପଳାଇଯାଏ । ସେ ଉତ୍ତରରେ କହିଲେ, ଛୁଟି କିଏ ଦେବ ? ମୁଁ କହିଲି, ଭାଇଙ୍କୁ କହିବା ଟିକେ କଲେକ୍ଟରଙ୍କୁ କହିବେ । ସେ ବାରଣ କଲେ । ଅଫିସରମାନେ କହିବେ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବହେଲା କରୁଛ । ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲି । ସାଇଟେସନ ସହ ମାତ୍ର ୨୫୦ ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ସେ ଯାହାହେଉ ପ୍ରଶଂସା ପଡ଼ିର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ଅଛି । ରବୀତ୍ର ମଣ୍ଡପରେ ତଦାନୀତନ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଠାରୁ ସାଇଟେସନ ଓ ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରି ଫଟୋ ତଠାଇଲି । କି ପ୍ରଶଂସା କିନିଯା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା କଥା, କରିବା କଥା କରି ଚାଲିବା ।

ତାପରେ ୧୯୮୨ ମସିହାରେ ବାଙ୍ଗବାବୁ ଭୀଷଣ ବେମାରରେ ପଡ଼ିଲେ । ଆଶ୍ରୁଗଣ୍ଡି ବାତ ଧରିଲା । କନ୍ଦିକ ବିଶିଷ୍ଟ ବହୁ ଜହିଲେ କଲିକତାର ଗରିଆହାଟ ନିକଟରେ ହାଇରା ଗୋଦ ଲେନରେ ଡକ୍ଟର ବାସୁ ଗୋଟାଏ ଆକୁୟପକଚର କୁନ୍ତିର କରିଛନ୍ତି, ତାର ନାମ Health, ସେଠାକୁ ଯିବାପାଇଁ ! ଅଗଣ୍ଧ ମାସରେ ସ୍କୁଲର ଆତମୀୟନ କାର୍ଯ୍ୟବାରି ହୃଦି ନେଇ, ଜି.ପି.ୱ୍ୟ.ରୁ ୭୦୦ ଟଙ୍କା କାହିଁ କଲିକତା ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କଲୁ । ଉଚ୍ଚଲ ଭବନରେ ଗୋଟାଏ ରୂମ ସରକାରୀ ରେବରେ ଭତା ନିଆଗଲା । ସାନ ପୁଅ କଲିକତାରେ ରହୁଥାଏ । ଆମେ ଦୂରଭଣ ଉଚ୍ଚଲ ଭବନରେ ରହିଲୁ । ଧର୍ମତାଳା ଶ୍ରୀରରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । ନିର୍ମଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ପୁଅ ପ୍ରତାପ ଚନ୍ଦ୍ର, ଯେକି କେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷାମହିୟିଲେ, ବାଙ୍ଗ ବାବୁଙ୍କୁ ସେ ଖୁବ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ କେଉଁଠାରୁ ଖବର ପାଇ ଆମକୁ ଡକାଇଲେ । ତାଙ୍କର ଘର ତଳ ଅଂଶରେ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ ଭରି । ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମଶାଳାର, ବିଭିନ୍ନ ଛୋଟ ମୋଟ ବ୍ୟବସାୟ କରି ସେଠାରେ ରହନ୍ତି । ପ୍ରତାପ ବାବୁଙ୍କ ବାହୁଦ୍ଧାୟା ଚଲେ ଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ଭାରି ସମ୍ବାନ୍ଦ କରନ୍ତି । ମାସେ କାଳ ସେଠାରେ ହରଭାଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ତ ହୃଦିରେ ଥାଏ । କାର୍ଯ୍ୟ ବେଶି ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମାନସିକ ଚିତ୍ତା ଓ ଅଶାନ୍ତି ବେଶିଥାଏ । ବାଙ୍ଗବାବୁ ଯେଉଁ ବିଜଣାରେ ଶୁଅଛି, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ କୁମି ଚାଲେ । ମୁଁ ଭାରି ଉପରୀତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ କଲିକତା ଯିବାବେଳକୁ ତାହା କମି ଯାଇଥିଲା । ଏପରି ମାସେ କାଳ ଚିକିତ୍ସା କରାଗଲା । ପୁଅ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ଅଫିସ କାମ ସାରି ବାପାଙ୍କ ଖବର ବୁଝିବାକୁ ଆସେ । ମୋ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ଉଶ୍ରର ଭଲବୁଦ୍ଧି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି କୁ ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ । ଅବୁଶ୍ୟ ସାନ ପୁଅ ତା ପାନ ମଧ୍ୟ ଖାଏ ନାହିଁ । ଆବିକାରି ଏଗୁଡା ସଭ୍ୟତା ମଧ୍ୟରେ ଗଣା ହେଉ ନାହିଁ । ମଦ ସଭ୍ୟତା ଯୁଗରେ ଜଣେ ତା ନ ପିଇବା ମଧ୍ୟ ଅଲୋକିତ ବ୍ୟାପାର । ଯାହା ହେଉ ମୋତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗେ । କାରଣ ମୁଁ କେବେ ତା ପିଏ ନାହିଁ । କିମ୍ବା କୌଣସି ଅଭ୍ୟାସ କରିନାହିଁ । ପୁର୍ବରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ପୁଲବାଣୀରେ ଥିଲି, ବହୁତ ଥଣ୍ଡା ଜାଗା । ଶିକ୍ଷକ ମହିଳରେ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇ ଯାଆଇ, ମୋର ତା ପିଇବା ଅଭ୍ୟାସ କାହିଁକି ନାହିଁ । ଭୀବନ୍ଦୁ ସେପରି ଗଢିଥିଲି ବୋଲି ବାଙ୍ଗ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ପାଖରେ ସଫଳତାର ସହିତ ଚଳିଗଲି । ଏହିପରି ଦିନେ ଛତା ଦିନରେ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଆକୁୟପକଚର କରାଯାଏ । ଡକ୍ଟର ବାସୁ ଚାଇନାରୁ ଏହି ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିଥିଲେ । ବହୁ ଲୋକ ଆଗୋଧ୍ୟ ହୋଇ ଫେରୁଥାନ୍ତି । ଏବେ ସେ ଭାବରଙ୍କ ଦେହାତ ହୋଇଗଲାଣି । ଡକ୍ଟର କୋଟନୀସଙ୍କ ସାଜରେ ସେ ଚାନ୍ଦ ଯାଇଥିଲେ, ଫେରିବା

ବେଳକୁ ସେ ଏକା ଫେରିଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଥରେ ଯାଇଥିଲି । ତାଙ୍କର ସୀ ଥାତି । କେହି ପିଲା ପିଲି ନାହିଁଛି । ଭାବି ଦୁଃଖ ଲାଗିଲା । ଏପରି ମାସେ ବିତିଗଲା ପରେ ପହିଲାକୁ ଫେରିଲି କାରଣ ୫୦ ଜଣ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଏବଂ ତଥ ଜଣ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀ ଦରମା ପାଇବେ ।

ଅଗଣ୍ଠ ୩୧ ତାରିଖରେ ଫେରିଲି ଭୁବନେଶ୍ୱର । ବାପା ରହିଲେ ପୁଅର ଦାୟିତ୍ବରେ । ମୁଁ କର୍ମଚାରୀମାନକୁ ଦରମା ଦେଇ ପୁନର୍ବାର କିଛି ଦିନ ହୁଟି ନେଇ ଫେରିବା କଥା । ମୁଁ ଫେରିବା ବେଳକୁ କଟକ ଷେସନରୁ ଗାଢି ଛାଡ଼ୁ ନାହିଁ । ସାଗରେ ସାନ ଝିଅ ଓ ତାର ତାତ୍ତର ସାଗ ଥାତି । ସେମାନେ କଟକ ମେଟିକଲ କଲେଜରେ ପବୁଥାତି । ମୁଁ ବାରଣ କଲି ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଚାଲ, ଗାଧୋର ପାଧୋର ଖାର ପିର ଫେରିବ । ଭାଗ୍ୟଭାଲ ସେମାନେ ସେଠାରେ ଓହ୍ରାଇଗଲେ । କାରଣ କୁଏ ବିଜନ୍ୟ ହୋଇଯିବ । ମେଟିକାଲ ପାୟକ୍ରମ କି କଷ, ବହୁ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ବିଜନ୍ୟରେ ଗାଢି ଆସିଲା । ଗାଢି ଆସିବା ପରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କଟକ ବନ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ବିଟ୍ଟିନ ହୋଇଗଲା । ତ୍ରେନ୍ ଓ ବସ କିଛି ଚାଲିଲା ନାହିଁ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଦିନ । ତ୍ରେନ୍ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେବା ପରେ ପୁଣି ସାତଦିନ ହୁଟି ନେଇ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲି ।

ତିନି ଚାରିମାସ ପୂର୍ବରୁ ସାନପୁଅର ବିଭାଗର ଠିକ୍ ହୋଇଥାଏ । ବାଲିକୁଦା ନିବାସୀଶ୍ରୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଦୃତୀୟା କନ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀ ସରୋଜ ନଳିନୀଙ୍କ ସାଗରେ । ଯୌତୁକ କଥା ଆମ ଘରେ ଆଲୋଚନା ହେବାର ପ୍ରସା ନାହିଁ । ଝିଅଟି ଭଲ ଶୁଣି ତା ବାପା ଶ୍ରୀ କରିଥାତି । ଆମେ ଯେଉଁଠାରେ କହିବୁ ପୁଅ ସେଠାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ଦେବ ବୋଲି ଆଗରୁ ଜଣାଇ ଦେଇ ଥାଏ । କାରଣ ମୋ ମନରେ ଚିକେ ଆଶକା ଥାଏ ଯେ, ସେ କାଳେ ଅନ୍ୟ ଜାଗାରେ ଉପର କରିଥିବ । ମୋ ବଢ଼ ପୁଅ ସେପରି କରିଥିଲା । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ହେଲି । ତାର ବିଭାଗର ଯଦି ମୁଁ ୧୯୮୩ ଜାନୁଆରୀରେ ନ କରିବି ମାଳା (ସାନଝିଅ) ର ବିଭାଗର ବିଜନ୍ୟ ହୋଇଯିବ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଏକ ମାର ପିଲା ଏକ ସାଗରେ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ବିଭାଗର ହୁଏ ନାହିଁ । ମୋ ମାଆର ଆମେ ଆଠ ପିଲା । ସମ୍ପେ ଅଭିଭାବ ବର୍ଷକ ପାର୍ଥକ୍ୟରେ ବିଭା ହୋଇଛୁ ଯଦି କଲିକତା ଯିବି ଏକାବେଳକେ କିନିଷପତ୍ର କିଣି ଆଣିବି । କିଛି ମଧ୍ୟ କିଣି ଆଣିଥିଲି । ଆଉ କିଛି ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର ଗଲାବେଳେ କିଣିଲି । ବାଙ୍କବାବୁ ଖବର କାଗଜରେ ନଈବବି ଖବର ଦେଖି ବ୍ୟେଷ ହୋଇଗଲେ । ଅବଶ୍ୟ ବଢ଼ପୁଅ ପାଖରେ ଥିଲା । କିଛି ଦିନପରେ ମୁଁ ଟଙ୍କା ପରିଷା ଧରି ସାତଦିନ ହୁଟିନେଇ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ତାଙ୍କ ଦେହ ଅଧାଅଧି

ଉଜ୍ଜଳ ହୋଇଥାଏ । ଆଉ କେତେଦିନ ଚାକିରୀରୁ ଛୁଟିନେଇ ରହିବି ? ବିଭାଗର ଲୁଗାପଟା, ମସଲା ମସଲି, କାର୍ତ୍ତ ଆଦି ଧରି ଆସିଲା, କିଛି ଜିନିଷ ମୋର ଜନେକ ବହୁଳ ହାତରେ ପଠେଇ ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ବାକ ବାହୁଳ ପୂର୍ବତନ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ଦଳର ବନ୍ଦୁ । ସେହି ହିସାବରେ ମୋର ବନ୍ଦୁ । ଚାକର ଦେହାତ ହୋଇଗଲାଣି । ବଡ଼ ନାମଜାଦା ଓକିଲ । କଲିକତାରେ ଚାକର ମଣ୍ଡରେ କେଶ ପଡ଼େ । ତାଙ୍କ ନାମ ନାରାୟଣ ବରିସାଇ । ସେ ଚାରିଟା ବ୍ରକ୍ଷ ଆଣି ମୋ ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଚାକର ପରଇୀବନ ବହୁତ ଦୁଃଖମୟ ଥିଲା । ଯାହାହେଉ ଭଗବାନ ତାଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଛୁଟି ଦେଇଦେଲେ । ସେ ଉତ୍ତଳୋକଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ମୁଁ ଜୀବନରେ ଭୁଲି ପାରିବିନି । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭାରି ଖାତିର ଓ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ । ରାଷ୍ଟ୍ରାୟାଟ ମରାମତି ହୋଇ ସାରିଲା ପରେ ପୁନରାୟ କଲିକତା ଫେରି ସମସ୍ତେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଲୁ । ତାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାରି ଉପରେ କାମ କରି ଚାଲିଆନ୍ତି ।

୧୯୮୩ରେ ସାନପୁଅ ଯିଏ Computer Maintenance Corporation ରେ ଚାକିରୀ କରିଥିଲା, ତାର ବିଭାଗର ଜାନୁଯାରୀ ୨୪ ତାରିଖରେ ହେଲା । ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥାଏ ୧୯୮୩ରେ ସାନ ପୁଅ ବିଭାଗର ସରିଲେ ୧୯୮୪ରେ ସାନଟିଅ ଯିଏକି ତାକରୀ ପାଠ ସାରି ହାଉସ ସର୍ଜନ କରୁଥାଏ ତାହାର ବିବାହ ହେବ । ତାର ସାଙ୍ଗ ଜଣେ ସେ ମଧ୍ୟ ହାଉସ ସର୍ଜନଗିରି କରୁଥାଏ, ତାହା ସହିତ ବିବାହ ପିର ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ବାପା ଶ୍ରୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମହାନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ଆଇ.୬.୬୪. ଅଫିସର । ତାକର ଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁଅ । ସାନପୁଅ ଟିକିଏ ନାମଗ ହେଉଥାଏ । ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ତାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିଦେଲି । ତାର ଅର୍ଥ ଆମେ ସେଠାରେ ବିଭାଗର କରିବୁ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞାବନ୍ତ । ତାର ବାପା ଅର୍ଥାତମୋ ଭାବୀ ସମୁଦ୍ର ଆସି ଘର ଦ୍ୱାର ଦେଖୁଗଲେ । ମୁଁ ଯେଉଁ ଘର ଫରେଷ ପାର୍କରେ କରିଛି, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ପଚାରିଲେ । ତାହତା ଯେଉଁ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରଚାର ହେଉଥିଲା, ସେ ଅନୁସାରେ କଟକରେ ଘରଟା କ'ଣ ହେଉଛି ପଚାରିଲେ । ଆମେ କହିଲୁ ଆମର କଟକରେ ଘର ନାହିଁ କି ହବାର ନାହିଁ । ସେ ଜାବା ହୋଇଗଲେ । ଏପରି ମିଥ୍ୟା କିପରି ଏପରି ଲୋକ ବିଷୟରେ ପ୍ରଚାର କରାଯାଏ ।

୧୯୮୪ ଜାନୁଯାରୀ ଆସିଲା । ବାହାଗରର ଲୁଗାପଟା ମସଲା ମସଲି କାର୍ତ୍ତ ଇତ୍ୟାଦି କିଣା ସରିଲା । ପୁଅ ବିଭାଗର କିଛି ଖାମୋଲା ନାହିଁ ତାଲିକା ତିଆରି ହେଲା, ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଉତ୍ସବ୍ୟକ୍ତି ମାନକର । ମୁଁ କହିଲି ଦୁଇଟା ବିଭାଗର ତ ଆମର ସରିଲାଣି । ଏଥର ଲୋକ ତାକିବା କମେଇ ଦିଅ । ପୃଥିବୀ ପ୍ରଳୟ

ହୋଇଯିବ, ଲୋକ ତାକିବା କମିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କାନରେ କିଛି ପଶି ନଥିଲା । ସେହିପରି ହଜାର ଲୋକ ତାଲିକା ହେଲା । ମୋ ପାଖ ପଢ଼ିଶା ପୁଟ ଖାଲିଆଏ, ଘର ହୋଇ ନଥାଏ । ମାଲିକାନା ପିର ହୋଇ ନଥାଏ । ସେଠାକୁ ଚେଷ୍ଟ ହାଉସବାଲାକୁ ତାକି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ଏଇଟା ଦୃଢ଼ୀୟ ବିଭାଗର । ମୁଁ ଟିକିଏ ଜାକିଜୁକି ହେଉଥାଏ । ମାଳା ବିଭାଗର ଅଛି । ସେ କିନ୍ତୁ ଏକା ଜିଦ । ସମସ୍ତେ ତକାହେବେ । ହଜାରେ ଲୋକ ଖାଇବେ । ଧର୍ମଶାଳାର ଶତ୍ରୁ ମାନକୁ ତାକିବା ନାହିଁ । ସେ କିନ୍ତୁ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତକୁ ତାକିଲେ । ୧୯୮୪ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୪ ତାରିଖ ସକାଳେ ୧୧ଟା ବେଳେ ମଗଳପାକ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ବରାନ୍ତୁଗମନ । ଠିକ୍ ସମୟରେ ସବୁ ହେଲା । ଆମର ପ୍ରାୟ ୪୦୦/୫୦୦ ବନ୍ଦୁ ବାନ୍ଦବ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୩୦୦ ଆସିଥିଲେ । ବରଯାତ୍ରୀ ହେଲେ ୧୦୦ କିମ୍ବା ୧୫୦ ଜଣ । ଏହି ଭୁବନେଶ୍ୱର ମୁୟନିସିପାଲିଟି ଅଫିସ କୋଠାରେ ବିଭାଗର ଥାଏ ।

ବର ରାତି ୯ଟା ସୁନ୍ଦା ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚଗଲା । ବୋହୁ ମନରେ ନିଶ୍ଚୟ ଉତ୍ସାହ ଥିବ ଯେ, ଆମେ ସବୁ କିପରିକା ଲୋକ । କେଉଁ ମନୋବ୍ରତିର ଲୋକ ଉତ୍ସାହି । ତହୁ ପୂର୍ବରୁ କେହି ଜଣେ ନେତାକ ସ୍ବୀ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ବାକବାବୁ ସିନା ଶ୍ଶୁର ଭଲଲୋକ, ତାଙ୍କ ସ୍ବୀ ଦୁଷ୍ଟ । ଶାଶ୍ଵୀ ଦୁଷ୍ଟ ହେଲେ ବୋହୁ କିପରି ଚଳିବ ? ତାଙ୍କ ଘର ଆମ ବିଷୟରେ ସବୁ ଖବର ନେଇ ସାରିଥିଲେ, ତାହା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ନାହିଁ । ସୁରୁଶୁରୁରେ ବିଭାଗର ସରିଗଲା । ଭୋର ବେଳକୁ ହାତଗଣ୍ଡି ପଢ଼ିଲା, ରାତି ଚାରିଟା ବେଳେ ଜଣେ ଆସି ମତେ ତାକିଲା, ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ । ମୁଁ ଉଭର କଳି ଆମର ମା ବରଯାତ୍ରୀରେ ଯାଏ ନାହିଁ । ମୁଁ କ’ଣ ଯିବି । ତଦପରେ ମୋର ଭାଇଙ୍କ ଝିଅର ଖୁଦୁତାଶୁର ଭକିଲେ । ଯୌତୁକ ତାଲିକା ଦେଖି ଜିନିଷ ଆଣିବାକୁ । ମୁଁ ଉଭର କଳି, କାହା ଆଗରେ ଏକଥା କହୁଚ ? ଯୌତୁକ ଏକ ସମାଜିକ ବ୍ୟାଧ । ଏ ବ୍ୟାଧକୁ ବିନାଶ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ସେ ପୁଣି କ’ଣ ଯୌତୁକ ତାଲିକା ଦେଖିବାକୁ ଯିବେ ? ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦା କରିଦେଲି । ପୁଅବୋହୁ ସକାଳ ଛାଟାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସଧବା ସ୍ବୀମାନେ ବନ୍ଦାପନା କରି ବୋହୁକୁ ଭିତରକୁ ନେଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ଶୂନ୍ଦ ହେଲା । ମୋ ଘର ଆନନ୍ଦରେ ପୂରି ଉଠିଲା ।

ବୋହୁ କେଉଁରେ ମହିଳା କଲେଜରେ ହୋମ ସାଇଟ୍‌ରେ ଅଧ୍ୟାପିକା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁତ ଥାଏ । ପୁଅ କଳିକତା ଗଲା, ବୋହୁ କେଉଁରେ ଗଲେ । ପୁଅମ ନାତିକୁ ଚାରିମାସ ହୋଇଥାଏ, ସେ ମଧ୍ୟ ତା ମା ସାଇରେ ଦିଲ୍ଲୀ

ଚାଲିଗଲେ । ବଢ଼ିଥିଅ ତା ଶାଶୁ ଘରକୁ ଗଲା । ସାନିଥିଅ ତା ପାଠ ପାଇଁ ବଢ଼କ ଗଲା । ଘର ଶୂନ ଶାନ । ବୁବାହୁବୀ ଯୋଡ଼ିବ ଆମେ ରହିଗଲୁ । ବାଙ୍ଗ ବାହୁକ କିଛି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଗୋଟ ତଳକୁ ଚା, ଜଳଖୁଆ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋକନ ଏବଂ ରାତ୍ର ଭୋକନ ଯୋଗାର ଦିଆହୁଏ । ଦିନ ଯାଇ ମୁଁ ଷୁଳ କାମରେ ବ୍ୟୟ ଥାଏ । ରାତ୍ରିରେ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ଭାବିବାକୁ ମୋର ସମୟ ମିଳେ । ସମୟ ମିଳିବା ବେଳକୁ ମୋତେ ନିଦ୍ରା ଆନ୍ତ୍ରମଣ କରେ । ମୁଁ ଶୋଇପାରେ ।

୧୯୮୪ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ମାଲାର ବିଭାଗର ହେଲା । ତା ପୂର୍ବରୁ ମୋ ଶାଶୁଙ୍କ ୧୯୮୩ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ଦିନ ହେହାତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ସାନବୋହୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲାଣି, ଯେହେତୁ ସେ ନୃଥାବିରା ହୋଇଥାଏ, ବର୍ଷେ ପୂରି ନଥାଏ, ତାଙ୍କ ଏଠାରେ ଛାତି ଗାଁକୁ ଗଲି । ପୁଅ ମଧ୍ୟ କଲିକଟା ଚାକିରୀଛାତି ଏଠାକୁ ଆସିଲାଣି । State Electronics Development Corporation (Semi Govt.) ରେ ଚାକିରୀ କଲା । ତାର ସରକାରୀ ଚାକିରୀ କରିବା ମନୋଦୂରି କେବେ ନଥିଲା । ଶିକ୍ଷ ସଂସା ଖୋଲିବାକୁ ଆମର ପରିଷା ନାହିଁ, ବାଧ ହୋଇ ଚାକିରୀ କଲା । କଲିକଟା ଚାକିରୀ ଭଲ ହେଲେହେଁ ଗୋହାଟିକୁ ବଦଳି କରାଗଲା । ଗୋହାଟରେ ଗଣ୍ଠଗୋଳ ଲାଗିଥାଏ ବଜାଳି ଅଫିସର ନ ପଠାଇ ଓଡ଼ିଆକୁ ପଠାଇଲେ । ମୁଁ ପୁଅକୁ ଜହିଲି ତୁ ଚାକିରୀ ଛାତି ଚାଲିଥା । ବାପାତ ଦେଶ ଭବ ମାଦୃତତ ମଧ୍ୟ । ମା ମରିବା ସମୟକୁ ଦେବାର ସେ ଗାଁକୁ ଯାଇଥିଲେ । ବୟସ ୯୩ ହୋଇଥାଏ । ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାଶୁ ଭଲ ଥିଲେ ଦୁଷ୍ଟ, କଦଳୀ, ମିଠା ଓ ଆମ ଲଗେଇ ଭାତ ଖାଆନ୍ତି । ଖୁବ ପତଳା କିନ୍ତୁ ଖୁବ ସବଳ । କାମଦାମ କିଛି କରନ୍ତି ନାହିଁ, କେଉଁ ନାତି ନାତୁଣୀ ଧରିବା ମୋ ଜୀବନରେ ଦେଖିନାହିଁ । ଗାଁରେ ତାଙ୍କର ତିନିଟା ନାତି ଓ ତିନିଟା ନାତୁଣୀ, କାହାକୁ ଟିକିଏ କୋଳକୁ ନେବା ମୁଁ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । ପୁଅ ବାଙ୍ଗ ବିହାରୀ ଦାସ ଦିନେ ମା ସେବା କରିବା ମଧ୍ୟ ଦେଖି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଭାରି ମାଦୃତତ । ଘରେ ଖଚରେ ଶୋଇଲେ କାହିଁ କାହିଁ ବୋଧହୁଏ, ଜୀବନରେ କିଛି କରି ନାହିଁତି ବୋଲି ଅନୁତାପ ଓ ଅନୁଶୋଚନାରେ ଅଭର ରହିଗଲା । ଆସୁଗଣି ଆହୁରି ବେଶି ବାହାରି ପଢ଼ିଲା । ମୁଁ କି.ପି.୬୯.୮୭ ଟଙ୍କା କାତି ଲୁଗାପଟା କିଣି ତେଲମସିଲା କିଣି ଗାଁକୁ ଯିବା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଅବସା ସାହାତିବ । ମୁଁ ପହଞ୍ଚ ଗୋଟ ହାତ ସେବାସେବି କରି କିଛି କମିଲା, ଟିକିଏ ଚଳ ପ୍ରତଳ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ବଢ଼ି ଉଭଜଣୀ କାମିଦେଇ, ବଧୁଲି ମଣିଆ ଉଭଜଣୀ, ସାନ ଉଭଜଣୀ ମୃଷ୍ଟିଦେଇ, କୋର୍ଟ ଦୁଇଜଣ ଓ ସେମାନକର ପିଲାମାନେ ପହଞ୍ଚ ସାରିଥାନ୍ତି ।

କ୍ରିୟା ନ ଧରିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବଡ଼ ପୁଅ । ଭାରି କାହୁ ଥାଏ, ବିହଣାରୁ ଉଠୁ ନଥାଏ । ସେଥରୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି ଦେଶଭକ୍ତି ଯେଉଁକି, ମାତୃଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ସେଉଁକି । ପିଲା ମାନଙ୍କର କିଛି ନକଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଅମାପ । ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ବାପାକୁ ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ମାତୃଭକ୍ତି ଖୁଲାପ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ପିହୁଭକ୍ତିର ନୁହେଁ ।

ମୋର ସାନ ଦିଅର ଗଗନ । ସେ ମାଳ ସେବା କରିଛନ୍ତି । ସାନବୋହୁ ରାନ୍ଧିବାଦି ଖାଇବା ଖବର ବୁଝନ୍ତି । ମା ସେବା ଯିଏ କରନ୍ତି, ତା ଜୀବନ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି । ସେହିଦିନୁ ମୁଁଲକ୍ୟ କରିଛି, ଏମିତିରେ ବାକବାକୁ ଅନ୍ୟ ମନ୍ୟ, ମା ଗଲା ପରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନ୍ୟ ମନ୍ୟ ହେଲେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କ କାମରେ ସେ ମାଡ଼ିଲେ । ବନ୍ୟା, ବାତ୍ୟା, ମରୁତ୍ତିରୁ ଆମ ଦେଶକୁ କେବେ ତ୍ରାହି ମିଳେ ନାହିଁ । ଗରିବମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟ ଖୁବ୍ କମ୍ ପହଞ୍ଚେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ସବୁବେଳେ ସେଇ କାମରେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ୧୯୮୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବେ ଜଗଦସିଂହପୁର, ସାଲେପୁର, ଧର୍ମଶାଳା ଅଞ୍ଚଳ, ଗୋବିଷ୍ପୁରର ଅତଶ୍ଚପୁର ଯାଇ ଅଞ୍ଚଳ ବରାବର ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହ ରିଲିଫ ବନ୍ଧନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏଣେ ରେତକୁସର ଆଜୀବନ ସଭ୍ୟା ହିସାବରେ ଯେଉଁ କାମ ପଡ଼େ, ତାକୁ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ତେବେ ଘରଭାର, ପିଲାଙ୍କ ଭାର, ପକାପକି ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ମୋ ଉପରେ । ପରିବାକିଣିବା, ଚାଇକ କିଣିବା ଇତ୍ୟାଦି ମୋର ପରିବାରରେ, ଆଉ ଦ୍ଵିତୀୟ ଲୋକ ବୋଧହୂଏ କେହି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବୟସ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଗଲାଣି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ତା ମାରା ବିଭାଗର । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମାରା ହାଇସ ସର୍ଜନ ତାଇମ୍ ସରିଗଲା । ସେ ଦିନୁକୁ ଗଲା R.H.S. କରିବାକୁ । P.G. ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥାଏ । ସେଠାରେ ମାସେ ଦୁଇମାସ ପରେ ଏଠରେ P.G.ସିର୍ ପାଇଗଲା କଟକ ମେତିକଳରେ ।

ବିଭାଗର ମାର୍ଟ୍ ତା ୪ ରିକ୍ଷରେ ଛିର ହୋଇଗଲା । ଅଛେ ବହୁତେ ସବୁ ଯୋଗାତ ହୋଇଗଲା । ଗହଣା ଗଣ୍ଠାଏ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କଥା ମୋର ଦେବାର କିଛି ନଥାଏ । ଭୋକିଭାତ ବାପା ତାଙ୍କର ଆଯୋଜନ କରନ୍ତି । ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ମୋର ଥାଏ । ତାଙ୍କତା ଶାଶୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ବର୍ଣ୍ଣ ନପୁରି ଥବାରୁ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଯାଇପୁର ବିରଜା ମହିରରେ ଗୁପ୍ତ ଗଜା ନିକଟରେ ଛଥମାସିଆ ଶ୍ରାବ ଦେଲୁ । କାରଣ ତାଙ୍କ ଅସୁଷ୍ଟତା ପାଇଁ ଗଜା ଗଯା ଯିବା ସମବ ହେଲା ନାହିଁ । ସାନ ଭାଇ ଗଗନ ଓ ତା ସ୍ବୀକୁ ଚକ୍ର ପରିଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଶ୍ରାବ ପାଇଁପଠାଇଲୁ । ଫେବ୍ରୁଆରୀ

ମାସରେ ସେମାନେ ଏକାର୍ଯ୍ୟ ସାରି ଦିଲ୍ଲୀରେ ଚାହୁଁ ପାଖରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଫେରିଲେ । ଜି.ପି.ଏଫ.ରୁ ଟଙ୍କା ଛଠିବ, ବାହାଘର ହେବ । ଲୁଗାପଟା ଗଣଶା ଗଣି ସବୁ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ । ପୁନରାୟ ଫେବୃଯାରୀ ଶେଷ ଭାଗରେ କଲିକତା ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ୨ୟ ଓ ୪୯ ବିଭାଗରେ ମୋ ଜିନିଷ ପତ୍ର କଲିକତାରୁ କିଣା ହୋଇଥାଏ, କାରଣ ଗାତି ଖର୍ଚ୍ଚ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ସବୁ ଶତ୍ରୀ ଦରରେ ଭଲ କିନିଷ ମିଳି ଥାଏ । ମୋର ଶେଷ ବିଭାଗର, ଅଥରକ ବହୁ ଅପିସରକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ କରାଗଲା ନାହିଁ । ଯେତେ କାଷିହାଷି କଲେ ମଧ୍ୟ ୩୦୦ ଖଣ୍ଡେ ଲୋକଙ୍କ ତାଳିକା କରାଗଲା । ସେ ପୂଣି ଯେପରି ହଜାରେ ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ହେବ । ମୋ ଯାଆ ଓ ଦିଅର ଗ୍ୟାଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେଇ ଫେରିଲାପରେ ନିମନ୍ତଶ ପତ୍ର ଛପାଗଲା । ସବୁ ବିଭାଗରକୁ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ନିମନ୍ତଶ କରାଯାଏ, ଆଗ ପୁରୀ ଯାଇ କାମ ସାରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । କେତେଥର ଜି.ପି.ଏଫ. ଟଙ୍କା ଉଠାଇ ହେବ ? ଟଙ୍କାର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ କମିଲାଣି । ମୁଁ କହିଲି ଏ ବିଭାଗରଟା ପୁଅ ଓ ବାପାକ ଦାୟିତ୍ବରେ ହେଉ । କହି ଲାଭ ନାହିଁ, ବଢ଼ ପୁଅକୁ କହିଲାରୁ ଜୋରଁ ପୋଷାକପତ୍ର ଦାୟିତ୍ବଟା ସେ ନେଲା । ବିଭାଗର ଲୁଗାପଟା ଦାୟିତ୍ବ ବଢ଼ । ମୁଁ ଏକା ସାଇରେ ୧୭ ମାସର ପୂଣ୍ୟପର୍ବ ପାଇଁ ଲୁଗା କିଣି ଦେଇଥାଏ । ବହୁ ବାନ୍ଧବକୁ ମୁଁ ଦେବି । କିଏ ପସନ୍ଦ କରିବେ କି ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୋ କ୍ଷମତା ଅନୁଯାୟୀ ଦେବି । ଘର ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯିବ । ଦୁଇ ଝିଅ ଗଲେ ଘରଖାଲି । ଦୁଇବୋହୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହେ । ବିଭାଗରକୁ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ହେଲେ । ସବୁ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ମଧ୍ୟ ଆସିବା କଥା, କାରଣ ଏଠା ମୋର ଶେଷ ବିଭାଗର । ମୋ ମାମୁଁ ଘର, ମାଉସୀପର, ମୋ ଭାଇ ଭଉଣା, ଝିଆରୀ, ପୁତୁରା, ଏକତ୍ର ହେଲେ । ମୋ ଶାଶ୍ଵତେବେଳକୁ ନଥାନ୍ତି । ବର୍ଷେ ପୂରି ନଥାଏ ବୋଲି ମୋ ମନ ଦୁହୁବୁଦ୍ଧ ଥାଏ । ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ପଚାରି କଲି । ମୋର ଦିଅଁ ମଜଳା ବନଦୂର୍ମା ମନ୍ଦିରରେ କରିଥାଏ । ବହୁତ ଚିନ୍ତାରେ ଥାଏ ।

୧୯୭୮ ମସିହାରେ କେଉଁଣର ଜିଲ୍ଲା ଆନନ୍ଦପୁର ସରତିଭିଜନର ବାନ୍ଧଗୋଡା ଗାଁରେ ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା ହୋଇ ପୂରା ଗାଁ ସାରା ପୋଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ବହୁ ଧନ ଜୀବନ କ୍ଷତି । ଗାରଗୋରୁ ଗୁହପାଳିତ ପଶୁକର କିଏ ହିସାବ ରଖିଛି ? ରିଲିଫ୍‌ବାଣି ଫେରିଲାବେଳକୁ ରାତି ୧୧ଟା ହୋଇଥାଏ । ସାନ ଝିଅ ସେବିନ ଆସିଥାଏ, ଦେଖା କରିବାକୁ । ସକାଳୁ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ଚାଲିଯିବ କଟକ, ବହୁତ ରାଗିଲା । ମୁଁ ସେବିବେଳେ କହିଥିଲି -ତୁ କାହିଁକି ରାଗୁଛ ? ମୋ ପାଖରୁ

ଚାଲିଗଲେ କାହା ଉପରେ ଆଉ ରାଗିବୁ ? ସେଇ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ବଢ଼ିଅର ବିଭାଘର ସେତେବେଳକୁ ଷବ୍ଦୀ ହୋଇ ଗଲାଣି । ୧୯୮୪ ରେ ମୋର ଅବସର ନେବା କଥା । ସେ ଅନୁସାରେ ଏ ଯୋଜନାବନ୍ଧ ବିଭାଘର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲି । କାରଣ ବାକବାବୁଙ୍କ ୩୦ ସାହାୟ୍ୟ, ସହଯୋଗ, ସହନ୍ତୁଭୂତି, ଅନୁକଳ୍ପା ଦରଦ ପାଇଁ । ସେହି ଅଛି । ବାସିଲ୍ୟ ମମତା ଅଛି । ସବୁ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ନିଜ ରୋଜଗାର ଗୁଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଉଦ୍‌ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟୟିତ ।

ଉଠି ମଧ୍ୟରେ ବାକବାବୁ ଥରେ ‘ସମାଜ’ ଅପିସ ଯାଉଥିଲେ । ବାକବାବୁଙ୍କ ଡକ୍ଟର ରାଧାନାଥ ରଥ କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ମହୀୟସୀ ମହିଳା । ସେ ଏକା ସାଇରେ ଏତେ କାମ କରି ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା କେତେବେଳେ ବୁଝନ୍ତି ? ମୋତେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଦୋଷୀ ଦୋଷୀ ଲାଗେ । କାରଣ ମୋର ପରିବାରର ସୁଖ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ, କାଳେ ସ୍କୁଲର କ’ଣ ଅବହେଲା ହୋଇଯିବ । ଏଇ ଦୁଇକଥା ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଭାବନା ଦେଶୀ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ମୋର ଜାଣତରେ ମୋ ପରିବାରର ପଛେ ଅବହେଲା କରିଛି, କିନ୍ତୁ ସ୍କୁଲ କାର୍ଯ୍ୟ କିଛି ଖଲାପ କରିନାହିଁ । ଏତେବେଳକୁ ମୁଁ ଗାଜ୍ୟ ପୁରୁଷାର ପ୍ରାୟ ଶିକ୍ଷ୍ୟିତ୍ରୀ ହୋଇଥାଏ । ଅନ୍ୟମାନେ ଜାତୀୟ ପୁରୁଷାର କିପରି ପାଇବେ ଲାଗି ପଢ଼ିଥାନ୍ତି । ସବୁ ବିଭାଗରେ ଲାଞ୍ଛ, ମିଛ ପଣି ସାରିଥାଏ । ଖୋସାମତି, ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ କଥାରେ ତୋଷାମଦ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ତାହା ମୋ ଦ୍ୱାରା କେବେ ହେବ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ସାହନା ଥାଏ, ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାହା ପାଖରେ ମୋତେ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଠିଆ ହେବାକୁ ପଢ଼ି ନାହିଁ, ହୀନସ୍ତା ହୋଇନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ଉଶ୍ଵର ବିଶ୍ଵାସୀ, ଦେବୀ ଦେବୀ ଆରାଧନା ମୋତେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦିଗରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିଥାଏ । ଶିଥ ଦୁଇଟି ଏଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହନ୍ତି । ଚାହିଁଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିପାରିବି, ସେମାନଙ୍କ ଭଲମହ ବୁଝି ପାରିବି ।

୧୯୮୪ ଅପ୍ରେଲ ୧୨ ତାରିଖରେ ମୋ ସାନ ପୁଅର ବଢ଼ି ଶିଥ ଜନ୍ମ ହେଲା । ତା ରଙ୍ଗ ପଦ୍ମ ପୁଲ ଓ କରଁ ପୁଲର ରଙ୍ଗ ଭଲିଆ ତୋପା । ମୋ ସାନ ଭାଇ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ । ପରିବାରରେ ପ୍ରଥମ ଶିଥ ହେଲେ ଘରକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆୟିଲା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ପିତା, ପିତ୍ରସୀ, ମତ୍ତସୀ, ମାଉସୀ, ଅଜା, ଆର, ଜେଜେମା କେଜେବାପା ସରିଏଁ ଖୁସି । ଧୂମଧାମରେ ଏକୋଇଶା ହେଲା । ଏହି ବର୍ଷ ବାଳ ବାବୁଙ୍କର ନୂଆ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଗତ ୧୯୪୭ ମସିହାରୁ ଯେଉଁ ଖଟିଖାଥା କୃଷକ ପାଇଁ କୃଷକ କାଗଜ ବାହାରୁଥିଲା, ତାହାର ସମାଦନା ଦାୟିତ୍ୱରେ ସୁରେତ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ, ବିନୋଦ ଜାନୁନ୍ତରୋ, ବିଭୂତି ପଛନାୟକ,

ଗୋରାଚାନ ମିଶ୍ର, ପ୍ରଦୀପ କିଶୋର ଦାସ, ବାଲ୍କ ବିହାରୀ ଦାସ, ପ୍ରମୁଖ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଥିଲେ । ସେ ତ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତାର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ଏହି ବର୍ଷ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ନିଜର ତିନୋଟି ପେନସନର ସମାହାର । ଗୋଟିଏ ବିଧାନ ସଙ୍ଗ ସଦସ୍ୟ ପେନସନ, ଗୋଟିଏ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ପେନସନ ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ପାଉଥାନ୍ତି । ସବୁ ଟଙ୍କା ଅନ୍ୟ ପିଛାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଥାଏ । ସେ ଯାହାହେଉ ‘କୃଷ୍ଣକର ଆହ୍ଵାନ’ ନାମରେ ନାମିତ ଏକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ଛପା ହେବା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ଏଥରେ ସରକାର ନୀତି ନିୟମର ଆଲୋଚନା ଓ ଖୁଲାପ, ଚାଷୀକୁ କିପରି ସମବାୟ ସଂଘା ଜରିଆରେ ରଣ ଯୋଗାଣ, ରିହାତି ଦରରେ ସାର ଯୋଗାଣ, ରଣ ଛାଡ଼ି, ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା, ସରକାର ପାଖରେ ଆପରି ଅଭିଯୋଗ କରି କୃଷ୍ଣକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୁବିଧା ହାସଲ ରତ୍ୟାଦି କରାଇବା । ସେ ପତ୍ରିକାର ବାର୍ଷିକ ଦେୟ ୧୨ ଟଙ୍କା ରଖାଯାଇଥିଲା । କାରଣ ଗରିବ ଚାଷୀ କେଉଁଠାରୁ ଅବା ପଇସା ଆଣିବେ । ନିଜ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ବେଳକୁ ପୁଅ, ବୋହୁ ଓ ସ୍ବୀ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପଇସା ଅଛି । ଆପେକ୍ଷା ଆପେକ୍ଷା କୃଷ୍ଣକ ସଂଘା ବଢ଼ିଲା । ସେଥରେ ବିନା ପାରିଶ୍ରମିକରେ ୨, ୮ ଜଣ କାମ କରନ୍ତି, ଚିଠିରେ ଅଠା ମାରିବା, ସେଥରେ ଠିକଣା ଲେଖିବା, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଫାଇଲ ଖୋଲିବା ରତ୍ୟାଦି ।

୧୯୮୮ରେ ସାନ ଝିଅର ପ୍ରଥମ କନ୍ୟା ସତାନ ଜନ୍ମ । ତା ଜନ୍ମଦିନ ଅଛୋବର ୮ ତାରିଖ । ତାର ଦିନେ ପୂର୍ବରୁ ଦୂତାବାହାନ ଓଷା, ଯାହାକୁ ମୂଳାଷ୍ଟମୀ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେଇଦିନ ୩ାରୁ ଦେବୀଙ୍କର ଷୋଳପୂଜା ଆରମ୍ଭ ହୋଉଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶାତ୍ର ଦେବୀଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରନ୍ତି । ଦେବୀ ୧୭ ପ୍ରତାର ବେଶରେ କୁଷିତ ହୁଅଛି । ଜୀବତ ବର୍ଷରେ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ନବରାତ୍ରି ପୂଜା ହୋଉଥାଏ । ତାମିଲନାଡୁରେ ମଧ୍ୟ ନବରାତ୍ରି ପୂଜା ହୋଉଥାଏ । ବଗଜା, ଓଡ଼ିଶାରେ ତଜାକ ଜମକରେ ହୁଏ । ଆମେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ କଟକରେ ୧୦୦ ମେତ୍ର ହେଉଥାଏ । ଏବେ ୫୦୦ ମେତ୍ର ହେଉଥାନ୍ତି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମଧ୍ୟ ୧୦୦ ମେତ୍ର ହେଉଥାନ୍ତି । ମୋ ନାତୁଣୀ ସେହି ଦିନ ଜନ୍ମ । ମୋର ବଢ଼ ପୁଅର ଦୂତାବାହନ ଓଷାଦିନ, ଠିକ ପୂଜା ଆବାହନ ସମୟରେ । ତାର ଜନ୍ମ ଠିକ ରାତି ୧୨ ଟା ୧୫ ମିନିଟ୍‌ରେ । ସେଥିପାଇଁ ମୋ ମା କହିଛି ମୁଁ ଓପାସ କରି ଅବା ଫଳମୂଳ ଦେଇ ଗୋକେଇ ପଠେଇ ପୂଜା ପାଖରେ ପୂଜା କରିବାକୁ । ସେଇଦିନ ୩ାରୁ ଆକିଯାଏ ମୁଁ କରି ଆସୁଛି । ଏହି ବର୍ଷଠାରୁ ଚାରୁ ବାବୁର ଗୋଟାଏ ଗୋକେଇ ଆଜ ନେହାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଟୋକେଇ ପୂଜା ହୋଉଥାଏ ।

ବହୁତ କଷ୍ଟ ପାଇଲା ମାଳା । ଫେରକଟା ହୋଇ ପିଲା ବାହାରିଲା । ସାହା ଭରସା କେହି ନାହିଁ । ମୁଁ ସ୍କୁଲ କାମ ସାରି ଯାଏ । ତା ସ୍ଵାମୀ ତା ପାଖରେ ଥାଏ । ସିଲେଇ ଖୋଲିଲା ପରେ ତା ଶାଶୁ ଘରକୁ ଆସିଲା । ରାଜମହଲ ଛକ ନିକଟରେ ତାର ଶଶୁର ବାସଗୃହ ପାଇଥାନ୍ତି, ସେଠାରେ ତା'ର ଏକୋଇଶା ପୂଜା ସରିବାପରେ ସେମାନଙ୍କର ଚାକିରୀ ନିଯୁତି ହେଲା । ଜଣକର ଫୁଲବାଣୀରେ, ଅନ୍ୟ ଜଣକର ଫୁଲବାଣୀର ଖକୁରା ପଡ଼ାରେ ହେଲା, ମାଳା ଫୁଲବାଣୀ ନ ଯାଇ ହୁଟିରେ ରହିଲା । ତାପରେ ତାର ପୂରୀ, ତାପରେ ପିପିଲି, ସବାଶେଷରେ କଟକ ସି.ଟି.ହସପିଟାଲରେ ହେଲା । ସବୁବେଳେ ବ୍ୟସ୍ତ ବିତ୍ରୁତରେ ମୋ ଦିନ କଟୁଆଏ । ସର୍ବଶେଷରେ ବାପୁଜୀ ନଗରରେ ଘରଭତୀ ନେଇ ଦୁହଁ ରହିଲେ । କାହାରୁ ଖକୁରା ପଡ଼ାରେ ନାବର୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ କଲାପରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଝାଡ଼ପତା ହସପିଟାଲରେ ପୋଷିଂ ହେଲା । କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଦୁହଁ ରାଜଧାନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହିଲେ । ସେଇ ସମୟକୁ ବାକ ବିହାରୀ ଦାସକର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଜେ.ଆର.ଡି.ଟାଟା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ । ଚିଲିକାରେ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ ପାଇଁ ଚିଲିକାର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ହେବ ନଷ୍ଟ । ଫେରିବନ୍ତ ନିର୍ମାଣ, ଜେଟି ନିର୍ମାଣ ଆଦି ଚିଲିକାର ସୁନୀଳ ଜଳ ରାଶିକୁ କରିବ କଳୁଷିତ । ପାରିକୁଦ, ମାଲୁଦ, କାଳିଯାଇ ଦେବତା, ସବୁ ହେବ ସଂକ୍ରମିତ । ସାଇବେରିଆ, ଡିବତ ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରୁ ବହୁ ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ ଏଠାରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସନ୍ତି । ନଳ ବଣକୁ ଆଉ ଏରାପକ୍ଷୀ ଆସିବେ ନାହିଁ, ଏଇ ଆଂଶକାରେ ସେଠାରେ ଆଯୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା । ୧୯୮୫ ପରେ ଏହାର ଆଭାସ କିଛି କିଛି କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଅମଳରେ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୯୦ ପରେ ବିକୁ ପଜନାଯକଙ୍କ ସରକାର ଅମଳରେ ଏହା ବହୁ ଗୁଣରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ‘କୃଷକ ଆହ୍ଵାନ’ ଛପା ହୋଇଥିଲା କୃଷକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ । ୧୯୯୦ ବେଳକୁ ଏହା ବହୁ କାମରେ ଲାଗିଲା ।

ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଆପାତତଃ ସରିଲାପରେ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ମୁଁ ଟିକିଏ ଅଳି କଲି ମୋତେ ତୀର୍ଥ କରି ନିଅନ୍ତୁ । ୧୯୮୭ ମସିହା ଜୁନ ମାସରେ ବାହାରିଲି ଉରର ଖଣ୍ଡ ଯାତ୍ରାରେ । ବଡ ପୁଅ ତ ଦିଲୁଁ ନିଜାମୁଦ୍ଦିନଠାରେ ଥାଏ । ସେଠାରେ ୭,୮ ଦିନ ରହିବା ପରେ ରକ୍ଷିତେଶ ଗଲୁ । ହରିଦ୍ଵାର ଦେଇ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ହରିଦ୍ଵାରରେ ଦୁଇରାତି ରହିଲୁ । ବାକ ବାବୁଙ୍କର ଦେହଟା ବିଶେଷ ଭଲ ନଥାଏ । ସେ ଯାହାହେଉ ହରିଦ୍ଵାର ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ବୁଢ଼ ପକାଇ ରକ୍ଷିତେଶ ବାହାରିଲୁ । ରକ୍ଷିତେଶରେ ଲକ୍ଷମାନ ଝୁଲା ଓ ବିଭିନ୍ନ ମନ୍ଦିରମାନ ଦେଖୁ ରାତିରେ ରହି, ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସାଧାରଣ

ବସରେ ଦୁଇଟି ସିଟ କରି ବନ୍ଦି ନାରାୟଣ ବାହାରିଲୁ । ବାଳ ବାବୁଙ୍କର ଆଶ୍ରମ ନଥୁଲେ ମୋର ମଧ୍ୟ ଏଥିରୁ ପ୍ଲାନ ଦେଖା ହୋଇ ପାରି ନଥାଚା । ଘାଟ ରୋଡ଼, ସାମରିକ ନିୟମିତଣରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଘାଟ ଥାଏ । ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ସେ ବସ ଚାଲେ ନାହିଁ । ବସରେ ୨୪, ୨୫ ଜଣ ଯାତ୍ରୀ ବ୍ୟତୀତ ଅଧିକ ଯାତ୍ରୀ ବସନ୍ତ ନାହିଁ । ଯେହେତୁ ସେ ଗୋଟାଏ ସାଧାରଣ ଯାତ୍ରୀ ବସ, ସେ ୪୦, ୪୫ ଯାତ୍ରୀ ନେଉଥିଲା । ଗୋପେଶ୍ୱରପୁ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ମାମୁଳି ହୋଇଲେରେ ଆମେ ରହିଲୁ । ଏପରି କଦର୍ମ୍ୟ ହୋଇଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଜିଦେଶୀରେ ଦେଖିଲାହୁଁ । କୁନ୍ତ ମାସରେ ଆମ ଦେହ ଥରୁଆଏ, ବିଛଣା ଓ କମ୍ଳକରୁ ଥଣ୍ଡା ଝରି ପଡ଼ୁଆଏ । ରାତି ସାରା ଶୋଇନାହିଁ । ସକାଳୁ ବନ୍ଦ୍ରୀବିଶାଳକ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା । ଦିନ ଏଗାରଟା ଦେଲେ ଯୋଶୀ ମଠର ୨୦ କିମି. ପୂର୍ବରୁ ଏକ ଉଚ୍ଚ ପ୍ଲାନରେ ବସ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ବସ ଖରାପ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ବସ ଉଠାଇବ ନାହିଁ । ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଅଛା ପିଠି କଢ଼ କଢ଼ ତାକିଲାଣି । ସାଙ୍ଗରେ ଅର୍ଣ୍ଣରୋଗୀ ମଣିଷଟିଏ, କ'ଣ କରିବି ଭାବି ପାରୁ ନଥାଏ । ବନ୍ଦ୍ରୀବିଶାଳକୁ ତାକିଲି । ହେନାରାୟଣ ଅଭିର୍ଯ୍ୟାମୀ, ପ୍ରଭୁ ପରାପୂର, ସର୍ବ ବିଦ୍ୟବାନ ହୋଇ ଉଚ୍ଚର ତାକକୁ ଶୁଣିବ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ଦୁର୍ଗମ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯାତ୍ରା ଯିଏ କରିବ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଉଚ୍ଚ ନହେଲେ କରିବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ତାର ଆଉ ଯୋଗ କୁଟିବ ନାହିଁ । ଏତେ ବାଟ ଆଣିଲୁ ବନ୍ଦ୍ରୀ, ଏଇ ଯୋଗ ନିଶାବିଥା ପର୍ବତ ଉପରେ ପକାଇଦେଲୁ, ମାତ୍ର ତୋଠାରୁ ୩୦ କି.ମି. ଦୂରରେ । ତଦ୍ବନ୍ଧଶାତ୍ର ଏକ ବସ ଆମ ଦୁହଁଙ୍କୁ ଉଠାଇଲା । ଯୋଶୀମଠ ପହଞ୍ଚ ଶୁଣିଲୁ ପାହାତ ଧସିଛି । ଏକୋଇଶ ଲଣ ଆହାତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗାତି ଯାଉ ନାହିଁ । ପେଟ ଜଳି ଯାଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ବାଙ୍ଗିଲାଣି । ସେଓ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଗୋବାଇ ରହିଲୁ । ପରେ ଶୁଣିଲୁ ଯେ ଏପଚରେ ବସ ରହୁଛି । ଯେଉଁ ବସ ଦୁଇ ତିନୋଟି ସେଠାରେ ଅଟକିଥିଲା, ସେପରୁ ଯାତ୍ରୀ ନେଇ ସେ ବନ୍ଦ୍ରୀରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଉଛି । ସେଇ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ବାହାରିଲୁ । ପାହାତି ପୋର୍ଟର ସୁଚକେଶ ଓ ବ୍ୟାଗ ଧରିଲା । ପ୍ରାୟ ଦେବ କି.ମି. ପାହାତ ଧସିଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାକୁ ହେବ । ବାହାରିଲୁ, ଯାତ୍ରାତ କରିଛୁ ଆଉ କ'ଣ କରିବୁ ? ଆଗେ ବାତି ଧରି ଦୁହଁଙ୍କ ଧରି, ତାକୁ ଗୋଟାଏ ପାହାତି ଧରିଥାଏ, ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପାହାତି ଧରିଥାଏ । ଏହିଭାବି ଭାବରେ ସେତକ ରାଷ୍ଟ୍ର ପାରିଛେଲୁ । ସେ ପାହାତି ଗୋଟାଏ ସୁଚକେଶ ଓ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟାଗ ପାଇଁ ୫୦ ଟଙ୍କା ନେଲା । ସେପାଖରେ ଯାଇ ବସରେ ବସିଲା ବେଳକୁ ଅପରାହ୍ନ ନାଟା । ଯାହାହେଉ ବନ୍ଦ୍ରୀବିଶାଳ ମନ୍ଦିରରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ।

ବନ୍ଦ୍ରୀନାଥରେ ପହଞ୍ଚ ଉଷ୍ଣପ୍ରସବଶରେ ଗାଧୋଇ ବନ୍ଦ୍ରୀ ଦର୍ଶନ କରି ଗଣେଶଜୀ, ନାରଦଜୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଜୀଙୁ ଦର୍ଶନ କଲୁ । ଅଳକାନନ୍ଦା କୂଳରେ ପ୍ରକୃତି ଶୋଭାର ବିଚିତ୍ରତା ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । ଦର୍ଶନ ସାରି ଖାଇ ପିଇ ପୁନରାୟ ତତ୍ତ୍ଵପରଦିନ ଗୋଟାଏ ବେଳକୁ ବାହାରିଲୁ କାରଣ ସେଇ ପାହାଡ଼ ଧସିବା ରାସ୍ତା ପାରିହେବାକୁ ପଢ଼ିବ । ଯୋଷ୍ଟା ମଠରେ ପହଞ୍ଚ ସେଠାରେ ରାନ୍ତ୍ରୀ ରହଣି । ତହେଁ ଆରଦିନ ବସରେ ବସି ରଷ୍ଟିକେଶ ଆସି ପହଞ୍ଚବାକୁ ହେବ । ରୁଦ୍ର ପ୍ରୟାଗ, ରଷ୍ଟିକେଶ ଠାରୁ ଶାନ୍ତି କି.ମି. ଉଚ୍ଚରେ, ନାଗାଧୁରାଜ ହିମାଳ୍ୟର ଘଷ୍ଟ ଜଗଳ ଆଉ ନାହିଁ । ଅବାଧରେ ଜଗଳ କଟା ହେଉଛି । ବାଙ୍ଗବାବୁ ମଣିରେ ମଣିରେ କୁଆଡ଼େ ଉଭାନ ହୋଇ ଯାଇ, କଣ ସବୁତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥାନ୍ତି । ମୋ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ନଥିଲା । ସେଠାରୁ ଫେରି ହରଦ୍ଵାରକୁ ଫେରିଲୁ । ସେଠାରେ ବ୍ରେନ ଧରି ଦିଲୁ । ଫେରିଲୁ । ଆଉ ୪ ଧାମ କଥା ନୋହିଲା । ପୁଣି ପ୍ରୟାସ ରହିଲା । ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡର ଚାରିଧାମ ହେଲା ଗଙ୍ଗାନ୍ତ୍ରୀ, ଯମୁନୋନ୍ତ୍ରୀ, କେନ୍ଦ୍ରାରନାଥ, ବନ୍ଦ୍ରୀନାଥ, ଏ ସବୁକୁ ଯିବା ବହୁତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଭାବ ମନରେ ଧରି ଆମେ ଦିଲୁରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ଚାନ୍ଦୁବାବୁ ଆମ ପାଇଁ ଭାରି ବିକ୍ରତ ଥିଲା । ଆମକୁ ଦେଖି ଟିକିଏ ନିଶ୍ଚାସ ମାରିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲୁ । ଆଉ ଚାକିରୀ ରହିଲା ଓ ମାସ କେବଳ ।

ଜାନୁଆରୀ ୩୧, ୧୯୭୭, ସରକାରୀ ଚାକିରୀରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲି । କ'ଣ ସବୁ ଚିରାଚିତ ପଥା ଅନୁସାରେ ବିଦାୟ ସଭା ଆୟୋଜିତ ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ସ୍କୁଲରେ ଟଙ୍କା ପଇସା ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । ଏଇ ସ୍କୁଲରେ ଫୁଲବାଣୀକୁ ବଦଳି ସମୟରେ ସରକାରଙ୍କୁ ଡରେଇ ଦେଇଥିଲି । Govt. servant conduct rule ଅନୁସାରେ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ଦାମର ଉପହାର ନେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ସେବ୍ରେଟାରୀ (ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ)ଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ଗମ୍ଭୀର ମାସରେ ମିଳିବା ପରେ ୭୭ ଟଙ୍କାର ଏକ ପଥର ମୂରି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ୧୯୭୩ ମସିହା କଥା ମୁଁ ଭୁଲି ନାହିଁ । ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କୁ ଛାତି ସହକର୍ମୀ ଗଣଶରେ ଆଉ ରହିବି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଏବେ ତ ମନ ଦୁଃଖ । ଦ୍ଵିତୀୟରେ ସେମାନଙ୍କ ମନଦୁଃଖ କରାଇବାକୁ ଆଉ ଚାହିଁଲି ନାହିଁ । ଯାହା ଆଦାୟ କରନ୍ତୁ, ଭୁବନେଶ୍ୱରର ସବୁ ସ୍କୁଲର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ତାକି ଯେତେ ବେଶି ଶିକ୍ଷକ ଖାଇପାରିବେ ଖାଆନ୍ତୁ । ମୋ କଥା ଅନୁସାରେ ସଭା ଆୟୋଜନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଇ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ରାଜଧାନୀର ଉତ୍ତମ ବାଳକ ବାଲିକା ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳ୍ୟ

ମାନକରୁ ପ୍ରାୟ ୪୦୦ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ରନ୍ଧାବତା ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ବିଶ୍ୱାତ ଶିକ୍ଷାବିତ ଏବଂ ସୁଲେଖକ ଅନୁଗୁଳ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ପୂର୍ବତନ ଅଧ୍ୟେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଗ୍ନ ନାଥ ପ୍ରଧାନ ଅତିଥି ହୋଇଥାଏଛି । ଶ୍ରୀ ଶତ୍ରୁଗ୍ନ ନାଥ ଜଣେ ଉରମ ପୁରୁଷ । ସଭାରେ ମୋର ଏତେ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଯେ, ମୁଁ ସେ ପ୍ରଶଂସାର ଯୋଗ୍ୟ କି ନାହିଁ ସେ କଥା କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ରାଜ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିବା ଠାରୁ ବିଭିନ୍ନ ବାଚ୍ୟା, ବନ୍ୟା, ମରୁତି, ଘୃଣ୍ଣିବାଚ୍ୟା ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରପାତିତ ଲୋକଙ୍କୁ ମୋର ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି, ସହଯୋଗ ଉତ୍ସାହ ବିଷୟରେ ବ୍ୟାନ କଲେ । ମୋତେ ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁଆଏ । ଅଶ୍ଵଳ ନଯନରେ ପ୍ରାଣର ଷ୍ଣୋଭରେ ମୁଁ ଉରର ଦେଲି । ମୋର ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା କଥା କରିଛି, ଅଧିକା କିଛି କରି ନାହିଁ । ଯାହାବା କରିଥାଏ ମୋ ପରିବାର ଭାର ସମ୍ବାଲିବାରେ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ କିଛି ଖୂଲାପ ହୋଇଥିବ କହି କ୍ଷମା ପ୍ରଥମ କରି ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ, ଅଭିଭାବକଙ୍କ ସହକର୍ମୀଗଣଙ୍କୁ ସର୍ବୋପରି ସଭାପତିଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାରିଥିଲି । ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ମାନକର ସ୍ଵେଚ୍ଛାପହାର, ପୁଷ୍ପମାଳ୍ୟ ଧରି ମୋତେ ଆଣି ଘର ନିକଟରେ ଛାଡ଼ିଦେଇଗଲେ । ଅଶୋକ ନଗର ପୁଟ ବଜାଦ ନଯରରେ ମୁଁ ରହେ । ଘରେ ଆସି ଦେଖେ ତ ମୋର ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀ ମାନେ ଗୋଟାଏ ରାମାୟଣ ସେବା ବହି ଦେଇଛନ୍ତି । ବହି ଦେଇଥିବାରୁ ମୁଁ କିଛି କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । ପଛରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗାଲି ଦେଲି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସମୂର୍ଧ ମୁକ୍ତ । ଅବସର ନେବାର ଆଠ ଦଶ ଦିନ ପରେ ଜନେଇ ବନ୍ଧୁ ବହି ଜଗବନ୍ଧୁ ଉଠାଇବା ମିତିଯମ ସ୍କୁଲରେ ଆଂଶିକ ସମୟ ଶିକ୍ଷକତା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୁଁ ଏତେବେଳ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବା ପରେ, ଆଉ ଅନ୍ୟର ଅଧୀନରେ ଶିକ୍ଷକତା କରିବାକୁ ଚାହେଲି ନାହିଁ । ସହଜେ ଜୀବନରେ କେବେ ଶାରାରିକ ବା ମାନସିକ ଆରମ୍ଭ କରି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଚାହେଲି ନାହିଁ ଆଉ କିଛି କରିବାକୁ । ଦୁଇଟି ଅଭ୍ୟାସ ନିଷ୍ଠା ରଖିବି । ଧର୍ମ ସଭା ବା ଧର୍ମ ଆଲୋଚନା ଓ ସାହିତ୍ୟକ, ସାଂସ୍କାରିକ ସଭାରେ ଯେଗଦାନ କରିବି । ନାଟି ନାଡୁଣିଆଙ୍କ ସେବା କରିବି । ସେମାନଙ୍କ ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ ପିଲାମାନକର ବାପା ମାକର କିଛି ସେବା ବାକି ରହି ଯାଇଛି । ଉତ୍ସରକ ଅପାର ବୃପାରେ ସେମାନେ ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ ଆପଣ ତ ଠାକୁର ତାକି ସବୁ କାମ ହାସଲ କରୁଛନ୍ତି । ତାକିବା ଓ ମାଗିବା କାମ ମୋର । ଦେବେକି ନାହିଁ ସେ ବିଚାର କରିବେ । ସୁତରାଂ ଦେବା କାମ ତାକର । ତାକ ଉଛା ଯାହା ହୋଇଛି ତାହା ହୋଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେଥିରେ ସବୁଷ୍ଟ ।

ପୁନର୍ବାର ତୀର୍ଥ ଯାତ୍ରା

ବଦ୍ରିନାଥରୁ ଫେରିବା ପରେ ମୋ ମନରେ ଉରାଶଷ୍ଟର ଚାରିଧାର ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଜାହା ଥାଏ । ବାକବାବୁଙ୍କର ଜାହା ହେଲେ ପଥଟା ସୁଗମ ହେବ । ଅନେକ ଥର କହିଛି, ତୁମେ କାମ କରିବ ବୋଲି ଜୀବନରେ ଏତେ କଷ ପାଇଲି । ତୁମେ ୧୦/୧୪ ଦିନ ମୋ ପାଇଁ ବୁଲି ପାରିବ ନାହିଁ ? ଶେଷରେ ସେହି ଲଶ୍କରକ ଅପାର କରୁଣାରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ବିଗଲିତ ହେଲା । ସେ ସବୁ ତୁଷାରାବୃତ ଅଞ୍ଚଳ । ବର୍ଷରେ ଗମାସ ବରପାତ ହୁଏ । ସେଠାରେ ଗଜୋଡ଼ୀ, ଯମୁନୋଡ଼ୀ, କେଦାରନାଥ ଓ ବଦ୍ରୀବିଶାଳ - ଅମରନାଥ ପ୍ରଭୁତି ହିମାଳ୍ୟର ଅଞ୍ଚଳ ବର୍ଷରେ ଗମାସ ବନ୍ଦ ରହେ । ବଦ୍ରୀଙ୍କର ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ଯୋଶୀ ମଠ ନିକଟରେ ରହନ୍ତି । ବଦ୍ରୀ ଓ କେଦାର ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ନମ୍ବୁଦ୍ଧି ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିରାଜନା ହୋଇଥାନ୍ତି । ସହଜେ ତ କେଦାର ନାଥ ଠାରେ ଆଦି ଶକ୍ତରାତାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଜୁନ ମାସ ତା ଗରିଷ୍ଠକୁ ବାହାରିଗଲୁ । କାରଣ ମୋ ମାସ ୧୫ ତାରିଖ ଠାରୁ ଦେଉଳ ଖୋଲା ହୁଏ । ତା ଅର୍ଥ ସେହି ଦିନଠୁଁ ତୀର୍ଥ୍ୟାତ୍ମୀୟବା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ଏବଂ ନିୟମିତ ତୀର୍ଥ ଦର୍ଶନ ଚାଲେ । ସେହି ଉଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ବାହାରିଗଲେ ଜୁନ ଶେଷ ସପ୍ତାହ ବେଳକୁ ଫେରି ପାରିବି ।

ହରଦ୍ଵାରରେ ଗରଞ୍ଜାଳ ଯାତ୍ରାଯାତ ନିଗମର ଅଫିସ ଅଛି । ସେଠାରେ ଅଗ୍ରୀମ ଟିକେଟ କଲେ ସୁବିଧାରେ ସେମାନେ ନେଇଯିବେ । ମୁନିକୀରେତି ନିକଟରେ ତାଙ୍କର ଅଫିସ । ବଢ଼ ପୁଅ ସେଠାକୁ ଫୋନ୍ କରି ବୁଝିଲା ଯେ ଟିକେଟ କୁନ୍ତ ମାସ ତା ୨୦ ରିକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ । ଏତେଦିନ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିବାକୁ ଜାହା ନଥାଏ । ତାର ଏକ ମାତ୍ର କାରଣ ସୁରୁବାରୁ ଦୂରଟି ଛୋଟ ଝିଅ ଏବଂ ମାଲାର ଗୋଟାଏ ଝିଅ । ତିନିଜଣଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ଥାଏ । ବୋହୁ ଓ ମୋ ଝିଅ ଉଭୟ ଚାକିରୀ କରନ୍ତି । ସେ ଯାହା ହେଉ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପୁଅକୁ ବେଶୀ ଲଗେଇଲି ସେ ରେଲେଖେ ବାଲାକୁ ଧରି ଜୁନ ୧୪ ତାରିଖକୁ ରକ୍ଷିକେଶ ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ଦୂରଟି ଟିକେଟ ଖରିଦ କଲେ ।

ନିଗମ ଅଫିସ ମୁନିକୀରେତି ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ୧୪ ତାରିଖ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଯାତ୍ରା । ରକ୍ଷିକେଶରୁ ପ୍ରଥମେ ଯମୁନୋଡ଼ୀ, ଗଜୋଡ଼ୀ, କେଦାର ନାଥ ଓ ତେପରେ ବଦ୍ରୀନାଥ । ଚାରି ଧାମ କରିବାପାଇଁ ପୁରା ବାରଦିନ ଲାଗିବ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସମ୍ମୂହ ଚରଦ ଦିନ ଲାଗିବ । ପୁଅ ଆମ ସାଇରେ କଣେ ରେଲେଖେ କର୍ମଚାରୀ ପଠାଇଲା । ସେ ଆମକୁ ବସରେ ବସାଇଦେବ, ଆମେ ବାହାରିଗଲେ ସେ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଆସି ତାକୁ ଖରିଦ ଦେବ । ୧୩ ତାରିଖ ମଶୋରୀ

ଏହିପ୍ରେସରେ ବାତାନ୍ତକୁଳ ରେଲଟବାରେ ଆମେ ବସିଲୁ । ରାତିରେ ଖାଇପିଇ ଆରାମରେ ଶୋଇ ହରିଦ୍ଵାରରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ସକାଳ ଆଠଟା ବେଳ । ସେଠାରୁ ହଷିକେଶ ଯିବାକୁ ଦୁଇ ତିନି ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । ଦିନ ୧୧ଟା ବେଳେ ରଷିକେଶ ପହଞ୍ଚ ମୁନିଜାରେତିରେ ନିଗମ ଅପିସ ଗଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ସବୁ ଯାତ୍ରୀ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଆଛି । ପୃଥକ ପୃଥକ ବସ ଥାଏ । ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଯମୁନେତ୍ରୀରୁ, ଯମୁନେତ୍ରୀରୁ ଗଜୋତ୍ରୀ, ଗଜୋତ୍ରୀରୁ କେଦାରନାଥ, କେଦାରନାଥରୁ ବଦ୍ରୀନାଥ । ତଦ୍ୱପରେ ରୁହୁ ପ୍ରୟାଗ ଦେଇ ରଷିକେଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ । ହିମାଳ୍ୟର ପୂର୍ବ ଘଷ ଜଗଳ ନାହିଁ । ଆଜି ତାର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଓ ଘଷଦ୍ଵ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ସୁନ୍ଦରଲାଲ ବହୁଗୁଣାଙ୍କୁ ଅନଶନର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ପୂରାଣର ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ରିକୃତ, ଚିତ୍ରକୃତ ଆଦି ପର୍ବତ ଆଖୁଆଗରେ ନାରୁଆଏ, ଏହାର ଆକାର ଏତେ ତୀଷ୍ପୁ ଓ ତୀଷ୍ପଣ । ପ୍ରତି ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ଭୟ ଆସୁଆଏ । ହଜାର ହଜାର ଫୁଟ ତଳକୁ ବସ ଗଢି ପଢିବ ଏବଂ ଆମେ ଆଉ କେହି ନଥିବୁ । ବରୁଣଦେବଙ୍କ ଆବିର୍ଜ୍ଞାବ ଅଚାନକ ଏବଂ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବଙ୍କ ଆବିର୍ଜ୍ଞାବ ମଧ୍ୟ ଅଚାନକ । ରଷିକେଶରୁ ଯମୁନେତ୍ରୀ ୨୨୨ କି.ମି. । ଲଗଜୁରୀ ବସ (ନିଗମର) ଯାତ୍ରୀ ଓ ତ୍ରାତରକୁ ନେଇ ୨୪ ଜଣ ପାହାଡ଼ ଚଢିଲୁ, ବସର ଗଢି ୨୦ କିମ୍ବା ୧୪ କି.ମି. ହୋଇଥାଏ । ମୁନିଜାରେତି ରଷିକେଶ ଠାରୁ ଦୁଇ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସେଠାରୁ ଦୁଇ ଦିଶରେ ରାତ୍ରା ଯାଇ ଥିଛି । ଗୋଟାଏ ରାତ୍ରା ଯମୁନେତ୍ରୀକୁ, ଅନ୍ୟଏକ ରାତ୍ରା ଗଜୋତ୍ରୀ ଓ ଯମୁନେତ୍ରୀକୁ ଯାଇଛି, ଅନ୍ୟ ରାତ୍ରା କେଦାରନାଥ ଓ ବଦ୍ରୀନାଥକୁ ଯାଇଛି । ରଷିକେଶ ଠାରୁ ୧୩ କି.ମି. ଦୂରରେ ନରେତ୍ର ନଗର । ଏହି ନଗରକୁ ନରେତ୍ର ସାହା ବାହାଦୂର ବସାଇଥିଲେ ୧୮ ୨୦ ମସିହାରେ । ନରେତ୍ର ନଗର ଠାରୁ ଚମ୍ପା ୪୭ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ପାହାଡ଼ର ଅଳାବଳା ରାତ୍ରା ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଝରଣାର କୁଳୁକୁଳୁ ନାଦ ପର୍ବତାଞ୍ଚଳ ପଥକୁ ନିନାଦିତ କରୁଆଏ । ପଥର ମର୍ମର ଶବ ହୃଦୟରେ ଅପୂର୍ବ ପୁଲକ ଜାତ କରୁଆଏ । ଚମ୍ପା ଏକ ମନୋରମ ପ୍ଲାନ । ପ୍ରକୃତିର ଅପରୂପ କାନ୍ତି ଭରା ଏହି ଚମ୍ପା, ଏହା ଏକ ଶୈଳ ନିବାସ କହିଲେ ଚଲେ । ବହୁ ଦୂରରେ ତୁଷାରାଦୃତ ଶୁଜମାନ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥାଏ । ବିହାର, ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରୁ ଆସିଥିବା ଦୁଇ ଦମ୍ପରି ଗଣ କ୍ୟାମେରାରେ ଫଟୋ ଉଠାଉଥାଛି, ଆମର ଯାତ୍ରା କରିବାଚାର ଯଥେଷ୍ଟ, ସେଥୁରେ ଫଟୋ ଉଠାଇବ କିଏ ? ଚମ୍ପାରେ ରାତିରେ ରହିବାକୁ ହୁଏ । ପାହାଡ଼ ଉପରେ କୋଠା ମାନକ ଉପରେ ବିକୁଳି ବଢି ଆକାଶରେ ତାରା ଫୁଟିଲା ପରି ଦିଶୁଆଏ । କୁନ୍ତ ୧୫ ତାରିଖ ଭୋରରୁ ଆମେ ଚମ୍ପା ଛାତିଲୁ । ଚମ୍ପାରୁ ତେହେରୀ ୨୧ କି.ମି. । ଏହା ଭାଗିରଥୀ ଭିଲଗଙ୍ଗର ମିଳନ ସ୍ଥଳୀରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ପତନ ଠାରୁ ୧୮୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ । ଏହାକୁ ମହାମାନ୍ୟ

ରାଜା ସୁଦର୍ଶନ ଶାହା ରାଜଧାନୀ କରାଇଥିଲେ । ଏହା ଠାରୁ ତିନି ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯାଇଅଛି । ୧. ଦେବ ପ୍ରୟାଗ ୨. ଉତ୍ତର କାଶୀ ୩. ଶ୍ରୀନଗର । ଏଠାରେ ଗଙ୍ଗା ଉପରେ ଏକ ବଡ଼ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଉଥିଛି । ତିନିଶହ କୋଟି ଟଙ୍କାରେ ଏଠାରେ ବଡ଼ବନ୍ଦ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଉଥିଛି । ଏଠାରୁ ଗାଢ଼ିରେ ପେତ୍ରୋଲ ଅଥବା ତିଜେଲ ଉତ୍ତିକରି ନିଆଯାଉଥାଏ ।

ଡେହେରି ଠାରୁ ଧରାଶୁ ୩୭ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରୁ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଉତ୍ତର କାଶୀ ଦେଇ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀକୁ ଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ହନୁମାନ ଚଟି ଦେଇ ଯମୁନେତ୍ରୀ କୁ ଯାଇଛି । ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ବନ୍ଦୀନାଥ, କେଦ୍ୟାରନାଥ ଯିବେ, ସେମାନକୁ ହଥ ଦିନ ଲାଗିବ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଚାରିଧାମ ଯାତ୍ରା । ଏଠାରେ ବିଦେଶୀ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ତଦାରଖ ହୋଇଥାଏ । ଧରାଶୁ ଠାରୁ ସ୍ୟାନା ଚଟି ୪୮ କି.ମି. ଧରାଶୁ ଠାରୁ ବ୍ରହ୍ମାଶୋଲ ଓ ବରକୋଟ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନ ଦେଇ ସ୍ୟାନା ଚଟିରେ ପହଞ୍ଚିଛି । ଏହି ଘନ ଘୋର ଜଗଳ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ଗାଁ ଅଛି । ଏହିଠାରୁ ଯମୁନେତ୍ରୀକୁ ଲୋକ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । ଅଥବା ଘୋଡା ସବାରରେ ଯାଆନ୍ତି । ସ୍ୟାନା ଚଟି ଠାରୁ ହନୁମାନ ଚଟି ୫ କି.ମି. ଥିଲେ । ଏଠାରୁ ୭ କି.ମି. ଦୂରରେ ଯମୁନା ବାଇ କୁଣ୍ଡ ଅଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଗରମ ଜଳ ରହିଥାଏ । ଜାନକୀ ବାଇ କୁଣ୍ଡ ଠାରୁ ଯମୁନେତ୍ରୀ ୨ କି.ମି. ଚାଲିବା ରାଷ୍ଟ୍ର । ରାଷ୍ଟ୍ର ତୀଙ୍କୁ, ଅଣ୍ଣେବାରିଆ । ସବୁବେଳେ ଲାଗେ ଘୋଡା ଟାପୁ ସମତା ରକ୍ଷା କରି ନ ପାରିଲେ ଯାତ୍ରୀ ପଡ଼ି ମରିଯିବ । ସମୁଦ୍ରାଯ ଚାଲିବା ରାଷ୍ଟ୍ର ୧୩ କି.ମି. ହେବ । ଏହି ଠାରେ ଯମୁନେତ୍ରୀକୁ ପୂଜାକରି ଯିଏ ଯାହା ମାନସିକ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଯମୁନେତ୍ରୀର ଉଚ୍ଚତା ୧୦,୯୦୦ ଫୁଟ । ଏଠାରେ ଯମୁନେତ୍ରୀ ମହିର ଅଛି । ଏକ ପାଖରେ ଶୀତଳ ଜଳ, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଉଷ୍ଣପ୍ରସବଶ । ଯମୁନେତ୍ରୀ ଶୋଭା ଅତି ମନମୁଖକର । ପକ୍ଷୀକୁଳନ - ଯମୁନାର କଳ କଳ ନାଦ, ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବ୍ୟକ୍ତ ପ୍ରେମର ଆଭାସ ଦେଇଥାଏ, ତନୁମନ ଅତି ପୂଲକିତ ହୋଇଥାଏ । ୧୭ ତାରିଖ ଠାରୁ ୧୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ଯାତ୍ରା । ପର୍ବତ ଖୋଲରୁ ଯମୁନା ଝୁଣ୍ଡିଯର ଅତି ବିଚିତ୍ର । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର କି ବୈଚିତ୍ର୍ୟ । ଯମୁନେତ୍ରୀଠାରୁ ଧରାସୁ ୧୦୭ କି.ମି. ।

ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ଯିବାବେଳେ ଧରାସୁ ପଡ଼ିବ । ୨ କି.ମି. ପୂର୍ବରୁ ମୋଡ ଭାଗି ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ଅଭିମୁଖେ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଆମେ ମୋଡ ଭାଗିଲୁ । ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ବୟସର ପିଲା ଆମ ବସି ର ଦ୍ରାଇଭର ଥାଏ । ୨୨ କିମ୍ବା ୨୩ ବର୍ଷ ହେବ । ପାହାଡ଼ି ରାଷ୍ଟ୍ର । ବସ ଚଳାଇବା ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟର ବ୍ୟାପାର ।

ଏଠାରେ କାଶି ବିଶ୍ଵନାଥ ମହିର ଅଛି । ଏଠାର ବହୁତ ଧର୍ମଶାଳା ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଧରଣର ହୋଟେଲ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ପର୍ଶ୍ଵରାମ ମହିର ଏବଂ ଏକାଦଶ ରୂପ୍ତ ମହିର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ମନ୍ଦିର ସଂକ୍ଷାତିକୁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମେଳା ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହୋଇଥାଏ । ଭାଗିରଥୀ କୁଳରେ ଏକ ବଡ଼ ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଉଛି । ଉତ୍ତର କାଶୀ ୩୦ରୁ ଲକ୍ଷ ଟଟି ୮୭ କି.ମି. । ଏଠାରେ ବାକ ବାବୁଙ୍କ ଦେହ ଖରାପର ସୁଚନା ମିଳିଲା । ମୁଁ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ବିକ୍ରତ ହୋଇଗଲି । ବହୁ ଜନ୍ମରେ ଏ ତୀର୍ଥ୍ୟାତ୍ମା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ବାଧାହେଲେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ଲାଗିବ । ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଦେହର ସୁଷ୍ପତା ପାଇଁ ପ୍ରଥମା ହିଁ କରୁଥାଏ । ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ବାଟରେ ମନେରୀ, ଉଚବାତି, ଗଙ୍ଗାନାନୀ, ସୁଖୀ, ତାଳା, ଦରସିଲ ପରେ ଲକ୍ଷ ନାମକ ଏକ ଜାଗା ଆସେ । ଏଠାରୁ ୧୩ କି.ମି. ଚାଲିକରି ଯିବାକୁ ହୁଏ । ନରେ ଘୋଟାରେ ଯିବାକୁ ହେଉଥାଏ । ଦ୍ଵିପ୍ରହରରେ କେବଳ ଘୋଟ ଦିନ ପିଇବାରୁ ପେଟ ଭଲ ଲାଗିଲା । ସେ ଟିକିଏ ଭାତ ଓ ଦିନ ଖାଇଲେ । ଦେବଦାରୁ ଜଙ୍ଗଳ ନାକି.ମି. ଅଛି । ଭୈରବ ଘାଟି ଅଛି । ଏଠାରୁ ୧୩ କି.ମି. ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ, ଏଠାରୁ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀର ବରଫ, ବନଭୂମିର ଶ୍ୟାମଳିମା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନମୁଖକର । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ପାହାଡ଼ିମାନେ ଉଚରୁ ଖସି ନିମ୍ନ ଭାଗରେ ବା ନିମ୍ନରୁ ଉଠି ଉଚରାଗରେ ଜାଳେଣୀ କାଠ ଆଦି ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି । ସ୍ବୀଳୋକ ବେଶୀ କାମ କରିବାର ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରରେ ସର୍ବତ୍ର ଆମେ ସେଇଥା ଦେଖୁ ।

ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀର ଉଚତା ୧୦,୩୪୪ ପୁଟ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ଗୋମୁଖ ବରଫଶରୁ ବାହାରିଥାଏ । ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ୩୦ରୁ ଆହୁରି ୨୪ କି.ମି. ଉଚରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । ଆମ ଯାତ୍ରାରେ ଗୋମୁଖ ଅତର୍ଭୁତ ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଗୋମୁଖ ଯାଇପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀରେ ଗଙ୍ଗାମାତାକର ମହିର । ମହିର ନିକଟରେ ଏହା ଘରଘର ନାଦରେ ବହୁ ଉଚରୁ ଗଙ୍ଗା ଜଳ ପ୍ରବାହିତ । ଏହାର ସୁଅ ଏତେ ପ୍ରକଳ୍ପର ଯେ ହାତ ଦେବା ମାତ୍ରେ ହାତ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ । ଖରାଦିନରେ ଏଠାରେ ପ୍ରବଳ ଶୀତ ହୋଇଥାଏ । ଚାରୋଟି କମଳ ଜାଙ୍କି ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଦେହ ଅବୁଥାଏ । ସବୁ ବିଶ୍ଵଶାପତ୍ର ବରଫ ସମ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଏଭଳି ଅଭିଷ୍ଟତା ମୋର ପୂର୍ବରୁ କେବେ ହୋଇ ନଥିଲା ବା ଉବିଷ୍ୟତରେ କେବେ ହେବ ବୋଲି ଆଶା ମଧ୍ୟ କରିନାହିଁ । ମିଷ୍ଟର ଦାସଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ବିକ୍ରତ । ଦିଆଁଦେବତାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଯେ ସେ ଏତେ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତ ଚଢ଼ିଲେ ଏବଂ ଦେଖୁପାରିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ ମନୋବଳର ପରିଚୟ ଦେଲା । ମୋର ମଧ୍ୟ ଜୀବନରେ

ଉରତର ଚାରିଧାମ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗନ୍ନାଥ (ଓଡ଼ିଶା, ପୁରୀ) ବଦ୍ରୀନାଥ (ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ, ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡ) ଦ୍ୱାରକାନାଥ (ଗୁଜୁରାଟ) ରାମେଶ୍ଵର (ଦକ୍ଷିଣଭାରତ, ତାମିଲନାଡୁ) ଏବଂ ଉତ୍ତରଭାରତ ଚାରିଧାମ ଯମୁନେତ୍ରୀ, ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ, କେଦାର ନାଥ ଓ ବଦ୍ରୀ ନାଥ ଦେଖିବାର ପ୍ରୟାସ ଚରିତାର୍ଥ ହେଲା । ମୋର ପାରିବାରିକ ଜଞ୍ଜାଳ ରେ ସେ ଅଂଶ ଶ୍ରୀହଣ୍ଠ ନ କରି ଯେତିକି ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଉଥିଲେ, ଏତଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରାଇ ମୋତେ ସେତିକି ସ୍ମୃତି କରାଇଲେ ।

ଏହି ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ମନ୍ଦିରରେ ଗଜା, ଯମୁନା, ସରସ୍ଵତୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ପାର୍ବତୀଙ୍କର ପୁରାତନ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ରହିଛି । ଏହାର ସମ୍ମାନରେ ମହାରାଜ ଉଗିରଥ ହସ୍ତଯୋତି ହୋଇ ଦଶାୟମାନ ଅଛନ୍ତି । ଏହାର ଅଛ ନିମ୍ନ ଭାଗରେ କେଦାର ଗଜାର ସଜମ ଅଛି । ଏଠାରେ ଗଜା ଶିବକ ଲିଙ୍ଗ ଉପରେ ପତିତ ହେଉଛନ୍ତି । ବହୁତ କଷରେ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀର ଅତି ଶୀତଳ ଜଳରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଦେହ ଓଦା କରି ମଥାରେ ଜଳସିଞ୍ଚନ ପୂର୍ବକ ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ ସାରି ବସ ନିକଟକୁ ଫେରିଲୁ । କାରଣ ଗୋମୁଖ ଯିବାର ନଥିଲା । ଆମେ ଯିବା ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଭୈରବଘାଟି ଠାରୁ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ପାଦରେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ଏବେ ସାମରିକ ବିଭାଗର ଲୋକମାନେ ଭୈରବ ପୋଲ କରି ରାଷ୍ଟ୍ର ନିର୍ମାଣ କରିବାରୁ ବସ ସିଧା ସଳଖ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀକୁ ଯାଇ ପାରୁଛି । ଗଜାମାଟାଙ୍କର ସମତଳକୁ ଅବତରଣ ବିଶ୍ୟରେ ବହୁତ କଥା ଅଛି । ଉକ୍ତାକୁ ବଂଶର ରାଜା ସଗର ଅଶ୍ଵମେଧ ଯଙ୍ଗ କରିବାରେ ତାଙ୍କ ଘୋଡାକୁ କପିଳମୂଳି ଆଶ୍ରମରେ ବନ୍ଧା ରଖାଗଲା । କାରଣ ତାଙ୍କର ୧୦୦ ଅଶ୍ଵମେଧ ଯଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କ ହେଲେ ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସବର ଚାଲିଯିବ, ତାଙ୍କର ସହସ୍ର ପୁତ୍ର ଅଶ୍ଵକୁ କପିଳମୂଳିଙ୍କ ଆଶ୍ରମରୁ ଘେନି ଆସିବାରୁ କପିଳମୂଳି ରାଗିଗଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ସେମାନେ ଉଷ୍ଣ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର ସଦଗତି ହେଲା ନାହିଁ । ଅଶୁଂମାନଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ବଳରେ କପିଳମୂଳି କହିଲେ ତାଙ୍କ ନାତି ଭଗୀରଥ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ଗଜା ଆସି ହିମାଳୟର ପାଦଦେଶରେ ପଦାର୍ପଣ କଲେ ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡ ପାଇବେ । ତଦନ୍ତସାରେ ଭଗୀରଥ ବ୍ରହ୍ମାକୁ ତପସ୍ୟା କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାରୁ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନଶ କୋଣରେ ରହିଲେ । ଶିବ ଜଟା ଉପରକୁ ଆସିଲେ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଅବଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଗଲେ । ପୁନର୍ବାର ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ ତପସ୍ୟାରେ ବ୍ରହ୍ମରକ୍ଷି ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଚଲୁ କରିଦେଲେ । ପୁନରାୟ ତପସ୍ୟାରେ ଜାହୁ ରକ୍ଷିକ ଜଘରୁ ନିର୍ଗତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଜାହୁବୀ, ଭଗୀରଥ ତପସ୍ୟା କରି ଆଣିଥିବାରୁ ତାହା ଭଗୀରଥୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ ପରେ ପରେ ଆମ ବସ କେଦାରନାଥ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କରିବା କଥା । ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀରୁ ଭୈରବଘାଟି ଓ ଲକ୍ଷ ଘାଟି ଦେଇ ଉଚ୍ଚର କାଶୀରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଉଚ୍ଚର କାଶୀରେ କାଶୀ ବିଶ୍ଵନାଥଙ୍କୁ ଆଉ ଥରେ ଦେଖିଲୁ । ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୧୧୫୮ ମି. ଏଠାରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ୧୯ ତାରିଖରେ ଧରାସୁ ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଲୁ । ଧରାସୁ ଉଚ୍ଚତା ମଧ୍ୟ ୧୦୩୬ ମି. ଧରାସୁ ପରେ ତେହରି । ତେହରି ୩୦ ରୁ ଶ୍ରୀନଗର । ଶ୍ରୀନଗରରୁ ରୁଦ୍ର ପ୍ରୟାଗ । ରୁଦ୍ର ପ୍ରୟାଗ ୩୦ ରୁ ତିଳଖ୍ୟାତି, ତିଳଖ୍ୟାତିରୁ ଗୌରୀ କୁଣ୍ଡ । ଗୌରୀ କୁଣ୍ଡରେ ଶାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି, କେଦାରନାଥ ଯାତ୍ରା ଏଠାରୁ ୧୪ କି.ମି. ଘୋଡାରେ ଚଢି ବାହାରିଲୁ । ଯମୁନେତ୍ରୀର ଦେହକଷ୍ଟ ଯାଇ ନଥାଏ, ପୂଣି ଘୋଡା ସବାର ମୋର ଚିନ୍ତା । ମୋର ଚିନ୍ତା ବେଶୀ ବାଜବାବୁ କେମିତି ସୁଷ୍ଠୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଫେରିବେ । ମନେ ପଢ଼ିଲା ପାଞ୍ଚବମାନଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗାରୋହଣ, ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ଵର୍ଗାରୋହଣ ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ ବାଜ ବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ, ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି ମୋ ପାଇଁ । ଜୁନ ୧୮ ତାରିଖ ରାତିରେ କେଦାରନାଥ ପହଞ୍ଚ ରହିଲୁ । କି ଅସହ୍ୟ ଶୀତ । ବର୍ଷମାନ ଭାବିଲେ ମୁଁ ଭାବୁଛି କିପରି ସେ ଯାତ୍ରା ଆମେ ସମ୍ମୂର୍ଖ କଲୁ । ଏବେ ଆମକୁ ସ୍ଵପ୍ନ ପରି ତାହା ଲାଗୁଛି ।

ଆଦି ଶଙ୍କାରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଏଠାରେ ସମାଧି ନେଇଛନ୍ତି । ଜ୍ୟୋତି ମଠ ଉଚ୍ଚରପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ଲାପନ କରିଛନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଜନ୍ମ । ଉଚ୍ଚର ଭାରତରେ ସମାଧି । ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁଧାରଣ ମୂରଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୌକ୍ଷବାନ୍ତି ଏବଂ ଶାମୀର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ କରିବା କଥା । ସାତଙ୍କ ବେଳେ ବାହାରିଲେ ଯାଇ ନଅଟାରେ ଗୌରୀକୁଣ୍ଡ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବୁ । ବସ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ । ଛଥଟା ବେଳେ ଗରମ ପାଣିରେ କେବଳ ହାତ ଗୋଡ଼ ଧୋଇ କେଦାର ନାଥଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ଓହାଇଲୁ । ଏଠାକାର ନଦୀକୁ ମନ୍ଦିନୀ କହନ୍ତି । ମନ୍ଦିନୀର ଜଳ ମଧ୍ୟ ବରଫ ପରି ଶୀତଳ । ମନ୍ଦିରର ଅତି ନିକଟରେ ବରଫ କୁଡ଼ କୁଡ଼ ଗଦା ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାଏ କିପରି ଫେରି ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବି । ଚିର ଶକ୍ତ ତେଜ୍ଜା ତେଜ୍ଜା ଅବସ୍ଥିତି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶରେ କେବଳ ଜଣଳ । ଅବତରଣ ବେଳେ ପାର୍ଶ୍ଵଦେଶକୁ ଚାହିଁଲେ ଜଣାଯାଏ, ହଜାର ହଜାର ଫୁଟ ତଳକୁ ଆମେ ଖସି ପଡ଼ିବୁ । ଗୌରୀ କୁଣ୍ଡ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚ ଦୁଇଘର୍ଷା ହାତରେ ସମୟ ଥାଏ । ସେଠାରୁ ଚ୍ୟାହିଁ କରି ଶିବ ପାର୍ବତୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଗାର୍ଜାଁ, ଯେଉଁଠାରେ ଶିବ ପାର୍ବତୀଙ୍କ ବିବାହ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରୁ ଫେରି ବସରେ ବାହାରିଲୁ । କେଦାର ନାଥରୁ ତିଳଖ୍ୟାତା ଏବଂ ରୁଦ୍ରପ୍ରୟାଗ ରାସ୍ତା ଅଛି । ସୋନ ପ୍ରୟାଗରୁ ଉସି

ମଠ ଦେଇ ବନ୍ଦିନାଥ ଯିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ବନ୍ଦୀନାଥ ଯିବାକୁ ରାସ୍ତା ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ବସ ସବୁ ବନ୍ଦୀବିଶାଳ ନିକଟରେ ଲାଗିଥାଏ । କି ଅପୂର୍ବ ବନାନୀର ଶୋଭା, ଦେଖିଲେ ଭୁଲି ହୁଏନା, ମନ ପୁରା ମୁସ୍ତ ହୋଇଯାଏ । କେବାର ନାଥ ଶୀତକାଳରେ ଯୋଶୀ ମଠରେ ପୂଜା ପାଆନ୍ତି । ଏଠାରେ ଓଁ କାରେଣ୍ଟର ମହିର ଦର୍ଶନ କଲୁ । ଏହା ଅତ୍ୟକ୍ତ ରମଣୀୟ ପ୍ଲାନ । ଏହି ପ୍ଲାନ ଆମ ଯାତ୍ରାର ଶେଷ ପଠୀ । ଅଳକା ନଦୀ କୃଳରେ ଦକ୍ଷିଣଭାଗରେ ବନ୍ଦୀବିଶାଳଙ୍କ ମହିର ଅବସ୍ଥିତ । ବହୁତ ଧର୍ମଶାଳା, ହୋଟେଲ, ବଡ଼ ବଜାର ସବୁ ଅଛି । ପାହାଡ଼ର ଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟକ୍ତ ମନୋରମ ଅଟେ । କମଳ ଆଦି ଶୀତ ବସ୍ତ ଭଡ଼ା ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ମିଳି ଥାଏ । ଯାତ୍ରୀମାନେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ପାହାଡ଼ ମାନେ ଆସି ଗରମ ପାଣି ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କତା ବି ମହିର ନିକଟରେ ଉଷ୍ଣ କୁଣ୍ଡ ଅଛି । ଉଷ୍ଣ ନୁହେଁ ତସ୍ତ । ଏଠାରେ ଆମର ଖାଇବା ପିଇବା କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲା ନାହିଁ । ଯାହା ଖାଇବା ଭାତ ତାଲି, ତରକାରୀ, ପୂରୀ, ଚପାଟି, ଭଉଳି, ଦୋଷା, ପ୍ରଭୃତି ଗରମ ଗରମ ମିଳିଥାଏ । ଷେଷ ବ୍ୟାକ୍ରମ ଶାଖା ମଧ୍ୟ ଖୋଲିଅଛି । କଳା ମୁଗୁନି ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ ମୂର୍ଚ୍ଛି, ଏହାକୁ ନମ୍ବିତ ବ୍ୟାକ୍ରମମାନେ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଶକରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଏକ ମଠ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଅଛି । ବନ୍ଦୀ ପଦ୍ମାସନରେ ଅଛନ୍ତି । ମୂଲ୍ୟବାନ ବସ୍ତ ପରିଧାନ କରିଛନ୍ତି । ଅମୂଲ୍ୟ ମୁକୁଟ ମଧ୍ୟ ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି । କପାଳରେ ହୀରା ମଧ୍ୟ ଖଚିତ ହୋଇଛି । ଦୁଇ ପାଖରେ ନର ନାରାୟଣ, ଉଦ୍ଧବ, କୁବେର ଏବଂ ନାରଦଜୀଙ୍କର ମୂର୍ଚ୍ଛି ଅଛି । ବେଦାରେ ହନୁମାନ, ଗଣେଶ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛି ଅଛି । ମହିର ପଛପାଖରେ ଏକ ପଥର ଅଛି । ଏହାର ନାମ ଧର୍ମଶୀଳା । ଗୋଟାଏ କୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଦକ୍ଷିଣଭାଗରେ ମୁଖ୍ୟଦ୍ୱାର, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମହିର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ମହିର ବେଦାରେ ଶୁଖ୍ଲା ଭୋଗ, ଯାହାକୁ ମହାପ୍ରସାଦ କହନ୍ତି ତାହା ମିଳେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ ପ୍ଲାନ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ୧. ତପ୍ରକୁଣ୍ଡ-ନଦୀର କୁଳରେ ମହିରର ନିମ୍ନ ଭାଗରେ ଏହି କୁଣ୍ଡ ଅବସ୍ଥିତ । ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଧାରା ଓ କୂର୍ମ ଧାରାର ଜଳ ଅତି ଶୀତଳ । ଅଳକା ନଦୀ ତତ ଦେଶ ଏବଂ ଶିଳା ଖଣ୍ଡ ମହିରର ନାରଦ କୁଣ୍ଡ ଅଛି । ପାଖରେ ବ୍ରହ୍ମ କୁଣ୍ଡ, ଗୌରୀକୁଣ୍ଡ ଏବଂ ସ୍ଵର୍ଣ୍ୟ କୁଣ୍ଡ ଆଦି ଅଛି । ୨. ପଞ୍ଚଶୀଳା- ନାରଦ ଶିଳା, ବାରାହ ଶିଳା, ନୃସିଂହ ଶିଳା, ଶରୁତ ଶିଳା ଏବଂ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଶିଳା ତପ୍ରକୁଣ୍ଡ ନିକଟରେ ଅଛି । ୩. ବସୁଧାର ୪. ମାତ୍ରମୂର୍ଚ୍ଛି ୫. ଶେଷ ନେତ୍ର, ୬. ଚରଣ ପାଦୁକା ୮. ସତୀପତ୍ର ଆଦି ପ୍ଲାନମାନ ରହିଛି । ଆମେ କେବଳ ବନ୍ଦୀ ଦର୍ଶନ କରି ଅଳକାନଦୀ ତତ ପାଖରେ ତପ୍ରକୁଣ୍ଡରେ ଗାଧୋଇଥିଲୁ । ୨୩

ତାରିଖରେ ପହଞ୍ଚ ୨୪ ତାରିଖରେ ଦର୍ଶନ ସାରି ସେହିଦିନ ଯୋଶୀ ମଠ ଫେରି ଆସି ରାତିରେ ସେହିଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲୁ । କର୍ଣ୍ଣପ୍ରୟାଗ, ଦେବପ୍ରୟାଗ, ରୁଦ୍ର ପ୍ରୟାଗ, କାଶ୍ମୀର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ଲାନେଟ ନାମ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । ରଷ୍ଟିକେଶରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ରୁଦ୍ର ପ୍ରୟାଗ ଠାରେ ଏକ ବଡ଼ ଧରଣର ଦୁର୍ଗଣା ଘଟି ୪୫ ଜଣ ଯାତ୍ରୀ ସହ ବସ୍ତ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଆଗେ ସେତେବେଳେ ପଦୟାତ୍ରୀ ହିମାଳ୍ୟ ପଥରେ ଆସୁଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ଗାଁ ଭୂର୍ଜର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ପରିବାର ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦ୍ୟାୟ ନେଇ ଆସୁଥିଲେ । ଆଉ ଫେରିବେ କି ନାହିଁ ଏଇ ଆଶକ୍ତାରେ । ମୋର ମନ ଆଶକ୍ତା, ଭୟ, ବୀଭତ୍ସ ଭାବନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ପୁଅ ବୋହୁ ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଚିତ୍ତିତ ଥିବେ । ଯାହା ହେଉ ଆମ ଯାତ୍ରା ସଫଳ ଏବଂ ଉତ୍ସରକ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କୃପା ବାଜ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟରେ କିଛି ଅବନତି ଘଟି ନଥିଲା ଏବଂ ସେ ସୁଖ ଅବସାରେ ରଷ୍ଟିକେଶରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତରପରେ ହରଦ୍ୱାର ଯାତ୍ରା କଲୁ । ସେଠାରେ ଷେସନ ମାଷରଙ୍କୁ ପୁଅ ଫୋନ କରି ଆମଙ୍କୁ ଭଲରେ ତ୍ରେନରେ ବସାଇଦେବାକୁ କହିଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଆମେ ୨୭ ତାରିଖରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଷେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ପୁଅ ଆମଙ୍କୁ ନେବାକୁ ଷେସନ ଆସିଥିଲା । ପୁଅଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପରେ ମୋ ମନରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ହେଲା ଆମେ ଫେରିଲୁ । ମଣିଷ ମାୟା ମୋହରେ ଜହିତ, ଉତ୍ସର ପ୍ରେରିତ ଉଛ୍ଵାରେ ଆମେ ପରିଚାଳିତ, ଯାହା ହେଉ ତାଙ୍କର କୃପାରେ ଉତ୍ସରାଶଙ୍କର ଚାରି ଧାମ ଯାତ୍ରା ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଆଉ ତ ଚାକିରି ନାହିଁ ।

୧୯୮୭ ଡିସେମ୍ବରରେ ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ନାତୁଣୀ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ମନଟା ମୋର ବୋହୁ ପାଖରେ ଥାଏ । ଫୋନ କରି ପଚାରିଲି ଯେ, ମୁଁ ଦୂର ଚାରି ଦିନ ବିଲମ୍ବ କରି ଗଲେ ଚଳିବ କି ? ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ଗଲେ ଚଳିବ । ମୁଁ ଚଜ ଚଜ ହୋଇ ୧୧ ତାରିଖରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ଡିସେମ୍ବର ୧୨ ତାରିଖ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କନ୍ୟା ରନ୍ଦକୁ ଜନ୍ମ ଦେଲା । ତାନ୍ତର କହିଲା ଯେ, ବୋହୁର ଛିଅ ହେଲା ବୋଲି ମନ ଖରାପ କରୁଛି । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବିଲି ମୋ ପୁଅ, ଛିଅ, ବୋହୁମାନଙ୍କର ଏପରି ମନୋବୁରି କାହାର ନାହିଁ ।

ସେତେବେଳେ ‘କୃଷ୍ଣକର ଆହ୍ଵାନ’ ଛପା ଚାଲିଥାଏ । ସେତେବେଳେକୁ କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଥାଏ । ଅତ୍ୟାଚାର ଅନ୍ୟାୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବା ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ ଅସ୍ତିଯ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଯିଏ ସବୁ କ୍ଷମତାଙ୍କୁ ଲୋଭରେ ଆବୁରି ଥାଇ, ସେମାନଙ୍କୁ ହ୍ରାହି ନଥାଏ ।

ଚିଲିକା କୃଳରେ ସଘନ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରିବାର ସଂକେତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ବାଜ୍ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ସଜବାଜ ହେଉଥାନ୍ତି । ପାରିକୁଦ, ସାତପଢ଼ା, ପଣସପଦା ଆଦି ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲା ବୁଲି କରି ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରୁଥାନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଗିରି ପଟେ ଗଲେ ସେପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଚାଷ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାର କି ଲାଭ କି କ୍ଷତି କେହି ବିଚାର କରିବାକୁ ନାହାଁନ୍ତି । ଦଲେ ଥାଆନ୍ତି ସେ ଠାକୁର ଖାଇ, ଖଚୁଲି ଖାଇ ଦେବାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଶଠତା, ଠକଣିରିର ଅଭାବ ନାହିଁ । ସେପରି କିଛି ଲୋକ ପ୍ରଥମେ ବାଜ୍ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ କୁଟି ଥିଲେ । ସେ କଥା ଜଣା ପଡ଼ିବାରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସକ୍ରିୟ କର୍ମୀ (Activist) ମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆଦୋଳନ ଚଲାଇଲେ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କିଏ ଠକ କିଏ ଭଲ ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ଆଦୋଳନ ଯୋରଘୋର, ଆଇନ କାନ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ହାର ମାନିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସଘନ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କଲେ ଚିଲିକାର ପ୍ରଭୃତ କ୍ଷତି ଘଟିବ । ନଳ ବଣକୁ ସାଇବେରିଆ ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆଉ ପକ୍ଷୀଗଣ ଆସି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସବୁଆତୁ ସମର୍ଥନ ପାଇ ଚାଙ୍ଗ ଚିଲିକା ଆଦୋଳନ ଘନେଇଲା । ସବୁ ମହ୍ୟଜୀବୀ ଗଣ ଏବଂ ଅଣ ମହ୍ୟଜୀବୀ ଗଣ ଆସିଲେ । ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଓ ଆଦୋଳନ ତୀତ୍ର ହେଲା । ଲୋକ ସାଧାରଣ ଜାଣିଲେ ଶାସକ ବର୍ଗ ଅର୍ଥ ଲୋଭରେ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଚିଲିକା ଭୂମି ଅଧିକାସୀ ସଚେତନ ହୋଇ ଚାଟା ର ପ୍ରବେଶ ପଥ ଅବରୋଧ କଲେ । ଚାଟା କମ୍ପାନୀର ଦଲାଲ ମାନେ ପେଡ଼ି ପୁରୁଳି ବାନ୍ଧି ଫେରିଲେ । ଯାହା ସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ନିର୍ମାଣ ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ତାହା ସବୁ ବନ୍ଦ କରାଗଲା । ଚିଲିକା ଆଦୋଳନ ସମୟରେ ପରିବେଶ ଓ ତାହାର ସୁରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଓଡ଼ିଶା ଲୋକେ ସଚେତନ ହେଲେ । Environment and Ecology ବିଷୟରେ ରାଜ୍ୟ ସାରା ଚିନ୍ତନ ଓ ଚେତନା ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । ଆଦୋଳନ ସମୟରେ ବାଜ୍ ବାବୁ ଜେ.ଆର.ଡ଼. ଚାଗା କୁ ଏକ ପତ୍ର ପ୍ରେରଣ କଲେ । ସେଥିରେ ଜଣେ ସଚେତନ ନାଗରିକ ଚିଲିକା ହ୍ରଦକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କଲେ । ତାଙ୍କର ଦେଶର ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଦାନ ରହିଛି । ତାଙ୍କ ଭଲି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଶୋଭା ପାଏ ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ ସେ ରକ୍ଷି ମୋଦିଙ୍କ ଠାରୁ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ପୁଅ ରତନ ଚାଟାକୁ କରିଦେଲେ । ତରପରେ ସେ ଉତ୍ସାହମୁକୁ ବିଦ୍ୟା ନେଲେ ।

୧୯୯୧ ଆସିଗଲା । ବିଧାନ ସଭା ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ । ଜନତା ଦଳରେ ବିକୁ ପଚନାୟକ ସାଜରେ ବାଜ୍ ବାବୁ ଯୋଗ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କ ଅପଶାସନ ଯୋଗେ ଲୋକେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତି ବାତସୁହ ହୋଇଗଲେ । ବିକୁ ପଚନାୟକଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସହାୟକ ଥିଲେ, ନଳିନୀମହାନ୍ତି, ବିଜୟ ମହାପାତ୍ର,

ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଜେନା ଇତ୍ୟାଦି । ତାଙ୍କର ଚକ୍ରାନ୍ତ ଥାଏ ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କୁ କୌଣସି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଲଭିବାକୁ ଦିଆହେବ ନାହିଁ । ତାହା ସଫଳ ହେଲା । ନିର୍ବାଚନ ପରେ କେତ୍ର ନେତୃବ୍ୟକ୍ତି ବଦଳି ଗଲେ । ଉ. ପି. ସିଂହ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନରହି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଅଚାନକ ଅଭିନବ ରୂପେ ହେଲେ ଭାରତ ବର୍ଷର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ । ତାଙ୍କର କେତ୍ରରେ ରେଳବାର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥାନ୍ତି ଭକ୍ତ ଚରଣ ଦାସ । ସେ ଆସି ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ନେତୃବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଶାରେ ହରିହର ବାହିନୀପତିଙ୍କ ଭଲି କିଛି ସତୋଟିଲୋକ ଥାନ୍ତି । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ, ହରିହର ବାହିନୀପତି ପୁରୀ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଲଭିଲେ । ଭକ୍ତ ବାବୁ କଳାହାଷ୍ଟିରୁ ଲଭିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ଥ ବିଶେଷ ନଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ଥାନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ତଥାନୀତନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘରୋଇ ସେବ୍ରେତାରୀ ନକୁଳ ନାୟକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ । ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଏହିମାନେ ହେଲେ ପ୍ରଧାନ ଯୋଗସ୍ଥତାକାରୀ । ସାତଟା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀକୁ ଧରି ଗୋଟିଏ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ । ମୋର ସୁରଣ ଅଛି । ସାତଟା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀପାଇଁ ସମୁଦ୍ରାୟ ମାଲକ୍ଷ, ୪ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦିଆଯାଏ । ଯାହାକି, ସମୁଦ୍ରକୁ ଶଣେ ପାଣି ଭଲି । କର୍ମୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟପେଯ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଗାଡ଼ିପାଇଁ ଟେଲ, ପୋଷର, ଲିପ୍ଲେଟ, ଡାକବାଜି ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ କମ୍ । ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ନୟାଗଡ଼, ଦଶପଲ୍ଲୀ, ବୋଲଗଢ଼, ବେଗୁନିଆ, ଜଗଣୀ, ଏତେ ବିସ୍ତୃତ ସୀମାରେ ପ୍ରଚାର କାମ କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥାତା ବ । ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ହତ୍ୟା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ୧୦ ଦିନ ଘୂଞ୍ଚାଇ କୁନ୍ତ ମାସରେ କରାଗଲା । ନିର୍ବାଚନ ଫଳାଫଳ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ପରେ କେତ୍ରରେ କଂଗ୍ରେସ ଏକକ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଟତା ଲାଇ କରି ସରକାର ଗଠନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଣକଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଗଠିତ ହେଲା । ବିଜୁପଟ୍ଟନାୟକ ହେଲେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । ବାଙ୍କ ବିହାରୀଦାସଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଲତେଇ ଲାଗିଲା ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସାଜରେ । ସେ ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ବିକ୍ରି କରିଦେବାକୁ ଚାହେଲାବେଳେ ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସ ସବୁଥିରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଆରନ ଅନୁମୋଦିତ, ମାନବିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନୁପ୍ରେରିତ ଏହି ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନମାନ ସତେଜ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଯାତେ ୧୦ ବର୍ଷର କଂଗ୍ରେସ ଶାସନ ଭୂଷୁତି ପଢ଼ିଥାଏ । ମୁଖ୍ୟ ଶାସକଙ୍କର ଜଳା ଶାସନରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟବାସୀ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି ଡାକିଲେ । ଜନତା ବାବୁଙ୍କ ଭୋଟ କାଗଜ ଅଜାତି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସ ୧୪ ନମ୍ବର ପୁଟ ଅଶୋକ ନଗର ବାସଭବନରେ ଅଟକି ରହିଲେ ।

ବିକୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଶାସନ କାଳରେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ସବୁ କ୍ଷମତା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଓ ଆଯୋଳନରେ ଏକଲା ଚଲେ । ରାତିରେ ବାକବାବୁ ହେଲେ ବିଜୟ । ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣ ଓ ଅଭୂତ ପୂର୍ବ ବିଜୟ ହାସଲ କଲେ । ଟାଟା କମ୍ପାନୀ ଫେରିଗଲା ପେଡ଼ିପୁରୁଳି ବାନ୍ଧି ।

ଉଞ୍ଚ ମଣ୍ଡପରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ ଚିଲାକା ବଞ୍ଚାଓ ସମ୍ମିଳନୀ । ବହୁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଯୋଗ ଦାନ କରି ସମ୍ମିଳନୀକୁ ସାପଳ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ କରିଦେଲେ । ବିକୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ବହୁ କ୍ରୋଧାନ୍ତିତ ହୋଇଗଲେ । ପଥପ୍ରାତରେ ବିଶେଷକରି ପୂରୀ-ବେଳାଭୂମି ଖୋଲା ସଭାରେ ବହୁତା ଦେଲେ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ନମ୍ବର ଶତ୍ରୁ ବାକ ବିହାରୀ ଦାସ । ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକେ ଏକକୁଟ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରହାର କରନ୍ତୁ । ଏହା ପାଗଳର ପ୍ରଳାପ ସହିତ ସମାନ । ଏହି କଥାକୁ କେହି ଅନୁମୋଦନ ମଧ୍ୟ କଲେ ନାହିଁ । ପୂରୀ-କୋଣାର୍ଜ ବେଳାଭୂମିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଟେଲ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲେ । ହୋଟେଲ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାରିତ ହେଲେ ରୂପକୀବୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାୟେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବ, ବ୍ୟକ୍ତିଚାର ବଢ଼ିବ, ଭ୍ରମାଚାର ବଢ଼ିବ ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ବିରାଟ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ଆଇନ ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ସତେତନ ନୁହୁଁଛି । ହୋଟେଲ ପ୍ରକଳ୍ପ ହେଲେ ଚରସ, ହେରୋଇନ, ବ୍ରାହ୍ମନ ସୁଗାରର ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ବ୍ୟବସାୟ ବଢ଼ିବ । ଯୁବକ ମାନେ କୈଶୋର ଅବସ୍ଥାରୁ ନଷ୍ଟ ଭ୍ରମା ହୋଇଯିବେ, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଞ୍ଚତାରକା ହୋଟେଲକରି ରାତା ରାତି ବଡ଼ ଲୋକ ହେବାକୁ ଆଶା ପୋଷଣ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ବାକ ବିହାରୀଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ହୋଇଗଲେ । ମୋ ମନରେ ଆତକ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ପ୍ରତି ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ଆଂଶକାରେ ଘୂରି ବୁଲିଲି ।

ରାଜନଗରର ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣ ପ୍ରାକୃତିକ ଶୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତର କନିକା । ଏହା ବଜୋପସାଗର ପୂର୍ବ ଉପକୂଳ ବର୍ଷୀ ଅଞ୍ଚଳ । ଏଠାରେ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଳ ସୁଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହା ପୁଥୁବୀର ସର୍ବୋତ୍ତମା ଅଭ୍ୟାରଣ୍ୟ । ଏଠାକୁ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ବିଦେଶୀ ପକ୍ଷୀ ଶୀତଦିନରେ ପଳାଇ ଆସନ୍ତି । ବଜୋପ ସାଗରର ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଳିଭ ରିଦଲେ ଚରଚଳ ଅଷ୍ଟା ଦେବାକୁ ଆସନ୍ତି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ । ପ୍ରାକୃତିକ ଶୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଏହା ପରିପୂର୍ବ । ଶ୍ୟାମଳ ବନାନୀ ଶୋଭିତ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ । ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଳ ପରିବେଷ୍ଟିତ ଭିତର କନିକା ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନେକ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀ ବସବାସ କରି ଏହାର ପ୍ରାକୃତିକ ଶୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ନଷ୍ଟ ଭ୍ରମା କରୁଛନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଜ୍ଞୁତି ଚାଷ ବଡ଼ ବଡ଼

କମ୍ପାନୀ ଦ୍ୱାରା ଏଠାରେ ଚାଲିଛି । ଆଉଲାଷରେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଜଳରେ ଏହିପରି କରାଯାଇ ଏହାର ଉପକୂଳ ୫ - ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନଷ୍ଟ ଭ୍ରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କର ଲୋକୁପ ଦୃଷ୍ଟି ଭାରତ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି । ଭିତର କନିକାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ସେଠାର ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ଏହାକୁ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ଲୋକ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରଚାରରେ ଲାଗିପଢ଼ିଛନ୍ତି । ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଳ ଧ୍ୱଂସରେ ଉରାଳ ତରଙ୍ଗ ମାତି ଆସି ବହୁଗ୍ରାମ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେଇଛି ଅତୀତରେ । ବହୁଳ ପରିମାଣର ଧନଜନ କ୍ଷୟ ହୋଇଥାଏ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଏହାକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେବ । ମାସିକ ପେନସନ ପଇସା ବାକ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଚିଲିକା ଆୟୋଜନ ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ସମ୍ମିଳନୀ ଆୟୋଜନ କରାଗଲା । ଓଡ଼ିଶା ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଆସିଥିବା ଅନୀଲ ଅଗ୍ରଭୂଲ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଗଲେ । ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ନାଟ୍ୟସଂସାର(ନାଟ୍ୟାଲୋକ) ମାଧ୍ୟମରେ ସେଠାରେ ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଓ ବିଷୟରେ ନାଟ୍ୟ ମଞ୍ଚରେ କରି ବହୁଳ ଭାବରେ ପ୍ରଶଂସିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରଭୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ପରିବେଶବିର ଅନୀଲ ଅଗ୍ରଭୂଲ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ଭିତର କନିକା ବଞ୍ଚାଓ ରାଜ୍ୟସ୍ଵରୀୟ ପ୍ରଥମ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବ୍ରିଯାନ ଖେଳ ପ୍ରଭୃତି ବିଦେଶର ପରିବେଶବିଭାଗରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତର ସବୁଆତୁ ବିଶିଷ୍ଟ ପରିବେଶବିଭାଗରେ ଆସିଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉଞ୍ଜମଣ୍ଡପରେ ସମ୍ମିଳନୀ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ରାଜନଗରର ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ଏଥରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟିକରିବାକୁ ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସଫଳତା ଲାଭ କଲା । ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଲା ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଏକଳା ଚଲୋ ଜୀବିତରେ ଜନ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ସାଧାରଣ ଅର୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି । କୋଣାର୍କ ବୈଳାଭୂମି ବଞ୍ଚାଆ, ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଆ, ଭିତର କନିକା ବଞ୍ଚାଆ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦଳ ମତ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମର୍ଥନ ହାସଲ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଏହା ଅନେକଙ୍କର ଉର୍ଧ୍ଵାର କାରଣ ହେଲା ।

ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିପଦାପନ ହୋଇ ଉଠିଛି । ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ କଂଗ୍ରେସବାଲା ରାଜ୍ୟକୁ ଦଶବର୍ଷ ଶାସନ କରି ଯେଉଁ ଅପଯଶ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ଜନ ସାଧାରଣ ତାର ଯଥେଷ୍ଟ ମୁକାବିଲା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୯୦-୯୪ର ଅଣ କଂଗ୍ରେସ ଶାସନ ରାଜ୍ୟକୁ ଆହୁରି ନଷ୍ଟ ଭ୍ରମ୍ଭ କରିଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ୍ୟର ଜବାହର ରୋକଗାର ପ୍ରଭୃତି ଯୋଜନା କାମରେ ମିଥ୍ୟା ବିଲ୍ କରି କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରି ପଇସା ନେବାଟା ସାଧାରଣ ଘଟଣାରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଅ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜନତା ସରକାର ଖୁବ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଥିଲା । ଧର୍ମଶାଳା, ବରୀ ତେରାବିଶ, ବଡ଼ଚଣା, କେନ୍ଦ୍ରପୁର, ବରହମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଚିଲିକା ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର ବାଙ୍କ ବାବୁ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଘରକୁ ଫେରିଯାଆନ୍ତୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ କଂଗ୍ରେସରେ ରହି ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଖାସ ଦେଇଥିଲେ ସେହି କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଶେଷକୁ ଛିର କଲି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ।

ଜୀବନରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ବାଟରେ ମୁଁ ଥିଲି, ତାଙ୍କ ବାଟରେ ସେ ଥିଲେ । ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ମୋ ପିଲାମାନେ କିପରି ପାଠ ପଢ଼ି ମଣିଷ ହେବେ ଏବଂ ବାପାଙ୍କର ରାଜନୀତି ଧନ୍ତାରେ କେହି ନ ପଶିବେ । ସେଥିରେ ଉଶ୍ଵର ମୋତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଫଳ୍ୟ ଆଣିଦେଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଚାକିରାରୁ ଅବସର ନେଲା ପରେ ତାଙ୍କ ନିର୍ବାଚନରେ ଟିକେ ଟିକେ ଅଂଶ୍ରୁହଣୀ କରିବାକୁ ଜାରି ହେଲି । କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରିବି ବୋଲି ମନେ ମନେ ଛିର କରି ନେଲି । ସମାଜବାଦୀ ଦଳରୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ନିର୍ବାଚନ ଲଢିଲେ ମୁଁ ଭାବିଲି ମୁଁ ତ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିଲିଣି । ମୋର ନୀତି ଗତ ଅସୁବିଧା କିଛି ନାହିଁ ବା ଘର ଦାୟିତ୍ବ କିଛି ନାହିଁ । କେବଳ ନାତି ନାତୁଣୀଙ୍କ ଦେଖାଶୁଣା କରିବାରେ ମୋର ଆନନ୍ଦ ।

ବୋଲଗତ, ବେଗୁନିଆର ମଧ୍ୟରେ ଅଞ୍ଚଳ କିଛି ପରିମାଣରେ ବୁଲିଲି । ଏଠାରେ ଧଉଳି ଅଞ୍ଚଳର କିଛି ଗାଁ ବୁଲିଲି । ଦେଖୁଲି ଲୋକମାନେ ଏତେ ଉଦ୍ଧତ, ସ୍ଵାର୍ଥପର, ହିଂସ୍ର ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ, ଆମ ଭଲି ଲୋକ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ହାର ମାନିବ । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରିବୁ ନାହିଁ । ମହା ମହା ଚାଉଟରଙ୍କ ସ୍ଵରୂପ ଦେଖୁ ମୁଁ ଉପରୀତ ହୋଇଗଲି । ସେମାନେ ଯେ କେତେ ଉପକର, ଜଣେ ଅଭିଷ୍ଠତା ସମନ୍ ନହେଲେ ତାର କହନା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ମୋର ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ କରିବାରେ ଯୋଗ୍ୟତା କିଛି ନାହିଁ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେ କାମରେ ଅପାରଗ । ଦେଖୁଲି ମୋର ବହୁ ବାନ୍ଧବ ଯିଏ ମୋତେ ଦି ପଇସା ଦେଇଥିଲେ, ନୀତିଗତ ଭାବେ ଆମେ ସେ ପଇସା ନିର୍ବାଚନରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା କଥା । ସେ ପଇସା ବାଏଁ ବାଏଁ ଉତ୍ତିଗଲା । ଦୁଇ ପଇସା ସେଥିରୁ ଲୋକଙ୍କ ଉପକାରରେ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଚାଉଟରମାନେ ପୂରା ତାଙ୍କୁ ଆମ୍ବୟାତ କରିଦେଲେ । ଲଜ୍ଜା ଓ କ୍ଷୋଭରେ ମୋର ମାନସ ଆତକିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମୁଁ ଉଶ୍ଵରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି ଏହି ନରରୂପୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ

ଦାଉରୁ ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ଦାସକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ କାମରେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିଲି । ସେଥରେ ମୋର ତୋରି ବକ୍ଷା ହୋଇଗଲା । ଏମାନେ ଏତେ ଉପକର, ଟାଉଚର ମୋ ଜୀବନରେ ଆଉ ଦେଖିବି କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ । ମୋର ମୁଣ୍ଡ ବାଙ୍କ ବିହାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ଏ ଲୋକବି ତ ୧୯୪୭ ମସିହାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କେଉଁଭଳି ଭାବରେ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ସେ ଧନ୍ୟ, ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଧନ୍ୟ, ତାଙ୍କର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଅଶେଷ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସହନଶୀଳତାର ପ୍ରତୀକ ବାଙ୍କ ବାବୁ ଧନ୍ୟ କହିବା ତାଙ୍କର ସହିବା ଶକ୍ତିକୁ, ନିଜର ଶରୀରକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ମାନସିକ ଭାରପାନ୍ୟ ହରାଇ ନାହାଁନ୍ତି କିପରି ? ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାମରେ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ । ସାମୃହିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉ ନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଅର୍ଥ କିପରି ଆମ୍ବସାତ କରାଯାଇପାରେ ଆଜି ସେଇଟା ହିଁ ଚର୍ଚାର ବିଷୟ ହୋଇଛି । ସାଧାରଣ ନୀତି ନିୟମ ଯେ ଗୋଟାଏ ଅଛି ତାହା କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରୁନାହାଁନ୍ତି । ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମନଶୀଳ ହେବାବେଳେ ସରରେ ରହିବା ଭୁଲ । ସର ପଥରେ ଚାଲିବା ଭୁଲ । ଗୋଟାଏ ମାନସିକ ଦ୍ୱାରା ଲେ ଠିକ୍ କେଉଁଟା, ଭୁଲ କେଉଁଟା । ବାରମ୍ବାର ଦେମାର ଫଳରେ ମୁଁ ଭାବିଲିଯେ, ଯେଉଁ ଲୋକ ଅତି ସରପଥରେ ଆଆଏ ତାଙ୍କରି ବୋଧହୂଏ ବେଶୀ ଦେବେ ହୋଇଥାଏ । ପର ମୁହଁର୍ଭରେ ଏପରି ମାନସିକ ଦ୍ୱାରା ଓହରି ଯାଏ । ତାଙ୍କର ସର କର୍ମରୁ ମୋର ପିଲା ମାନେ ମଣିଷ ହୋଇଛନ୍ତି । ବଢ଼ ଲୋକ ହେବେ କାହିଁକି ? ମଦ ମାଁସ ଖାଇ ବଢ଼ିବେ କାହିଁକି ? ଭିଶରଙ୍କୁ ମୁଁ ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଛି ଯେ, କେହି ପିଲା ମୋର ଉଣାରେ ରହିନାହାଁନ୍ତି । ଜୀବନର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସ୍ଵରଣ ମାତ୍ରେ ମୋର ମନ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼େ, ହୃଦୟ ବିଦାରି ହୋଇ ଉଠେ ।

କଂଗ୍ରେସକୁ ବାହୁଡ଼ିଲେ

ବହୁତ ବୁଝା ବୁଝି କରିବା ପରେ ବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ଓ ଉତ୍ସାହ ଯୋଗୁଁ ସେ ଦିଲ୍ଲୀଙ୍କାଳେ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସରେ ମିଶିବାର ରଙ୍ଗା ଜଣାଇଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କଂଗ୍ରେସ ଉଚ୍ଚକର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ତାଙ୍କର କଥା ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ନିସର୍ଗ ମୂଳକ ଭାବରେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଘୋଷଣା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ଏହାକୁ କେହି ସ୍ଵାଗତ କରି ନଥିଲେ । ସ୍ଵାଗତ କରି ନଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ଶାଖାର ବଢ଼ ପଞ୍ଚମାନେ । ଗାଁ ଗହଳର କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀମାନେ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ସ୍ଵାଗତ କଲେ । ବହୁ ଚିଠି ଓ ବାର୍ତ୍ତାମାନ ମଫସଳ ଦୂରଦୂରାକ୍ତରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରେ ଲାଗିଲା । ଗାଁ ଗହଳରୁ ଖବର ଆସିଲା ବାଙ୍କ

ବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଡେଟ ଆଶାସନାର ବାଣୀ ଶୁଣାଇ ଦଅଛୁ । ଏ ତ ଯାହା କରିବା କଥା କଲେ । ଆସେ ଆସେ ବାଜ୍ ବାବୁ କଂଗ୍ରେସରେ ସଭାସମିତିମାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା, କୃଷକର ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିଯୋଜିତ କରିବାରେ ଉଣା କଲେ ନାହିଁ । ଆଜିକାଳି କୃଷକ ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି କେହି ସଚେତନ ନୁହଁଛି । ସାଧାରଣ ଚାଷୀର ଜର ଭାରରେ ମଥା ନାହିଁ ଯାଉଛି । ଉଚ୍ଚ ଦରରେ ସେ ସାର ଖରିଦ କରିପାରୁନାହିଁ । ସରକାରୀ ଦର ମଧ୍ୟ ଚାଷୀକୁ ସୁହାର୍ଦ୍ଦିନ ନାହିଁ । ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ବଡ଼ ଚାଷୀ, ମଧ୍ୟମ ଚାଷୀ ଓ ଛୋଟ ଚାଷୀ ଚାଷ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାହାରିଲେଣି । ଏହି ପରି ସମସ୍ତେ କଲେ ଉପକରଣରେ ମଣିଷର ଫେଟ ଭରି ଉଠିବ ନାହିଁ । ‘କୃଷକ ଆହାନ’ରେ ଯୋର ଯୋର ଲେଖା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଇହି ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ବାଜ୍ ବାବୁ ଜୀବନରେ ପୁଥିବୀସାରା ଘୂରି ବୁଲିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ କଲି ମୋତେ ଦ୍ୱାରକା ନେଇଯିବାକୁ । ଏକଲା ବା ଅନ୍ୟ କାହାରି ସାଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଯାଇପାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମର ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ, ସାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକତ୍ର ତାର୍ଥ ଯାତ୍ରା କଲେ ସୁଫଳ ମିଳିଥାଏ । ଅନୁରୋଧ ମୋର ଅନୁରୋଧରେ ରହିଲା । କାରଣ ଏତେ ପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସେ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଆଉ କାହା କଥା ଭାବିବାକୁ ସମୟ ନଥାଏ । ଖବର ପାଇଲି ମୋର ସାନ ଭାଇ ଓ ତା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍ଗୀରୀ ବିମ୍ବ ଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସାନ ଭାଇକୁ କହିଲି । ତୋ ବାଜ୍ ଭାଇ ତ କୁଆଡ଼େ ନେଉ ନାହାନ୍ତି, ତୁ କିପରି ମୋତେ ନ କହି ବିମ୍ବ ବାହାରିଲୁ । ସେବାକି ହେଲେ ମୋତେ ନେବାକୁ । ପୁନରାୟ ମୁଁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲି ଯଦି ସେ ମୋତେ ଦ୍ୱାରକା ଦର୍ଶନରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବ ତାହେଲେ ମୁଁ ବିମ୍ବ ବାହାରିବି । ସେହି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଲା । ମେ ୨୬ ତାରିଖରେ ସେମାନେ ବିମ୍ବ ଯିବା କଥା । । ବ୍ରାହ୍ମାଣ୍ଡିକ ଏକେଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ଚେଷ୍ଟା କରି ଚିକଟ ରିଜର୍ ହୋଇଗଲା । ବିମ୍ବର ଜୁହୁ ଭର୍ତ୍ତୋଭାଲିଙ୍କ ରୋଡ଼ ମ୍ୟାଜିକ କାରପେଟ ଘରେ ମୋର ପୁତୁରା ଜିତୁ ରହେ । ଏଥାର ରଣ୍ଟିଆରେ ସେ ଗ୍ରାଉଣ୍ଡ ଇଞ୍ଜିନିୟର ଅଛି । ତା ନିକଟକୁ ଚିଠି ଦେଲୁଁ ଆମେ ବିମ୍ବରେ ନିର୍ଭାରିତ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିବୁ । ସେ ଦାଦର ଷ୍ଟେସନ ଆସି ଆମକୁ ତା ବାସିଲ୍ଲାନଙ୍କୁ ନେଇଗଲା । ବିମ୍ବରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଯୋଜନା ହେଲା, କିପରି ଦ୍ୱାରକା ଦର୍ଶନ ହେବ । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ମୋ ମାଉସୀ ଝିଅ ଭଉଣୀ ଶୌଲ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥାଏ । ତା ଝିଅ କ୍ଲାଇଁ ମଧ୍ୟ ବିମ୍ବରେ ରୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ହୀରା ନହୀନୀ ଗାର୍ଡନରେ ଫ୍ଲାଇ ପାଇଥାନ୍ତି । ଉଭୟ ଆମକୁ ଯାଇ ପୋଡ଼ିଏ ହ୍ରଦ ନିକଟରେ

ହୀରାନନ୍ଦନୀ ଗାର୍ତ୍ତନ ଏରିଆକୁ ନେଇଗଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ଜିତୁ ତା ଅପେକ୍ଷା ସାରି ବଯେର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏରିଆ ରାତିରେ ବୁଲାଏ । ବଯେର ଏଯାରପୋଟ୍, ନରିମଧ୍ୟା ପଥକ, ଉଚ୍ଛ୍ଵାରିଯା ରେମିନ୍ସ୍, କ୍ୟୁରନ ନେକଲେସ୍ ଆଦି ବୁଲାଇବା ପରେ ଆମର ଦ୍ୱାରକା ପାଇଁ ଟିକଟ କରାଗଲା । ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ବଯେରୁ ଘୋରାଷ୍ଟ୍ର ଏକସପ୍ରେସରେ ଦିନ ଦଶଟାରେ ଚଢ଼ିଲୁ । ସେଦିନ ଥିଲା କୁନ୍ତ ଚାରିତାରିଖ । ଦିନ ସାରା ବାରରେ କୁକ କୁଡ଼ ଲୁଣ ଦେଖିଲୁ । ତୋର ଚାରିଟା ବେଳକୁ ଜାମ ନଗରରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ବସରେ ଦ୍ୱାରକାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ତହଁଆର ଦିନ ନଅଟା ବେଳେ ।

ତାତ୍ତର ବେହେରା ବାବୁ ଦ୍ୱାରିକାରେ ବେଶ କନ୍ପିଯ । କାରଣ ଟାଙ୍ଗାବାଲା ଆମକୁ ନେଇ ତାତ୍ତରଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ତାତ୍ତର ବାବୁ ସେତେବେଳେ କ'ଣ ଅପରେସନ କରୁଥିଲେ । ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ, ଭେଟ ହେଲେ ସେ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମଶାଳାକୁ ପଠାଇବେ । ସେଠାରେ ଫନ୍ଦି, ଶୌରୀ ଓ ମୁଁ ନିତ୍ୟ କର୍ମସାରି ଦ୍ୱାରକା ଦର୍ଶନକୁ ବାହରିଲୁ । ସବୁଠୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ହେଲା ପାଣି । ଅନେକେ ଲୁଣି ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ପାଣିକୁ ସିଧାସଳଖ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ସେଠାରେ ପାଣି ସମସ୍ୟା ପାଇଁ କିଏ କାହାକୁ ଅତିଥି କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣକର ଅତିର୍ଭାନ ପରେ ଦ୍ୱାରକା ନଗରୀ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧରେ ବୁଡ଼ିଗଲା । ଲୋକମାନେ ଅନୁମାନ କରି ଦ୍ୱାରକା ବୋଲି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୋମତୀଦ୍ୱାରକା ଓ ବେଟଦ୍ୱାରକାକୁ ମିଶାଇ ଦ୍ୱାରକାପୁରୀ କୁହାଯାଏ । ଆମେ ଦ୍ୱାରକା ଦେଖି ଫେରିବାପରେ ଦେଖିଲୁ ଲୋକେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ସିଧା ଦ୍ୱାରକା ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଗୋମତୀ ଦ୍ୱାରକା - ଏହାର ପର୍ଣ୍ଣମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଖାଲଥିଛି । ଏଠାରେ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ଜଳ ଉର୍ଧ୍ଵ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହା ନଦୀ ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ ଗୋମତୀ ଦ୍ୱାରକା କହନ୍ତି । ଏଠାରେ ନବଘାଟ ଅଛି-

୧. ସଂଗମ ଘାଟ ୨. ନାରାୟଣ ଘାଟ ୩. ବାସୁଦେବଘାଟ ୪. ଗର୍ଜ ଘାଟ
୫. ପାର୍ବତୀ ଘାଟ ୬. ପାଣ୍ଡବ ଘାଟ ୭. ବ୍ରହ୍ମ ଘାଟ ୮. ସୁରଧନ ଘାଟ ୯.
ସରକାରୀ ଘାଟ । ଏହି ସରକାରୀ ଘାଟ ନିକଟରେ ଏକ ସରୋବର ଅଛି ।
ଏଥରେ ସର୍ବଦା ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ଜଳ ଉର୍ଧ୍ଵ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହାକୁ ନିଷାପ ସରୋବର
କହନ୍ତି । ଯାତ୍ରୀ ଏଥରେ ବୁଡ଼ି ପକାନ୍ତି ।

ରଣଛୋଡ଼ ବା ଦ୍ୱାରକାଧୀଶ ମନ୍ଦିର- ଏହି ମନ୍ଦିର ଦ୍ୱାରକାଜୀଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ
ମନ୍ଦିର ଅଟେ । ଏଥରେ ଚାରିଦ୍ୱାର ଅଛି । ମନ୍ଦିରର ଧୂଜା ଚଢ଼ାଇଲା ସମୟରେ
ଏଠାରେ ମହୋହବ ପାଳିତ ହୋଇଥାଏ । ରଣଛୋଡ଼ଜୀ ଚତୁର୍ବୀ ମୂର୍ଖ ଅଟନ୍ତି ।

ଏହା କଳା ମୁଗ୍ନି ପଥରରେ । ଦକ୍ଷିଣାଦେଶ ଆମେ ରଣଛୋଡ଼ଜୀକୁ ସର୍ବ କରିବାକୁ ଗଲୁ । ମାତ୍ର ଭିଡ଼ହେତୁ ଏହା ସମ୍ବ ହେଲା ନାହିଁ । ମନ୍ଦିର ଭିଡ଼ରେ ଅଯାଜ ମୂର୍ଖ ଏବଂ ପୂର୍ବଦିଗରେ ଦୁର୍ବାଶାଙ୍କ ମୂର୍ଖିଅଛି ।

ଶାରଦା ମଠୋ :- ରଣଛୋଡ଼ଜୀକ ମନ୍ଦିର ପୂର୍ବ ଘେରରେ ଭିଡ଼ର ଭାଷାର ପାଖରେ ଶାରଦା ମଠ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱାରକା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ନୃଥା ସ୍ଥାନ ଅଛି ।

ରଣଛୋଡ଼ ମନ୍ଦିର ଠାରୁ ଦ୍ୱାରକାପୁରୀର ପରିକ୍ରମା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଶ୍ରୀ ପତିକ ଦେହାତ ପରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱାରକାପୁରୀ ବୁଡ଼ିଗଲା । କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦିରର କିଛି ହେଲା ନାହିଁ । ରୁକ୍ଷିଣୀ ଅଷ୍ଟ ପାଚବଂଶୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରେସ୍ତ । ତାଙ୍କ ମନ୍ଦିର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଚକ୍ରଚାରୀ କହନ୍ତି । ରଣେଶ୍ୱର ମହାଦେବ, ସିନ୍ଧୁନାଥ ମହାଦେବ, ଆନ କୁଷ ରତ୍ୟାଦି ଏଠାରେ ଅଛି । ଗୋମତୀ ଦ୍ୱାରକାରୁ ଶାତ କି.ମି ପୂର୍ବ ପାଖ ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟାଏ ଦ୍ୱୀପ ଅଛି । ଏହା ବେଚ ଦ୍ୱାରକା, ବେଚ ଅର୍ଥ ଦ୍ୱୀପ । ଦ୍ୱାରକା ଠାରୁ ଶାତ କି.ମି ଦୂରରେ ଓଖା ଅଛି, ଓଖାରୁ କିଛି ଅଂଶ ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ଗଲାପରେ ବେଚ ଦ୍ୱାରକା ପଡ଼େ । ପୂର୍ବଭାଗର ଅଂଶକୁ ହନ୍ତୁମାନ ଅତରାପ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏଠାରେ ଏକ ହନ୍ତୁମାନ ମନ୍ଦିର ଦେଖିଲୁ । ତହପରେ ଆମେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହଲକୁ ଗଲୁ । ପୂର୍ବରେ ପୂରୁଷୋରମଜୀ, ଦେବକୀ ମାତା ଏବଂ ମାଧବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅଛି । ଅଯାଜ ମନ୍ଦିର ଏବଂ ଗରୁଡ଼ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁ ।

ଶଙ୍ଖଦ୍ୱାରା:- ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହଲର ଅଧା ମାରଲ ଦୂରରେ ଶଙ୍ଖ ଦ୍ୱାର ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ଶଙ୍ଖାସୁରକୁ ମାରିଥିଲେ ।

ପରିକ୍ରମା- ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୁଳେ କୁଳେ ଚରଣ ଗୋମତୀ, ବିବଗ୍ରହ ଚରଣ, ପଦ୍ମଚାରୀ, ପାଞ୍ଚକୃଥ, କଞ୍ଚକୁଷ, କାଳିମ ନାଗ ଏବଂ ଶଙ୍ଖ ନାରାୟଣ ଦେଖିବା ପରେ ପରିକ୍ରମା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ଗୋପୀତାଳାବ, ଦରଢା ଗ୍ରାମଠାରୁ ୨କି.ମି. ପରେ ଗୋପୀ ତାଳାବ ଅବସ୍ଥିତ ।

ନାଗନାଥ:- ଗୋପୀ ତାଳାବ ଠାରୁ ୫ କି.ମି ଏବଂ ଗୋମତୀ ଦ୍ୱାରକା ଠାରୁ ୧୯ କି.ମି ପରେ ନାଗେଶ୍ୱର ଗାଁ ଅଛି, ସେଠାରେ ନାଗନାଥ ଶିବଜୀଙ୍କ ଛୋଟ ମନ୍ଦିର । ସବୁ ଦର୍ଶନ ସାରି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦ୍ୱାରକାଧିଶ ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଧର୍ମଶାଳା ଗଲୁ । ସେଠାରୁ ପରଦିନ ଦଶଟା ବେଳେ କାଥୁଆବାଦ ଓ ପୋର ବନ୍ଦର ଦେଇ ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ଦେଖି ଅହମଦାବାଦ ଫେରିବା କଥା । ଆରବ ସାଗର ବେଳାଭୂମି ନିକଟ ଦେଇ ରାସ୍ତା । ଖରାଦିନକୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ହାତ୍ରାରେ ବହୁତ

ଆରାମ ଲାଗୁଥାଏ । ପନୀକୁ ଭାରି ଶୋଷ । ଆମେ ସେଣ୍ଡାଳ ବଯେ ଷେସନରୁ ଜାମନଗର ପହଞ୍ଚିବା ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରେଜ୍ ଟଙ୍କାର ପାଣି କିଣି ସାରିଥିଲୁ । ତାନ୍ତର ବାବୁ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଠାକୁର ଘର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ଓ ଟାଙ୍ଗାବାଲା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ତାନ୍ତର ବେହେରା ଗରିବଙ୍କ ମା, ବାପା । ତାଙ୍କୁ ଆମର ଏଠାରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ବିରଳା ବ୍ରଦ୍ଧର୍ଷ ମିଠା ପାଣିର ଟାଙ୍କ କରି ପିଇବା ଜଳ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି । ତାନ୍ତର ବାବୁ ତାଙ୍କ ତାନ୍ତର ଖାନା ପାଇଁ ମିଠାଜଳ ସେଇଠାରୁ ଆଣନ୍ତି ।

ମଧୁରାରେ ଗୋପଳୀଳା, ଖେଳା ସାରି କଂସ ନିଧନ ପରେ, ମଧୁରାରେ ଉଗ୍ରସେନ ଏବଂ ବସୁଦେବ ମାଦବଙ୍କୁ ଗାଦିରେ ବସାଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିଜେ ଦ୍ୱାରକା ଯାତ୍ରା କଲେ । ରୁକ୍ଷିଣୀ ହରଣ ପରେ ସେ ଦ୍ୱାରକା ନଗର ବିଶ୍ଵର୍କର୍ମୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଇ, ଅଷ୍ଟ ପାଚରାଣୀଙ୍କୁ ସେଠାରେ ରଖାଇ ଥିଲେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଣୀ ରୁକ୍ଷିଣୀ ସେଇଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବରଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଭାସ ଯାତ୍ରା ବେଳେ କୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ, ଯଶୋଦା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋପୀ ରାଧିକା, ଗୋପବାଲକମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିନଥିଲେ । ନନ୍ଦ, ଯଶୋଦା, ଗୋପୀ ଓ ଗୋପବାଲକମାନେ ଦୁଧ, ଦହି ପ୍ରଭୃତି ନେଇ ପ୍ରଭାସ ଯାତ୍ରାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଦେବକୁ ସେତେବେଳେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଔଶ୍ରୟରେ ଭାସି ଯାଉଥିଲେ, ଗର୍ବରେ ତାଙ୍କ ଛାତି ଦୁଲୁକି ଉଠୁଥିଲା ।

ନନ୍ଦ ଯଶୋଦା ପଥ ଅବରୋଧ କରି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରକାର ଭର୍ତ୍ତନା କରିଥିଲେ । ଶେଷରେ କୃଷ୍ଣମାୟାରେ ବହୁ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥିଲେ । ବାଳ ଗୋପାଳ ରୂପରେ ଯଶୋଦାଙ୍କ ବାସଲ୍ୟ ସେହିକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିଥିଲେ, ଯୁବକ ସୁଲଭ ରୂପରେ ରାଧିକାଙ୍କ ମନ ମୁଣ୍ଡ କରିଥିଲେ । ଦ୍ୱାରକାପୁରୀ ଦର୍ଶନ କରି ମୋର ଚାରିଧାମ ଦର୍ଶନ ଶୋଷହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ଵାସ ନଥିଲା ।

ପୂର୍ବରୁ ବତ୍ରୀବିଶାଳ, ଜଗନ୍ନାଥ ଧାମ, ଦ୍ୱାରକା ଧାମ ଓ ରାମେଶ୍ୱର ଧାମ ଦେଖିଛି । ତେଣୁ ଗୋଆ ଓ ଶିରିଡ଼ି ବାବା ଦେଖି ଫେରିବାକୁ ଯୋଜନା ହେଲା । ମାତ୍ର ମୁଁ ଅମଂଗ ହେଲି । କାରଣ ନାତି ନାତୁଣୀମାନଙ୍କର ମାୟା ଛାତି ପାରିଲି ନାହିଁ, ସେମାନେ ହଇରାଣ ହେଉଥିବେ । ବିଶେଷ କରି ମୋର ସାନ ଛିଅ ମାଲାର ପୁଅ, ଛିଅମାନେ ।

୧୯୯୯ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ଆମ ଉପରେ କଳା ମେଘର ବାଦଳ ପରି ଆଛାନ୍ତ ଥିଲା । ଜୀବନରେ ବାଜବାବୁଙ୍କର ଏପରି ପରାଜ୍ୟ ଘଟିନଥିଲା । ଚାରିଶବିଶ ଯୁଗରେ ସାଧୁ, ସତୋଚ, ଦୁର୍ଗୀତି ମୁକ୍ତ ରାଜନୈତିକ

ନେତାଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ବା କ'ଣ ? ଅବଶ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର ଦଳରେ ଅର୍ଥାର
ସମାଜ ବାଦୀ ଦଳରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ମୋଡେ ଶୁଭ କଷ୍ଟ ଲାଗୁଥିଲା,
ଫଳରେ ଯାହାବି କର୍ମୀ ଯୁଦ୍ଧିଲେ ଅଧିକାଂଶ ୦କ- ପ୍ରବଂଚକ, ଠାଉରିଆ ଓ
ଚାଉଟର ! ସେଥୁରେ ଫଳ ଯାହା ଅବଶ୍ୟକାବୀ ତାହା ହଁ ଘଟିଲା । ମୋ ଜୀବନରେ
ଏହା ଏକ ମନ୍ତ୍ରବଢ଼ ଆୟାତ । ଜୀବନରେ ସାତଟି କୁଣ୍ଡୀର, ଚଉଦଟି ତ୍ରୌପଦୀର,
ଅଠାଇଶଟି ସୀତାର କଷ୍ଟ ମୁଁ ପାଇଛି । ଆଶା କରୁଥିଲି ସ୍ଵାମୀର ବିଜୟ ।
କାରଣ ମୋ ସ୍ଵାମୀର ବିଜୟ, ସତ୍ୟ, ନ୍ୟାୟ ଓ ନିଃସ୍ଵାର୍ଥପରତାର ବିଜୟ । ତାଙ୍କ
ପରାଜୟରେ ମୁଁ ଭାଜିପଡ଼ିଲି । ମନେପଡ଼ିଲା ରାଧାନାଥଙ୍କ ଲେଖା -

‘ଦର୍ଶୁର ରାବ ଶୁଣି ନୀରବ ପିକ,

ମୂର୍ଖ ସଭାରେ ଯଥା ପଣ୍ଡିତ ମୂଳ । ’

ଦର୍ଶୁର ଯେ ବେଙ୍ଗ, ସେ ରତ୍ନ ଛାଡ଼ିଲେ, ପିକ ଯେ କୋକିଳ, ତା’ର
କୁହୁତାନ ବହ ହୋଇ ଯାଏ । କାରଣ ବର୍ଷାକାଳ ଆସିଯାଏ । ଚ୍ଯୁତ ବନରେ
କୋଇଲିର କୁହୁତାନ ଆଉ ଶୁଣାଯାଏ ନାହିଁ । ସେହିପରି ମୂର୍ଖମାନଙ୍କ ସଭାରେ
ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ତାୟିର୍ୟ ନଥାଏ । କାରଣ ମୂର୍ଖମାନେ ପଣ୍ଡିତ ଜନଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ
ଉପଳବ୍ଧି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଜୟ ପରାଜୟ ମୋ ଦୁଃଖର କାରଣ ନୁହେଁ ,
ଦୁଃଖର କାରଣ ମାନସିକ ଛିତି । ବାଂକବାବୁ ଜଣେ ଅଧାମ ଧୈର୍ୟବାନ ପ୍ରିତପ୍ରତିଷ୍ଠ
ପୂରୁଷ । ଦୁଃଖ, ଦେନ୍ୟ, ଜୟ ପରାଜୟ ତାଙ୍କୁ ହଲ ଚହଲ କରାଇବାରେ ଅକ୍ଷମ ।
ପ୍ରତିଦିନ ରାତିରେ ପାଞ୍ଚ ଛ’ ଘଣ୍ଟା ଶୋଇବା ବ୍ୟତାତ ସର୍ବଦା ମାନସିକ ପରିଶ୍ରମ
କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ବିବ୍ରତ ହେବାର ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ମୋ ଆଖରୁ ଲୁହ ଗଡ଼େ,
ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ବିବ୍ରତ ହେବାର ମୁଁ କେବେ ଦେଖ ନାହିଁ । ତଥାକଥୁତ ରାଜନୈତିକ
ନେତାମାନେ ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ଅବହେଲା କରିଛନ୍ତି କୌଣସି ଲୋକ ତାହା ସହ୍ୟ
କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଦିନକୁ ପହର ଘଣ୍ଟା ଲେଖନ୍ତି ଓ ପଡ଼ନ୍ତି । ସୁତରାଂ ତଥ୍ୟ
ଓ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଯୋଗାଇବାରେ ଆଉ କେହି ତାଙ୍କୁ ପି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ
ଯାହା ଲେଖନ୍ତି, ଶତକତ୍ତା ଶହେ ଭାଗ ଠିକ ଓ ଅକାଟ୍ୟ । ଏହି ତଥ୍ୟ ମୂଳକ ଲେଖା
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ତରୀୟତ କରିଥାଏ । ୧୯୯୭-୯୮ ମସିହାଠାରୁ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା,
ପ୍ରଦୂଷଣ ଦୂରୀକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଚିଲିକାର ପାରିକୂଦ, କାଲିଯାର,
ଏପଟେ ବ୍ରହ୍ମଗିରି ପାର୍ଶ୍ଵ ଗାଁମାନଙ୍କର ମହ୍ୟଜୀବୀ ଅଣ ମହ୍ୟଜୀବୀ ଅଞ୍ଚଳଙ୍କୁ
ଏକତ୍ରୀକରଣ କରି , ମାପିଆମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ମୁନ୍ତ ରଖିବା ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟର
ବ୍ୟାପାର ।

୧୯୯୩ରେ ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଅ ଆଦୋଳନର ଏକ ବିରାଟ ସମ୍ମିଳନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ହୋଇଥିଲା । ଏଥରେ ସାତପଢ଼ା ଗୋଲାଠାରୁ ରମା, ହୁମା, ଗଂଜାମ ଅଞ୍ଚଳର ମସଜିବୀ ଗଣ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଛତ୍ରପୁର, ଗଜପତି ନଗର, ଗୋପାଳପୁରର ଲୋକମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ରଷ୍ଟା କରିବା ପାଇଁ ଆଦୋଳନ କଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସହାୟକ ହେଲେ ୧. ଶ୍ରୀ ଫକାର ଚରଣ ସାମଲ - ଛୋଟକାଟିଆ ବ୍ୟବସାୟୀ, ସାମୁହିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ । ୨. ପ୍ରକାଶ ବନ୍ଦିଆ - ଘର ଜଗତିଷ୍ଠିତପୁର, ବାଲିକୁଦା, ଏଠାରେ ସୁଧାପ୍ରେସ ନାମକ ଏକ ପ୍ରେସର ମାଲିକ । ସେ ଛାତ୍ର ଅବସ୍ଥାରେ ଛାତ୍ର ଆଦୋଳନରେ ଗୁଲି ମାତରେ ଆୟାତ ପ୍ରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ୩. ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ଵାର୍ଜ୍ଞ - ଘର ସାଇଲୋଗୋବିନ୍ଦପୁର, ବି.୧. ପାଶ କରିଛି, ସେ ସଂଗଠନ ଓ କାଗଜପତ୍ର ଆଦି ଫାଇଲ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ୪. ଚିନ୍ମୟ ଦାସ-ଘର ବଚ୍ଚିରୂଆ, ଅଷ୍ଟର ମେଡିକ୍, ସେ ମଧ୍ୟ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହୀ । ସ୍ଵର୍ଗ ସଂଖ୍ୟକ ସାହାୟ୍ୟକାରୀଙ୍କ କରିଆରେ ବିରାଟ ଆଦୋଳନମାନ ବାଜବାବୁ କରୁଛନ୍ତି । ଯେତେଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ ଆସନ୍ତି ଆମର ଚା ପାଣି ଦେବାକୁ କ୍ଷମତା ନଥାଏ । ବିରାଟ ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଅ ଆଦୋଳନର ସମ୍ମିଳନୀ ଭଞ୍ଜକଳା ମଣିପରେ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇ ହଜାର ଲୋକ ହୋଇଥିଲେ । ନ୍ୟୟ ସ୍ଵାର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଗୋଲମାଳର ସ୍ତ୍ରୀପାତ କରିବାର ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସମ୍ମିଳନୀ ବହୁତ ସୁରକ୍ଷାରୁରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହୋଇଥିଲା । ଏତିକି କଥାଯେ, ୧୪,୨୦ ଦିନ ଲଗାତର ବାଜ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ଖାଇବା ପିଇବା ଶୋଇବା ଅନିୟମିତ ଭାବରେ ଚାଲିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ୭୦ ବର୍ଷ । ତଥାପି ସେ ଯୁବକ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ପରିଶ୍ରମ କରି ପାରୁଥିଲେ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଦିଅନ୍ତି; ପାଗଳପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଯିଏ ଦେଖୁବ, ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ପାଗଳ ବୋଲି ଭାବିବ ।

ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଦେବ ହଜାର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଇବା ବହୋବନ୍ଦୁ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଖାଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଭୁଲିପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି । ଏବା କେବଳ ବାଜ ବିହାରୀ ଦାସ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହାୟକ ମାନଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୱରତାର ପରିଚୟ ଦେଇଥାଏ । ମୁଁ ଓ ମୋ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲୁ । ଅବସର ନେଲା ପରେ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗୀ କିନ୍ତୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାୟ୍ୟ ଦେବାରେ ମୁଁ ଅକ୍ଷମ । ଛୋଟକାଟିଆ ଚାକିରୀ କରି ପରିବାରର ଭରଣ ପୋଷଣ କରିଥିଲି । ସେ ତାଙ୍କ

ନିଜ ମାସିକ ପେନସନ୍ ଚାରିହଜାର ଟଙ୍କା ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରକାର ସାମୁହିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥାନ୍ତି । ଯେବେ ମୋଟା ଆକାରରେ କିଛି ଟଙ୍କା ଦରକାର ହୋଇଥାଏ, ତାହା ଆପେ ଆପେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚଥାଏ । ପରିବାର ପାଇଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ କିଛି ପରସା ନଥାଏ ବା ଥିଲେ ଦେବାକୁ ଉଛ୍ଵା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଜିକାଲି ଫୋନ୍ ଆଦିର ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ସାନ୍‌ପୁଅ ମଥାରେ ବୋଲନ୍ତି ।

ଏଥରେ ବିଶ୍ୟାତ ପରିବେଶବିଦ୍ ଶ୍ରୀ ଅନିଲ ଅଗ୍ରଭାଲ ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦୀ ଥିଲେ, ଜଣ୍ମିଷ ଶ୍ରୀ ଯୁଗଳ କିଶୋର ବାବୁ ସଭାପତିତ କରିଥିଲେ । ପୂର୍ବାହ୍ନ ଓ ଅପରାହ୍ନର ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଦାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ କେହୁର ପୂର୍ବତନ ଲୋକସଭା ବାଚସ୍ପତି ଶ୍ରୀ ରବି ରାୟ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାଟେର ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ, ଡକ୍ଟର ଚିର ରଞ୍ଜନ ଦାସ, (ବିଶ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏବଂ ସ୍ଥାମୀ ବିଚିତ୍ରା ନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କର ପୁତ୍ର) । ଏକ ଅଧ ଘଣ୍ଟିଆ ଛୋଟ ତ୍ରାମା ଶ୍ରୀ ପ୍ରଶାନ୍ତ ପଣ୍ଡନାୟକଙ୍କ ନାମ୍ୟାଲୋକ ସଂସ୍କାରାର ପରିବେଶିତ ହୋଇଥିଲା । ନାଟକର କଥାବିଷ୍ଟ ଚିଲିକାର ମସ୍ୟକୀୟମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ ଥିଲା । ଏହି ଦୁଃଖର କାରଣ ହେଲା ଟାଟା କମ୍ପାନୀର ପ୍ରବେଶ ଏବଂ ତଦ୍ବନ୍ଧିତ ମାପିଆ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର ଅନୁପ୍ରବେଶ । ବନ୍ଧୁତାମାନ ବହୁତ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ହୋଇଥିଲା । ଚିଲିକା ଆଯୋଜନ ସେସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଘନୀଭୂତ ହେଲା । ଫଳରେ ଟାଟା କମ୍ପାନୀ ଏଗାର କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପେତି ପୁରୁଳିଧରି ଫେରି ଯିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲେ । ଆନ୍ଦର୍ଜାତିକ ଲୁଣାଜଙ୍ଗଳ ସଂସ୍କାର ଆଲପ୍ରେତୋ ହାର୍ଟୋ ମଧ୍ୟ ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଥିଲେ । ଏପରିକି ଶ୍ରୀ ବାବୁ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କୁ ତିନି କୋଟି ଟଙ୍କା ଉକ୍ତୋତ ଯତା ଯାଇଥିଲା । ସିଧା ସଲଖ ନୁହେଁ । ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ କୁହାଯାଇଥିଲା । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ୧୯୪୭ ମସିହାରୁ ଦେଶ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସୁନ୍ତି, ଏକୋଇଶି ବର୍ଷ ବୟସରେ କ୍ରିଟିଶ ସରକାର ସମୟରେ ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଚାରିବର୍ଷ ସତ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗିଥିଲେ, ସ୍ଵାଧୀନତା ହାସଲର ୪୭ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଲାଞ୍ଚ ଯାତ୍ରିବାକୁ ସାହସ କିପରି କରାଗଲା । ଦେଶର ଶାସକମାନେ ଯଦି ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ଅନ୍ୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇ ଲାଭ ବା କ'ଣ ? ମୋର ମନ୍ଦିରା ଜଣେ ଟାଟାର ଲିଆସନ ଅପିସର, ସେ କହିଲେ ଯେ ରଷ୍ଟିମୋଦୀଙ୍କୁ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ମନା କରିଥିଲେ ଯେ, ବାକବାବୁ ଅଳଗା ଧରଣର ଲୋକ, କେହି ସେପରି ଅପରେଷ୍ଣା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଏହା ପରେ ପରେ କେହୁରେ ମଧ୍ୟ ଅନିଲ ଅଗ୍ରଭାଲାଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ସେ ଦିଲ୍ଲୀର ଲୋକଙ୍କୁ ଆମନ୍ତରଣ କରି ଚିଲିକା ତ୍ରାମାକୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ମଞ୍ଚ

କରାଇଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ ମଧ୍ୟ ହେଲେ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପରିବେଶବିରମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆପ୍ତେ ଆପ୍ତେ ଏହା ଓଡ଼ିଶା, ଆନ୍ଧ୍ର ଓ ତାମିଳନାଡୁ ଆଦି ସମସ୍ତ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟ ବେଳକୁ ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କର କଂଗ୍ରେସକୁ ପୂନଃ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସାରିଆଏ । ସେ ନରସିଂହ ରାଓଙ୍କୁ ଭେଟି କହିଲେ, ସେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସମର୍ଥକଣଶ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦାନ କରିବେ । ସେ ଉଭରରେ କହିଲେ, ସାଧାରଣ କଥା, ଯଦି ବାଙ୍କ ବାବୁ କଂଗ୍ରେସରେ ପୂନଃ ପ୍ରବେଶ କଲେ, ତାଙ୍କ ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ନିଷୟ ସାମିଳ କରାଯିବ । ମୁଁ ଯଦିଓ ରାଜନୀତିରେ ଭାଗ ନିଏ ନାହିଁ, ସତ୍ରୁଯ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରେ ନାହିଁ, ତଥାପି ସବୁ ଖବର ମୋର ଚିହ୍ନା ପରିଚିତ ବହୁ ପରିଜନଙ୍କ ଜରିଆରେ ମୋ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚୁଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ମହଲରେ ଖୋଲା ଖୋଲି ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ କଂଗ୍ରେସର ବଡ଼ପଣ୍ଡା ସାଜିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରନ୍ତି ଏବଂ ଆନ୍ତରିକଭାବେ ଚାହାଁନ୍ତି ନାହିଁ ବାଙ୍କ ବାବୁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆଗାନ୍ତୁ । ସମସ୍ତଙ୍କରର ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ଲୋଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ କାହାର ପାଲତୁ ସମାଲୋଚନାକୁ ଖାତିର କରନ୍ତି ନାହିଁ; ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର କଥା କରି ଚାଲନ୍ତି । ତଳପ୍ରର କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ମହଲରେ ଉସାହ ଜାଗ୍ରତ କଲା । ଯେଉଁଠି ସଭା ସମିତି କରିବାକୁ ଗଲେ ଶହ ଶହ ସଂଖ୍ୟାରେ ସମର୍ଥକ ଯୋଗଦେଲେ । ବହୁତ ଆତ୍ମ ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କ ବିଚାରକୁ ସ୍ଵାଗତ କରି ପଡ଼ିମାନ ଏବଂ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଲା ।

ଆମର ତ ପରିବାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ କିଛି ଲାଭ କ୍ଷତି ହେବାର ନାହିଁ । ଆମେ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ଯାହା ଚଳି ଆସିଛୁ, ସେହିପରି ଭାବେ ଚଲୁଛୁ । ମୋତେ ସବୁ ବହୁଗଣ ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତି ବାଙ୍କ ବାବୁ ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନରେ ଲଭୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ? ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକମାତ୍ର ଉଭର ଦିଏ, ସେ ଯଦି ସତ୍ରୁଯ ରାଜନୀତି ପରିଚ୍ୟାଗ କରି ନାହାଁନ୍ତି, କାହିଁକି ନିର୍ବାଚନ ଲଭିବେ ନାହିଁ ? ବିଶେଷ କରି ଧର୍ମଶାଳା ବାସୀମାନେ ଯେଉଁମାନେ ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କ ସମର୍ଥକ, ସହାୟକ, ଉଦସ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ, ସେମାନେ କହନ୍ତି ଆପଣ ଖାଲି ବାବୁଙ୍କୁ କହନ୍ତୁ, ସେ ଟିକେଟ ଆଣନ୍ତୁ । ଜିତେଇବାର ଦାୟିତ୍ୱ ସେମାନଙ୍କର । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେବେ ଭାବିନଥୁଲି ଯିଏ, ଏତେ ନିଷ୍ଠା ଓ ସାଧୁତାର ସହିତ ଲୋକ ହିତକର କାମ କରେ, ସେ ୧୪୭ ଟା ବିଧାନ ସଭା ଆସନରୁ ଟିକଟ କାହିଁକି ଅବାନ ପାଇବେ । ରାଜନୀତିର ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ସେ କଥା ହେଲା ନାହିଁ । ବାଙ୍କ ବାବୁ ବିଧାନସଭାକୁ ଯିବା ନଯିବା ଉପରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉ ନଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି । ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଅ, ଭିତରକନିକା ବଞ୍ଚାଅ, କୋଣାର୍କ ବେଳାଭୂମି ବଞ୍ଚାଅ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରେଖା ନଦୀ ଠାରୁ ଗୋପାଳପୁର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ମଧ୍ୟବିର ଶ୍ରେଣୀର ଉପକୂଳ ଚାଷୀ, ମସ୍ୟଜୀବୀଗଣ ଏବଂ ଅଣ ମସ୍ୟଜୀବୀଗଣଙ୍କ ଜୀବିକା ରକ୍ଷା, ତାଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ମେରୁଦ୍ଧର୍ମକୁ ମଜଳ୍ଲତ କରିବାକୁ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ।

ରଜନଗର, ମହାକାଳପଢା, ବୁକରେ ଭିତର କନିକା ଏକ ସାମୁଦ୍ରିକ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ । ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଅଭ୍ୟାରଣ୍ୟ ଓ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଳ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭିତର କନିକା ଅନୁପମ । କିଛି ଧନୀ ଲୋକ ଏଠାରେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରି ରାତାରାତି ବଡ଼ ଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି । କେତେକ ସବୁଜ ସ୍ଵପ୍ନ ମଧ୍ୟ ଦେଖନ୍ତି ତାକୁ ସଫଳ ରୂପାୟନ କରିବାକୁ । ଗରିବ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଉଚ୍ଚ ଦରରେ ତାଙ୍କ ଜମିକୁ କିଣି ଏବଂ ଦଶଲକ୍ଷର କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରା ଅର୍ଜନ କରି ନିଜ ସୁଖ ସ୍ବାହ୍ୟକୁ ବଢାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏଥୁରେ ବିଧାନ ସଭା ସଦସ୍ୟ, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରଶାସକମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ବ୍ୟବସାୟୀ ଆଦି ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଏକଦମ୍ ଗରିବ ବିଗୋଧ । ମସଜୀବୀଓ ଉକକୂଳ ଅଞ୍ଚଳର କ୍ଷୁଦ୍ର ଚାଷୀଙ୍କ ବିଗୋଧ ମଧ୍ୟ । ସେମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ସେମାନଙ୍କ ଦାବୀ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ସତେତନ କରାଇବା ବହୁକଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ଜଙ୍ଗଳକୁ ଭଲପାଥ, ଗଛ ଲତାକୁ ଭଲପାଥ, ଜୀବଜନ୍ମକୁ ଭଲପାଥ, ଏଇ ଦୀଷା ନଦେଲେ ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣ ପ୍ରାକୃତିକ ଘୋଷିର୍ୟ ବି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ଭିତର କନିକାର ବିଶେଷତ୍ବ ହେଲା ଅଳିଭ ବିଭିନ୍ନ ଚରଚଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରକାର କରଁଚର ଆବାସପ୍ଲଳୀ । ଅଣ୍ଟାଦେବା ଛଳୀ ମଧ୍ୟ । କ୍ରୋକତାଇଲ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଏକ ଅସାଧାରଣ ଜାତିର କୁମ୍ଭୀର । ଏମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ଏହାର ବଂଶଧରକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେବ । ମସ୍ୟଜୀବୀଙ୍କ ପରମରା ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କର ଜୀବିକା ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ହେବ । କେତେକ ମୁଣ୍ଡମେୟ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ଵାର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୁଖ ସ୍ବାହ୍ୟ ପାଇଁ ଏହାକୁ ବଳିଦାନ କରିଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବାଙ୍ଗ ବିହାରୀଙ୍କ କାମ୍ୟ ଧେଯ, ଶୟନେ ସପନେ, ନିଶି ଜାଗରଣେ ଏହାହଁ ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା । ଦେହ ଏବେ ସର୍ବଦା ଅସୁଷ । ଆଶ୍ରୁରେ ଫୁଲା ରହିଅଛି । ଛୋଟେଇ ଛୋଟେଇ ତାଲୁଛନ୍ତି, ସବୁ ଅନିଯମିତ । ଖାଦ୍ୟ, ସ୍ଵାନ, ଶୟନ ଇଦ୍ୟାଦି ।

୧୯୯୪ ମସିହାରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ସମ୍ମିଳନୀ ଉଚିତ କନିକା ଉପରେ ଉଚ୍ଚ କଳାମଣ୍ଡପରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିତ ହେବାକୁ ସ୍ଥିର କରାଗଲା । ମେନକା ଗାନ୍ଧୀ(ସ୍ଵର୍ଗତ

ସଞ୍ଚୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପଦ୍ଧତି) ବର୍ଣ୍ଣମାନ ବିଜ୍ୟାତ ପରିବେଶ ବିଦ୍ୱ ଅଟକି; ସମ୍ପିଳନୀକୁ ଆମନ୍ତିତ ହୋଇଆସିଲେ । ଆମେରିକା Earth Island Institute ର Turtle Restoration Project ର ଡାଇରେକ୍ଟର Todd Steiner ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ Brian Weste ପ୍ରମୁଖ ଦେଶ ବିଦେଶର ବହୁ ପରିବେଶବିଦ୍ୱ ଆଦି ଯୋଗଦାନ କଲେ । ହଜାରରୁ ଉର୍ଧ୍ଵ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଆୟୋଜିତ ହେଲା । ରାଜନଗରର ତାଙ୍ଗମାଳ, ତାକରୁଆରୁ ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗଦାନ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଆସିବା ପଥରେ ମୋଟର ଲଞ୍ଚକୁ ଚେକା ପିଣ୍ଡିବା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମସ୍ତ ବାଧା ଦିଆଗଲା । ସେଥରେ ସେମାନେ ବିଚଳିତ ନହୋଇ ସମ୍ପିଳନୀରେ ଯୋଗଦାନ କଲେ । କଂଗ୍ରେସର କେତେକଣ ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ଗୋଲମାଳ କରିବାକୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲେ । ତାହା ପ୍ରତିହତ କରାଯାଇ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ସମ୍ପିଳନୀ ପରିଚାଳନା କରାଗଲା । ଏଥପାଇଁ ଉତ୍ତର କନିକାର ତାପ୍ତିର୍ଯ୍ୟ ବୁଝାଇ ମୁଁ ଏକ ସଂଗୀତ ରଚନା କରିଥିଲି । ମୋର ନାତୁଣୀମାନେ ଏହାକୁ ପରିବେଷଣ କରିଥିଲେ । ସମ୍ପିଳନୀରେ ଯେଉଁମାନେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ନାତୁଣୀ ମାନଙ୍କ ଭୂରି କୂରି ପ୍ରଶଂସା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରଚନା ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମତଦାନ କରିଥିଲେ । ମେନକାଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମୁଁ ପଚାରିଲି ସେ ସଂଗୀତର କଥାକୁ ବୁଝି ପାରିଲେ କି ନାହିଁ, ଯଦି ବୁଝି ପାରିଲେ ତାଙ୍କର ମତାମତ କଣ ? ସେ ସବୁ ବୁଝିଲେ ବୋଲି କହିଲେ ଓ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ବିଷୟ ଉପସୂତ୍ର ଏବଂ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରମ ରୂପେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କରିଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆସିଥିବା ପରିବେଶବିଦ୍ୱ ଉଚ୍ଚର ବୀରେତ୍ର ସିଂହ ସେ ଗୀତକୁ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରେ ଲେଖନେଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ମେନକା ଗାନ୍ଧୀ କହିଲେ ଯେ, ତଦାନୀନ୍ତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିଜ୍ଞୁ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କୁ ସେ କହିଥିଲେ, ପରିବେଶ ଆରନ ଅମାନ୍ୟ କରି ସଘନ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରାଯିବ ନାହିଁ, ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଳ ବା ହେତ୍ତାଳ ଜଙ୍ଗଳ କଟା ହେବ ନାହିଁ । ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପକାରୀ, ଉତ୍ତାଳ ତରଂଗରୁ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏହା ରକ୍ଷାକରେ । ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରାଯାଇ ଯେଉଁ ରାସାୟନିକ ବସ୍ତୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ, ତଦ୍ବାରା ଜଳ ସମ୍ପଦ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଫଳରେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଚାଷୀ ଏବଂ ମହ୍ୟେକୀୟଗଣ ପାନୀୟ ଜଳ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସମୃଦ୍ଧ ଉପକାର ପରିବର୍ତ୍ତେ ମୁଣ୍ଡିମେୟ ନ୍ୟୁନ୍ତସ୍ଥାର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିକର ଉପକାର ହୋଇଥାଏ । ବ୍ରିଯାନ ଶ୍ଵେତ କହିଲେ ମେବ୍ସିକୋ ଉପକୂଳରେ ପାଞ୍ଚ ଛାଅ ବର୍ଷ ହେଲା ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ ହେବା ଫଳରେ ଏହାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ପଦ ନଷ୍ଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ପକ୍ଷୀମାନେ ନୀତ ପାଉ ନାହାଁନ୍ତି । ଉତ୍ତର କନିକା ଯଦି ଧୃସଂପ୍ରାୟ

ହୁଏ, ତାହାଲେ ଅଳିଉ ରିଡ଼ଲେ ଟରଟଲର ବଂଶଲୋପ ପାଇବ ଏବଂ ଜାତୀୟ କୁନ୍ତୀର ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ବଜାଳାଦେଶରୁ ଯେତେବେଳ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କୁ ଥଇଆନ କରାଗଲା, ଯେଉଁ ଜଙ୍ଗଳ ଧଂସ ପ୍ରାସ୍ତ୍ର ହେଲା, ତା ଫଳରେ ବାତ୍ୟାଯୋଗୁଁ ହଜାର ହଜାର ଲୋକେ ସଲିଲ ସମାଧି ନେଲେ । ଏତେ ପ୍ରକାର କ୍ଷତି କରୁଥିବା ଏହି ସଘନ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷୀଙ୍କୁ କାହିଁକି ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଆଯିବ ? କେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଳ ଓ ପରିବେଶ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସମର୍ଥନ ମିଳିଲା, କାରଣ ଆଇନ କାନ୍ତୁନଗୁଡ଼ା ସେଥିରେ ସମ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ବିଧାନ ସଭାର ଅଧିକଂଶ ଜନତାଦଳ ସର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ସର୍ଯ୍ୟ ଜତିତ ହୋଇ ସଘନ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷର ବିରୋଧ କଲେ । ଫଳରେ ବିଧାନ ସଭାରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣି ଅଭ୍ୟାରଣ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସଂକୁଚିତ କରିବାର ସରକାରୀ ପ୍ରୟାସ ସଫଳ ହେଲା ନାହିଁ ।

ବିଧାନ ସଭା ଭଙ୍ଗ ହେଲା; ନିର୍ବାଚନର ତାକରା ପୁଣି ଦିଆଗଲା, ପୁନରାୟ ଜନତା ଜନାର୍ଦନର ଅନୁମୋଦନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା । କଂଗ୍ରେସର ଦଶବର୍ଷ କଳା ଶାସନକୁ ଲୋକେ ଭୁଲିଗଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଏକ ପୂରାତନ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ଭୁଲ ଭବନରେ ଏହାର ମୂଳୋପ୍ତାନ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲେ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଅନ୍ତର ଶାସନ ୧୦ ବର୍ଷର କଂଗ୍ରେସ ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଚପିଗଲା । ଜନତା ଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ଧରାକୁ ସରା ମଣୁଥିଲେ । ଉତ୍ସର ସବୁ ସହିତ, କାହାର ଗର୍ବ, ଦମ୍ପ, ଅଂହଜାର ସହ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର ଟି.ଏନ. ଶେଷାନ ଯେଉଁ ନିର୍ବାଚନ ସଂସାର କଲେ, ତାହା ଅନେକଟା କଳା ବଜାରୀ ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ ତୁଟିକୁ ସମାଧାନ କରି ପାରିଲା । ମଣିରେ ମଣିରେ ଧର୍ମଶାଳାରୁ ସରପଞ୍ଚମାନେ ପୂର୍ବତନ ଓ ଅଧୁନାତନ, ଆସି ବାକବାବୁ କିପରି ଧର୍ମଶାଳାରୁ ଟିକେଟ ପାଇବେ, ତାହା ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଆଶା, ଆକାଶା, ଉଦେଶ୍ୟ, ସର୍ବୋପରି ତତ୍ପରତାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ମୋ ନିକଟରେ କିଛି ଉପାୟ ନଥିଲା । ଅତାତରେ ଠିକ୍ ଜନତା ଦଳ କାର୍ଯ୍ୟଭଳି ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ବାକ ବିହାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । କେହି କେହି କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ସଭ୍ୟମାନେ କହିଲେ ବାକ ବାବୁ କେବେ କଂଗ୍ରେସିଆ ହେଲେ ? ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର କଂଗ୍ରେସ ଆଦୋଳନ ପାଇଁ କୌଣସି ଅବଦାନ ନାହିଁ, ସେମାନେ ଆଜି କଂଗ୍ରେସରେ ବଢ଼ ପଣ୍ଡା ସାଜିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁ ଅଞ୍ଚଳ ଗନ୍ଧ କରି ପ୍ରଶଂସା ଭାଜନ ହେବାର ସଫଳତା ହାସିଲ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାକ ବାବୁ ବିରୋଧୀ ମନୋବୁଦ୍ଧି

ଘନୀର୍ଭୂତ ହେଲା । ସମାଜବାଦୀ ଜନତା ଦଳରେ ଥିବା ବେଳେ ଏକଦା ତାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟପାଳ ପଦବୀ ଯଚା ଯାଇଥିଲା । ସେ କିନ୍ତୁ ସକ୍ରିୟ ରାଜନୀତିରୁ ଓହରିବାକୁ ସମ୍ମତ ହୋଇ ନଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟପାଳ ପଦ ଗ୍ରହଣ କରି ନଥିଲେ ।

୧୯୯୪ ରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ଭିତର କନିକା ସମ୍ମିଳନୀ ସମୟରେ ଜାନକୀବାବୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନଥିଲେ । ଅନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନେତାମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେହି ଆସି ନଥିଲେ । ଶୁଣାଗଲା ଶ୍ରୀମତୀ ମେନକା ଗାନ୍ଧୀ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ସେମାନେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ମେନକା ଗାନ୍ଧୀ ଜଣେ ଜୀବଜନ୍ମ ବିଭାଗରେ ପରିବେଶବିର, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଉକାଯାଇଥିଲା ।

ମେନକା ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରି ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କୁ ନିକର Cattle Hospital ବିଷୟରେ ଜାଗାଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ କରାଇଥିଲେ । ସେ ଯାହାହେଉ ଚିଲିକାରୁ ଟାଟା କମ୍ପାନୀ ହରାଇବାପରେ, ଭିତର କନିକା ସମର୍କରେ ଏହା ଦ୍ଵିତୀୟ ସଫଳତା । ସାମାଦିକ ମାନେ ଖବର କାଗଜରେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଛପାଇପି କରାଇଲେ । ତାପରେ ବ୍ରିଆନ୍ ଟ୍ରେଷ୍ଟ ଭିତର କନିକାର ପ୍ରାକୃତିକ ମନୋମୁଖ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । Earth Island Institute ତରଫରୁ ଯାହା ସାହାଯ୍ୟ କରିବା କଥା କରାହେବ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଆସିକ, ମାନସିକ ଓ ନୈତିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ଭିତର କନିକାକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେବ । କେହି କେହି ନେତା ରାଜନୀଗର ନିର୍ବାଚନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସବୁକଥାଟାକୁ ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ବାକ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କର କେବଳ ମସ୍ୟକୀୟୀଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ ରକ୍ଷା, ଅଣ ମସ୍ୟକୀୟୀଙ୍କ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଚାଷୀଙ୍କର ସ୍ଵାର୍ଥ ରକ୍ଷା ଦୃଶ୍ୟ ସମ୍ବୁଧରେ ନାହୁଥାଏ । ଆଉ କେହି କେହି ତଥାକଥ୍ଥତ ନେତା କଂଗ୍ରେସର ନିର୍ବାଚନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଦଳେ କଂଗ୍ରେସରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଥୋଇ ଅନ୍ୟ ଗୋଡ଼ଟି ଜନତା ଦଳର ନେତାଙ୍କ ପାଖରେ ରଖି ଚଲୁଥାନ୍ତି ।

ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ପରେ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିସର ବଢ଼ିଗଲା । ବାକ ବିହାରୀଙ୍କୁ ଆଉ ଚିକିଏ ମଧ୍ୟ ପୁରୁସର ମିଳିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଡାକଖର୍ତ୍ତ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ପ୍ରତିଦିନ ୭/୭ଟା ପାହା ଯିବା ଆସିବା, ବିଦେଶରୁ ଚତ ଷେନର, ବ୍ରିଯାନ୍ ଟ୍ରେଷ୍ଟ, ଆଲପ୍ରେଡ୍ରୋ ଜ୍ୟାର୍ଟୋ ପ୍ରମୁଖ ସମର୍କ ରଖିବାକୁ ଚାହେଲେ । କିନ୍ତୁ ରାଜନୀଗର ଲୋକଙ୍କୁ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷର ମାପିଆ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ହାତ

କରିନେଲେ । ଫଳରେ ଯେଉଁ ଅଷ୍ଟଳ ଏ ଆହୋଳନରେ ଅହୋଳିତ ହେଉଥିଲା, ସେଥରେ ବାଧାପ୍ରାସ୍ତୁ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥରେ ବାଜ ବିହାରୀ ଦାସ ବିଚଳିତ ହେବାର ବ୍ୟକ୍ତି ନଥିଲେ ।

ଆହୋଳନ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ଦେହ ମଧ୍ୟ ମଣିରେ ମଣିରେ ଖରାପ ହେଉଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଭୃଷେପ ନଥାଏ । ମଣିରେ ମଣିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ତାତ୍ରକ ସହ ଆଲୋଚନା କରାହୁଏ । ଦୁଇ ଚାରି ଦିନ ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର କରି ଛାତି ଦିଅନ୍ତି । ଦେହ ଖରାପର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଲା ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟର ଅଭାବ, ଅନିୟମିତ ସ୍ଵାନ, ଅନିୟମିତ ଭୋକନ, ଏବଂ ଅନିୟମିତ ନିଦ୍ରା । ବହୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତାଙ୍କ ସମର୍କରେ ମୁଁ ଜାଣିଛି । ସେମାନେ ନିୟମିତ ବିଶ୍ରାମ, ପୁଷ୍ଟିକର ବୟସୋପଯୋଗୀ ଖାଦ୍ୟ, ଯଥେଷ୍ଟ ନିଦ୍ରା ଯାଇ ସୁଷ୍ଠୁ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏପରି କହି କହି ନିଷ୍ଠଳ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ଛାଇ କରି ନେଇଥାଏ ପୂଜା ପାଠ କରିବି, ସାହିତ୍ୟ ସଭା ଅଥବା ଧର୍ମ ସଭାରେ ଯୋଗଦେବି । ଘରକାମ କିଛି କରିବି, ବିରି ବୁରିବି, ଗହମ ବାହିବି ।

ନିର୍ବାଚନ ଆସିଗଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାରର ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ସେତେବେଳେ କିଏ କିଏ କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ କେଉଁ କେଉଁ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେବେ, ସେ ସବୁ ଛାଇ ହେବାର ଥାଏ । ଚିଲିକା ବଞ୍ଚାଅ ଆହୋଳନ, ଭିତର କନିକା ଆହୋଳନ, ପରିବେଶ ଆହୋଳନରେ ବାଜ୍ୟ ସାରା ବୁଲିବା ରିତରେ ଜାଣୁଥିଲେ ଏଥର ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ ଯଥେଷ୍ଟ ଲାଭବାନ ହେବ । ସେତେବେଳେ ବାଜ ବିହାରୀ ଦାସ ଭାବିଲେ ସେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୁଅନ୍ତୁ ଅଥବା ନହୁଅନ୍ତୁ, କଂଗ୍ରେସ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଜିତିବ ଏବଂ ବିଜ୍ଞ ପଞ୍ଜନାୟକ ଦଳର ପରାଜ୍ୟ ହେବ ।

କ'ଣ ଗୋଟାଏ ତାକରା ଆସିଲା, ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲେ । ଧର୍ମଶାଳା ବାଲା ଆସି ଲଗେଇଥାନ୍ତି । ବାବୁ ଗୋଟିଏ ଥର ଧର୍ମଶାଳାରୁ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତୁ । ଏଥର ଧର୍ମଶାଳାରେ କଂଗ୍ରେସର ବିଜୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ । କିନ୍ତୁ ନାନା କାରଣରୁ ତ୍ରିନାଥ ମିଶ୍ର ନାମକ ଜଣେ ଯୁବକ ଠିଆହେଲେ, ସେ ଯୁବକ ଲୋକ, ଭଦ୍ରଲୋକ, ହେଲେ ରାଜନୀତିରେ ତାଙ୍କର ଦଖଳ ନାହିଁ, ଏତଦିବ୍ୟତୀତ ଧର୍ମଶାଳାରେ ତାଙ୍କର କିଛି ପ୍ରଭାବ ନାହିଁ । ବାଜ ବାବୁ ଠିଆ ନ ହେବା ଫଳରେ ସମସ୍ତେ ହତାଶ ହେଲେ । ବାଜ ବାବୁ ବାଧ ହୋଇ କେନ୍ଦ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନିଲେ । ବରଂ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାରରେ ଚାଲିଲେ । ବେଶି ସମୟ ଦେଲେ, ଛତ୍ରପୁର, କେନ୍ଦ୍ରପତା, କୁଟିଷା, ପାଲଲହତା,

ଚିଲିକା ଉତ୍ୟାଦିରେ । ବିଶେଷ କରି କେନ୍ଦ୍ରୀୟପତା ଓ ପାଳଳହତା ପାଇଁ ସମୟ ଦେଇଥିଲେ । କାରଣ ପାଳଳହତା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ବିଭୂଧେସ୍ତ୍ର ପ୍ରତାପ ଦାସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବେ ବୋଲି ଶେଷ ମୁହଁର୍ଭଗେ ଛିର କରାଗଲା । ଶ୍ରୀବଲୁଭ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ଜାନକୀ ବଲୁଭ ପଞ୍ଜନାୟକ ଶେଷ ମୁହଁର୍ଭଗେ ବିଭୂବାବୁକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଇଲେ । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଇବାରେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଉଦୟମ ଥିଲା । ସେ ଦିନ ଠାରୁ ସେ କିପରି ଜିତିବେ, ସେଇଯା ହିଁ ହେଲା ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟ । ଯାହାହେଉ ନିର୍ବାଚନ ସରିଲା ଏବଂ ଉଭୟ ପ୍ଲାନରେ କଂଗ୍ରେସ ଜୟଲାଭ କଲା ।

କଂଗ୍ରେସର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ହେଲା । ଓ ଜାନକୀ ବଲୁଭ ପଞ୍ଜନାୟକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ସବୁଠାରୁ ହାସ୍ୟାସଦ କଥା କିଛିଦିନପରେ ଓଡ଼ିଶା ଲୋକ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଯୋଜନା ବୋର୍ଡର ଉପାଧକ ପଦବୀ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ଚେଯାରମ୍ୟାନ ଥାଆନ୍ତି, ବାଙ୍କ ବାବୁ ଭାଇସ ଚେଯାରମ୍ୟାନ ହେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଙ୍କବାବୁ ସିଧା ସଳଖ ପ୍ରତ୍ୟାଶାନ କଲେ । ସେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଉତ୍ସମ ରୂପେ ଚିହ୍ନ ପାରି ନାହାନ୍ତି ଅଥବା ଚିହ୍ନିଥିଲେ ବି ଜାଣି ଶୁଣି ଅପମାନ ଦେବା ପାଇଁ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏବେ ମୋର ମନ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ପୂର୍ବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଖାତିରରେ ମୁଁ ସର୍ବଦା ନାରବ ରହୁଥିଲି । ଆଉ ନୀରବ ରହିବାର ଦିବସ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଜି ସମ୍ମାନର ମିଥ୍ୟା କୁହେଳିକା ଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ । ଭୟମୁକ୍ତ, ଆଶକା ମୁକ୍ତ । ଖୁବ୍ ଖୋଲା ଖୋଲି ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ମୋର କାହା ପ୍ରତି ମୁହଁ ଅପ୍ରୋଧଭାବ ନାହିଁ କାରଣ କାହାପ୍ରତି ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟ କରିନାହିଁ ବା ଅନ୍ୟାୟକୁ ବାହୁଦ୍ଵାୟାରେ ଘୋଡାଇ ନାହିଁ । ଯାହା ବିପଦ ଦୁଃଖ ଆସିଛି, ମଥାପାତି, ଜାନୁପାତି ସହ୍ୟକରି ନେଇଛି ।

୧୯୯୪ ମସିହା ସେୟେମର ୨୩ ତାରିଖରେ ବଡ଼ପୁଅ ଔଟଲାଣ୍ଡର ରାଜଧାନୀ ଗ୍ରାସଗୋ ସହରକୁ ଚାକିରୀଗତ ତାଲିମରେ ଏକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲା । ସେଇ ତାରିଖରେ ମୁଁ ତ ଉପସିତ ନଥିଲି, ତାର ଏକ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇଥିଲି । ମନଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଥାଏ । କାହିଁ ଗ୍ରାସଗୋ ସହର, ବର୍ଷେ କଟାଇବା କିଛି କମ କଥାନ୍ତିରେ । ପରେ ଉପର ମେ ମାସରେ ମା ପୁଅ ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ନାତି ଓ ବୋହୁ, ଗ୍ରାସଗୋ ବୁଲି ଆସିଲେ ।

ରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ବାଙ୍କ ବିହାରୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କଳାପ କିଛି ବୟ ନଥାଏ । ଗୋଟାଏ ପରେ ଗୋଟାଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଆଏ । କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ ପରେ ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ଉତ୍ସର କନିକା ସମ୍ମିଳନୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇଥିଲା, କେନ୍ଦ୍ରୀୟପତା ବି.ଇ.ଡି. ଓ ଆଇନ କଲେଜର ହତାରେ । ଉଦେଶ୍ୟ ଉତ୍ସର କନିକାର

ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ୟକୁ ଭଲଭାବେ ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ମାପିଆ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା, ସମସ୍ତ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ରକ୍ଷା କରିବା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ନାମ କରଣ Save the Coast Movement, ଆନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଉପକୂଳ, ତାହାର ପ୍ରକୃତ ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣ କରିବା ସବୁ ନାଗରିକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଟେ । ଦେଶକୁ ଲୁଚ୍ଛି ଖାଇବାଟା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେଁ । ପୃଥିବୀ ବା ପୂର୍ବ ଏସିଆରେ ଯେଉଁଠି ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରାଯାଉଛି, ସେମାନଙ୍କ ଅଧିବାସୀ ଅଧୋଗତି କରିଛନ୍ତି । ଉପକୂଳବର୍ଷୀ ଅଞ୍ଚଳର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ବି ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ବିଶେଷକରି ମସ୍ୟଜୀବୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷତି ହୋଇଛି । ଲାଭ ହୋଇଛି କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷୀମାନଙ୍କର । ଦେଶ ଦରିଦ୍ର ହୋଇଛି । ସାଧାରଣ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଖାଇବା ସ୍ଵପ୍ନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । କେତେକ ସୌଖ୍ୟୀନ ଦେଶର ଖାଇବା ଟେବୁଲ ଲୋଭନୀୟ ଖାଦ୍ୟରେ ସଜାଇବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ନିଜର ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ଏହି କେତ୍ରାପତା ସମ୍ମିଲନୀ ୧୯୯୫ ସାଲ ମର ମାସରେ ଉଦୟାଚନ କରିଥିଲେ ବିଷ୍ୟାତ ପରିବେଶବିରୁ ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମାନ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଲତ୍ତୁଥିବା ଏମ.ସି. ମେହେଟା । ଏନ.ଡି.ଜ୍ୟାଲ, I.N.T.A.C.H. ର ପଇ ପୁରୋଧା ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମାନ୍ୟବାର ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଭାଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ଏହି ସମ୍ମିଲନୀର ଆୟୋଜନ କରିବାରେ ମୁଖ୍ୟ ଭାଗ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତଥାପି ପ୍ରକାଶ ବନ୍ଧିଆ, ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ବାର୍ଗ ଓ ଚିନ୍ମୟ ଦାସ ଆଦି ଆହୁତିଷମାନେ ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ରହି ସମ୍ମିଲନୀର ସାଫଲ୍ୟ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ଆମେରିକାରୁ ଆସିଥିବା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶରେ, ବ୍ରିଟୀନ ଓ ଫରେନ୍ଡିନ୍‌ରେ ବାର୍ଷାମାନ ପଢାଯାଇଥିଲା । କେତ୍ରାପତାର ଓକିଲ କୁଳମଣି ଦାସ, ବି.ଇ.ଟି କଲେଜର ଅଧ୍ୟେତ୍ର ପ୍ରମୁଖ ସମସ୍ତ ସାହାୟ୍ୟ କରିଥିଲେ । ୧୦୦୦ ଲୋକଙ୍କର ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋକନର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାକୁ ରାଜନଗର, ମହାକାଳପତା, ପାରାଦ୍ଵୀପ, ତାଙ୍ଗମାଳ, ତାଳଚୂଆ, ସାତଭାୟା, ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରୁ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ଛାଇ କରାଗଲା ୧୯୯୫ ଅକ୍ଟୋବର ୧୫ ତାତିଶରେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାପିଆଙ୍କ କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଉପକୂଳ ବଞ୍ଚାଇ ଆନ୍ଦୋଳନର ସମ୍ମିଲନୀ ପାରାଦ୍ଵୀପ ଠାରେ ହେବ । ପାରାଦ୍ଵୀପରେ ୫୦୦୦ ଲୋକ ଯୋଗଦେବା ଆଶା କରାଯାଏ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋକନ ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲା ପାରାଦ୍ଵୀପ ଅଞ୍ଚଳର

ମସ୍ତ୍ୟଜୀବୀମାନଙ୍କ ନେତା ଶଖାନାଦ ବେହେରା । ତାର କାମଟା ବୋଧହୃଦୟ ଗରିବ ମସ୍ତ୍ୟଜୀବୀ ଓ ଅଣ ମସ୍ତ୍ୟଜୀବୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଖ ସ୍ଵରୂପ । ସେ ମୋତେ ଭାରି ଭକ୍ତିକରେ । ନିଜର ମା ଭଳି ମୋତ ସମ୍ମାନ କରେ ।

ଦିନ ଦଶଟା ବେଳୁ ସଭା ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଥଟା ଯାଏ ଚାଲିଥିଲା । ଆମେ କେନ୍ଦ୍ରାପତାରୁ ବାହାରିଲା ବେଳକୁ ରାତି ନଥଟା । ମୋର ସମୁଦ୍ରାୟ ସାତ ନାତି ନାତୁଣୀ, ମୋର ବଡ ପୁଅର ବୋହୁ ଅଧ୍ୟାପିକା, ପି. ଏବ. ଟି. କରିଛି । ତା ପୁଅର ନାମ କାର୍ଯ୍ୟ । ସୁମିତ୍ରା(ଦ୍ଵିତୀୟ ସତାନ) ର ଏକ କନ୍ୟା, ଏକ ପୁତ୍ର । ତା ଝିଅଟିର ନୀଁ ଲୋରା । ଏବର୍ଷ ତାର ମ୍ୟାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ସରିଲା । ସେ ୧୯୯୪ରେ ମ୍ୟାଟ୍ରିକ୍ରେ ୯୦.୭% ରଖିଛି । ମୁଁ ତାକୁ ଉପଦେଶ ଛଳରେ କହିଲି ଭଲ ପାଠ ହେଉ, ସଙ୍ଗୀତ ହେଉ, ନୃତ୍ୟ ହେଉ, ସାହିତ୍ୟ ହେଉ, ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ଭଲ କଲେ ସେଥିରେ ଗବୀତ ହେବାର ନାହିଁ ବରଂ ମୋ ମା ଯେତେ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛି ଚାକିରୀ, ରୋଷେଇ କାମ, ତାକୁ ପାଠ ପଢାଇବା, ଗୃହର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଦି, ତାଠାରୁ ବରଂ ଶିଖିବାର ଅଛି । ସେ ଯାହାହେଉ ମୋ ବଡ ନାତୁଣୀ ବି. କେ. ବି. କଲେଇରେ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟ ନେଇ ପଡ଼ିଲା । ପୁଅ ଅଷ୍ଟମ ଷାଷ୍ଟାର୍ତ୍ତ ରେ ପଢ଼ୁଛି । ମୋର ସାନ୍‌ପୁଅ ସୁରୁବାବୁ ଇଞ୍ଜିନିୟର । ସେ ପୂର୍ବରୁ ସରକାରୀ ଚାକିରୀ କଲାନାହିଁ ତାର ପାଞ୍ଚ କାଗା ଛାତି Hindustan Computer Limited ରେ ଇଞ୍ଜିନିୟର ହୋଇଛି । ଦରମା କେତେ ପାଏ ମୁଁ ବୁଝେ ନାହିଁ, ତାର ସ୍ବୀପରୋଜ ନଳିନୀ ହୋମ୍ ସାଇବ୍‌ରେ ଅଧ୍ୟାପିକା ଅଛି, ତାର ଦୁଇଟି ଝିଅ ଜଣେ ଷ୍ଷଷ୍ଷ କ୍ଲାସରେ, ଅନ୍ୟଟି ଦ୍ୱତୀୟ କ୍ଲାସରେ ପଢ଼ୁଛି । ସାନ ଝିଅ ତାତ୍ତ୍ଵାଣୀ, ଭେଷଜ ବିଶେଷଜ୍ଞା, ସ୍ବାମୀତାର ତାତ୍ତ୍ଵର । ସରକାରୀ ଚାକିରୀରୁ ଇଷ୍ଟପାଦେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ କ୍ଲିନିକ ଖୋଲିଛି । ତାର ମଧ୍ୟ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ଏବଂ ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର । କନ୍ୟା ସବୁବେଳେ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ହୁଏ । ନଥ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ କରାଟିରେ କ୍ଲାବନରେ ଯେତେ ଦୈନ୍ୟ, ଦୁଃଖ, କୁଶ ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରିଥୁଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ସଫଳ ରୂପାୟନ ପାଇଛି, ପିଲାମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ । ସେଥିପାଇଁ ଉତ୍ସରକ ଠାରେ ମୁଁ ବଡ ରଣୀ । ଏଇ ହେଲା ମୋର ଉବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ପରିଚୟ ।

ଲେଜେ ବାପା ନାତି ନାତୁଣୀମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ନିଜେ ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ବାହାରେ ବୁଲାନ୍ତି । ଅନ୍ୟପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାନ୍ତି । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋକନ, ରାତ୍ରି ଭୋକନ ସମୟରେ ନାତି ନାତୁଣୀକୁ ଖୁବ ଖୋଲାନ୍ତି । ଯଦି ସେମାନେ ନଥାନ୍ତି, ବହୁତ ବିରତ ହୁଅନ୍ତି । ମୁଁ ତାକୁ ବିରୋଧକରେ ଯେ ସେ ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା

ବୁଲୁଛନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ଅଛ ସମୟ ପାଇଁ ଗଲେ କାହିଁକି ବିରତ ହେବେ । ବଡ଼ ଝିଅ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପିକା କମଳା ନେହେରୁ କଲେଜରେ । ସାନବୋହୁର ରମାଦେବୀ କଲେଜରେ ଚାକିରା । ସାନଙ୍କିଅ ଡାକ୍ତରାଣୀ ରାଜଧାନୀ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ରହିବାପରେ ସତ୍ୟନଗର ତିସିପେନସରିରେ ରହିଲା । ଓଡ଼ିଶାକୁ ଯେତେବେଳେ ରାମାନୁଜନ ରାଜ୍ୟପାଳ ହୋଇ ଆସିଲେ, ସେ ଭେଷଜ ବିଶାରଦ ଏବଂ ସ୍ରୀଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ ଲେତି ଗର୍ଭରଙ୍ଗର ସର୍ବଦା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ସେ ବର୍ଷମାନ ରାଜରବନର ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଅବସ୍ଥାପିତା ।

ମଣିରେ ମଣିରେ କୁଜଙ୍ଗ, ପାରାଦ୍ଵୀପ, ଅସ୍ତରଙ୍ଗ, ମହାକାଳପତା, ରାଜନଗର, ଚିଲିକା, ରମା ଓ ହୃମା, ଛତ୍ରପୁର, ଗୋପାଳପୁର ଅଞ୍ଚଳର ମସ୍ୟକୀୟା ଏବଂ ଗରିବ ଅଣ ମସ୍ୟକୀୟାମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ସଭା ସମିତି କରି ନିଜର ଦାବୀ ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଇବା ବାକ ବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଏ କରିବ ! ଯାହା ମାସିକ ପେନସନ ପାଆନ୍ତି, ତାହା ପତ୍ର ଲେଖା ସଭା ସମିତି ଆୟୋଜନରେ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥାଏ । ନିଜର ଔଷଧ ଖର୍ଚ୍ଚ, ଦିନକୁ ଦିନ ଚଳିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଆମ ଉପରେ । ପୁଅମାନେ ରୋକଗାର କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମା ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପଇସା ମାଗେ ନାହିଁ ବା ସେମାନେ ସ୍ଵତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବେ କେବେ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଗୁଣଗ୍ରାମ ସେମାନଙ୍କର ପିତୃଅଙ୍ଗୀତ । ଘରେ ସ୍ରୀ,ମା, ଭଉଣୀ ବା ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, କିମ୍ବା ନିଜର ସୁଖସାଜ୍ଜନ୍ୟ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସାମ୍ଯଦିକତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାକବାବୁଜ ବେଶ ଦଶଳ ଅଛି । ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ଯଦିକତାରେ ଧୂରନ୍ଧର । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରାୟ ସବୁ ସାମ୍ଯଦିକ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କେହି ତାଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ରହ୍ଯା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ସବୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ନିଜ ନିଜର ଏକ ଏକ ଦେନିକ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଅଛି । ବାକ ବିହାରୀଙ୍କ ସମାଦପତ୍ର ମାସିକ ଏବଂ ଏହା ନିୟମିତ ଭାବରେ ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ଛପାହୋଇ ଆସୁଥାନ୍ତି । ସେଥିରେ କେବଳ ଚାଷୀ, ଗରିବ, ମୂଲିଆ ଏବଂ ଗରିବ ମସ୍ୟକୀୟା ଓ ଅଣ ମସ୍ୟକୀୟାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ଉପସାଧନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଅର୍ଥନୀତି, ସାମାଜିକ ବିଷ୍ଣ୍ଵାନ ଓ ରାଜନୀତି ବିଷ୍ଣ୍ଵାନର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଲେଖା ମଧ୍ୟ ବିନା ପାରିଶ୍ରମିକରେ ଦାନ କରିଥାନ୍ତି ।

ତାର ବାର୍ଷିକ ଦେଯ ମାତ୍ର ୨୦ ଟଙ୍କା ରଖା ଯାଇଥାନ୍ତି । ମୋର ଅନୁମାନ ଆଜିକାଲି ଯାହା କାଗଜ ଦର ଓ ଛାପିବା ମୂଲ୍ୟ ହେଲାଣି, ତାହା ସବୁ

ଏଥରେ ଉତୁନଥିବ । ଏହି ମାସିକ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ‘କୃଷ୍ଣକର ଆହାନ’ରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ବ୍ୟତୀତ ପରିବେଶ ସୂରକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଉପାଦେୟ ରଚନା ନିୟମିତ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ।

ପ୍ରଥମେ ବୃକ୍ଷଲତା, ଜୀବଜନ୍ତୁ, ଜଳସ୍ଵଳ, ଉତ୍ତମ ରୂପେ ରହିଲେ ସିନା ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ପ୍ରଭୃତ ଉପକାର ହେବ । ନଚେଦ ତାଇନେସରସ ପରି ସୃଷ୍ଟି ତୁବି ଯିବ । ଏଥରେ ଭାରଦ୍ୱାମ୍ୟ ନରହିଲେ କୌଣସି ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ପରିବେଶ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ, ଜଳ ସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଉପରତ୍ତୁ ଦେଶର ଶାସକ, ପ୍ରଶାସକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବହୁଲ ଭାବରେ ଜଗଳକ୍ଷୟ, ମୁର୍ଦ୍ଦୁକାଷ୍ୟ, କଳ କାରଖାନା ପାଇଁ ଜଳ ସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିତ । ଆଜି ଗଙ୍ଗା ପରି ପାବନୀ ଜଳଧାରା ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିତ । ଜଳ ପ୍ରଦୃଷ୍ଟଣ ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ସାଧାରଣ ନଦୀ ଉପକୂଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅଧିବାସୀଗଣଙ୍କ ସ୍ଥାନାଦି ଶୌଚକାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଜଳର ଅଭାବ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧିକାଂଶ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ନଦୀର ତତ୍ତବର୍ଣ୍ଣୀ ଅଞ୍ଚଳ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀ ଜଳ ଏତେ ପ୍ରଦୃଷ୍ଟି ଯେ ସେଥରେ ଗାଁର ବାସିଦା ମାନେ ସ୍ଥାନାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସମାପନ କରିବାରେ ଅକ୍ଷମ । ସ୍ଥାଧୀନତା ହାସଲର ଅର୍ଣ୍ଣ ଶତାବ୍ଦୀପରେ ମଧ୍ୟ ପିରବା ପାଣି ଗ୍ରାମ ବାସିଦା ହୁଅନ୍ତୁ ଅଥବା ସହର ବାସିଦା ହୁଅନ୍ତୁ, ତାକୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ଆମ ସରକାର ଅକ୍ଷମ । ପାଣିର ଅବସ୍ଥା ଯେତେବେଳେ ଏଇଯା, ଖାଦ୍ୟର ଅବସ୍ଥାକୁ କିଏ ପଚାରେ, ସେ ଅନୁପାତରେ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ସ୍ଥାଯ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆହୁରି ଶୋଚନୀୟ ।

୧୯୯୪ ଅପ୍ରେଲ ମାସରେ ଗ୍ୟାରେଜ ଘର ଉପରେ ପଦା ଖୁଣ୍ଡ ଯୋଡା ହୋଇଛାତ ପକାଇ ଦୁଇ ବଖରା ଗୃହ ପରିବେଶ ଅଫିସ ପାଇଁ ନିର୍ମାଣ କରାଗଲା । ମୋର ଘର ତିଆରି ସମୟରେ ସିମେଣ୍ଟ ଥିଲା ୮୪.୭୪୩., ବର୍ଷମାନ ଟେଙ୍ଗାଠାରେ ସିମେଣ୍ଟ ବସ୍ତ୍ର କିଣାହୋଇ ସେଇ ଦୁଇ ବଖରା ଘର କରାଗଲା । ଅଫିସରେ କାଗଜପତ୍ର ବହୁଲ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବହି ପତ୍ରର ସଂଖ୍ୟା ତ ଆମ ଘରେ ସହଜେ ଅଧିକ । କାଳକ୍ରମେ କାଗଜ ଫାଇଲ ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ବୃଦ୍ଧି ହେଲା ଯେ ମଣିଷମାନେ ଆପେ ଆପେ ବାହାରି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବେ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ତତ୍ତ୍ଵ ହେଲା ଏକେଲା ଚଲେ । ଗାନ୍ଧୀ ମହାରାଜ ଏବଂ ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନ ମଧ୍ୟ ଏହି ତତ୍ତ୍ଵ ଥିଲା । ସେହିପରି ବାଙ୍ଗ ବାବୁଙ୍କୁ କିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ଅବା ନକରୁ, ସେ ତାଙ୍କ ଗନ୍ଧବ୍ୟ ପଥରେ ଚାଲିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ତା ବୋଲି ମୁଁ କହୁନାହିଁ ତାକୁ କିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି । ସରକାରରେ ନଥାଇ

ବା ବିରୋଧୀଦଳରେ ନଥାଇ ଅନେକ ବିଧାନ ସଭାର ସଭ୍ୟଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ସମ୍ପଦନ, କେତ୍ରର ଲୋକସଭା ସଭ୍ୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟସଭା ସଭ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଅନୁକମା ଓ ସହାନୁଭୂତିରେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବେଶ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରିଛି । ବର୍ଷମାନ ଆନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ, ତାମିଲନାଡୁ, କେରଳ, କର୍ଣ୍ଣାଟକ, ଆଦି ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଆହୋଳନ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ଥାରଲାଷ୍ଟରେ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ପନ୍ନ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କଞ୍ଚାନୀ ମାନେ ଥାରଲାଷ୍ଟର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ବାସିଯାମାନଙ୍କୁ ସର୍ବସ୍ଵାତ୍ର କରିଛନ୍ତି । ଆନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ, ତାମିଲନାଡୁ, କେରଳରେ ଥିବା ଉପକୂଳ ବାସିଯାମନେ ପିଇବା ପାଣି ନପାଇ ସେଠାରୁ ବାସବ୍ୟତ ହେଉଛନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ବାଙ୍କ ବିହାରୀଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଯେତେ ଭାଙ୍ଗିଲେ ବି ମନୋବଳ ତୁଟି ନାହିଁ ବା ଦୃଢ଼ମନ୍ୟତା ହଟି ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏହା ଦେଖୁ ଦେଖୁ କ୍ଲାନ୍ ଓ ଅବଶ ହୋଇ ପଢ଼ିଲିଣି । ବୟସ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନୋବଳ ମଧ୍ୟ କମୁଛି । ତାଙ୍କର କିନ୍ତୁ ଅଭ୍ୟାସ ମନୋବଳ । ତାଙ୍କର ସବୁ ଧନୀଲୋକ, ନ୍ୟୁଆର୍ଥ ଲୋକମାନେ ଶତ୍ରୁ । ଅଲୋକିକ ଉତ୍ସର ଅନୁଗ୍ରହରେ ସେ ନିଜ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଛନ୍ତି ।

୧୯୯୫ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୧୫ ତାରିଖରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ ବିରୋଧରେ ସମ୍ମିଳନ । ସମ୍ମିଳନର ପ୍ଲାନ ପାରାଦ୍ଵୀପ । ଏଥରେ ଭିତରକନିକା, କେତ୍ରାପଢ଼ା, ରାଜନଗର, ପାତ୍ରକୁରା, ପଞ୍ଚମୁଣ୍ଡାର, ମହାକାଳପଢ଼ାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ସମେତ ଓଡ଼ିଶା ଉପକୂଳବାସୀଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟିକ ତଥା ଆଧୁନିକ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷର ଉତ୍ସାହତା ବିଷୟରେ ସତେତନ କରିବାପାଇଁ ଏହି ବିରାଟ ଆୟୋଜନ । ପାରାଦ୍ଵୀପର ଜନେଇ ମସ୍ୟଙ୍କୀୟନେତା ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କନାଥ ବେହେରା ପ୍ରାଣପଣେ ଅକୁଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟ ବାଙ୍କ ବିହାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ଲୋକ କିପରି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ କରି ସମ୍ମିଳନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଏହାକୁ ସାମାଜିକ ମଣ୍ଡିତ କରିବେ, ସେଥିରେ ସେ ଚେଷ୍ଟିତ । ଯେଉଁ କର୍ମୀଗଣ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ବାର୍ଜୀ, ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦିଆ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ମୟ ଦାସ ପ୍ରଧାନ । ବାଙ୍କ ବାବୁ ସାଙ୍ଗରେ ଯିଏ ସହକର୍ମୀ ଭାବେ କାମ କରିବେ, ସେମାନେ ନିହାତି ଆଦର୍ଶ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଲା ଲୋକ ହୋଇଥିବେ ଏବଂ ବହୁ କ୍ଲେଶ ଦାୟକ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବେ । ଅକ୍ଟୋବର ୮ ତାରିଖ, ୧୯୯୫ ରେ ପାରାଦ୍ଵୀପରେ କନ୍ତ୍ରେସେନ ହେବ ବୋଲି କେତ୍ରାପଡ଼ାଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଭିତରକନିକା ସମ୍ମିଳନରେ ପ୍ରିରାକୃତ ହୋଇଥିଲା । ଯେହେତୁ ସେବିନ କୁମାର ପୂର୍ଣ୍ଣମା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁଜୀ, ସେଇ ହେତୁରୁ ଏହା ଅକ୍ଟୋବର ପଦର ତାରିଖକୁ ପରେ ଘୂଞ୍ଚାଇ ଦିଆଗଲା । ସେଇ ଅନୁସାରେ ସବୁ ଆୟୋଜନ ହେଲା । ମଣ୍ଡିରେ ବାଙ୍କ ବାବୁ ପାରାଦ୍ଵୀପ ଯାଇ କ'ଣ

କେଉଁଠାରେ ହେବ, ପ୍ରିର କଲେ । ପାରାଦ୍ଵୀପର ଅଠରବାଳୀ ନିକଟରେ ସନ୍ଧିଲନୀ କରାଯିବ, ତା ପୂର୍ବରୁ ମହାକାଳପତା, କେନ୍ଦ୍ରାପତାରେ ବୁଲି ଆସିଲେ । ସବୁଆତୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାକୁ ପତ୍ର ପ୍ରେରଣ କରାହେଲା । କୁମାର ପୂର୍ଣ୍ଣମା ପରେ ବାହାରର ଅତିଥମାନଙ୍କ ସନ୍ଧି ପତ୍ରମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଆଲପ୍ରେତ୍ କାର୍ଟ୍ଟୋ ଓ୍ୟାସିଂଚନର ହେତ୍କାଳବଣ କ୍ରିୟାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରକଳ୍ପର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ । ତନ୍ମଧରେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ହେଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ବନ୍ଦନା ଶିବା ଓ ପୂରବୀ ପାଣ୍ଡେ, ଦିଲ୍ଲୀର । ବନ୍ଦନା ଶିବା ଆତର୍ଗାତୀୟ ଥାର୍ଟ ଓ୍ୟାରଲ୍ ନେଟ୍ସ୍ଟାର୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ । ପୂରବୀ ପାଣ୍ଡେ ପରିବେଶ ବିଭିନ୍ନ ଭାବେ ଦିଲ୍ଲୀରେ କାମ କରନ୍ତି । ଆଶ୍ରୁ ପ୍ରଦେଶର ସଘନ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷର ବିରୋଧ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ମାତ୍ରାଜ) ସୁନ୍ଦରବଣ ଅଞ୍ଜଳର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆସିବାକୁ ସନ୍ଧି ଜଣାଇଲେ ।

ତାହାର ପୂର୍ବ ଦିନ ଏଗାର ଘଟିକାରେ ଆମେ ପାରାଦ୍ଵୀପ ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଲୁ । ଏଗାର ତାରିଖରୁ କ୍ରିୟାନୁଷ୍ଠାନକମିଟିର ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀପ୍ରକାଶ ବନ୍ଦିଆ, ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍କାର୍ଫ ଓ ଚିତ୍ତ୍ୟ ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ଅଠରବାଳୀରେ ରହି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମଣିପ ଯେଉଁଠାରେ ନିର୍ମିତ ହେଉଥିଲା, ତାହା, ଏକ ଜୁଆରିଆ ନଦୀକୁଳରେ । ମହାନଦୀର ମୁହାଣରୁ ସେ ଜୁଆରିଆ ନଦୀ ଆକାରରେ ପ୍ରବାହିତା । ମୁଁ ଦେଖିଲି ତଳେ ନଦୀର ଜୁଆର ପାଣି ଉପରେ ମଞ୍ଚ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି । ସଭାରେ ପାଞ୍ଚ, ସାତ, ହଜାର ଲୋକ ବସିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ସାଙ୍ଗରେ ଆଲପ୍ରେତ୍ରୋ କାର୍ଟ୍ଟୋ । ସେଠାରୁ ଆଠ କି.ମି. ଦୂରରେ ଥିବା ନେହେରୁ ବଜାଳାକୁ ଯାଇ ଖାଇ ପିଇ ପୁନରାୟ ସଭାଷଳୀକୁ ଫେରିଲୁ । ରାତିରେ ନିଦ ନଥାଏ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ । ଯେପରି ସୂର୍ଯ୍ୟାଦୟ ହୋଇଛି ଅଠରବାଳୀ ବାହାରିଲେ । କାମ କେତେଦୂର ଆଗେଇଲା ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । କାମ ସବୁ ଆୟୋଜନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପୂର୍ବଦିନ ରାତିରୁ ଆଶ୍ରମରୁ ପ୍ରଭାକରନ ପ୍ରିପେଆର ସଂସାର ମୁଖ୍ୟ ଏବଂ ଆଶ୍ରୁ ଓ ତାମିଲନାୟୁ ସୀମାନ୍ତରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା ଶ୍ରୀ ସୁବାରାଓ ପ୍ରଭୃତି ପହଞ୍ଚ ଥାନ୍ତି । ପ୍ରିପେଆର ସଂସାର ପଇଁଚାଳିଶ ଜଣ ସଦସ୍ୟକ ଲାଗି ଗେଷହାଉସରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଆଏ । ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ରମୀୟର କଥା ଏହିଯେ ଆଠ ଦିନ ଲାଗି ରହିଥିବା ଜଗାତର ବର୍ଷା ଚତୁର ପଦର ତାରିଖରେ ଆବେ ହୋଇ ନାହିଁ । ନିର୍ଦ୍ଦରିତ ସାତେ ଦଶଟା ସମୟରେ ଉଚିତିକ୍ଷା, ଯୋଜନା ଓ ସମବ୍ୟକ୍ତି ବିଭାଗ ମହା ଶ୍ରୀ ଭାଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାତ୍ମି, ଆଲପ୍ରେତ୍ରୋ କାର୍ଟ୍ଟୋ, ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାକରନ, ସୁବାରାଓ ସବୁ ମଞ୍ଚ ନିକଟରେ ଉଭା ହୋଇଗଲେ । କେବଳ ବାକି ରହିଲେ ବନ୍ଦନା ଶିବା ଓ ପୂରବୀ ପାଣ୍ଡେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଗୋଟାଏ ଗାତି ଓ ମୋ ପୁତ୍ରରା

ରଣଜିତ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥାଏ । ସେ ଫୋନରେ ଜଣାଇଲେଯେ ସେମାନେ ଘରୋଇ
ବିମାନରେ ଆସୁଛନ୍ତି । ତାହା ପ୍ରାୟ ଚାରି ଘଣ୍ଠା ବିଳମ୍ବ ଅଛି । ସେଥିପାଇଁ
ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ସଭାକାର୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଭାଗବତ
ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି, ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ମନ୍ତ୍ରୀ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ ।
ଆହୋଳନର ନାମ ଉପକୂଳ ବନ୍ଧାଥ ଆହୋଳନ । ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳ
ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରାୟ ୪୮୦ କି.ମି. ଲମ୍ବ । ବିଶେଷ କରି ବାଲେଶ୍ୱର, ବନ୍ଦ୍ରା, ରୋଗରାଇ,
ଚାଉବାଳି ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ ମାଟିଆ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଜୁଟି ତୃତୀୟନାଦ
ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି । ମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ଅଭିଭାଷଣରେ କହିଲେ ଯେ ମୁଣ୍ଡିମେୟ
ବ୍ୟବସାୟୀ ମାଟିଆ ମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିତ କରାହେଉ । ପରମରାଗତ
ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରତାକ୍ଷେତ୍ରଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରାହେଉ ।

ବନ୍ଦନା ଶିବା ଓ ପୂରବୀ ପାଣ୍ଡିକ ବିମାନ ଚାରି ଘଣ୍ଟା ବିଳମ୍ବରେ
ପହଞ୍ଚିଲା । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଦ୍ଵିପ୍ରହର ପାଖାପାଖୁ ଦୂରଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।
ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ ଦ୍ୱାରା ବହୁ ଉପାବହ କ୍ଷତି ଘରୁଛି । ପ୍ରଥମ କଥା ଭୂତଳ ନିମ୍ନ
ଉଗରୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଦୂଷିତ ହେଉଛି । ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳର ଚାଷୀମାନେ ନିଜର
ଜମି ଲୋଭରେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ବିନ୍ତି କରି ଦେବାରୁ ସେଠାରେ ଖାଦ୍ୟ
ପଦାର୍ଥ ଉପାଦିତ ହେଉ ନାହିଁ । ପରମରାଗତ କୈବର୍ତ୍ତମାନେ ମାଛଧରି ପାରୁ
ନାହାନ୍ତି । ଜାଳେଣି କାଠର ଅଭାବ କାରଣ ଜଗାଲ କଟା ହୋଇ ଯାଉଛି । ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି
କମାନୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମସ୍ୟଜୀବୀଙ୍କର ନାରାମାନେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା । ଏହି
ଆହୋଜନ ଦ୍ୱାରା ଆଶ୍ରି, ମାତ୍ରାଜର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ କେହି ସମ୍ଭାବ
ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଦାବୀ ହେଉଛି । ଏହି ଚାଷ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ
ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅଚଳ କରିଦେଇଛି । ଜମି ଆଉ ଚାଷୋପଯୋଗୀ ହେବ ନାହିଁ ।
ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳର ପାନୀୟ ଜଳ ନଷ୍ଟ ହେବ । ଗୋଟର ଭୂମିର ଅଭାବ ହେଉଛି ।
କାରଣ ତାହା ସବୁ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ପୋଖରୀ ଖୋଲିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି ।
ପରିଶେଷରେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ବାସିଯା ଅନ୍ୟ ହ୍ରାନଙ୍କୁ ପଳାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ
ହେଉଛନ୍ତି । ଆଇଲାଷ ଲୋକମାନେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷରୁ ୧୫୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର
ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ସମ୍ଭାବ ହୋଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ
କୁମାରୀକନ୍ୟାମାନେ ପେଟ ପୋଷିବା ପାଇଁ ବେଶ୍ୟାବୁରି ଅବଲମ୍ବନ କରୁଛନ୍ତି ।
ପ୍ରିପେଆର ସଂପାଦ ନେତା ପ୍ରଭାକରନ, ସୁବାରାଓ ପ୍ରମୁଖ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ ।
ବାଲେଶ୍ୱର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ମାପିଆ କମାନୀମାନେ ଗରିବ ଚାଷୀମାନଙ୍କ
ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି, ତିନୋଟି ଭାଇଙ୍କ ଭାଷିଛନ୍ତି, ସେମାନେ

ମଧ୍ୟ ସନ୍ନିଲନୀଙ୍କୁ ଆସିଥିଲେ । ଅତୁଆଁରେ ଦୁଇଜଣ ଯୁବକଙ୍କୁ ଗୁଲିରେ ପୋଲିସ ହତ୍ୟାକଲେ ତାଙ୍କ ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇଜଣ ଆସିଥିଲେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ଠାରୁ ଗୋପାଳପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆସି ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ଏମାନେ ତାଙ୍କର ଅଭିଷ୍ଠତା ବୟାନ କରିଥିଲେ । ଆଲପ୍ରେତୋ କ୍ଲାର୍ଟୋ, ବନ୍ଦନା ଶିବା, ବିଭୂଦେହ୍ବ୍ର ପ୍ରତାପ ଦାସ (ପାଲଲହତା ବିଧ୍ୟାୟକ), ବହୁ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତିନିଧିଗଣ ବହୁତା ଦେଉଥିଲେ । ଶେଷରେ ପ୍ରପ୍ତାବ ରଖାଗଲା, ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ବ୍ୟବହାର ବନ୍ଦ କରିବାପାଇଁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବାସନ୍ତ କରିବେ, (International Boycott) ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି କମ୍ପାନୀମାନେ ତୁରନ୍ତ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବେ । ତାହା Quit India movement ଭଲି quit the coast ହେବ । ଯେଉଁସବୁ ଜମି ମାପିଆମାନେ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃଦ୍ଧ ଚାଷୀଙ୍କ ଠାରୁ ଜବର ଦଖଳ କରି ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଘେର କରିଛନ୍ତି, ତାହା ତୁରନ୍ତ ଫେରାଇଦେବେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ନାଟ୍ୟାଲୋକ ତରଫରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ନାଟକ ପରିବେଶଣ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ତାହା ଚିରାକର୍ଷକ ହୋଇଥିଲା । ବହୁ ଆଇ.ଏ.ଏସ . ଅଫିସରଙ୍କ ବହୁବାନ୍ଦିବ, ମନ୍ତ୍ରୀ, ବଡ଼ ବଡ଼ ସରକାରୀ କର୍ମସାଧାରୀ, ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରଭାନ୍ଦାମାନେ ଏହି ଲାଭଜନକ ବ୍ୟବସାୟରେ ଲିପ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଉପକୂଳ ବାସୀ, କ୍ଷୁଦ୍ରଚାଷୀ ଏବଂ ମହ୍ୟଜୀବୀ ଓ ଅଣମସ୍ୟଜୀବୀଗଣଙ୍କର ସାହା ଭରପା କେହି ନାହିଁଛନ୍ତି । ମଣିଷର ରତ୍ନ ଶୋଷଣ କରି ଏମାନେ ଲାଭ ଉଠାଇ ନିଜ ସ୍ଵାର୍ଥ ଚରିତାର୍ଥ କରୁଛନ୍ତି । ବନ୍ଦନା ଶିବା ପରିବେଶ କିପରି ଦୂଷିତ ନହେବ, କୌଳିକ ବୁଦ୍ଧି, ମହ୍ୟଜୀବୀ ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ରଚାଷୀଗଣଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟକରି ଉପକୂଳ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ, ତାହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ଏହି ସନ୍ନିଲନୀ ସ୍ଥାନୀୟ ମହ୍ୟଜୀବୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆୟୋଜିତ ଏବଂ ସାହାୟ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ କର୍ଣ୍ଣଧାର ପ୍ରାଥମିକ ମହ୍ୟଜୀବୀ ସମବାୟ ସମିତିର ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଶଖନାଦ ବେହେରା ମୁଖ୍ୟ ପୁରୋଧା ଥିଲେ । ଏହି ମହ୍ୟଜୀବୀଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବହୁ ପୁରାତନ ଏବଂ ଅତି ବଳିଷ୍ଠ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ପ୍ରତିନିଧି ଏଠାରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଯୋଗାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ମୋଟ ଉପରେ ଏହି ସନ୍ନିଲନୀ ବୃଦ୍ଧତ୍ସ୍ରରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ବନ୍ଦନା ଶିବା, ପୂରବୀ ପାଞ୍ଚେ ଏବଂ ଆଲପ୍ରେତୋ କ୍ଲାର୍ଟୋ, ଯେଉଁ କ୍ଷୁଦ୍ରଚାଷୀ ଏବଂ ମହ୍ୟଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ଗୁଲି ଦ୍ୱାରା ମାରି ଏବଂ ଜଖମ କରାଯାଇଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତକାର ନେଇଥିଲେ । ସର୍ବଶେଷରେ ଡିନୋଟିପ୍ରପ୍ତାବ ଉପଯୋଗନା କରାଗଲା । ସମର୍ଥନ ବିପୁଲ ହରିବୋଲ, ଜରତାଳ ଓ ହୁଲହୁଲିରେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ସେହି ପ୍ରପ୍ତାବ ସବୁ ହେଲା:-

୧. ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅସହୋଯୋଗ (International Boycot of taking

prawn as food) ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଆଲପ୍ରେତୋ କ୍ଷାର୍ଟୋ, ବନ୍ଦନା ଶିବା ଓ ପୂରବୀ ପାଣେ, ମିଶି କହିଲେ, ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରାଇଦେବେ ନାହିଁ, କାରଣ ବହୁ ଜନକର ରତ୍ନ ଶୋଷଣରେ ଏ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ କରାଯାଉଛି । ଜଳସମ୍ପଦ ଓ ପରିବେଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲେ, ଜଳ ଅତିରିକ୍ତ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଦୂଷିତ ହେଉଛି । ଏକ କ୍ଷିଣ୍ଣାଳ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ିପାଇଁ ଦଶ କ୍ଷିଣ୍ଣାଳ ଅନ୍ୟକାତି ମସ୍ୟ ସମ୍ପଦ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ।

୨. ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ଛାଡ଼ିବାକୁ ମାପିଆ ମାନଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଉପାଦନକାରୀ କମ୍ପାନୀମାନେ ତୁରନ୍ତ ଉପକୂଳ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଦାବୀ ।

୩. ରାଜ୍ୟ ସରକାର, କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଉଭୟଙ୍କୁ ଚେତାବନୀ ଦିଆଯାଉଛି ଯେ, ସେମାନେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ ବାବଦରେ ଦେଶରେ ଆଇନ କାନ୍ତି ଡିଆରି କରି କଢା କଢି ଭାବେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ, ନଚେତ୍ ଜନ ଆୟୋଜନ ଗଢି ଉଠିବ ।

ଶ୍ଵରଟାରେ ସଭା ସାଙ୍ଗ ହେଲା । ବହୁତ ଆଖ ପାଖ ଲୋକ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ଯେଉଁ ହଜାର ଖଣ୍ଡେ ଲୋକ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ରଶାବତ୍ତା ହେଲା ସେମାନେ ଖାଇପିଇ ରାତିରେ ଶୋଇ ସକାଳେ ଯିଏ ଯାହାର ଗନ୍ଧବ୍ୟ ପଥରେ ଗଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଲଞ୍ଚରେ ଆସିଥିଲେ ସେମାନେ ଦିନରୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ନେହେରୁ ବଜାଳାରୁ ତତ୍ତ୍ଵପରଦିନ ସକାଳ ଗୁରୁତବ ବାହାରି ବନ୍ଦନା ଶିବା, ପୂରବୀଜି ଓ ଆଲପ୍ରେତୋ କ୍ଷାର୍ଟୋକୁ ବତି ଘର ଦେଖାଇବାକୁ ଲଞ୍ଚରେ ଚଢାଇ ଆମେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲୁ ।

ସେବିନ ସୋମବାର ଥିଲା, ମୋର ଉପାସ । କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ଦ୍ଵିତୀୟ ସୋମବାର, ନା ଲିଙ୍ଗରାଜ ଦର୍ଶନ ହୋଇଛି ନା ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ ହୋଇଛି । ତେର ତାରିଖରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସନ୍ନିଲମାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରିବାକୁ ବାଜ ବାବୁ ପୂରୀ ଗଲେ । ମୋତେ ସାମାନ୍ୟ ଅବାକ୍ତର କଥା କହିଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବା ପାଇଁ ରଙ୍ଗା ପ୍ରକାଶ କଲି ନାହିଁ । ଫଳରେ ଏବେ ପଦର ଦିନ ବିତିବାକୁ ହେଲାଣି, ମୁଁ ଆଜିଯାଏ ଲିଙ୍ଗରାଜ ଦର୍ଶନ କରିନାହିଁ କିମ୍ବା ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରିନାହିଁ । ତାପରଦିନ ପାରାଦ୍ୱୀପରୁ ଫୋନ ଆସିଲା ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ବୀରବର ସାମନ୍ତଙ୍କ ଜନ୍ମବାସର ଅଛୋବର ଏକୋଇଶି ତାରିଖରେ ପଡ଼ୁଛି । ସେଥିପାଇଁ ବାଜ ବାବୁ ଯିବା ଉଚିତ । କଳିଙ୍ଗ କର୍ଣ୍ଣଧାର ପ୍ରାଥମିକ ମସ୍ୟକୀୟ ସମବାୟ ସମିତି ରେକିଷ୍ଟ୍ରୁଟ୍ରୁଟ । ଶ୍ରୀଶଙ୍କନାଦ ବେହେରା ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଲୋକଙ୍କ ଚର୍ଚା କରିଥିବାରୁ ବାଜ ବାବୁ ତା ନିକଟରେ ବହୁ ଭାବରେ ଗଣୀ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ପାରାଦ୍ୱୀପ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ।

୨୧ ତାରିଖ ସକାନେ ନାରାୟଣ ବୀରବର ସାମତକ ଜୟତା ଅବସରରେ ଶିମାଣୀରେ ବାକବାବୁ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତି ପ୍ରସ୍ତର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ବହୁ ଶିକ୍ଷକ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତତ୍ତ୍ଵପରେ ପାରାଦ୍ୱୀପଠାରେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରାୟ ୧ ହଜାର ଖଣ୍ଡେ ଲୋକ ଜୟତୀ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । କଂଗ୍ରେସ ଅର୍ପିତରେ ରହିରାଗାନୀ ଶ୍ରାନ୍ତ ଦିବସ ଥାଏ । ୧୯୯୪ ଅକ୍ଟୋବର ନାଟ ତାରିଖରେ । ପୂର୍ବତନ ମହୀ ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର, ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥୀ, ମତଲୁବ ଅକୁ ପ୍ରମୁଖ ଏକଟ୍ରିଟ ହୋଇଥିଲେ । ସମ୍ପଦେ ଶ୍ରବନ୍ଧାଙ୍କଳି ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ ପୂର୍ବତନ ମହୀ ଖଣ୍ଡେ ପାନ ବାକ ବାବୁଙ୍କୁ ବଢାଇଦେଲେ, ସେ ତାମୂଳଯୁଦ୍ଧ ପାନ ସେବନ କଲାମାତ୍ରେ ମୁଣ୍ଡକଣ ହୋଇଗଲା । ମୋ ପୁତୁରା ସେଠି ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲା । ସେ ହଠାତ ହାତ ପକାଇ ସମ୍ମାଳି ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗୋକିରେ ବସାଇଲା । ସେଠାରୁ ବସାକୁ ଆସି ଦେଖନ୍ତି ଯେ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରୁନାହାଁଛି । ଦୁଇଜଣ ଧରାଧରିକଲେ ବାଥରୁମ୍ ଯିବେ । ବଡ଼ ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିଲି । ରାତିରେ ଭାରି ବ୍ୟପ୍ତ ଲାଗିଲା । ଦୁଇଦିନ ଝିଅର ଚିକିତ୍ସାରେ ରହିଲାପରେ ନଭେଯର ୨ ତାରିଖରେ କଟକକୁ ଆନିଂପାଇଁ ଗଲେ, ସେଠାରେ ଦାନ୍ତରାଣୀ ମାୟା ଗତାୟତକୁ ଦେଖାଇଲେ । ସେ ଆନିଂ ରିପୋର୍ଟ ଦେଖୁ କହିଲେ ବାମ ପାର୍ଶ୍ଵର ମହିଦିକୁ ସ୍ଵର୍ଗ ରତ୍ନ ଯୋଗାଣ ହେଉଥିବାରୁ ଏପରି ହେଉଛି । ସେହିଦିନ ୩୦ ପାଞ୍ଚଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଲରେ ବସି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଖାଦ୍ୟର ପରିମାଣ କମିଶାଲା ଏବଂ ଖାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରହ କମିଶାଲା । ଝିଅ କ୍ଵାର୍କ ଉଭୟ ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇ ଚିକିତ୍ସା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବିଶ୍ଵାମ ଓ ଡିଷ୍ଟାର୍ଜ ଖାଇବା ଫଳରେ ଟିକେ ବସିପାରିଲେ । କାହିଁ ବାଢ଼ ବା ଲୋକଙ୍କୁ ଧରି ଧରି ଗାଧୋଇବା ଘରକୁ ଗଲେ । ବଡ଼ପୁଅ ସେପ୍ରେସର ୨୮ ତାରିଖରେ ଗୁରୁତ୍ବଗୁରୁ ଫେରିଥିଲେ ହେଁ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ନଥିଲା । ଅକ୍ଟୋବର ୧୬ ତାରିଖରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା । ବାପାର ଖବର ଶୁଣି ବହୁ ବ୍ୟପ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ନଭେଯର ଭାରି ତାରିଖ ସକାଳ ଗତା ଶାଠରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଦେହ ଚିକିତ୍ସା ଭଲ ହେଲେ ଦିଲ୍ଲୀ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ନେଇଯିବ । ପୁଅ ରହିଲା ଆଠଦିନ ହେବ । । ନଭେଯର ୧୨ ତାରିଖ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବନଦୁର୍ଗୀ ଗଲି । ମୋ ମନରେ ଭାରି ଅଶ୍ଵାସ । ଯେଉଁ ଲୋକ ମୁଁ ଦେଖୁ ଆସୁଛି ୧୯୯୦ ମସିହା ମେ ମାସରୁ କେବଳ ପରିଚା, ପରକାମ, ପରପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ, ପରପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକ, ବାଚନିକ, ମାନସିକ,

ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଏ ଅବସ୍ଥା । ସବୁଥର ଆସୁ ଆସୁ ପୁଅ ନେଚିବ ଦେଇଦିଏ କେଉଁ ଦିନ ଫେରିବା ଚିକେଟ କରିବ, ଏଥର ମୁଁ ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ ବାପାର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ତାକୁ ବହୁତ ବିକ୍ରତ କରିଛି । ଉଦ୍ଧବୀର ଶାଶ୍ଵତ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନାସ୍ଥୀ । ତାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ କାମ ବଡ଼ ଯାଇଛି । ପିଲାଙ୍କ ପାଠ ଶାଠ ଦେଖିବା ଛାତ୍ର ସାତ ଜଣଙ୍କର ରକ୍ଷାବକ୍ତା ଦେଖିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅନେକ ଦିନ ସ୍ଵାମୀ ବିଜ୍ଞାନରେ ରହିଲେ । ଯେଉଁ ଲୋକ ତାଙ୍କ ହେତୁ ହେବାଦିନ୍ଦ୍ରିୟ ପରସେବାରେ ନିଯୁତ୍ତ, ସେ କାହିଁକି ଆଜି ରୋଗକ୍ରାନ୍ତ ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନର ଯଥାଯଥ ଉଭର ମୁଁ ପାର ନାହିଁ । ପାଇବି ବୋଲି ଏ ଜୀବନରେ ଆଶା ନାହିଁ । ୭,୮ ଦିନ ବିଲକୁଳ ଉଠିପାରୁନଥିଲେ । ଆପ୍ତେ ଆପ୍ତେ ଔଷଧ ସେବନ ଓ ବିଧିବିନ୍ଦୁ ଚିକିତ୍ସା ପରେ ଚିକିତ୍ସା ଚଳପ୍ରଚଳ ହୋଇ ପାରିଲେ । ତଥାପି ପୁଅ ଯେତେବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଅଛି, ସୁବିଧାରେ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ କାହିଁକି ଦେଖାଇ ହବ ନାହିଁ ? ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଏବଂ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଦସ୍ୟ ହିସାବରେ ସେ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁ କୋଣକୁ ଯାତାଯାତ କରିପାରିବେ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବ୍ରେନରେ ଚିକେଟ ରିଜର୍ସ କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ ନିଜକୁ ସେ ସୁରକ୍ଷିତ ମନେ କରି ପାରୁ ନଥିବାରୁ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ ଯିବାକୁ ଉଛ୍ଵା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଗୁଡ଼ାଏ ପରିସା ପଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ତାତ୍ତରାଣୀ ଝିଅ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଚିକଟ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ କରାଗଲା । ବନଦୂର୍ଗାଙ୍କ ନିକଟରେ ଏତିକି ବିନତି କରୁଥାଏଁ । ତାଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ସମ୍ମୂହ ସୁଷ୍ଠୁ ସବଳ କରି ଫେରାଇ ଆଣନ୍ତୁ । ସେ ଯେପରି ଜୀବନରେ କିଛି କ୍ଲେଶ ଅନୁଭବ ନ କରନ୍ତୁ । ନରେଯର ୨୫ ତାରିଖ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଚା ବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲେ । ପୁଅ ଆସି ତା ବସାକୁ ନେଇଗଲା । ଡିସେମ୍ବର ସାତ ତାରିଖଯାଏ ସେଠେରେ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରାଯିବ । ମୋ ଝିଅକୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ । ମୁଁ ମନେମନେ ଭାରି ଦୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏଁ । ଆମ ହୁହେଙ୍କ ଲାଗି ସେ ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଇଲା ଏବଂ ପିଲାମାନେ ତାର ଏତେ ହରରାଣରେ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କୁ ତା ଚାକିରିରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁପତ୍ତି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋତେ ଯିବାକୁ ପଢ଼ିବ ବୋଲି ମୁଁ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ ବରିଷ୍ଟ ନାଗରିକ କାର୍ତ୍ତ କରିଛି । ଅବଶ୍ୟ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ ଯିବା ମୋ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ, ମୁଁ ଗଲେ ସେହି ବ୍ରେନରେ ଯିବି । ମନଚା ବତ ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ଅଛି । ଦିନ ଯାକ ସିନା ଘର କାମରେ ବିତିଯାଉଛି । ରାତିରେ ମୋର କାହିଁ ଆସୁଛି । ଦେରିରେ ନିଦ ହେଉଛି । ଚଞ୍ଚଳ ଶୋଇଲେ ମୁଁ ଚଞ୍ଚଳ ଉଠେ । ଏଥର ନିଦ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ହେବାରୁ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଜଲ ରହୁନାହିଁ ।

ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦିଲୁଁ ପୋନକରି ଜାଣିଲା ରବିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ ତାର ବାପା ଓ ଉତ୍ତଣୀ ଉଭୟ ଆସୁଛନ୍ତି । ମନଟା ବହୁତ ଶାନ୍ତି ଲାଗିଲା । ଭାବୁଛି ଆଜି ରତ୍ନିରେ ଭଲ ନିଦ ହେବ । ଏଠାରେ ଯାହା ରୋଗଚିକିତ୍ସା ହୋଇଥିଲା, ସେଇଟା ହିଁ କାଖମ ରହିଲା । ଜୀବନସାରା ଔଷଧ ଖାଇବାକୁ ହେବ । ସେ ଔଷଧ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋକନ ଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ଖାଉଥିଲେ । ଶିଶୁରଙ୍ଗୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଛି ଆଗରୁ ସେ ରୋଗ ଜଣାପଡ଼ିଗଲା । ଆମେ ହୃସିଆର ହୋଇଗଲୁ । ବଢ଼ିପୁଅ ଯେତିକି ଛାନିଆ ତା ବାପାର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ସଚେତନ, ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେତିକି ତତ୍ପର ଓ ହୃସିଆର । ସେତିକି ମୋ ଜୀବନର ସଫଳତା । ଦ୍ଵିତୀୟ କାମନା ହେଲା ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ଅଜ ଚାଳନା ହେଉଥାଉ ଏବଂ ସେହି ଅଜ ଚାଳନା ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଜୀବନର ଅନ୍ତିମ ନିଶ୍ଚାସ ତ୍ୟାଗ ହୋଇଯାଉ ।

ଯାହାହେଉ ମାଲାର ହୁଟି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ସରିଗଲା । କଟକ ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ଠିକ୍ ଠାକୁ ଅଛି ବୋଲି ସେଠାକାର ତାତ୍ତର ମାନେ କହିଲେ । ଗୋଟିଏ ମେତିସିନ ଖାଇବେ, ଆଉ ଯାହା ଭିଟାମିନ୍ ଆଦି ଔଷଧ ଖାଇ ପାରନ୍ତି । ଖାଦ୍ୟପେଯ, ଦୈନହିନ କାର୍ଯ୍ୟ ଠିକ୍ ସମୟରେ କରିବାକୁ ହେବ । ବେଶି ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ମନାହେଲା, ସହଜେ ଚାଲବୁଲ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ଦିଲୁଁରୁ ଫେରିବା ଆଜକୁ ପ୍ରାୟ ଦୂରମାସ ହୋଇଗଲା । ସେହିପରି ବାତିଧରି ଚାଲିବା ଅଛି । ତାତ୍ତର କ୍ଵାର୍ଚ ତିନି ଟା ବାତି ଆଣି ଦେଉଛନ୍ତି । ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ଲୋକର ଏକ କି.ମି. ମଧ୍ୟ ଚାଲିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏଥୁପାଇଁ କେହି ଦାୟୀ ନୁହେଁଛି । ନିଜର କର୍ମ ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ । ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ, ଖାଇବା, ପିଇବା ପ୍ରତି ଅବହେଲା କରି ଅନ୍ୟସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ, ବୋହୁଁ, ଝିଅ କ୍ଵାର୍ଚମାନଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ପୂର୍ବ କଥାବାର୍ତ୍ତା, ଲେଖାଲେଖ ଆଲୋଚନା, ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଫେରି ଆସିଲା । ତଥାପି ଅବହେଲା କାହୁନାହାନ୍ତି । ଗପ ଯଦି କରୁଛନ୍ତି ଔଷଧ, ଖାଦ୍ୟ କଥା ଚିତ୍ତା ନାହିଁ । ମୁଁ ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ କ୍ଵାନ୍ତିରେ ମର୍ମାହତ । ମୋର କିଛି କରିବାର ନାହିଁ । ମୋତେ ସତ୍ତରୀ ପାଖାପାଖୁ ହେଲା । ଯାହକୁ ଉଠାଜୀରେ କହନ୍ତି Right side of seventy, ୭୭ ଚାଲିଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେତେ କରିବି ? ମୁଁ ମଧ୍ୟ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ, ମଣିରେ ମଣିରେ ମୋ ଦେହ ବହୁତ ଖରାପ ହେଉଛି ।

ଛୟାନବେ ମସିହାର ନୂଆ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲା । ନୂଆ ପବନ, ନୂଆ ଆକାର, ନୂଆ ଜଳ ପୁଜ ବାସ୍ତୁ ବା ପବନ ଧରି ନୂଆ ବର୍ଷର ଆବିର୍ତ୍ତାବ ହେଲା । ଚାରିଆତୁ ଅଭିନହନମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । କାହାର କେତ୍ତେ ଯୋଜନା ତାଙ୍କର ସେହି

ଗରିବ ଚାଷୀ, ମସ୍ୟଜୀବୀ ଅଣ ମସ୍ୟଜୀବୀ, ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ । ବ୍ୟବସାୟିକ ସମ୍ପଦ ବିଜ୍ଞାତି ଚାଷୀ ମାପିଆକ ପ୍ରଗୋଚନାରେ ପୁଲିସ ୧୯୯୫ ଜାନ୍ଯାରୀ ୧୩ ତାରିଖରେ ଉତ୍ତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାର ରତ୍ନପୀଠ ଉତ୍ତମ ଭୂର୍ଜ୍ ସଂଲଗ୍ନ ମାଟିରେ ଦୁଇଜଣ ମସ୍ୟଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ଗୁଲିରେ ହତ୍ୟା କଲେ । ସେଇ ଦୁଇଜଣ ଯୁବକ ହେଲେ ଗୋପାଳ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ । ତାଙ୍କରି ପ୍ରଥମ ପ୍ଲାନରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଗଲା । ତାଙ୍କରି ଶ୍ରାବି ଦିବସ ୧୯୯୬ ଜାନ୍ଯାରୀ ୧୩ ତାରିଖରେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାଥୀରେ ଗଲି ସେ ଉତ୍ତମ ନିକଟଷ୍ଟ ଅତୁଆଁ ଗ୍ରାମକୁ । ଉତ୍ତର ଯାଇ ଜାତୀୟ ରାଜପଥରେ ଦୁଇଟା ଛକପରେ ଜାମୁଖାଡ଼ି, ସେଠାରୁ ବାସୁଦେବପୂରକୁ ରାସ୍ତା । ବାସୁଦେବପୂର ବଜାର ଗଲାପରେ ମହିରା । ମହିରା ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି, ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ପରେ ଅତୁଆଁ । ଅଛୁ ଚିକିଏ ଆଶକୁ ଉତ୍ତମ ଭୂର୍ଜ୍, ବ୍ରତିଶ ଅମଳର ରତ୍ନ ଭୂର୍ଜ୍ । ୧୯୪୭ ସେୟେମର ଆଠ ତାରିଖରେ ଅଣତିରିଶ ଜଣ ବ୍ରିଟିଶ କମାଣର ଗୁଲିରେ ଶହୀଦ ହୋଇଥିଲେ, ୪୭ ଜଣ ଆହୁତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଇ ପବିତ୍ର ଭୂମି ଉତ୍ତମ ଭୂର୍ଜ୍ । ୧୯୪୭ ମସିହାର ସେହି ଶହୀଦମାନଙ୍କର ନାମ ତାଲିକା ଶହୀଦ ପାଠୀରେ ପଡ଼ିଲି । ଉତ୍ତମ ପୂର୍ବରୁ ୧୦୦ଗଜ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଅତୁଆଁ ପ୍ଲାନ, ଯେଉଁଠାରେ ଗୋପାଳ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ପୁଲିସ ଗୁଲିରେ ଶାୟିତ ହୋଇ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଲିଭିଗଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଥାରୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସିଦ୍ଧର ବିହୁ ଲିଭିଗଲା । ଉତ୍ତମହେଲା ବିପ୍ଳବର ଭୂର୍ଜ୍, ଏହିଠାରେ ୧୯୪୭ରେ ସମାଜଗାଳ ସରକାର ଲୋକେ ପ୍ଲାପନ କରିଥିଲେ । ସେଇ ଭୂର୍ଜ୍ରେ କଳା ଶାସନ, ଦେଶୀ ଶାସନର ନମ୍ବନା ହେଲା ଦୁଇ ଯୁବକଙ୍କର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ । ବିଧୂର ବିତମନା, ଉତ୍ତିହାସର ମଧ୍ୟ ବିତମନା । ଅତୁଆଁରେ ସାଧାରଣ ସଭା ହେଲା । ଦୁଇଜଣ ଯୁବକଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ କରାଗଲା । ନେତାମାନଙ୍କର ଭାଷଣ ହେଲା, ରାଷ୍ଟ୍ର ମନୋବୃତ୍ତି, ଅନ୍ୟକୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ମନୋଭାବ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ମୋର ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ବିପ୍ଳବର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ, ଜାତିର ପିତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ଆମେରିକାର ଗାନ୍ଧୀ ମାନ୍ଦିନ ଲୁଅର କିଙ୍ଗଙ୍କ ବଳିଦାନର ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ଖାଁ ଅବଦୁଲ ଗଫୁର ଖାଁଙ୍କ ଆଉ ବଳିଦାନ ଏବଂ କାରାବାସର ମୂଲ୍ୟନାହିଁ । ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଆବ୍ରାହମ ଲିଙ୍କନଙ୍କ ଆମ୍ରୋଷ୍ଟର ମୂଲ୍ୟ କାହିଁ ? ମାନ୍ୟମ୍ୟାରର ନୋବେଲ ଶାନ୍ତି ପୂରସ୍କାର ପ୍ରାସ୍ତୁତ ଯାଂସୁକୀର ସାଧନାର ମୂଲ୍ୟ ସବୁ ଯେପରି ସାର୍ବଜନୀନ ବିଶ୍ଵପରିଧିରେ କେଉଁଠାରେ ଲୀନ ହୋଇ ଯାଉଛି । କେବଳ ମାତି ଆସୁଛି, ମହାଭାରତ ଯୁଗର ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଦୁର୍ଧାତ ଦୁର୍ଜେୟ, ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ, ଦୁଃଶାସନ ଆଦିର ଯୁଗ । ତାରିଦିଗରେ ଯେବି ରହିଛି ଆସୁରୀ ପ୍ରକୃତିର ଛତା ଓ ଆବରଣ । ଉତ୍ତିଷ୍ଠ୍ୟ ବଂଶଧରଙ୍କ ଏଥରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିବ କିପରି ? ଏପରି ଭାବୁଡ଼ାବୁ ଟ୍ୟାକ୍ ଅତୁଆଁ ଗାଁରୁ ଆସି ଅଣୋକ

ନଗର, ଚଇଦନନ୍ଦର ପୁଟ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ବାଧହୋଇ ଅବଶ ମନ, କୁତ୍ତ ଶରୀର ରେ ଶାତିରୁ ଓହ୍ଲାର ଧୂଆଧୋଇ ହୋଇ କ'ଣ ଟିକିଏ ଖାଇ ନିତ୍ରା ଦେବୀକୋଳରେ ଶାୟିତ ହେଲି । ପରଦିନ ଭୋରୁ କାଳି ଅଷାରରୁ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଜପ, ତପ ସାରି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ପୂର୍ବରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ନମଶ୍କାର କରିବାକୁ ତଳକୁ ଚାଲିଗଲି ।

ସେଇ ଚିରାଚରିତ ପଥ । ସେଇ ଶପ, ସେଇ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆଡ଼୍ୟାତ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ମନ ବିହ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠେ । ପୁଣି ମନକୁ ବୁଝାଇ ନିଏ । ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦ, ଶାନ୍ତି, ଆରାମ ସବୁ ନିହିତ ଅଛି । ବେଶି ବାଧା ନଦେଇ ରହିଯାଏ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତେ ଲୋକଙ୍କ ଉପକାର ବା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ସବୁ ଆମକୁ ଜଣାନାହିଁ । କଦବା କିପରି କହିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପାଟିରୁ ବାହାରିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ଜାଣୁ । ନହେଲେ ଯିଏ ଆପେ ଆପେ ଆସି ସ୍ଵୀକାର କରେ, ଆମର ବାକ ବାକୁ ଯାହା ଉପକାର କରିଛନ୍ତି, କେହି କାହାର କରିବେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଜାଣୁ ।

ଗୋଟିଏ ଦିନର ଘଣଣା । ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁତୁରା ହେବ । ଅମର ସିଂ କଟକରେ କଲେକ୍ଷୁର ଥାଆନ୍ତି । ତାର ଚାକିରୀ ହେବାକୁ ଥାଏ । ଏସ.ଡି.ଓ. ସାହେବ ତାକୁ ଫେରାଇଦେଲେ । ସେ ଚିଠି ନେଇ ଅମର ସିଂ ନିକଟକୁ ଗଲା । ବାକ ବାବୁଙ୍କ ନୀଁ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେଲେ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବରେ ଖୁବ କମ କେସି । ଅଜଣା ଅଶୁଣା ଗରିବ ଗୁରୁବା ବହୁ ଲୋକକୁ ଚାକିରୀ ଦେଇଛନ୍ତି । କେହି କେବେ ମାନିବା ଦେଖୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ସେ ସେମାନଙ୍କର ହଁ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନିୟୋଗୀପର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ଉପକାରିତା ମୁଁ ପାଇ ଯାଉଛି, ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ । ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରଶଂସା । ମୁଁ ଭାବେ ସେତଙ୍କ ନିରହଳାର ନିର୍ବିକାର ଲୋକର ଉଚିତ ଉତ୍ସର ପ୍ରଦତ୍ତ ଦାନ । ସେଇ ଉତ୍ସରଙ୍କୁ ସକାଳେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗର୍ବ ମୋତେ ବା ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କ ମନରେ ଉତ୍ତ୍ରେକ ନହେଉ । ବର୍ଷମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଶାତିରେ ଚାଲିଛି । ଉବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ କେବଳ ଉତ୍ସର ଆରାଧନା ହଁ ସମଳ ।

ଏ ବର୍ଷର ସରସ୍ଵତୀ ବାଣୀଦେବୀଙ୍କ ପୁଜା ଜାନୁଆରୀ ତା ୨୪ ତାରିଖରେ ପଢ଼ିଥିଲା । ଗୋଟାଏ ନିମନ୍ତଣ ଆସିଲା । ଜଣଙ୍କର କୁସରରେ ନୁଆ ଧରଣ ବେଳୁ ଲଗାଇଲେ । ବାକବାବୁଙ୍କ ଚାକିଲେ ପ୍ରଥମ ବୋତାମ ଚିପିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ସାହନ କରିବାକୁ । ମୁଁ ବାହାରିଲି, ମୁଁ ଶପଥ କରିଛି ସବୁବେଳେ ଯଥା ସମବ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି । ସେଇ ଦିନ ମୋର ଏକ ପୁତ୍ରରାର

ପୁଅର ନିର୍ବନ୍ଧ ଥାଏ ପୁରୀରେ । ସେ ନିମନ୍ତଣ କରିବାକୁ ଆସିଲା । ଆମର ପୁର୍ବରେ ସ୍ବୀଳୋକ ନିର୍ବନ୍ଧରେ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ତଥାପି ଯଦି ତା ଦାଦା ଯାଇଥାତେ ମୁଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଯୋଗ ନାହିଁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ । ମହା ବିନାୟକ ପରିଦର୍ଶନରେ ବାହାରିଲୁ । ଠିକ୍ ଦିନ ୧୧ଟାରେ ଆମେ କୁବନେଶ୍ୱର ଛାଡ଼ିଲୁ । ସେଠାରେ ଦିବା ଏକ ଘଟିକାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ୧୧ଟା ପୂର୍ବରୁ ଘରେ ସରସ୍ଵତୀ ପୂଜା, ହୋମ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ସାରି ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି ଦେଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ହୋମ ଟିକିଏ ହେଲା, ପୂଜା ମାତ୍ର ମିନିଟରେ ସାରି ବୋତାମ ଟିପା । ବଢ଼ ବଢ଼ ବୋଲୁରଗୁଡ଼ା ବଢ଼ ଚିପ୍ସ, ମଣି ଚିପ୍ସ, ସାନ ଓ ବଜୁରୀ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିଲା । ମାତ୍ର ତଦକନିତ ଆକାଶ ଓ ଆଖପାଖ ଯେଉଁ ଧୂମାଳ ହେଉଛି, ସେଠାକାର ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତମାନଙ୍କର ଅଛଜେ ଯନ୍ତ୍ରା, କାନସର ହୋଇଯିବ । ସହଜେ ଯନ୍ତ୍ରା କ୍ୟାନସର ରୋଗର ଆଜିକାଳି ଅଭାବ ନାହିଁ ।

ସେଠାରୁ ଯାଇ ମହାବିନାୟକ ମନ୍ତ୍ରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦିନ ହୁଇଗା । ସେଠାରୁ ଦର୍ଶନ ସାରି ଭୋଜନ ସରିବା ବେଳକୁ ଚାରିଟା । ଠିକ୍ ଦର୍ଶନ କରିବା ପୁର୍ବରୁ ରେଣ୍ଟାରେ ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ଧୋଇ ମୋତେ ମାଙ୍କଡ଼ା ଗୋଡ଼ରେ ଖଣ୍ଡିଆ କରିଦେଲା । ଖଣ୍ଡିଆଟା ଥତି ନଗଣ୍ୟ । ଦୁଇ ଚାରିବୁଦ୍ଧା ରକ୍ତ ବେହିଛି କି ନାହିଁ । ରାତିକି ସବୁ କ୍ରାଇଁ, ଝିଅ, ପୁଅ, ବୋହୁ ସମସ୍ତେ ଏକ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ ଉଞ୍ଜେକସନ ନିଆୟିବ । ମୋଟରେ ଗଟା ନିଆୟିବ, ଯାହାର ଦାମ ଟ ୧୫୦୦/-କା । ମୋର ମତ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ କଥା ମୋତେ ମାନିବାକୁ ହେଲା । ଅଚାନକ ଆସିବ ବିପଦ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଏପ୍ରିଲ ମାସ ମଧ୍ୟ ଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ଛାଇ, ସାତଟା ରଙ୍ଗେକସନ ନିଆହେବ । ଆଗେ ଆମର ମାଙ୍କଡ଼ ନଷ୍ଟ ମାରିଦେଲେ ତ ଏତେ କଥା ହେଉ ନଥିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ ହେଲା ସେଇ, ଧୂଳି ଶାସ ପ୍ରଶାସ ମେଲୁ; ତାର ଫଳ ହେଲା ମୋତେ ବ୍ରୋକାଇଟିଏ ଧରିଲା । ବେଶ ଗୁଡ଼ାଏ ଦିନ କଷ ପାଇବା ପରେ ଏବେ ଅଛ ଉପଶମ ହୋଇଛି । ଏ ଧାଇଁ ବେମାରି ପାଇଁ ଆଶିବାଓଟିକ ଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା । ହଠାତ ଦେଖିଲି ବାକ ବାବୁଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ରାତିରେ ବହୁ କଷ ପାଇବାରୁ ସେ ଶୋଇବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଦେଖିଲେ..... ।

(ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଧାମାଙ୍ଗରୀ ଦାସଙ୍କ ଏହି ରଚନା ଅପୂର୍ବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । କାରଣ ଆକୟିକ ଭାବରେ ଅସୁପ୍ତ ହୋଇ ୧୯୯୭ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ୧୭ ତାରିଖରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିବା ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ସେ ଏହା

ଲେଖୁଥିଲେ । ହାତରୁ କଳମ ଖୟି ପଡ଼ିବାପରେ ହିଁ ତାଙ୍କର ଜୀବନର ଅବସାନ ଘଟିଥିଲା । ବିବାହଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରୟକ୍ଷନିଜ ଅଜଳିତା ଅନୁଭୂତି ସେ ଅକପଚ ଭାବରେ ଏ ଦୀଘୀ ରଚନାରେ ଲିପିବନ୍ଧ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ବାକ ବାବୁଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ପାରିବାରିକ ଜୀବନରେ ଅନାଲୋଚିତ ଦିଗ ଏହି ରଚନାରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ସୁଦୀଘୀ ରଚନା ସଂକଳନରେ ଅର୍ତ୍ତଭୂତ କରାଯାଇଛି ।

ଧାରାବାହିକ ଭାବରେ ନ ଲେଖୁଛିନ ଭିନ ସମୟରେ ନିଜ ଢାଏରୀରେ ଏହା ଲେଖୁଥିବା ଯୋଗ୍ରୁ କେତେକ ଘଟଣାର ପୁନରାବୁରି ସ୍ଵଳ ବିଶେଷରେ ଘଟିଛି । ଆମ ଭିତରେ ଥିଲେ ଏ ଦୃଚିକୁ ସେ ସୁଧାରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ - କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅବର୍ଦ୍ଦମାନରେ ମୂଳଲେଖାର ପୁର୍ଣ୍ଣ ଲିଖନ ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ପାଠକମାନେ ସୁଧାରିପାକର ଏହି ଅନ୍ତରଜ ଆଲେଖ୍ୟ ପାଠକଳାବେଳେ ଏ କଥାଟି ସୁରଣ ରଖିବେ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛି ।)

- ବିଭୂତି ପଞ୍ଜନାୟକ

